

**MIKES KELEMEN ÖSSZES MŰVEI
IV.**

AZ IFJAK KALAUZA

**SAJTÓ ALÁ RENDEZTE
HOPP LAJOS**

TARTALOM

AZ IFJAK KALAUZA A KERESZTYÉNI ÁITATOSÁGBAN

Az Isten Fiához való imádság

ELÖL JÁRÓ BESZÉD

ELSŐ KÖNYV

Hogy mitsoda okok, és indulatok kötelezzik az embereket arra.
hogy a jó erkölcsre adgyák magokat ifiuságokban.

MÁSODIK KÖNYV

Hogy mitsoda szükséges modokal. lehet jó erkölcsü lenni az ifiuságban

HARMADIK KÖNYV

Hogy mitsoda akadályok fordittyák el. az ifiakot a jó erkölcstől.

NEGYEDIK KÖNYV

Az ifiuságnak szükséges jó erkölcsökről

ÖTÖDIK KÖNYV

Az élet rendének választásáról.

AZ IFFIAKNAK KALAUZZA AZ ISTEN UTTYÁBAN

ELÖL JÁRÓ BESZÉD.

ELSŐ SZAKASZ

Hogy micsoda okok kötelezzik az embereket. az jó erkölcsre adni magokat iffiuságokban

MÁSODIK SZAKASZ

Az iffiuságban, az jó erkölcsökre való. szertevésnek módgyairól.

HARMADIK SZAKASZ

Hogy micsoda akadályok fordittyák el az iffiakot az jo erkölcstől.

NEGYEDIK SZAKASZ

Azokról az jó erkölcsökről, mellyek szükségesek az iffiuságban

ÖTÖDIK SZAKASZ

Az élet rendinek választásáról

AZ IFJAK KALAUZA
A KERESZTYÉNI ÁITATOSÁGBAN

1751

Az Isten Fiához való imádság

Tenéked oh' lelkeknek ura. akarom és kel is szentelni ezt amunkát, te tölled vettem. szükséges azért hogy néked viszá is adgyam. és ezt néked ajánlván, olyat adok viszá, a mely tégedet illet,¹ minden ókból, itt ate Isteni igéid vannak fel téve. és azok, a mellyeket. Szent Lélek méltoztatot sugarlani a te nagy szolgálidnak. ate kegyelmed segített arra hogy azokat rendiben tegyem, ehez a munkához azért a nagy buzgoságért kezdettem, a melyel voltál az emberek² üdvességekhez a földön valo létedkor, és remélvén segítségedet bizodalomal kezdettem ehez, oh' én Istenem vegyed kedvesen ajándékosodot, és azt meg ne vessed, méltatlanságáért annak. a ki néked ajánlya. adgyad hogy az én nyomoru voltom meg ne tartoztassa jószágodnak erejét, és meg ne gátollya szent oktatásidot gyümölcsöt hozni a lelkekben.

Szentséges Jésus ted foganatosá szent Lelkedel e könyvben lévő szókót, adgyad hogy mind azok akik ezt olvasák, meg üsmerjék magokban, miképen tartoznak tégedet szolgálai, és hogy mely igen kívánod üdvességeket, beszély uram az ő sziveknek. a midön ezek abetük beszélnek szemeknek., és kegyelmedel oltsad beléjek az oktatásokot, a melyeket itt találnek üdvességekre. Ideje, és szükséges, hogy meg mutassad az ifiu lelkeknek irgalmaságodnak erejét. Tempus faciendi Domine, dissipaverunt legem tuam. nagyob része közüllök akor hágy el., a midön szolgálatodot kellene el kezdeni, el felejtik a nagy kötést mellyet tettek veled a kereszttségben, és azt a meg betsülhetetlen kegyelmet, melyet vettek Joságodtol oh' meg válto Isten. ne engedgyed. el veszni a lelkeket, a kiket véredel váltottad meg, és akiknek üdvességeért, anyi szeretetet mutattál, tarsd őket szolgálatodban., és ne engedgyed, hogy meg hajtsák térdeket a báál elöt, ujsid meg papjaidnak szivekben azt a buzgoságot, a melyel voltál az ifiak üdvességihez, és ad meg nékem azt a kegyelmedet, a melyet alázatoságal kérem, hogy hüségel fordithasam minden munkáimot ditsöségedre.

---

¹ Tua sunt omnia, et quae de manu tua accepimus dedimus tibi

² 1 paral. 29

ELŐL JÁRÓ BESZÉD

Ennek a könyvnek kedves olvaso., igen kevés szüksége vagy az elől járó beszédre, és ha egyet tsináltam., azt tsak azért, hogy meg tudgyad, hogy nem tsinálni. mivel az elől járó beszédek. arra valok, hogy az olvaso meg tudgya az auctornak szándékát, vagy azt, hogy mi okozta munkáját, vagy hogy mitsoda rendre, és haszonra kel vigyázni munkájában, A mi pedig az én szándékomot illeti. a nem egyéb, hanem a mint a könyvet neveztem az ifiak kalauzának., hogy az ifiak oktatást vegyenek. az áitatoságban, eminden szándékom és Czélom. akarván magamot oktatni, gondolván, hogy a mit magam számára irtam., ugyan a szolgálhatna az ifiak oktatására is, és ugy, a nékem hasznosab volna, mivel a bizonyos, hogy atanítás, atanulásnak. leg jób modgya., rendben vévén tehát ezt a könyvet., abban ött dologrol tractálok. a melyek leg szükségesebnek láttzotnak lenni, hogy az ifiak elgendő oktatást vehesenek. az áitatoságra, Először, hogy mitsoda indulatok kötelezdzik oket arra, Masodszor., hogy mitsoda modon nyerhetik azt meg, Harmadszor; hogy mitsoda akadályok. és nehezségek találtatnak abban., Negyedszer., hogy mitsoda jó erkölcsök kivantatnak nékik, Ötödször, hogy miképen tudgyák jól meg választani azéletnek rendét. ez olyan dolog. a melyet nem igen üsmérik az ifiak.

A Mi pedig ennek a könyvnek hasznát illeti, arrol kedves olvasó, nem énnekem, hanem néked kel itéletit tenni, mint hogy arra avégre iratatott, hogy az ifiak oktatására legyen, hosznosnak fogod tehát betsülni, a mely dolgokal pedig tele ez a könyv, azokat vagy a szent Irásbol, vagy a szent Atyákbol vették ki, azok hasonlo itéletet tétetnek veled, hogy ha pedig a rend melyet tartottam néked könyünek láttzik. ugy egész lesz. az itélet is.

De azt jó meg tudni. hogy tsak az ifiaknak irok, és tsak önékik készítettem ezt a munkát. hogy ha pediglen időseb koruak olvasák ezt. kérem hogy felebaráti szeretettel olvasák, meg mentvén, ha mi fogyatkozást találnak abban, és vegyék jól, a mi jót abban találnak. de te(kedves olvaso akiért irom ezt a könyvet). arra kérlek hogy fordítsad hasznodra ezt a munkát., melyet az üdveségedre adok néked. ebben az oktatásban fiamnak nevezlek., mivel ebben ugy tekéntelek mint fiamot, olvasad tehát ezt a könyvet. hogy az üdveségedre oktattassál. és jó idején meg tanullyad mit kellesék tselekedned egész életedben., tudni illik. azt szolgálni. a kinek mindenel. tartozol., hogy pediglen valóságos hasznodra fordíthasad., két dolgot kívánok tölled.

Először. hogy ezt a könyvet atanulásnak kedviért olvasad. figyelmeteséggel. és rendiben egy más után.

³ Másodszor. gondold meg azt, hogy nem én tanitalak, hanem az Isten, a ki elődben adgya a szent irásokban lévő szent oktatásokat, és a szent Atyák irásit, olvasad tehát azt. azal a tisztelettel a melyel tartozol. annak az imádando mesternek, és keresed abban a szenttséges forrásban a bölcseséget, a mely nélkül minden más tsak bolondság. boldog vagy ha azt ugy keresed a mint kel: és hogy ha még azt is el mondhatod a leg bölcseb emberel. hogy ifiuságodban kerested abölcseséget. és valójában arra adván magadot. azt meg találtad, és aban elé mentél, adgyad tehát valamint ő az Istennek a ditsőséget, Danti sapientiam, dabo gloriam. és olyan hasznot vész magadnak. a mely örökké meg marad.

---

³ Eccli. 51 cum ad huc junior essem priusquam oberatem quaesivi sapientiam in oratione mea laetatum est cor meum, in ea a juventute investigabam eam. inclinavi modice autem meam, et excepi illam. multum inveni in me ipso sapientiam. et multum profeci in ea. danti mihi sapientiam dabo gloriam

A RÉSZEK TÁBLÁJA.

Első könyve.

Hogy mitsoda okok. és indulatok kötelezdzik az embereket arra, hogy a jó erkölcsre adgyák magokat ifiuságokban.

Első Rész. Hogy mitsoda végre teremtetet az ember. 1

2 Rész. A keresztség kegyelmére valo hivatásrol. és annak kötelesegeiről. 9

I Articulos A keresztyéni rend nagyságáról, és akegyelemről amelyet az Isten teszen azal. a kit arra a rendre hi. 10

II Art A keresztyének nagy koteleségiről 13

3 Rész Hogy az Isten különösön kívánnya. és kedveli az ifiuságnak szolgálattját. 17

4 Rész Hogy az Isten különösön szereti az ifiakot, és hogy örömet mutatya hozájok kegyelmit. 22

5 Rész Hogy azok a kik nem adgyák Istennek magokat ifiuságokban. igen meg boszonttyák. 28

6 Rész Hogy az Isten utállya arosz erkölcsu ifiakot 34

7 Rész Hogy rend szerént az ifiuság idejétől füg az üdveség 41

8 Rész Hogy azok akik a jó erköltsöt követték ifiuságokban. rend szerént azt meg is tarttyák könyen egész életekben 45

9 Rész A szent írásbol valo nevezetes példák. 51

10 Rész Hogy azok akik arosz erkölcsre adták volt magokat ifiukorokban., abol nehezen térnek ki. és ugy történhetik. hogy talám soha sem. 61

11 Rész A fellyeb mondot dolgokrol valo példák. 68

12 Rész Azokrol valo példák. a kik soha el nem hadták ifiuságoknak rosz erkölcsseit. 78

13 Rész Hogy mitsoda nagy roszak következnek az ifiuságnak rosz életiből. 84

I Art Az első roszrol mely a halál, a melyet az ifiuságnak vétkei okozák idő elöt sokaknak 85

II Art A második rosz a mely az ifiuságban tett vétékért vagyon az elmének meg vakulása, és a vétékben valo meg keményedés 88

III Art. A harmadik rosz. a sok szép reménségeknek el vesztése. 91

IV Art Negyedek rosz származván az ifiuság vétkeitől. az emberek közöt valo vétkeknek el áradása. 97

14 Rész Hogy az ördög minden erejét arra fordittya, hogy az ifiakot arosz erkölcsre vihese 100

15 Rész bé fejezése mind annak valamit mondotunk ebben az első könyvben. 105

Második könyv.

- Hogy mitsoda szükséges modokkal. lehet jó erkölcsü lenni az ifiúságban 112
- Első Rész* hogy miben ályon a valóságos jó erkölcs. 113
- 2 Rész* Hogy a jó erkölcsöt ugy nyerik meg. ha azt ohattyák. 117
- 3 Rész* Azimádságról. harmadik módgya a jó erkölcs el nyérésinek 119
- 4 Rész* Hogy szeretni kel, és keresni az oktatást. 123
- 5 Rész* Hogy mitsoda szükséges a jó erkölcsnek uttyában a kalauz, fő képen az ifiúságnak idejében. 125
- 6 Rész.* A gyonásról. először a közönségesen valo gyonásról. 132
- 7 Rész* A rend szerént valo gyonásról. 139
- 8 Rész* A gyonásról valo szükséges oktatás. 142
- 9 Rész* A szent komuniorol. 148
- 10 Rész* Mint kel a szent komuniohoz készülni. 150
- 11 Rész.* A regi imádságról. 154
- 12 Rész* Az estvéli imádságról. 158
- 13 Rész.* A szent Miséről 162
- 14 Rész* A munkárol. és aidö töltéséről. 165
- 15 Rész* A maga meg üsmérés igen szükséges az ifiaknak. 168
- 16 Rész* A jó könyvek olvasásáról. 173
- 17 Rész* A rosz könyvekről. 178
- 18 Rész* A jó tarsalkodásról. 181
- 19 Rész* A. B. szüz, és Josefhez valo aitasóságrol 184
- 20 Rész* Az örzö Angyalhoz és ahoz a szenthez valo áitatoságrol. a kinek nevét viselik 192
- 21 Rész* Az innepekről, és különösön a vasárnaprol. 196
- 22 Rész* A parochialis templomban valo menetelről 204

Harmadik könyv

- Hogy mitsoda akadályok fordittyák el az ifiakot a jó erkölcstől 217
- Első Rész* Első akadállya az ifiak üdveséginek az oktatásnak fogyatkozása. 218
- 2 Rész* A második akadály. a szüléknek kedvezések, rosz példa adások és rosz oktatások. 221
- 3 Rész* A harmadik akadály az ifiak üdveséginek. az engedetlenség. 230
- 4 Rész* negyedik akadály az alhatatlanság. 236
- 5 Rész.* A jónak szégyene. 240
- 6 Rész* A hatodik akadály a rosz társaság 244

- I Art* hogy a mitsoda ártalmas
- II Art* két dolog artalmas a rossz társaságban, a beszéd. és a példa. 247
- III Art* négyféle rossz társaságot kell elkerülni 251
- 7 *Rész* hetedik akadály a fiatalok üdvességének a hanyatlás 253
- 8 *Rész* nyolcadik akadály a szemérmatlenség. 260
- I Art* hogy a tisztátalan vétek az ifiúságnak legnagyobb ellensége 261
- II Art* hogy mitsoda keserves dolgok követik a tisztátalanságot 264
- III Art* Az olyan nyomorultul meg holtakról való példák, akik a tisztátalan vétket követték. 273
- IV Art* A tisztátalanság ellen való orvoságok 281
- V Art* Hogy a szemérmatlenségnek okait elkerülni 285
- VI Art* Más egyéb különös orvoságok. a tisztátalanság ellen 291
- 9 *Rész* A kísértetekről 294
- I Art* Hogy mi legyen a kísértet 295
- II Art* hogy a kísértetet el nem lehet kerülni. és hogy idején kell készülni ahhoz. 298
- III Art.* Holmi olyan gondolatok. melyek az elmét meg erősítik a kísértetekben 300
- IV Art* Hogy mit kellesék tselekedni a kísértetek iránt. 306
- V Art.* Hogy mitsoda mesterségeket tsallja meg az ördög az embereket a kísértetekben 309
- VI Art* Hogy mitsoda fogadásokban esnek az ifiak a kísértetekben. 314
- VII Art* Hogy mit kell tselekedni a meggyőzetet kísértet után. 318
- VIII Art* nevezetes példa a melyből meg láthatni mint kellesék a kísértet ellen állani. 320
- 10 *Rész* Az akadályokról mely a gazdag iffiakot tekintik. 325
- 11 *Rész* A nemesek különös akadályairól 332
- 12 *Rész* Az olyan ifjú egyháziaknak kik beneficiumokat bírnak különös akadályairól 338

Negyedik könyv

- Az ifiúságnak szükséges jó erkölcsökről 345
- Első Rész* Hogy az ifiaknak követni kell a krisztust ifiúságában 346
- 2 *Rész* Az Isteni félelemről. 352
- 3 *Rész* Az Isteni szeretetről. 355
- 4 *Rész* A szülékhez való tiszteletéről 361
- 5 *Rész* Hogy kiket kell még másokat is tisztelni. 368
- 6 *Rész* Az engedelmeségről 370
- 7 *Rész* A tisztaságról 372
- 8 *Rész* A szemérmeségről 376

- 9 *Rész* A modos maga viselésről 379
- 10 *Rész* A beszédekben való szemérmeteségről. 385
- 11 *Rész* A nyelvnek más egyéb rossz erkölcséről, és leg először az esküvesről 389
- Az ember szollásról. 393
- A boszuság, vagy a gyalázattal való illetésről 396
- A veszekedest szerzőkről 398
- A hazugságról. 400
- 12 *Rész.* A mértékleteségről 404
- 13 *Rész.* A kegyeségről. a haragrol. 409
- 14 *Rész* A felebarátal való békeségről 418
- 15 *Rész.* A botsánatrol és a boszu állásrol. 423
- 16 *Rész* A felebaráti szeretetről 431
- 17 *Rész* A felebarati intésről 438
- 18 *Rész* A barátságrol 449
- 19 *Rész* A játékokrol, és a mulattságokrol. 456
- 20 *Rész* Az adakozásrol. a fösvenység ellen. 460
- 21 *Rész* Az alamisnárol 467
- 22 *Rész* Az alázatoságról 475

ötödik könyve

- Az élet rendenek választásáról. 484
- Első Rész* Hogy mitsoda szükséges az életnek rendét jól meg választani 485
- 2 *Rész* Hogy rend szerént mitsoda fogyatkozásban esnek a választásban 489
- 3 *Rész* Az élet rendének jól meg választására való modok 495
- 4 *Rész* Hogy jól véghez lehesen vinni az élet rendének választását., igen szükséges arról gondolkodni még idő előtt. 501
- 5 *Rész* Hogy mitsoda modokal kel élni a midön végeznek az élet rendinek választásáról 502
- 6 *Rész* Hogy mit kellesék tselekedni, a midön a rend választásnak idejét el érik. 505
- 7 *Rész* Hogy mitsoda személyektől kel kérni tanácsot, az élet rendinek választásában 511
- 8 *Rész* Hogy ha leheté az ilyen választásban a szüleket halgatni. 514
- A szüleket illető tanács a gyermekek hivataloságirol. 517
- 9 *Rész* Az életnek külömb féle rendeiről leg először az egyházi rendről 529
- I *Art* Az egyházi rendnek nagy köteleségiről. és veszedelmiről. 530
- II *Art* Az egyházi rendre való hivatásrol 537
- III *Art* Hogy mitsoda készüllettel kel lenni az egyhazi rendhez. 542

- IV Art.* Ennek a résznek bé fejezése 548
- 10 Rész* A szerzetesi rendről 554
- I Art* Hogy mi legyen a szerzetesi rend. 556
- II Art* Hogy mi képen lehesen meg üsmérni ha hivatalosé valaki a szerzeteségre. 561
- III Art.* Hogy arra időt kel venni, hogy meg lehesen üsmérni, ha valaki hivatalosé a szerzetes rendre 566
- 11 Rész.* A világi életnek külömb féle rendeiről. 571
- I Art* A fő renden lévőkről és azokról a kik igazgatnak 572
- II Art* A bírák és a magistratusok hivatallyirol. 585
- III Art* Az udvari életről 593
- IV Art* A hadi rendről 597
- V Art* A világi életnek. meg más rendeiről.
- 12 Rész* A házasság rendéről 605
- I Art* Hogy mit kel meg tudni a házasság rendéről 606
- II Art* Hogy mitsoda készülettal kel lenni a házasság rendéhez. 610
- III Art* A fellyeb valo résznek bé fejezése 621
- 13 Rész* A nőtelenységnek rendéről. 625
- 14 Rész* Igen hasznos intések a melyek az olyan ifiakot tekintik, a kik a világban kezdenek lépni. 632
- Első intések* hogy az idő amelyben az ifiuságból ki kelnek és a világban kezdenek menni az életnek leg veszedelmeseb ideje 634
- II Intés* Hogy egy ifiu embernek a ki a világban kezd lépni. első gondgya a légyen, hogy meg tarttsa és kövesse az aitaságot a melyet ifiuságában követte 636
- III Intés* Hogy szorgalmatoságal el kel kerülni arosz társaságot, 638
- IV Intés* Hogy valamely hasznos foglalatósággra kel magát adni. 640
- V Intés* Hogy az ifiak rend szerént valo veszedelminek ezen három okait el kel kerülni. 642
- VI Intés* Hogy abban az időben el kel kerülni a tétovazást a hivatalnak választása iránt 643
- VII Intés* Hogy előre meg lássa hivatallyának veszedelmit és köteleségit. 645
- VIII Intés* Hogy idején szoktattassa magát arra, hogy ne szégyenellye a jó erkölcsöket és azoknak tselekedetit követni 646
- IX Intes* Hogy az allando és avalóságos jó erkölcsre adgya magát 647
- X Intés* Hogy hová tovább erőseb legyen a hitben és avallásban 653
- XI Intés* Hogy a keresztyéni tudományokban meg gyarapodgyék. 657
- 15 Rész* A keresztyéni tudományokrol 658
- Első tudomány.* Hogy mi nem ez életért teremtettünk hanem a menyért
- II Tudo.* Hogy az üdveségnél nagyob dolgunk nintsen ez életben. 659

III Tudo Hogy az üdveséget bajal, és munkával nyerik meg 660

IV Tudo Hogy a mi leg első gondunk ez életben a legyen. hogy az Istennek tessünk, és kegyelmében élünk, 660

V Tudo. Hogy az Isten kegyelmében nem lehet lenni hogy ha tsak tellyeségel azt fel nem teszik hogy azIstent soha halálos vétekel meg nem bánttyák . . 661

VI. Tudo. Hogy a véteknél nagyob nyomoruságban nem eshetik az ember. 662

VII. Tudo Hogy az utolso veszedelem. a halálos vétekbén valo halál 663

VIII. Tudo Hogy ezveszedelem sokakal meg történik. és azokal is a kik erről leg kevesebet gondolkodnak 664

IX Tudo Hogy gyakorta kel gondolkodni a halálrol az itéletről, és az örökké valóságrol. 665

X Tudo Hogy az Istent magáért és szeretetből kel szolgálni. 665

XI Tudo Hogy el kel rendelni minden tselekedetinket 666

XII Tudo Hogy a világ minden itéletiben és tudományiban meg tsalatkozik. 668

XIII Tudo Hogy a földi dolgokat meg kel vetni, és tsak az Istenhez. kel ragaszkodni. 669

utolso Rész.

A végig valo meg maradásrol. 670.

az Ifjak Kalauza
a Keresztyéni
Áítatoságban

ELSŐ KÖNYV

Hogy mitsoda okok, és indulatok kötelezdzik az embereket arra.
hogy a jó erkölcsre adgyák magokat ifiuságokban.

Első Rész

Hogy mitsoda végre teremtetet az ember.

Mindenek felet azt leg szükségeseb az embernek meg tudni, hogy mi végre vagyon evilágban; ezt is kel leg előbször meg tanulni, mert okos teremtet állat lévén az utolso végre kel néki munkálodni, a melyben boldogságát találhasa, arra a végre pedig nem munkálodhatik. hogy ha arról olyan üsmerettsége nem léssen. a mely néki arra kívánságot adgyon., és amely fel gerjesze arra. hogy minden modot keresen annak elérésére, egy olyan ember aki a maga utolso végit nem üsméri, nem külömb az oktalan állatnál. mert tsak ajelen valokot tekintti. a testi, és a láthato dolgokot. valamint az oktalan állatok. és ebben ő, annál is nyomorultab azoknál, hogy azok magokhoz valo boldogságokot találnak a testi dolgokban, ő pediglen nem hogy nyugodalmat találhatna azokban. hanem tsak nyughatatlanságot, és véghetetlen nyomoruságot talál.

Ennek az utolso végnek tudatlanságabol származik az emberek életének minden rendeletlensége. és meg romlása. mert nem üsmervén az ő menyei eredeteket, sem azt az Isteni, és nemesi véget, a melyre teremtőjük rendelte őket, meg elégesznek hogy ezen halando életnek jovait birhasak. nem emelvén fellyeb se gondolattyokot, se kívánságokot, ugy élnek eföldön, mint ha tsak a földért teremtettek volna.

Es mint hogy a szánakodásra méltó dolog volna, hogy ha egy olyan gyermek a ki királyi vérből születet, és arra rendeltetett hogy még a királyi páltzát hordoza. a pásztorok között tudatlanságban neveltetvén fel, tsak egyedül azal meg elégednék hogy veritékivel keresse szegényül életét. nem gondolkodván leg kisebet is arol a nagy szerentséről. a melyre születet, ugyan is siralomra méltó dolog. hogy az emberek, a kik amenynek fiai, akik arra rendeltettek Istentől, hogy ót uralkodgyanak véle együt örökké, még is oly igen el felejtik azt a boldog véget amelyért teremtetek, és minden kedvetek a földi dolgokban vetvén, nyomorultul meg foszttják magokat attol az örökös boldogságtól., a melyet az ő teremtpőjük készítet nékik menyben.

Erre valo nézve kedves fiam akarván tegedet arra inteni, hogy még iffiu korodban kaptsollyad magadot ajó erkölcsöz; mindenek elöt azt adom elődben hogy te mi vagy, és hogy mi végre teremtpettél, azért hogy fel ébreszelek abbol a feledékenységből. a mely oly közönséges, és oly veszedelmes az embereknek, ugy hogy üsmervén utolso végedet., buzgoságal suhajtozál az után, és hogy még idején azon légy minden tehettségedel., hogy azt el érhesed

Légy figyelmeteségedel kedves fiam, és visgáld meg ezt ahárom dolgot, hogy mi vagy. hogy kitsoda az, aki tégedet azá alkotot ami vagy, és miért teremtpet

Először, ember vagy, az az, hogy fel vagy ékesítve értelemel és okoságal., olyan testből állasz, amelynek alkotmánya tsudálatos, és olyan okos, és értelmes lélekből, mely az Isten képére teremtett, leg tekéleteseb is vagy minden látható teremtett állatoknál.

Masodszor, nem te voltál magadnak alkatoja. mivel a lehetetlen. hanem mástól vetted mind azt. ami vagy, és kitől vetted azt. hanem attól. aki a menyet és a földet teremtette., és aki kezdője mindennek, ugyan őis formálta testedet, az anyádnak méhiben, és teremtette lelkedet hatalmával, te egy Istennek vagy munkája, egy Isten ate Atyád, és a földön lévő atyádon kívül, vagyon olyan más Atyád a menyben, akinek magadal tartozol egészen,

Harmadszor de miért teremtet az Isten tégedet? vigyáz erre fiam, mondám hogy miért, és mitsoda végre gondolod hogy evilágra hozot az Isten? azért hogy eleget tévén az érzékenységeknek, agyönyörüségekben ély hogy jóságokat gyűjcs, hogy ditsőséget. és hirt, nevet, szerezhes az emberek közöt., ? éppen nem ezekért., oly nemes lélek mint a tiéd, nem rendeltethetik olyan alá valo, és veszendő dolgokra: mivel agyönyörüség keserüségé változik, a gazdagságok el vesznek., a ditsőség el mulik. hát azért hogy sokáig maradgy aföldön aboldogságodot őt keresed. és ez életen kívül többet ne kívány. ha ez ugy vagyon, semmi különbség nintsen közötted, és az oktalan állatok közöt., az a nemes lélek, a melyet az Isten adot néked, és amelyet fel ékesítette értelemel. akaratal. és elmével. és a ki minden üsmerettségre alkalmas, nem mutattyaé meg néked. hogy fellyeb valo végre teremtettél, tsak a magad formája, az egyenes tested, a fent valo fejed, a szemeid az ég felé fordulva, :(ez a forma ellenkezik az oktalan állatokéval. :) nem mutattyaé meg néked, hogy nem a földért teremtettél.

⁴ Pronaque Cum Spectent animalia caetera
terram.

os homini dedit Coelumque tueri.

Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus.

Az oktalan állatok a földért teremtettek. őt vagyon az ő boldogságok. ugyan ezért is mást nem tekintenek tsak a földet, de te kedves fiam, amenyért teremtettél. ugyan őt ate lako helyed. ugyan onnét is eredtél: ate lelked menyből jöt, vizzáis kel oda térni.

De mit látz amenyben olyat, a mi tégedet boldogá tehesen. ? valyon az a szép tsillagos égé, a ⁵ napé. az a szép munkája az Istennek. és mind a valami nagy és tsudálatos az égben ? egyike ⁶ sem ezek közül, mind ezek nem tehetnek tégedet boldogá., ezeket az Isten sokal aláb valoknak rendelte náladnál, a te szolgálatodra teremtette, és éppen nem. azért. hogy boldogságodra legyenek. egy szoval visgáld meg az egész világot. és mind azt valami nagy és tsudálatos az Isten teremtésiben, mind azok tégedet boldogá nem tehetnek, és az Isten tégedet egyikért sem teremtet ezekért.

⁷ Miért teremtet tehát. ? tsak egyedül magáért, hogy őtet birjad, és hogy véle ély amenyekben. a leg szeb teremtett állatit, nem ítélte hozád méltónak, hanem magát adta hogy boldogságod legyen. ugyan ezért is adot néked a maga képére teremtett lelket, a mely őtet birhasa, és amely ezen okból. soha meg nem elégszik ezen életben valo jokal. és gyönyörüségekkel. a mint ezt ki ki tapasztalhattya magában.

---

⁴ metam. 3.

⁵ vos admirabile opus excelsi

⁶ Eccli 43.

⁷ nimirum ad imaginem dei facta anima rationalis caeteris omnibus occupari potest. repleri omnino non potest, capacem dei quidquid deo minus est non implebit

Nem a teremtetéért teremtettél tehát kedves fiam, hanem a teremtetőért. a te utolsó vege⁸ nem a hogy a teremtet dolgokat birjad, hanem az Istent magát. azért teremtettél. hogy a boldogságod. a legyen., hogy birjad a mennyben lévő Istent., és uralkodgyál véle a megfoghatatlan boldogságban, és azt mennyi ideig ? örökké; az az. anyi ideig, amelynek soha vége⁹ nem lesz. és amely addig fog tartani. valamedig az Isten maga, ihon erre a nemesi végre rendelttél: ihon az örökség a melyet a te menyei atyád. készítet néked. erre a végre teremtetted, és erre tölöz az egész látható világnak teremtetése., a melyet a te hasznodra. és a maga ditsőségire teremtetted.

Ez így lévén, szály egy kevesé magadban, és vigyáz két dologra,

Először. mit tselekedtél mind ekoráig azért a boldog végért, a melyre az Isten rendelt tégedet, ohajtottadé azt szivesen. igyekeztélé azon hogy arra érdemes lehes. oh' talám soha meg arról nem gondolkodtál valójában: talám egészen el távoztál attól. avétekel tellyes életedel, követvén aközönséges embereket, kik hátat fordítanak annak aboldog hazának, amelyben az ő menyei attyok hja őket, oh' emberi vakság mely nagy vagy ! oh' kedves fiam mint szánlak. ha te is azok közül való vagy.

Erre való nézve tekindsd meg másodsor hogy mit kell tselekedned ezután azért aboldog végért a melyre hivattál. meddig leszen a, hogy oly keveset gondolkodgyál kedves hazádrol, ? meddig fogod el felejteti amenyet, oh' menyei gyermek., ki az egből jöttél, és aki az égért¹⁰ teremtetted. ? oh ! ember, mondgya chrysológus szent péter. mi közöd néked a földhöz. te aki azt vallod hogy az egből jöttél, amidőn azt mondod. Mi Atyánk ki vagy amenyekben., ? ez a mennyei eredet arra kötelez. hogy a földön olyan életet ély, mely illendő legyen amenyhez, ha másként élsz meg gyalázod amenyet, és meg kisebitted menyei eredetedet. kedves fiam ted fel magadban. hogy ohajtani fogod azt aboldog véget amelyért teremtetted, és munkálkodgyál szorgalmatosággal hogy arra méltó lehes. az Isten fiához illendő életel., aki is arra rendeltetted hogy a menyet, és az Istent magát birja.

Második Rész

A keresztség kegyelmére való hivatásrol. és annak kötelesegeiről

Hogy ha. az a nemesi vég amelyért az Isten teremtet tégedet. oly igen kötelez az ő szolgálattýára, nem aláb való képen kötelez arra. a mód, a melyet adot hogy el érhesed azt a boldog véget, az a mód pedig nem más, hanem az a nagy kegyelem: a melyet tett veled, hogy a keresztyénségre hivut., és hogy ki vett tégedet a keresztség által. abból aveszedelemből., a melyben volt az egész emberi nemzet a vétekért.

Erre kel fiam igen figyelmezned; hogy meg foghassad ennek ameg betsülhetetlen jó tételnek nagyságát. igen szükséges azt meg üsmérni iffiu korodban azért hogy el kerülhesed a keresztyének rend szerént való veszedelmit, akiknek leg nagyobb része nem tudgya tellyeséget., hogy mitsoda a keresztyénség; se azokat a nagy dolgokat, amelyekre kötelez ez a név. ezis az oka, hogy ellenkező életet elnek. ezel arendel

Kérlek azért az Isten nevére., olvasad figyelmeteséget ezt a részt, a melyet két árticulusra osztottam.

---

⁸ s. bernard. in declamationibus

⁹ oculus non vidit, nec auris audivit nec in cor hominis ascendit que preparavit deus qui diligunt illum 1 cor. 2.

¹⁰ s. chrysol. serm. 17. o homo quid tibi commune cum terris qui confiteris tibi genus esse de coelis ergo coelestem vitam monstra. in habitatione terrena quia siquid in te gesserit terrena cogitatio coelo maculam coelesti generi injuriam intuisti.

Első Articulus

A keresztyéni rendnek nagyságáról.
és a kegyelemről a melyet az Isten
teszen azal. a kit arra a rendre. hi.

Fiam keresztyén vagy az Isten kegyelméből. de tudodé jól. hogy mitsoda a, és hogy mi vagy úgy mint keresztyén? legy figyelmeteséget. és tanuld meg azokat a nagy kegyelmeket, a melyeket az Isten tett veled keresztséged napján.

¹¹ A keresztséget által, meg mosogatattál az eredendő bünből a kristus véreinek érdemi által, ki vétettél. abból aközönségesen való átokból, amelyben eset az egész emberi nemzet avétekért., és meg szabadítottál az ördög hatalmából, az Isten fiává lettél, és ate meg váltodnak ¹² tanítványa. az Isten Atyádá let, akristus mesteredé; és például életednek, az anyaszent egyház anyádá, az angyalok gondviselőid, a szentek éretted esedeznek, az Isten templomává lettél, a ki is benned lakozik kegyelme által, örökösé vagy az ő örökös országának, tagjává lettél akristusnak, és az ő anyaszent egyházának., a melyen kívül nintsen üdvesség., és abban az anyaszentegyházban., a kristus hitének világosságával világosítatol mostanában., az ő tudományára tanítatol., az ő testével, és drága vérivel tápláltatol., az ő kegyelmével segitetel., és az üdvösségedre minden szükséges modok meg adattak., oh' Istenem. mitsoda nagy méltoságu akeresztyéni rend; mitsoda hálá adást adcz az Istennek fiam, aki te veled ilyen nagy kegyelmeségeket tett.

Hogy meg foghasad annak nagyságát., vigyáz ezekre.

¹³ 1. Az Isten nem tartozot néked ez az kegyelemmel. a tsak tisztán az ő irgalmasága, és nagy jósága. a melyeket volt hozzád, *nem az igazság tselekedetiből, mondgya az apostol sz pál. melyeket mi tselekedtünk, hanem az ő irgalmasága szerint üdvözítet minket, az ujonnan születésnek feredője és a szent leleknek meg ujitása által. kit ki öntet mi reánk böségesen a mi urunk Jesus kristusunk által.* tit. 3. 5.

2 A nélkül a kegyelem nélkül, amelyet az Isten tett veled soha sem üdvözülhetnél; mivel nintsen üdvesség hit nélkül, és a közönséges keresztyéni valláson kívül, hová lennél ha az Isten nem tette volna veled ezt az irgalmaságot

3. Nem tette ezt a kegyelmet annyi sok millium emberekkel, kik a hitetlen országokban élnek. tudatlanságban. és avétekben, sem annyi eretnekekkel., kik noha meg légyenek keresztelve valamint magad. atévelygésben élnek., és el távozva a közönséges anyaszent egyháznak igaz ¹⁴ hititől. a ki is *az igazság oszlopa, és erős támasza* miért nem vagy te azok közül való., ? miért teremtet az Isten tégedet keresztyén országban. és nem azokat ? és aközönséges anyaszent egyháznak kebelében, ahol az Isteni titkokrol oktattattál., és az üdvösségedhez való szükséges dolgokrol., mitsoda boldogság a nekünk fiam. hogy az Istennek oly nagy jóságát vettük. Beati sumus ó Israel; quia quae Deo placent manifesta sunt nobis. oh! mely boldogok ¹⁵ vagyunk az Isten irgalmaságabol., amelyel az Isteni titkoknak. és imádando akarattyának üsméritire hivut minket., ezt a kegyelmit nem tette az egész világal, és miért tette azt inkább

---

¹¹ qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. apocal. 5.

¹² Erasmus natura filii irae, sicut et caeteri, deus autem qui dives est in misericordia propternimiam charitatem suam qua dilexit nos, convivi ficavit nos in christo eph. 2. omnes filii dei estis per fidem in christo jesu galat. 3.

¹³ non ex operibus justitia quae fecimus nos, sed secundum misericordiam suam salvos fecit nos per lavacrum regenerationis spiritus sancti quem effudit in nos abunde per jesum christum salvatorem nostrum

¹⁴ 1 tim 3 15.

¹⁵ non fecit taliter omni nationi, et judicia sua non manifestavit eis ps. 147.

mivelünk mint se mások. ? oh. kedves fiam hogy ne szeretnők mi azt az Istent. aki minket annyira szeretet. szent Agoston azt mondgya Theodosius császár felöl. hogy boldogabnak tartotta magát azért. hogy az anyaszent egyház tagja volt, mint sem azért hogy nagy császár volt e földön, fiam ez a nagy ember. tudta meg betsülni akeresztyénségnek kegyelmét. avasóságos érdeme szerént

Második Articulus.

A keresztyennek nagy kötelességiről

Hogy ha akeresztyénségre való hivatal olyan nagy kegyelem, hát annak kötelességei mitsodások ? azt nem lehet tagadni hogy igen nagyok ne légyenek és sokal nagyobak, mint sem a keresztyének azt tarttyák közönségesen., légy figyelmetes fiam. és tanuld meg mire kötelez hivatalod.

1. Arra kötelez hogy erősen higyed azokat az igazságokat., amelyeket az Isten ki nyilatkoztatot nékünk az Fia a kristus Jesus által. a melyek ebben a négyben foglaltatnak. a hitnek titkai. a jó erkölcsről való tudományok. a melyeket predikálotta, a joknak meg jutalmaztatása., és a gonoszoknak büntetések tsak ugyan ezen ok alatt adták is fel néked akereszttséget, a pap minek előtte meg kereszteltyen. azt kérlette tölled: hiszé az Atyában, a Fiuban. a mi urunkban és meg váltonkban, és a szent Lélekben. és azt felelted a kereszt atyád szája által. Credo. hiszek, emlékezel arra. hogy annak a hitnek álhatatosnak, bátornak, és hathatosnak kel lenni, alhatatosnak azért, hogy semmiben nem kételkedned abban. a mit hinned kel. bátornak, azért, hogy soha ne szégyenellyed vallást tenni arról az emberek előtt. hathatosnak azért, hogy az életed meg egyezék azal amit hisz. és nem kel hogy tselekedetid ellenkezenek hitedel. valamint aközönséges keresztyének tselekesznek., akik, szent pál mondása szerént, akristust szájkokal vallyák, és tselekedetel meg tagadgyák.

2 A keresztyéni vallás arra kötelez. hogy ellene mondgy az ördögnek, és minden tselekedeteinek, ugyan még ezen ok alatt kereszteltek meg. apap azt kérlette tölled, ellene mondaszé az ördögnek. az ő pompáinak. és minden tselekedeteinek, azt felelted. abrenuntio. ellene mondok, oh. ! fiam gondolkodtalé valaha, erről az ellen mondásról., és tudodé azt jól hogy mit tselekedtél. ? igen nagy fogadást tettél, hogy soha nem fogod az ördögöt követni, se annak pompáit nem szereted, az az. a tsalando jokot, és aföldi gyönyörüségeket, a melyek által el szokta veszteni az embereket. és hogy el fogod kerülni az ő tselekedeteit . . az az a vétket. a melynek ő akezdöje., ez olyan fogadás a melyet az Istennek tettél. az angyalok. és az anyaszent egyház előtt, a mely fogadást, mondgya szent Agoston nem az embereknek, hanem az Istennek tettél; és az angyalok. bizonyági. és meg tartói beszédnek, és azt szorgalmasan meg tarttyák menyben, tartozol meg tartani ezt az ellen mondást, ellene mondottál az ördögnek szoval., mondgy ellene mostanában néki életedel és tselekedetidel, hogy ha hiti szeget nem akarsz lenni. oh' fiam meg tselekedtedé ezt, ? vagy is leg aláb végben viszedé ez után. ? lehetneé a, hogy viszá térnél ahoz az ellenséghez. akinek oly nagy bizonyágok előtt mondotál ellene. quid tibi Cum pompis diaboli. quibus renuntiasti. ? quid¹⁶ tibi Cum pompis diaboli. amator christi. ?

3. A keresztyéni vallás az ártatlanságban kötelez élni, el kerülvén avétket inkább ahalálnál, és követvén akeresztyéni jó erkölcsöket, hogy pediglen meg emlékezel erről akötelesegről, apap

---

¹⁶ in qua professione non homini, sed Deo et angelis ejus conscribentibus dixisti renuntio. renuntiare non solum vocibus. sed etiam moribus. non tantum sono lingvae, sed et actu vitae. s. aug. 1. 4. de symbolo ad Cathecumenos cap. 1.

¹⁷ minek utána meg keresztelt volna, fejr ruhát adot reád. mondván. veddel ezt a fejr ruhát, a melyet motsok nélkül vigyed az Isten széke eleiben. azért. hogy azon külső fejrőség által. meg emlékezel szorgalmasan meg tartani belső szépségét és tisztaságát lelkednek, a melyeket vett a kereszttségben. oh ! fiam, gondolkodgyál ezekről a szokrol, és visgáld meg, hogy mitsoda állapotban lész az az Isten ítéletekor., hogy ha meg szenyesited vétkes életedel. azt az ártatlanságot, az a fejr ruha melyet reád adtak., karhozatni fog azon az irtoztato napon, apap, aki meg keresztelt ellened fog támadni és boszu állást kér Istentől, azért hogy viszá éltel a kereszttséged kegyelmével.

Elödben téssen ez iránt igen nevezetes tselekedetit egy Muritius nevü Cartagobéli diaconusnak, hogy mint bánt egy Elpidophorus nevü árianus biroval, a kit is hogy meg keresztelte volna, a biro tsak hamar ellene monda a Catholica hitnek. ez a szent diaconus, ezen hamis biro eleiben hivatatván. hogy hitiröl valo számot adna, el vivé magával. a fejr köntöst, a melyet adot volt abirora kereszttsége után, és meg mutatván néki mindenek. előtt, monda néki ezeket a szokot., a melyeket a jelen valok köny hullatásal halgaták: ihon vagyon oh. Elpidophoré, tévelygésnek szolgálja. a fejr köntösök, amellyek vádolnak téged a felséges Isten előtt az utolso napon, én azokra gondot viseltem, azok téssnek bizonytságot ate hit szakadásodrol., és meg mutatták. hogy a pokolnak tüzet érdemled, azok ékeségedre voltak a ¹⁸ midön a kereszttségben meg mosogattál. és meg tisztítatl büneidből, és ugyan azok is fogják annál is inkább szenvedtetni veled az örökké valo tüzet

Harmadik Rész

Hogy az Isten különösön kívánnya, és kedvelli
az ifiuságnak szolgálattját.

A két előbbeni oktatás után., meg más olyanokra megyek, a melyek ate korodot illetik, el akarván veled hitetni. hogy mitsoda nagy köteleség alat tartozol. az Istennek adni magadot ifiu korodban, leg előbször azt adom elődben, hogy az Isten igen kívánnya. hogy ilyen korodban szolgállyad ötet, és hogy az ifiak szolgálattja ő előtte igen kedves. ezt az igazságot három okbol. meg mutatom

1 Mert az ifiuságnak ideje. az életnek kezdete. apedig bizonyos, hogy az Isten. minden dolgoknak különösön kívánnya a sengéjit. és a kezdetit. ugyan ezért is parantsolá meg az ó torvényben. hogy a földi gyümölcsök közöt, mindenek a sengéjit nékie ajánlyák, az állatok közöt, az első néki áldoztassanak, és az emberek közöt. az első szülöttek. előtte bé mutassanak atemplomban az ő szolgálattjára. meg engedvén azt. hogy meg váltathassanak abé mutatás után ezen rendeléssel meg mutatá hogy ambár. mindenek övei legyenek is, mind azon által az elsőket, különösön kedvellené, mint olyanokot., a melyek hozzá tartoznak. a többi felet, és azokat ugy kívánná, mint háláadásnak jelit; ebböl következik tehát világosan, hogy az ifiuságnak ideje. kezdete. és első része lévén életünknek. azal az Istennek tartozunk. olyan okokbol. a melyeknek nintsen semmi közü atöb idökel. és azt akarja. hogy azt néki bé mutasuk az ő szolgálattjára.

2. Az ifiuságnak ideje leg kedveseb Isten elöt. mert rend szerént szolván. és a természetnek rendi szerént, az életnek az a leg tisztáb része. és amely nem romlot anyira meg a rosz szokásokal., abban az időben nem anyira üsmérik aroszat. se anyi hatalmok. és alkalmatoságok nintsen aroszra, avilági rosz szokások még az ő elméjeket anyira meg nem hatoták, az ő szokások, és hajlandóságok nintsenek anyira meg romolva agonoszak által, mind

¹⁷ accipe vestem candidam quam immaculatam perferas ante thronum dei.

¹⁸ victor uticensis. persecutionum vandali carum. lib 3.

az idősebb koruaknak. de még a kegyelem melyet vettek a kereszttségben. még új lévén, kedvesebé teszi Isten előtt azt az időt, leg alább azokban. kik lábok alá nem tapodgyák azt a kegyelmet, és akik el nem vesztik az ártatlanságnak azt a ruháját olyan életel. amely tele legyen vétkekkel.

De vigyáz arra. fiam. hogy én azt mondám hogy az az idő nintsen. még anyira meg romolva, rend szerént szolván, és a természetnek rendi szerént, mert az igen való. hogy abban gyakorta nagy meg romlás találkozik. de az a természetnek rendi ellen vagyton. a ki is az élet ennek első részének. az elmének együgyűségét adta. és részül., az szokásoknak ártatlanságát. és azok igen vétkesek, kik hamiságokkal. és rossz erkölcsöket. meg ronttyák a jó tulajdonságokat, a melyeket a természet adott volt nekik, meg tanulván a rosszat, és futván az után. olyan korban., a melyben a természet csak az együgyűséget, és az ártatlanságot tanította nekik:

A 3. ók meg mutattya hogy az Isten különösen kívánnya tölled. hogy ifiúságodban szolgáljad ötet, ugyan azis az az idő, amelyben több alkalmosságod lehet hogy meg mutasad hozzája való szeretetedet., az, az első kísérteteknek az ideje amelyben arra kezdenek sürgetni hogy mondgy ellene annak a szeretetnek, és szolgáltnak, a melyeket néki tartozol, sürgettettel a magad rossz hajlandóságaitól. a melyek akkor leg sebesebbek: kísérteni fognak a veled egy korásuak., ingerelvén gyakorta a rosszra. vagy példájokkal, vagy beszédekkel: kísérteni fog az üdvesség ellensége. aki mindent el követ akkor. hogy el vonhason az Isten szolgálattától., és idején magáévá tehesen. ugy anyira. hogy valójában. az az idő az. a melyet viaskodo. és próba időnek nevezhetni, a melyben meg fogod mutatni. hogy állhatatos és valóságos szeretettel szereted az Istent, hogy ha bátorsággal. ellene állasz azoknak az első ostromoknak, igen kevés dolog¹⁹ viteznek lenni a békeségben, bátornak mikor senki sem bánt. rosszat nem tselekedni kísértet nélkül; de ellene állani a rossznak, és el kerülni a vétket a kísértetben, és olyan korban, a melyben arra sürgetnek. hogy az Isten szolgálattát el hagyják, a bizonyos jele a jó erkölcsnek., és meg bizonyították hogy az Istent mindennek felet szeretik.

Ezek az okok fiam. meg üsmértetik velünk hogy az Isten különösen szereti az ifiúságnak szolgálattát: és hogy ha ezt akarod a vétek el kerülésire, és az Isteni szolgálatra fordítod. annál²⁰ önéki kedvesebb áldozatot nem adhatz, és amint egy tudos auctor mondgya. azok akik ifiúságokban magokat meg gyözik, és a kik bátran ellene állanak a kísérteteknek., hogy az Istennek adhasák magokat., azok ifiúságokból, szüntelen való áldozatot tesznek, a melyben az Istennek élő. és kedves ostyát ajánlanak., tiszta ostyát, mivel utállyák a vétek ruttóságát, oh' fiam tarsd meg jól ezt az igazságot. és soha el ne felejttsed.

Negyedik Rész

Hogy az Isten különösen szereti az ifiakot,
és hogy örömet mutatya hozzájuk kegyelmit.

Többet is mondok fiam. mivel az Isten nem csak azt kívánnya hogy ifiúságodban szolgáljad, de még különös szeretettel is szeret téged., és hogy abban az időben. örömebb adgya néked több kegyelmit mint sem másban., azért hogy segítsen szolgálattában, és hogy abban jobban meg maradhas, ez az igazság nem alább való erejü az előbbénél, eszerént mutatom azt meg.

Az Isten leg inkább három féle személyeket segít örömet kegyelmivel; agyengéket, az együgyűeket tudniillik, azokat, kik a rosszat nem anyira üsmérik. és az alázatosokat, az

¹⁹ gubernator in tempestate dignoscitur, in acie miles. probatur. delicata jactatio est cum periculum non est conflictatio in adversis probatio est virtutis. s. Cyprianus lib de mortalitate.

²⁰ qui in hac aetate se domant. et deo se sociant offerunt deo hostiam viventem. deo placentem immaculatam. Hugo. à s. victor.

gyengéket, mert azokban tettik ki inkább kegyelme, az együgyüeket, mert nem anyira üsmervén aroszat, nem is gátolják meg anyira az Isten kegyelmét, a ki meg nem veti az együgyüt mondgya az irás. és nem segíti a gonoszt, az alázatosokat, mert a kevélység meg gátolván az Isten kegyelmét, ellenben az alázatoság azt el nyeri, *mert az Isten ellene áll akevélyeknek, és kegyelmét adgya az alázatosoknak*

Ez aharom tulajdonság. rend szerént fel találhatik az ifiúságban, a kiis gyengéb nem csak testében, hanem elméjében is., az ő elméje nem lévén még meg erősítve az üsmeretség. és aproba által, se az akarattya nem elegendő álhatatos az olyan dolgok ellen., a melyek ellenkező gondolatot adhatnak néki aző jóvával., együgyüisége is több vagyon nékie, nem lévén anyi üsmeretsége aroszban, se anyi különböztetése, mint az idősüeknek. alázatosága is több vagyon nékie. mert készeb is az engedelmeségre., és szó fogadásra. és ha a kevélység fel találhatik, a mint az igen meg vagyon az ifiu elmékben, az a mód nélkül való meg romlottságtól vagyon.,

Ebből következik világosan, hogy az Isten aki kedvesen mutatya jószágát azokhoz, akiknek arra leg több szükségek vagyon., a midön ahoz érdemetleneké nem teszik magokat., örömel közli kegyelmit az ifiakal, adván nékik gyakorta jó gondolatokat, és jó kívánságokat a jó erkölcsre, és azokhoz való szükséges segítségit adgya nékik, értem olyan formán. hogy ha rendeletlen életekel azokat meg nem gátolják, és érdemetleneké nem teszik magokat jószágihoz. meg rontván idejeknek ártatlanságát, elméjeknek gonoszságával. és vétkek sokaságával

Ennek az igazságnak meg bizonyítására nem kel más bizonyosság, hanem a minden napi proba, amely világosan azt meg mutatya; oh fiam menyin vannak olyanok. akik ki kelvén az ifiúságból. nagy változást tapasztalnak magokban. nem érezvén az után magokban az Istennek anyi kegyelmét mint a menyit vesznek vala ifiu korokban. akoron a szent sugarlások gyakrabban valának. a jó gondolatok, és a kívánságok bővebbek, aroszat igen gyűlölték, a jó nálok kedves volt. a jó erkölcs édes, és könyű.

De mostanában láttyák hogy mind ezek meg változtak; a sugarlások ritkábbak, avétket nem anyira gyűlölik, az ártatoságok meg hűlt, és némelykor el is alut., a mely szomorú változásért.,²¹ keseregnek az el mult időn, és az elvesztet kegyelmeken. mondván jóbnak ezeket a szavait. *kitsoda adhattya azt meg nékem. hogy meg láthasam az el mult időt. és hogy viszá térhesek arra az állapotra a melyben voltam ifiúságomban, a midön az Isten velem volt. kegyelmének szüntelenvaló segítségivel.*

²² Szent Agoston igen szomorúan tapasztalá magában ezt a változást. a mint ezt meg valya gyonásiban. azt mondgya tehát. hogy ifiu korában betegségben esvén. nagy buzgosággal kívánta a kereszttséget, a melyet el halasztatták véle. bizonyos okokból. és hogy meg más betegségben esvén harmintz esztendő korában, a kereszttségről akor már nem gondolkodék., oh' fiam adgya Isten hogy soha meg ne próbállyad ezt a változást, és ne legyen okod az el mult időért való keserüségre., mint sokaknak vagyon. akik is meg mutatya magokban hogy az Isten gyakorta kedvez kegyelmivel az ifiaknak, és hogy meg vonnya azt azoktól, kik azal viszá élnek.

---

²¹ jób. 29. quis mihi tribuat ut sim juxta menses pristinos secundum dies quibus dominus custodiebat me sicut fui in diebus adolescentiae meae. quando erat omnipotens mecum

²² vidisti deus meus quo motu animi et qua fide baptismum christi tui dei et dñi mei flagitavi a pietate matris meae et matris omnium Ecclesiae tuae. lib 1. conf. cap. 10. neque desiderabam in illo tanto periculo baptismum tuum et melior eram quando illum de materna pietate flagitavi, sicut jam recordatus atque confessus sum. lib. 5. c. 9.

De ha még más valóságos bizonyosságot kívánsz az ifiakhoz való szeretetiről az Istennek, visgáld meg, hogy mit tselekedet az Isten Fia ez iránt, a midön még evilágon volt., azon kívül hogy magais kisededé akart lenni, és által menni agyermekségnek. és az ifiuságnak gradusin., noha attol meg menthette volna magát. és egész ember lehetet volna egyszers mind; menyiszér²³ nem mutatá meg a gyermekekhez való szeretetit, ? az Evangyélium sok helyt mondgya. hogy magához hitta a gyermekeket, parantsolta hogy hagyák hozzája menni a gyermekeknek: meg feddé azokat kik nem engedék hogy hozzája menyenek, hogy övék volna amenyeknek országa. tsudálatos joságal meg öleli vala őket, és tsak akor küldötte el őket magától. minek utanna reájok tette volna kezeit. és meg áldotta volna őket.

Az ő leg nevezeteseb gyogyitási az iffiakon volt. ilyen volt annak a királynak a fia, a már²⁴ haldoklot sz. janosnál. a 4 részben; egy meg más akit az ördög gyöttröt. sz. math. 17 resziben. a százados szolgája. a kananéabéli aszonynak a leánya.

A három halottak közül. akiket fel támasztot, a ketteje igen ifiu volt. a jairus leánya. naim városában az özvegy aszony fia, a harmadik lázár. aki nem vala igen idős, atizen két apostol közöt, szent jánost leg inkább szerette. aki is leg iffiab volt.

Egy szoval, mi bizonyithattya jobban meg a kristusnak az ifiakhoz való szeretetét, mint ez a két dolog.

Először azt erősíti nekünk. hogy valamit a kisedekért tselekesznek, olyan mint ha ő érette²⁵ magáért tselekedték volna, *a ki bé fogad egy ilyen kisedet az én nevemben, engem fogad bé.*

Másodszor, az a rettentő fenyegetés, a melyel fenyegeti azokat kik meg botránkoztattyák az²⁶ ifiakot tudni illik, kik vétekbén ejtik. *A ki pedig meg botránkoztat egyet akisedek közül. kik én bennem hisznek, hasznosb annak hogy egy malom kö kötéssék anyakára. és atenger melységiben el meritessék.* nem elegendő nagy jeleé e. a kristus ifiakhoz való nagy szeretetének, mivel oly nagy buzgoságal. és nehezségel. vagyon azok ellen, kik el akarják fordítani őket szolgálattjától, Imé kedves fiam ezek a nagy bizonyosságok az Isten szeretetének a melyel vagyon ifiuságodhoz, ebben bizonyos lévén., lehetneé meg tagadnod tölle szeretetedet és szolgálattodat melyeket kíván tölled. ilyen korodban, minden bizonyal nem lehet, hogy ha tsak rettentő háláadatlan nem akarsz lenni. és hameg nem akarod ötet boszontani., a mint ezt meg mutatom néked.

ötödik Rész

Hogy azok, a kik nem adgyák Istennek magokot ifiuságokban., igen meg boszonttyák.

Ez az igazság nyilván következik a két elsőből; mert ha avalo amint azt raeg mutatuk. hogy az Isten különösön kívánnya az ifjuság szolgálattját. hogy azt akort igen szereti. hogy különös kegyelmekel segitti azt, ezekből akövetkezik, hogy ötet nem lehet nagyobal meg boszontani, mint azal. hogy ha nem akarnák szolgálattját, amelyet ő oly igasságal kíván., és hogy ha nem vennék örömel azt a szeretetet a melyet mutat az ifjusághoz, annyi kegyelmivel és jó téteményivel. de mint hogy ezt az igazságot oly szükséges meg tudni, hogy eléggé arra nem

²³ matth. 19 Mark. 10 luk. 16.

²⁴ amat christus infantiam. quam et animo suscepit. et corpore.

amat christus infantiam, humilitatis magistrum, innocentiae regulam mansuetudinis formam s. Aug. ser. de Epiphan

²⁵ matth. 18 5.

²⁶ matth 18 6.

inthezik az ifiakot, azért világosabban meg mutatom azt néked, a három következő dolgokban, kérlek hogy azokra figyelmezz

1. Ha az Isten szolgálattára nem adod az ifjúságodnak. idejét, úgy el veszed tőle ajelen való és bizonyos időt, hogy néki olyan mást adgy. amely bizontalan. azt sem tudod ha azt el érhetedé, és ajövendő nintsen hatalmodban., ez az első gráditza az Istent való boszontásnak, azt fogadod az Istennek hogy szolgálni fogod a midön idősebb léssz. ki mondotta azt néked hogy sokáig fogsz élni ? ha abban bizonyos nem vagy, hogy a holnapi napot életben el éred, hogy lehetnél abban bizonyos hogy még tíz esztendeig élsz ? sokal többen vannak a kik a husz, huszon ött esztendőt meg nem haladgyák. mint azok a kik meg haladták, hogy pedig bizonyos nem vagy ahoszu életben., nem boszontodé akor igen meg az Istent, a midön olyan időt igérsz néki, a mely nintsen hatalmadban, és el veszed tőle a jelen valót a melyel élsz. ? vald meg fiam ha nem trefáloziké az olyan az Istenel. aki eszerent tselekeszik ? és nem mutattyaé meg. hogy leg kisebb akarattya nintsen szolgálattára, mivel olyan időre halogattya a szolgálattat a melyet talám soha el nem éri

2. Nem tsak bizonytalan időre halogatod az Isten szolgálattát. de még el veszed tőle a leg jóbbat, hogy a leg rosszabikát adgyad néki. Mert nem akarván szolgálni az Istent. és a jó erkölcsre adni magadot ifjúságodban., amely, amint azt meg mondtuk olyan idő, a melyet arosz szokás nem anyira rontotta meg, olyan időre hagyod magadot., amelyben mindenek azon vannak, hogy tehetetlenné tegyenek tégedet ajora, és ajó erkölcsre, a testnek almatlansági amelyek minden nap nevednek, a meg rögzöt rossz szokások, amelyekhez kötetve léssz. a világi sok bajos dolgok, a földi jokért való nyughatatlanság, avilági szokások a melyeket²⁷ magadban veszed.; mivel a világ, szent jános szerént el merült a vétekb; a mely tsak a gyönyörüségeket. a fősvénységet, és a nagyra menetelt ohajttya, és tsak úgy gondolkodik az üdveségről, és az örökké valóságrol. mint ha nem is volna.

Mind ezek olyan akadályok az üdveségedre, amelyek egészen el fordítanak az Isten szolgálattától, hogy ha idején annak eleit nem veszed, el kerülvé ifjúságodban avetket, és követvé a jó erkölcsöt., itéld el hát mint meg bántod az Istent. a midön olyan időre halasztod szolgálattát. a melyben mindenek azon igyekeznek hogy attól el fordithasanak, és olyanban nem akarod szolgálni, a melyben kevesebb akadályt, és töb könnyüségét találssz arra

3. De a mi még irtoztatobá tésszi aboszontást. melyel vagy az Istenhez, ahogy. nem akarván nékie adni magadot ifjúságodban., tsak akor akarod szolgálni, minek utánna részt vettél volna minden gyönyörüségekb, és meg elégítettted volna kívánságidot. és követted volna minden rendeletlen hajlandoságit ifjúságodnak., úgy hogy. az idő melyet Istennek szántál, tsak annak az időnek maradékja, a melyet a vétekb, és az ördög szolgálattában töltöttél volt el oh !²⁸ Fiam. veszedé észre mitsoda nagy meg bántás e. ? és mint boszontod Istenedet., és teremtödet, ate lelked arra teremtetet, hogy az Isten temploma, és lakohelye legyen és azt tsak akor akarod nékie szentelni minek utánna sokáig birta volna az ördög, és minek utánna azt meg ferteztetted volna sok számu vétkekel.

Egész életedet az Isten szolgálattára kellene fordítani, és te annak az első részit. amelyik leg jobb. az ördög szolgálattára akarod adni, és tsak azt akarod meg hadni az Istennek., a melyik már a vétekre nem szolgálhat, leheté ehez hasonló méltatlanság ? mit mondanál az olyan emberöl, aki egy fejedelemnek asztalára tsak azt akarná fel vinni. a mi a sertésektől. és az ebektől meg maradt: az utálatos dolog volna mondhatnád nekem, és azt nem utálo. hogy hasonlot akarsz tselekedni az Istenel. sokal vétkebben. a midön olyan korodot szánod

---

²⁷ totus mundus in maligno positus est.

²⁸ 1 cor. 3.

szolgálattára, a melyben már meg nem elégitheted rossz kívánságidot, a melyeket bé töltötted volt ifiúságodban oktalan állat modgyára. Nem Istent boszontásée, ? hogy ha azon²⁹ panaszkodik az ó testámentumbéliek ellen. kik meg ferteztetet kenyeret ajánlottanak néki az oltáron., mitsoda panasza nem lehet ellened, aki, néki csak olyan maradék életedet akarod adni; amely meg ferteztetet minden féle tisztátalanságokkal. Hogy ha átkozza az olyat a ki³⁰ magának meg tarttya a jobbikat. mondván. *Átkozot atsalárd, aki aroszabikot, és az aláb valot választtya hogy azt ajánlya az Istennek.* mitsoda átoktól nem félhetz te. aki nem csak a roszabikot adod neki, de aki még, csak azt akarod nékie adni. a mi ate ifiúságodnak gyönyörködtetésire és rendeletlenségire szolgál, oh' adná Isten hogy ne látnok bé tellyesedésit ennek az átoknak, sok számu ifiakon., mint a melyet látunk minden nap veszedelmes történetek által, a hirtelen valo halálok. az Isten el hagyása, arosz erkölcsben valo meg rögzés. és más több veszedelmek, a melyek ate igasságos haragodtól. jönnek. oh. nagy Isten, a melyek által meg bünteted azokat kik tégedet el hagynak ifiúságokban, hogy kövesék rossz hajlandóságokat., és akik tégedet anyira meg vetnek, hogy csak akkor akarnak szolgálni, minek utánna rabjai lettek volna avéteknek. rossz kívánságoknak. és az ördögnek.

Hatodik Rész

Hogy az Isten utállya a rossz erkölcsű ifiakot.

Erről valo nevezetes példák.

Mind azok után a melyeket mondottunk, nem szükséges ezt a mondást meg bizonyítani, a mely szükség képen követi a három elsőket. mivel, hogy ne utálná az Isten azokat, akikkel annyi kegyelmet téssen, hogy különösön kívánnya szolgálattyyokot; a kiknek sziveket meg nem hattya a szeretet., a melyel vagyon hozzájok, és a kegyelmek melyeket vélek téssen.: és akik ellenben. olyan meg vétésel bannak véle, a mint ezt meg mutattuk: Az Isten utállya³¹ abünösöket, a mint maga mondgya *A versor impium utáalom a gonoszt.* de ezt inkább meg mutatta azok ellen akikhez több szeretetel volt. és akik oly méltatlanul viszá élnek jóságával, a meg bántót szeretet fiam. boszongodásra változik, és a meg vettetet jóság, nagy haragra fordul.

Hogy ez így légyen, azokon az okokon kívül mellyek ezt meg mutattyák világosan. a történt dolgok előkben adgyák. bizonyosan, hogy az Isten mint utállya arosz erkölcsű ifiakot, erre valo nézve négy nevezetes példát adok előkben a szent írásból., hogy senki abban ne kételkedhessék. és hogy ezekről. el lehesen itélni atöbbit.

Az első példa ajudás két fiáról vagyon; ennek apátriárkának négy fia volt. a kik közül. akét első igen gonosz, és rossz erkölcsű volt. ihon mit mond az írás az elsőről, Heről. *fuit quoque*³² *Her primogenitus juda. nequam in Conspectu Domini., et ab eo occisus est, Her judásnak az első fia, igen gonosz volt Isten előtt. meg is ölte ötöt,* amásodikáról, onánrol. mindgyárt azután azt mondgya az írás, hogy az Isten meg verte ötöt halálal, mert utálatos vétket³³ tselekedet., *Id circo percussit eum Dominus, eo quod rem detestabilem faceret,* ez avétek, noha oly utálatos Isten előtt., és oly nagy büntetésel büntetetik meg, mindazon által. igen közönséges az ifiak között. amelyért gyakorta szál reájok az Isten haragja. látható, vagy láthatatlan képen.

---

²⁹ malach. 1.

³⁰ malach. 1. 14.

³¹ genes. 38.

³² Genes 38.

³³ Genes. 38.

³⁴ A második példa., a fő papnak. Hélinek két fiáról. ofni, és finéről. ezt a két ifiat az attyok atemplomban szolgáltatta. de ezek ót magokát igen rosszul viselték., igen nagy illetlenségeket követtek a templomban, és sok igazágtalanságokat a néphez, a ki. áldozatokat mutatot bé az Istennek: a kitől sokal többet kívántak. mint sem igazságosan kívántatot volna, ugy anyira, hogy az irás béliál fiainak nevezi őket, az az gonoszoknak., mivel béliál teszi. absque jugo., az az. járom. és félelem nélkül való; azt is mondgya felölök, hogy el vesztették volt az Isten félelmét. és kötelességeket. és hogy az ő vétkek rettentő volt az Isten előtt.

Az ő gonoszságok anyira fel gerjesztette volt az Isten haragját. ellenek, hogy samuel által, azt izené Hélinek. a ki el mulatta volt meg inteni fiait. hogy olyan boszut áll rajtok, a mely például lészen minden maradékinak. Hogy a familiájából el veszi az fő papságot, és másnak adgya, hogy soha senki az öregséget a familiájában el nem éri. és hogy tsak nem mind a maradéki iffiukorokban hálnak meg: hogy az ő két fia. ofni, és finé. egy napon öletnek meg.,³⁵ és hogy minden maradéka mindenkori jelit viselné gonoszságának, a melyet soha el nem törölhetnék az áldozatok.

Mind ezek bé tellyesedének., kevés idő múlva ofnit, és finét, a filisteusok meg ölék, ugyan azon nap Héh meg halván halálokot. a székiben hátra esvén. a fejit bé töré. és meg hala., sok más egyéb szomorú dolgok történtenek azon a napon. a többi. között a frigy ládát is el nyeré az ellenség, és mind a több jövendölések egészen bé tellyesedének, oh' menyi nyomoruság következik egy familiában. két fiunak. gonosz életiért.

A harmadik példa, Ámnonról a David első fiáról vagyon. az irás tsak egy gonosz tselekedetét adgya előnkben, de olyan utálatost, hogy még többeket is tselekedhetet., abizonyos lévén. hogy az ember nem mász fel egyszer mind a hamiságnak tetejére. és hogy a nagy vétkek attól vannak. hogy az Isten el hagyja a lelket., az előbbeni vétkeiért, ez az ifiu fejdelem. nem igyekezőn hogy még ifiuságában meg zaboláza rossz kívánságait, anyira el hagyá szivit a szemérmetlen szeretetnek, hogy az, amaga hugához való tisztátalan szeretetre vivé, és mint hogy azt meg nem nyerheté hogy ahuga reá állyon olyan utálatos tselekedetre; az erőszakal segített rossz kívánságát, és így egy tselekedetivel, két rettentő vétket mivelt, az erőszak tételt, és az atyafiával való vétket.

De az Istennek igazsága nem halasztá sokára. meg mutatni., hogy mint utálná ennek az fejdelemnek vétkeit. mivel két esztendő múlva. meg ölé ötet absolon. az öttse, aki mind az ideig el titkolta volt magában ezt a boszu állást. oh' Istenem, mely rettentők ate ítéletid.

³⁶ A negyedik példa Absolonról, a Dávid harmadik fiáról, aki is nem vala jobb abátyánál Amnonnál, Ez kevély elméjü volt. tudta magát tettetni, boszu álló, nagyra vagyó. emagához. és a maga szépségihez. mód nélkül való szeretettel volt, a mint is, az irás szerént. rend kívül szép volt, ennek a leg első rossz tselekedete a bátyával való gyilkosága volt. el lehet ítélni hogy több rossz tselekedetek is meg előzhették azt, Ezért avétkiért az Attya haragjában esék. a ki ött esztendeig nem szenvedé ötet udvaránál., az után udvarhoz hivataték, és kegyelmében vevé. de alig tére viszá az udvarhoz, hogy a király ellen. kezde támadni, és a népet magához édesítvén. egy kis városkában mene. ahol királynak kiáltatá magát., az után fegyvert foga az Attya ellen, arra kénszerítte hogy el hagyná jerusálem városát, hadat gyűjtte hogy el venné az attyától a koronát. Mit fog it tselekedni az Isten igazsága ? látatlanná teszié ennek az elvetemedet fiunak tselekedetit., ? nézük meg fiam mit mond a szent historia erről. David látván a fia igen szorongatná., kételeniteték magát oltalmazni., a mely kevés hadd volt véle, azt

---

³⁴ 1 reg. c. 3. et 4.

³⁵ 1 reg. C. 3. et 4.

³⁶ 2 Reg. 13. 14. 15 16 17 18.

rendben veszi . . és a hartzra küldi, a hartz meg lészen, az Absolon hada, noha több számu volt is, de mind le vágatatik.

Ebben aveszedelemben., (oh ! Istennek ítélete:) ugy történék hogy absolon el akarván szaladni és egy nagy fa alat nyargalván el. ahaja, a mely rend kívül valo volt, tsudálatosan. és az Istennek engedelmeből, oly erősen a fa ágához tekerődök., hogy hajánál fogva az agon fent akadt, és az öszvérje ki ment alola, a David emberei látván fel akadva által verék lántzákal. és meg ölék. noha Dávid tsudálatos kegyeséigiből., meg parantsolta volt nékik a hartz előtt, hogy a fiát ne bánttsák.

oh. Istennek igassága. meg mutatod. hogy a szemeidet bé nem hunyod, a roszt fiaknak gonoszságin, és hogy ha némelykor el halasztod az érdemek szerént valo ostorozást. hogy időt adgy nékik ameg térésre, keményen meg bünteted az után. a vétekbén valo maradásokat, és a meg vetést. a melyel meg vetik jószágodat. amely jószágal várod őket apenitentzia tartásra

Imé ezen négy szent írásból valo példák. világosan meg mutatták, mint utállya Isten arosz erkölcsü ifiakot a szent írás többeket is adhat előnkben ilyeneket.

vigyáz fiam egy dologra, a mely méltó afigyelmeteségre., és amely nem más. hanem hogy, a négy példákban a melyekről szóllottunk, három féle vétkek találtatnak, a melyekért utállya leg inkább az Isten az ifiakot., és a melyek. leg rend szerént valob okai veszedelmeknek,

Az első, és aharmadik példában meg láthatni atisztátalan vétket, a másodikában, a vallásnak. és a szent dolgoknak, meg vetéseket., a melyre igen kel vigyazni az ifiu egyháziaknak, kik egyházi jószágokat birnak, ne hogy azokat viszá élvén. az Isten átkát vegyek magokra. és familiájokra., a negyedikében. a szülék meg vetésit láttyuk, és az atyai hatalom ellen valo fel támadást.

Hetedik Rész

Hogy rend szerént az ifiuság idejétől füg
az üdveség.

A miket mondottunk a négy utolsó részben, meg mutatta néked, hogy mitsoda kötelességgel tartozol. az Istent szolgálni ifiuságodban, a tisztelettel, amelyel tartozol hozzája lenni a szolgálatod kívánásáért, és a szeretetért. melyel vagyon üdveségedhez; a mely tiszteletet el nem mulathatod. hogy ha tsak meg nem akarod boszontani., és ha haragjában nem akarsz esni. mostanában. a magad tulajdon hasznodból. akarom veled meg üsmértetni azon kötelességet. és világosan meg mutatni néked, hogy ate üdveséged tsak nem egészen azon az életen füg, a melyet fogsz élni ifiuságodban.

oh! Adná Isten fiam, hogy te, és mind azok akik veled egy idősüek, meg foghatnád jól, és soha el ne felejténéd ezt az igazságot, amelyet aközönséges emberek nem tudgyák., és az a tudatlanság. sokaknak okozza, örökös veszedelmeket. Adná Isten hogy minden emberek meg üsmernék, hogy az anagy örökké valo boldogság, vagy boldogtalanság, a mely ez élet után várja őket, gyakorta attól az első időtől füg, a melylyet minden meg veti, és leg nagyobb része oly roszt fordittya

De hogy ezt az igazságot el hitethesem veled. tsak a szent írásból valo bizonyságokat hozok elő. tudni illik magát aszent lelket. aki arról. oly nyilván valo bizonyságot téssen, hogy lehetetlen arról kételkedni.

Mivel miért inti anyi helyt az ifiakot hogy idején gondolkodgyanak üdvösegekről, és ajó erkölcsre adgyák magokat ifjuságokban., hanem azért hogy meg mutassa, mitsoda nagy haszonravalo idő az. az örök üdvösegre.

³⁷ Miért mondgya apredikator könyvben. *Emlékezel meg ate teremtödről, ifiuságodnak napjaiban. minek elötte el jöjjön agyötremnek ideje, és el közelgesenek az esztendök.*

³⁸ melyekről azt mondgyak: *nem tettezenek* Mitől vagyon hogy a példa beszédekben azt mondgya *az ifiu, az ő uta szerént.*, az az. hogy olyan életet él. a melyet élt ifiuságában. *midön*

³⁹ *meg vénhedik sem távozik el attol.* Jeremiás proféta azt mondgya. *hogy hasznos az embernek. a terhet hordozni. még ifiuságától fogvást.* az az. hogy ajó erkölcsre adgya magát., és visellye az Isten törvényének kedves igáját.

⁴⁰ Az Ecclesiasticus, miért inti oly erősen azifiakot ajó erkölcsre ezen szép szavai által. a melyeknek meg kellene hatni sziveket: *Fiam ifiuságodtol fogvást ved bé atudományt, és meg öszülésig böltseséget találasz. Mint aki szánt. és vét. ugy járuly ahoz. és várjad az ő jó gyümölcsöt, Mert annak dolgában keveset munkálodol., és hamar észel annak. gyümölcsiböl., Mert igen kemény abölcsesség atudatlan embereknek., és meg nem marad az esztelen. Mert a tudomáynak bölcsesége nem sokától üsmértetik, a kiktől pedig üsmértetett meg marad az Isten látásáig.* Ez a caput tsak abol áll, hogy az ifiakot inti ajó erkölcsre.

⁴¹ Miért mondgya., hogy lehetetlen, *azt meg találni az öregségben. amit nem gyűjtöttek az ifiuságban*

végtire miért vagyon a szent könyvek közöt egy olyan könyv. amelyet tsak éppen az ifiak oktatására irták., apedig apélda beszédek könyve. ? mind a nem mutattyaé meg világosan, hogy a szent lélek meg akarta üsmértetni az embereket. hogy az ifiuságnak ideje sokal drágáb. mint sem azt betsüllik a közönséges emberek: és hogy minden boldogsága, vagy boldogtalansága. egy embernek. a mostani. vagy amás életre. rend szerent attol az időtöl füg; aszerent. amint azt jora, vagy rosra fordittya. a bizonyos lévén rend szerént, hogy azok az üdvösegeket keresik. akik ifiuságokban, az Isten félelmében, és az ő parantsolatnak végben vitelében neveltettek fel, és hogy azok a kik ebben a félelemben nem neveltettek, vagy akik azt el vetették hogy arosz erkölcsöt követhesék, gyakorta el vesztik tellyeséggel magokat.

Ez az igazság egészen, erre a két fundámentumra vagyon támasztva. az első a, Hogy azok. akik a jó erkölcsöt követték ifiuságokban. könyebben meg maradnak abban egész életekben, a második a, hogy azok ellenben, a kik a rosz erkölcsöt követték abban az időben, igen nehezen térnek ki abbol. gyakorta az is meg történik. hogy soha el sem hagyják. ezt akét igazságot bővebben kel meg mutatni.

Nyoltzadik Rész

Hogy azok akik a jó erkölcsöt követték ifiuságokban.
rend szerént azt meg is tarttyák könyen egész életekben.

A minden napi proba ezt a mondást. oly nyilvánóságosá teszi. hogy evalonak tartatik, mind aszent irás, mind az okosak szerént, hogy ezt jobban meg foghasad, elődben tézsem annak okait, amelyek meg léznek erősítve, ezen két részről.

---

³⁷ Eccles. 12. 1.

³⁸ prov. 22. 6.

³⁹ jerem siral. 3. 27.

⁴⁰ Eccles. 6.18.

⁴¹ Eccles. 25. 5.

⁴² Az első a, hogy a szokások melyeket az ifiúságban. vett sokáig meg marad., és nem könnyen lehet el hagyni.

E világos a szent írásban. *az ifiu öregségiben is olyan életet éll, mint amelyet egyszer el*⁴³ *kezdet.* az is bizonyos. hogy a mit leg először az elmében vesznek, az állandó, és hogy az első szokások erősen meg gyökereznek az ifiakban; *Igen nehéz ki törölni az ifiu elmékből amit leg először elméjekben vettek. mondgya szent hyeronimus. a festet gyapjut, nehéz az első fejérségire vissza tenni, és a föld edény. sokáig meg tarttya azt az izt, és szagot, a melyet magához vett volt.* Ezért is mondgya a szent írás. *hogy jó az embernek aterhet hordozni meg*⁴⁴ *az ifjuságától fogvást.* mert még akkor adván magát a jó erkölcsre., azt könnyen meg is tarttya egész életében. valamint az írás mondgya. *ved bé az oktatást ifjuságodban, és meg öszülésig boltseséget találsz.*

⁴⁵ Szent Bernárd. azt mondgya., hogy annak nem kel más okát keresni, hogy miért látunk anyi rossz erköltsü öregeket. akikben semmi jó erkölcs nintsen. hanem azért, mert arra szert nem tettek ifiúságokban, amely alkalmas idő volt arra. szent hiéronimus. le irván szép érdemes⁴⁶ öregségit azoknak, kik még ifiu korokba adtak magokat a szép tudományok tanulására., és a jó erkölcs követésire. azt mondgya. *hogy öregségiért tudosab lészen, szokásában bizonyosab; az időnek haszaságáért bölcseb, és ifiúságában valo régi munkainak. kedves gyümölcsit szedi.*

Másodsor. hogy az ifiúság, a kísérteteknek. és a küszködésnek ideje: ebből akövetkezik, hogy amidön azokat meg győzték abban az időben., akövetkezendő időkbén azokat könnyeben meg fogják győzni,

A bizonyos, hogy atesti kívánságok, a leg erősebb kísértetek, a melyekkel való küszködés⁴⁷ gyakorta való, de a győzelem igen ritka. mondgya szent Agoston. és amelyek némelykor meg tántoritották azoknak hűségeket. a kiket meg nem győzhették akinok. mondgya szent hiéronimus. noha ámbár azok akisértetek atöb időkbén is meg legyenek, de abizonyos hogy azok rend szerént mind erősebbek, mind gyakortáb valok az ifiúságban., akiis szent Hiéronimus szerént, atisztaságnak minden kori küszködésiben vagon. és mint hogy környül vagon véve a vétékre való alkalmaságokkal. és ingereltetvén a testi kívánságokra. sokat szenved hogy atisztaságot meg tarthasa, hasonló atüzhöz, a mely meg fojtodik, a nyers fa alatt

De amidön az Isten kegyelmével., amely különös segittséget ad az ifiúságnak., amint azt már meg mondottuk., az első kísérteteket meg győzik, a meg lészen., hogy atöb időkbén lévő⁴⁸ kísérteteket is kevesebb erővel meg fogják győzni. mivel az ember élete az írás szerént. szüntelen való küszködésből ál eföldön

---

⁴² prov 22

⁴³ S. Aug. libr 2 Conf. cap. 2. Exhalabantur nebula de limosa concupiscentia carnis et scatebra pubertatis, et obnubilabant atque obfuscabant cor meum, ut non discerneret serenitas dilectionis a Caligine libidinis. Utrumque in confuso aestuabat. et rapiebat imbecillam aetatem per abrupta cupiditatum. atque mergebat gurgite flagitiorum

⁴⁴ Eccles. 6. 18.

⁴⁵ S. Bern. 1. de ordin. vitae. Multi senes diu viventes et nihil proficientes quia nullas sibi in opportuno tempore divitias congregarunt.

⁴⁶ S. Hier Epist. ad nep.

⁴⁷ Inter omnia christianorum certamina duriora sunt praelia castitatis ubi quotidiana pugna et rara victoria. S. Aug. Serm. 250 de tempore. quem tormenta non vicerant superabat voluptas S. Hier. in vita pauli. Adolescentia multa corporis bella sustinet et inter incentiva vitiorum et carnis titulationes quasi ignis in lignis viridibus suffocatur. S. Hier. Epist ad nepot

⁴⁸ militia est vita hominis super terram

Az oka ennek a. mert akisértetek anyiban el fogynak, a menyiben azokat meg gyözik. az Isten kegyelme. pediglen ahoz képest szaporodik, a mint azal jól élnek, és egy olyan sziv aki⁴⁹ agyözedelemhez szokot, nem gyözetetik meg könnyen., az új erökért. melyeket nyer gyözedelmiért. Sámson meg gyözvén az oroslánt. az után gyözhetetlenné lett, Dávid ifiu korában. oroslánokot, és medvéket ölvén, ugyan ifiu korában a földre veré Goliátot. Izraelnek rettentő ellenségit. és az után soha ötet meg nem gyözhatték a hartzokon

Oh' kedves fiam hatudnád mitsoda nyugodalomban, és tsendeségben vagyon az elméjek azoknak akik meg gyözték az ifiusági kísérteteket. nem kétlem magad is azon igyekezniél minden tehetségedel, halgasad mit mond a szent lélek abölcs által. *Fiam, keresed abölcseséget, és meg talalod azt és szerét tévén el ne had azt. mert utollyára nyugodalmat*⁵⁰ *találsz benne. és gyönörüsedd változik, és az ő békoi erős oltalmaddá lesznek, abékon érti az Isten félelmét. és parantsolatinak végben vitelét*

Harmadikszor azt mondom, hogy az Isten neveli, kegyelmét. és szaporitnya áldását azokon kik jól éltek ifiuságokban., hogy meg tarttsa őket a jó utban a melyben mentek irgalmaságából.

Ezt az igazságot jobban meg nem mutathatom néked, hanem elődben tészem mit mond az az Isten maga ez iránt néked a szent irásban. *Az ur adgya abölcseséget. és az ő szajából*⁵¹ *származik az okóság. és atudomány. És azt nem tsak ő adgya. de ő tarttya is azt meg, Mivel. ő örzi az igazak üdveségit, és meg oltalmazza. az együgyüen járokat. az után meg azt mondgya., Fiam. a szivedben menend abölcseség. és atudomány, aelkednek tettzeni fog. (it a jó erkölcsnek tudományát érti.) atanáts meg öriz téged. és az okóság meg tart téged., hogy menekedgyél a gonosz uttol. és arosz társaságtol., hogy meg menekedgyél az idegen aszszony állattol, a kinek beszéde kegyes. és tsalárd. hogy jó uton járj, és az igazak nyomdokit meg örized.*

A szent irásbol sok helyt láthattyuk azt hogy az Isten mitsoda gond viselésit. és segittségit. adgya azoknak. kik a jó erkölcsöt követik az ifiuságban. könnyü is ezt meg bizonyítani. a szent irásbol valo példák.

Kilentzedik Rész.

A Szent irásbol valo nevezetes példák azokrol kik jó erkölcsük lévén ifiuságokban., olyanoká is maradtanak egész éltekben, és fő képen azokrol., kik a nagy alkalmatoságokban. hivek maradtak.

A leg első példa amelyet elődben teszek. a Josef példája, akiis képe volt a jó erkölcsnek ifiuságában.

Tizen hat esztendős lévén. anyira utálta arosz erkölcsöt., hogy az ő bátyainak rosz példája. soha meg nem ronthatá ártatlanságát., de söt még nem szenvedhetvén rosz tselekedeteket, tudtára adá azt az attyának Jákobnak. az ő nagy jó erkölcs. amelyért az Istennek kedviben volt; és a melyért az attya oly igen szerette. ugyan azért az ő battyai anyira meg utálák ötet, hogy tsak azt keresék hogy minden uton modon el veszthessék ötet, ugy történék hogy egyszer egyedül találván ötet a mezön, esze beszéllének hogy meg ölyék ötet. de irtozván attol hogy kezeket vériben meg fessék., azt végezék el magok közöt, hogy egy mély veremben botsásák

⁴⁹ habenti dabitur et abundabit Matth. 25.

⁵⁰ Eccli 6 28.

⁵¹ prov. 2. 7.

és őt hagyják meg halni, Ez a szegény gyermek. nem engesztelhetvén meg. se könyörgésivel. se köny hullatásával. bátyainak kegyetlenségét. kételen vala azt el szenvedni, az Istenben vetvén minden reménségét. aki soha el nem hagyja azokat kik őtet szeretik. a mint hogy meg sem tsalatkozik, mivel az ő bátyjai irtozásal kezdék tekinteni kegyetlen tselekedeteket., meg változtaták szándékjokat, ki vonák averemből, és el adák a kereskedőknek, kik azon mentenek el, akik egyiptumban vivék őtet, és el adák egy oda való urnak, Josef annál az urnál levén, követé jó erkölcsöt, élvén nagy ártatlanságban., a melyért is az Isten áldását adá az ura házára. akiis látván az ő erdemes voltát, nagy kedvében vevé őtet.

Imé mi formában tölté el ez az ifiu. az első ifúságot, úgy mint. husz, vagy huszon két esztendő koráig., tekindsd meg mi következik ebből., és miképpen tölté el egész életét, a melyben három nagy alkalmosságokat látok, és a melyek igen meg próbálák jó erkölcsöt,

Az első, a midőn oly ifiu korában, olyan nagy kísértetnek álla ellene, a melynél nagyoban nem lehet szenvedni a tisztaság meg tartásáért., mivel az urának felesége, aházaság törő ocsmány vétke sűrűtét őtet, De az Isteni félelem, amelyben neveltetett volt. anyira meg utáltatta véle ezt avétket, hogy annak a szemérmetlennek. se unszolása, se erőszak tétele, meg nem tántoríthaták tisztaságát., a mely tisztaság az óltatol fogvást. példája lett minden saeculumoknak.

Ebből a kísértetből még nagyobbban esék ez a gonosz aszszony nem vihethvén végben rosz szándékját, bé vádolá őtet olyan vétke. a melyel tsak maga volt vétke, az ura hogy ezt a hamis vádolást meg hallá. azon igen meg boszorkodék, meg fogatá őtet. és a tömlötzben vetteté, ahol harmintz esztendő koráig marada, ez olyan kemény kísértet volt, a mely könnyen meg győzte volna a gyenge jó erkölcsöt. mivel olyan vétkekről vádoltatott, a melytől irtozott, és azért úgy büntettetett, mint ha meg tselekedte volna De Josef keményen meg marada az első jó erkölcsiben., és mint hogy a békeséges türest meg tanulta volt. azért ezt is tsudálatos álhatatosággal szenvedé, vigasztalván magát a maga ártatlanságával, a melynek az Isten mind bizonyosága. mind gond viselője volt. az Isten pedig aki mindenkor véle volt. abban az állapottyában sem hagyá el, hanem a mint az irás mondgya. le szállott véle atömlötzben, hogy⁵² meg segítse kegyelmével. és meg szabadítsa. valamint idővel meg is szabadította tsudálatosan.

Ezen két próbák után. következék még egy harmadik. a mely nagyob volt., apedig nem más. hanem az a nagy méltóság a melyre emelteték.; mert meg fejtvén a farao álmát, az Istentől vet tudomány által, ez a király meg szabadította atömlötzből. és az után maga után második személyé tevé az országban. az egész országnak tisztartójává tevé, egész hatalommal. és meg parantsolá az egész népnek. hogy úgy engedelmeskednék Josefnek valamint néki magának. Ebben a nagy méltóságban, a mely rend szerént meg vakította az embereket, és a melyben a gyenge jó erkölcsök tsak hamar el szélyednek, Josef álhatatosan meg marada a maga első jó erkölcsiben, és mindenkor azon marada a mint volt. Az Istenről való feledékenység, kevelység, fősvénység, boszu állás, a melyek szokták követni a nagy szerentséket; az ő elméjét soha el nem foglalhaták. Alkalmosága lévén. hogy bátyain boszut állyon. akik egyiptumban mentenek volt buzáért, nem tsak boszut nem álla. de még nagy kegyes szeretettel fogadá őket,⁵³ úgy anyira hogy nem lehet ezt a szent historiát köny hullatás nélkül olvasni, olyan igassággal vitte végben hivatallyát, hogy soha senki ellene nem panaszkodott, de sőt még. az Égyiptum béliek őtet meg szabadítóknak nevezték, eszerént marada meg végig ajó erkölcsben, és az Isteni félelemben., a nagy méltóság közöt. harmintz esztendő korától fogvást, a mely időben emelteték arra anagy tiszttségre. mind egész száz tiz esztendő koráig. a melyben meg hala.,

---

⁵² Sap 15. Genes. 41.

⁵³ Genes. 45

óhfiam, gondolkodgyál jól erről apéldárol. és tanuld meg ebből, hogy mit nem tselekedhetik az ifiuságban bé vett allando jó erkölcs

Meg elégedhetném ezel a példával, hogy ha még egy más tsudálatost nem kellene elé hoznom. a mely meg mutassa ugyan azon igazságot., Az öreg Tobiásnak példáját akarom tehát elé hozni., a kiről az irás tsudálatra valo dolgokat mond. hogy tselekedet ifiuságában. és azután valo életében.

⁵⁴ Tobias leg ifiab lévén a Nephtáli nemzettsége közöt, semmi ifiuhoz, vagy gyermekhez illendő tselekedeteket nem mutatot, és amidön mások áldozni mentenek az arany bornyunak, melyet Jéroboam az Izraelnek királya tsinálta vala, ő el nem ment atöbivel. hanem ő egyedül megyen vala Jérusálemben. az ur Templomában, ahol az Izraelnek Istenét imádgya vala., hüségel ajánlván nékie. mindennek sengéjit, és tizedgyit. *ő ezeket mind meg tselekeszi vala*⁵⁵ mondgya, az irás. *és töb ilyeneket az Isten törvénye szerént., még igen ifiu gyermek korában.*

Oh' fiam mely szép élet egy ifiutol., aki semmi ifiat nem tselekeszik, az az. semmi ellenkezöt a jó erkölcsele: aki nem hagyta magát vitetni arosz példák után, álhatatosan meg marad az Isten szolgálattyanban, a midön mások el hagyák oly nyomorultul, egy ilyen jó erkölcsben eltöltöt ifiuságot. nem lelete. hogy aszentül valo élet ne követné, amint ezt. ezenel meg látod.

Tobiás az ember kort el érvén. az Assyriabéliek fogságban vivék atöb hazája béliekel. ninivé városában., a hol el nem hagyá a jó erkölcsnek uttyát a melyet meg tanulta vala ifiukorában

Mert először, mint hogy meg tanulta volt ifiuságában ellene állani arosz példának, azért a rabságában sem követé a hazája bélieknek példájokat, akik szabadosan ettek, apogányok ételekböl: a melyet az Isten törvénye tiltotta

Másodsor, kedvében esvén az Assyriai királynak, és szabadságot nyervén hogy az országban szabadosan járhason mindenüt., meg látogattya vala mind azokat a kik rabságban valának, és üdveséges oktatásokat ad vala nékik, intvén arra öket. hogy hiven meg maradnának az Isten szolgálattyanban

Harmadsor: a fogságban lévő Izraélitáknak nyomoruságok. meg szaporodván. ő minden nap el megyen vala öket látogatni, és vigasztalni., a mit nékik adhatot, azt közöttök el osztogatta, az éhezöket táplálta. a mezitelenekeket ruházta, és arra igen nagy gondgya volt hogy a holtakot el temese, noha ezen tselekedetiért az életét veszedelemre tette. de a mi még leg tsudálatosab, az, azö békeséges türeése, a melyel szenvedé meg vakulásának keserves állapottyt., a mely vakságban ötven hat esztendő korában esék véletlen történetböl. ugy történék egyszer; hogy minek utánna sok holtakot temetet volna el, fáradton. a házahoz menvén. és a falhoz támaszkodván. el aluvék. és a feje felet valo fecske fészekböl agané a szemiben esvén. meg vakula, A bizonyos hogy ez igen nehéz keserüség, és kemény probája volt jó erkölcsének, de ő azt oly békeséges türeessel szenvedé. hogy az irás azt a jobéhoz hasonlittya *E kísértetet pedig*⁵⁶ *azért engedé meg rajta történni. hogy az utánna valoknak. az ö békeséges szenvedése példaul adatnék, mint a szent jóbéis. mert mivel hogy gyermekségitöl fogva félte az Istent. és az ö parancsolatit meg örizte, nem szomorkodék az Isten ellen. hogy a vakság tsapása történt volna rajta. hanem az Isteni félelemben. álhatatosan meg marada hálákot adván az Istennek életének minden napjaiban, oh' mely tsudálatos az olyan jó erkölcs mely az ifiuságal nevededik. négy esztendő mulva. Tobiás meg menekedék ettöl a keserüségtöl. négy esztendő*

---

⁵⁴ Tob. 1.

⁵⁵ Tob. 1.

⁵⁶ Tob. 2. 12

mulva., és száz tiz esztendeig éle, az után meg hala békeségben, eszerént élnek. és hálnak meg fiam mind azok, a kik az ifiuságot ajó erkölcsben töltötték el.

Elnem végezhetem ezt a részt amely már is elég hoszu. hogy még egy harmadik példát is ne hozak elé néked. az ó testámentumban lévő egy nagy martyrumrol., tudni illik Élázárol, ez igen tiszteletes ember volt, nem tsak azö öregségiért. de még inkább az ö nagy jó erkölcsiért. amelyben töltötte életét gyermekségitől fogvást, a midön Antiochus király üldözé a sidokot, akarván vélek ellene mondatni vallásoknak, és az igaz Istennek. ez a szent ember is meg fogaték, hogy ötet is azokra kénszerittsék akinzásokal., a melyek soha meg nem tántorithaták. az ö hüségit, és mint hogy némellyek a jelen valok közül. arra inték hogy a kiralynak engedelmeskednék, leg aláb ha tsak külsö képen is: hogy hadd menthetné meg magát a kinoktól, az irás fel teszi, hogy meg tekinté az ö öregséginek méltóságát, a mely ajó erkölcsben öszült volna meg. nem tselekedvén mind addig semit is, olyat. a mi illetlen let volna Ábrahámnak egy valóságos fiához *És a jó erkölcsü élethez. melyet elt gyermekségitől fogvást* Ezeket mind meg gondolván, felelé. tsudálatos bátorságal, hogy jóbban szereti meg halni. hogy sem oly vétkes tselekedetre hajolni., és példájával arra vinni nemzetét. hogy ellene mondgyon vallásának, és az igaz Istennek, ezen szavai után. még inkább kezdék kinozni. és meg gyözhetetlen bekeséges türéssel szenvedé a halált.

Oh' kedves fiam. tanuld meg ezen példákból, hogy. mit tehet az ifiuságban bé vett jó erkölcs, és a melyet meg erősítette a sok számú jó tselekedet, igyekezél olyanná lenni, a mitsodás akarsz lenni egész életedben., szeresed a jó erkölcsöt ifiuságodban. és követni fog egész életedben.

Tizedik Rész

Hogy azok akik a rosz erkölcsre adták volt
magokot ifiukorokban, abol nehezen térnek
ki, és ugy történhetik hogy talám soha sem,
és el vesztik magokot.

Oh ! fiam, hogy nintsen olyan foganatos pennám a melyel, a szivedben irhatnám sokal erősebben. mint sem arézre, vagy a márvány köre. ezt a nagy igazságot, hogy veled meg értethetném tellyeségel. mitsoda nagy, és irtoztato akadályt találnak az ifiusági rosz életnek el hagyásában

Ez az akadály olyan nagy, hogy azt elégségesen ki nem lehet mondani, és másként is olyan közönséges. hogy arol valójában nem lehet gondolkodni nagy keserüség nélkül, látván anyi sok számú keresztyéneket, és főképen ifiakot, kik suhajtoznak, arosz szokásnak rabságában. a mely rosz szokást az ifiuságban vévén bé. az idővel nevededik, és a veszedelemre viszi őket.: vagy ha ugy történik. hogy azt el hagyák, azt igen nagy nehezen., és hihetetlen viaskodással, és az Isten kegyelmének nyilván valo tsuda tételiből., oh' kedves fiam., igyekezél. el kerülni azt az irtoztato veszedelmet, légy azon hogy azt meg előzed, vagy azt el hagyad mentől hamaréb., hogy ha arra adtad magadot

Ez a nagy akadály három dologtól jö.

Az első, a rosz szokásnak erejétől, és el hihetetlen hatalmától. a mely egyszer gyükeret vetvén a lélekben, onnét azt. igen sok bajal lehet ki tépni, A szokások abban mind meg egyeznek. , hogy sokáig tartanak, és nehezen vesznek el., de atöbbi közöt arószak azok, a melyek leg inkább ragadnak hozánk. és melyeket leg nehezeb meg változtatni, mert sokal nehezeb. a meg romlot természetnek a jóra fordítani magát, mint sem roszat tselekedni. ezért is mondgya az

⁵⁷ irás. *hogy a gonoszok nehezen térnek meg. ettől vagy. hogy az esztelenek számok. véghetetlen az az. abünösöknek számok.*

De arosz szokások közöt. amelyeket. az ifiúságban vesznek bé, azok leg erősebbek, és leg nehezebb azokon erőt venni. mert az indulatok, eszközi lévén arosz erkölcsnek, ha abban az időben a jó erkölcs azokat nem igazgattya, idővel nevedezni fognak, és nevededvén. a rossz erkölcsöt meg szaporittyák. és minden nap újabb erőt adnak néki., amely erő végtire meg győzhetetlenné teszi. ugyan ezért is az irás előnkben akarván tenni a meg romlot szokásnak erejét, a melyet az ifiúságban vesznek bé. olyat mond, amelyet az ifiaknak el nem kellene felejtienek, *ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiae ejus, et Cum eo in pulvere dormient., az ő tsontyai bé töltetnek ifiúságának hamiságival, és vele együtt fognak aluni aporban az az, hogy az ifiúságnak rossz erkölcsi. és rossz hajlandosági oly erősen meg gyökereznek alélekben, hogy azokat meg érzi egész életében, és csak ahalálal végeződnek el. amint ezt minden nap láthatni.*

Az oka ennek nyilvános. arosz erkölcs, a mely egyszer meg győzte a lelket., az indulatokat, meg erősíti, és meg szaporittya.: az indulatok pedig meg ronttyák az ítéletet., és jonak tartattyák véle azt a mi rossz. és rossznak ami jó; a meg romlot ítélet, az akaratot meg ronttya. a mely vakul mégyen a vétkekre, ebből is következik az után minden rossz, a melyről siránkozva ⁵⁸ mondgya szent agoston, *hogy a meg romlot akar. kedveli, és gyönyörködik a rosszban., a gyönyörűség szokása lészen, és a szokás a melynek ellene nem állanak, szükségé válik. a midőn pedig valamely lélek. erre az állapotra jutot. nem remélheti hogy eleget tegyen vétkeiért, mert a mint egy auctor mondgya, ez a szükség a halálnak anyja. meg ölvén penitentia nélkül azt. a kiből találkozik.*

A második oka. annak a nagy akadálnak. az Isten kegyelmének meg fogyatkozása; mert mint hogy az Isten meg szaporittya kegyelmit azokban. kik azokat alázatosan veszik., és azokat üdvösegekre fordittyák, meg is engedi hogy el fogyon azokban, kik azokat viszá élnek. és meg vetik. hogy ha eszerént bánik minden emberekkel; úgy tettzik hogy még inkább így bánik rend szerént az ifiakal, valamint hogy ő örömet adgya nekik bövséges kegyelmit., a midőn ahoz méltatlanoká nem teszik magokat., a mint már ezt meg mondottuk ide felebe. úgy azokat meg is vonnyá töllök amidőn azokat viszá élnek

⁵⁹ Az Isten a proféta által így fenyegeti őket. *El fogyatkoznak az ifiak a szomszomságot miat. kik a Samaria büniért esküsznek az az, akik hisznek abálványokban., a melyeket Samaria városa imádgya. Ez a szomszomságot. nem atesti szomszomságotból áll, hanem a lelki szomszomságotból. úgy mint ⁶⁰ az Isten kegyelmének való szomszomságotból; a melyről mindgyárt felebe azt mondgya az irás. *Éhséget bocsátok a földre: nem a kenyér éhségét: sem a víz szomszomságotát, hanem az ur igéje hallásának**

A harmadik nagy akadály a melyet találnak az ifiúság vétkeiből való meg térésben., az ördögnek uralkodása. a mely mind nagyobodik, mind erősebedik. ahoz képest. a mint a vétkes szokások szaporodnak a lélekben, ezt az uralkodást rend szerént a vétkek okozza, a mely el vesztetvén a léleket. az ő teremtojének kegyelmit és gond viselésit, az ördög rabjává teszi, a ki is hová tovább meg tarttya abban a nyomoru szolgálatban.

---

⁵⁷ Eccles. 15.

⁵⁸ Ex voluntate perversa facta est libido. et dum servitur libidini. facta est consuetudo et dum consuetudini non resistitur. facta est necessitas. S. Aug. lib 8. conf c. 3. Actio Consuetudinem parit. Consuetudo necessitatem necessitas mortem S. Isidor

⁵⁹ Amos 8. 13

⁶⁰ ibid 11. v.

oh ! fiam. kitsoda mondhatnáki elegendő képen. a léleknek azt a keserves állapotját. aki ebben a rabságban vagyon, az ő leg halálosab ellenséginek kegyetlensége alatt. a ki minden gondolattját. és gonoszságát, csak arra fordította. hogy vég képen el veszhessen. minden olyan kísértetekre ingerli, a melyek avétekre vihesék, minden nap újabb alkalmatoságokat ad eleiben. hogy magát el veszesse, el fordította az olyanoktól., a melyek a rossztól el téríthetnék, vétekről vétekre veti, egy rossz erkölcsből. a másikában., mind addig valamég gonoszságának mértékje. tetézve lévén, nékie el hagyasék. az Istennek haragjából., hogy el vegye az érdeme szerint való büntetést

E szerint bánik ez a kegyetlen ellenség azokkal. akik hatalma alatt vannak, és az, az Istennek. igazságos engedelmségből vagyon. a ki is elhadgya azokat. a kik el távoznak szolgálattjától. és szeretetétől, és akik nem akarván őtet szolgálni. az ő parantsolatának kedveségiben. az ő kegyelmének. és áldásának bőségiben. igazsággal meg érdemlik hogy el hagyatassanak annak a kegyetlen urnak kezében. aki csak az ő veszedelmeket óhajttja, és aki addig meg nem szűnik, valamég az örök kárhozatra nem veti őket. oh' fiam, mely boldogtalanok mind azok, akik abban a keserves rabságban estenek; de még boldogtalanabak azok, a kik abban lévén, nem óhajttják meg szabadulásokat

Tizen egyedik Rész

A fellyeb mondot dolgokrol valo példák
Legelőször azokrol. a kik meg tértek. az ifiuságnak
rossz erkölcsiből., de igen nagy bajal.

Hogy ha az okosság világosan meg bizonyította ezt az igazságot, amint már azt meg mutattuk, a minden napi próba nekünk azt még bizonyosabbá teszi. az olyan példák, a melyek ritkák. az olyanokrol., akiket az Isten irgalmasága, különös kegyelemből. meg térítette. az ifiuságnak rossz erkölcsiből, Meg elégszem tehát egy igen fő példával. a melyet elődben adom. és a mely a szent Agoston példája. Ennek a szentnek személyiben oly nevezetes példánk vagyon. a melynél a régiek között nagyoban nem találhatunk arra. hogy meg mutathassuk mitsoda nehéz el hagyni. az ifiuságban bé vett rossz erkölcsöket. egyebet neked arról nem mondok. hanem csak a mit maga mond a gyónásban. az Isten sugarlásából, hogy az ifiak mindnyájan meg tanulják, mint kel tartaniok az ifiuságoknak vétkeitől; azért hogy el kerüllyék a veszedelmet a melyben ő eset volt, és hogy meg előzék a hajó törést, a melyre az ő ifiuságának rossz élete. vezette volna bizonyosan., hogy ha az Isten. az ő irgalmaságának tsudájával attól meg nem mentette volna., a melyet nem tselekedet anyi sokakal.

⁶¹ Azt mondgya leg először hogy gyermek korában minden rossz hajlandóságok meg voltak benne. az engedetlenség. hazugság, reszttség. a játékhoz, és más gyönyörüségekhez való szeretet., a jó dolgokat nem kedvelte., és nagy gyorsasággal tanulta meg mind azt valami ellenkezet atisztasággal. és a jó szokással., csak épen a játékot szerette, a munkát kerülte, csak az ártalmas dolgokat akarta meg tanulni., e szerint töltötte idejét. tizen hat esztendő koráig.

Ezeket az első hajlandóságokat, amint emeg történik rend szerint, még nagyob rendetlenségek követték. A tizen hat esztendőt el érvén. az ő elméje. a mely nem volt meg zabolázva azokban az első indulatokban, mind azokra a rossz erkölcsökre vezető ötöt, a ⁶² melyekre az ő ideje alkalmatosá tehetette ötöt azt maga mondgya nagy keserüséggel, hogy a

⁶¹ S. Aug. lib 1. conf. c 12. Et tamen ego deus meus libenter haec didici et delectabar. miser et ob hoc bonae spei puer appelabar. cap 16.

⁶² cap 19 lib 2. cap 1. ubi eram et quam longe exulabam a deliciis domus tuae, anno illo sexto decimo aetatis carnis meae, cum accepit in me sceptrum et totas manus dedi ei vesaniae libidinis licentiosae per dedecus

rosz kívánság. és a tisztátalan indulatok oly erősen el foglalák az ő szivét, hogy a tisztátalan vétekben meríték ötet anyira, hogy azt kinem mondhatni. úgy hogy, se az Isteni félelem., se az anyjának bölcs intési, se a rossz tselekedetért való gyalázat, se semmi más egyéb okok meg nem tartoztathatók. abban az első rendeletlenségiben, de sőt még oly igen ineg romlot állapotra ment volt., nem hogy avétket szégyenlette volna, de még azért pirult. hogy nem volt mindeneknél rosszab erkölcsü, és azt úgy tekintette mint rosszat, hogy mások ártatlannak tartották. a midőn olyanokat látot., kik ditsekedtek rossz erkölcsökben

Ezt a rossz életet akkor kezdé. amidőn az iskolából viszá tért volt az Attya házához. ahol egész esztendeig marada. az után viszá küldék Carthágóban hogy el végezné a tanulását. és őt is követé azon életét, tizen kilencz esztendő koráig

Arra reá vigyáz fiam, hogy a szent Agoston akkorikorában való meg romlásának, négy, vagy öt oka vagyon.

⁶³ 1. A henyélés, a melyben tölté a tizen hatodik esztendejét az Attya házánál. az iskolából való viszá térésekor. a mely idő igen veszedelmes az ifiaknak. a mint meg fogjuk mondani.

⁶⁴ 2. A kevés vigyázás. a melyel volt az Attya az ő szokásihoz. a ki is nem igen figyelmeztet arra. hogy fia az Isteni félelemben menyen elé. hanem arra hogy tudos. és ékesen szólló legyen, valamint sok atyák tselekesznek.

⁶⁵ 3. hogy meg vetette az anyja oktatásit a ki is üsmervén fiának elméjít, szüntelen arra inté, hogy a tisztátalanságnak rendeletlenségit el kerülné. de csak haszontalan volt

⁶⁶ 4. A véle való egy idősűeknek példájok anyira meg rontották volt elméjít. hogy azon igyekezet. hogy még rosszab erkölcsü lehesen. mint sem volt. azért, hogy inkább hasonlithason hozzájok, és a midőn látá hogy atöbbit meg haladnák agonoszságban, olyan gonoszságot talált fel. a melyet nem tselekedte volt. tartván attol. hogy annál is inkább meg ne vettének atöbbitöl, mert úgy tettzet. hogy tisztáb volt. és nem olyan rossz erkölcsü mint atöbi.

⁶⁷ 5. A nagy szabadság. a melyet aszüléi adtanak néki a játéokra, és más mulattságokra, a mint maga is mondgya,

Mind ezek az okok a rossz erkölcsben veték ötet, és abban a rendeletlenségben tarták három esztendeig. az után holmi jó indulatok magában térítették. és meg üsmérteték véle nyomoru állapottyát., it meg láthatod fiam, mitsoda nehéz az ifiuságnak rossz erköltsiböl ki térni

Tizen kilencz esztendő levén erősen kezdé gondolkodni üdveségéről, a mely gondolatot az Isten adá néki, a Cicero könyvének olvasásával, a mely könyvet nevezik Hortensiusnak. melyben, a bölcseségre való intések vannak

---

liumanum illicitae autem per léges tuas. lib 2. cap, 2.

praeceps ibam in tanta caecitate ut inter coaetaneos meos puderet me minoris dedecoris, quando audiebam eos jactantes flagitia sua. et tanto gloriantes magis, quanto magis turpes essent cap. 3.

⁶³ ubi sexto illo decimo anno interposito otio ex necessitate domestica feriatu ab omni schola cum parentibus esse coepi excesserunt caput meum vepres libidinum. et nulla erat eradicans manus. lib. 2. C. 3.

⁶⁴ cum interea non satageret idem pater qualis crescerem tibi. aut quam castus essem dummodo essem disertus. ibid

⁶⁵ volebat enim illa et secreto meminere ut moneret cum sollicitudine ingenti ne fornicarer. qui mihi monitus mulieres videbantur omnibus obtemperare erubescerem. ibid.

⁶⁶ quid dignum vituperio nisi vitium ego ne vituperarer vitiosior fiebam et ubi non suberat, quo admissis aequarer perditis. fingebam me fecisse quod non feceram ne viderer abjectior quo eram innocentior et ne vilior haberer quo eram castior. ibid.

⁶⁷ Revelabantur etiam mihi ad ludendum habena: ultra temperamentum severitatis in dissolutionem affectionem variarum. et in omnibus erat Caligo intercludens mihi, Deus meus serenitatem veritatis tuae, et prodebat tanquam es adipe iniquitas mea ibid. c. 5.

⁶⁸ Ennek a könyvnek olvasása, amint maga mondgya, meg változtató elméjét, és hajlandóságát, a gondolatit az Istenhez fordítató. és kívánságát meg változtató. meg kezdé vetni az ideig való jokat, és az élet gyönyörűségét. és nagy kívánsággal kezdé ohajtani abölcsességnek szépségét. A mint, el is kezdette volt már, a rossz erkölcsöt el hagyni, és az Istenhez térni nagy buzgósággal. ki ne hitte volna bizonyosan. hogy ezeket ajó indulatokat a valóságos meg térés ne kövesse, ? De oh ! fiam, mit nem tselekedhetik az ifiúságban vett rossz szokás. ? A rossz erkölcs, és az ifiúságának rendetlen hajlandósági anyira meg akadályozák a meg téresire való jó indulatokat, hogy azokat haszontalanoká tevék. Az ő meg rögzöt szokásinak terhe anyira le veté ötöt az előbeni állapotjában, hogy ugyan őt is marada tizen kilentz esztendő korától fogva, harmintz esztendő koráig. Es ahárom esztendő alatt való bé vet rossz erkölcsök. tizen kettőig uralkodának benne., a melyekben nem csak az első rendetlenségét követé, de még nagyobbban is esék, az tisztátalanság gyakorta atévelygésre és a vakságra vezetvén az embert., a manikéusok eretnokségiben veté ötöt, amelyben kilentz esztendeig marada, és az eretnokség mellet, ágyast tartó is volt, mind addig még meg nem tért.

A midőn a harmintz esztendőt el éré, akkor valójában kezdék gondolkodni meg téreséről., valamint ezt maga le írja a hatodik könyvben. tizen egyedik részben. de fiam halgassad mely nehezen vitte azt végben.

⁶⁹ Ezen első gondolattya után, még tovább marada két esztendőnél azon rendetlenségiben, halogatván mindenkor a mint maga mondgya. az Istenhez való meg téresit, hogy ő benne kerese a kegyelemnek életét. és nem tekinté a keserves halált melyet magának ad vala gonosz életével., sok idő kívántaték néki arra, hogy meg gyógyithasa a maga értelmét a tévelygésekből, melyek az előbbeni életétől maradtanak volt, és hogy azt meg győze. a meg téresnek szükséges voltáról. a mint ezt le írja a hetedik könyvben.

Az ő értelme meg volt győzötve, de az akarat nem akará még magát meg adni. avétkes szokások anyira el foglalták volt a szívet, hogy a meg térestől úgy tartot. mint valamely nagy rossztól., valamint maga mondgya. ki kellett gyomlálni egy más után azokat a rossz erkölcsöket, a nagyra vágyást, a fősvénységet. és a tisztátalanságot, az ő lelke meg tisztított volt már. a nagyra vágyásból. és a fősvénységből, de az a nyomorult tisztátalanság még ellene állot

⁷⁰ oly igen uralkodot rajta az a tisztátalanság, hogy lehetetlennek is tartotta attól való meg szabadulását: tartván nagy nyomoruságnak meg menekedését azoktól az utálatos kívánságoktól, a melyek kezdeti minden nyomoruságoknak

---

⁶⁸ ib 3. cap. 4. Ille vero liber mutavit affectum meum et ad teip sum domine mutavit. preces meas et vota ac desideria mea, fecit alia, viluit mihi repente omnis vana spes, eimmortalitatem sapientiae concupiscebam aestu cordis incredibili et surgere jam coeperam ut ad te redirem, quomodo ardebam te volare a terrenis ad te.

⁶⁹ lib 6. c 11. cum haec dicebarn et alternabant hi venti et impellabant huc atque illuc cor meum transibant temporu et tardabam converti ad dominum Deum, et diferebam de die in diem vivere in te, et non differebam quotidie in me ipso mori.

Et non erat jam ulla excusatio quia videri mihi solebam propterea me nondum contempto saeculo servire tibi, qui incerta mihi esset perceptio veritatis. jam enim et ipsa certa erat: ego autem adhuc terram obligatus militare tibi recusabam. et impedimentibus omnibus, sic timebam expedi, quemadmodum impedimenta timendum est lib 8. C. 5.

Et ego ad me quae non in me dixi? quibus sententiarum verberibus non flagelavit animam meam. ut sequeretur me Conantem post te ire. et renitebatur. ? recusabat, et non se excusabat, Consumpta erant, et couvicta argumenta omnia remanserat mota trepidatio: et quasi mortem reformidabat restringi a fluxu Consuetudinis quo tabescebat mortem. cap. 7.

⁷⁰ Mihi displicebat quod egebam in saeculo, et oneri mihi valde erat non jam inflammantibus cupiditatibus, ut solebant, spes honoris et pecuniae ad tolerandam illam servitutem tam gravem, sed abhuc tenaciter colligabar ex foemina. lib 5. c. 1.

Végtire, az ő meg térésinek akadályja olyan nagy volt. hogy sok viaskodási után melyeket szenvedet lelkében tizen négy, vagy tizen öt esztendő alatt, az ő szent anyának. szorgalmatosági, könyörgési, köny hullatási után, a ki mindenüt kísérte ötet. mind földön mind vizen. Carthagobol romában, romából milánumban, tsak hogy ötet rendeletlenségiből ki vehese. és az Istennek meg nyerhese, és azt el mondhatni hogy az anyának is tartozik üdvességéért Isten után. az ő jó akaroinak intések után, a nagy szent Ambrusal valo sok ⁷¹ tanátskozási után. akegyelemnek sok belső indulati után, az ő meg térése tsuda által ment végben a midön egyszer nagy viaskodásban let volna a természet. és a kegyelem közöt, az égből szozatot hallot a mely néki azt mondotta. *Tolle lege. tolle lege. ved fel és olvasad;* parantsolván néki a szozat. hogy nyisa fel az uj testamentum könyvét mely mellette volt, szent Agoston vévé akönyvet. meg nyittá. és szent pálnak ezekre a szavairatalála, a melyek által a ⁷² szent lélek munkálodván benne., vég képen meg tére. *Non in Comessationibus et ebrietatibus, non in Cubilibus, et impudicitiis, non in Contentione et aemulatione, sed induimini Dominum Jesum Christum. et Carnis Curam ne feceritis in desideriiis.* oh ! Istenem. leheté a, hogy a léleknek meg terése olyan nehéz légyen ? és hogy az ifiuságban vett rosz erkölcsök anyi bajban, és anyi orvoságokban kerüllyenek annak. a ki azokbol meg akar gyógyittatni.

De emég mind nem elég fiam. szent Agoston tellyeségel meg térvén nem menekedet volt még meg az előbbeni akadályoktól.; mert noha viszá nem tért is soha meg térése után az előbeniekre, söt még igen kemény penitentziát tartot, szent. és Angyali életet élt. mind azon ⁷³ által. sokáig érzette magaban az igen nagy, és gyakorta valo kísérteteket, a melyeket ifiuságának régi szokási okozták, a melyek néki sok bajt adtanak. és vigyazni kellett magára, hogy magát a szenttségben meg tarthasa. a mint ezt maga le írja a gyonásiban. lib 10. Cap. 30. és a többiben a hol szol. a sok féle kísértetéről, a melyek háborgatták.

oh ! fiam. olvasd el egy nehányszor ezt a példát, visgáld meg figyelmeteségel. annak minden részeit. és tekinsd meg, hogy mire mehet az ifiuságnak rosz erkölcsé, a midön annak idején ellene nem állanak. kerül el a veszedelmet., a melyben ez a szent volt. és a melyben sokan abban el vesznek minden nap.

Tizen kettődik Rész

Azokrol valo példák. akik soha el nem hagyták
ifiuságoknak rosz erkölcséit.

Valamint a szélvészkor a hajó esze töretetvén. sokan vesznek el, és kevesen lesznek olyanok akik vagy az uszásal. vagy más képen meg tarthasák magokat; ugy a jó erkölcsnek hajó törésiben a melyben esnek sokan ifiuságokban, a számok azoknak akik el vesznek igen nagy, és azoknak számok a kik maradnak igen kitsiny.

Meg láthatod hogy mitsoda kevés számuak az olyanok.a midön azt meg tudod fiam, hogy az egész szent írásban., (a mely tsak nem hihetetlen.) tsak egy példát látunk olyat. Manasesben. a juda királyában. a kinek elődben adom historiáját és ezen egy példa helyet, az írás sok számut ad előnkben. az olyanokrol. a kik nyomorultul hajó törést szenvedtek. és el vesztek ifiuságoknak rosz erkölcsiben. némelyek, kik minek utánna sokáig eltenek volna, meg mások. a kik. még igen ifiuságokban holtanak meg. ezekről egy nehány példát hozok elé.

⁷¹ putabam me miserum fore, si foeminae privarer amplexibus lib 5. c 11.

⁷² rom 13.

⁷³ Adhuc vivunt in memoria mea talium rerum imagines quas ibi consuetudo mea fixit. lib 10 c. 30.

Először az Izraelnek minden királyi között kik tizen kilentzen valának. akik a tiz nemzettségen uralkodának. a meg oszlás után. nem volt tsak egy is aki igen gonosz ne lett volna. ifiuságától fogvást. se egy is aki halála előtt meg tért volna;

És noha az írás egészen fel ne tegye is ifiuságoknak életét, mind azon által elégé meg érteti velünk, hogy hamisak voltak azon korokban, hanem azt nyilván mondgya mindenikéről. hogy rossz erkölcsűek voltak: nem is mond felölök semmi jó erkölcsű tselekedetet, hanem tsak egyedül Jehu felöl. a kinek egy néhány jó tselekedetiről szol, de azokat is eleinte tselekedte, és idővel öis meg romlék valamint atöbbi.

A juda királyi között is, kik tizen kilentzen valának. Salamontól fogvást. haton valának jók Asa, Josaphát, Ozias, Jonathám, Ezechiás. és Josiás. atöbbi mind gonoszok valának, ajók még ifiuságokban is azok voltak, és egész életükben azoká maradtak, sokan pedig azok között kik gonoszok valának, még ifiuságokban rossz életet éltenek., és soha meg sem változtak.

⁷⁴ Ezért is mondgya az írás ochoziás királyról, hogy huszon két esztendős korában kezdte uralkodni, hogy gonosz volt, és az Istentelen Áchábot az Izraelnek királyát követte, a mely gonoszságra az Annya Áthália. ennek a hamis királynak a huga tanította volt, nem is uralkodék tovább esztendőnel, és a maga Istentelenségiben hala meg.

⁷⁵ Azt mondgya Áchás felöl, hogy az uralkodást husz esztendős korában kezdé; és nem adá magát a jóra, és az Isten szolgálattýára, hanem a bálványozó Izrael királyinak követé példáit. és felyül is haladá öket Istentelenségivel, a melyben meg maradván tizen hat esztendeig. abban meg is hala.

⁷⁶ Amon, huszon két esztendős korában lett királyá. és az Attyának Manasesnek. rossz erkölcsűt követé. de nem követé penitencia tartásában, és két esztendő mulva vétkeiben hala meg. a maga tselédi ölték meg.

⁷⁷ Joáchim. huszon ött esztendős korában kezdte uralkodni. és tizen egyik uralkodék, szintén olyan gonosz volt. valamint az Atyái, és gonoszságában hala meg, el sem temetették. Jérémiás ⁷⁸ jövendölése szerint

Ennek a fia Jechoniás királyá lett tizen nyolcz esztendős korában, tsak három holnapig uralkodék, és meg érdemlé vétkeiért hogy Nabugodonozor rabja lenne, és babyloniában vitetnék, a hol az után sokára hala meg,

⁷⁹ Sédécias. a Juda nemzettséginek utolsó királyá.huszon egy esztendős korában let királyá, ⁸⁰ olyan gonosz volt, mint az előtte való királyok: és meg maradván gonoszságában tizen egy esztendeig, az Isten boszu állását vevé magára, és népére, a melyel fenyegette volt az Isten a sidó népet annak előtte sokal; mivel uralkodásának kilentzedik esztendejében Nabugodonozor meg szálván Jerusálem városát. két esztendő mulva azt meg vevé. fel dula, meg egeté. és a lakosít le vágatá, az Isten templomát fel prédálá, és meg égeté, a kik a fegyvertől, és az éhségtől meg maradának. azokat rabságra vivé, És a király a gyermekivel együtt el szaladván, bé érék, meg fogák. és a kevély Nabugodonozor eleiben vivék, a ki sok szidalomal illetvén ötet. a gyermekeit előtte meg öleté, azután a szemeit ki szuratá néki. és fogságra vivé babiloniában a hol nyomorultul hala meg.

---

⁷⁴ 4 Reg 8.

⁷⁵ 4 Reg 6.

⁷⁶ 4. Reg. 28.

⁷⁷ 4 Reg 23.

⁷⁸ jere. 22.

⁷⁹ 4 Reg 24.

⁸⁰ 4 Reg. 24 et 25.

Azok, akikről szollánk. a magok vétkekben holtanak. meg, hogy meg büntetessenek a vétkekért a melyeket tselekedtenek ifiuságokban, az ilyen példák közönségesek a szent írásban, a más félek igen ritkák, és a mint meg mondtam, tsak egyet találunk olyat, aki minek utána roszul élt volna ifiuságában. valóságal meg tért volna az után, a pedig Manases, de olyan tsudálatos modon tért meg. a mely világosan meg mutattya, hogy mitsoda irtoztato nehéz el hagyni az ifiusagban vett rosz szokásokat, és hajlandóságokat.

Ez a fejdelem tizen két esztendő korában el vesztvén az ő Isten félő Attyát Ezekiást. a juda királyát, királyá let helyében, de el felejtvén tsak hamar az attyának szent példait, és intésit. minden rosz erkölcsökre és Istentelenségekre adá magát, az ő gonoszági minden nap nevedének az ő uralkodásának tizen ötödik esztendejéig, a melyben az Isten nagy keserüségét botsátta reája, büneinek büntetésiért, az Assyria béliek meg fogák jérusálemben., és vásban vivék babiloniában, őt rettentő tömlöztben veték, és sok nyomorgatásokat szenvedé. Illyen nyomorult állapotban lévén,. a semeit fel nyittá és meg emlékezék keserüségében segítségül hini azt a kit el felejtette volt jó állapottyában. meg üsméré vétkeit, valóságos töredelmes szivel azokért botsánatot kére az Istentől. és sok köny hullatásiért, imádságiért meg nyeré szabadulását, és az után szentül tölté életet hatvan hét esztendeig a melyben meg holt

⁸¹ Szent Hieronimus igen nevezetes dolgot mond ezen historiáról, a melyet a sidok traditiojiból vette ki, magyarázván a szent írásnak ezeket a szavait., hogy *manasest szorongatván a nyomoruság az Istenhez fordula*, azt mondgya hogy ez akor volt. amidön kínos halálal akarák meg ölni, valamely nagy réz edényben akarák meg ölni, a mely mindenüt lyukas lévén, azt a tüzre tették, a mely meg melegitvén, és bé hatván mindenüt az edényben, meg kellett emészteni azt a szegény fejedelmet, bé zárák tehát abban az edényben. és alájá tüzet gyujtottak, abban az nyomorult állapottyában is még az Istenhez nem folyamodék, hanem abálványihoz. de látván hogy tsak haszontalan volna. meg emlékezék a szent írás. szavairól, a hol az Isten segíttségit igeri, azoknak, a kik hozzája folyamodnak a nyomoruságban, és hozzája meg térnek töredelmes szivel.

ő is azonal az Istenhez emelé szivit nagy ohajtásokal., és meg szabadulását kéré tőle. büneiért valo oly nagy töredelmeségel, hogy az Isten meg irgalmazza neki, és meg szabadittá. nem tsak attól az irtoztatohaláltól, de még arabságtól is, és viszá vivé jérusálemben: a hol szentül tölté életét. látod fiam ezt az ifiuság rosz élete után valo meg térést, de a mely meg térés igen sokban állot.

Tizen harmadik Rész

Hogy mitsoda nagy roszak következnek az ifiuságnak rosz életéből

A többi közöt a leg nagyobik rosz az, a melyről ide fellyeb szollottunk, a mely nem más hanem az üdveségnek el vesztése, és a kárhozat amelyben esnek sokan az ifiuságnak vétkiért., abizonyos, hogy az akori tett vétkek, sokaknak, eredendő okai lesznek örökös nyomoruságoknak., de még azon kívül, vannak még sokak mások is. a melyek egy eredetből jönnek, a melyeket jó hogy meg tudgyad kedves fiam, úgy hogy azokat meg üsmervén, inkább irtozál az óktól, mely azokat szerzi

---

⁸¹ S. Hieron quaestionibus hebraicis in paralip qui postquam Coangustatus est oravit ad dominum deum suum cum quaesieris ibi dominum deum tuum invenies eum. si tamen toto corde quaesieris et tota tribulatione animae tuae Deut 4.

I Articulus.

Az első roszrol., mely a halál., a melyet az ifiuságnak vétkei okozák idő előtt sokaknak

Leg elsöben is az előre valo halalt teszem fel., a melyben esnek sok számu ifiak vétkeknek büntetésiért.

Ezel nem azt akarom mondani hogy mind azok a kik szép virágzo idejekben hálnak meg, avétkeknek büntetésiért hálnának meg, sem azt. hogy mind azok kik a vétket követik ifiuságokban., hogy előre valo halálal. büntetődnek meg.

Azt jól tudom, hogy ajók némelykor ifiuságokban meg hálnak, és hogy az a halál. az ö jó⁸² erkölcsökért valo jutalom. és az Isten hozájok valo szeretetinek jele. valamint az irás mondgya a bölcse ség könyvében. *Ha az igaz előre valo halálal meg hal. abban meg talállya nyugodalmát és üdveségit.* az ö jó erkölcsé kedvesé tette ötet Isten előtt, és szeretetit is meg nyerte néki. és azt kegyelmit hogy ki vétesék evilágból ahol a bünösök közöt élt. az Isten idején magához vette, ne hogy a meg romlás az elméjiben szivárkozáván. az ö lelkét meg ne tsallyák evilági hejában valóságok. és gyönyörúségek., melyek az embereket meg tsallyák. és szeretetik vélek, az olyan dolgokat, a melyek leg inkább ellenkeznek üdveségekel.

Tudom azt is hogy vannak olyan bünösök kik sokáig élnek, és akik meg öregesznek az ifiuságokban vet rosz erkölcsökben. hasonlok ahoz. akit daniel eszerént nevezí. *Inveterate dierum malorum* olyan bünösök, akiknek öregségek. tsak a rosz napokból áll. a kinek hoszu⁸³ életét, a mint abölc s mondgya, kárhoztatni fogja az igaznak idején valo halála. a ki ifiuságában holt meg, mert ez oly kevés ideig valo életével meg nyerte amenyet, és a bünösnek hoszu élete nem egyébre szolgált, hanem hogy vétkit szaporítsa. és nevellye kárhoztattyát.

De azt is el mondhatom valósággal, hogy sok ifiak hálnak meg rosz életeknek büntetésiért. és agyakorta meg történik hogy az ifiuságnak vétkei az idején valo halálnak ókai. erröl az irás igen sok példát ád elé. és a minden napi proba ezt meg mutattya nyilvánóságosan

⁸⁴ Jó b azt mondgya agonosz felöl, *hogy el vész, minek elötte az ö napjainak száma bé tellyesednék.* és olyan lesz. a meg sértet szöllö gerezd. az első virágjában. és mint a virágját el hányo olaj fa.

⁸⁵ Salamon azt mongya, *hogy a gonosznak esztendeji meg röviditetnek. és agonosz olyan léssen. mint a szélvész. a mely hamar el mulik*

⁸⁶ Meg másut arra int hogy a vétkekre ne ad magadot ne hogy az időd előtt legyen halálod. az az. hogy hamaréb. mint sem természet szerent kellene lenni. azt is ohajttya igasságos⁸⁷ neheztelésből, hogy a gonosznak soha semmi jovai ne legyenek, hogy az ö napjai rövidek

---

⁸² Sap. 4. justus si morte praeoccupatus fuerit. in refrigerio erit placens deo factus est dilectus. et vivens inter peccatores translatus est. raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus. aut. ne fictio deciperet animam illius.

⁸³ condemnat autem justus mortuus vivos impios et inventus celerius consumata longam vitam justí Sap. 4. 16. Sicut vita mala quanto magis fuerit temporaliter prolongata., quanto magis delinquentibus multiplicat poenam. sic vita bona. quamvis hic brevi tempore terminata sempiternam Conquirít bene viventibus gloriam, vita igitur mala. immaturos acerbosque senes demergit in tartarum, vita vero bona. defunctos juvenes maturos perducit ad regnum. S. Fulgent. Epist. 2. Cap. 3.

⁸⁴ job 15 v. 32

⁸⁵ prov. 10 v. 25.

⁸⁶ Eccles. 7 18.

⁸⁷ Eccles. 8. 13.

legyenek: és hogy mind azok akik nem tisztelik az Istennek felséges voltát. a ki mindent lát. és akik nem félik ötöt meg bántani, tsak addig tarttsanak mint az árnyék, a mely el vész egy szem pillantás alatt. A szent írásnak ezek a szavai világosak. és ezeknek bé tellyesedések még nyilvánosságosabak

De ha szinte más bizonyosságunk nem volna is erről az igazságról, a példák a melyeket látunk minden nap, látható képen meg mutattyák, menyi ifiakot látunk meg halni. vagy abetegségben, vagy aveszekedés miat, vagy a hadakban, vagy a vízben, vagy egyéb veszedelmes, és véletlen szerentsétlenségekben. mind az ilyen halálok az Isten haragjának erejétől vannak, az olyan ifiak ellen, akik meg vetik az ő kegyelmét., és akik nem akarják ötöt olyan időben szolgálni, a melyben arra leg kötelesebbek. oh fiam tarts attol hogy az ilyen büntetés reád ne essék.

II Articulus

A második rosz, a mely az ifiúságban tett vétkekért
vagyon; az elmének meg vakulása,
és a vétkekben való meg keményedés.

A Testi halál. nem egyedül való., senem leg keserveseb büntetése az ifiúság vétkeinek, a mely halált okoznak azok a vétkek a léleknek. a belső vakságért, és aroszban való meg keményedésért. a melyben vetik ötöt, nem ritkában történik meg, és ez, sokal veszedelmeseb,⁸⁸ és keserveseb, *a meg holt embert sirasad mondgya abölcs, mert el vesztette a világosagot; de siratni kel a bünöst, mert el vesztette az értelmét. és a bölcseségét. egy halotért. tsak hét napig kel keseregni,* az az. kevés ideig. *de abünöst siratni kel egész életében.* mert ugyan is. hogy lehet köny hullatás. és keserűség nélkül nézni, azt a nagy és oly közönséges veszedelmet. amelyet látunk sok ifiakban. akiket az ifiúságoknak vetke. rettentő meg keményedésre vezetí., a mely őket minden meg tartozkodás nélkül arosz erkölcsben vetí., minden nap láthatni olyanokat, és az olyanoknak számok hihetetlen kik minek utánna. el töltötték volna az első ifiúságokat a vétkeknek rendeletlenségiben, fő képen atisztátalan vétkekben, hogy az után el idegenednek az üdveségtől; meg vakulnak a magok saját jóvókban a roszban meg keményednek., a leg üdveségesebb intéseket meg vetik, meg nevetik mind azokat ajokot a melyeket láttyák hogy mások tselekeszik: és nem lévén más gondolattyok. hanem tsak a magok gyönyörúsége, és hogy kövessék minden indulatit meg romlot hajlandóságoknak. így is fussanak mint vakok veszedelmekre, nem lévén semmi olyan. a mi őket meg tartoztathasa, oh'fiam. nem siralomra melto roszé ez, ? de adna Isten hogy olyan közönséges ne volna mint⁸⁹ a mitsoda nagy, szent Agoston ezt igen meg probalta volt a maga személyében, a mint ezt maga mondgya gyonásiban, a hol olyan szokal panaszojkodik nyomoruságáról; a melyek a leg keményeb szivet is meg hathattyák., és a melyek meg érdemlik hogy itt egészen ki tétessenek, hogy azokbol meg lássák az ifiak, mint kel tartaniok az ifiúság béli vétkektől. a melyek oly⁹⁰ nyomoruságos dolgokat okoznak.

A testnek tisztátalan kívánsága, és ifiúságomnak forradása. olyan ködöt botsátnak vala az elmémre. a mely nagy homályosággal tölti vala ezt bé, és meg nem engedé hogy meg különböztesse a tiszteletes szeretetnek tisztaságát, a szemérmetlen szeretetnek setéttségítöl., mind ezek fel háborodásokot indittanak vala bennem, az én gyenge ifiúságomot minden féle rosz kívánságoknak meredék helyére viszik vala, és azt, a vétkeknek melységiben merittik vala

⁸⁸ Eccles. 22. 10

⁸⁹ Exhalabatur nebula de limosa concupiscentia carnis et scatebra pubertatis, et obnubilabant atque obfuscabant cor meum, ut non discerneret serenitas dilectionis a Caligine libidinis. Utrumque in confuso aestuabat. et rapiebat imbecillam aetatem per abrupta cupiditatum. atque mergebat gurgite flagitiorum

⁹⁰ S. Aug. libr. 2. Conf. cap. 2.

⁹¹ És az után hozá teszi. hogy a szemérmetlen szeretetnek tisztátalan indulattya olyan volt. mint alántz. a melyel meg volt lántzolva, és annak a szüntelen valo zörgése., annyira meg süketitte volt ötet belső képen, hogy nem halhatta azt a mi ötet jóra intette., valamint a meg lántzolt oktalan állat, a ki lántzának zörgése miat. nem halhattya a zörgést. melyet körülötte tesznek, de még ez a mondása is figyelmeteségre való. hogy az a sükettség az ő kevelységének büntetésire valo volt. a melyel. el távozik vala az Istentől, az Isten is el eresztí vala ötet. tisztátalan kívánságít követni

Imé kedves fiam. mire vezetik az embert az ifiuságnak vétkei. és a melyre. vezetni fognak minden bizonyal a tiéid is hogy ha azokat tellyeségel. és jó idején el nem hagyod.

III. Articulus

A harmadik rosz. a sok szép reménségeknak el vesztese.

Ez arosz igen láthato. nintsen is szüksége más bizonyásra, hanem tsak arra, a mit az iránt látunk minden nap, menyí ifiakot látunk olyanokat, kik nagy reménségeket adnak elméjeknek szép tulajdonságival kik magokat alkalmatosoká tehetnék valamely nagy hivatalokra, a melyekben az Isten tiszteltetnék., és a hazának szolgálhatnának., menyit látunk mondom olyanokat, akik valamely jónak el kezdésekor. magokat el vesztk., és akik meg bomolván ifiuságokban., alkalmatlanoká teszik magokat a nagy dolgokra, a melyekre ugy tettik hogy születek volt menyin vannak, kik minden szép tulajdonságokkal haszontalanoká és tunyáká lésznek. egész életekben hasonlok lévén az olyan fákhöz., a melyek tavaszal. rakva lévén virágokkal, egy hó harmat azokat gyümölcsteleneké teszi egész esztendő által.

Ezt a rosztat nem tsak azokban lehet látni a kik az ifiuságnak vétkeivel. életeket rövidítettik, nem is tsak azokban, akiket ugyan azon vétkek a meg keményedésre viszik. a melyről mar szólóttunk; de a gyakorta meg történik még azokban is. akik meg térnek az ifiuságnak első rendeletlenségiből mert el vesztvén haszontalanul az életnek leg drágáb idejét, magokat alkalmatlanoká tették mindenre, és haszontalanoká a jóra., vagy ha egészen el nem vesztették is az időt. de érdemetleneké tették magokat, ifiuságoknak vétkeiért. a hivatalokra. a melyekre alkalmatosak voltak, és a melyekre az Isten rendelte volt őket.

fiam vigyáz jól erre, és hogy ezt jól meg érthessed. egy nagy igazságra tekints, a melyet jól meg kel tartanod, Az a, hogy az Isten a maga rendelésiből, az ifiakot külömb, külömb féle hivatalokra rendelte, a melyekben. azt akarja. hogy az ő szolgálattyaiban. és az üdvéségeknél foglallyák magokat. ez a rendelés két dolgot téssen fel magában. az első az. hogy ha magokat alkalmatosoká teszik ahivatalokra. a második, hogy ha az üdvéségre magokat méltatlanoká nem teszik. az első a munkán áll. és a második az ifiuságnak jó életin. ebből a következik, hogy ha az ifiak nem munkálódnak azon, hogy magokat alkalmatosoká tegyék arra, a mire az Isten rendelte., vagy ha azon munkálodván. ifiuságokban rosszul élnek. el nem fogják érni azokat a hivatalokat, a melyeket az Isten. első szándékában. nekik rendelte volt; vagy ha el érik is, a magok hittségek vezetí őket arra. hogy vakmerő képen adgyák magokat olyan állapotra a melyek őket meg haladgyák., és olyan köteleségekre, a melyeket soha végben nem viszik, köteleség. a mely őket a kárhozatnak tsak nem el kerülhetetlen veszedelmére teszi., ezt igen gyakorta láthatni az egyházi rendben, ugy az igazság szolgáltató rendében is

---

⁹¹ tobsurdueram sridore catenae mortalitatis meae. poena superbiae animae meae. et ibam longius a te. et sinebas, et jactabar, et effundebar per fornicationes meas. et tacebas.

Ezt az igazságot a szent irás meg bizonyította. a midőn az Isten meg ígérte Davidnak. és az ő⁹² maradékinak. az Izrael országát., azt olyan ók által ígérte, hogy ő, és a maradéki az Isten törvényét meg tartanák.

⁹³ Egy néhány idővel annak előtte, az Isten el vette volt apaságot a fő pap Héli családjából. azért mert a fiai. vétkekért, arra méltatlanok voltak; noha az első szándékában, ennek a családnak rendelte volt apaságot örökösön. de csak olyan ók által, ha az ur parancsolatiban járnak., ezek a szók világosak a királyok 1 könyv. 2 rész

Az Istennek ez iránt való tselekedete, még nyilvánvalóan ki tette Saulban. az Izrael első királyában, az Isten nékie, és az ő családjának adta ezt az országot: de olyan ók által hogy meg tartta parancsolatit; de úgy történt hogy ez a fejedelem, két nagy fő dolgokban az Isten parancsolati ellen tselekedék, a melyekért el vették tőle az ország,

Leg először, a midőn táborban lévén, az ellenség szorongatni kezdé, ő pediglen áldozatot tette. meg nem várva arra samuel profétát, aki nékie meg mondta volt. hogy semmit addig ne tselekedjék még vissza nem térne, az áldozatot alig kezdék el. hogy a proféta el érkezék, a ki is mondta Saulnak. *Mit tselekedtél. bolondságot tselekedtél., meg nem tartottad a te urad Isten parancsolatját; ha ezt avétket nem tselekedted volna, az Isten örökösén meg*⁹⁴ *erősítette volna a te királyságodat, de semmi képen az országod többé fent nem áll.*

A második, a midőn az Ámálécitákat meg győzvé, a királyokat meg nem öleté, és meg tartá a sok nyert csordákat és nyájakat, és minden gazdagságokat, az Isten parancsolatja ellen., a ki meg parancsolta volt hogy semmi életben ne hagyjon. és mindent tűz, és vas által el veszessen; samuel hozzája mentén. meg fedde engedetlenségéről, mondván hogy többé nem lenne Izraelnek királya, *mert mint hogy meg vetted az Isten szavát. meg vetted az ur téged hogy ne*⁹⁵ *légy király*

Tanuld meg fiam ezekből példákban, hogy az Isten némelykor az embereket olyan hivatalokra rendeli, a melyeket vétkek miatt el nem érhetik, vagy ha el érik is. azokban sokáig nem maradhatnak, abban bizonyos légy. hogy ha ifjúságodban rossz életet élsz. attól igen tarthat, hogy az Isten el ne vessen attól állapotot. a melyet néked szánt volt, és hogy soha. elé ne menj. valamely hasznos állapotra ha az Istent nem akarod szolgálni ifjúságodban, az Isten is, azt a kegyelmeségit nem mutatja hozzád, hogy valamire fel emeljen a midőn az ember kort el éred, és hogy érdemes lehessen hivatalodhoz

IV Articulus

Negyedik rossz. származván az ifjúság vétkeitől.
az emberek között való vétkeknek el áradása

Ez a rossz mindgyárt eleinte hihetetlennek láttatik néked lenni. de azt világosan meg látod. csak egy kevés gondolkodgyál arrol;

Mert először. ha az igaz, a mint azt meg mutattuk., hogy nehezen hagyják el az ifjúságnak rossz erkölcséit., abból következik., hogy egy nagy része a meg romlásnak, amelyet látunk az emberekben, attól a meg romlástól jö, a melyben töltötték ifjúságukat.

⁹² Si custodierint filii tui testamentum meum ps. 131

⁹³ Ita tamen si custodierint filii tui vias meas. 2 para. 6.

⁹⁴ 1 Reg 13.

⁹⁵ 1 Reg. 15

Az is bizonyos. hogy arosz ifiakból rossz atyák lesznek. és hogy az rossz életű atyák. rossz erkölcsűeké teszik gyermekeiket, mint hogy ifiúságokban arendetlenségben éltenek, és hogy nem igyekeztenek a magok meg jobbításokon, azért keveset is gondolnak azal hogy a gyermekek Isten félők legyenek. és így a meg romlás el terjed, és az atyákról, a fiakra szál.

Hogy ha ez a mondás igaznak találattik. az ifiaknak nagyobrérsziben, még annál inkább ki tettik azokban, a kik a tanulásra hivatattak.; akik föl el mondhatni igazságal, hogy az ő rossz életektől. származnak többre a világban a vétkek, és a rendetlenségek, az oka ennek a, hogy ők mennek fel. mind az egyházi, mind a világi hivatalokra, és rend szerént, azokban ahivatalokban. azon hajlandóságok. és szokások szerént viselik magokat. mint a melyeket vettek magokban ifiúságokban, mikor pediglen rosszul viszik végben hivatalyoknak kötelességit. a rossz nem marad meg csak rajtok. hanem mind azokra is el terjed, a kiknek töllök kel venni az intést. és a neveltetést, és nem hogy ezeknek a jó erkölcsre való példakot adnának, de még ezeket is rossz erkölcsök követőjivé teszik.

Egy szóval azt akarom mondani., hogy a rossz erkölcsű tanulok, az anyaszent egyházban rossz papok lesznek. tudatlanok. az Istennek. és az anyaszent egyházának haszontalanok., és gyakorta botránkoztatok, a kik beneficiumokat bírnak, heverők. fősvények. mértékletlenek., alkalmatlanok apapi hivatalok végben vitelére, azokat rosszul vivén végben, a hivek üdvességinek nagy káravál, a Nemesek között, kevély nemes emberek. veszekedők. szemtelenek, káromkodok. szabad életűek., a bírák között, gyenge bírók, személy valogatok, a kik igazágtalanságot tesznek a pénzért. becsületért, a félelemért. tudatlanságból. vagy hirtelenkedésből, a melyel ítél, a prokátorok között, ravasz versengő. tsalárd., az ilyen három, vagy négy, féle személyeknek meg romlásokból származnak a népeknek meg vesztegetése. és a rossz erkölcsöknek el áradása, és igazan el lehet mondani. hogy a tanulóknak rossz élettéktől származnak nagyob részint a rossz erkölcsök. és a rendetlenségek a világban

Oh. kedves fiam. gondolkodgyál jól ezekről a négy articulásokrol., mentől nagyob dolgokot látz azokban., annál inkább szükséges hogy mind magad, és mind azok, a kik veled egy idősűek. ajó erkölcsre adgyad magadot ifiúságodban.

Tizen negyedik Rész.

Hogy az ördög minden erejét arra fordította.
hogy az ifiakat. a rossz erkölcsre vihesse

Végtire fiam. hogy tellyeségel meg értethesem veled, mitsoda szükséges hogy az Istennek adgyad magadot ifiúságodban., azt meg kel tudnod hogy az ördög. az a halálos ellensége az emberek üdvességinek, semmitől inkább úgy nem tart. mint ha jó erkölcsödöt láttya ifiúságodban, és minden erejét arra fordította, hogy tégedet, és a veled egy idősűeket. magához hodithason. és tellyeségel el veszthesen.

Ez az igazság egészen követi mind azt, valamit eddig mondottunk, ez a gonosz minden mesterségit csak arra fordítván hogy (a menyiben tölle lehet.) el vegye az Istentől. anéki tartozando tiszteletet: és az emberektől az üdvességet a mely nekik készítetett, azt jól tudgya. hogy ha az ifiakot arosz erkölcsre viheti. úgy el veheti az Istentől. az első, és a leg nagyob hálá adást. a melyel az emberek tartoznak nékie. azt is jól tudgya, hogy mint meg boszonttya az Istent, az ifiúságnak rossz élete., a mint már ezt meg mutattuk, azt tudgya. hogy a rossz életet mitsoda rosszak követik, úgy mint. a rossz erkölcsben való el merülés. a vakság. meg keményedés, türehetlenség. végtire ő azt jól üsméri hogy ifiúságnak meg romlása okoza. a világon való gonozságokot. és az emberek kárhozattyát. ugyan ezért is minden mesterségit arra veti, hogy meg ronttsa az ifiúságnak ártatlanságát mint olyat. amin áll az üdvesség, ő azt

tudgya. hogy a ki a patakot meg akarja mérgesíteni. a forrásban veti a mérget, és a patak mérges léssen

Ez agonosz lélek. jól tudgya követni az ifuságon., azt a hamiságot, a melyre tanította volt faraot hogy az Isten népit el fogyaszthasa, meg öletvén még a bölcsüben a férfiu gyermekeket

Minden nap követi hamiságát. és kegyetlenségit Nabugodonozornak, a ki jérusálem meg vételekor el fogatván sédéciás királyt gyermekeivel együt. meg öleté az gyermekeket az attyok láttára, és mágának a királynak a szemeit ki szuratá meg hagyván életét, agonosz lélek. eszerént öleti meg a gyermekeket a vétekel. és belső képen meg vakittyá az atyákat., hogy ne lássák. vagy ne érezék. gyermekek veszedelmét., és hogy meg ne segíthesék őket a veszedelemből.

Nabugodonozor sok győzedelmi után, nagy kevélységgel tére viszá országában., a jérusálemi rabbá tett ifuságot maga előtt vitette. mind győzedelmének jelét. valamint ezt mondgya ⁹⁶ jérémiás proféta, és nem hagyá ennek a nyomorult városnak nagyobb keserüséget, mint azt. hogy meg fosztá kedves fiaitól; a melyet ez a proféta oly keservesen sirattya mindenek felet

Ez így lévén, kedves fiam. ez az utálatos, a mint az irás mondgya. minden kevélyeknek királya, nagyobb győzedelemel nem kevélykedhetik az anyaszent egyház ellen., hanem az ifiaknak sokaságával akiket rabságában tarttya avétek által., Es ez a szent Anya. semmin keservesebben nem siránkozik. mint kedves fiainak el vesztéseken., a kiket ez az ellenség el ragadgya tölle. ifuságokban., némelyeket közüllök, a rossz erkölcs által, atöbbit más által. és csak nem mindnyájokot a tisztátalan vétek által., ez olyan erős lántz, amelyel kegyetlensége alatt tarttya őket. E szerént követi szüntelen való dühöségit az ifiak ellen. még születésektől fogvást., és még azoknak gyermekek ellen is, a mint ezt mondgya szent János a látásiban Cap. 12.

Végtire, ennek az ellenségnek, az ifiak ellen való hadakozása oly valóságos dolog., hogy ugyan azon szent János, ahiveknek irván. és köszöntvén ki kit, a maga idejéhez képest, ditséri ⁹⁷ a gyermekeket. és az ifiakot, a győzedelemért. melyet vettek volt az ellenségeken *Irok néktek ifiu gyermekek, mert meg gyöztétek a gonosz lelket, irok néktek ifiak, mert erősek vagytok. és az urnak igéje bennetek vagyon, és hogy meg gyöztétek a gonosz lelket*

Oh ! fiam, mely boldogok mind azok az ifiak akiknek el mondhatni valójában, hogy meg gyözték üdveségek ellenségit., hogy pediglen azt el mondhasák. felöled. azért adom elődben. aveled egy idősűek ellen való hadakozását, hogy meg üsmérhesed az utánad való intselkedésiből. 1. mitsoda nagy szükséges ifuságodban jó erkölcsűnek lenned. mivel az ördög csak azt keresi, hogy attól el fordítottson. 2 mitsoda bátorsággal. kel ellene állanod annak akegyetlen ellenségnek, a ki oly dühöséggel keresi veszedelmedet., hogy hogy lehetne a, hogy ne irtoznál attól az ellenségitől üdveségednek., és hogy attól inkább nem tartanál, mint sem ahaláltól, és hogy meg adnád magadot annak az utálatosnak. a ki csak az örökös veszedelmedet óhajttya?

---

⁹⁶ lam. jerem 1.

⁹⁷ Scribo vobis adoloscetes, quoniam vicistis malignum Scribo vobis juvenes quoniam fortes estis, et verbum Dei manet in vobis. et vicistis malignum.

Tizen ötödik Rész

Bé fejezése mind annak, valamit mondottunk
ebben az első könyvben.

Ideje már. végit vetni ennek az első könyvnek, és eszedben juttatván mind azt a mit mondottunk, elődben tenni rövideden a nagy kötelességeket, a melyek tartozol a jó erkölcsre adni magadot ifiuságodban

A tehát fiam igaz, hogy nem tsekély dolognak ki menetelét tekenti. a, hogy ifiuságodban jó erkölcsü légy. és hogy az ifiuságnak rossz élettye, nem gyermek játék. se nem olyan dolog. a melyel nem kelene sokat gondolni, amint ezt tarttya a világ közönségesen. de sőt még annál nagyobb dolog nem lehet és ez az igazság. arravagyon építve, a mi leg nagyobb. és leg szenttségeseb az Isteni szolgálatban. és az emberek üdvességiben.

Tartozol az Istent szolgálni ifiuságodban. először hálá adóságbol. a melyel tartozol néki mint teremtődnek. és utolsó végednek; azért adragalátos végért, a melyre rendelt tégedet; teremtvén azért, hogy ötet birjad örökösön a menyekben., minek utánna.. ötet szolgáltad volna hiven e földön

2 Azért a nagy kegyelemért melyet tett veled, hogy a keresztyénségre hivut, és az Catholica vallásra, a mely nélkül nintsen üdvesség.

3 Mert az ifiak szolgálattya. különösön kedves Isten előtt, különösön is szereti őket. és hogy örömet adgya nekik bőségel kegyelmit.

4 Mert ha tölle meg vonod szolgálatodot azért igen meg bosszontod

5 Azért, mert igen utállya a rossz erkölcsü ifiakot.

6 Azért, anagy függésért a mely vagyon üdvessed, közöt. és az élet közöt., a melyet fogsz élni ifiuságodban: ugy anyira, hogy ha szereted a jó erkölcsöt ifiuságodban. azt könnyen meg is tartod egész életedben és ha rossz erkölcsöt követed., azt igen nehezen fogod el hagyni. vagy talám soha sem.

7 Azért hogy el kerüljed a nagy veszedelmeket melyek az ifiuságnak rossz életétől származnak. ugy mint, ahirtelen való halál, avétekben való meg keményedés, a sok szép reményességnek elvesztése, rossz erkölcsnek avilágban való el áradása

Es végtire. hogy ellene álhas. az ördög intselkedésinek. a ki szüntelen azon igyekezik hogy el vonhasa az ifiakot az Isten szolgálattyaól, és hogy azokat idején az rendeletlenségben vesse., az után örökösön el veszese. őket.

Mind ezen okok után azt kérdem fiam tölled hogy ha kételkedhetél még is abban. hogy mit kellesék. tselekedned, ezek az igazságok nem elegendőké arra. hogy veled el hitethesék., hogy mitsoda kötelességet tartozol az Istennek adni magadot ifiuságodban, hogy ha azt el hitetted magadal, mit gondolsz jövődöröl: és mitsoda ate szándékos? talám még eddig, ennek akötelességnek nagyságát nem tudtad, mostanában hogy azt tudod világosan, mivel mentheted⁹⁸ magadot, mitsoda ítéletet várhatz Istentől magadra, ha *avilágosság ellen tamadcz.* és ha ugy tselekeszel. mint azok a gonoszok a szent írásban. kik azt mondgyák az Istennek. *meny el mi töllünk, mi nem akarjuk tudni ate utaidot.*

---

⁹⁸ Ipsi fuerunt rebelles lumini qui dixerunt deo. recede a nobis scientiam viarum tuarum nolumus. Job 2.

A szent historia azt mondgya, hogy a sidok viszá térvén ababyloniai fogságból, Esdras proféta közönségesen el olvastatta nekik az Isten törvényit., a melyet ők nem hallották volt hetven esztendeig tarto fogságokban

A nép mihent atörvényt kezdé halani, keservesen kezdé sirni, és oly nagy zokogásal., hogy a papoknak, és a levitáknak sokszor kellették félben hagyni az olvasást. és vigasztalni anépet., a ki is siratá nyomoruságát. hogy az Isten szolgálattáéhoz valo köteleségit. és hivatallyát nem tudta.

Oh' kedves fiam. tessék az Isteni jósnak hasonló dolgot mivelni szivedben, azon igazságok olvasása után. a melyeket elődben adtam. lehetné a, hogy olyan keveset gondolnál azokat. és üdveségedel, és minek utánna olvastad volna mind azokat az okokat, a melyek meg mutattak a nagy köteleségeket. a melyekkel tartozol szolgálni teremtetet., a könyvet bé zárjad magadot meg vizsgálása nélkül, és magadban valamely jó fel tétele nélkül. kénszeritlek arra atiszteletre amellyel tartozol Istennek, arra aszeretetre a melyel tartozol a kristusnak az ő fiának. szerelmes üdvezitődnek. arra a szeretetre, a melyel kel lenned örökös üdveségedhez., kénszeritlek mondom arra, hogy ne olvasad haszontalanul ezeket az nagy igazságokat: és a midön azokat olvasod. bé zárd a könyvet addig, a még valójában azt fel nem teszed magadban, hogy az üdveségeden fogsz munkálodni, hogy jó életet fogsz élni. meg tartván az Istentől vett kegyelmet, vagy is hogy életedet [élete det] meg jóbitod. ha rendeletlenségben volt,

⁹⁹ Oh' kedves fiam. it vagyon annak ahelye hogy szemeidet fel kel nyitani. és magadot meg üsmérni, siratni az eltöltöt rendeletlenségidet. és vakságodot., a mely azokat okozta., mondván szent Agoston után. *jaj. jaj, a setéttségeknak, a melyekben fekiüdtem., jaj avakságnak, a mely miat nem láthattam a menyei fényeséget. jaj az én elmult tudatlanságomnak, a melyben nem üsmértelek tégedet oh' én Istenem,! hálákot adok néked meg világosító és szabadító Istenem., hogy meg világosítottál. engemet, és meg üsmértelek tégedet. mely késön üsmértelek meg tégedet., oh' régi igazság. mely késön üsmértelek meg tégedet oh. örökké valo igazság.*

¹⁰⁰ Itkel halgatni a menyei Atyának szavát, a ki magához hi téged, *ha ma hallyátok az ő szavát. meg ne keményittétek sziveteket.* mondgya Dávid. szükséges hozzája viszá térdéd órtza pirulásal., azért hogy viszá éltel jósnával. és hogy mint rosz gyermek. ugy viselted magadot egy olyan jó atyához, siratván egész szivedből háláadatlanságodot. és hüsegtelenségedet. mondván szent bernárd után Az Isten Atyámá akart nékem. lenni, én pedig nem akartam fia lenni, mitsoda ortzával. emelyem fel szemeimet egy olyan jó Atyához. én, a ki oly rosz fiu voltam; szégyenlem hogy születésemhez méltatlan tselekedeteket tselekedtem; szégyenlem hogy el fajultam olyan nagy és szent Atyától. sirjatok szemeim. és mint a forrásból. ugy hulyanak könyveim, gyalázatal. fedeztessék bé az én ortzám.

Oh' boldog sirás fiam boldog gyalázat, a mely Istentől, és Isten szerént lévén, olyan szent ¹⁰¹ békességes türest fog benned munkálodni. az mely az örök üdveségnek uttyára téssen., és szerentsésen fos vezetni a jó erkölcsnek uttyában., a melyet meg fogok néked mutatni az Isten kegyelmének segittségével, arra intelék. hogy azokat figyelmeteséggel olvasad.

---

⁹⁹ soliloq c. 33. vae. vae, tenebris meis in quibus jacui. vae. vae. coecitatis illi in qua videre non poteram lumen coeli, vae vae preteritae ignorantiae meae. quando non cognoscebam te domine? gratias tibi ago illuminator et redemptor meus. quoniam illuminasti me, et cognovi te sero te cognovi veritas antiqua. sero te cognovi veritas aeterna

¹⁰⁰ Serm. 16. cant. Ipse patrem se exhibuit mihi sed non ego vicissim illi filium quam fronte attollo jam vultum patris tam boni tam malus filius, pudet indigna gessisse genere meo, pudet tanto patri vixisse degenerem. exitus aquarum deducite oculi mei, operiat confusio faciem meam

¹⁰¹ quae secundum Deum tristitia est poenitentiam in salutem stabilem operatur 2. Cor 7.

MÁSODIK KÖNYV

Hogy mitsoda szükséges modokal. lehet jó erkölcsü lenni az ifiúságban

A midön ez a szent ember Tobiás, meg parantsolá a fiának. hogy menne Rages városában, Gábellus nevü jó akarójához. azt is meg parantsolá neki, hogy keresne valamely módót arra az utra. de mindenek felet valamely bizonyos kalauzt igyekezék találni, Ez a jó fiu el mene hogy az Attya parantsolattyának engedelmeskedgyék az Istennek különösön valo rendelésiből, utozo köntösben. Rafael Angyalra találá. a ki néki meg igeré. hogy el vinné oda a hová akarna menni. és viszá is hozná: a mint ugy is lett.

Ez igy lévén fiam, minek utánna meg mutattam volna néked, hogy mitsoda köteleséget tartozol. ajó erkölcsnek uttyára meni ifiúságodban, mostanában azt mondom, hogy minden képen azon kel igyekezned hogy meg tanullyád azt az utat, és magadot azokra a szükséges modokra oktattatni. hogy azt a nagy és szükséges utozást el kezdhessed., és juthasál a menyekben. és az örök életre.

Meg fogom ezt néked mutatni ebben a második könyvben, és hogy ha azt szorgalmatosággal keresed; az Isten el fogja néked küldeni szent lelkét hogy arra az utra vezesen, és meg segít kegyelmével. hogy azt jól el végezhesed.

Első Rész

Hogy miben ályon avalóságos jó erkölcs

Az első modgya ajó erkölcs elnyerésinek. a. hogy azt jól meg kel üsmérni., és jól meg különböztetni a valóságos áitatoságot, a hamistól. és tsalárdtól

Sokan ugy tettzik hogy szeretik ajó erkölcsöt. de attól távul vannak., mert nem szeretik ugy a mint avagyon magában, hanem tsak amagok gondolattyok, és hajlandóságok szerént szeretik. sokan azt gondollyák, hogy az olyan jó erkölcsü; aki nem számláltatik a leg gonoszabbak közü: mások abban tarttyák ajó erkölcsöt, hogy el távoznak némely vétkektől amelyeket utállják, noha más olyanokat követnek, amelyek Isten előtt olyan vétkesek., mások meg jó erkölcsüeknek tarttyák magokat, a midön külső bizonyos áitatoságokat visznek végben, noha a lélek üsméretnek belső részit. tellyeséget el mulattyák. a mely rend szerént meg vagyon motskolva halálos vétkeket., és mind az illyeneket. annál is inkább lehet szanni, hogy ajó utban gondollyák magokat lenni noha attól távul vannak: és hogy gondolván ezen az uton az üdveségnek kapujára menni. végtire ugy történik. hogy aveszedelemnek kapujára vezetnek, bé is tellyesedik rajtok salamonak eza mondása *Est via. quae. videtur homini recta et novissima ejus ducunt ad mortem, vagyon olyan út mely az embernek egyenesnek láttzik lenni, de annak a vége a halálra vezet.*

fiam. ajó erkölcs nem füg az emberek gondolattyától. Isten munkája. tölle kell hát venni annak rendét. tsak ő is rendelheti azt el, hogy mint szolgállyák.

¹⁰² Halgassad mit mond erről maga a szent írásban. és arra meg tanit. hogy a bölcsesség. azaz, a jó erkölcs. abban áll. hogy *az Istent féllýék, és a vétket. tellyeséget el kerüllyék Akoron.* mondá

---

¹⁰² Job. 28. tunc vidit illam et enarravit et dixit homini. ecce timor domini ipsa est sapientia et recedere a malo intelligentia. psal. 36. Eccles. 12.

Jób. az az világ kezdetekor. *az Isten mondá az embernek, az urnak felelme, vatosagos bölcseseg. es atekélletes értelem abban áll. hogy a vétektől el távozanak.*

szent Dávid hasonlot mond néked. és közönségesen azt mondgya ajó erkölcsről. *Declina amalo. et fac bonum. tavozał a rosztol. és tselekedgyed a jót.*

A bölcs Salamon. hasonlo igazságra tanit, mondván. *féllyed az Istent, az ő parantsolatit tarsd*¹⁰³ *meg, mert ez, az egész ember. az, az. hogy ebben áll az embernek tekélletesége, azért születet. az, az utolso vége és boldogsága*

¹⁰⁴ Egy szoval a szent irás nem üsmér más bölcseséget. hanem *az Isteni felelmet.* amelyről azt mondgya. *hogy ez, a bölcsességnek koronája*

Ezen afélelmen pedig nem kel tsak azt az félelmet érteni, a mely szolgálat béli félelem, és amely a büntetéstől fél, és nem avétkezéstől. hanem az Isten fiaihoz illendő szerelemel valo félelmet, a mely utáltattya vélek avétket, mert az, az Istennek nem tettzik, és szereteti vélek ajót. mert az. előtte kedves.

Ez így lévén fiam. az Isteni iskolának tudománya szerént, avalóságos jó erkölcs, az Isteni félelemben áll, a mely örömet meg tartattya az ő parantsolatit; és a mely azt tselekeszi. hogy mindenek felet attol félnek. és irtoznak. hogy az Istent meg ne bánttsák, és minden modot kerestet arra. hogy az ő kedviben. és kegyelmében lehesünk. tsak egyedül ezt kel jó erkölcsnek tartani, és tsalando áitatoságnak azt a mely ettől a bizonyos rendtől el távozik

Második Rész

Hogy a jó erkölcsöt úgy nyerik meg.
ha azt ohajtyák

Nem elég meg üsmérni ajót, amelyet meg akarjuk nyerni, azt még szeretni, és ohajtani is kel buzgoságal. a szeretet első inditja tselekedetinknek, ugyan az is fogat minket a nagy dolgokhoz. az is ingerel minket arra. hogy azok után járjunk, és az is talál abban modot. hogy azok véghez mehesenek, hogy ha ez így vagyon a külső tselekedetinkben, a jó erkölcsnek tselekedetiben, emég inkább meg vagyon: mert a jó erkölcsnek szeretete, és ohajtása. a jó erkölcsnek maganak egyik része,

¹⁰⁵ Halgassad fiam mit mond ez iránt abölcs a hatodik részben. *Hogy a bölcsesség fényes. és annak szépsége soha meg nem hervad. könnyen meg láttatik azoktól akik azt szeretik, és meg találtatik azoktól. akik azt keresik. meg előzi azokat kik azt kívánnyák, hogy azoknak előb mutassa meg magát*

A hetedik részben azt mondgya. hogy meg tekintvén az emberek közönséges nyomoruságát a kik mindnyájan gyarloságban, és tudatlanságban születnek. a bölcseséget kezdé ohajtani, hogy meg menekedhetnék nyomoruságitól.

¹⁰⁶ *Az okáért. kívántam, és értelem adatot nékem. és kértem, és én belém jött abölcsesség lelke. Es fellyeb betsültem azt az országoknál. és királyi székeknél. és agazdagságot seminek álitottam ahoz képest, Nem is hasonlitottam hozzája adrága követ: mert minden arany ahoz képest egy kevés főveny, és az eziüst, úgy mint sárnak itéltetik ahoz hasonlitatván. Az egészség. és a szépség fölöt szerettem azt., és el végeztem. hogy világóság gyanánt tartanám azt, mert el*

---

¹⁰³ Eccles. 12 13

¹⁰⁴ Ecclis. 11.

¹⁰⁵ Sap. 6. 13.

¹⁰⁶ Sap. 7. 7.

olthatatlan annak világa. jövőnek pedig nékem minden jók. azal egyetemben. és számlálthatatlan tisztesség az ő kezei által.

¹⁰⁷ *Az után meg azt mondgya a nyolczadik részben, Ezt szerettem. és kerestem ifjuságotol fogva és kerestem ötet magamnak jegyesül vennem. és szeretője lettem az ő szépségének, El tekéllettem azért azt hozzám vennem. hogy véle együtt éllyek. tudván hogy a jókat velem közli. és vigasztalása lészen gondolatimnak. és unakodásimnak.*

Oh' fiam mely szép példa ez arra. hogy meg lássad mitsoda szükséges ajó erkölcsö ohajtani. tanuld meg tehát ebből példából ajó erkölcsöt szeretni. és azt buzgosággal ohajtani, abban bizonyos is lehet. hogy az után nintsen semmi kívánatra méltó a világban semmi oly méltán bé nem töltheti hajlandóságodot mint az egyedül. se semmi a mi azon kívül boldogá tehesen. és hogy azon kívül lehetetlen hogy nyomorult ne légy mind ezen. mind más életben.

Harmadik Rész.

Az imádságról: harmadik módgya. a jó erkölcs el nyerésinek

Ez atöbbi közöt leg nagyob modgya ajó erkölcs el nyerésinek, nem elég tsak azt ohajtani, hanem azt szorgalmatosággal is kel keresni, és hogy a kereses hasznos legyen. egyenesen ahoz kel menni aki annak kezdője. és tölle kel azt kérni, a ki meg is adgya azt azoknak., a kik azt ¹⁰⁸ *ugy kéri amint kel. a szent írás mondása szerént. ha valaki szükölködik bölcseség nélkül. kérje azt az Istentől, meg adgya azt bőséggel mindennek.*

¹⁰⁹ *A bölcs Salamon jól élt ezel a modal, abölcseségnek buzgó ohajtásában., a melyről már szolottunk, a ki is azt mondgya, hogy meg tekintvén tekéleteségeit abölcseségnek. aztot ugy meg szerette, hogy mindenüt kereset abban modot hogy azt meg nyerhese., és az ő gyermekségiért. a melyet ártatlanságban tartotta volt meg. az Isten meg üsmértette véle, hogy abölcsesség az ő kegyelmének ajándéka volna, és azt tsak ötölle kel várni, ezt pedig hogy meg tudta volna, a bölcseségnek kút fejtől kezdé azt szivesen kérni. az ő imádságát. ennek a résznek a végin teszük fel.*

Ezen a szép példán kívül, az írás elődben adgya még A Jesus Sirák fiát. a ki ezeket mondgya ¹¹⁰ *magáról Még midön ifiab volnék, minnek előtte tévelygenék, nyilván kerestem a bölcseséget imádságomban, atemplom előtt kérem vala azt. és mind végig keresem azt, igaz uton járt alábam. ifjuságotol fogvást, vizgáltam. azt, kezeimet fel emeltem az ég felé., lelkemet ahoz igazítottam., meg háborodtam annak keresésiben. azért is fogom azt a nagy jót birni*

Imé mitsoda modokkal éltenek azok a nagy emberek. hogy el nyerhesek abölcseséget ifjuságokban: az írás elejekben adgya azokat az ifiaknak mint olyan példákat. a melyeket követniek kel. hogy azt meg nyerhesék. adná Isten hogy sokan követnék őket.

De te fiam. aki az Isten kegyelméből ohajtod azt a bölcseséget, szükséges hogy azokat például vegyed magadnak. és hogy kövessed az utat melyet néked mutattak., kérjed az Istentől minden nap. azt a bölcseséget. mely atudatlanságot el távoztassa. a vétket el üzze, és a mely a jó erkölcsnek uttyán vezesen a valóságos boldogságra., el mondván alázatos szivel. salamonak ezt az imádságát.

---

¹⁰⁷ Sap. 8. 2.

¹⁰⁸ jacob. 1 5. si quis indiget sapientia. postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter

¹⁰⁹ Sap. 8.

¹¹⁰ Eccle 51. 18.

¹¹¹ *Én Atyaimnak Istene, és irgalmasságnak ura. ki mindeneket ate igeidel teremtettél. ad meg nekem a te szekidnél álló bölcseséget, és ne vess ki engem a te szolgálid közül.: én a te szolgálid vagyok, és teremtet állatod, erőitlen ember. és halando. alkalmatlan arra hogy magamtól meg értsem parantsolatidot. küld el nékem az te szent egeidből és ate nagy voltodnak székétől a bölcseséget, hogy velem legyen. és velem munkálkodgyék, hogy tudgyam mi légyen kedves nálad. mert a mindeneket tud, és ért. és mértékletesen fog hordozni tselekedetimben., és meg őriz engem az hatalmaságában, és így kedvesek lesznek néked. az én tselekedetim.*

Az ilyen imádsággal fiam mindent meg nyerhet. de azt meg kel tudnod, hogy az imádság fogatos legyen., ahhoz három dolog kívántatik. alázatoság. buzgoság, és álhatatoság, alázatoság. meg üsmervén magadban, hogy tsak az Istentől nyerheted meg a bölcseségnek jó erkölcsét. buzgoság. hogy azt buzgó kívánsággal kérjed. álhatatoság. hogy azt minden nap kérjed, mivel nintszen olyan nap., a melyben. nem volna szükséged az Isten kegyelmére

Negyedik Rész

Hogy szeretni kel. és keresni. az oktattatást.

Az imádsággal., az oktattatás is szükséges a jó erkölcs el nyerésire, az Isten. aki kut feje az bölcseségnek., nem adgya azt meg mindenkor maga által. hanem arra az embereket veszi eszközül. akarván, hogy azok vezesenek minket a jó erkölcsnek uttyán, a mi sziveinkben adván a szent igazságokat akoron. a midőn az emberek minket azokra tanitanak beszédgyek által., ugyan ezért is rendelt az anyaszent egyházában pásztorokat. és doktorokat. az apostol szerént. hogy az Isteni igazságokra tanítsák az embereket, és mind azokra a mi szükségesek az üdveségre

Hogy ha szükséges minden embernek az oktatás. a még szükségeseb az ifiaknak, akik ifiúságokért. nintszenek elegendő képen oktattatva a bölcseségnek tudományira, vagy nem elegendők arra, hogy magoktól azokat meg foghasák

A nem elegendő kedves fiam hogy minden nap kérjed a böltseséget, és a jó erkölcsöt. hanem szükséges hogy még oktattatást is ohajtsad, és keresed azt, hogy azon az uton vezetesél azok által. akik azt üsmérik.

¹¹² A tanulásnak ohajtása olyan szükséges a jó erkölcsre, hogy ugyan azis annak a kezdete a bölcs mondása szerént. *abölcseségnek kívánsága. atudományak igaz kívánsága.*

Hogy pediglen egészen el hitethesed magadal ezeket. olvasad figyelmeteséggel. ezeket a szép intéseket

¹¹³ *Fiam ha szomot fogadot tanulni fogsz, és ha akaratodot arra alkalmaztatod. bölcs léssesz. hameg hajtod ate füledet tudományt vészesz bé. és hogy ha szeretz halgatni. bölcs léssesz. az okos vének gyülekezetiben ály, és azok bölcseségéhez szívből ragaszkodgyál. hogy az Istennek minden beszélését halgathasad.*

Sok modal juthatunk. a jó erkölcsre valo tanuláshoz. úgy mint a predikacio. a lelki dolgokrol valo könyvek. ezekről még fogunk szollani, a mi néked leg hasznosab. és leg szükségeseb. ate korodban, a. valamely okos, és jó erkölcsü embernek. read valo gond viselése. a kitől meg

---

¹¹¹ Sap. 9.1.

¹¹² Sap. 6. 18.

¹¹³ Eccli 6. 33.

¹¹⁴ tanulhatnád az üdveségnek valóságos uttyát. ezért is mondgya a bölcs, hogy *ha egy értelmes embert üsmersz légy szorgalmatoságal. hozája., és gyakorta meg látogassad.*

Ötödik Rész

Hogy mitsoda szükséges. ajó erkölcsnek uttyában
a kalauz, fő képpen. az ifiuságnak idejében

E fiam leg főveb mód azok között, a mellyek tégedet ajó erkölcsre vezethetnek, evitetheti végben atöbbit. és enélkül tsak nem lehetetlen, hogy a többivel élhess hasznal. az üdveségnek, és avalóságos bölcseségnek uttya, előtted üsméretlen dolog., szükséged vagyon egy olyan kalauzra. a ki téged arra vezesen. ezt, mind a szent írás, mind a szent Atyak így taníttják

¹¹⁵ *Ha egy vak más vakot vezet. mondgya az Isten Fia. mind a ketten averemben esnek menyivel inkább ha egy olyan. vak. a ki maga magát vezetné egy olyan uton a melyet nem*
¹¹⁶ *üsméri. jaj annak a ki egyedül vagyon. mondgya a bölcs. mert ha el esik senki fel nem*
¹¹⁷ *emeli, ugyan ezért is inti oly gyakorta az ifiakot a példa beszédiben., hogy ne*
¹¹⁸ *támaszkodgyanak okoságokhoz, a ki magának hiszen az esztelen., a bölcs pedig meg*
¹¹⁹ *halgattya a tanátsokot tobiás a többi között erre inti a fiát hogy mindenkör a bölcs ember*
¹²⁰ *tanátsát kerese. a bölcs ide fellyeb azt a tanátsot adta néked, hogy az okos és értelmes emberel tégy üsmereftséget és azt gyakorollyad, de még erről meg más szép tanátsot ad: az olyan szent férfiuval légy szüntelen akit látod hogy az Isten félelmét meg tarttya, akinek lelke,*
¹²¹ *lelked szerént legyen., az az. aki szeresen tégedet és te is ötet. és a ki mikor tantorgatz a setétben. szánakodgyék rajtad. a ki meg segittsen. és ne engedgye hogy el esél, vagy a ki fel emelyen ha el estél. látod mitsoda szükséges ajó erkölcsnek uttyában akalauz, azt is világosan meg láthattad. hogy micsodásnak kel annak lenni, hogy nagy jó erkölcsü legyen. hogy az üdveségedet szerese., hogy avétekben valo eséstől meg oltalmaz., hogy okosága. és tudományá legyen*

¹²² Szent Hieronimus a szent íráshoz. hasonló tanátsot ad egy ifiunak a ki a jó erkölcsnek uttyában elő akara menni. Ennekem a tettzenék. hogy mindenkör Isten félö áitatos emberekkel társalkodnál., és hogy magad magadot ne taníttad, se olyan utban ne meny kalauz nélkül. a melyet nem üsméred, ne hogy eleinte mindgyárt el tévelyedvén, a rossz utat vegyed ajó helyet, vagy is hogy azon szaporában, vagy lassabban járj. mint sem kívántatik, és hogy szaporán menvén el ne faradgy, vagy ha lassan. el ne alugyál az uton

Arra intelk tehát fiam. a szent Lélek, és szent Hyeronimus után, hogy egy értelmes, és jó erkölcsü gyontato papot válasz magadnak, a ki igazgasa lelked üsméretit, akitől meg tanullyad mind azt a mivel tartozol az Isten szolgálattýára ifiuságod idejében, ő leszen a te kalauzod és vezéred az üdveség uttyában., meg tanítván tégedet a valóságos áitatoságnak tudományára. és

---

¹¹⁴ Eccli 6. 36.

¹¹⁵ matth. 15.

¹¹⁶ Eccli 4.

¹¹⁷ prov. 3.5.

¹¹⁸ prov. 28.

¹¹⁹ prov. 12.

¹²⁰ tob. 4.

¹²¹ Eccli. 37. 15

¹²² S. Hier. ep. ad rustic mihi placet ut habeas sanctorum contubernium. nec ipse te doceas, et absque ductoreingrediariis viam quam nunquam ingressus es, statimque tibi in partem alteram declinandum sit. et erroris pateas plusquam aut minus ambules quam necesse sit. ne aut currens lassaris. aut moram faciens. obdormias.

meg mutatván néked azokat a miket elkel kerülni. és amiket tselekedni kel. viszá téssen ajó utban. amidön attol eltávozol, tudodra adgya aveszedelmet a melyben látni fog: arra meg tanyit hogy a kísértetek ellen ály. arosz szokásidot el hagyad. a jó erkölcsre fog tegedet bátorítani, ő tegedet fel ébreszt a midön azon az uton el aluszol., meg tartoztat ha sietni fogsz; azért hogy ne esél. az előbbeni lankadságodban. és a lankadságból. a vétekből. a mely gyakran történik az ifiakon. jegyezd fel fiam mind ezeket ahasznokot egy más után. mind ezeket el veszed egy jó gyontato atyától, akire mind ezekért szükséged vagyon.

Erre való nézve. terjeszed eleiben gyakorta lelked üsméretinek állapottyát, és belső voltodot tölle el ne titkollyad. légy nagy tisztelettel hozzája. mint olyan emberhez. aki által az Isten hozzád szól, és vezérel. légy bizodalomal., az ő igazgatásában. és tanácsiban, halgasad figyelmeteséggel oktatásit, kövesed szorgalmatosággal. a miket jóval, és adgy számot néki mind azokról. a miket végben vittél. ne szégyenellyed neki meg vallani vétkeidet., és mindenek felet örized magadot attól avétektől a melyben esnek némelykor az ifiak, a kik valamely nagyobb vétekből esven mint sem a szokás szerént. máshoz mennek gyonni, szégyenelvén meg gyonni vétkeket. a rend szerént való gyontato papjoknak, eszerént tselekedvén. haszontalanná teszik agyontato papnak igazgatását., és olyan utat vesznek magoknak. a melyen sok vétekből esnek, és végtire magokat el vesznek. Nem úgy, fiam nem úgy, szükséges hogy a gyontato atyádhhoz olyan bizodalomal légy mint egy gyermek az atyához, egy beteg adoktorához, eleiben terjesztvén egy aránt, a benned való jót és roszat., adoktor nem tudhatván a nyavalyát, azt meg sem gyógyithattya, és abeteg aki azt el titkolya, veszedelmes nyavalyát várhat. és még ahalált is, ne titkold el tehát soha is magadot a gyontato atyád előtt, és akár mely állapotban légy. ne tarts semmitől is. nékie mindent meg vallani hogy ha valóságban bánod vétkeidet; nem szégyenelheted meg vallani annak. aki azt meg gyógyithattya jobban mint akár ki, mivel tegedet jobban üsmér, és tudgya mitsoda orvoság neked leg hasznosab., el ne felejttsed fiam ezeket az én mondásimot. és kövesed azokat hiven.

Minek előtte el végezem ezt a részt, azt teszem még hozzája, hogy olyan szükséges kalauzt lehesen találni. azt az Istentől kel kérni. kérjed ötöt szivedből. hogy találhas olyan jora, és azt néked meg adgya, kérj tánatsot erről. más okos és értelmes embertől. de ha olyan jora találsz, szükség nélkül meg ne változtassad. mind addig valamég a halál. vagy más egyéb nagy ók. el nem választ tölle

oh fiam mely boldog léssz, hogy ha egy olyan jó kalauznak gond viselése alatt élhetz, bizodalomal járhatz az üdveség uttyán. és abban elé mehetz. hogy ha pedig jó kalauzod nem léssen minden nap tarthatz attól a veszedelemtől. hogy a jó uttol el ne távozá. és magadot elne veszed.

¹²³ Emlékezel meg arról anevezetes dologról a melyet az irás mond Joás királyról, ezt a királyt a fő pap Jojada nevelte volt fel. az Isteni félelemben. a törvényre oktatá. és ajó erkölcsnek uttyán vezeté ötöt. hét esztendő korától fogvást. negyven esztendő koráig., azon idő alatt ¹²⁴ szentül is éle ez a király és az irás, ennek a szent fő papnak tulajdonitya szent életét. *Joás szentül viselé magát az Isten előtt, mind addig valamég a fő pap Jojada oktatá.* De nem marada meg végig mind ebben az állapotban, mert ez a fő pap meg halván, azt a nyomorult királyt. nem tartoztathatván meg az után az ő jó mesterének oktatási. és jó tanácsai, a szabados és rendetlen rossz életre adá magát, a melyért sok nyomoruságokban esék. és az Isten csak hamar az után. nyomorult halált botsáta reája; ez a példa meg tanit arra, hogy mit ér egy jó mesternek igazgatása, a jó erkölcsnek uttyában.

---

¹²³ 4 Reg. 12. 2 paral. 24.

¹²⁴ 4 Reg. 2.

Hatodik Rész

A gyonásról. először a közönségesen való gyonásról.

A gyonás olyan szentség lévén. amelyet akristus rendelte hogy a keresztyének vétkeiket el törölye, és az Isten kegyelmében őket viszá tegye, abban nem lehet kételkedni, hogy az olyan mód ne legyen. amely nem csak hasznos, de még szükséges is., a jó erkölcs megnyerésire, és a szentségre. a melyet abünből való meg tisztuláson kel el kezdeni., ugyan azért is adom azt it elődben, mint olyan első dolgot. amellyen kel el kezdened a fel tett szándékoknak végben vitélet. hogy az Istennek adod magadot, a jó gyonáson kel tehát azt el kezdeni kedves fiam, hogy pediglen a néked hasznos legyen, azt jóvalom néked. hogy az egész életedről való közönséges gyonáson kezd el. azt pedig három okból.

Először, mert a meg történik némelykor, hogy az előbbeni gyonások haszontalanok voltak, példának okáért. amidőn agyonásban valamely halálos vétket el titkoltak. a mely igen meg történik az ifiaknak. vagy a midőn elegendő készüllet nélkül volt agyonás, a vétkekért való töredelmeség nélkül. és azokból való meg térésnek fel tétele nélkül. ezis nálok igen rendszerént való., ezen okokra való nézve a közönségesen való gyonás szükséges.

Másodszor. ha szinte nyilván ki nem tettzenék is haszontalansága, az előbbeni gyonásoknak, mind azon által lehet arra ók hogy abban kételkedhesenek. azok fogyatkozásokra való nézve a melyek azok tellyesek a penitentzia tartoknak el mulatásokért, akik meg gyonnak igen kevés készüllettel, még kevésbé töredelmeséggel., és gyakorta minden meg térés és elég tétel nélkül, a közönséges gyonás eleget teszen. és helyre hozza azokat a fogyatkozásokat és alélek üsméretet nagy bizodalomban téski.

Harmadszor ha anéked szükséges nem volnais. de a néked mindenkor, csak nagy három hasznodra lészen, az egyik. magadra való nézve. a második a gyontato atyádra való nézve, a harmadik. a mi az Istent illeti.

1. Magadra való nézve, magad eleiben tévén az eltöltöt életedet, amelyből meg üsmérheted; menyire el távoztál az üdveségnek uttyától. és magadot meg alázván az Isten előtt. látván amagad nyomoruságát; abból meg üsméred ros hajlandóságidot. hogy azt meg jobbitsad., és magadban fel tegyed. hogy egészen az Istennek adod magadot
2. A gyontato atyádra való nézve, abban egészen meg üsméreted véle. a magad lelked üsméretit. ugy hogy bizonyosaban igazgathat teged; és szükségedre való oktatást adhat néked.
3. A mi az Istent illeti. abban bőségeseb kegyelmet nyerhetz tölle, a valóságos meg téresre. és azt annál is inkább meg adgya hogy meg alázván magadot töredelmeséggel bánod vétkeidet

Hogy pediglen ez a gyonás jó lehesen.

1°. Arra a végre tselekedgyed hogy az életedet meg jobbitsad. és el hagyván tellyeséggel. a vétket magadot egészen. az jó erkölcsnek uttyára. tegyed.

2. készülly ahoz. nyolcz napal annak előtte, és azon idő alatt. két dologban foglallyad magadot

1. hogy a vétkeidről meg emlékezel. 2. hogy azokat töredelmeséggel meg bánván ted fel magadban hogy életedet meg változtatod.

Hogy az elsőt követhesed; végy minden nap bizonyos időt arra hogy magadot meg visgallyad az Isten, és az anyaszent egyház parantsolatának rendi szerént. és a hét fő vétkekről.

De fő képen a másodikán kel munkálodni mint leg nehezebb, és leg szükségesebb dolgon., és a melyre leg kevesebet készülnek rend szerént. úgy mint a töredelmeségen. hogy meg nyerhesd Istentől. könyörögni kel. olyan dolgokról kel olvasni a melyek meg utáltassák avétket., és az Isteni szolgálatra ingereljenek, de a szükséges hogy a könyörgés buzgó legyen, és az olvasás figyelmetes.

Vond el tehát magadot kétszer. vagy háromszor napjában különösen., és őt le borulván Isten előtt, kérjed ötet alázatosággal., és buzgósággal. hogy szállja meg szivedet, adgya néked kegyelmet. a melyel meg láthasad nagyságát a véteknek. és hogy mely igen meg boszonttá az, az ő véghetetlen jóságát. hogy azt töredelmeséggel meg bánhassad, és hogy azt tellyeséggel el hagyhassad a valóságos penitencia tartás által, és eletedet, egészen meg változtathasad.

A gyónásodnak napján, minek utána az Istennek kegyelmét kérted volna olyan nagy dologra, járuly ahoz a szentséghez, nagy tisztelettel., elmédnek nagy figyelmeséggel., és szívbéli nagy töredelmeséggel. vádold bé magadot vétkeidről. alázatosággal. és tisztán, és az után, hogy azokat meg vallottad volna., fogad fel a gyontato atyádnak, hogy azokat utalni fogod; főképen az Istennek jóságáért a kit oly igen meg bántottad, hogy alázatosággal kérsz tőlle bocsánatot, és hogy kész vagy inkább meg halni. mint sem valaha ötet meg bántani, kérjed az után a gyontato atyádot, hogy a vétek ellen való orvosságot adgyon néked. hogy többé abban ne esél. és modot abban. hogy az után a jó erkölcsben, és az Isten félelmében élhess. emeg lévén. figyelmeséggel halgasd a mit fog mondani, és a midőn az absolutiot akarja néked adni. alázd meg Isten előtt magadot és töredelmeséggel meg bánván vétkeidet, kérjed irgalmaságát néki, hogy had oldozon fel tégedet menyekben, akoron midőn a pap fel oldoz e földön.

Oh ! mely boldog nap a fiam. a melyben meg szabadulsz a vétektől, es az ördög hatalma alól., hogy az Isten fiai között lehess. és hogy ötet szolgálhasd hűséggel mindenkoron

De hogy ez a gyónás hasznos lehesen. arra vigyáz. hogy azt elne felejtse oly hamar. a mint etörténik sokakal., hogy az után arol nem is gondolkodnak, és viszá térnek az előbbeni életekre. ez okáért, nagy szorgalmatosággal vid végben mind azokat a miket a gyontato atyád hagyott néked. vagy a vétkeidért való penitencia tartásról, vagy arol. hogy miken kerülhesd el azokat az után.

Arra vigyáz. hogy minden reggel. ujisd meg magadban atöredelmeséget, és a fogadást hogy az Istent meg nem bántod., és a fel tételt. hogy többé ötet meg nem bántod.

Hetedik Rész

A rend szerént való gyónásról.

Hogy a gyónás, nem csak igen hasznos. de még tellyeséggel szükséges módgya hogy az embert a jó erkölcsnek uttyában meg tarttsa, ez olyan igazság, a melyet a minden napi proba valóságosá teszi. a mely meg is mutatya, hogy azok, akik ezel az Isteni orvossággal nem élnek. viszá térnek avétkekre. a melyeket el hagyták volt, ez így lévén fiam., azt bizonyosnak tarttsad; hogy ha a jó erkölcsben akarsz élni, a penitencia tartásnak szentségéhez gyakorta kel járulnod: és ha azt el mulatod soha a rossz erkölcstől meg nem menekedél. se a veszedelemnek uttyától; ezt világosan meg mutatom néked, a következő okokkal.

1. Mert ha szinte egy darab időig nem esnél is halálos vétekben., mind azon által gyakorta való gyónás nélkül, el nem kerülheted más egyéb sok vétkeket, a melyeket ha meg szaporítod, és el mulatod, a halálos vétekre vezetnek

2. A gyakorta való gyónás nélkül, észre sem veszed hogy a rossz szokásokra adod magadot a melyeket nem is tartanád rosszaknak lenni, és sok olyan veszedelmes állapotokban esel; a

mellyektől magadot nem fogod örizni, hogy ha csak azt elődben nem adgyák., apedig ugy lehet meg, hogy ha lelked üsméretit valamely okos gyontato pap eleiben terjeszted; aki azokat észre vevén, el is kerülteti veled.

3. A lehetetlen. hogy sok ideig lehes kísértet nélkül. fő képen az olyan ellen mely a tisztaságot tekénti. én tehát azt mondom. hogy lehetetlen az ellen sokaig tusakodni a gyakorta valo gyonás nélkül. lássad akar mit tselekedgyél. de ha gyakorta nem élsz ezel az orvoságal, minden bizonyal. meg gyözetel: aminden napi proba azt meg mutattya, hogy aki el mulattya az orvoságot. a betegségben esik; és a betegségből a halálban

A gyonás fiam a vétek ellen valo orvoság.

1. mert szenttség lévén. kegyelmét. ád. hogy azt el kerüllyed.

2. Mert meg ujittattya veled a töredelmeséget a vétek meg utálását, és annak el hagyását.

3. Mert a gyontato papnak intési fel emelik és meg bátorittyák a penitentzia tartot hogy a vétket el kerüllye. és hü légyen az Istenhez

4 Mert a penitentzia tarto meg valván vétkeket, és kísértetit a gyontato papjának, veszen tölle. olyan modokot. a melyeket azok ellen álhat. a gonosz lélek semmitől ugy nem tart. mint attol hogy észre vegyék, ő olyan kigyó. aki el rejti magát a midön marni akar; és el szalad. ha észre veszik., és nagyob tsalárdságot nem tselekeszik az ifiak el vesztésekre, mint azt, hogy némává teszi őket a lelki dolgokban, és nem engedi hogy magokot ki nyilatkoztatás., azért hogy abban¹²⁵ a veszedelmes halgatásban, segittséget ne vegyenek a kísérteti ellen valo állásra., se olyan modokot a melyeket el hagyhasák rossz erkölcsöket, *a vétek*, mondgya szent Bernárd. *hamar meg gyógyitatik. ha azt meg vallyák, de a halgatásal. a nevededik; ha azt ki nyilatkoztattják nagybol, kitsidé leszen, és ha el fedezik. kitsinyből. nagyá lesz.*

Ezen okok után nem kétlem fiam, hogy magadal elne hitethesed . . hogy mitsoda szükséges a gyakorta valo gyonás. de mint ez igen nagy és szükséges dolog. és hogy abban gyakorta nagy vétkekben esnek., azért ez iránt még több oktatásokat is adok. a melyeket kérlek. olvasad figyelmeteséggel.

Nyolczadik Rész

A gyonásrol valo szükséges oktatás.

Gyonyál meg leg aláb minden holnapban., soha azt elne mulasad; hogy ha akisértetek szaporák. akkor gyakortáb kel meg gyonni. erre jól reá vigyáz, mert eszükséges dolog, és ezt nem követvén. avétekben esnek nyomorultul

2. Vigyáz az olyan vétekre, amely sokakal. meg történik., hogy csak akkor gondolkodnak agyonásrol. a midön valamely kísértetben estenek, ez olyan keserves viszá élés, a melyel meg tsalya az ördög a lelküket., mivel nem bolondságé a, akkor gondolkodni az orvoságal. a midön¹²⁶ halálos betegségben estenek, holot azt meg előzhették volna ugyan azon orvoságal. a bölcs tanátsa szerint. *Ante languorem, adhibe medicinam, abetegséget előzd meg az orvoságal.*

3. Vigyáz még inkább. egy más nagyob. vétkire azoknak, kik akisértetben esvén, nem hogy mentől hamaréb ki kelnének abból., és apenitentzia szenttségéhez járulnának, hanem a vétekre

¹²⁵ peccatum proditum cito curatur crimen vero tacendo ampliatur, vitium, si patet fit ex magno pusillum, si latet, fit ex minimo magnum S. Bern. Serm de interiori dono

¹²⁶ Eccle. 18.

hagyak magokat, és a gyonást el mulattyák., vagy szégyenből, vagy lágyságból, vagy hogy keveset gondolnak üdveségekel., mind ezek el halogattattyák vélek agyonást. valamely jó innepnapig. a mely nélkül nem is gondolkodnanak ilyen szükséges orvoságról., az ilyen viszá éles. közönséges az ifiak között, és ez is az oka hogy a jó kezdet után. sokan viszá fordulnak, és ismét arosz erkölcsben esnek, az esésért nem kel kétségben esni, hanem fel kel kelni, és ugyan az esetel kel magunkot jobban oltalmazni az esettől. és nem kel. bünt, bünhöz tenni.

4. Ha lehet mindenkor a rend szerént valo gyontato atyádhoz. gyonyál, mind azon által. ha ameg nem lehet. azért agyonást el nem kel mulatni.

5. Aban bizonyos lehet. hogy az ördög a menyiben tölle lehet, meg gátollya agyakorta valo gyonásodot, minden féle akadályt tézsen elődben, némelykor azt hiteti el veled. hogy az igen nagy baj, hogy ahoz nem vagy jó készüllettel. némelykor hogy arra szükséged nintsen, mászor valamely dolgot tézsen elődben, gyakorta. meg untattya veled a gyonást; gyakorta. és igen gyakorta azt hiteti el veled. hogy szégyen egy ifiunak. a szenttségek gyakorlása, akarván azt. hogy meg piruly a leg szentebb, és leg üdveségeseb dologért; egy szoval minden mesterségit abban veti, hogy el fordithason ilyen szükséges. és hasznos dologtol.. de fiam az Isten nevére kérek, hogy ezen akadályokra ne hajts. és tarttsad ördögi kísértetnek, mind azokat a gondolatokat, a melyek el akarnak fordítani a fel tet napon valo gyonásodtol.,

Hogy pedig a gyonásod jó lehesen. igyekezel ezeket követni.

I. visgáld meg lelked üsméretit mentől jobban lehet tölled, az olyan vétkekről. a melyekre leg hajlandób vagy.

II. meg vizsgálván magadot, töredelmes szivel bánnyad hogy az Istent meg bántottad; és alázatoságal kérj tölle botsánatot

III járuly a gyonáshoz tisztelettel. és szemérmeséggel, meg gondolván. hogy az Isten eleiben ugy mégy mint birád eleiben., hogy irgalmaságát kérjed, és ha kételenitetel várakozásban lenned, olvass. vagy imádkozál addig nagy töredelmeséggel.

IV. vald meg vétkeidet alázatoságal. és világosan., meg értetvén jól azokat agyontato atyadal; sokan vannak olyanok akik tsak félig mondgyák ki vétkeket, és akik azt várják hogy a pap kérdgye töllök atöbbit; az ilyen vétek. és az ilyenért gyakorta a gyonás haszontalan valo, és szenttség törésben esnek.

V. vigyáz igen arra, hogy soha egy halálos vétket el ne titkoly agyonásban, szégyenért, félelemért. vagy egyébért, ez olyan nagy rosz a melyben gyakran esnek az ifiak, fő képen némely bizonyos tisztátalan vétkeket, a melyeket szégyenlik meg vallani, és nagy szenttség töréseket tselekesznek, és szüntelen valo halálos vétekben maradnak, oh. fiam. ne esél sohas az ilyen nyomoruságban, a melyel, az ördög. sok számu ifiakot tsal meg. és veszt el.

VI. Ne keresed agyonásidban, hogy a gyontatopapod meg ditsérjen. hanem hogy meg gyogyittson vétkeidből, és az üdveség uttyan vezesen

VII. A vétkeidet meg valván., halgasad figyelmeteséggel a pap oktatásit, és hogy mikre int. ne tselekedgyél ugy mint azok, akik. a midön a pap nékik beszél. arol gondolkodnak hogy ha nem felejtettek el valamely vétket. eközönséges fogyatkozás de igen rosz, az alat a még apap absolutioját veszed. nagy töredelmeséggel kérjed büneidnek botsánattyát Istentől, meg szánván. bánván. azoknak tselekedetit., fel tévén magadban hogy minden erődből magadot meg jobbitod az ő kegyelmének segítségével,

VIII. A penitentziádod vid végben szorgalmatoságal. és buzgoságal.

IX. szoktasad magadot arra. hogy a gyonásod napján., visgáld meg jól azokat a fő vétkeket, a melyekben estél, gondolkodgyál. az intésekről. a melyekre intet a pap, hogy magadot meg jobbítsad., tedd fel magadban hogy azokat követni fogod

Kilentzedik Rész

A Szent Komuniorol

A Kristus Jesus. ami meg váltonk, és üdvezitönk oly igen kivánta a mi meg szentelésünket és üdveségünket, hogy meg nem elégedék apenitentzia tartás szenttséginek rendelésivel. amelyben a maga tulajdon hatalmát adá az apostolinak abünök meg botsátására: hanem még a szenttséges Eucharistiának szenttségit nekünk hagyá, hozánk valo meg foghatatlan szeretetéből, a melyben valóságal adgya magát eledelül lelkünknek., hogy azokat meg tarttssa, akegyelemnek életében. hogy azokat meg gyógyítsa betegségekből. meg erősittse gyengeségeken, és hogy örök életet adgyon nekik

¹²⁷ Ebből következik, hogy a szent komunio igen szükséges azoknak. akik a jó erkölcsöt ohajtyák, és azok akik valóságal kívánnják üdveségeket. azon igyekezzenek hogy ahoz gyakorta járulhasanak. *Ha az én testemet nem eszitek, mondgya akristus. és az én véretem nem iszátok, nem lészen élet bennetek.*

Kedves fiam az Isten kegyelmének. ebben az élő kut fejében merithetz magadnak minden szükséges segittséget, és jó erkölcsöket, keresedé abölcseséget, ? it az örökké valo ¹²⁸ bölcseséget veszed. valójában., kívánodé atisztaságot, it magát a tisztaságot veszed, szükseged vagy az erőre hogy meg tarthasad ez élet akadályi. és veszedelmi közöt a jó erkölcsöt, it a kegyelmeknek kut fejét veszed., a ki meg oltalmazhat mind az ellen, a ki ¹²⁹ üdveségednek ellene áll.

Ez így lévén járuly tehát gyakorta ehez a szenttséghez. és meg ne vessed kegyelmét az üdvezitőnek, a ki oly tsudálatos szeretettel. adgya néked magát, és a meg mutattya, hogy az üdveségit nem ohattya., a ki el mulattya az üdveségnek kezdetit.

Es noha közönségesen időt ne lehesen is szabni a komuniora, mivel a, kinek kinek a maga állapottjától füg. azt mondom mind azon által., hogy igen jó rend szerént minden holnapban kommunikálni de ez iránt szükséges tanátsot kérni a papodtol

Mint hogy pedig a komunionak haszna azon áll. hogy a komunio ahoz illendő készülettel legyen, ezeket jovallom tehát néked. hogy a komuniod jó legyen. tarsd meg ezeket és minden komuniod előtt. olvasd el.

Tizedik Rész

Mint kell. a jó komuniohoz készülni

A komuniohoz készüly leg jobban a mint tölled lehet. aregeli imádságodban kérjed az Istent adgya kegyelmét hogy a szentül valo komuniora készülhes. tarttssad az elmédet egész regel. arol a nagy dologrol valo gondolatban., a melyhez akarsz készülni. és mondgyad gyakorta magadban a mit. David mond vala a midön a templom építéséhez készült. *Grande opus. non enim hominis praeparatur habitatio sed Deo.* Ez igen nagy dolog mivel nem embernek kel készíteni lako helyt, hanem az Istennek, Igen is. fiam. a kristus Jésusnak. valóságos Istennek,

¹²⁷ Nisi manducaveritis carnem filii hominis. et biberitis ejus sanguinem non habebitis vitam in vobis. joan. 6.

¹²⁸ frumentum electorum et vinum germinans virgines.

¹²⁹ Zach. 9.

és embernek akarsz lako helyt késziteni lelkedben, olyat kel tehát néki késziteni. a mely méltó legyen hozzája.

A templomban idején el meny az imádságra és agyonásra, és kérd meg a gyontato papodtol. hogy ha a komunióra el mehetzé. és ha jónak talállya hogy el meny, eszerént készittsed ahoz magadot

A komuniod előtt fél orával. szály egészen magadban. és tselekedgyed azt a mit jovallok néked. 1. alázd meg magadot egészen a kristus Jésus előtt. méltatlannak üsmervén magadot arra hogy ötet vegyed, méltatlan, az ő nagyságához. és szentségihez képest. méltatlan amagad vétkeihez képest. *Ergone credibile est. ut habitet Deus Cum hominibus?* hát leheté, hogy az Isten az emberekkel lakjék. ? monda Salamon. a midön el végezé atemplomot., mond el ezeket magadrol, kérj büneidről valo botsánatot, a melyek érdemetlenné tettek arra hogy ötet vegyed; 2. kérjed kegyelmit arra, hogy méltán vehesed ötet. az az. tiszta lelki üsméretel. élő hitel., nagy alázatoságal., az ő joságához valo buzgo szeretettel, magadban tellyeségel valo el tekélléssel, hogy egész eletedben fogod hiven szolgálni, el lehet mondani. a komuniohoz valo más egyéb imádságokat is: de figyelmeteségel.

A komunionak ideje lévén. meny az oltár eleiben nagy szemérmeségel, nem tekintvén se egy felé, se más felé. azért ne sies hogy első lehes. hanem hagy másokat előre menni, térden lévén, imádgjad a mi urunkot alazatos szivel. és minek utánna el mondottad volna a Confitéort. *Domine non sum dignus.* vegyed erős hittel alázatoságal. a menyeknek Istenét. és lelkednek üdvezitőjét.

Az oltártól viszá menvén ahelyedre; ne vegyed mindgyárt akönyvedet elé. hanem elmélkedgyél az üdvezitőről aki hozád méltoztatot jöni.

1. Imádgjad alázatos szivel az ő nagyságát.

¹³⁰ 2. Tsudálljad jóságát., a melyel tégedet meg látogat. el mondván azt néki. amit szent Ersébet monda a szent szüznek. *honnét vagyon a, hogy azén Istenem látogatásomra jöjjön. ?* vallyad meg azt magadban, hogy érdemetlen vagy ahoz akegyelemhez, 3. kérjed tölle ¹³¹ büneidnek botsánattyát, bánnyad hogy egy olyan Istent meg bántottál, aki oly szeretettel és jósággal adgya magát néked, fogad fel nékie hogy mindenkor szeretni fogod, és soha tölle elnem távozol.

4. mutassad eleiben lelkednek szükségit, kérjed kegyelmit hogy a kísértetek ellen álhas., hogy a rosz társaságot el kerülhesed, és a vétekre vivő alkalmatoságokat, gyógyittson meg rosz szokásidbol, és hogy elé mehes ajó erkölcsökben, 5. adgy hálákat néki aveled tett kegyelemért, hogy hozád méltoztatot jöni, és azért anagy jó téteményiért. ajánlyad nékie lelket, életedet, mindenedet. és minden tehetségedet. mind ezekről tsak kevés idő alat kel elmélkedni., de nagy buzgoságal.

A templombol viszá térvén, arra vigyáz, hogy minden tselekedetidben meg emlékezél. a regeli szent tselekedetedről., a prédikáciora. vetsernyére el meny ha lehet, és tölcs egy nehány orát. a jó és lelki olvasásban, kerülöd el a sok féle társaságot, és Isteni dolgokrol beszélges. és azon a napon, az is legyen a te leg nagyob mulattságod.

---

¹³⁰ Et unde hoc mihi ut veniat mater domini ad me. luk. 1.

¹³¹ diligam te domine fortitudo mea dominus firmamentum meum, et refugium meum. et liberator meus ps. 31

Tizen egyedik Rész

A regeli Imádságról.

A gyonás, és a komunio igen fő módok a jó erkölcs elnyerésére, de azok semmi haszonra, vagy is igen kevés haszonra lennének, hogy ha ezeket elmulatnák: úgy mint, a regeli, és az estvéli imádságot. a szent Mise áldozatját., az időnek jobban való töltését, a maga megüsmérését, a jó könyvek olvasását. a jó társaságot. mind ezek olyan szükséges módok a jó erkölcsre., hogy az étel és a lélegzet vétel. nem szükségesebbek a testi élethez. mint ezek, az áitatoság megtartására, a mely élete alélekeknek.

Minden tselekedetünkkel tartozunk az Istennek de főképen a napnak első tselekedetével, az is őelőtte legkedveseb, ugyan azal is szentellyük meg atöbit az által, az Isten áldását veszük atöbb tselekedetünkre is, és egész napra való kegyelmet gyűjtjük valamint az Izraeliták gyűjtötték apusztában a manna't reggel. a melyet táplálták magokat azon anapon.

Es amire kel vigyázni a manna'ban. ahogy a kik reggel nem gyűjtöttek, a nap feljöte után semmit nem találtak. az irás azt a szép okát adgya. hogy az Isten. a ki azt harmatoztatta¹³² minden reggel. azt el is olvasztatta a nap fényel., azért mondgya abölcs. *hogy minden ember meg tudgya hogy nap feljöte előtt kel az Istent áldani. és hogy hajnalban kel ötet imádni*

De fiam arra vigyáz, hogy az olyan formában legyen., valamint a bölcs adgya elődben, a ki is nem akarja hogy az imádság erővel, és imel ámal legyen hanem buzgoságal. azt mondgya, *hogy a bölcs reggel. az ő teremtőjéről való gondolatra adgya a szívét. az az, hogy az első¹³³ gondolatit az Istennek adgya. és imádgya ötet mint teremtőjét; és meg hálállya jó téteményit. hogy könyörögni fog. a magóság béli előtt, az az. hogy imádni fogja az Isten nagyságát hogy pedig ezt követhesed. vigyaz arra a mi következik.*

Minden nap reggel. mihent fel kelsz. különös helyen térdepely le. és ót. 1. Imádgjad. az Istent tellyes szivedből. mint örökös uradot és teremtődöt. a kitől vetted létedet.

2. Adgy hálákot néki minden hozád való jó téteményiért, azért hogy tégedet teremtet. hogy szent Fiának érdemi által meg váltot, keresztyéné tett. a közönséges anyaszent egyháznak fiává. hogy az üdveségednek szükséges igazságira oktattatál, és más egyéb különös jó téteményiért

Kérjed alázatoságal. egész életedben tett büneidnek bótánattyát, a melyekel anyira meg bántottad az ő jóságát, és viszá élte jó téteményivel,

4. kérjed kegyelmet hogy szolgálattyában tölthesed a napot vétek nélkül, ted fel magadban hogy semmi halálos vétket nem tselekeszel., el is kerülöd az arra vivő alkalmatoságot, és visgáld meg. még előre hogy mitsoda alkalmatoság lehetne azon a napon. és attol. ojad magadot

5 Ajánlyad néki minden tselekedetidet. azon a napon, kérjed hogy áldgya meg azokat, és hogy semmit ne tselekedgyél parantsolati ellen. hanem mindent az ő ditsőségire.

Ajánlyad magadot a Boldogságos: az örző Angyalod, és a patronusod gondviselések alá, ezeket rövideden. és buzgon tselekedgyed; és aban bizonyos lehetz fiam, hogy ha ezeket hiven¹³⁴ követed. meg találod a bölcseséget, valamint a bölcs mondgya. *akik reggel vigyáznak ream. meg találják engem*

---

¹³² Sap. 16.

¹³³ Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad dominum qui fecit illud et in conspectu altissimi de precabitur Eccli 36.

¹³⁴ prov. 8. 17.

Tizen kettődik Rész.

Az estvéli imádságról

Hogy ha szükséges a napot jól kezdeni, nem aláb valo szükséges azt jól végezni, az ó törvényben az Isten meg parantsolta volt. hogy áldozat lenne. minden regel. és minden estve. hogy meg lásuk abból, hogy valamint a napnak kezdetekor tartozunk ötet imádni, ugy háláadásal is tartozunk néki. annak avégin.

A főveb része ennek atselekedetnek, a lelki üsméretnek meg vizsgálása., a mely olyan dolog. hogy azt el nem kel mulatnod, ha valóságal akarsz ajó erkölcsben eléb menni., ez igen jó modgya. arosz szokás el hagyásának. a vétékben valo esés el kerülésinek., igen szükséges avétkek meg üsmérésére [meg-üsmérésére], és azoknak el kerülésére; hogy a halálos vétket meg utállják, és azon igyekezzenek hogy azt többé ne tselekedgyék., az ilyen vizsgálás nélkül, sok vétékben esnek, a melyeket ha el mulattyák, a halálos vétékre vezetnek, az ilyen meg vizsgálással pedig, agyónás könyeb lehet., az életet meg jobbittják. arosz halált meg előzik, ajó halálhoz készülnek., magokat meg itélvén. az ítéletet meg előzik, és így követik abölcznek ezt ¹³⁵ a szép intésit. *Az ítélet előtt kérdezd meg magadot. és az Isten előtt engesztelést találsz,*

Vigyáz tehát fiam arra hogy az estvéli áitatoságodot soha elne mulasad: és ezt a rendet kövessed.

1. Estve minek előtte le fekügyel. le terdepelvén. az Istent imádgjad szivesen, adgy néki alázatoságal valo hálákot. mind azokért a jó téteményiért, a melyeket vettél joságátol., fő képpen. hogy tégedet meg tartot azon anapon, és meg oltalmazot azoktol a szerentsétlenségektől, a melyekben eshettél volna

2. kérjed kegyelmét. hogy meg üsmérhesed vétkeidet a melyeket tselekedtélt azon anapon, hogy azokért botsánatot kérj. és magadot meg jobbittsad

3. visgáld meg lelked üsméretit mind azokról a vétkekről., a melyek rend szerént valok, erre valo nézve juttasd eszedben mind azokat a tselekedeteket a melyeket tselekedtélt regeltől fogva estig, és nézd meg hogy mitsoda vétket tselekedtélt azokban. jusson az is eszedben, ha azon a napon voltálé valamely kísértetben., ha annak engedtéle, vagy ellene állottál; hogy mitsoda társaságban voltál; ót mitsoda rosztat tselekedtélt. roszt példát adván beszédedel. és tselekedtedel, hogy az időt jól, vagy roszul és tsak haszontalan töltöttedé el.

4. Meg látván hogy miben vétettél, töredelmeségel bányad azokat, kérj azokért alázatoságal botsánatot Istentől; és ted fel magadban hogy azokat többé nem tselekeszed. és az elmédben azokat meg tartván.. leg első alkalmatoságal. azokat meg gyonyad

De ha oly szerentsétlen volnál., hogy azon vétkek közöt volna valamelyik halálos., oh' Istenem! fiam, fel ne kely addig helyedből, még böségel meg nem siratod nyomoruságodot. és meg nem bánod, hogy oly igen bántottad azt a nagy, és szent Istent., kérj azért botsánatot tölle., és fogad fel néki. hogy azt meg fogod gyonni;

kérjed kegyelmét. hogy meg ne haly abban a nyomorult állapotban, oh ! kedves fiam, hogy lehetne aluni félelem. és nagy nyughatatlanság nélkül, a midön a lélek üsméret. terhelve vagyon halálos vétékel, ha az a félelem meg nem hattya szivedet, azt irtoztato rosznak tarttsad, és azördög tört vett elődben. hogy meg ejttsen; és az örök veszedelemben ejttsen

---

¹³⁵ Eccli. 18. 20.

5 Ajánlyad Istennek testedet. és lelkedet. kérjed ötet hogy oltalmazzon meg. az éttzakai veszedelmektől., fő képen avétektől., az után kérjed. a Boldogságos szüzet. az örző Angyalodot, a pátronusodot. és a töb szenteket

Es mint hogy a napnak kezdetin, a jó életre valo kegyelmit kéred Istennek. ugy annak avégin, a jó halálra valo kegyelmét kérjed, mindenik napnak avége. képe, a mi utolso napunkon valo életünk végének, végezd el tehát életednek minden napjait. valamint életedet akarod egyszer el végezni

Tizen harmadik Rész

A szent Miséről

A szenttséges Misének áldozattya., leg nagyob a mi titkaink közöt: és leg fővebb tselekedete vallásunknak, ez olyan áldozat, a melyet a kristus Jésus rendelte. a melyben, az ö valóságos Testének, és vérinek. fel mutatása által. 1. Az Istent olyan nagy tisztelettel tiszteljük. a melynél néki nagyobot nem adhatunk. 2 hálákot adunk néki jó téteményiért, 3. az által meg engeszteljük, hogy büneinket meg botsása. 4. az által, kegyelmit nyerjük. az ó törvény béli négy áldozatot ez az áldozat magában foglalja. ugyan ezt is jelentették. mivel ez egy szers mind. Egész áldozat, Engesztelő áldozat, hálá ado áldozot. megnyerő áldozat

Az olyan boldogok, kik jelen lehetnek ezen a szent áldozaton, reszesülnek ezekben a négy féle hasznokban, tsak azon ugy legyenek jelen a mint kívántatik.

Ahoz pedig. három dolog szükséges; figyelmeteség. tisztelet. és áitatoság. Figyelmeteség, hogy az elme jelen légyen. és figyelmezen arra az Isteni dologra, Tisztelet. hogy nagy szemérmeséggel legyenek külső képen., belső képen pedig igen nagy tisztelettel. ahhoz a szenttséges áldozathoz, a melyen, még az Angyalok is. rettegésel, és félelemel vannak jelen. Áitatoság. mert nem imel. ámal, és tsak szokásbol. kel őt jelen lenni. a mint ezt gyakorta tselekeszik., hanem olyan szándékal és ohajtásal., hogy részesülhesenek ennek az áldozatnak négy hasznában. hogy őt az Istent imádjuk kötelességünk szerént, jó téteményiért valo hálákot adgyunk néki, kérjük büneinkért valo irgalmaságát., és kérjük malasztit., főképen olyan malasztit, hogy övé lehesünk tellyeséggel, és ő néki engedelmeskedgyünk egész életünkben

Igyekezél tehát fiam. azon. hogy minden nap el mehess arra a szenttséges áldozatra. de soha elne felejtssed, ezt a három dolgot. a melyekről szollék ugy mint. a figyelmeteséget. tiszteletet, és az áitatoságot, meg más sok féle képen is jovallyák a Mise halgatását. de tsak te ezen három dolgokal halgassad, és hogy vigyed végben a fellyeb meg mondot négy dolgot, ugy mint. hogy őt alázatosággal. imádjad az Istent, adgy hálát néki jo téteményiért, kérjed büneidnek botsánattyát, könyörögj malasztjáért. mind magadra mind másokra. ennél hasznosab modot a mise halgatásában nem követhetz.

A fellyeb meg mondot négy dolgot. főképen a Consecratiotól fogvást. a Communioig kel végben vinni. a Consecratio előtt valo időben valamely más imádságokat mondhatz el, vagy pediglen apapot követheted minden imádságiban, a misének minden részeiben. ugy mint. kérj véle botsánatot Istentől. az introitus, és a kyrie eleisonkor., könyörögj véle. midön a könyörgéseket mondgya. halgasad figyelmeteséggel az Epistolát. és az Évangéliumot, mint ha magát a kristust halgatnád. és tarts meg mindenkor az elmédben valamit azokbol, a Credot mond el véle, és az offertoriumkor ajánlyad véle együt, a prefaciokor mikor azt mondgya. Sursum Corda. emeld fel Istenhez szivedet, és légy figyelmeteséggel., hogy a Consecratiokor imádjad. a mi urunkot, és a fellyeb meg mondot négy dolgot végben vigyed.

Tizen negyedik Rész

A munkáról. és az idő töltéséről.

Nem elég a napot jól kezdeni. és jól végezni. a mint azt meg mutattuk, azt még hasznoson is kel tölteni valamely tisztességes munkában., nem lévén semmi. a mi ugy ellenkeznék ajó erkölcsel; se jób akaroja nintsen a véteknék, mint a henyélés, fő képen az ifiúságban, a mint ezt meg fogjuk mondani. erre valo nézve fiam, ha valóság a jó erkölcsben akarsz élni, azt el kel magadal hitetni, hogy tellyeségel szükséges el kerülnöd a henyélést. és magadot, a magad rendihez valo munkában foglalnod.

¹³⁶ *Halgass fiam engemet mondgya a bölcs. és meg ne ves engem. és végezetre meg találod az én igéimet. minden tselekedetidben gyors légy, és semmi betegség nem talál reád,* it nem tsak a testi betegségeket hanem a lelki betegségeket is érti. a henyélés meg gyengitti, atestet, a rosz humorok miat. a melyeket gyüjti magában., alelket nem aláb valo képen gyengitti. de még sokal veszedelmeseben, mert minden féle rosz erkölcsöt bé vétet véle. és mint hogy atestnek szükséges amozgás. a fáradság. az egészség meg tartására., a foglalatoság. és a munka, a lélek egészségire is oly szükségesek, hogy azok nélkül lehetetlen azt meg tartani.

Elné mulasad tehát fiam, magadot minden nap olyan munkában foglalni, a mely ahoz arendhez illik, a melyben az Isten tett. ne tekéntséd azt. ugy mint valamely szomorú. és nehéz állapotot., hanem ugy mint [ugy-mint] olyan gyakorlatoságot, a melyet Isten adta néked. hogy abban foglallyad magadot hüségel., és mint olyan szükséges modot az üdveségedre. melyel el kerülyed a heverést, a mely minden rosz erkölcsöknek anya és rend szerént valo oka. az ifiak veszedelminek. ajánlyad Istennek munkádott minden regel, és mikor el kezded. kérjed áldását reája Istennek. és hogy annak végben menetele, az ő ditsőségire és üdveségedre legyen.

Hogy ha amunka szükséges minden renden lévöknek, a sokal szükségeseb atanuloknak, hogy ha arra hivatattál; sokal inkább kel abban foglalni magadot, mint akár mely más rendben, nem tsak azért, mert az Isten abban a foglalatoságban tett; és hogy azal el kerülheted a henyélést, hanem azért is, mert ha rest vagy abban arendben, el veszted atanulásra valo alkalmas időt, a mely az ifiúságnak ideje. a melyet soha helyre nem hozhatod., és alkalmatlanná teszed magadot, hogy annak idejében valamely tisztességes hivatalra mehess, valamint e meg történik minden nap sokakon., akik el vesztvén [el-vesztvén] a tanulásra valo időt, henyelök. és haszontalanok lesznek minden jora egész életekben, és gyakorta. rosz erkölcsüek, és hamisak válnak belölök. oh! fiam igen kel vigyáznod hogy el ne veszed azt a drága időt,
¹³⁷ azért számot fogsz adni az Istennek. az irás azt mondgya. *hogy a ki nem akar tanulni. a, sok roszban esik*

Tizen ötödik Rész

A maga meg üsmérés. igen szükséges
az ifiaknak

A több módók közöt melyek ajó erkölcsre vezethetnek, a maga meg üsmérés leg szükségeseb. ugyan ezért is jóvallották ezt oly igen az auctorok kik a keresztyéni életről irtanak. de söt még
¹³⁸ a pogányok is ezeket a menyből le jöt két szokot igen tisztelték. és az Apollo templomának akapujára irták delphus városában, *üsmérd meg magad. magadot.*

¹³⁶ Eccli 31 26.

¹³⁷ prov. 17.

¹³⁸ E Coelo descendit juvenal. sat. XI.

Ezen az üsméreten, a valójában. és gyakorta valo magunk meg vizsgálását kel érteni,. hogy meg láthasuk lelkünk hajlandóságát, annak indulatit, abban mitsoda fogyatkozások nevednek, hogy azokat meg lehesen orvosolni illendő orvosággal.

Minden embernek vagyonszüksége a maga meg üsmérésére; és azok, kik azt el mulattyák, egész életekben, sok fogyatkozásokban maradnak. de azt el mondhatni. hogy a szükséges foképen az ifiaknak, mivel az indulatok azon időben kezdenek nevedni, és erősödni, hogy ha azokat meg nem tartoztattyák. és meg nem zabolázák; szükséges tehát. hogy azokat meg lásák, és meg üsmerjék idején két okra valo nézve, 1. mert kezdetekkor, könnyeb azokat meg¹³⁹ orvosolni, és meg tartoztatni, nevedésekkor. mint sem jóvá tenni. a midön már nagyok

¹⁴⁰ 2 Mert szent Ambrus mondása szerént, az ördög soha egyébkor ugy nem kísérti az embereket, mint mikor láttya hogy lelkekben, új indulatok nevednek: akoron az okokat fel gerjeszti, és a keletzékét el készitti. hogy azokban ejttse.

Mind ezekre valo nézve kedves fiam. arra intelek, hogy igyekezél magadot jól meg üsmérni az olyan dolog a mely tellyeséggel szükséges, és néked igen. hasznos, ezt nem én jóvallom néked.

¹⁴¹ hanem maga a szent lélek abölcs által. *fiam életedben próbáld meg aelkedet. és ha gonosz léend. neadgy hatalmat néki.* másut ennek okát adgya. mondván. *mert agonosz lélek el veszti*

¹⁴² *azt akié.* hogy pediglen mi légyen hatalmat nem adni lelkének. a 18 részben meg mondgya hogy a nem más. hanem hogy ne kövesse rendeletlen indulatit, és hajlandóságát., *kivánságid*

¹⁴³ *után ne induly, és el térj ate akaratothol, ha meg engeded ate lelkednek az ő kivánságát. örömré ad téged ate ellenséggidnek*

Illyen formában. abölcs szerént. még az ifiúságban kel meg üsmérni a lélek hajlandóságát., hogy azokat meg lehesen zabolázni ha roszak., leg előbször is ezt a tudományt kel meg tanulni; de jó idején kel meg tanulni, hogy holtig követhesék, ez a tudományoknak tudománya, enélkül a többi nem használhatnak, mert mire valo mindent tudni, és magát nem tudni ? *kezd el tanulásodot, a magadot valo meg üsméreten. mondgya szent Bernárd., hejában adod az elmedet az idegen dolgokra. ha magadot el felejtet; mit használ ha az egész világot el nyered is. ha magadot el veszted; akár minémü bölc légy. ha magadnak bölc nem vagy., bölcsesség héjával vagy, ha tellyeséggel tudnád a hitnek titkait. és mind azokat a tsudálatos*¹⁴⁴ *dolgokat melyeket a természet magában foglal., de ha magadot nem üsméred, olyan vagy mint aki fundamentum nélkül épít., és aki nem állando, hanem romladozo épületet épít.* ugy történik az olyanoknak a kik el mulattyák magokot meg üsmérni., valamint annak a filosofusnak, aki a tsillagok járását vizsgálván. és nem tekintvén lába alá. egy mély veremben eset; és mind nevelték a kik látták.

Tehát kedves fiam. szoktasd magadot. amagad meg üsmérésére, és hajlandóságidnak meg türköztetésére., azt idején tanuld meg, hogy nem kel követned. minden indulatit és kivánságát lelkednek. és hogy sokan vannak olyanok. a melyek ellen kel állanod minden tehetségedel az Isten kegyelme által, hogy pediglen el érhesed azt az üsmerettséget. és meg türköztetést. három dologra vigyáz.

1 szoktasd magadot arra. hogy magadot meg vizsgállyad, arra a végre. hogy meg láthasad hajlandóságidot, és azokat a fogyatkozásokot, a melyekben leg gyakrabban esel. meg látod

---

¹³⁹ S. Ambr. 1. 1. offi 4.

¹⁴⁰ Tunc maxime insidiatur adversarius, quando videt in nobis passiones aliquas generari. tunc fomites movet laqueos parat.

¹⁴¹ Eccli 37. 30.

¹⁴² Eccli. 6 4.

¹⁴³ ibid . 18. 30.

¹⁴⁴ S. Bernard. 1. 2. de consideratione. c. 3.

hogy vagyon mindenkor valamely indulat, vagy fogyatkozás. a mely inkább uralkodik benned mint más egyéb a kevélység, vagy aharag, vagy a gyönyörűség. vagy más ilyenek. más egyebeket is fogsz észre venni, a kik némely időbben fel serkennek., és nevedekni fognak benned; hogy ha azok ellen nem állasz, némelykor az engedetlenség támad fel benned, némelykor a resztség. gyakorta az embertelenség. a hazugság. és tsalárdság. némelykor az ember szollás, ésküvés, mászor. az harag tartás. boszu állás. meg más ilyenek, mikor pedig ezeket észre veszed. meg ne engedgyed hogy ezek nevedekgyenek

Principes obsta. sero medicina paratur.

Cum mala per longas. invaluere moras.

2. Mi nem üsmerhettyük meg mindenkor világosan magunkot, fő képen az ifiu korban., azért szeresed - ha tudtadra adgyák. roszt hajlandóságidot., fő képpen az üsmérőid. mesterid. uraid. de leg inkább a gyontato atyád. azt ved jó neven töllök. és jobbisd meg magadot

3. Mindenek felet kérjed az Isten kegyelmét hogy magadot meg üsmérhesed, és a roszt magadbol ki irthasad. oh! en Istenem vilagosisd meg lelkennek setétségit. hogy meg¹⁴⁵ üsmérhesem mind azt, a mi néked nem tettik én bennem, és hogy azt el hagyam kegyelmed által; mond el szent Agostonal. ezt a szép imádságot oh! én Istenem. had üsmérjem¹⁴⁶ meg magamot. és had üsmérjelek. ez a két üsmérettség fiam leg szükségeseb egyedül. hogy magunkot, és az Istent meg üsmérjük. az első alázatoságot, és meg térést indit bennünk, a mely kezdete ajó erkölcsnek. és a második Isteni. és felebaráti szeretetet, a mely atekélleteség bé fejezése.

Tizen hatodik Rész

A jó könyvek olvasásáról.

A bölcs ember, az öregek bölcseségit fogja keresni, és a proféták olvasását gyakorolya, abölcs meg ezt a más modot is adgya néked, a mely mind szükséges, mind hasznos a jó erkölcs meg szerzésire, és meg tartására.

Tudosa atudományok tanulása által lehet lenni, és jó erkölcsü nem lehet lenni. ajó erkölcs tanulása nélkül. meg mutattuk már ide fellyeb mitsoda oktatás szükséges a jó erkölcs meg tanulására, az oktatást pedig nem tsak a mesterek tanításiból lehet venni, hanem még a könyvek olvasásából is, nem lehetünk mindenkor apásztorink. vagy más lelki mesterink mellet. hogy töllök tanullyuk meg a jó erkölcsnek uttyát, az ő intések. oktatások. tanátsok, egy ideig mag maradnak. elménkben. de azokat könnyen el veszttyük, hogy ha tsak meg nem ujittyuk az olvasásal. és a szent dolgokrol valo elmélkedésel.

Erre valo nézve a bölcs. minek utánna azt mondotta volna, hogy a bölcsesség el nyérésire. szükséges a bölcsék tanításit halgatni., azt is mondgya hogy szükséges. meg tanulni. és¹⁴⁷ elmélkedni az Isten törvényiről. *gondolkodgyál az Istennek hagyásirol. és elmélkedgyél szorgalmatoságal. az ő parantsolatirol.*

Az Isteni szeretet. olyan tűz, a melyet szükség képen kel táplálni a jó gondolatokal., ha nem éltetik meg gyengül, és egészen el aluszik, ha pedig éltetik. fel gerjed., és minden nap nevedekdik; ezeket ajó gondolatokat tehát meg lehet találni az áitatos könyvekben. a melyek eszközi az Isten kegyelmének, hogy azokat a jó gondolatokat adgya nékünk.

¹⁴⁵ Deus meus illumina tenebras meas.

¹⁴⁶ norerim me, noverim te, noreris te út deum timeas, noveris ipsum, ut aequae ipsum. diligas.

¹⁴⁷ Eccli 6. 37.

A könyvek által munkálodá Isten a szent Agoston tsudálatosan valo meg térésit., a mely meg térést, a hortensius könyvének olvasása el kezdete volt. a mint ezt maga mondgya gyonásinak 3 könyvében. és 4 részében. végtire az uj testámentumnak olvasása azt el végezé, a melyet a menyei szózat parantsolá néki hogy olvasná. mondván. tolle lege. veyed és olvasad.

Az olvasás által tselekedé Isten szent Serápcionban azt a tsudálatos változást. a ki is az Evangyeliumot olvasván. a szivét az ugy meg hatá. hogy minden jovait el hagyá. és mindenit a szegényeknek osztogatá. az után, az utzákon járván. az uj testamentum a kezében. mindennek ezt mondá. Ille me spoliavit. E fosztot meg engemet. oh' mitsoda ereje vagyon a szent olvasásnak.! hogy lehet a.hogy azt anyira el mulasák

De nem elég a jó könyveket tsak olvasni, hasznoson kel olvasni, erre valo nézve. az olvasásidban ezekre vigyáz.

1. Ne olvas tsak atudásnak kedviért. és az elméd kívánságiért, hanem abban a szándékban, hogy a jó életet meg tanullyad, az olvasás pedig hogy hasznosab legyen, mindenkor az Istenhez valo kis fuhászzkodással kezd el. a melyben kérjed az Isten kegyelmét, hogy meg érthesed, és oktatásodra legyen a mit olvasz.

¹⁴⁸ 2. olvass tisztelettel. meg gondolván. hogy a könyvben. az Isten szol hozád, a szent Atyák ¹⁴⁹ is azt tanítják, hogy a midön imádkozunk, az Istennek beszélünk, és a midön olvasunk. ő szól hozánk.

3. Sok könyveket ne olvass. hanem egyet, vagy kettöt. a melyek a jó erkölcsre vihesenek., ugy mint szent Agoston gyonásit. thomas kempist, vagy valamely más szép áitatos könyvet.

4. olvas rendivel. az az. a könyvet az elein kezd el. és mind végig. más képen az olvasás nem volna igen hasznos.

5. keveset olvas egyszerre, de lassan. és figyelmetesen. gondolkodgyál arol. a mit olvasz. és kérjed az Isten kegyelmét. hogy azt követhesed.

6. Gyakran olvas, az az minden nap. vagy némelykor a hétben. fő képen vasárnapokon. és innep napokon.

7. meg ne elégedgyél egy könyvnek. egyszeri el olvasásával. hanem egy nehányszor olvasd által., meg látod hogy a másodszi olvasásod hasznosab leszen az elsönél., mind könyeben ¹⁵⁰ érted, mind jobban meg fogod tartani mind követni. a mit olvasz.

Ved eszedben fiam jól ezeket, és kövessed hiven, igen sok ifiakot látunk olyanokat, kik semmi hasznokra nem fordittyák a jó könyvek olvasását., mert roszul olvasnak, kedvetlenül, és gondolatlanul, a melyből nyilván ki tettzik hogy kevés igyekezetek vagyon a jó erkölcsre

Tizen hetedik Rész

A roszt könyvekröl.

A midön arra intelek hogy a jó könyveket olvasad, egyszers mind arra is intelek hogy tellyeségel kerüld el aroszakot, a melyekröl el lehet mondani, hogy a jó szokások mérge., nintsen semmi azoknál veszedelmeseb az ifiaknak.

---

¹⁴⁸ S. Ambr. 1. 1. offic. 20. christum alloquimur cum oramus, illum audimus cum divina legimus oracula

¹⁴⁹ S. Cypr. ep. ad dominum. sit tibi vel oratio assidua. vel lectio nunc cum Deo loquere nunc deus tecum.

¹⁵⁰ Fortuita et varia lectio quasi casu reperta non aedificat. sed reddit animum instabilem et leviter admissa levius recedit a memoria. S. Bernd. de vita solitaria. ad fratres de monte Dei.

Ezeknél nem találhatod az ördög főveb modot az elmék meg rontására, ő minden féle rosz könyveket találhatod, minden féle dolgokrol. minden időkben és minden nyelveken és minden nap újakat találhatod, sokan azok közül, holmi szines tudományokal. vagy ékesen való szollásokal. vagy elme találmányal vannak tele, és ezek annál is veszedelmesebek., hogy azon szin alatt. halálos mérget rejtenek el. az ifiak azokat gyönyörüséggel. és buzgosággal olvasák., és meg is tarttyák. akönyv is kezeknél maradván. idejek vagyon hogy azokról gondolkodgyanak, és kedvesen el nyeljék az alatta való mérget.

A rosz könyvek mindenkor veszedelmes és halalos dolgokat okoznak, némellyek az elmét a kételkedésben és a tévelygésben vetik a vallásnak leg nagyob igazságiról: némellyek meg ronttyák. az ítéletet. és a jó hajlandóságot, jónak ítéltetvén ami rosz és rosznak a mi jó. atöbbi pediglen aroszat tanitván. fel gerjeszti az indulatokat, és atisztátalan szeretetet fel gyujtja a szivekben, és akik az ilyen könyveket olvasák. kevesen lesznek, akik meg ne bánnyák olvasását.

Az ilyen könyvek veszedelmesek az embereknek, de fő képen az ifiaknak., akik könyven veszik elméjekben aroszat, vagy az elméjeknek gyengeségire való nézve; vagy azért hogy nagyob hajlandóságok vagyon a roszra, mint sem ajóra, úgy kel futni az ilyen könyvektől. mint ördögi találmányoktól, mint olyan utálatos méregtől. a melyet apokol okádta a földre, hogy a lelkeket meg ronttsa. és meg ölye.

Azok a könyvek pedig ezek. 1. ahereticus könyvek, a melyek tévelygéseket tanitanak ahit ellen. és a melyek viaskodnak, az anyaszent egyháztól. bé vétetet igazságok ellen,

2 Az olyan Istentelen könyvek, a melyek tsufsággra fordittyák a vallást. és a szent dolgokat., a melyek gyalázák az anyaszent egyház Ceremoniáit és szokásit, a melyek tsufollyák az Istennek szenteltetet személyeket, úgy mint a papokat, a szerzeteseket, a melyek, viszá élvén a szent irásal, illetlen. dologra, és roszra. fordittyák annak értelmét;

3 A szemérmetlen és fajtalan könyvek, a melyek a tisztaságot üldözik. a szerelemről való könyvek, magyar, vagy deák versek

Az ilyen könyvektől oltalmazad fiam magadot. mint olyan találmányoktól. a melyeket az ördög találta veszedelmedre., az ilyen könyveket alig olvashatod halálos vétek nélkül, mivel a rosz gondolatot nehezen kerülheted el, ha pediglen annak engedtz., és abban gyönörködöl, Isten előtt vétkes lész. ha ilyen könyvek vannak nálad. vesd el azokat, mert más képen nehezen állhatod meg hogy azokat ne olvasad

Tizen nyolczadik Rész

A jó társalkodásrol.

Hogy a jó erkölcsre szert tehes. nintsen fiam annak jób módgya, mint a, hogy a jó erkölcsü személyekkel társalkodgyál. mivel semmi anyira erőt nem veszen az elmén, mint a példa, vagy a jóra. vagy a roszra, az ember természet szerint hajlando a követésre, és azt mivelni a mit lát másoktól, hogy a példának anyi sok ereje legyen az elmén, a leg inkább a társalkodásban tettzik meg. mert ugyan ót is veszik azt bé leg gyakortáb., és ha az embereken anyi ereje vagyon, az ifiakon még sokal több vagyon, a mint ezt minden nap láthatni.

Erre való nézve. hasznosab intést nem lehet adni az olyan ifiaknak., kik a jó erkölcsöt ohajtyák. mint azt hogy a jó társaságot keresik

fiam. ugyan abban hajol lassanként az elme az jó erkölcsre, a jó erkölcsüeknek példájok. meg hatván elméjít, egy ifiunak elméjít, arra viszi. hogy azokat kövese, lassanként magában veszi

szokásokat, és tartásokat., meg tanulya hogy ugy beszélyen. és tselekedgyék mint azok., el hiteti magával. hogy ugy kel tselekedni. a mint láttya hogy mások tselekesznek., a jól neveltet, és oktattat elme. szégyenli hogy a hozzája hasonlok felyül haladgyák a jobban, és a jele a rossz természetnek, és aroszban meg keményedet elmének, a midön látván jó tselekedeteit másoknak, meg marad a rossz erkölcsiben. anyi sok szép példák között

¹⁵¹ Erre a bölcs is eszerént oktat tégedet, *A bölcsektől, és az okosoktól kérj tanácsot, az igazakat és a jó erkölcsűeket híjad magadhoz.* ennek azt az okát adgya a példa beszédekben.

¹⁵² mert aki abölcsössel társalkodik. bölcsé lesz.

Két féle jó erkölcsű személyek vannak, a kiknek társaságokat szeretned kel.

1. Az olyan személyeket, a kik meg haladnak. idővel bölcseséggel. és jó erkölccsel. halgassad ¹⁵³ meg más helyt is mit mond néked. *Az okos vének társaságában állj. és azok bölcsességéhez szívből ragaszkodgyál.* az az. hogy gyönyörködgyél az ő társaságokban, és kövessed az ő okos ¹⁵⁴ beszédeket. és jó példájokat, szent Ambrus hasonlot jóval az ifiaknak. Mitsoda hasznos az ifiaknak, abölcs embereket követni, mert úgy meg tanullyák tőlök a jó erkölcsöt, és bizonyosságot is adnak jámborságokról., az ifiak abölcs embereket társalkodván., meg mutattyák. azal. hogy követni akarják azokat., és azt is ítélik felőlök, hogy élettyeket. azoknak élettyekhez szabják., a kiknek szeretik társaságokat.

2 Társalkodgyál azokkal akik veled egy idősűek, és egy renden valok., a kiket látod hogy jó erkölcsűek., az ő példájok fogatosok lesznek elmédben. és lassanként követni is fogod őket, ¹⁵⁵ de arra nagy gondod legyen. hogy jól meg válaszd őket, követvén szent Hieronimusnak ezt a szép intésit. *olyan társaid legyenek, a kiknek társaságok bűntudatodnak gyalázattya ne legyen. akik ne anyira legyenek fel ékesítve szép köntösökkel, mint jó erkölcsűek. és akik ne fodoritot hajjal; hanem szemérmeséggel, és tisztelettel ékesítsék magokat.* keresd fel az ilyeneket, és szeresd társaságokat, vigyáz szemérmeségekre. áitatoságokra., jó tselekedetekre., és igyekezd azon hogy követhesd őket., és nelegy utolsó teremődnek szolgálattyaiban.

Tizen kilencedik Rész

A Boldogságos szűzhöz. és szent Josefhez való áitatoságról

Vagyon még hátra kedves fiam. egy utolsó fő modgya a jó erkölcs meg nyerésinek ifiúságodban. a mely a Boldogságos szűzhöz való áitatoság; ebizonyos modgya azoknak. a kik ezal jól tudnak élni. mert ennek a szentséges szűznek esedezésinél. Isten előtt, kegyelminek meg nyerésre fogatosabat nem találhatunk., se tekkélteseb példát. az ő példájánál nem követhetünk.

---

¹⁵¹ Eccli 9. 21

¹⁵² prov. 13. 20.

¹⁵³ Eccli 6. 35

¹⁵⁴ S. Ambr. 1. offic. 20. plurimum itaque prodest uniuersis bonis jungi, adolescentibus quoque utile ut claros et sapientes viros sequantur. quoniam qui congregatur sapientibus sapiens erit, &c. et ad instructionem. itaque bonis jungi plurimum proficit, et ad probitatis testimonium. ostendunt enim adolescentibus eorum se imitatores esse. quibus adhaeserint. et ea conualescet opinio quod ad his vivendi acceperint similitudinem Cum quibus conversandi hauserint Cupiditatem.

¹⁵⁵ S. Hieron. epist ad nepotianum Tales habeto socios quorum contubernio non infameris non ornentur veste sed moribus. nec calamistro rispent comas, sed moribus. pudicitiam polliceantur.

Az Isten. és az ő Fiának. a krisztus Jésusnak szenttséges szent Embersége. után. a szent szüzet kel. leg inkább tisztelnünk. és szeretnünk. az ő felséges. Istennek Anyai méltóságáért. a mely sokal fellyeb emeli ötet az Istennek minden teremtet állatinál.

Ő tölle vehettyük. minden szükséginkre valo segittséget, az Isten előtt oly hatalmas hogy a mit kér, meg nyerheti tölle. mi hozánk olyan jó, hogy esedezik érettünk előtt. Anya lévén az ¹⁵⁶ Istennek. meg adgya néki kerésit. Anyánk lévén, meg nem vonhattya tolünk esedezésit. a midön hozzája folyamodunk., a mi nyomoruságink meg hattyák az ő szivét, a mi szükségink ötet sürgetik, az üdveségünkért valo könyörgésink, meg nyeretik tölle amit kérünk. szent Bernárd. el is méri mondani *hogy soha senki segittségül nem hitta ezt az irgalmaságnak Anyát., hogy segittséginek hasznát ne vette volna.*

Hogy ha a Boldogságos Szüz anyi joságal. vagyon. minden emberekhez., el mondhattuk hogy különös joságal. vagyon az ifiakhoz, akiknek tudgya. hogy mind gyarloságok, mind szükségek nagyob., főképen atisztaság meg tartására., a melynek. ő különösön valo gondviselője. A historiák tele vannak olyan szentek példájival, akik meg tartották ez a nagy jó erkölcsöt ennek a szüzek királynéjának. segittségivel és a minden napi proba meg mutattya. hogy sokan mitsoda gyözedelmeket vesznek az ő segittségihez valo folyamodásokért., és akik áldásal. mennek eléb a jó erkölcsben. segittségével. és az Istentől nékik nyert kegyelemel.

Légy tehát fiam áitatoságal. a szent szüzhöz. de az Istenre kérlek, hogy ne úgy légy mint sokan tselekesznek, a kik minden áitatoságokat abban tarttyák, hogy holmi imádságokat el mondgyanak inkább szokásbol. mint jó erkölcsből, és a kik más képen ne gondolnak azal hogy meg szomorittsák halálos vétkekel valo telyes életel., a melyeket meg tartozkodás nélkül követik oh' Istenem. mitsoda áitatoság ez. ? az Anyának akarnak tettzeni., és a fiát minden nap fel feszittik. a vérit lábokal tapodgyák, és meg vetik kegyelmit. és szeretetit. nem ellenségeé az ilyen, a fiunak, és az Anyának. ?

Oh ! kedves fiam. a Boldogságos szüzhöz valo áitatoságnak. más formában valonak kel lenni. szükséges hogy ate áitatoságod, mind nemeseb. mind szenttyeb. legyen, és hogy világosan szollyak hogy ha valóságos fia, és szolgálja akarsz a szent szüznek, leni, szükséges hogy négy dologra vigyáz

¹⁵⁷ 1. Attól igen tarts, hogy meg ne szomorittsád a halálos vétkeket., és meg ne keserittsed Anyai szivét, meg bántván fiát. és el vesztvén lelkedet, és ha abban a nyomorult állapotban találsz esni., azonal folyamodgyál hozzája, hogy had legyen közben járod fiánál, és békéltesen meg véle. akit oly igen meg boszontottad. ez a szent szüz oltalma a bünösöknek, és az igazaknak. tsak valóságos meg térésel folyamodgyanak hozzája a mint szent Bernárd mondgya

¹⁵⁸ 2 Szeresed, és kövesed jó erkölcsait, fő képen alázatoságát, és tisztaságát, a többi közöt, ez a két erkölcs tette ötet kedvesé Isten előtt; szereti is ezt a két erkölcsöt fiaiban, és örömet meg is segitti azokat., a kikben ezek meg vannak, ugyan azon szent szerént.

3. folyamodgyál hozzája az üdveséged szükséges dolgaiban. és azért. mondgyál néki minden nap különös imádságot, mond el az olvasot vagy az officiumát. némelykor egy hétben, tselekedgyél minden szombaton valamit az ő tiszteletire., vagy imádságot, vagy alamisnát., tiszteljed különösön innepeit a szenttségekhez való járásal.

---

¹⁵⁶ S. Bernd. serm. 4 de assump. sileat misericordiam tuam virgo beata. si quis est qui invocatum te in necessitatibus suis sibi meminere defuisse

¹⁵⁷ Non aspernatur affectum praeducem. ingens desiderium inundationem lachrymarum assiduitatem precum quorum libet etiam peccatorum si tamen laverint a malitia cor, S. Bern. serm. 1. super salve Regina

¹⁵⁸ Agnoscit certe, et diligit diligentes se, et prope est in veritate invocantibus se, praesertim his quos videt sibi conformes factos ibidem.

4. Elne felejttesd segítségül hini a kísértetekben, aveszedelmekben., a melyekben lész. az Isten meg bántása iránt, nagyobb tiszteletet nem adhatz néki, mint ha hozzája folyamodol, az¹⁵⁹ olyan állapotokban: se hamaréb valo segítséget nem vehetz mint ö tölle. ezt szent Bernárd mondgya

Hogy ha a kísérteteknek szelei ellened támadnak, ha anyomoruságnak kö sziklájára esel; tekéntsed a tsillagodot, hijad Máriát, aveszedelmekben, a szükségekben, a kétséges dolgokban gondolkodgyál. Mariáról., hijad Máriát, mindenkor a szádban, és a szivedben legyen, és hogy esedezésinek segítségit vehesed, el ne felejttesd követni jó erkölcsait.

Ha eszerént tselekeszel kedves fiam. valóságos áitatoságal lész a szent szüzhöz. az ö¹⁶⁰ valóságos fiainak számokban lészesz, ö meg néked Anyád léssen. és valamég gondviselése alat. lész. adig el nem veszel. tarsd meg szent Anselmusnak ezeket a szép szavait. valamint hogy szükség képen az elveszti magát. valaki a szent szüzet nem szereti. és aki ö tölle el hagyatot, ugy is az lehetetlen, hogy az olyan el veszen aki hozzája folyamodik, és a kire irgalmas szemekel tekint.

¹⁶¹ Ennek az igazságnak meg bizonyítására. egy igen szép példát hozok elé. szent Brigittának. egy fia lévén, valamely hartzon el eset., meg tudván halálát fiának igen nagy nyughatatlanságban esék. a fia üdveségiröl, és mint hogy az Isten anyira kedvezet ennek a szentnek. hogy gyakorta valo jelenési, és. látási valának. a melyekről maga egy könyvet irt. a fia üdvezülése, két jelenésekben nékie meg bizonyítaték., az elsöben, a szent szüz. nékie meg jelenté hogy különös segítségel volt fiához halála oráján, meg erősítvén ötet a kísértetekben. és hogy a jó. és a szent halálra valo kegyelmeket nyert nékie, a másikában, meg jelenté az ókat. hogy miért volt olyan különös segítségel fiához, mondván, mert az ö fia egész életében. hozzája valóságos áitatoságal volt mindenkor nagy szeretettel. és tisztelettel volt hozzája, azért mind ezeknek meg jutalmazására segítette volna meg halála oráján a fiát.

Látod fiam mit használt ennek az ifiunak a szent szüzhöz valo áitatoság., néked is ugy fog a használni., ha a szent szüzet ugy szereted, és tiszteled, a mint azt meg mondtuk.

De a Boldogságos szüzhöz valo áitatoság után. nem kel el felejtenem az ö szent férjét. a boldog szent Josefet; mivel hogy ez a szent., oly boldog volt. hogy az Isten ötet választotta fia gondviselőjének. és örizőjének. gyermekségiben. és ifiuságában azt nem lehet gondolni. hogy ez a szent, ne kedvezne az ifiaknak, és hogy ne szeretné az ifiuságot, a melyet az Isten fia meg szentelte, ö, az életnek minden szükségeiben szolgálta ötet., a mely szükségek alá hozánk valo szeretetiböl vetette magát; meg mentette ötet: az ellenséginek kezekböl, fel nevelte gyermekségiböl, gondgya volt reája ifiuságában., engedelmes volt parantsolatinak, látta mint nevedet minden nap. a kegyelemben. és a jó erkölcsben, valamint a nap. fel jötekor. annál nagyobb világoságot mutat. mentöl felyeb megyen.

Nem kellé azt hinnünk, hogy ez a szent aki oly nagy nyájaságban volt a gyermek Jesusal; ne szeretné különös szeretettel a kristus fiait. és fő képen az olyanokat, a kik azon igyekeznek hogy hasonlitsanak a kristus Isteni ifiuságához, és hogy ne esedeznék érettek. ö elötte.

---

¹⁵⁹ S. Bern. homil. 2. super missus est

si insurgant venti tentationum si ineurras scopolos tribulationum, respice stellam voca mariam. in periculis, in angustiis, in rebus dubiis, mariam cogita. mariam invoca., non recedat ab ore non recedat a corde. et ut impetres orationis ejus suffragium non deseras conversationis exemplum

¹⁶⁰ Anselm. in. alloq Coelest n. 27. sicut omnis a te aversus et despectus necesse est ut intereat. ita omnis ad te conversus et a terespectus imbossibile est ut pereat

¹⁶¹ Revelationum. c. 53

Szeresed fiam ezt a szentet, légy nagy tisztelettel. és áitatoságal hozzája, kérjed minden nap hogy legyen gondviselője tisztaságnak, és hijad segítségül bizodalomal, és segítsegit veszed, kérjed hogy azért agondviselésért. a melyel volt a kristus gyermekségihez., oltalmaz meg ifuságot az üdveségednek veszedelmitől., és segítssen arra hogy ahoz a szent üdvezítőhöz kaptsolhasad lelkedet.

Huszdik Rész

Az örzö Angyalhoz, és ahoz a szenthez valo áitatoságról. a kinek a nevét viseled.

Az Isten minket oly igen szeret, hogy mindenikünknek egy Angyalát adgya örzésünkre,¹⁶² rendelvén szolgálatunkra ki mondhatatlan joságából a leg tekélteseb teremtet állatit, és az azokat a menyei értelmeket, kik azért teremtetek. hogy ö elötte legyenek, és szüntelen ötet szolgályák menyekben: oh' mitsodás az Istennek jóságá. a ki nem mást. hanem az udvarából valo fejdelmet küld egy szegény szolganak gondviselésire. és amint bölcsen mondgya szent Bernárd, aki meg nem elégedet azal. hogy hozánk küldgye fiát, szent lelkét adgya nekünk. meg igérje nekünk. hogy birhasuk ötet a más életben, végtire, hogy mindenek a mi üdveségünkre forditasanak. menyekben., az Angyalit küldi szolgálatunkra, a mi gondviselésünkre rendeli öket, és meg parantsollya nekik, hogy mesterink. és vezérlöink legyenek.

Tisztellyed azt. a kit az Isten néked adot, ö mindenkor melletted vagyon. hogy gondodot visellye, és meg örizen. jó gondolatokat ad néked. a dolgaidban meg segít. meg erősit a kísértetekben., sok veszedelmektől meg ment. a melyekben esnél. vagy testi. vagy lelki képen. a menyiben hozzája folyamodol., anyiban szolgálattyát. és segítsegit tölled meg nem vonya,¹⁶³ mivel nem tartozol. egy ilyen örizőnek. és gond viselőnek.

Szent Bernárd azt mondgya hogy az örzö Angyalhoz három dologal tartozunk. tisztelettel., szeretettel. és bizodalomal., tisztelettel. a ö jelen valo létéhez, szeretet. vagy áitatoság, az ö mi hozank valo jó akarattyáért, bizodalomal., azért hogy gondgya vagyon örzésünkre.

¹⁶⁴ 1. Tehát fiam, légy nagy tisztelettel az örzö Angyalodhoz. és a midön valamely rosz tselekedetre kísértetel., emlékezel meg, az ö jelen valo létéről. szégyenellyed azt tselekedni elötte, a mit egy emberséges ember elöt meg nem mernéd tselekedni,

2. Szeresed ötet különösön, ajánlyad magadot minden nap nékie, kérjed hogy vigyazon tselekedetidre. és örizen meg ez életben valo veszedelmektől. fő képen. a vétektől, a mely a veszedelmeknek. veszedelme.

¹⁶⁵ 3. El ne mulasad hozzája folyamodni. minden szükségidben. de főképen a többi közöt. ket alkalmatoságokban.

---

¹⁶² S. Bern. Serm. 12 in psa qui habitat Mittis ei unigenitum tuum, immittis spiritum tuum promittis etiam vultum tuum. et ne quid in Coelestibus vacet, ab opere sollicitudinis nostrae. beatos illos spiritus propter nos mittis, in ministerium custodiae deputas, jubes nostros fieri paedagogos

¹⁶³ Angelis suis mandavit de te quantam debet hoc verbum inferre reverentiam afferre devotionem conferre fiduciam., reverentiam pro praesentia. devotionem pro benevolentia, fiduciam pro custodia. ibid

¹⁶⁴ in quovis diversorio in quovis angulo Angelo tuo reverentiam habere tunc audeas illo praesente. quod vidente me non audeas. ibid. 2.

¹⁶⁵ quid substantis Custodibus timeamus?. nec superari nec seduci minus autem seducere possunt. qui custodiunt nos iu omnibus viis nostris. fideles sunt, prudentes sunt. potentes sunt quid trepidamus? tantum sequamur eos. ad haeraemus eis. ibid

Az első. a midön valamely nagy haszonra való dologhoz akarsz fogni, a melyre mind atanás, mind a segítség szükséges néked., kérjed a jó Angyalodot, hogy abban a dologban vezérellyen tégedet: úgy hogy. ahoz ne fogj. hogy ha az ellenkezik az Isten akarattal. szolgálattal. és üdvösedel, ilyen formában. a leg nehezebb dolgot is jól véghez lehet vinni. lehetetlen is hogy jó ki menetele ne legyen, ilyen jó kalauz alatt, a ki egyszer mind, mind igen hü. igen bölcs. és igen hatalmas.

¹⁶⁶ A második alkalmosság az, a midön valamely kísértetben forgasz. a melyben az Istent meg bánthatod. *A midön látod.* mondgya szent Bernárd. *hogy valamely kísértet sürget tégedet. vagy valamely nyomoruság közelget rád., hadd segítségül az ördögöt. a doktorodot, ő meg fog segíteni szükségidben.* ez az orvoság fiam igen hasznos a kísértetekben. fő képen a melyek atisztaság ellen vannak, az Angyalok szeretik ezt a jó erkölcsöt. és arra gondot viselnek, mert az, az embereket. hozzájuk hasonlóká teszi. és az, követni vélek az ő tiszta, és menyei életet ¹⁶⁷ e földön a nem tsuda mondgya szent Ambrus. ha az Angyalok meg oltalmazzák az olyan tiszta lelkeket, kik Angyali életet élnek e földön.

¹⁶⁸ Az ördög Angyalod után tiszteljed apátronusodot, a kereszttségben azért adgyák reánk valamely szentnek a nevét; hogy gondviselőink, és szó szólloink legyenek Isten előtt., és hogy az ő könyörgések. és jó példaadások által, illendő képen vihesük végben a keresztényi életnek kötelességeit., a kereszttségben tett. ígéretink szerint. tiszteljed és szeresed azt. akinek a nevét viseled. ajánljad gond viselése alá minden nap magadot, és hogy bizonyosan megnyerhesed segedelmit. el ne felejtssed követni jó erkölcsöt.

Huszon egyedik Rész

Az Innepekről. és különösen a vasárnapokról.

Az Innepek meg szentelése igen hasznos a jó erkölcsre., a midön azt, az Isten, és az Anyaszent egyház akarattal szerint viszik végben., azok a napok. azért adtak az embereknek, hogy az Isteni szolgálatban., és a lelkek meg szentelésiben foglalják magokat

Ezeknek rendelések olyan régi valamint avilág. A melynek kezdetin, az irás azt mondgya, ¹⁶⁹ hogy az Isten mindeneket teremtvén hat napok alatt, a hetedikét meg áldá, és meg szentel. munkái végben menetelének emlékezetére, idővel az után új parantsolatot ad ki, a midön törvényét adá az Izrael népének, akinek rendet szabta. hogy mimodon tiszteljék ötöt azon a napon. még ehez. más napokat is ad., a melyeket, azt akará. hogy az ő jó tetteiért való háláadásban. és népének meg szentelésire töltsék.

¹⁷⁰ Ez a rendelés. gyakoroltatott. meg szaporítatott. és nagyobb tekkelésre vitetett az új törvényben gyakoroltatott a hetedik napnak neg szentelésével, a mely szentelést a sidok szombattal való napra tették. a mi urunk fel támadása, a szent lélek le szállása. és más egyéb titkok napjára, meg szaporítatott sok olyan innepek, a mi válttságunk titkainak

---

¹⁶⁶ quoties gravissima cernitur urgere tentatio. et tribulatio vehemens imminere, imvoca Custodem tuum. doctorem tuum adiutorem tuum. in opportunitatibus. in tribulatione. ibid.

¹⁶⁷ quid Castitate decorius quae angelum de homine facit. differunt quidem inter se homo pudicus et angelus. sed felicitate. non virtute, sed etsi ilius Castitas felicitior. hujus tamen fortior. esse cognoscitur. S. Bernard. epist. 42 S. Ambr. homil. 5. de virginitate.

¹⁶⁸ Debent enim aliquid in nobis de suis recognoscere virtutibus, ut pro nobis dignentur domino supplicare. S. Aug. serm. 29. sanct.

¹⁶⁹ Genes. 2.

¹⁷⁰ Dies resurrectionis Dominicae, tantis divinarum dispositionum miraculis est consecrata ut quidquid est a domino insignius constitutum in hujus diei dignitate sit gestum. s: leo. epist. 15. nihil ad perfectum adduxit lex. hebr. 7.

tiszteletére., és azoknak a kegyelmeknek tiszteletékre. a melyeket tett Isten a szent szüzel. és atöb szentekel, nagyobb tekéleteségre vitetet, a mi a szentelésnek modgyát illeti., a mely sokal lelki. és tekéleteseb. az ujbán. mint sem az ó törvényben volt, a mely, az apostol szerént. semit tekéleteségre nem vit

Ez az új tekéleteség nem atesti áldozatokban áll, mint az ó törvényben. se nem tsak a testi. és szolgálat béli munkáktól valo meg tartozkodásban. valamint azt tarttyák sokan a keresztyének közöt is. hanem a belső. és lelki valásbéli tselekedetekben az Isteni ditséreteken, hálá adásokban, imádságokban, a töredelmeségben. jó olvasásban. és más ilyen jó tselekedetekben. ilyen áldozatokat is kíván Isten mi töllünk azokon anapokon

¹⁷¹ Es a mint atudos origénes mondgya. *hogy el kel hagyni minden világi dolgokat, és tsak az üdveség dolgaiban kel foglalatoskodni, atemplomban kel menni, az Isten igéit kel halgatni, a menyekről kel gondolkodni. aditsőséget ohajítani, az itéletről gondolkodni, el felejtven ajelen valokat, tsak az örökké valokat kel tekinteni. ezekben áll. akeresztyének szombattyának meg tartása*

E szerént szentelvén azokat a szent napokat, nem tsak e földön lesznek innepek, hanem meg menyekben is az Angyalok közöt. kik azon vigadnak, és még az Istennek magának is. *akinek*
¹⁷² ugyan azon auctor szerént *az emberek üdvesége nagy innep.*

Az innepek meg szentelése. igen fő modgya a jó erkölcs meg nyeresire. és leg inkább erre a végre is hagyták azokat, ugyan azért is intelek fiam arra, hogy illendő képen vid végben azokat. és ne kövesed azoknak példaját, kik meg ferzettetik azokat a szent napokat illetlen tselekedetekel., némellyek világi dolgokban töltik azokat, minden tisztelet. és különböztetés nélkül, valamint más napokat, mások ahenyélésben. és a hejában valo mulattságokban töltik azokat., mint ha az innepeket, tsak a mulattság kedviért rendelték volna, meg nem gondolván
¹⁷³ azt. hogy ha a testi nyugodalmat hadgyák azokon a napokon., azt azért, hogy az elme a lelki dolgokban foglalatoskodgyék. és akik ezek szerént tselekesznek, az innepeket testi képen üllik. valamint szent Agoston mondgya, és az sidokat követik., viszá elvén a szent napok nyugodalmával. hogy magokat mulasák. holot ezen szent szerént, jobb volna egész nap kapálni. mint sem egész nap tántzolni, mások. azokat a szent napokat rosz dolgokra fordittyák, ugy mint. a vendégségekre. részegségekre., tisztátalan beszédekre, veszekedésekre., játékokra, és más egyéb ilyen rendeletlenségekre., kik az Isten innepeit, az ördög tiszteletire változtattyák., és akik azokat az ördögnek örömeire fordittyák., és az
¹⁷⁴ Istennek haragjára, a mint maga mondgya *A szombatot. és az egyéb innepeket nem szenvedem. és a ti innepeteket gyüölöli az lelkem.*

Ne kövesed tehát azokat, ki viszá élnek ilyen szent, és szükséges rendeléssel; tölttsed szentül azokat a szent napokat, az Isten. és az anyaszent egyház akarattyá szerént. az Isteni szolgálatban., és a lelked meg szentelésiben, és ezekre vigyáz.

¹⁷⁵ Elöször. mint hogy avétek leg inkább ellenkezik az innepek meg szentelésivel. azért kerülyed az Istent meg bántani azokon anapokon, mert noha avétektől irtozni kel minden

---

¹⁷¹ origenes homil. 23 in numeros si definas ab omnibus saecularibus operibus. et nihil mundanum geras sed spiritualibus operibus vaces, ad Ecclesiam convenias, lectionibus divinis et tractatibus aurem praebeas, et de Coelestibus Cogites, de futura spe sollicitudinem geras. venturum iudicium praeoculis habeas. non respicias ad praesentia. et visibilia. sed ad in visibilia. et futura: haec est observatio sabbati christiani.

¹⁷² Est Deo magna festivitas humana salus ibid

¹⁷³ S. Aug. in ps. 22. observa diem sabbati non carnaliter. non iudicis deliciis, qui otio abutuntur ad nequitiam melius utique tota die foderent, quam tota die saltarent

¹⁷⁴ Isa. 1. 13.

¹⁷⁵ certum est quia qui peccat et agit diem peccati. non potest agere. diem festum. supra o num. 15.

időben, de abban a vétek sokkal nagyobb., *az aki vétkezik.* mondgya origenes. *a véteknek ünnepét ülli. és nem üllheti az Istenét.* hogy ha annak, a ki szombaton fát szedet. - avétke olyan nagy volt, hogy a kövezést meg érdemlé az Isten parantsolattyából, hát a mitsoda vétkes volna aki. meg szegné szenttségít a szent napnak egy halálos vétekel. ? ha egy olyan szolgálat béli tselekedet, a mely magában nem rossz, ellenkezőnek íteltetik a vasárnap szenttségivel., mit nem mondhatni egy olyan vétekről. a mely az Istent oly igen meg bánttya, a mely el ronttya az ő élő templomának szenttségít., és a mely nagyobb minden szolgálat béli tselekedetnél; mivel a szolgálat béli tselekedetel csak az embereknek szolgálnak, de a vétekel. szolgálji lesznek ¹⁷⁶ avéteknek. és az ördögnek rabjai. az Isten fia mondása szerént., a ki vetkezik. a szolgálja avéteknek.

Másodszor. visgáld meg szorgalmatoságal. a lelked üsméretit. vasárnapokon, és tisztisd meg ahéti vétekidet a töredelmeségel. és a jó tselekedeteket, és gyakorta. a szenttségekhez való járulásal.

Járuly azokhoz mentől többször lehet. azokon a napokon, de főképen olyankor, a midön leg kisebb gyanóságod is lehet abban., hogy az Isten kegyelmétől el távoztál., olyankor soha azokat el ne mulasad. nem akarnál valamely nevezetes napon az emberek eleiben menni rongyos és szakadozott köntösben, de sőt még leg tisztességeseben öltözöl a napnak tiszteletéért., te pedig az Isten eleiben mérsz menni. azon anapon, avétektől meg szenyestet lélekel, ? azokon ¹⁷⁷ anapokon fel szokták ékesíteni az óltarokat. és az templomokat az Isten tisztességéért, te pedig úgy hagynádé a lelkedet a mely az ő elő temploma., olyan állapotban a mely ő előtte utálatos volna. ? *Mire valok.* mondgya szent Leo, *a külső ékeségek, ha belső képen az ember tele tisztátalanságal. és vétekel;* vigyaz szent Agostonnak ezekre a szavaira *A ki atisztaságot meg nem tarttya., se testében. se elméjében, az olyannak, a szent napokon, gyász. és szomorú innep napja vagyon, ennek okát adgya. mert lehetetlen. hogy az olyannak valóságos öröme legyen, a kit a lelke üsmérete. azal vádollya, hogy a lelke az ördög lako helye. és nem akristusé.*

Harmadszor. légy szorgalmatos, vasárnapon. és a nagy innep napokon jelen lenni a ¹⁷⁸ templomban az Isteni szolgálatokon, Szent Agoston a maga gyonásiban meg vallya hogy mitsoda hasznát vette annak meg térésétől fogvást, azt mondgya. hogy eleinte az anyaszent egyháznak éneki. anyira fel indították hogy sok köny hullatásokra fokasztották; ez a haszon még nagyobb volt akkor, amidön nem az eneknek szépségén kezdte fel indulni, hanem azon amit énekeltének., hasonló dolgot fogsz érzeni, ha az Isteni szolgálatokon jelen léssz szemérmeteségel, és figyelmeteségel., és nem azért hogy trécsély, neves, nezed ki jö bé. ki megyen ki, mindent köszöngess, azért hogy láss másokat; és tégedet is lássanak.

4. Menyel gyakorta apredikációkra és más oktatásokra, melyek vannak a templomban vasárnapokon. és innep napokon., mikoron magánosan vagy olvass azokon anapokon, valamely üdveséges dolgokat Istenes emberekkel társalkodgyál, és mulattságidban sokkal mértékleteseb légy azokon anapokon.

---

¹⁷⁶ joan. 8.

¹⁷⁷ S. leo. serm 3. de quadrag. quid prodest honestatis formam praeferens cultus exterior si interiora hominis aliquorum sordeant contaminatione vitiorum.

qui nec castitatem custodit in corpore, nec puritatem tenet in mente. quoties sanctae solemnitates adveniunt in corpore videtur habere gaudium. in corde non Celebrat nisi luctum, quale enim gaudium Conscientia illa habere potest, in cujus anima multis vitiis occupata magis diabolus probatur habere quam christus. S. August Serm. 275

¹⁷⁸ Cum reminiscor lacrymarum quos fudi ad cantus ecclesiae tuae. in primordiis recuperatae fidei meae. et nunc cum moveor. non cantu, sed rebus quae cantantur instituti hujus utilitatem rursus agnosco. lib 12 conf 33

Vegtire azokon anyugovo napokon, gondolkodgyál arrol az örökké valo nyugodalomrol., a melyet jelentik az innepek. amely után kel egyedül suhajtoznod, és elmélkedned. arrol a nagy és boldog innepről mely leszen a menyekben, a hol az Istennek szine bé töltvén aboldogokot véghetetlen örömel. olyan innep leszen a melynek más napja nem leszen. és a mely örökké fog tartani., ugyan azokban a napokban is kel fiam mondani a profétával. *Mely szerelmesek ate hajlékid erőnek ura. kívánkozik, és el ájul az én lelkem az ur pitvari után. Boldogok akik ate házadban laknak uram, örökkön örökké ditsérnek téged, Boldog a férfit, a kinek tölled vagyon segítség; fel meneteleket rendelt szívében. a köny hullatások völgyében., a helyen a mellyet szerzet.*

Huszon kettődik Rész.

A Parochiális templomban valo. menetelről.

Eről azért szollok, mert ez, az innepek meg szentelésihez tartozik., amelyekről ide fellyeb szollottam. és annak igen jó modgya. hogy az embereket. a valóságos áitatoságra vezethesék, ugyan azért is akarok erről olyan oktatást adni néked, a mely egész életedre szolgálhat.

Hogy a dolognak a kezdetire menyünk, azt meg kel tudni, hogy az Apostolok a kristus menyben menetele után. meg változtatván a sidok szombattyát, a hétnek első napját. szentelék a szolgálatra. és a lelkek meg szentelésire, arra a napra rendelék a hivek gyülekezetét, ahová ki ki el ment szorgalmatoságal. hogy ót együt imádkozanak, az Isten igéjét halgassák, hogy jelen legyenek a szent titkok ki szolgáltatásán., és az alamisnák szedésin, a melyeket a szegény hivek számokra szedték.

¹⁷⁹ Az Apostolok tselekedetiben láttyuk jeleit ennek a rendelésnek a 20. részben. ilyen szokal.

¹⁸⁰ *A Szombatnak első napján, midön egybe gyültünk volna. Es szent Pál a midön azt hagyta a korintus bélieknek., hogy a szombatnak első napján, ki ki mind közzületek. magánál külön rakja a mit a szegényeknek akar adni, ahol ezeken a szokon. una Sabbati, a hétnek az első*

¹⁸¹ *napját kel érteni, a melyet eszerént nevezi szent márk. Evagyelista et valde mane una*

¹⁸² *Sabbatorum az az prima, amint ezt magyaráza szent Máthé. quae lucescit in prima*

¹⁸³ *Sabbati.*

Ezen két helyt az urnak fel támadásáról szól az irás. a mely volt szombat másod napján, és azt a napot még azon időben nevezék. *az ur napjának* valamint azt nevezi szent Janos. az ő látásiban

¹⁸⁴ A mi pedig azon anapon valo gyülekezetet illeti az Apostolok tizedik Canonya erről világosan beszél. hagyván *hogy mindnyájan a keresztyének. a kik a templomban gyülekeznek nagy innepeken, ót meg halgasák a szent irásokot. és az Évangéliumot., hogy ót meg maradgyanak mind végik az imádságon, és ót kommunikályanak.* Szent Ignázt. aki az Apostolok idejében élt. ezekről emlékezik leveleiben, és más régi auctorok., de fő képen szent Justinus martyr. aki a második saeculumban élt. 150. és Tertullianus. aki harmintz esztendővel élt ez után.

---

¹⁷⁹ acta 20 7.

¹⁸⁰ 1 Cor 16. 2.

¹⁸¹ mark 16.

¹⁸² matth 28.

¹⁸³ Apoc. 1.

¹⁸⁴ Ego Joannes fui in spiritu in Dominica die omnes fideles qui conveniunt in solemnibus sacris ad ecclesiam scripturas apostolorum et Evangelium audiant, qui autem non perseveraverint in oratione usque dum missa per agitur, nec sanctam Communionem percipiunt. velut inquietudinem Ecclesiae moventes Convenit Communione privari. Canon 10 Apost.

¹⁸⁵ Szent Justinus a keresztyének mellet irt apologiájában, ki teszi szép rendel mind azt valamint tselekedtenek azokban agyülekezetekben, a melyek ugyan azok, a miket mostanában is tselekesznek a parochiális misék alatt. halgasad mit mond ezekről.

Azon a napon., a melyet napnak nevezik. esze gyülekeznek mind azok, akik avárosokban, vagy a falukban laknak. és őt az Apostolok könyveit, vagy a proféták irásit olvasd. a mint már az idő azt hozza magával, az olvasás után. apraesidens. a nepet kezdi tanítani, és inteni arra. hogy kövesse mind azokat a szép dolgokat. a melyeket olvastak, az után ki ki fel kel helyéből. és imádkozik, az után a kenyeret, abort, és avizet alyállyák, a praepositus pedig követi imádságát, és hála adásit. és a nép fel szoval feleli az Ament. az után el osztogattya a Communiont mind ajelen valoknak., a vége felé. azok akiknek modgyok vagyon benne. alamisnát adnak, és azt a superior kezében adgyák, a ki azt, a szegények szükségire fordítja, a kiknek is ő a gond viselőjük

¹⁸⁶ Tertullianus a maga Apologeticájában. részinek 39. azt mondgya, hogy a keresztyének esze gyülekeztenek, hogy hathatosaban imádkozanak, mint egy hadi sereg, hogy az Istenen Szent erőt vegyenek., amely erőszak, ő előtte kedves volt, azokban agyülekezetekben a szent irásból olvastanak, hogy a hitet taplállyá, a reménséget fel emelye. és meg erősítse a hivek bátorságát., őt kinek kinek, szükségéhez képest valo intéseket, és oktatásokat adtanak., és még a midön valaki büntetésre méltó dolgot tselekedet. meg büntették. ki tiltván őtet a szent gyülekezetből. a melyet igen nagy büntetésnek tartották. az után. beszél az alamisnáról. a melyeket szedték. a szegények számára.

De azt jó meg tudni, hogy az első három saeculumban, az Anyaszent egyház. nagy üldözésekben lévén gyakorta a keresztyéneknek nem volt bizonyos helyek és közönséges. ahová esze gyülekezhesenek, ha különös házakhoz gyülekeztenek, és ugy is titkon. hanem a midön Istennek tették az Anyaszent egyháznak békeséget. és szabadságot adni a keresztyén császárok alatt a koron szabadon kezdenek építeni templomokat, a hová gyülekezének a hivek vasárnapokon és innep napokon., egy olyan pásztor gond viselése alatt, a ki az ő lelki gondviselésekre adatot volt nékik

A koron vevék tehát szokásban a parochiákat, és a parochiális misét, azokon a szent napokon., nagyobb fényeséggel kezdék véghez vinni. mint sem annak előtte az oltától fogvást ez a szokás mindenkor meg tartatot az Anyaszent egyházban, és igen hagyatot ahiveknek mint szükséges dolog az Isten szolgálattárá. és alelkek üdvességire, a nép oktatására. és a jó szokás gond viselésire. az Anyaszent egyházban valo rend. meg tartására, de sőt még ez kötelesség alatt is hagyatik.

---

¹⁸⁵ Et solis qui dicitur dies omnium qui vel in oppidis vel ruri degunt. in eundem locum conventus fit. et Commentaria Apostolorum. aut scripta prophetarum quo ad tempus fert. leguntur. deinde lector quiescente praesidens oratione populum instruit. et ad imitationem tam pulchrarum rerum ex hortatur postea surgimus simul oinnes. et preces fundimus, et precibus peractis. panis offertur et vinum. et aqua. et praepositus quantum potest preces et gratiarum actiones fundit. et populus fausté acclamat Amen. et distributio atque Communicatio fit oblatores unicuique absentibus autem per diaconos mittitur. Caeterum. qui copiosiores sunt et volunt pro arbitrio suo quod visum est Contribuunt. et quod ita Colligitur. apud praepositum deponitur; atque ille opitulatur pupillis et viduis. et his qui propter morbum aut alium Casum egent, quique in vinculis sunt, et peregrinis. et ut verbo dicam. indigentium his omnium curator est. S. Just. Apol. 2.

¹⁸⁶ Tert. in Apol. c 39 Coimus in coetum et Congregationem, ut ad deum quasi manu facta precationibus ambiamus orantes: haec vis deo grata est, coimus ad litterarum divinarum commemorationem siquid praesentium temporum qualitas aut praemonere cogit, aut recognoscere certe fidem sanctis vocibus pascimus, spem erigimus. fiduciam figimus, disciplinam praeceptorum nihilominus in culcationibus densamus. ibidem etiam ex hortationes, Castigationes. censura divina, nam et iudicatur magno cum pondere. ut apud certos de Dei Conspectu, summum que futuri iudicii praeiudicium est. si quis ita deliquit ut a Communione orationis et Conventus. et omnis Sancti Commercii relegatur

¹⁸⁷ Azt meg lehet látni a közönségesen való Conciliumokból; leg közeleb a tridentinumi Conciliumból. a mely meg ujtván arégi ez iránt való parantsolatokat, azt parantsollya a püspököknek. hogy *arra intsék a népeket. hogy gyakorta el menyenek a parochiájokban. leg aláb vasárnapokon, és nagy innep napokon* és kénserittsék is őket arra. és a 24. sessioban. ¹⁸⁸ azt parantsollya, *hogy a püspökök arra igen intsék a népet, hogy mindenik tartozik a parochiában menni, az Isten igéjének halgatására. a midön a meg lehet valamely nagy* ¹⁸⁹ *akadály nélkül.*

Ez tehát fiam a parochiáknak. és a parochiális Miséknek rendelése., a mely három dologra tanit, a melyeknek tudatlanságától következik a meg vetés. a melyel ahhoz vannak, annak régisége. vége. és kötelesége.

A parochiáknak rendeltetések olyan régi valamint az Anyaszent egyház. a végre rendeltet., hogy a nép igazgatassék rendel, és nagyob könnyébséget., kinek. kinek maga pásztora lévén, aki üdveségire vigyázon, és mindenik pástornak maga anyaszent egyháza. a mely olyan lévén mint az akoly. a hová a nyáj esze gyül, hogy lelki táplálást vegyen., betegségeköl való meg gyógyulást, szükséges intéseket, és oktatásokat, egy szóval., hogy halgasa az ő szava által a lelkek örökös pástornak szavát, akinek ő viseli képit, es tarttya helyét; a mi a köteleséget illeti, a ki tettzik elegendő képen. ennek, az üdveségre oly szükséges rendelésnek végiröl, és a Conciliumoknak oly gyakorta való parantsolatok, meg mutattyák., hogy a szoros köteleség, és hogy azt el nem lehet mulatni, igen nagy. és igasságos ók nélkül.

Ez így lévén. nem tsudálattra méltó dologé azt látni, hogy egy ilyen szent, és szükséges rendelést, anyira meg vetik. és el mulattyák, ugy tettzik, hogy a parochiák tsak a köz népért, az öregekért. és az aszonyokért vannak. és a keresztyének olyan dolgot vetnek mostanában meg. a melytöl való el tiltást regenten igen nagy büntetésnek tartották,

Ez a meg vetés egy nehány külömb féle okokból származik

Némellyek azt áitatlanságból tselekszik. tartván a szent napokon., a parochiális misének hoszaságától. és rövid misét keresnek, hogy a napot a henyélésben, hejában valóságban. és a mulattságban tölthessék, mitsoda szégyen az, akeresztyéneknek. hogy oly kevésnek tarttsák az ¹⁹⁰ innepek meg szentelésit., az Isten és az Anyaszent egyház parantsolatyát., és még a magok üdveségit is, jobban szeretik nyomorultul el veszteni az Isten szolgálattyára való időt a hejában valóságban, hogy sem azt azö tisztelutire, és a lelkek meg szentelésire fordítani, szent Agoston, erre a siralomra méltó rendeletlenségre mondgya, hogy azok a kik eszerént töltik a vasárnapnak szent idejét, az ördög szolgálattyában foglalatoskodnak, holot arra kellene magokot adni. hogy az Isten előtt tellyes szivekböl imádkoznának. és suhajtoznának.

---

¹⁸⁷ concil. trid. ses. 22. moneant etiam eundem populum. ut frequenter ad suas parochias saltem diebus dominicis. et majoribus festis accedant

¹⁸⁸ Sess. 24. Cap. 4.

¹⁸⁹ Moneat Episcopus populum diligenter teneri unum quemque parochiae suae. interesse. ubi commodé id fieri potest.

¹⁹⁰ S. Aug. serm 271 observemus diem dominicam et sanctificemus illam videamus ne otium nostrum vanum sit sed a vespera diei sabbati usque ad vesperam diei dominici sequestrati a rurali opere, atque ab omni negotio., soli divino cultui vacemus. nullus se a sacra missarum celebratione separet. neque otiosus quis domi remaneat. caeteris ad Ecclesias pergentibus. neque in venatione se occupet et diabolico manoepetur officio. circum vagando Campos et sylvas, clamorem et cachinium ore exaltans non gemitum, nec orationis verba ex intimo pectore ad Deum proferens

¹⁹¹ Mások meg valamely alattomban való kevélységből vetik meg ezt a kötelességet. tartván azt hogy szabadok azokon a szent napokon. olyan templomban menni. a hová nékik tettzik, ez a szabadság el mondhatni hogy szabadoság. és az Anyaszent egyház parantsolattya ellen való rugodozás; szent Bernárd. ezt nevezi minden szolgálatnál aláb való szolgálatnak. mert ezen szabadságal. el kerülvén a pásztornak látását, és gond viselésit, el tévelyednek és a farkas hatalmában esnek, az az. nagy rendeletlenségben. mivel az ördög soha könyében el nem foglalhattya alelket, mint mikor arra vigyázás. és gondviselés nintsen, valamint ugyan ezen szent mondgya

Vannak meg mások. akik a dolgokra vetnek. de a tsudálatos dolog, hogy akeresztyéneknek. nem levén nagyob dolgok az üdveségeknél, és minek utánna az egész hetet a magok dolgában töltötték volna, nem akarják az Istennek. és a magok üdveséginek adni a vasárnapot a melyet a maga szolgálattyaára rendelte; ez a menttség igen közönséges. de esoha bémem vétetődik Isten előtt azt is akarnám meg tudni az olyanoktól: hogy ha mentek akarnaké lenni a vasárnap meg szentelésitől. az Isten hat napot adot az embernek a munkára, a hetedikén azt akarja hogy attol meg szünyék., és tsak egyedül a szent dolgokban foglalatoskodgyék, főképen. háromban. hogy ötet tisztellye. a maga lelkét meg szentellye. és gondolkodgyék az örökké való nyugodalomról. a melyet ez életben kel meg nyerni: azt kérdem már most hogy ha meg szenteliké akor azt a szent napot. a midön. azt egészen. a dolgaiban tölti, ki vévén azt az időt a melyben egy rövid ¹⁹² misét halgat, azt is leg gyakortáb figyelmetlenségel, és azt sem tudgya mit tsinál, kérem azért azokat. akik eszerént élnek, hogy ezt jól meg vizsgállyák, és jol meg fontollyák szent Agostonnak ezeket a mondásit, hogy a meg vagyon hagyva akeresztyéneknek., hogy az Innep napokon, fő képen vasárnapon, nyugodalomban legyenek., hogy alkalmasabbak legyenek az Isten szolgálattyaára., és azokon anapokon a világi dolgokat el hagyják., hogy könyebben gondolkodhasanak az Istenről, a mint erre int maga a proféta által, legyetek veszteg. és nézétek meg. mivel én vagyok az Isten, akik pedig a sok bajos dolgok miat meg vetik ezt az intést Istennek., és a szent dolgokrol nem gondolkodnak, tarthatnak attol., hogy az ítélet napján. a kaput zörgetvén, azt ne felellyék nékik. nem üsmérlek titeket, menyetek el innét hamiságnak munkási. és mint hogy most el mulattyák ötet keresni. ő is meg ne vesse őket akor.

vannak meg olyanok akik a parochiakban nem mennek vasárnapokon. és Innep napokon. az áitatoságnak szine alat. mondván. hogy nagyob áitatoságal vannak másut. mint a parochiában, mások meg azért. mert agyontato papjok másut vagyon.

Az elsőknék azt mondom, hogy az áitatoságok nem valóságos. és azokban inkább képzelés. vagyon. mint sem igazság, és amely áitatoság az Anyaszent egyház parantsolattját el mulatattya, anem áitatoság, hanem játzodtatás.

A másikának azt felelem, hogy gyakorta jobban tselekedné hogy ha a parochiában volna a rend szerént való gyontato papja, ha egyébért nem is. hanem tsak az engedelmeségért. és a jó

---

¹⁹¹ S. Bern. epist 42 o libertas servitute servilior quae me pessimae addicat superbiae servituti, plus timeo dentes lupi quam virgam pastoris. advertens nimirum cruenta bestiae quae circuit quaerens quem devoret. elongatam custodiam. heu statim insilit in praesumptorem

¹⁹² S. Aug. Serm 251 sup Ideo a sanctis patribus nostris constitutum est christianis. et mandatum ut in solemnitatibus sanctorum et maxime in dominicis diebus otium haberent, et terreno negotio vacarent, ut paratiores et promptiores essent ad divinum culo tum. cum non haberent quod eos inde retardaret incommodum relinquerent. que ee tempore terrenam sollicitudinem quo facilius possent dei intendere voluntatem. indi ipse dominus per profetam dixit., vacate., et videte quoniam ego sum Deus, athiquo diversis curis ac negotiis implicati hanc sententiam Dei spernunt timeo quod in futuro iudicio illis januam domini pulsantibus dominus respondeat. amen dico vobis nescivos.: discedite a me omnes qui operamini iniquitatem et qui modo Deum quaerere negligunt. ab ipso tunc respuantur.

példáért, hogy ha pedig valamely helyes ókból máshoz gyonik, apásztorának engedelmeiből, az idővel úgy bánnyék, hogy az a szabadság meg ne gátolgya a parochiában menni a szent napokon és azal jó példát adni atöb hiveknek

Végezetre arra inteleg fiam, hogy hü, és szorgalmatos légy a parochiához., és semmi okokbol el ne távozáj attol; úgy tekéntséd azt mint Anyádot, aki a kristusnak szült tegedet a kereszttség által. és aki a kereszttyenségyben nevelt fel tégedet, reája vagyön bizatatva a te lelked, arol számot kel adni Istennek, ö néki kel tégedet vezérelni az üdveségynek kapujához, és tégedet segiteni halálodnak oráján. szeresed tehát ötet, mint agyeremek szereti az Anyát,¹⁹³ légy hozzája engedelmeségyel, vegyed tölle az oktatásnak, és a szenttségeknek lelki eledelét. és szorgalmatoságyal kövesed az Apostolnak ezt a nagy intésit.

¹⁹⁴ *Engedelmesek legyetek ati elöttetek jároknak, és birtokok alatt legyetek, mert ök vigyáznak, úgy mint kik számot adnak ati lelkeitekért. hogy örömel tselekedgyék azt., és nem nyögve. mert a néktek nem használ.*

HARMADIK KÖNYV

Hogy mitsoda akadályok fordittyák el. az ifiakot a jó erkölcsötöl.

Nem elég annak a ki mást vezet valamely utra hogy meg mutassa neki az utat melyet kel tartani, és hogy mitsoda modokal. érkezhetik. a fel tett helyre., hanem még tudtára is adgya a veszedelmeket melyeket találhat utyában., meg oltalmazza, és módöt adgyon néki az akadályok ellen. a melyek meg gátolhatnák., vagy meg késedelmezhetnék, uttyának. szerentsésen valo el végezésit. E szerént tselekedék Raphael. Angyal. (:akiröl már szóllottunk). aki is azal meg nem elégedék hogy kalauza lenne az ifiu tobiásnak, hanem még meg is menté az uttyában lévő akadályoktól., atöbki közöt attol a nagy haltol. a melyet láttak a tigris vize parttyán. a melytöl nem tsak meg szabaditá. de meg fogatván véle. azt nagy haszonra forditá.

Ez így lévén kedves fiam. minek utánna meg mutattam volna néked. az üdveségynek uttyát., és a modokot a melyeket kel élni, hogy meg nyerhesed ajó erkölcsöt ifiuságyodban, szükséges az is hogy meg mutassam néked az akadályokot a melyeket fogsz találni azon az uton. úgy ezt is fogom tselekedni ebben a harmadik könyvben. a melyben elődben adom az okokot, a melyek szoktak el veszteni a veled egy idösüeket, a roszt erkölcsben vetvén öket., meg mutatom mitsoda modokal. kerülheted el azokat, de söt még hogy azokbol mitsoda hasznöt vehetz a jó erkölcsben valo elé menetelre.

I Rész

Első akadály. az ifiuságy üdveségyinek.
az oktatásnak fogyatkozása.

Az első akadály. az ifiak üdveségyinek., a tudatlanságy, vagy az oktatásnak fogyatkozása., mert hogy a jót lehesen szeretni. azt üsmérni kel. hogy pediglen azt lehesen üsmérni, szükséges hogy arra meg tanitassunk., a pedig nem lehet hogy magunktól azt meg üsmérjük, mivel

---

¹⁹³ hebr. 13. 17.

¹⁹⁴ obedite praepositis vestris. et subjacete eis.: ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri. ut Cum gaudio hoc faciant. et non gementes hoc enim non expedit vobis.

¹⁹⁵ magunkal. tsak atudatlanságot, és a vétket hozuk evilágra. az Isten azt mondgya a proféta által. hogy *az ő népe azért vitetet arabságra mert tudománya nem volt.* az az. azüdvességre valo oktatása, a bölcs azt mondgya, hogy *a hol. tudomány nintsen. őt nem jó aléleknék.* atudományon érti azt, a mit az embernek kel tselekedni, a mely nélkül el nem érheti a valóságos boldogságát.

Ez az akadály igen nagy, és ez, az első eredete az ifiúság meg romlásának, ez annál is keserveseb. hogy közönséges, és sokakra terjed. a bizonyos léven. hogy az ifiaknak nagyobb része, az üdvesség igazságának tudatlanságáért veszi el magát, és ez a tudatlanság az oktatásnak fogyatkozásától jö, az Atyák el mulattják a valóságos áitatoságra tanítani gyermekeket, minden gondgyok tsak. a, hogy azokat a hejaban valóságban, a mulattságban, a földi jók keresésiben, és avilági szokásokban nevelhesék., a mesterek. pedig leg inkább azon igyekeznek hogy a tudományokban vigyék eléb őket, és azon igen keveset igyekeznek, hogy tudosoká tegyék őket, az üdvességnek tudományában., a gyermekek a kik nem üsmérik. hogy mitsoda szükséges nekik atanulás., nem tsak keveset gondolnak azal; de még kerülük. mint olyan dolgot. a mely nehéz, és amely ellenkezik hajlandóságokal. ez is az oka hogy atudatlanságban maradnak., és arosz szokásokban, és hogy magokot el veszti.

¹⁹⁶ Ennek az igazságnak meg bizonyítására két ellenkező példát hozok elé., szent Agoston a maga gyonásiban siratván ifiúságának meg romlását, annak okát az oktatás fogyatkozásának tulajdonítja. és az Attya vakságának a ki minden igyekezetit tsak abban vetette, hogy a fiát elé vigye a tanulásban, és hogy ötet tudosá tehesse., és ékesen szóllóvá, és a mi leg szükségeseb volt. azt el mulatta., úgy mint. hogy szokásira vigyazon. és a jó erkölcsre tanitassa. a mely nélkül, a tudományok az embert, még utálatosabbaká tészik, és inkább el távoztattják kegyelmétől.

Ellenben meg. a szent irás előnkben adgya atiszta Susánnának nemesi cselekedetit, a ki is ¹⁹⁷ jöbben szereté hogy hamisan vádoltassék. és halálra ítéltessék akét utálatos venektől., mint Isten előtt vétkezni, olyan fertelmes vétekel., a melyre az a két nyomorult unszolák, az irás annak a szent tselekedetnek okát, az ő áitatoságának., tulajdonítja, és annak hogy szüléitől szép oktatásokat vett volt ifiúságában., az irás így szól felölle, Isten félo volt mert a szüléi Istenesek lévén, a mojses törvénye szerént oktatták volt.

oh ! kedves fiam vigyáz erre. mint ate üdvessednek leg nagyobb akadályára., szeresed, és keresed atanulást, és abban bizonyos légy. hogy nagyobb rosztol nem tarthatz ifiúságodban, mint attol; hogy ha az üdvességre. vivö igazságokat nem fogod tudni. igyekezel el kerülni ezt a nyomoruságot, a mely oka lesz veszedelmednek szeresed atanulást, és arra minden modot ¹⁹⁸ keres. hogy ha az Isten néked szüléket. vagy mestereket adot, a kik a jó erkölcsnek uttyára oktatnak, adgy nékie azért hálákokt., hogy ha a szüléid el mulatnák az oktatást. keres arra modot magadtol. és meg tarttsad salamonak ezeket a szép szavait. A bölcs elme, azt keresi hogy tanítsák, az esztelenek meg maradnak tudatlanságokban.

---

¹⁹⁵ Isaias 5. propterea captivus ductus est populus meus. quia non habuit scientiam prov. 19 ubi non est scientia. animae non est bonum

¹⁹⁶ lib 3 Conf. cap. 1. quis enim hominum non extollebat laudibus tunc patrem meum quod ultra vires rei familiaris suae impederet filio quidquid etiam longé peregrinanti studiorum causa opus esset. cum interea non satageret idem pater qualis crescerem tibi autquam coactus essem disertus, aut potius desertus a cultura tua Deus qui es unus verus et bonus dominus agri cordis mei.

¹⁹⁷ Daniel 13. Joachim accepit uxorem nomine susannam, filiam helciae pulchram nimis et timentem Deum, parentes enim ejus cum essent justi erudierunt filiam suam secundum legem Moysi.

¹⁹⁸ prov. 15 Cor sapiens quaerit doctrinam. et cor stultorum pascitur imperitia.

II Rész

A második akadály. a Szüléknek. nagy kedvezések. rossz példa adások., és rossz oktatások

A valóságos dolog, hogy a gyermekek veszelmet gyakorta a szülék okozák, a kik el mulattyák azt a nagy kötelességet [kötele séget] a melyet Isten adot reájok, hogy gyermekeket, az ő félelmében és a jó erköltsben neveljék.

A szülék. ezen kötelesség ellen. négy vétékben eshetnek., a melyek okozák gyakorta gyermekek meg romlását. és veszedelmit.

1. A midön el mulattyák az áitatoságra oktatni őket, és jó idején szoktatni a jó erkölcs, és az üdvesség tudományira.

2. A midön igen kedveznek gyermekeknek, nagy szabadságot adván nekik, és meg nem intvén őket mikor rosszat tselekesznek

3 A midön tselekedetekel. rossz példát adnak nekik.

4. A midön az áitatoságal ellenkező oktatást adnak nekik

Azt mód nélkül is láttyuk hogy a szülek kedvezések menyí gyermekeket vesztenek el, nagyobb része, az Atyáknak. és az Anyáknak, oly vak szeretettel szeretik gyermekeket, hogy csak atesti jóvokat tekintik, tartanak attól hogy leg kisebbben is meg ne szomorítsák, a jó erkölcsnek határában tartván őket. vagy helyesen meg dorgálván őket., jobban szeretik őket rossz hajlandóságokban hagyni, amelyek idővel nevednek., a midön azokat meg nem jobbították és a melyek holtig való rossz erkölcsüeké teszi őket, és örökös nyomorultaké.

Nyomorult Atyák ! kik azal az esztelen kedvezéssel., az örökös veszedelemben vetik gyermekeket, hasonlok azokhoz az ostoba állatokhoz, kik addig ölelgetik fiókat. hogy meg ölik, vak atyák. nem láttyátoké hogy az a kegyesség. a melyel vagytok gyermeketekhez oly nagy kegyetlenség, hogy nagyobb nem lehettek hozzájuk, és nem volnátok olyan kegyetlenek. hogy ha a magatok kezével ölnétek meg őket. a bizonyos lévén. hogy ezen kegyetlenséggel, csak a testeket vesztenétek el, de a kedvezéstekel. él veszítitek lelkeket, és üdvességeket el jó még az idő a melyben a gyermekeitek. a kiket most ketsegtettek, átkozni fognak titeket, boszu állást kérnek Istentől ellenetek, és bé vádolnak titeket az ő ítélő széke előtt. mint nyomorúságoknak okait., valamint az olyan. a kit hogy halálra ítélték volna, kiáltani kezdé, nem a bíró. hanem az anyám küldöt a halálra.

Lesz még az a napja, hogy a ti vétékes kedvezéstek az Isten átkát szállítja reátok., és gyermekeitekre; reátok azért mert se nem oktattátok. se meg nem intettétek mikor kívántatott; a gyermekeitekre., mert a ti kedvezéstekel elvén, minden rendeletlenségekre, és rossz erkölcsökre adták magokat

Nézd meg a fő pap Héli példáját, a melyről ide fellyeb szolottunk, tanuljátok meg abból az irtoztató büntetésből amelyet az Isten bocsáta reája, azt, a melyet ti is várhattjátok magatokra, mert mind azok nyomorúságok, a melyek, ő reája, gyermekeire, és az egész familiájára¹⁹⁹ tudulának, a fiaikhoz való nagy kedvezésért valának., halgasad mit mond az Isten erről maga. *Meg itélem a Héli házáat örökké. a hamiságért, mert tudgya vala hogy méltatlanul. tselekednének fiaik. és meg nem feddé őket.*

---

¹⁹⁹ 1 Reg 3. 13.

Elegendő nagyra nem vihetem fiam a szülék vétkeit., azért hogy azoktól irtoznál., azt akarom tudtadra adni., hogy ha az Isten bölcs, és jó erkölcsű szüléket adott néked., akik a jó erkölcsre oktasanak, azért adgy hálákat néki, és légy hozzájuk nagy engedelmeséggel. de viszontag. ha aszüléid el felejtik kötelességeket, és üdvességedet, és meg engedik rossz tselekedetedet minden feddés, és dorgálás nélkül, az ő kedvezéseket úgy tekintsed., mint néked leg veszedelmesebb dolgodot, és a mely el is fog veszteni. kérjed az Istent. hogy változtassa meg elméjeket, és hogy adgyon néked helyetek más mestereket, a kik tegedet oktasanak és reád vigyáznak.

De még azt is hozzá teszem, hogy ha szüléid, nem csak el mulattyák hogy meg intsenek, de a mi meg rosszab; hogy rossz példát adnak néked, arra tanítván tégedet a mint a gyakran meg történik, rossz tselekedetekkel: hogy az élet gyönyörűségeit szeresed, a gazdagságokat kíványad; a hejában valóságot szeresed, kevély légy, nagyra vagyó. fősvény, haragos. boszu álló, hogy leg kisebb boszuságot se szenvedgy el, tisztátalan beszédű., esküvő, a jó lakást szerető, részeges. tisztátalan, és többek ilyenek, de még többet, hát ha még olyan nyomorultak hogy beszédek ezekre tanítsanak., vagy jóvá hagyják. és ditsérjék a midőn valamelyikét követed. oh! Istenem, tarts kedves fiam mindentől az ilyen állapotban, soha nagyobb. veszedelemben nem lehetne üdvességed. folyamodgyál az Istenhez., kérjed világosítását. hogy meg különböztethesed a jót arossztól. erősítse meg elmédet. és meg ne engedgye hogy magadot el veszese. azoknak vétkeikért. akiknek kellene üdvességre vigyázni

A Előbbeni Részhez való adás.

Az előbbeni részt el végezvén, eszemben jutott meg egy más ók, a mely igen árt az ifiak üdvességinek. és a melyet szükséges fel tegyem., a pedig a gyontató papoknak gondatlanságok, a kiknek nintsen mindenkor. elegendő gondgyok, és figyelmeségek a gyermekek gyonására, a melyeket. csak könnyű, és kicsiny dolognak tarttyák, azal meg elégesznek hogy valamely könnyű kérdéseket tegyenek; töllök, az első feleletekre hitelt adnak. és minek utánna holmi imádságokat adtanak volna nekik penitentiául., el küldik az absolutioval., de a kik szintén olyan tudatlanok., és rossz erkölcsűek, valamint annak előtte. ettől vagyon., hogy az ifiak akik inkább csak szokásból gyonnak meg, mint sem okból. és az üdvességhez való indulatból, gyakorta rossz gyonásokat tesznek., a melyekben csak egy részit valyák meg vétkeknek, mert azokról. nem tudnak elegendőt, vagy is hogy nintsen elegendő töredelmeségek, se akarattyok, a magok meg jobbitására, némelykor, és még gyakorta is, el titkolyák vétkeket a pap előtt., a kinek szégyenlik azokat meg vallani, és az a nyomorult szégyen sok esztendőig tarttya őket a kárhozatos állapotban., a vétekben gyakorta való esések miatt, és a sok szentség törő gyonásokért, mind addig valamég valamely okos gyontatóra nem találják. aki fel nyissa szemeket. és ki vegye. a nyomorult állapotból.

Hogy ha agyontató papok jól el hitetnék azt magokal., hogy mitsoda nagy jókót tselekedhetnek a gyermekek gyonásiban., és mitsoda rettentő sok rosszat. a melynek ők az okai mikor őket el mulattyák, meg látják. hogy nintsenek olyan gyonások a melyek oly méltok volnának buzgóságokhoz., se a melyek inkább meg érdemlenék figyelmeségeket mint azok., mindenek felet. három nagy dologra is vigyáznának.. Először annak mennének végire, hogy ha az ifiak nem titkoltaké el valaha valamit gyonásokban., szégyenből, vagy félelemből. és ha az úgy. vagyon. meg kel vélek üsmértetni. hogy mitsoda rosszul tselekedték; és azt el kel vélek hagyatni egy közönséges gyonás által, másodsor. az Isteni félelmet. beléjük kel oltani, és a halálos vétektől való irtozást, a mely ő előtte fertelmes. főképen a tisztátalan vétek, amely leg közönségesebb az ifiak között. és ez ő nekik leg halálosabb ellensége. harmadszor meg kel vizsgálni. hogy ha nem szoktáké meg ezt a vétket., vagy mást illyet, valamint, az engedetlenséget, arestséget. az esküvést, és legyen gondgyok arra, hogy hagyasák el azokat

vélek. jó tanátsot adván nékik, és ezen vétkek helyet, ellenkező jó erkölcsöket vétessenek bé vélek. az engedelmeséget. a munkát. abékeséges türeést. a felebaráti szeretetet., egy szoval arra tanítani őket hogy az Istent mindenek felet szeresék:, és az ő kegyelmét, minden gyönyörűségéknél. Imé ezeket tselekszik a jó gyontato papok. az ifiak gyonásiban. és abizonyos, hogy az Isten meg áldgya munkájokat valamint ezt minden nap láttyuk

Tégedet pedig fiam arra intelek. hogy visgáld meg jól magadot., és tekinsd meg, ha nem estelé abban a nyomoruságban. a melyről szollottam, és hogy ha nem volté mind eddig olyan gyontato papod. a ki el mulatot. volna. és meg hagyot volna rossz szokásidban., és talám még olyan vétkekben amelyeket soha meg nem vallottad a gyonásodban, ha ez ugy vagyon kedves fiam. kely ki mentől hamaréb ebből a veszedelemből mert ez üdveségedben járo dolog: keres egy jó gyontato papot. aki abol ki vegyen, és akinek gondgya légyen ajó erkölcs uttyára vezetni tégedet, és aki kövesse azt a három dolgot a melyeket ide fellyeb mondottam

III Rész

A harmadik akadály a ifiak üdveséginek az engedetlenség.

²⁰⁰ Szent Hieronimus igen jól mondgya. hogy ha szinte a gyermekek meg romlások, gyakorta a szüléktől vagyon is. de a gyakorta a gyermekektől vagyon, akik nem akarnak tanulni, ezt engedetlenségnek nevezhetni.

Az engedetlenség olyan fogyatkozás, amely nem akarja a mások igazgatások alá vetni magát. vagy olyan. alatomban valo maga hittség, a mely nem akarja hogy tanítsak az igazságokra, a melyeket kel tudni. se tanátsot venni az olyan dolgokrol., a melyeket tselekedni kel., se a feddést, a midön a szükséges. se a jora valo intést, a midön attol el távoztanak

Ennél a fogyatkozásnál. már nem lehet az elmében. rosszab fogyatkozás.

Mert ha annak okait meg visgállják, a kevélységtől vagyon, a mely meg vetteti mind azt, valami másoktól jö; vagy a feleségtől. és a ragaszkodástol. a melyel. vannak a magok elméjekhez, vagy az elmének álhatatlanságától., a mely semmire nem figyelmeztvén. meg veti a leg szükségeseb dolgokat is.

Ha meg visgálljuk hogy mik követik az engedetlenséget, abizonyos. hogy az egyedül. minden rossz erkölcsökben vetheti az ifiakot. mert a meg jobbításra valo modot el veszi, mivel hogy tselekedhetik ajót. ha azt nem akarják üsmérni, hogy lehet meg jobbitani a maga fogyatkozásit, hogy ha azokrol meg nem feddik, a mely beteg meg nem akarja üsmérni nyavalyályát., és az orvoságokat. el veti [el-veti], a nem remélheti meg gyógyulását.

Ugyan ezért is az szent írásban, fő képen a példa beszédekben, a hol leg inkább oktattya az ifiakot, beszél leg többet ezen rossz erkölcs ellen, a mely leg nagyobb akadály a üdveségeknek, intvén őket arra hogy örömet bé vegyék. az oktatásokat. tanátsokat. és az feddéseket.

²⁰¹ Az oktatásokrol azt mondgya. hogy a. *hamisnak szive gonoszt keres., és az igaz sziv tudományt keres.*

²⁰² A tanácsrol azt mondgya hogy *A bolond uta igaz az ő szemei előtt. aki pedig bölcs. enged atanácsnak A ki szivében bizik bolond az, aki pedig bölcsen jár. meg szabadul Halgasd meg a tanátsot. és fogadd meg az oktatást. hogy bölcs légy végtire..*

---

²⁰⁰ Saepe magister peccat saepe discipulus. et non nunquam patris vitium est. non nunquam filii, út male erudiatur
S. Hier. in cap. 6. Micheae.

²⁰¹ prov 27. 21

²⁰³ Hát a feddésről mit nem mond.

A ki szereti az oktatást. szereti atudományt, a ki pedig gyűlöli a feddést. esztelen.

²⁰⁴ *A ki meg veti az oktatást, utállya alelkét. a ki pedig enged a meg feddéseknék., birja a szívét.*

²⁰⁵ *Az emberre., a ki a feddöt kemény nyakal meg veti, hirtelen veszedelem jö. és ötet nem követi az egésség..*

Ez okáért fiam vigyáz erre az rossz erkölcsre, a mely leg nagyobb akadály a üdvösednek., ha benned fel találkozik. igyekezzél attól meg szabadulni, és hogy olyan engedelmes elméd lehessen., a mely szerese atanulást, a tanácsot. az intést, és a feddést. hogy pedig azt meg nyerhesed, e szerént tselekedgyél.

1. Kérjed az Istentől minden nap azt az elmét.

2. Legyenek mindenkor előtted salamonnak ezek a szép intési.,

²⁰⁶ *Fiam figyelmez az én bölcseségemre, és az okoságomra hajtsd meg füleidet. és végtére ne suhajtozál. midön meg emészted életedet mondván. miért utáltam meg az oktatást, és adorgálásoknak nem engedet a szívem, és nem halgattam atanitoim szavát. és atanitokhoz nem hajtottam fületem.*

3. Hitesd el magadal., a mint hogy az igaz is, hogy olyan korban vagy, a mely tele tudatlanságal; és sok fogyatkozás alá vagyon vetve, a melyben nem vagy alkalmas arra hogy magadot igazgasad. de arra nagy szükséged vagyon. hogy olyanok igazgasanak. a kik tudosabbak, az az igazgatás pedig negy dologban áll; az oktatásban. tanácsban, feddésben, és intésben, azt bizonyosnak tarttsad hogy ifiukorodban, az okosokhoz valo engedelmeség néked oly szükséges, hogy ezen ajó erkölcsön áll, a jól neveltetésed, a jó erkölcsben valo elé meneteled, ez életben valo szerentséd; és az örökké valo üdvösed.

4. szeresed oktatni ajó erkölcsben, és örömet tanullyad a jót akár kitől.

Kérj örömet tanácsot, még az olyan dologban is. a melyet magad is világosan által látod oh'

²⁰⁷ *mitsoda szép dolog mindent tanátsal tselekedni. ezt a bölcs jóvalya néked, fiam ne tselekedgyél semmit is tanáts nélkül., és a dolgot végben vivén. meg nem bánod.*

Meg ne nehesztely azért. hogy ha fogyatkozásidrol meg intenek., az igen nagy vétek mondgya szent Hieronimus., ha azt gyiülöd aki tégedet meg fedd, fő képen. hogy ha hozzád valo ²⁰⁸ szeretetiből fedd meg, ne menttsed magadot vakmerő képen., mert az, a maga hittségöl jöne, söt meg ellenben., vegyed alázatoságal. a mit jóvadra mondanak, üsmerd meg vétkeket., és abból jobbisd meg magadot.

5 Arrol meg emlékezzél. hogy az engedelmeség nem tsak abban áll, hogy örömet vegyed az oktatásokat, a tanácsokat, az intéseket. és a feddéseket, hanem még azokat követni is kell,

---

²⁰² prov. 12. 15. prov. 28. 26. prov. 19. 20.

²⁰³ prov. 12. 1.

²⁰⁴ prov. 15. 32.

²⁰⁵ prov. 29. 1.

²⁰⁶ prov. 5.

²⁰⁷ Eccle 32. 24

²⁰⁸ grande peccatum est odisse corripientem. maxime si te non odio sed amore Corripiat. S. Hier. in cap. 5. Amos.

²⁰⁹ Hogy bé fejezem, szent Hieronimusnak ezeket a szép szavait adom elődben. Mely jó a felyeb valoknak engedelmeskedni, követni parantsolattyokot, és a szent írásnak rendi után, meg tanulni másoktól., az életnek, ösvenyét. amelyen kel járni, se annak arosz mesternek ne higyen. ugy mint a maga hittségnek

IV Rész

Negyedik akadály, az álhatatlanság.

Hogy ha az engedetlenség közönséges az ifiak között; az álhatatlanság ajóban, még közönségeseb; és ez igen nagy akadály a üdveségeknek. vannak olyan ifiak, a kik engedelmes elméüek. a tanítást tanátsot intést bé vesznek, de az is igaz. hogy az engedelmes ifiak, nem mindenkor elegendő álhatatosok, hogy hiven kövesék ajót. amelyre tanítták az ő elméjük változó, amely mindenhez ragaszkodik minden indulattyokot követik, a sok féle hajlandóságok mindenkor. mozgásban lévén, nem engedi hogy sokáig legyenek egy állapotban; alig alkalmasok tsak ara is, hogy valamely jót tegyenek fel magokban. ajó erkölcs meg tartására., a leg első alkalmaság el felejteti vélek minden jó fel tett szándékjokot

Hogy ha ezt az álhatatlanságot jó idején meg nem orvosolyák., igen nagy akadályára lészen az ifiak üdveséginek; és alkalmatlanná teszi őket, hogy elé mehesenek az áitatosagban., a fa nem véthet gyökeret a fövényben, se a jó erkölcs az álhatatlan elmében. a mely időben változik.

²¹⁰ Ezért is int abölcs ezekre tégedet. hogy *ne ingadozz. minden szélre. és meg ne induly minden utra.* légy állandó az ur uttyában.

Ez az álhatatlanság ajóban. három fő okoktól jö.

1 Attól akönyü változó elmétől, amely természet szerint való abban a korban., és a mely az ifiakot alhatatlanoká teszi minden tselekedetekben, akik is változok minden hajlandóságokban., gondolatyokban szándékokban., és végezésekben. ettől vagyton. hogy álhatatlanok ajó erkölcs követésiben.

2. Attól jö; mert nem hitették el magokal. valójában. üdveségeknek, nagy. és szükséges voltát, és azt a köteleséget. a melyel tartoznak a jó erkölcsre adni magokat ifiuságokban.

3. Jö végtire ajó magaviselésnek fogyatkozásától. és attól. mert nem lévén elégségesek arra hogy magokat igazgathasák, senkitől arra tanátsot nem vesznek hogy jó rendben vegyék életüket: vagy ha vesznek. is. de azt tsak könnyen, arra nem figyelmeznak. se azt nem követik, tsak hamar el felejtik amely jó intéseket adnak nekik. és ilyen formában. tsak követik. álhatatlan elméjüknek minden indulatit

Hogy meg lehesen. gyógyítani ezt az álhatatlanságot, a három okokhoz. orvoságokot is kel tenni,

Először tehát. fiam. igyekezzél azon. a menyiben tölled lehet, meg jobbitani benned, azt az idődhöz természet szerint való könnyüséget, amely változóvá téssen tsak nem minden tselekedetidben légy álhatatos minden munkádban, könnyen meg ne változtasad fel tet szándékidot, se foglalatóságidot: hanem ha valamely ókbol, és tanátsal, egy szóval igazgasad magadot; okoságal., és ne kövesed tsak a magad elméjít. és gondolattyát.

---

²⁰⁹ S. Hier. ad demetriadem de virginitate. bonum est obedire majoribus parere praeceptis. et post regulas scripturarum vitae suae tramitem ab aliis discere.

²¹⁰ Eccle 5 11

2. Azon légy, hogy az elméd állandó legyen a jóban. a jó gondolatok által., gyakorta elmélkedvén üdvöségedről., és arol, hogy micsoda szükséges néked a jó erkölcs ifiúságodban,

3. Adgyad magadot valamely okos gyontato papnak igazgatása alá, kövesed tanátsit. és a rendet mellyet elődben ad. adgy számot néki némelykor tselekedetidről. úgy hogy a jó utban tehesen., a midön attól el távozol., az ő tanátsa. vagy valamely más értelmes embernek tanátsa nélkül, semmi olyas dolgot ne tselekedgyél

De mindenek felet kérjed az Istent gyakorta, hogy adgyon álhatatos elmét a fel tet jó²¹¹ szándékidban., és tegyen állandóvá ajoban. kegyelmidnek segítségével. *oh! Istenem erősítsd meg lépésimet a te parantsolatidnak ösvényiben. hogy soha azoktól el ne távozzam, el ne felejtssd abölcsnek ezeket a szép szavait, a jó erkölcsű ember. meg marad a jó erkölcsben valamint anap, a mely soha el nem veszti fényességét; de az esztelen változó. valamint ahóld, a*²¹² mely soha egy állapotban nintsen tekinds meg fiam hogy melyikét választod., nem akarnád hogy a világ esztellennek tartana, pedig valóságilag avagy Isten előtt. hogy ha álhatatos nem vagy szolgálattyaiban.

V Rész

Ötödik akadály a jónak szégyene.

A több modok között, amelyeket az ördög talált a lelkek el vesztésére. a jó tselekedeteknek szégyenénél. nagyobb nem található, a szégyenel könnyen meg tsallja a gyenge elmét,²¹³ olyanokat. a micsodások az ifiak, a kik is könnyen magokban vévén a félelmet. és a szégyent, az a nyomorult lélek. viszá áll gyengeségekkel. és a természet szerint való szemérmeségekkel. azon igyekeznek, hogy a jótól. és a jó erkölctől, tartssanak, és szégyenelnyék. holott avétekhez kellene ezekkel lenniük.

Erre való nézve; sok hejában való; és hamis kepzéseket ad elméjekben; tudni illik, hogy a jó erkölcs nem bétés az emberek előtt, hogy nem igen bétésülnek azokot. akik azt követik, hogy ha a jóra adgyák magokat. azért őket meg vetik, és meg tsufollyák, az ilyen mesterségekkel. el vonnyá őket a jó erkölcsnek uttyárol., az ilyen ostoba szégyenel., meg fojttya benne a jó gondolatokat, és üdvöségekre való jó igyekezeteiket. És némelykor, eza nyomorult szégyen, anyira el foglallyá elméjüket, hogy nem tsak. a jó tselekedetért és a jó erkölcsért meg ne pirulnának. de még ditselkednek rossz erkölcsökkel, és gyaláznak tarttyák, hogy nem olyan gonoszok. mint a leg rosszab erkölcsűek. valamint etörténék szent Agostonal. aki erő²¹⁴ keservesen beszél gyonásiban

Hogy ha ez a veszedelmes szégyen el foglalta elmédet kedves fiam. azt úgy kel tartanod, mint, üdvöségednek leg nagyobb akadályát. és hogy ha idején nem igyekezel azt el hagyni, minden bizonyal. el veszt tégedet. hogy pediglen azt meg győzhessed; a következő dolgokra vigyáz

Először. miért pirulsz meg, ? a jó erkölcsért pirulsz, az az. az Isten szolgálattyaért, a mely nélkül nintsen semmi tiszteletes evilágon, ditsőségesnek tartod egy földi fejdelemnek szolgálattyaát., és szégyenled a te örökös uradot. a menynek királyát szolgálnod, akinek mindenel tartozol., mely nagy vakság., ! de azt tud meg hogy a rossz és illetlen dologért pirulnak meg., vagy a mely alá való, és méltatlan magában. hogy ha pedig meg pirulsz a jó erkölcsért, ezt azokat egy mértékben teszed.

---

²¹¹ ps 16 5:

²¹² Eccles. 27. 12.

²¹³ omne malum. aut pudore. aut timore natura suffundit Tertull. in apologetico.

²¹⁴ conf. lib 2. Cap. 3

Másodszor; kik előtt pirulsz, a hamisak előtt. akiknek ítéletek. meg vagyon romolva. a kik jonak tarttyák. a mi rosz. és rosznak a mi jó, más rendet nem követnek ítélettyekben, hanem a rendeletlen indulattyokot, és hajlandóságokot, hogy ha tégedet meg vetnek. azért tselekeszik.²¹⁵ mert utállyák a jó erkölcsöt, és azokat, kik azt követik. *Utálatosság pedig a büiösnek az Isteni szolgálat.* mondgya a bölcs., *utállyák abolondok azokat. a kik a gonosztol futnak: Az igaz uton járó. és az Isten félö meg utáltatik attol., a ki a gyalázatos uton jár.* hogy ha azt akarod hogy az emberek jól ítélyenek felöled, miért nem keresed az értelmes és Isten félö embereknek ítéleteket, a kik téged tisztellyenek és betsüllyenek a midön jót tselekeszel.

Harmadikszor Emlékezél meg az Isten fiának erről a rettentő fenyegetéséről, a melyel²¹⁶ fenyegeti mind azokat a kik meg pirulnak az ő szolgálattyáért. *A ki engemet szégyenl. és az én beszédimet, azt az Ember fia szégyenleni fogja. mikor el jö az ő Fölségében az az.* hogy magáénak nem fogja őket üsmérni, gondold el magadban, hogy mitsoda irtoztato gyalázat fedezi bé azon a napon., azoknak ortzájokot akik meg pirulnak ez életben az Isten szolgálattyáért. a midön az egész világ eleiben terjesztetik az ő vétkek. és hogy. a jó erkölcsért valo meg pirulásért öröké valo gyalázatra, és bestelenségre tétetnek., a melyek soha el nem²¹⁷ töröltetnek az Angyaloknak., és a szenteknek elméjeböl. valamint ezt az Isten maga mondgya *És titeket örök gyalázatra vetlek. és örök szégyenségre, mely soha feledékenséggel el nem töröltetik.*

Oh ! kedves fiam kerjed az Istent gyakorta; hogy erősittse meg elmédet, az ellen a nyomorult szégyen ellen, a mely tsak tisztán képzelése a gyenge elméknek. szoktasad magadot idején ahoz, hogy ajót szabadon tselekedgyed, nem vigyázzván arra, hogy mások mit fognak arrol mondani., vesd meg az ő meg vetéseket, nevesd meg az ő meg nevetéseket, és emlékezél meg arol hogy mitsoda bolondság nagyobra tartani az emberek tiszteletit az Istenénél, és az örökös üdveségednél, és hogy tetzhesél egy kevés számu meg romlot elméjüeknek, nem tartasz az okos embereknek, a szenteknek, akik menyekben vannak, de söt még az Istennek kedvéböl ki esni. fontold meg jól mind ezeket.

VI Rész

A hatodik akadály. a rosz társaság

I Articulus.

Hogy a mitsoda ártalmas.

Oh ! kedves fiam kitsoda ád nékem, arra elegendő erejü szókót., hogy meg értethesem veled, és aveled egy idösiüekel, ate üdveségednek ezt a nagy akadályát és hogy szemeid eleiben tehesem világosan. a sok számu ifiakot, a kik minden nap magokot el vesztik, arosz társaságok miat.

Ez fiam ez, aza tör. a melyre lesi az ördög rend szerént az ifiakot, és a midön öket el nem vesztheti, atudatlanságal, a szülék kedvezésivel, az alhatatlanságal. vagy a jó tselekedetért valo szegyenel. a hamisak társaságával, egészen meg ronttya öket azoknak beszédgyeket. és példájokot adgya elejekben. hogy alegg szentebbet is meg ronttsa. és fel fordittsa ajó lélek üsméretnek rendét., és gyakorta ezekel rettentő rendeletlenségben vetette az olyan ifiakot, akik

²¹⁵ Eccles. 1. v. 32. prov 13 v. 19 prov. 14 v. 2.

²¹⁶ luk 9. 26.

²¹⁷ jerem. 23. 40.

annak előtte nem tudták aroszat, és akik anagy kísértetekben is meg tartották volt. ajó erkölcsöt.

oh. Istenem. leheté hogy az a nyomorult, nagyob eszközöket ne talállyon az emberek el vesztésekre. mint az embereket magokot, és hogy az embereknek kellesék szolgálainak lenni, hogy a magok atyafiokon kövesék az ö dühöségit, és az ö átkozot szándékját: hogy az embereket magával vigye az örök kárhozatra: ? nem tudom akettő közül melyikét kel inkább szánnom. azokoté, akik olyan hamisak, hogy beszédekkel. és példájokkal. veszedelmit okozák atyafioknak., vagy azokot, a kik meg hagyják magokot töllök rontatni, és hogy nem kerülük el inkább azö társaságjokot, mint sem a pestisben lévőket

²¹⁸ Mert a mi az elsőket illeti, nem nyomorultaké azért, hogy beszédgyekel el vesztek azokat, a kikért a kristus meg holt, és mint ha, az nem volna elég hogy magokot kárhoztattyák. hanem még ókai lesznek. attyok fiai kárhoztattyoknak., ? kezdői lesznek meg romlásoknak., és ²¹⁹ véghetetlen sok vétkeknak., eszközi lesznek az ördög hamiságának., és ö magok követik annak az. nyomorultnak hivatallyát; abban, hogy az embereket a vétkekre taszittsák, és a poklokra vessék, nyomorult kainok, számot adtok. az atyátok fiainak lelkéről, az ö véreknék ²²⁰ szava, a melyet ki ontottátok az az. az ö üdveségeknék. a melyeket el vesztettetek, boszu állást kér Istentől ellenetek, ki keresi kezetekből., és számot adtok arról néki, lelket. lélekért, ²²¹ *jáj annak, mondgya az Isten fia., a ki mást meg botránkoztat,* tudni illik, a ki mást vétékben ejt.

A mi pedig azokat tekenti, akik magokot meg ronttyak a roszak társaságában, ezek annál is inkább meltók a szanáásra, hogy az a nyomoruság az ö vétkektől vagyon., minek utánna jól tudokra adták volna., hogy nintsen semmi veszedelmeseb az ifiuságnak, mint a rosz társaság. az ajó erkölcsnek olyan kö sziklája, a melyen sokan hajo törést szenvednek., mind ezek az intések után, magákot nem oltalmazni a veszedelemtől., hanem szabadoson és tartalék nélkül menni az olyan társaságban., a melyet inkább kellene el kerülni mint sem ahalált. oh! Istenem mitsoda vakság!

Az Isten nevében kérlek kedves fiam, hogy vigyáz erre anagy akadályára üdveségednek., és ne veszed el magadot vigyázatlanságodért; vagy is hogy jobban mondgyam, nem én intelék ²²² tegedet erre. hanem a szent lélek. a proféták által. Tavoizatok el. távoizatok el. menyetek ki a gonoszok közül., a tisztátalan dolgokot ne illesétek. Fussatok ki babiloniából., ki ki tsak a szaladásról gondolkodgyék.

²²³ Halgasad a bölcsnek. Atyai intésit.

²²⁴ *Fiam ha hitegetnek tegedet a bünösök ne engedgy nékik, ha mondgyák jere velünk, legy egy társaságban vélünk, fiam ne járj vélek., tartoztasd meg lábadot az ö ösvényektől, mert az ²²⁵ ö lábok gonoszra futnak., és sietnek hogy vért onttsanak.* és meg másut *Ne gyönyörködgyél az Istentelenek ösvényiben, sene kedvellyed a gonoszok utát. fuss attol, se által ne meny azon. térj el, és hadd el azt*

---

²¹⁸ rom. 14. 15. noli cibo tuo illum perdere pro. quo christus mortuus est.

²¹⁹ Genes. 4. vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

²²⁰ Ezech. . 3. sanguinem ejus de manu tua requiram

²²¹ Matth 18. vae homini illi per quem scandalum venit

²²² Isa. 52. Recedite, recedite exite inde. pollutum nolite tangere.

²²³ jerem. 51. Fugite de medio babilonis, et salvete unus quisque animam suam

²²⁴ prov. 1. 10.

²²⁵ prov. 4. 14.

II Articulus.

Két dolog ártalmas. a roszak társaságában a beszéd. és a példa

Ugyan azon szent lélek tudodra adgya, hogy két dologtól kel tartani a roszak társaságában. a beszédgyektől és példájoktól.

²²⁶ A mi beszédgyeket illeti. szent pál ezeket fel szoval mondgya, *Meg ne tsalatassatok, a rosz*
²²⁷ *beszédek, meg ronttyák ajó szokásokat A haszontalan, és heában valo szollásokat pedig el*
²²⁸ *távoztasd, mert igen nevelik az Istentelenséget.* mondá timothéusnak, szent Jakab azt
mondgya hogy a nyelve olyan tűz. mely fel gyuttya a vétket a lélekben., a mely tüzet a
²²⁹ gehenna tüze gerjesztette fel. szent David azt mondgya hogy a bünösök szája olyan mint a
meg nyílt koporso. a melyből tsak büdöségek jönnek ki, és a melyek meg ronttyák a lelkeket,
²³⁰ hogy a gonoszoknak olyan nyelvek vagyon mint a kigyoknak, és hogy az áspis kigyonak
mérge vagyon ajakakon, a mely meg öli mind azokat kik ahoz érnek

Ha szinte a rosz erkölcsűek meg tartoztattyák is magokat a beszédekben., mind azon által az ő
²³¹ példájok hathatosak. *A ki a szurokhoz nyul. annak a kezei meg szurkosodnak., és a ki a*
kevélyel tarsalkodik kevélyé leszén. maga is. Ne légy barátságban a haragos emberel.,
²³² *nehogy az ő példját kövesed. A ki bölcsékkal társalkodik. bölcsé leszén. az esztelenek*
²³³ *baráttya. hozzájok hasonlo leszén., a példának ki mondhatatlan ereje vagyon az ifiak*
elméjin, a barátság, a melyet tesznek a hamisakal., a kedvezésre vezi őket, a kedvezés pedig a
²³⁴ *követésre. oh! barátság, mondgya szent Agoston; mely igen ellensége vagy alelkek*
jovának,! oh! elmének vaksága.! a mely roszat tselekedtet a követésel, és hogy kedvezhesen
másoknak, a midön mondgyák, menyünk, és tselekedgyük. és azt szegyenlik hogy a szegyent
egészen el nem vesztették.

Hogy pediglen világosan meg láthasad. mitsoda mód nélkül valo rendeletlenségben veti a rosz társaság az ifiakot., halgassad mit mond magáról ugyan ezen szent, siratván nyomorult állapottyát, a melyben vetette volt ötét. Olyan nagy vakságal. megyek vala a rosz erkölcsnek
²³⁵ mélysége felé, hogy akik én velem egy idösűek valának, azok közöt szégyenlettem, hogy olyan hamis nem voltam mint a többi. a midön hallanám őket ki hirdetni vétkeket, és azokban annál inkább ditsekedni mentől rutabak valának., És en is arosz tselekedetre viszem vala magamot; nem tsak a tselekedetnek gyönyörüségiért, hanem azért, hogy meg ditsértesem annak tselekedetiért, mi lehet evilágon gyalázatosab. a rosz erkölcsnél; még is én roszab

---

²²⁶ 1 cor 15 33.

²²⁷ 2 tim 2. 16.

²²⁸ S. Jacob. 3: 6.

²²⁹ ps. 5

²³⁰ ps. 139.

²³¹ Eccles 13 1.

²³² prov. 22. 24.

²³³ prov. 13.

²³⁴ Euseb. Emis. homil. 1. de iuitio quadragesimae. k. s. Aug. libr 2. conf 9. o nimis inimica amicitia. et seductio mentis, nulla lucri mei causa. ulciscendi libidine. sed cum dicitur eamus, faciamus, et pudet non esse impudentem.

²³⁵ lib 2. conf. cap. 5. Praeceptum ibam tanta caecitate ut inter coetaneos meos puderet me minoris decoris, cum audiebam eos jactantes flagitia sua, et tanto gloriantes magis quanto magis turpes essent. Et libebat facere non solum libidine facti verum etiam laudis. quid dignum est vituperatione nisi vitium? Ego ne vituperarer vitiosior fiebam, Et ubi non supetat quo admissio aequarer perditis fingebam me fecisse quod non feceram, ne viderer abjectior quo eram innocentior. et vilior haberer quo eram castior, Ecce Cum quibus Comitibus iter ágébam. platearum Babiloniae. et volutabar in coeno ejus, tanquam in Cynamomis et unguentis praetiosis.

erkölcsü akartam lenni azért. hogy meg ne gyaláztassam, és amidön nem talállok vala magamban olyat. a melyel én is olyan hamisnak láttassam lenni mint mások, olyankor olyan gonoszságot gondoltam ki, a melyet nem tselekedtem volt; azt pedig tsak azért, hogy ártatlanságomért., aláb valo képen ne betsüllyenek, és hogy annál is meg ne vessenek., mennél inkább tisztáb életünek láttzottam lenni másoknál. Imé ilyen társakal járok vala Babiloniának tágas uttzáin heverkeztvén a sárban, mint valamely jó illatu drága kenetekben

Imé fiam az a keserves állapot, a melyre tette volt a rosz társaság szent Agostont ifiukorában, a melyből. igen nehezen., és az Isten kegyelmének tsudálatosan valo segittségével kelhete ki. a mint ezt meg mondottuk az első könyvnek 11 részében.

III Articulus

Négy féle rosz társaságot kel el kerülni

Először. fiam irtozál az olyanoknak társaságoktól; akik nyilván. és meg tartozkodás nélkül tselekeszik avétket, az ilyenek. Istentelenek, és szabad életűek. és még az olyanokétol is. a kik aleg nagyobb vétkeket is el nem titkollják egymástól. úgy mint a szemérmertlenséget, az²³⁶ esküvést. részegséget, de sőt meg ezeket ditsekednek valamint abölcst mondgya. *hogy örülnek. rosz tselekedeteknek, és vigadnak a rosz dolgokban.*

2. kerülyyed mint ahalált az olyanokat akik tsufolodnak ajó erkölcsel. akik avétekre unszolnak, és azokat, a kik néked rosz beszédeket beszélnek., a rosz beszédek akár kitől jönnek. de ártalmasok., vétkeket hintenek annak lelkében. aki azokat halgattya.

3. örized magadot az olyanoknak társaságoktól. akik két színűek., akik magokat el tudgyák titkolni, az ilyenek veszedelmesek, a kik nyilván nem unszolnak a vétkekre. de a kik el fordítanak az áítatos tselekedetektől; úgy mint az imádságtól. a szenttségek gyakorlásától, ajó könyvek olvasásától., azt fogják néked mondani hogy azok néked nem szükségesek. se nem illendők. hogy más dolgot is tselekedhetel., és akik hogy ajóról el fordítsák elmédet. tsak a hejában valóságrol beszélnek, a mulattságtól. az idő töltésről, a világi előmenetelről; az ilyen beszédek fiam ártalmasok, noha nem tettzenek, mivel a jó erkölcsöt agyükeriben ronttyák meg.

4. kerülyyed a heverő és henyélő ifiaknak társaságokat, a kiknek nintsen semmi hivatallyok vagy akik roszul viszik vegben azt a melyben vannak, az ő példájok a henyelésben fog vetni, azt fogják néked jovallani. hogy hivatalodot el mulasad. és magadot mulasad, a játékot, a korszomát. meg szeretetik veled. és a henyélő életből. avétkes életben tesznek., vigyáz jól erre az intésemre, es abban bizonyos légy., hogy ennél nem lehet neked, veszedelmeseb társaság.

Mind ezeknek bé fejezésire., emlékeztél meg fiam arról., hogy valamikor akor, de az Istennek²³⁷ boszu állása meg lopja agonoszokat, látható vagy láthatatlan képen. *Az Isten haragjának tüze fel gerjed a bünösök gyülekezetei ellen., és azok ellen kik nem akarnak engedelmeskedni parantsolatának. A bünösök uta köveket egyenesitet meg, de azok végén, a pokol, és a²³⁸ setétség. és a szenvedések. Én is azt mondom a profétával. Tavoztál el az Istentelen emberektől. hogy ne egyeledgyél az ő bünökbe.*

---

²³⁶ prov 2.

²³⁷ Eccles. 16. 7. In sinagoga peccantium exardebit ignis. et in gente incredibili exardescet ira Eccles. 21. 11.

²³⁸ num. 16. 26

VII Rész

Hetedik akadály a ifiak üdveséginek a henyélés.

Ez az akadály fiam csak nem leg ellenkezőb ate üdveségedel; és el mondhatni, hogy ez okozza. és táplállya mind azokat, a melyekről ide fellyeb szollottunk.

²³⁹ A henyélés oka atudatlanságnak., eszerzi az engedetlenséget, mert atunya elme semit sem akar tanulni. a munkától való félelme, el hiteti véle hogy elegendő tudos., a mások oktatásit és tanatsit bé nem akarja venni. azért hogy azoknak követése. terhére ne legyenek. *A rest. sokal okosabnak tarttya magát. sok olyanoknál a kik másokat oktatnak és tanitanak.* a henyélés anya ²⁴⁰ az álhatatlanságnak., *a rest, akar is. nem is.* ma egyet akar, holnap meg mást; ma valamely ²⁴¹ jót akar, holnap azt meg változtattya, ugyan a henyélés okozza, a jora való szégyent, az is veszi el abátorságot, a melyel. a jó erkölcsöt kel követni, *A félelem el veszi szivit a restnek.* A henyélés a rosz társaságot keresteteti, és a veszedelmes mulattságokat, egy szóval. ez az oka rend szerént. annak a nyomorult véteknak, a melyért anyi ifiak vesznek el., apedig atisztátalanságnak vétke. a melyről fogunk szollani akövetkezendő részben. egy szóval. nints ²⁴² olyan vétek, olyan rendeletlenség., olyan veszedelemre vivő alkalmatoság. a melyeknek a henyélés ne lehetne oka, ezért is nevezi ötet szent Bernárd. mind kísérteteknek. és rosz gondolatoknak moslékos helyének. az esztelen beszédek anyának, a jó erkölcsök mostoha anyának, alélek halálának, az élő ember koporsojának., minden gonoszok helyének, és a szent lélek azt mondgya felöle hogy vétkekre tanito mester. Multam malitiam docuit otiositas. Eccles. 33.

Oh ! kedves fiam nem keserves dologé ez., hogy eza vétek, a mely kut feje. anyi nyomoruságoknak még is oly közönséges az ifiak között; ugy is tettzik mint ha természeté vált volna benne, sokat látz olyanokat közöttök. a kik henyélő, és tunya életet élnek, amunkát ugy kerülük mint ahalált, semmi tisztéséges foglalatoságra nem adgyák magokat, vagy ha adgyák. hamar el hagyák, vagy is rosszul viszik végben; csak a gyönyörüségeket szeretik, csak a mulattságról. gondolkodnak. a játék. a sétálás. a jólakás. aluvás. életeknek ezek a leg főveb hivatallyi, és az ő leg nagyob foglalatoságok.

Ezektől jönnek azok arendeletlenségek. amelyekben látjuk őket esni minden nap, a gyönyörüségekhez való rendetlen szeretet, a jó erkölcsnek meg unása; a leg szükségeseb igazságoknak tudatlansága. az Istenről és az üdveségről való feledékenység. Ezekből az után a rosz társaságok, és a mértékletlenségre való alkalmatoságok, Ezekből a rosz erkölcsök, és a rosz hajlandóságok, a melyek inkább meg szaporodnak benne. mint sem egy kertben a rosz fü, végtire ezekből jönnek, hogy egész életekben haszontalanoká. és henyélőké maradnak azért mert ifiu korokban. nem munkáldotanak azon., hogy a jó dolgokra alkalmatosok legyenek, nem is szollok az olyan rosz erkölcsökről, a melyekben veti őket ahenyelés. és a melyeket soha el sem hagyák.

oh ! adná Isten. hogy olyan könnyü volna az ifiakból. ki irtani a henyélést, a mitsoda könnyü meg mutatni hogy a mit okoz, és azt mitsoda veszedelmes dolgok követik; de ez a rosz

---

²³⁹ sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sentias. prov. 26. 16.

²⁴⁰ prov 13. 4.

²⁴¹ pigrum dejicito timor. prov. 18. 8.

²⁴² omnium tentationum, et cogitationum malorum et inutilium sentina, mater nugarum. noverca virtutum, mors animae, vivi hominis sepultura sentina omnium malorum
S.Bern ad frat. de monte Dei. serm

erkölcs, anyira meg hatotta sziveket, hogy még nem is akarják meg üsmérni aroszat. a melyet²⁴³ okoz nekik., azért hogy ne kénszeritessenek azt el hagyni *Meddig aluszol. ó rest. ?* mondgya a bölcs. *mikor kelsz fel álmodból; reád jö mint egy uton járó a szükölködés. és a szegénység mint egy fegyveres férfi*, Had hassák meg fiam szivedet. a szent léleknek ezek a szavai, és hadd üzzék ki onnét atunyaságot; erre valo nézve. olvasad figyelmeteséggel. a következő reflexiókat.

²⁴⁴ 1 Gondold meg hogy az emberek mindnyájan a munkára születtek, az Isten mindnyájokot az ala vetette. ezen parantsolattya által., a melyet világ kezdetekor adá ki. *A homlokodnak veritékével eszed kenyeredet, mind adig még viszá nem térsz aföldben. a honét vétettél.*

²⁴⁵ Hogy ha tehát ment akarsz lenni a munkától, henyélő életet élvén. az Isten akarattya ellen támadtz, el rontod a rendet, a melyet oly nagy ditsőségel allitot fel, mitsoda okod vagyon. hogy olyan közönséges. és igasságos törvény alol ki vonnyad magadot, a mely törvénytől soha senkit meg nem mentet, hogy ha pedig okod nintsen mitsoda bizodalomal. maradhatz abban a henyélő életben.

2. Hogy ha az emberek tartoznak dolgozni egész életekben; még inkább tartoznak ifiuságokban, mert ha valamely tiszteletes munkában nem foglallyák azt az időt, sok olyan rossz erkölcsöt. és rossz szokást veszzen magában. a melyek holtig meg maradnak ugyan abban a korban is kel azon igyekezni hogy alkalmas lehesen valamely hivatalra., a melyben egész életében kel foglalni magát. ha azt egyszer el veszti. többé viszá nem hozhattya, az el vesztes idő. akár mely korban, de viszá nem jö., hanem az a kulömbtség vagyon benne, hogy a melyet a több korokban el vesztenek. a munkával. azt helyre hozhattya de a melyet az ifiuságban vesztek el. azt nem lehet helyre hozni.

3 Fontold meg azt jól., hogy még annak idejében mint fogod bánni hogy el vesztetted ifiuságodnak idejét. a midön alkalmatlan lész minden jora, valamint etörténik sokakal., ezt mostanában magadal elnem hitetheted. lész még olyan idő hogy el hiszed. de akor már késő.

4. Ha arra a bánásra ne sokat hajts is mostanában. de nem kellé rettegned a nagy számadásért a melyet adtz Istennek az ő ítéletekor., ifiuságodnak rosszul el töltöt idejiről. Azon arettentő ítéletkor; az egész életed szemeid eleiben tétetik. mind rendel., és részenként, a szám vételkor; leg először is azt kérdik tölled, hogy miben töltötted ifiuságodnak idejét; mit fogsz felelni erre az első kérdésre. ? őt elődben adgyák szép rendel. mind azokat arendeletlenségeket. a melyek követték a henyélést, a tudatlansagokat. melyeket néked okozot, a vétkeket, melyeket veled tselekedtetet., a rossz erkölcsököt a melyekben tegedet vetet, a jokat, amelyekre alkalmatlanná tett, mit fogsz felelni a kérdésekre és ha semmivel sem mentheted magadot, mitsoda, ítéletet kel várnod.

5. Menyi lelkek vannak mostanában pokolban, a kik meg valyák hogy kárhozattyoknak. első oka. a, hogy rosszul töltötték volt ifiuságoknak idejét, hogy ha azok alelkek remélhetnének egy kis időtskét abbol. amely ate hatalmad alat vagyon, oh ! Istenem mit nem tselekednének. hogy azt meg nyerhetnék., és azt hasznoson tölthetnék. ? leheté hogy az ő nyomoruságok meg nem hattya szivedet, és hogy ne tanuly az ő nyomoruságokon, és példájokon., el kerülni azt a meg változhatatlan nyomoruságot. amelyben estenek henyélésekért.

oh' kedves fiam az üdveségedhez valo szeretetre kénszeritlek tegedet, hogy tellyeséggel kerüld el ezt a rossz erkölcsöt; a melynél nagyobb akadályja nem lehet az üdveségnek, hogy azt el

---

²⁴³ prov. 6 9.

²⁴⁴ In sudore vultus tui vesceris pane. donec revertaris in terram de qua sumptus es. Gen. 3.

²⁴⁵ Homo ad laborem natus. si laborem refugit, non facit id ad quod natus est. quid respondebit ei qui misit illum. qui instituit. ut laboret. S. Bernard in declamationibus

kerüllyed, két dologra vigyáz., Először hogy magadot valamely tiszteletes foglalatoságra²⁴⁶ adgyad, a mely ifiuságodnak egész idejét magának el foglallyá, Masodszor, vigyáz arra a menyiben lehet; hogy soha az időt heverésben ne töltsed, hanem mindenkor tselekedgyél valamit, az ördög tsak azt keresi hogy henyélve lasson, és akor kisérttsen. erre valo nézve kövesed szorgalmatoségal szent hieronimusnak ezt a szép letzkéit. *tselekedgyél mindenkor valamit, hogy az ördög foglalatoságban találjon mindenkor*

VIII Rész

Nyoltzadik akadály. az. szemérmetlenség

Imé el érkeztünk, a leg nagyob, a leg veszedelmeseb, és a leg közönségeseb akadályára. az ifiuság üdveséginek, a mely nem más. hanem atisztátalan vétek., a melyet ha jól meg²⁴⁷ szemlélem. nem lehet, hogy a profétával együt. ne tegyem ezeket a szomoru ohajtásokat. *ki ád az én fejemnek vizet. és a szemeimnek köny hullatásoknak forrását, hogy had sirasam éjel napal az én nepemet* mert ki vizsgálhatná meg figyelmeteségal kedves fiam. azokat a sok számu ifiakot a kiket ez a vétek tart szolgálattyan., a károkat melyeket lelkekben okoz. a számlalhatatlan vétkeket a melyeket vélek tétet, a rendeletlenségeket. a melyekben őket veti, a nyomoruságokat melyeket nékik okoz, de mindenek felet. a nyomoruságoknak nyomoruságát; az üdveségeknek el vesztésit. és az örökös kárhozattyyokat, ki vizsgálhatná meg mondám. ezeket a keserves dolgokat. a szívnek nagy fájdalom nélkül. és ki lehetne olyan hozzájuk valo szánakodás nélkül. hogy őket meg ne intené veszedelmekről., és ne segitené hogy azokat el kerüllyék. a melyekre oly vakságal futnak., Ez okáért. kérlek fiam arra., hogy figyelmeteségal olvasad a következő oktatásimot, a melyek meg utáltasák veled. ezt a vétket. mint üdveségednek, leg nagyob ellenségit, és veszedelmednek. leg bizonyosab okát.

I Articulus.

Hogy a tisztátalan vétek. az ifiuságnak
leg nagyob ellensége., és hogy ez egyedül
több ifiakot veszt el., mint mindnyájan
atöbb vétkek

Adná Isten. hogy ez a mondás. inkább álom volna mint sem igazság, és hogy anyiban lehetne ebben kételkedni. a menyiben valóságosnak kel ezt tartani, de a minden napi proba két dologban meg mutattya hogy abban nem kételkedhetünk. 1. hogy nagyob. része az ifiaknak, erre a nyomorult vétekre adgyák magokat.,

2. hogy azok között. a kik arra adgyák magokat. sokan vannak olyanok. akikben nintsen más egyéb rosz erkölcs, hanem tsak ez.

Először, nem keserves dologé a. hogy az életnek leg ártatlanab kora ugy meg légyen romolva. ezen gyalázatos vétek által. és az Isten anyaszent egyházának leg viragzób része. ugy meg gyaláztaték ezen utálatos vétekel.: az ifiak alig érik el. az okoságnak idejét., hogy ez a vétek ostromolni kezdi őket., az ő elméjekben bé szivárkozik., kívánságokat. és gondolatyyokat el foglallyá, fel gerjeszti sziveket a tisztátalan gyönyörúségeknek szeretetével. a mely minden nap az idővel nevedkévén. anyira meg erősödik. hogy igen nehéz lészen azt el oltani.

²⁴⁶ facito aliquid operis, ut te semper diabolus inveniat. occupatum Hieronym. Epist. ad rusticum

²⁴⁷ Jérem 9. 1.

²⁴⁸ Ez egy részint a természetnek meg romlásától jö. a mely, a szent irás mondása szerént., aroszra hajol ifiúságától fogvást, más részint ennek a kornak jó rendben való természetitől jö, a melyet avérnek melegsége; hajlandobá teszi az érzékenségi gyönyörüségekre. ezért is ²⁴⁹mondotta Aristotéles, hogy a mértékletlenség, az ifiak rossz erkölcsé. és egy részint az ördögnek hamiságától, a ki az embert ifiúságában, a leg gyengőb résziben kísérti; a testnek romlandóságát veszi eszközül. hogy az elmét maga birtoka alá vethese., és a mint bölcsen mondgya szent Hieronimus, tud élni az ifiúság tüzeségével, amelyel fel gerjeszti a szivekben a szemérmetlen szeretetnek tüztét, sokkal kegyetleneb. és tüzeseb egő kementzót gyujtván fel benne. mint sem a melyet készitetet volt a Babiloniai király a három ártatlan ifiaknak, mert ez csak a testet emészthette meg., de amaz. meg egeti a lelkeket, és olyan tüzre fogja vetni, a mely soha el nem aluszik.

oh' fiam, azok akik figyelmeséget. meg vizsgállyak a szokások meg romlását., mely az ifiak között vagyon., azt úgy meg nem sirathatnák. a mint kívántatnék. de a mi még keserveseb; ahogy leg gyakortáb, azt a meg romlást, csak a tisztátalan véték okozza., a bizonyos lévén, hogy sokan vannak olyan ifiak, akikben más egyéb rossz erkölcs nem uralkodik, vagy ha uralkodik is. de csak ettől vagyon, a melytől ha meg menekedhetnének. tiszta, és ártatlan életet élnének, ellenben pedig. a kik ezen tisztátalan indulat alá vetik magokat, hamisággal tellyes életet élnek, és minden nap újab vétkekben. és rossz szokásokban esvén, olyan nyomorult állapotra teszik magokat, hogy gyakorta meg sem térhetnek nyomorult véték, kellé hogy az embereket akkor veszese el, amidön, a midön az üdvességnek uttyára kezdenek menni. kellé hogy az Istentől el ragadgyad azokat a szép lelkeket, a kik az ártatlanságban élnének, és azokat a rossz kivanságnak áldozad. és a rossz kivanság által. az ördögnek., és az örökké való tüznek. ? Atkozot szemérmatlenség., ki fog tégedet érdemed szerént meg gyűlölni Kérlek fiam olvasad figyelmeséget a mi következik

II Articulus.

Hogy mitsoda keserves dolgok
követik a tisztátalan véték.

²⁵⁰ Az auctorja, a de Bono pudicitiae nevű könyvnek, és melyet szent Cyprianusnak tulajdonitják, le írja kevés szokkal. hogy mitsoda veszedelmes dolgokat okoz ez a véték. azt mondgya., *hogy a szemérmatlenség olyan utálatos indulat, a mely nem kiméli se ateslet, se a lelket, hogy az embert, tellyeséget, a tisztátalan szeretetnek rabjává teszi, eleinte hizelkedik neki, hogy az után jobban el veszthesse. a midön a szívet meg nyerte. el fogyasztya a jóságot., a szemérmeteséget együt a rossz indulatokat csak nem dühöségre inditja. ajó lélek üsméretet el ronttya.; a penitencia tartatlanságnak Anya., veszedelme, és el rontoja az élet leg szob részinek. az az, az ifiúságnak*

Félre teszem akárt a melyet avétek teszen. a testben. a betsületben. és ajóságokban, hanem csak arol szolok hogy mitsoda keserves dolgokat okoz a lélekben, a melyből ötöt vagy hatot teszek fel

---

²⁴⁸ sensus et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Genes. 8. 21.

²⁴⁹ Adversum juvenes et puellas aetatis ardore hostis noster abutitur et inflammant rotam nativitatibus nostrae. Haec sunt ignita diaboli jacula quae simul et vulnerant, et inflammant, et a Rege babilonio tribus pueris praeparantur S. Hier. Epist. ad demetriadem.

²⁵⁰ Impudicitia semper est de testanda. obscenum ludibrium. reddens ministris suis nec corporibus parcens, nec animis: debellatis propriis moribus, totum hominem suum sub triumpho libidinis mittit, blanda prius ut plus noceat dum placet exhauriens rem cum pudore. cupiditatum infesta rabies., incendium Conscientiae bonae. mater impenitentiae, ruina melioris aetatis. Auctor libri de Bono pudicitiae.

Először az Isteni félelmet el törli a lelkünkben úgy a jó hajlandóságokat is, ennek ne keressük más bizonyosságát. hanem csak a minden napi próbát. elég jól neveltetett ifjakot látunk olyanokat., a kik eleinte jó erkölcsűek, a vétectől irtoznak, a jóra hajlandók. és az Isteni félelem mint ha vélek születet volna, akik meg is maradnak ebben az állapotban mind addig még a tisztátalan vétékben nem esnek, de mihent ez a rossz indulat meg győzi sziveket, minden jót elront benne, a rossz gondolatok által szivarozik beléjük, a rossz gondolatok a tisztátalan tselekedeteknek kívánságait fel gerjesztik, a kívánságok a szemérmetlen tselekedetekre viszik, ezeknek a vétkeknek gyakorlása, és szaporítása. el törlik a jó hajlandóságokat, úgy anyira, hogy az után. adolgoz mint más képen tetteznek nekik mint annak előtte, avétket már nem tarttyák oly nagy rossznak., ahoz hozzá szoknak, és olyan a ki annak előtte irtozott egy halálos vétectől, a midőn erőt vesz rajta. eza fajtalan indulat, az után semminek tarttya, százanként. és ezereként tselekedni. oh. Istenem. mitsoda változás. és a lélek üsméretnek, mitsoda fordulása.

2 Másodsor. ez a véték. a jó erkölcsnek. a szent, és üdvöseges dolgoknak meg unását, és még meg utalását okozza, azt nem lehet ki gondolni, hogy azok a kiket ez a véték meg környékezte, miképen utállyák az üdvöseges dolgokat, az imádság nekik unadalom. a szenttségeket meg vetik. az Isten ígéje őket meg nem hattya., az áitatos könyveknek olvasását nem szenvedhetik. azt minden nap láttyuk. fiam. hogy a hideg lelésben lévő ember. a hus eledelt nem kíványa. mert a keserüségnek. meg rontották az ő szája ízét, úgy az olyan is a kin a szemérmetlenségnek forro hidege vagyon, nagy unadalommal vagyon a szent. és az üdvöseges dolgokhoz, mert a szivit el fogták a tisztátalan testi indulatok., a melyek meg nem engedik, hogy meg kedvelje a ²⁵¹ jó erkölcsnek édeségét., *mert a test szerént való ember*, mondgya szent Pál az az. aki csak ²⁵² az állati indulatokat követi, *meg nem fogja azt. a mi az Isten lelkéé. Es azok a kik test szerent valok. csak a testieket kedvellik.*

3. Harmadsor ez a véték az elmének meg vakulását okozza a lélekben. a mely meg nem engedi hogy meg tudgya különböztetni a jót agonosztol., és hogy jó ítéletet tegyen adolgozról; a lehetetlen, hogy az elmének, a melyben ez az indulat uralkodik, az ítélete meg ne légyen romolva. és hogy ne ítélyen az üdvőség dolgairól. ellenkezöt az igazságal., A ragaszkodás a melyel vannak ehez avétekhez. el hiteti vélek. hogy az. nem oly igen nagy rossz. és hogy azt el hagyhatyák a mikor akarják., meg nem engedi nekik. hogy meg láthasák. mitsoda rosszak következnek abból. és hogy mitsoda nyomoruságokat vonson maga után; az Isten ítéletinek emlékezetit el veszteni vélek, és gyakorta magok is azon igyekeznek., hogy azt szemek elöl el vethessék. azért hogy szabadosan vétkezhesenek., valamint az irás mondgya azokról az utálatos vénekről kik a susánna tisztaságát meg akarák szeplösíteni. fel gerjedvén ²⁵³ arra az utálatos kívánságra. *El forditták az ő elméjeket, és le hajták az ő szemeket hogy ne látnák az eget. se meg ne emlékeznének az igaz ítéletekről.* látod mit okoz a szemérmetlenség, az elmét meg vakittyá, és hogy maga magát meg vakittsa meg fojtván magában a jó gondolatokat, hogy szabadosan vétkezhesék, a lélek üsméretnek furdalása nélkül.

4 Az elme vakságától jö a kevelység, ezt a tisztátalan véték okozza, a mely meg nem engedi az elmének hogy amaga jóvát meg üsmérje, meg vetteti véle az intéseket. az oktatásokat, meg neveteti véle a leg jobb tanácsokat, a menyiben ez a véték. az ifiu elmét lágyá és hajlandová teszi., a vétékre, anyiban meg keményíti, és engedetlené teszi a jó oktatásokra. azért is ²⁵⁴ mondgya a bölcs, *atudos ember ha valamely bölcs ígét hall, azt meg ditséri. és magára*

---

²⁵¹ 1 Cor. 2 14.

²⁵² rom 8. 5.

²⁵³ Dan. 13 9.

²⁵⁴ Eccles. 21. 18.

szabja, ha a feslet hallotta. azt, és nem tettik néki, háta megí veti Erről nem kel más példát keresni hanem szent Agostont, Conf. lib 2. cap. 5. a hol le írja kevélységét, a melyel meg í veti vala Annyának bölcs intését, noha nékie köszönheti üdveségét Isten után.

5. Az akaratra, aroszban való meg keményedését okozza ez a véték, a menyiben a vétkek szaporodnak, anyiban a lélek is azokhoz szokik. és azokban meg keményedik, úgy anyira. hogy semmi azokból ki nem veheti, A hihetetlen dolog volna hogy ha csak azt nem látnok minden nap, hogy azok akik ebben avétekben el merültek, hogy mitsoda ostobák, és meg átalkodtak, semmi jó indulatokal. nem gondolnak, süketek a kegyelemnek sugarlásira. az²⁵⁵ Isten igasságának, és büntetésének fenyegetési nekik csak álomnak tettik; példa. loznak a két veje. akik csak tréfának tarták. a midőn lőt arra inté hogy hagynák el véle együtt. sodoma városát., a melynek csak hamar el keletnék veszni, amint elis veszet., azoknak példái, akiket az Isten el vesztet ezen vétékért ő rajtok nem fog, anyira rabjai ennek az okatlan vétkeknek., ezért²⁵⁶ mondgya szent Agoston hogy atisztátalan gyönyörűségeknek indulattya. olyan volt mint a lántz, a melyel meg volt lántzolva., és a melynek zörgése anyira meg süketítette volt ötet. hogy nem halhatta a kegyelemnek szavát; hogy az a sükettség büntetésül volt kevélységének, a mely el távoztatta ötet az Istentől. oh! mely keserves állapotban esik a lélek a szemérmertlenségért. !

²⁵⁷ 6. Mind ezek a keserves okai után atisztátalan vétkeknek, vagyon meg más egy, a mely mindeniknél irtoztatób., a mely a penitentzia tartatlanság, vagy is a halálos vétkekben való halál. a mely a nyomoruságoknak nyomorusága, és minden nyomoruságoknak bé fejezése, Ennek a nyomoruságnak fiam. közönséges. és rend szerént való oka ez az utálatos véték, a mely szüntelen tölti apoklot sok számu olyan rosszul meg holtakal., a kik azt követik. Némelyekre ezek közül. olyan hirtelen való betegség erkezik., a mely el veszi töllök. mind az időt. mind atehettséget. a penitentzia tartásra., mások valamely veszedelmes történetből hálnak meg. a mikor meg sem gondolták volna, és meg mások a vétkekben., akarattal való meg keményedésben hálnak meg. az Isten el hagyván őket haláloknak oráján, valamint ők is el hagyták volt ötet életekben. halgassad mit mond erről az írás. és az Istenért ved a szivedben.²⁵⁸ ezeket a rettentő szavait szent Péternek. *Novit Deus pios de tentatione eripere, iniquos vero igni reservare Crucianos. Tudgya az ur az Isten félöket a kísértetből meg szabadítani. a hamisakat pedig az ítélet napjára a kínzásra meg tartani. halgassad még mi következik. Magis autem eos qui post Carnem in ConCupiscentia immunditiae ambulánt. És a gonoszok között leg inkább azoknak tarttya meg ostorát. A kik a testnek tisztátalan kívánságiban járnak. de még mi végek leszen: halgasad fiam *Hi velut irrationabilia pecora in Corruptione sua peribunt. percipientes mercedem injustitiae.* úgy fognak meg halni meg romlottságokban. valamint az okatlan barmok., el vesznek otsmányságokban. el vevén vétkeknek igasságos büntetésit. oh ! kedves fiam. leheté a, hogy a szemérmertlenség ellen való ezen szavai a szent léleknek, meg ne utáltassák veled ezt az otsmány vétket. olvasad ezt figyelmeteséggel, és a következő példákra nyisd fel a szivedet*

---

²⁵⁵ Gens. 19. surgite egredimini de loco isto quia delebit Dominus civitatem hanc et visus est eis quasi ludens loqui.

²⁵⁶ lib. 2. cap. 2. conf. obsurdueram stridore catenae mortalitatis meae. poena superbiae animae meae. et ibam longius a te.

²⁵⁷ Mater impenitentiae.

²⁵⁸ 2. petr. 2. 9.

III Articulus

Az olyan nyomorultul meg holtakról való példák, a kik a tisztátalan vétket követték.

A szent irás az ilyenekről sok számu példakot ad elönkben, némelyekről mar szollotuk. az 1²⁵⁹ könyvnek. 6. rész. nézd meg hogy ugyan ót mit mondottunk a Judás Pátriárka két fiairól a kiket az Isten hirtelen való halálal bünteté meg ezért a vétekért.

A fő pap. Héli két fiainak véletlen halálok. és mind azok a nyomoruságok. a melyeket az Isten küldé az ő familiájára. nem tsak az ő igasságtalan, és illetlen tselekedetekért volt, hanem az szemérmertlenségekért is. valamint ezt fel teszi az irás. király. 1 könyv. 2 rész. 22. v.

Ammon. a Dávid fia, a hugához való tisztátalan szeretetinek büntetésit, igen szomoru halálal vevé el. a bátyának Absolonak kezéből.

Absolonak, az Attya ellen való fel támadásáért, az Isten nem tsak azért álla egyedül boszut rajta, hanem még az ő utálatos. és botrankoztato tselekedetiért is, valamint a töbiért, amint ezt láttyuk a királyok 1 könyv. 16 részé.

Mit mondgyunk Salamonról. fiam, aki bölcseb volt minden embereknél, az Isten előtt kedves. és a kit minden ki gondolható kegyelmével bé töltötte volt., a szemérmertlen szeretetre adván magát. ezen vetekért, a leg nagyob vétekben esék. a mely a bálványozás. a melyben oly sokáig marada, hogy nem tudhattyák abból való ki térésit. és az egész világot kételkedésben hagyta üdvesége felől. oh ! rettentő példa, oh' mely irtoztato dolgot okoz a tisztátalan vétek. !

Hogy ha ez a vétek. oly veszedelmes volt a különösön való embereknek, szintén olyan volt az egész világnak.

²⁶⁰ Az az irtoztato víz özön. a mely el borítá az egész világot. tizen hat száz esztendő mulva. ²⁶¹ teremtetése után, ennek az első oka. a szemérmertlenség volt., ez a vétek ugy meg rontotta volt az egész emberi nemzetet, és az Isten haragját annyira fel gerjesztette, hogy el töröllye ugyan azon természetet aközönségesen való özön vize., hogy a vízben el oltsa a szemérmertlen szeretetnek langját.

²⁶² Az özön víz alig szárada el. hogy ez a veszedelmes vétek ismét el kezdvén az égetésit. az Isten igasságát arra kényszerítte, hogy azért más irtoztato büntetésit tegyen az utálatos. Sodoma, ²⁶³ és gomora városin; az ő rettentő szemérmertlenségeknek mértéke meg telvén; és boszu állást kérvén Istentől. az Isten látható képen. menyei tüzet botsáta reájok, a mely nem az ²⁶⁴ embereket, és a városokot tevé porrá. hanem még a körül lévő helyeket is. a mely mái napig is olyan mint egy bűdös és füstölgő tó; a melyhez nem lehet közelgetni. a nehéz szag ²⁶⁵ miat., azért hogy epéldája lenni az emberi maradéknak., és hogy az szemérmertlenek meg tanullyák abból., hogy az illetlen szeretetnek tüze. meg büntettetik meg más olyan tüzel. a mely őket örökké fogja égetni, és soha meg nem emészti.

---

²⁵⁹ Her. és onánról.

²⁶⁰ Genes. 7

²⁶¹ omnis caro corruerat viam suam. Genes. 6.

²⁶² Genes. 19.

²⁶³ Genes. 18.

²⁶⁴ Genes 19.

²⁶⁵ Sap. 10.

Ezekhez a szent írásból való példákhoz a melyekben kételkedni nem lehet. többeket is adhatnék a historiákból. de meg elégszem kettővel, a melyeket ki választottam a többi közül

Az első példát szent Gergely adgya előnkben. a dialogusiban. azt mondgya, hogy az ő idejében volt egy Chrysorius nevű fő, és gazdag ember, de a ki szintén oly tele volt rossz erkölcsökkel valamint a ládái kintsekel. főképen a fajtalanosság alá adta volt magát., Isten ő szent Felsége végít akarván szakasztani vétkeit., a melyeket minden nap egymásra gyűjti vala. valamely nagy betegséget küldve rája. a melyben meg is holt. de nyomorult halálal., mivel a midőn utolsó óráján lett volna rettentő sok gonosz lelkeket látot irtoztató formákban. a kik el akarták őtet vinni, ő pediglen reszketni. kezdet. és keserves kiáltással hit segítségét. az agyban minden felé forgolodot hogy ne láthassa a rút lelkeket, de akar mely felé fordult. csak szeméi előtt voltak szüntelen, sok hánkodási után. érezvén magában. hogy igen szorongattatnék a gonosz lelkektől, irtoztató képen kezdé kiáltani., *frigy holnap regelig. frigy holnap regelig.* és ²⁶⁶ abban a kiáltásban a lelkét ki adta. és nyomorultul holt meg. meg nem nyerhette a frigyét melyet kért., oh ! szemérmertlenség. anya, a penitencia tartatlanságnak

Hogy ha ez rettentő példa, a következő még rettentőbb, a melyet egy Istenes püspöki embernek írásból vették ki. és aki azt írja hogy látó bizonyosága. volt ennek a dolognak.

Azt mondgya, hogy ifjú tanuló lévén. egy olyan tanuló tarse volt. a kivel igen nagy barátságban volt. és aki mind jó nemzetből való volt. mind jó erkölcsű ifjú volt: boldog ha meg tarthatta volna ártatlanságát. de úgy történek. (valamint e történik az ifiakal. :) hogy igen rossz társaságban esék. a kiknek beszédgyék fel gerjeszték benne. a rossz kívánságoknak szeretetét; a melyek el ronták benne kevés idő alatt minden jó hajlandóságát, és ki mondhatatlan rendeletlenségekben. és minden féle vétkekben véték., az ő el fajultságát mindenek észre vevék. Ilyen életet élt sokaig, noha a jó akarói. és maga is a ki ezt írta, intették őtet hogy hagyná el rossz életét, de csak hejában volt, az Isten ennek személyiben példát akara mutatni az olyan ifiaknak., a kik vakosággal futnak erre a vétkekre. de mely rettentő példa Ez az ifjú, egy éttzaka a mint alunék. irtoztató nagy ijedségben esék. és abban felébredvén., szörnyen kezdé kiáltozni, arra mindnyájan a kik aháznál voltak. felébredtenek. és segítségire futottanak, és kérdezték tőle hogy mi nyavalyája volna, de semmi egyéb feleletet nem vehetének tőle. hanem csak a kiáltást. az után papot hivatának, a kiis kezdé inteni hogy az Istenről gondolkodgyék. és bocsánatot kérjen tőle büneiért, de csak haszontalan volt, apap annál inkább inté sok szavaival. és köny hullatásával, ő pediglen végtire apap felé fordulván, és a papot el fordult szemekel. tekintvén. mondá neki. keserves szokal. Jaj annak aki engem el hitetet, csak hejában kérném az Isten kegyelmét, látom apokol. meg nyílt. hogy engem el nyelen,

Ezek azok után. mind azok akik jelen valának. nagy sirásban lévén, mindenike kiáltá neki hogy az Istennek ajánlaná magát. ő pediglen más felé fordulván., és követvén kiáltását. úgy holt meg. mint kétségben eset. és nyomorult.

Erre példára való nézve, fiam, nem kellé reszketni mind azoknak. a kik atisztátalan vétkekre adták magokat, fő képen az ifiaknak a kiket tekintí ez a példa, a melyből meg tanulhatták hogy mint kel el kerülni ezt a vétket, és hogy mitsoda szorgalmatosággal kel magokat meg oltalmazni. az olyanoknak társaságotól., a kik a mások tisztaságát meg ronttyák.

---

²⁶⁶ Inducias vel usque mané. inducias vel usque mané

IV Articulus.

A tisztátalanság ellen való orvoságokrol.
leg először. hogy eleinte kel. ennek a
véteknek ellene állani.

Minek utánna meg mutattam volna néked a rosztat, szükséges hogy annak orvoságát is meg mutassam. és üdveséges modokot is adgyak néked, a melyekkel el kerülhesed ezt avétket, amely oly ellensége ate jóvadnak.,

Az első orvoság a melyel kel élned, ahogy azt a vétket jó idején meg előzed, ellene ály. még minek előtte meg gyözőn teged, és birtoka alá vesse szivedet.

Ez fiam ez, az a nagy orvoság, a melyel kel élni ezen vétek ellen., fő képen az ifiuságnak idejében amelyben oly szükséges. és azért hogy ezt nem követik, sokan az ifiak közül oly igen erre az indulatra adgyák magokot, hogy abból igen nehezen térnek ki, holot arra kel vigyázni, mind atesti, mind a lelki betegségben, hogy mindgyárt még eleinte orvoságal élyenek.

*Principis obsta. sero medicina paratur.
Cum mala per longas, invaluere moras.*

Hogy ha pediglen szükséges eszerent tselekedni a testi, és alelki betegségekben. még szükségeseb atisztátalan véteknek betegségiben, a mely könnyen nevededik, és kevés idő alatt meg erősödik.

²⁶⁷ Ugyan ezért is jóvallották ezt a szent Atyák oly nagy szorgalmatoságal., halgassad fiam mit mondanak néked ez iránt

Szent Cypriánus azt mondgya hogy még eleinte kel ellene állani az ördög első kísértetinek és hamás képen tselekesznek, olyan mint ha kis kigyot nevelnének, a melyből nagy kigyó válván. el nyelheti azt aki ötet nevelte.

²⁶⁸ Szent Hieronimus azt mondgya hogy az ördög olyan mint atsuszó kigyó. és hogy meg lehesen gátolni hogy akigyó valamely lyukban ne mennyen., tsak azt nem kel néki meg engedni, hogy a fejét belé netegye. mivel ha egyszer belé teszi az egész testét utánná vonya, és az után lehetetlen onnét ki vonni., ugy az ördög is hogy lelkünkben ne mehesen a vétek által., szükséges ellene állani az első kísértetinek., mivel ha ellene nem állanak., a szivben tsusz, és ha egyszer ót vagyon, azt magának el foglallyá

²⁶⁹ Szent Gergely azt mondgya., hogy a szemérmatlenség ugy gerjed fel a lélekben. valamint atüz a szalmában. valamint a tüzet ha elnem oltyták hamarjában. és egészen. mindent meg emészt. ugy ha a szemérmatlenségnek tüztét el nem oltyták, olyan égést gerjeszt a lélekben. a melyet meg nem lehet az után orvosolni.

---

²⁶⁷ Auctor lib de jejun. apud Cypria Diaboli primis titillationibus obviandum., nec foveri debet coluber, donec in draconem formetur.

²⁶⁸ S. Hier. in capite 9 Ecclesiast Diabolus serpens est labricus, cujus capiti hoc est prima suggestioni. si non resistitur. totus in interna cordis, dum non sentitur illabitur.

²⁶⁹ quid est libido nisi ignis. quid virtutes nisi flores. quid item turpes cogitationes nisi paleae; quis autem nesciat quia si in paleis ignis negligenter extingvitur, ex parva scintilla omnes paleae accenduntur, qui ergo virtutum flores in mente non vult exurgere. ita debet libidinis ignem extingvere. ut per tenuem scintillam nunquam possit ardere. S. Greg. expos. in. C. 15. 1 Reg. lib. 6.

²⁷⁰ De fiam halgassad ezt a szép tanátsát szent Bernárdnak. *Még a kezdetekor vesd el a rossz gondolatot. és el hágy tégedet. a tisztátalan gondolat gyönyörködtetést okoz, a gyönyörködtetés, reá állást. a reá állás., a tselekedetet. a tselekedet a szokást, a szokás. a szükségét; a szükség. pedig a halált; és valamint a vipera kigyot a maga kis fiatskai ölik meg. hogy a hasából ki jöhesenek, ugy a rossz gondolatok is néküink halált okoznak, hogy ha azokat szívüinkben táplállyuk.*

Az oka ennek az orvoságnak. a melyet oly igen jóvallyák a szentek, a, hogy könyeb ellene allani atisztátalan vétek kezdetekor, és igen nehéz azon erőt venni, a midön már egyszer meg rögzöt, és meg erősödöt a hoszas szokás által.

Hogy jobban meg foghasad nagyságát. ennek a nehézségnek., nézd meg mit mondottunk az első részben. az akadályrol, mely meg akadályozza az üdveséget. a midön roszul éltek az ifiúságban, mivel valamit eröl mondottunk, a mely példákot elé hoztuk, azok mind a tisztátalan vétet tekintik.

V Articulus.

Hogy a szemérmertlenségnek okait
el kel kerülni.

A második orvosága atisztátalan véteknek, a, hogy elkel szorgalmatoságal kerülni, annak okait, és alkalmazoságit., etellyeségel szükséges., a bizonyos lévén. hogy aki a veszedelemben nem akar esni, el kel attol távozni, a mi azt okozhatná. és aki a roszra valo alkalmazoságokhoz ²⁷¹ közelet. abban esik. valamint az irás mondgya. *hogy a ki aveszedelmet szereti. abban el is vész.*

Az első ók pediglen. a melyet el kel kerülni, a henyélés. Ez az Anyya minden vétkeknek., amint ezt már meg mondottuk. de főképen. atisztátalan véteknek., a henyélés nyit ajtot a rosz ²⁷² gondolatoknak., és arosz kívánságoknak. a melyek egy másra szaporodnak ahenyéelő elmében. a szemérmertlenség mondgya szent Bernard, soha könyebben meg nem tsallya az embereket. mint a henyélésben, sokal nagyob sebeségel gerjeszti fel a tüzet azokban. akiket a henyélesben talállya. Ezt az igazságot még a pogányok is üsmerték halgassad mit mondanak ez iránt.

Otia si tollas, periere Cupidinis arcus:
Contemtaeque jacent, et sine. luce faces.
quaeritur Egistus quare sit factus adulter ?
In promptu Causa est, desidiosus erat.

Vigyáz tehát fiam aszemérmertlenségnek erre a nagy okára, és minden tehetségedel kerüld el azt, ne maradj soha hivalkodva. fő képen midön egyedül vagy,

²⁷³ A 2. oka atisztátalanságnak., az ételben, és az italban valo mértékletlenség, amelyel lehetetlen meg tartani a tisztaságot akár mely korban is, de főképen az ifiúságban, avérnek

---

²⁷⁰ In initio Cogitationis iniquae repelle, et fugiet a te. Cogitatio prava delectationem parit. delectatio consensus. consensus actionem, actio consuetudinem. consuetudo necessitatem. necessitas mortem. sicut vipera a filiis suis in utero positis lacerata perimitur, ita nos Cogitationes nostrae. intra nos nutritae occidunt, S. Bern. lib de interiore dono. Cap.

²⁷¹ Eccl. 3.

²⁷² luxuria cito deceptit homines otio deditos. gravius urit quae otio sum invenit. lib. de modo bene vivendi. C. 51

²⁷³ S. Hier. epist ad furiam de virginitate servanda non ethnei ignis non vulcania tellus, non vesuvius aut olympus tantis ardoribus aestuant út juveniles medullae vino et dapibus inflammatae.

meleg volta a mely főr abban akorban; igen fel gerjeszti a rosz kivánságokat amidön pedig akülső okok is segittik azt. úgy mint abór. és a jól lakás. akor, agyuladás meg nagyob. halgasad mit mond szent Hieronimus. aki ezeket meg próbálta. azt mondgya. hogy *az AEthna hegye, a vesuvius hegye, az olympus hegye.* a mely hegyek szüntelen valo tüzet, és lángot okádnak. *nem égnék olyan nagy sebeséggel. mint az ifiak velői, a midön azokat fel gyulaszttya*²⁷⁴ *a bor. és az eledel.* Es Eustochiusnak irt levelében e szerént beszél, *hogy ha atanáts adásra alkalmas volnék. hogy ha hitelt adnának nékem, aki már ezeket meg próbdlta, arra intem, és kénszeritem aelket aki a kristus jegyese akar lenni, hogy a bort úgy kerüllye valamint amérget. ezek az ördögnek leg első fegyverei az ifiuság ellen. abor, és az ifiuság, dupla fel gerjesztése arosz kivánságnak. miért vetünk olajat atüzzre., miért adunk annak a heves testnek., olyat a mi még jobban égesse. ? látod fiam mire int ez a nagy szent, aki oly jól tudta az ifiakot vezetni. kövesed ezeket szorgalmatosággal., hogy ha atisztaságot meg akarod tartani,*

A 3. ók. amelyet igen kel kerülnöd, arosz társaságok, és atisztátalan beszédek, nem lehet el hinni., hogy ez a két dolog. mint meg ronttya az ifiak tisztaságát. és hogy menyin vannak olyanok akik soha addig ebben a nyomorult vétekben nem estenek, valamég azt másoktól meg nem tanulták. és nem hallották mások fajtalan beszédit. a mely beszéd az ifiu elmében olyan valamint a szikra a szalmában. a melyben fel gerjeszti a szemérmetlen szeretetnek tüzet, ez olyan rend szerént valo dolog az ifiak között, hogy soha nékik ezeket nem mondhattyák. se nem kiáltthattyák, Távozatok el arosz társaságtól., ne halgasátok a rosz beszédeket, vagy amint az Apostol mondgya. *meg ne hagyátok magatokat tsalatni, arosz beszédek meg ronttyák aszokásokat;*

A 4. ók. az aszonyokal valo nyájás társalkodás. a mely igen veszedelmes. Ez fiam az ifiak tisztaságának egészen valo meg romlása, és gyakorta minek utánna atöbb veszedelmekben meg maradot volna, ebben hajo törést szenved. a tisztátalan szeretet könnyen bé szivárkozik az ifiu elmékben, a mely még inkább fel gerjed; annak jelen valo létiben. a ki azt okozza. azért is²⁷⁵ int abölcs erre., hogy *az aszonyok között ne maradj, mert valamint a köntösökben a mój meg terem, úgy a férfiaknak is hamiságok, az aszonyoktól jö.*

Hogy ha az aszonyokal valo társaság ártalmas. az ifiaknak, a veszedelmesé, és halálosá lészen. hogy ha anyájaságra. és a barátsággra fordul, a szabados beszédre, az ölelgetésre, ha azt kíványák, hogy tessenek. és szeretesenek, és egyéb efélékre. a melyek közönségesek az²⁷⁶ ifiaknál, ezt jól is nevezi szent Hieronimus *Principia morituae virginitatis. a tisztaság elvesztése kezdetinek . .*

Tegyük ehez atisztátalan vagy a hejában valo tekinteteket, az aszonyokal valo társaságban a szeretet a szemem megyen a szivben. és gyakorta. a rosz szándék nélkül valo tekintet, maga²⁷⁷ után vétket hágy. halgassad mire int téged a szent lélek. *A szüzet ne nézed, hogy valamiképen meg ne botrankozal szépségiben: fordisd el orczádot a fel ékesitetet aszszonyrol., és az idegen szépségét ne nezegezd: Az aszszonyok szépségéért sokan vesztek el., és attól a kivánság mint a tűz fel gyulad. oh ! fiam mely szép oktatás ez, tarsd meg ezt az elmédben, és*

---

²⁷⁴ Epist ad Eustochium de custodiae virginitatis Siquid in me potest esse consilii, si experto creditur. hoc primum moneo hoc ob testor ut sponsa christi vinum fugiat pro veneno, Haec adversus adolescentiam prima sunt daemonum: vinum et adoleseentia. duplex incendium. voluptatis. quid oleum flammae adjicimus., quid ardenti corpusculo formenta ignium ministramus. ?

²⁷⁵ Eccles. 42. 12.

²⁷⁶ S. Hier in vita hilarionis.

²⁷⁷ Eccli.. 9. 5. 8. 9.

vigyáz tekintetidre. hogy meg ne állapotodgyanak azon. a mi ártalmadra lehetne. E szerént tselekedgyél akor is a midön valamely szemérmetlen képeket látz

²⁷⁸ Ted ezekhez még a tsokolásokot is. a melyeket gyakorta, a tisztátalan gondolatok okozák. ezekből sok féle vétkek erednek. azért is nevezi ezt egy jó auctor. *az ördög marásinak, és a vétkek zaloginak.*

Végtire tegyük még ezekhez. a tisztátalan könyveket is., a melyek az elmék. mirigyé. és a melyeket kerülni kel., ezekről mar szolottunk ennek előtte.

Imé ezek aleg rendszeréteb valo okai a szemérmetlenységnek., ezeket igen kel kerülni, fiam, és visgáld meg. magadban. hogy melyike uralkodik inkább benned, és a midön észre veszed. igyekezel azt el hagyni, példának okáért, hogy ha ahenyélés. légy szorgalmatos a munkában, hogy ha amértékletlenség. légy mértékletes életü. mind az ételben mind az italban. és mindenben,

VI Articulus

Más egyéb különös orvoságok., a tisztátalanság ellen

²⁷⁹ El kerülvén a szemérmetlenységnek okait, szükséges még olyan orvoságokkal is élni. a melyek azt el hagyasák. a többi közül négyet adok elődben, a melyek igen szükségesek ezen vétkek ellen. és igen hasznosok. hogy attol meg oltalmazanak.

Az első, az imádság. az Isten atisztaságnak kezdete:, tölle kel kérni ezt a jó erkölcsöt. és kegyelmet arra, hogy ellene álhass. ennek a nyomorult kívánság indulatinak., a mely szüntelen az elme ellen támad. kérjed azt fiam minden nap, és ne tégy úgy mint szent Agoston. a ki azt kérvén, attol tartot hogy meg nyerje. hanem azt nagy buzgosággal kérjed. és kíványad meg nyerni, Istentől, *Cor mundum Crea in me Deus., Én Istenem adgy tiszta szivet nékem, és egyenes lelket. a mely el távozik ahamiságtól, ha azt alhatatosággal kéred. meg nyered., el ne felejtssed a szent szüznek ajánlani magadot.*

A második orvoság. a gyakorta valo gyonás. valamely okos papnak. ez igen szükséges. és hasznos a tisztátalan vétkek ellen., erről már ennek előtte eleget beszéltünk, hanem csak azt teszem hozzá, hogy meg láthasod, mitsoda szükséges egy értelmes embernek az igazgatása.,
²⁸⁰ mivel szent Agoston tizen hat esztendő korában. ebben a tisztátalan vétkekben lévén, azon panaszolkodik. hogy abban az idejiben. nem talált volt olyan okos kézre. a mely ki gyomlálta volna belölle a tisztátalan indulatokat, a melyek nevedtek ő benne a gyontato papodnak
²⁸¹ pedig erre gondgya lészen. Szent Hieronimus minek utanna elé beszéléné. hogy egy klastrom béli superior mitsoda okosággal mentett meg egy ifiat a nagy kísértetektől. a melyekben volt. utanna teszi. *hogy ha ez az ifiu egyedül lett volna. hogy győzte volna meg azokat a kísérteteket ?* látod eből hogy egy okos embernek a segittsége mitsoda szükséges. hogy meg győzhessed ezt a vétket

A harmadik orvoság, a szent dolgokrol valo olvasás, és elmélkedés. hogy az elmét jó gondolatokkal. bé tölttse, és a roszakot onnét ki rekesze, ilyenek a vétkek nagyságáról valo

---

²⁷⁸ Impudici tactus. osculi quid aliud est, quam morsus diaboli et arrha peccati. Euseb. Emis. homil. de quadrag.

²⁷⁹ 28. 1. 8. conf. 7. At ergo adolescens miser, valde, miser in exordio ipsius adolescentiae, etiam petieram ate castitatem. et dixeram: da mihi castitatem. et continentiam. sed noli modo. timebam enim ne me cito exaudires. et cito sanares a morbo concupiscentiae, quem malebam expleri quam extinguere.

²⁸⁰ lib 2. conf. c. 3. Excusserunt caput meum vepres libidinum et nulla erat eradicans manus.

²⁸¹ Epist. ad rusticum. Hic solus si fuisset quo adjuutore superasset?

gondolatok. az Isten igasságáról az ő nagy voltáról. az ő jó voltáról. és más ilyenek, a halálról való emlékezet. az ítéletről. és az örökös kínokrol. igyekezel azon hogy mindenkor ezekről való gondolatok legyenek elmédben. erre való nézve olyan könyveket olvass. a melyek ezekről tanítanak

A 4. a munka, ez az elmét el fordította a rossz gondolatokról. és el veszi a telettől az időt. hogy az okosság ellen támadjon., meg fogod próbálni hogy ezigen fő orvoság, hogy ha ²⁸² szorgalmatosággal élsz véle., szent Hieronimus ez iránt egy szép példát hoz el magáról., a mely néked hasznos lehet, azt mondja hogy ifjú korában csak magánosan apusztában ment volt, hogy őt jobban adhasa magát ajó erkölcsre, de őt is nem szenvedhette. ifjúságának buzgoságát. a mely neki nagy, és szüntelen való kisérteteket okozt, és noha azt gyakorta való böjtölésekkel. akará meg tsendesíteni. de az ő elméje mindenkor csak rossz gondolatokban forgott., hogy pediglen azt meg győzhess., annak jó módját találá, mivel egy szédő mester alá adá magát. hogy meg tanulja a szédő nyelvet., adván ezt a nehéz munkát. ahoz. amelyet már el kezdette volt a deák auctorok tanulásán. Ez a munka olyan nehéz volt neki, hogy sokszor félben is hagyá, nem gondolván. hogy véghez vihesse, de a tanulásnak nagy kedve, ismét el kezdette véle, az ő súlyos munkája nagy hasznal meg jutalmaztaték; mivel meg nyere amit kerese, meg szabadulván anagy kisértetektől; és az után kedves tsendeséggel. vette hasznát munkájának, *És az Istennek hálát adok* mondá. *hogy az én keserű tanulásomnak magjából, mostanában kedves gyümölcsöt szedek.*

IX Rész

A kisértetekről

It a kisértetekről szollok. mert noha mindenféle vétkekről lehet kisértetni, mind azon által atisztátalan vétkeknek kisértete. inkább rendszerént való., fő képen az ifiaknak. és nehezebb is ez ellen állani, az igen nagy akadályára vagyon üdvességeknek. Ez okáért szükséges őket arra oktatni. hogy meg tanulják azokat meg győzni

I Articulus.

Hogy mi legyen a kisértet, és hogy
mimodon lehet meg tudni, ha vétkezteneké
a kisértetben.

Kisértetnek hívjuk a lélek eleiben tett valamely vétket; hogy ötöt. annak tselekedetire vihesék. vagy pediglen vétkekre vivő gondolat.

A lélek pedig háromféle képen engedhet a vétkeknek. 1. meg tselekedvén aroszat; 2. Azt meg nem tselekedvén, de ohajtván azt meg tselekedni, 3. se meg nem tselekedvén. se nem ohajtván; hanem örömet. és gyönyörűséggel gondolkodván a vétkekről, más képen is lehet mondani., az akarat a vétkekre hajolhat. tselekedetel., kívánsággal. és akarattal való gyönyörködtetéssel, ebből két dolog következik: a melyekre jól kel vigyázni.

---

²⁸² S. Hier. Epist ad rusticum Dum essem juvenis, et solitudinis me deserta vallarent incentiva vitiorum ardorem que naturae ferre non poteram quae cum crebris, jejuniis frangerem. mens tamen cogitationibus aestuabat. ad quam edomandam fratri qui ex hebraeis crederat, me in disciplinam dedi. ut post. quintiliani acumina. ciceronis fluvios gravitatem que frontonis. et levitatem plinii. alphabetum discerem. et stridentia anhelantia que verba meditarer, quid ibi laboris in sumptis. quid sustinuerim difficultatis, quoties desperaverim, quoties cessarim. et contentione discendi rursus inceperim. testis est conscientia tam meae qui passus sum quam eorum qui mecum vitam duxerunt; Et gratias ago Deo. quod de amaro semine litterarum dulcis fructus capio.

1. Azt meg kel tudni, hogy tsak avétekre valo hajlás teszi avétket, ez így lévén, agondolat egyedül nem vétkes, valamég az akarat reá nem hajol. tselekedetel. kívánságal., és gyönyörködtetésel., és ha szinte a gondolat egy darab ideig tartana is; vétkes nem volna az akarat nélkül. de söt még érdemes dolog. volna azt ki vetni az elméből.

Másodszor. hogy meg lehesen üsmérni, ha haláloson vétetteneké valamely kísértetben, nem elég azt meg vizsgálni, ha aroszat meg tselekedtéké. vagy kívánták, de azt kel meg nézni, hogy ha akaratból valo gyönyörőségel. volté a gondolat,. mivel az akaratból valo gyönyörőség a melyel gondolkodnak a vétkes tselekedetről; halálos vétek. (:Erre igen kel vigyázni,. mert ez iránt sokan tsallyák meg magokat, tartván azt. hogy tsak akkor engednek a kísértetnek. a midőn azt a roszt kívánták, a melyel kísértetnek.:)

Mind azon által. szükséges még egy dologra vigyázni; a hogy, két féle gyönyörködtetés vagy a kísértetben. az egyike, az, amely meg előzi a vétkekre valo hajolást, és a melyet a kísértet kezdetekor érzik, a másika, a mely követi a vétkekre valo hajolást., ugyan ez is. az akaratból valo gyönyörködtetés a fel tet dologban, azért is vétek ez a második gyönyörködtetés. mert akaratból valo; az első pedig nem akaratból lévén, nem vétek,

Erre valo nézve hogy meg tudhasad. ha vétkeztél a rossz gondolatban valo gyönyörőségért. azt kel meg nézni hogy ha annak helyt adtálé, és mint hogy a tselekedet nem lehet akaratból valo, hogy ha azt meg nem előzi az üsmeretség. hogy tehát ítéletet lehesen tenni. ha helyt adtálé annak a gyönyörőségnek., azt kel meg tudni. ha azt észre vettéd. és miképen viselted magadot, az után hogy észre vettéd; tudni illik. hogy ha abban meg állapodtálé, vagy nem, mert ha abban meg állapodtál., az akaratból volt, és olyan formában vétkeztél. és aza vétek vagy halálos, vagy bótánando volt. halálos, hogy ha abban meg maradtál szánzándékal. és akaratból, bótánando. hogy ha abban úgy maradtál: hogy észre sem vettéd magadot., és ha annak tellyeségel helyt sem adtál.

II Articulus.

Hogy a kísértet el nem lehet kerülni,
és hogy idején kel készülni ahoz, hogy
annak ellene ályanak

²⁸³ *Fiam az Isten szolgálattjára járulván legy álhatatos az igazságban és félelemben és készítsed a lelket a kísértetre* ezekre a bölcs int. és ezeket mindenkor elmédben kel tartanod.

²⁸⁴ a bizonyos dolog hogy it nem lehet élni kísértet nélkül, a mi életünk szüntelen valo viaskodásból áll, az irás tanítása szerént. olyan ellenségink vannak. akik bennünket ostromolnak minden felől, belől, és kívül. látható. és láthatatlan képen, a világ. és a külső dolgok szüntelen valo alkalmatoságokat adnak a vétkekre. az rendeletlen kívánság. fel támadásával., szüntelen az okosság ellen viszen minket. az ördög, a ki éjel napal tsak a mi veszedelmünket lesi, minden erejét tsak arra fordítja hogy minket a kísértetben ejthesen.

²⁸⁵ Hogy ha ez a mindennek ellensége az egész emberek ellen vagy a bizonyos. hogy kísértetnek leg nagyobb erejét azok ellen fordítja, a kik ötöt el. hagyván az Isten szolgálattjára térnek. ezt a szent atyák is így tartják, és azok közöt leg inkább ostromolja az ifiakot, a kiket

---

²⁸³ Eccli 2.

²⁸⁴ Militia est vita hominis super terram. Job. 7.

²⁸⁵ S. leo. per vigil ille tentator eos acrioribus pulsant insidiis, quos. maximé videat abstinere a peccatis S. Greg. lib 4. moral. c. 12 Diabolus quanto magis nos sibi rebellare conspicit. magis expugnare contendit. Eos enim negligit pulsare quos quieto jure possidet.

el akarná vonni az Isten szolgálattától. hogy még jó idején lehesen bizonyos veszedelmekben. a mint ezt már meg mondtuk.

Ez így lévén fiam, azt ne tsudályad ha gyakorta valo kisérteteket fogsz érzeni. se azt nem kel nyúghatatlanságal szenvedni, ez olyan dolog amelyet el nem kerülheted. A kisérteteket gyakorta okozák az olyan rossz szokások, a melyekben az előbbeni vétkekért estenek volt. némelykor az alkalmatoságoktól is jönnek, amelyekben szán szándékal veted magadot, ebben a két dologban, másra nem panaszkodhatol, se másra nem vethetz. tsak magadra, ezen két okon kívül, a te ifiúságod talál más egyéb kisértetekre valo okokat is, ate ellenséged nyugodalomban nem hágy, vagy ha hágy is, tsak azért hogy könyeben meg lophason. készisd el hát magadot a bajnokra., készisd el a fegyvert magad oltalmára. légy bátor, kedves fiam. nem egyedül fogsz viaskodni, az Isten veled léssen, győzedelmesé téssen, és a győzedelemel, üdveséges hasznokot nyeretet veled.

Ezek a kisértetek arra valok léssenek. 1. hogy magadot meg alázasd, és tarts avétekben valo eséstől. és hogy vigyázásban légy, az imádság. és más jó tselekedetek által. 2. hogy hová tovább jobban meg gyarapodgyál. a jó erkölcsben., és minden nap nevededgyél abban.: mert valahányszor. ellene állasz akisérteteknek., mind anyiszor meg ujitod és erősited az Istennek tett fogadásodot. hogy ötet meg nem bántod, és az Isten is néked meg adgya kegyelmét. a kisértetek ellen.

3. üdveséget szereznek néked. és meg nagyobittyák, menyben valo boldogságodot

III Articulus

Holmi olyan gondolatok, melyek az elmet
meg erősittik a kisértetekben.

A kisértet olyan gondolat lévén. mely a vétkekre viszen, a bizonyos hogy annak az első orvosága az. hogy az elmét meg erősittsem olyan ellenkező gondolatokkal a melyek el fordítsák a rosszra., a melyre ingereltetik Imé elődben adok némelyeket, a melyek meg utáltathattyák veled a vétket. hogy ha azokat jól meg gondolod. a midön pedig a kisértetet érzed magadban, illyen gondolatid legyenek.

²⁸⁶ I. Mit akarsz tselekedni. ? egy tselekedetedel. és egy szem pillantásban, az Isten kegyelmit el veszted., ellenségivé léssesz, méltatlanná léssz kegyelmihez, meg fog utálni, és haragjában esel. ellene mondasz a menyeknek.: el veszted mind azokat a jókót. a melyeket valaha tselekedtélt, az ördögnek rabjává léssesz. és az örök kárhozatra veted magadot oh' Istenem. mitsoda veszedelem e ! oh' fiam gondolkodgyál jól ezekről a nyomoruságokrol

2. De mi okra valo nézve sietz arra veszedelemre, egy rossz gondolatnak nyomorult gyönyörüségiért. egy szeméretlen kívánságért, egy tisztátalan. fertelmes tselekedetért, a mely gyönyörüség egy kis ideig tart. és a mely ha el mulik. a tselekedetért. tsak keserüséget hágy maga után, szomoruságot, és a lélek üsméretnek furdálását, a mely nyugodalomban nem hágy

²⁸⁷ 3. vizsgál meg jól, hogy kit akarsz meg bántani. A nem más. hanem egy olyan Isten, aki véghetetlen nagyságu. minden hatoságu. felségü. és szenttségü, egy olyan Isten, akit minden

---

²⁸⁶ obstupescite coeli super hoc et portae ejus desolamini vehementer, Dño enim mala fecit populus meus. Me dereliquorunt fontem aquae vivae. et fecerunt sibi cisternas dissipatas quae continere non valent aquas. jerem 18.

²⁸⁷ jerem 10 non est similis tibi Domine. magnus es tu. et magnum nomen tuum. in fortitu dine. quis non timebit te ô rex gentium Job. 9. sapiens corde est et fortis robore quis restitit ei, et pacem habuit. ibid.

teremtet állatok imádnak, a kí előtt reszketnek az Angyalok. ő ellene akarsz támadni, le akard vetni magadrol. ahozája valo engedelmeséget, és azt mondani mint egy párt ütő, (:non serviam:) nem szolgállok. te féreg. és nyomorult ember. szemben akarsz állani teremtődél; oh ! nagy Isten. mitsoda méltatlanság e ? tudodé fiam. azt, hogy mely nagyon meg boszonttya az Istent avétek. az olyan nagy dolog. hogy jobb volna az egész világnak fel fordulni., mint sem egy vétket tselekedni.

²⁸⁸ 4. Hogy ha az Isten előtt el rejthetnéd vétkeidet. és másut vétkeznél nem az ő színe előtt. talám nem volnál annyira vétkes. De az ő színe előtt akarsz vétkezni. tudván jól hogy lát tégedet., hogy irtozva tekint a vétket melyet akarsz tselekedni. leheté ennél nagyobal. boszontani ? ha gondolnád hogy valaki meg lát abban atselekedetedben. meg pirulnál szégyenletedben. és azt nem szégyenled hogy az Isten maga. lát, és olyat tselekedni jelen valo létében., a melyet szégyenlenéd meg tselekedni, a leg aláb valo embernek is jelen létiben, Leheté az Istenhez ennél nagyob meg vetésel lenni, oh ! vak. ha az Istent meg akard bántani, keress leg aláb olyan helyt a hol ne legyen, és ha olyat nem találsz, szégyenelyed hogy olyan imádásra valo szemek látnak vétkezni. Es tarts olyan előtt vétkezni. a ki egyszers mind, mind bizonyság. mind bíró és aki meg ölethet tégedet. abban a szem pillantásban, a melyben vétkezel

5. Fordítsad szemeidet annak jóságára. akit meg akarsz bántani, ki ellen kelsz fel, ? nem más ellen hanem ate menyei Atyád ellen., akitől vetted létedet, aki adta néked mind azt valamit birsch, a ki szüntelen tart téged, a kinek segítségé nélkül tsak a kezedet sem mozdithatnád, azal. a levegő égél élsz. a melyet ő ad, és ha tsak egy szem pillantásig el hagyna. semmivé lennél. tekinds meg magadot tetétől fogva talpig. semmit olyat benned nem találsz. a mi Istentől nem jöt volna, te pediglen mind ezek akegyelmek, és jó tétemények között, halálos vétekel akard ötet meg bántani, meg vetvén oly adakozo Istennek jóságát, oly jó Atyának szeretetét az ő tölle vett jóvakal, akard ötet meg bántani. és boszontani. Eregy háláadatlan. és természet nélkül valo fiu, az oroslányok szeretik azt. a ki őket taplállya. te pedig kevésnek tartod meg bántani azt, a kitől vetted mindenedet

²⁸⁹ 6. Menyünk már az Isten jóságának. arra a meg foghatatlan mélységire., szeretetének kut fejére, a mely az ő Fiának, a kristus Jésusnak kin szenvedése. It. fiam, it. találsz orvoságokat. a leg nagyob kísértetek ellen is, amelyeket másut fel nem találod. vessed szemeidet. a keresztre fel feszitetet üdvezítőre, aki rakva sebekel, el merült a fájdalomban. és aki haldoklik üdveségedért. állapotgyék meg rajta. mind nézésed. mind gondolatod, tekinds meg. és elmélkedgyél mind arol a mit szenved. gondold meg, hogy te éretted, és ate vétkeidért szenvedid mind azokat; lásd meg ha ugyan volnaé olyan kemény és kegyetlen szived., hogy

---

Deus cujus irae nemo resistere potest. et sub quo curvantur qui portant orbem. Job. 26. Columnae Coeli Contremiscunt. et pavent ad nutum ejus. Jerem. 2. A saeculo confregisti jugum meum. rupisti vincula mea. et dixisti non serviam S. Aug. peccatum est ex honorare Deum. quod non debet facere homo. etiam si necesse esset perire quidquid Deus non est.

²⁸⁸ S. Aug. Serm. 46. de verbis domini. quem timeas major est omnibus: ipse timendus est in publico ipse in secreto procedis? videris. intras. ? videris. lucerna ardet videt te. lucerna extincta est, videt te, in cubile intras. videt te. in corde versaris, videt te, ipsum time cui cura est ut te videat. et vel timendo castus esto. aut si peccare vis quaere ubi te non videat. et fac quod vis. psalm 138 quo ibo a spiritutuo. et quo a facie tua fugiam. jerem. 29. 23. Ego iudex et testis. dicit dominus. S. Bern. de Conversione ad clericos. cap 1. videt te Angelus malus, videt te Angelus bonus. videt bonis, et malis major Angelis Deus. & sub cujus oculis velle delinquere tam in sanum, est, quam horrendum incidere in manus Dei viventis.

²⁸⁹ S. Aug. manualis, Cap. 22 Cum me pulsat aliqua turpis cogitatio recurro ad vulnera christi. cum me promit caro mea, recordatione vulnerum D|on~|i mei resurgo. in omnibus adversitatibus non inveni tam efficax remedium quam vulnera curisti. ibid cap 23. nullum tam potens est et tam efficax contra ardorem libidinis medicamentum quam mors redemptoris mei.

meg bánthatnád ate üdveségedért haldoklo Istent., és meg feszithetnéd ujontában egy halálos vétekel. hogy hogy ! kedves fiam, ate büneidért fel feszitetet Istennek látása. nem elegendőe hogy meg tartoztason avétektől. a vér melyet üdveségedért ki ontot. nem lágyittyaé meg szivedet,. mind azoknak a fájdmaknak., melyeket éretted szenvedet, nem leszené anyi erejek hogy veled szeretessék ötet ? valamenyi seb vagyon rajta, mind annyi száj kiálttya néked *Irtozál avétektől. szeresed Jésust.* te pediglen azokat a sebeket. tekintvén, a vétektől nem irtozol, a mely fel feszitette a kristust, se abüneidért fel feszitetet Jésust nem szereted; oh ! Jesus meg ne engedgyed ezt, hanem tselekedgyed azt. véghetetlen jóságodbol., hogy a halálodrol valo gondolat meg hassa szivünket a kísértetekben, a vétket meg utáltassa. és hogy inkább meg halyunk., mint sem ujontában meg banttsuk azt, a ki hozánk valo szeretetiért holt meg.

IV Articulus

Hogy mit kellesék tselekedni a kísértetek iránt

²⁹⁰ Mihent észre veszed hogy valamely kísértet szivárkozik elmédben., annak semi helyt ne adgy., hanem vesd ki elmédből mindgyarást, ezt a szent Atyák adgyák tanátsul. fő képen szent Hieronimus.

Hogy pediglen akisérteteket. még kezdetekkor ki lehessen elmédből üzni. vigyáz két dologra.

²⁹¹ 1. Emeld fel elmédet az Istenhez. fogad fel néki hogy egész szivedből ellene mondasz a kísértetnek, és annak helyt nem akarsz adni. kerjéd kegyelmének segítségit, és vess keresztet gyakorta szivedre, hogy el üzed onnét üdveségednek. ellenségit. azt fiam el nem lehet hinni. hogy mitsoda foganatos az imádság akisértetben, főképen a midön a kristus halálában valo bizodalomal együt vagyon., ezen imádság után mulasad magadot, valamit munkálodgyál. olvass. beszéljess. vagy valamit efélét. a mely az elmét el foglallya, meg fogod látni. hogy a kísértet könnyen el mulik.

Hogy ha pediglen a kísértet el nem távoznék, könnyorögy nagyob buzgoságal. fogad fel hogy annak helyt nem adcz., foglallyad az elmédet valamely más dologban., hogy ha egyedül találkozol igen jó valamely külső aitoságot magadban fel indittani, ugy mint, a szemeidet az ég felé fel emelni, a kezeidet., a melyedet verni, le térdepelni. és az Isten segítségit kérni., igen jó a haláltol valo feelmet is magadban fel gerjeszteni, az ítéletet. és az örök kárhozatot ²⁹²erre a bölcs int tégedet. *Emlékezl meg minden tselekedetidben az utolso végedről, és soha sem fogsz vétkezni.*

A kísértet ellen még az igen fő orvoság, hogy a kísértetet ne tsak meg vesed, hanem még azt valamely jora is kel fordítani, példának okáért, olyankor. többet imádkozál. olvass valamely jó könyvet. valamiben sanyargasad magadot. . adgy alamisnát. tegyed a hitnek. és a szeretetnek tselekedetét. ugy a töredelmeségnek is. az ellenséged azt látvan, hogy nem hogy aroszra vinne, de söt még a jó tselekedetre ád alkalmatoságot, nyugodalomban hágy, ne hogy a veszedelem helyet jodra vályék a kísértet

---

²⁹⁰ S. Hier, Epist. ad Eustochium 21. nolo sinas cogitationes crescere. nihil in te babylonium. nihil confusionis adolescat. dum parvus est hostis. interfice. nequitia, ne zizania crescent elidatur in semine. Audi psalmistam dicentem. filia babylonis misera beatus qui tenebit. et Allidet parvulos tuos ad petram. petra autem erat christus

²⁹¹ Statim ut libido titillaverit sensum. ut blandum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit erumpamus in hanc vocem. Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi caro. ibid.

²⁹² Eccle. 7. v. 40.

De fiam mindenek felet arra vigyáz, hogy a kísértetben semmit ne remély a magad erejétől, hanem mindent az Isten kegyelmétől várj. a kísérteteket jobb modal meg nem győzheted, mint ha alázatoságal azt magadban meg vallod, hogy azok ellen semmit nem tehetz magadtol. az Isten kegyelminek segítségé nélkiil, mentől kevesebet bizol amagad erejében., annál inkább²⁹³ meg győződ azokat, nézd meg mit mond szent Agoston, nézd meg Dávidot aki a Goliát ellen hartzol. egy olyan gyermek. a kinek se ereje, se fegyvere nintsen. még is egy rettentő oriásal viaskodik, aki tetétől. fogva talpig fegyverben vagy. de mint hogy az Istenben bizot, azért győzedelmes volt. Te paisal és láncsával jösz reám, én pedig a minden hato Istennek nevében megyek reád., ezel abizodalomal. a földre veré leg első ütésel. eszerént kel viaskodni az üdveséged ellenségivel., az olyan. aki amaga erejében bizik. még az ütközet előtt meg győzetetik.

Hogy pediglen az Istentől kegyelmet lehesen nyerni akisértetekben., azt gyakorta kel kérni, és gyakorta kel járulni a szenttségekhez., a melyek nélkül lehetetlen sokáig a kísértetek ellen állani

V Articulus

Hogy mitsoda mesterségekel tsallya meg
az ördög az embereket a kísértetekben.
fő képen az ifiakot.

Az ördögnek minden ereje a kísértetekben. tsak a tsalárdságban áll, erre valo nézve, hogy ellene lehesen állani, tsak az ő tsalárdságít kel meg üsmérni, azok sokan vannak, de azok közül hármat teszek fel., a melyekel hamisan meg tsallya az embereket, fő képen az ifiakot.

Az első az, amelyel meg nem engedi hogy meg lásák, és meg üsmerjék a roszt avétekben. a melyet tselekedtet vélek. de söt még az elméjekben olttya avétekben lévő gyönyörüségnek kedveségit, és hogy mitsoda nehéz az ellen állani. és attol el távozni,

Könyü meg látni hogy e mitsoda nagy tsalárdság minden képen, mivel a vétekben lévő roszt. nagyob minden ki gondolható rosznál. a vétekben lévő gyönyörüség. pedig. egy kis ideig tart, és azt, a szomorúság, és a keserüség követi. avétek ellen valo állás. ha nehéz is, nem tart sokáig. és azt édes. és kedves vigasztalás követi, a menyet meg érdeмли,

oh ! kedves fiam. ne engedgyed hogy ilyen formában meg tsalyon ate üdveséged ellensége. amidön valamely kísértetre akar vinni. tekintsed mindgyárt a roszt. a mely halálos vétek. ne vigyáz a gyönyörüségre. hanem gondold meg. mitsoda keserüséget fog adni avétek. ha azt meg tselekeszed. ne tekintsed azt, hogy mitsoda nehéz. és bajos néked a vétek ellen állani. hanem ajusson eszedben. hogy mitsoda örömed és vigasztalásod léssen, ha az ellen állasz, és meg győződ.

A második tsalárdság a melyel meg tsallya az ifiakot az ördög, a hogy, elejekben. adgya a kísértetben, hogy mely könyü azért abotsánat., azt meg fogják gyonni, penitentziát tartanak, menyiszer történik a meg. hogy a kísértetben. a melynek alélek üsméret ellene akarna állani. az Isten segítségével. ez a nyomorult gondolat jó az elmében, azt meg gyonom, azért penitentziát tartok. és ezel a gondolattal, nyomorultul. avétekre adgyák magokot, hogy hogy ? ha azt gondolhatnád, hogy az Isten el sülyezt a vétek után. azt meg nem tselekednéd. de mint hogy botsánatot reménlesz tölle. azért meg bántod minden tartalék nélkül! oh ! nyomorult. azért vagy gonosz, mert az Isten jó; azért bántod meg mert meg botsáttya néked. oh ! fiam.

---

²⁹³ S. Aug. Serm 4 de verbis apostoli. Noli viribus fuis praesumere. vide David contra goliath. vide parvum contra ingentem. sed in nomine domini praesumentem.

mely Istentelen gondolat az ilyen ! ha valaha ilyen gondolat jö elmédben, vedd ki azt onnét mint olyat a mely káromlás, és ördögi gondolat., a melyel. a vétkek mélységiben akar vetni.

A harmadik tsalárság., a, hogy, minek utánna. a kisértetben ejtette volna az ifiakot. azt a veszedelmes gondolatot adgya az elméjekre. és azt hiteti el vélek. hogy lehetetlen nékik a kisértetek ellen állani., és a vétektől el távozni. úgy hogy ilyen gondolatban lévén, semi erőt magokon nevegyenek. és minden tartalék nélkül a vétekekben el merüllyenek.

Az ilyen, fertelmes gondolat. ördögi találmány. és annál is keserveseb, mert veszedelmes²⁹⁴ lévén, mind azon által igen közönséges az ifiak közöt. szegény esztelenek. kitsoda varáslot meg titeket. hogy az igazságot világosabnak ne tarttsátok a napnál. ? nem latodé azt. hogy az ilyen gondolat mint meg boszonttya az üdvezítő irgalmaságát, aki vérivel érdemlette meg nékünk a kegyelmet. a melyel a kisértet ellen kel állanunk és a ki kezét nyujtgya néked. hogy meg segittsen; ez az el hitel., nem attol jö. a ki az üdveségre. hi, ha nem az ördögtől. a ki tellyeségel el akar veszteni.

Kedves fiam. ne engedgyed hogy az elmédet meg tsallya sohais az ilyen veszedelmes²⁹⁵ gondolat; hanem aleg nagyob kisértetekben is. emlékezel meg az üdvezítő irgalmaságáról., aki soha el nem hagyja a benne bizokot, *A nyomoruságok. mondgya a bölcs. környül vettek engem minden felöl. és senki nem volt a ki meg segittsen, meg emlékeztem irgalmaságodrol. oh' én Istenem., tudván azt. hogy meg segited azokat a kik benned biznak; és engemet meg szabadítottál aveszedelemtől.*

Imé ezek az ördögnek a három rend szerént valo mesterségi, a melyekel áll. az ifiak ellen valo kisértetiben, és mind a három egy mást követi, mivel. 1. el fedezi elöttök aroszat. el hitetvén. vélek hogy a nem olyan nagy, 2. hogy azt könnyen el hagyhatyák. végtire a midön már jó meszire vitte őket, akkor a vétekeknek el hagyását. rettentő nehéznek mutatgya nékik. azért hogy ne igyekezenek azt el hagyni. vigyáz jól erre a három féle tsalárdságra.

VI Articulus

Hogy mitsoda fogyatkozásokban esnek az ifiak. a kisértetekben.

A vétken kívül, a melyben esnek., meg hagyván magokat tsalatni a felyeb meg mondott tsalárdságokal., meg más két veszedelmesekben esnek, a melyekre igen kel vigyáznod. hogy azokat el kerülhesed.

Az első a, hogy a midön gyakorta valo kisértetben esnek, tsak hamar el vesztk abékeséges türest. és minek utánna, annak ellene állottak volna egy darab ideig. az utan el vesztk kedveket. és meg adgyák magokat az ellenségnek; ez a fogyatkozás igen közönséges az ifiaknál, és ez néki nagy hatalmat ad rajtok.

Régenten. Bethulia városát. Hollofernes. meg szálván. a város eleji az egész népel az Istent kérék hogy szabaditaná meg őket, de látván hogy az Isten meg nem halgatná oly hamar kéréseket a mint ok akarnák. el végezék hogy ött nap mulva a várost fel adnák. ha adig segítség nem jöne. a bátor judith ezt meg halván. igen rosznak találá végezéseket, és meg is²⁹⁶ feddé rolla őket mondván. *kik vagytok ti. kik az urat kisértitek, nem oly beszéd ez, hogy*

²⁹⁴ o insensati galatae. quis vos fascinavit non obedire veritati. persuasio haec nou est ex eo qui vocat vos galat 3

²⁹⁵ Eccli 51 circum dederunt me undique. et non erat qui adjuvaret, memoratus sum misericordiae tuae domine, et cooperationis tuae a saeculo sunt. quoniam eruis sustinentes te. domine. etc. et liberasti me de perditione. et de tempore iniquo.

²⁹⁶ judith. 8.

irgalmaságot. nyerjen., hanem inkább hogy haragra indítsa, időt vetettetek ti az ur irgalmaságanak., és ati akaratotok szerint napot rendeltetek néki, ugyan ezent szányuk bánnyuk meg, és az ő irgalmaságát. köny hullatásokal kérjük

Hasonlot mondok fiam néked. amidőn nyughatatlankodol. a kísértetben., nem remélvén hogy az ellen álhass. végtire meg adod magadot ellenségednek., és azal. igen meg boszontod az Istent, mert ugy nem bizol kegyelmében, és azt akaratod szerint akarod el rendelni, holot nem ugy nyerik azt meg, de sőt még. bizodalmatlanságodal., méltatlaná tészed magadot az ő²⁹⁷ irgalmaságához., el távoztatod tölled kegyelmét., és minden tartalék nélkül avétekben fogsz esni, nem fiam, nem, így kel tselekedni, békeséges türönek kel lenni a kísértetben., és alázatoságal reménleni az Isten kegyelmét, aki soha el nem hágy. hogy ha először el nem hagyod ötet, azt tud meg hogy még aleg nagyobb szentek is voltak a kísértetben. valamint magad, emlékezel meg szent párol a ki a kísértettől való meg szabadulást kérvén Istentől., ezt²⁹⁸ a választ vevé. *Az én kegyelmem elegendő néked, mert az erő, az erőtlenségben végeztetik el.*

A második fogyatkozás a melyben az ifiak esnek a kísértetkor, a hogy, a midőn ugy történik, hogy meg gyözetnek egy szer az ellenségtől., akkor bátorságokat el vesznek. a fegyvert el vetik, és minden féle kísértetektől meg hagyják magokat nyeretni. oh ! Istenem mely rettentő vakság, azért fel adni magákat az ellenségnek, mert egyszer meg gyözetettek. minek utánna el vesztették volna az Isten kegyelmét; fel gerjeszék még hová tovább inkább az ő haragját, holot azt meg kellene engesztelni. a penitentiával; mi ellenkezik ennél inkább az okoságal. ?

Az Izraéliták. esze gyülekezének. hogy a Benjamin nemzetségben boszút állának valamely irtoztato vétekért, el vesztek, mind az első, mind a második hartzot., noha sokal többen valának mint a Benjamiták. ezen a két veszedelmen ők igen meg ütközének, és szomorkodának, mind azon által. el nem vesztek bátorságokat, hanem atabernaculum eleiben menének. és őt. sirtanak. böjtöltenek. könyörögtenek és az Isten haragjának engesztelésire. áldozatokat ajánlának, emeg lévén. fegyvert fogának, és bátran menének a hartzra., a melyet meg nyerék., és az ellenséget csak nem mind meg ölék.

Ihon fiam, ezt a példát kel követni a kísértetekben. az egy szeri el vesztet hartzon nem kel meg ütközni, hanem az Istenhez kel folyamodni, siratni kel nyomorusagidot, botsánatot kel tölle kérni. meg engesztelni haragját. kérni kel kegyelmének segítségit. és minek utánna, büneidért való penitentiát tartottál volna, az Isten nevében ismét a fegyverhez kel nyulni. és hűségel viaskodni, és az eseted, nagyobb vigyázásban tegyen, tselekedgyél tehát eszerént fiam, és kövesed ezeket hűségel.

VII Articulus.

Hogy mit kel tselekedni a meg gyözetet
kisértet után.

Rend szerint, a kísértettől való meg szabadulás után, két fogyatkozásban esnek., az első a. hogy az Istennek hálágot nem adnak agyözedelemért. a melyet vettek segítségivel, a második a, hogy nem igyekeznek el kerülni. a következő kísérteteket, Ez a két fogyatkozás. okoza, hogy oly könnyen esnek meg más kísértetekben; és meg is gyözetnek, Először, mert az Isten azt akarja hogy hálágot adgyunk néki jó téteményiért. másodsor. mert a ki magára nem vigyáz, azt hamar meg lopja, és meg gyözi az ellensége

²⁹⁷ conc. trid. sess. 6. c. 12. non deserit nisi prius deseratur.

²⁹⁸ 2 Cor. 12.

A tehát igen szükséges fiam, hogy a midőn valamely kísértetet meg gyösz. leg először is azt köszönd meg. és adgy hálákat Istennek a gyözedelemért. üsmerd meg azt magadban, hogy a tsak egyedül ő tölle jö. és nem magadtol, és hogy az ő segittsége nélkül. ezerszeris a kísértetben estél volna

Az ez után valo kísértetek ellene állásához pedig eszerént készüly. 1 fogad fel az Istennek, hogy minden erődből azok ellen fogsz állani, 2. kérjed. alázatoságal. az ő segittségit. 3. ted fel magadban hogy olyan modokal fogsz élni. a melyeket már meg próbáltad. hogy el kerültessek a kísértetet

Hogy ha ugy történik hogy valamely ideig kísértet nélkül találsz lenni. né bizál az olyan²⁹⁹ békeséghez. és tsendeséghez. mert a mint Szent Gergely mondgya. az ellenség tsendeségben hadgya egy ideig némelykor az olyanokat a kiket sokat kísértet. azért hogy könnyebben meg lophasa őket a midőn semmitől nem tartanak., és a vétékben ejttse őket valamely nagy kísértettel. Erre valo nézve vigyáz mindenkor magadra, kérjed minden nap az Isten segittségit, és vesd ki mentől hamaréb az elmédből a vétkes gondolatokat

VIII Articulus

Nevezetes példa. a melyből meg láthatni.
mint kellesék a kísértet ellen állani

Azt egy régi igen jól mondotta., hogy az út a melyet a letzkéből tanullyák. igen hoszu, de a³⁰⁰ melyet a példából tanullyák. a rövid, és hathatos. azért szükséges olyanok példáit elődben tennem, a kik viaskodtanak a kísértetek ellen. hogy az ő példájokat követvén. a kísérteteket meg gyözhesed.

A töb példák között a melyeket elé hozhatnék, tsak a nagy szent Hieronimust választom például néked., a ki is olyan ifiu volt mint magad az ő kísértetinek idejében, soha olyan kísértetekben nem is lész, mint ő volt, és talám ő egyedül az Isten szolgálai között, a kinek ifiusága leg inkább meg próbáltatot a kísértetekel, de ő azokat ditsőségesen mind meg gyözte nagy hűségel; elődben is teszem azokat mind rendel., ugy a mint maga le írja, olvasad nagy figyelmeteségel.

Ez a szent még ifiu lévén., minek utánna egy darab időt töltöt volna a világi életben. igen kezdé ohajtani az Isten szolgálattyát, és tellyes meg térésivel. üdveségin munkálodni. fel tévé magában hogy a világot el hagyja, és valamely pusztában menyen, hogy penitentiát tarttson. és egészen a jó erkölcsre adgya magát. erre valo nezte leg először is Jerusálemben mene. hogy a szent helyeket meglátogasa., és onnét, a pusztában rejté magát.

Abban a helyben marada négy esztendeig. azon idők alat. noha. nagy sanyaruságokban elt is.³⁰¹ de szüntelen valo nagy kísérteteket szenvede, és olyanokat, hogy szánakodásal kel írásit³⁰² olvasni, imé miket ir egy áitatos aszonynak. *oh' ebben a nagy pusztában. a mely irtoztato*

---

²⁹⁹ S. Greg. 3. moral. 16. Saepe antiquus hostie postquam menti nostrae tentationis certamen inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit non. ut illatae malitiae finem praebeat; sed ut in corda quae. per quietem secura reddiderit, répente rediens facilius inopinatus irrumpat.

³⁰⁰ longum iter per praecepta . . breve et efficax per exempla Seneca. epist. 6.

³⁰¹ S. Hier. epist. ad Eustochium. 22.

³⁰² o quoties in eremo constitutus. in illa vasta solitudine quae exusta solis ardoribus horridum monachis praebebat habitaculum. putavi me romanis interesse deliciis. sedebam solus quia amaritudine repletus eram.; horrebant sacco membra deformia; quotidie lacrymae, quotidie gemitus. et si quando repugnantem carnem somnus imminens oppressisset. nuda homo vix ossa haerentia collidebam de cibis vero et potu taceo. cum etiam langventes monachi frigida aqua utuntur: et Coctum aliquid accepisse luxuria sit. ille igitur; ego qui ob metum

lako hely a szüntelen valo süto verö fény miat. hány szor jött elmémben a Romai kies és kényes élet, tellyes lévén keserűségel; félre valo helyeket kerestem, a hol sirathasam vétkemet; iszonyodtak a Ciliciumban az én éktelen tagjaim., minden nap tsak sirtam és suhajtoztam., más ágyam nem volt, hanem a föld, se más eledelem, hanem a mitsodásal éltenek a pusztában lévő barátok, a kik tsak vizet isznak, és nyers füvet esznek, még mikor betegek is, ebben az állapotomban., és rabságomban. a melyben tettem volt magamot, hogy a poklot el kerülhesem. noha ót más társaságban nem voltam. hanem a scorpiokal., és a vad állatokkal. mind azon által gyokorta ugy tettzet. mint ha a Romai aszonyok gyülekezetekben lettem volna. a böjt miat az ábrázatom el haloványodot volt. de az elmém. a tisztátalan kívánságok után éget az el lankadot, és mint egy nálamnál eléb meg holt testemben., érzettem égni: a tisztátalan gyönyörűségnek tüzeit.

Imé mitsoda kisértetekben vala ez a szent, de nézd meg hogy ez a nemes vitéz mint viselte magát. az ostromokban.

³⁰³ *Ebben a keserves állapotomban: minden emberi segítségtől meg lévén fosztatva. a kristus Jesus lábaihoz borultam. azokat köny hullatásimal öntözém valamint magdolna, és a fel támadot testet, egy néhány hetegik valo böjtlésekel. hodoltatom vala, emlékezem. a többi között arról; hogy egész napokon, és éttzakákon kiáltoztam a segítség után, és kértem az Isten segítségit azokban a viaskoddsokban., és meg nem szüntem az imádságtól. és a melyem verésitől, mind addig valamég a haboruság el nem mult, és az Isten kegyelme viszá nem adta a nyugodalmat, és a tsendeséget fiam mitsoda nagy példa ez?*

de halgasad még mi következik.

³⁰⁴ *Es mint hogy az Isten az én bizonyságom, mondgya ezen szent. minek utánna sok köny hullatásokat ejtettem volna. az ég felé emelt szemekel, olyan nagy vigasztalást érzék, hogy ugy tették mint ha az Angyalok gyülekezetiben lettem volna. és ki mondhatatlan örömel énekelém ezeket a szókót. a te jó illatodban futunk utánnad. oh én Istenem*

oh ! mitsoda példa fiam ez arra., hogy akisértetek ellen igyekezél állani, oh. ! a mely nem tsak tsudálatos. de a melyből mind magad tanulhatsz, mind azok is akik veled egy idösüek. ebből három dolgot tanulhatsz. 1. hogy a kisérteten meg nem kel ütköznöd mivel ez a szent az ő ifiúságában., a nagy sanyargatási között és távul minden vétekre vivő alkalmatoságoctól. sok ideig szenvedet oly nagy kisérteteket, 2. meg tanyit arra miképen kel ellene állani akisérteteknek, meg mutattya példájával. hogy ahoz szükséges. a testi sanyargatás. és az imádság. de annak alázatosnak, buzgónak, és állandonak kel lenni, 3. azt is meg tudod. hogy mi követi rend szerént a kisérteten valo gyözedelmet., a mely nem más, hanem, kedves. és vigasztalással valo tellyes öröm. a melyet belső képen érzik, el mondván ezel a szentel. vony magad után oh' én Istenem. és ate parantsolatidnak uttyában futok.

oh ! kedves fiam. ez a szép példa hadd legyen mindenkor szemed elöt, a midön kisértetel. gondolkodgyál a pusztában lévő szent Hieronimusról a ki a kisértetek ellen áll, a sanyargatással. sirással; imádságal. borulván a kristus lábaihoz, segítségit kérvén, magad is azt

---

gehennae. tali me Carcere damnaveram, scorpionum tantum socios et ferarum, saepe choris intereram puellarum pellebant ora jejuniis. et mens desiderii aestuabat. in frigido Corpore. et ante hominem suum Carne praemortua: sola libidinum incendia bulliebant

³⁰³ Itaque omni auxilio destitutus, ad Jesu jacebam pedes. rigabam lacrymis. crine tergebam. et repugnantem carnem hebdomadarum inedia sub jugabam. memini me clamantem diem crebro junxisse cum nocte. nec prius ac pectoris cessasse verberibus qua rediret Domino imperante tranquillitas.

³⁰⁴ et (ut ipse mihi testis est Dominus) post multas lacrymas post Coelo inherentes oculos. non nunquam videbar mihi agminibus interesse Angelorum, et laetus. gaudensque cantabam post te in odorem ungentorum tuorum currimus

tselekedgyed. a puszta helyet legyen néked a házad, a hol az Isteni segítséget vegyed a kísértetek ellen; bizonyos is lehetz abban, hogy az imádságod után, az Isten. tsendeséget fog küldeni. és olyan örömet, és vigasztalást fog adni. a mellyel még mászor is a kísértet ellen fogsz állani, és az üdvezitöt. még hivebben szolgálni

X Rész

Az akadályokrol. melyek tsak a gazdag ifiakot tekintik

Az akadályok a melyekről eddig szoltunk., közönségesen minden rendben. és hivatalban lévő ifiakot tekintik. de mint hogy, a rendek., és a hivatalok között vannak olyanok., a melyek különös akadályokat hoznak magokal, szükséges hogy azokrol itt egy szót szollyak azok ahivatalok különösön. a gazdagság, a nemeség, az egy házi jóságok.

A mi agazdagságot illeti, abban nintsen kéttség, hogy a különös akadály ne volna az üdveségnek, mivel az Isten fia ezt maga bizonyította. mondván, hogy azok meg fojttyák³⁰⁵ a lelkekben az Isten igéjének magját, és meg nem engedik hogy meg gyükerezenek azokban, és gyümölcsöt hozanak. ezek a szok, nem tsak az idős korukban tellyesednek bé, akikben a gazdagsághoz való szeretet inkább uralkodik, ezt a rosztat még az ifiakban is lehet latni, a kiknek gyakorta, a gazdagságnak kivansága, nagy akadályokra vagyon.

Ehez más bizonyosság nem kívántatik a minden napi probán kívül., a mely meg mutattya, hogy az gazdag ifiak rend szerént rosztat erkölcsük másoknál azt láthatni, hogy tsak a gyönyörüségre adgyák magokat. restek. a munkát gyüölölik. az elméjüket tsak hejában valóságban foglallyák, nagyra vágyok, a gazdagságokat ohajttyák. kevélyek, magok felöl sokat álitanak. a másokat meg vetök. engedetlenek, az oktatásokat bé nem veszik. és más töb ilyen rosztat erkölcsök vannak benne. gyakorta, hamisak, és a rosztat tselekedetekre hajlandok, ellenben pediglen. az olyanok a kik szegények, vagy közép értékűek. az Isteni félelemben élnek. az üdveségeken munkálodnak. a jó erkölcsben eléb mennek, ahenyélést kerülök, a munkát szeretik, a tanulást keresik. és azt hasznokra fordittyák, És illyen formában az Isten áldását veszik magokra., a ki örömet teszen jót az alázatosokal., és az ötöt félököl., ellenben³⁰⁶ pedig meg veti a kevélyeket, és *azokat, kik erejekben biznak, és sok gazdagságokban ditsekednek.*

Ezeket azért mondom fiam, tudtodra adván. hogy ha az Isten gazdag rendben liozot evilagra. arra igen vigyáz, hogy a gazdagság oka né légyen kárhozatodnak, valamint oka minden nap³⁰⁷ sokaknak. sok számuakban, nyilván ki is tettik ez az igazság a melvet a kristus mondot, *hogy mitsoda nehéz a gazdagoknak üdvezülni, három dolgot kel tehát tselekedned.*

1 Azt el kel magadal hitetned; a mint az igaz is, hogy a te gazdagságod, sokat árthat üdvesógednek. hogy ha el nem kerülöd az akadályokat, a melyeket okoz, és hogy ha azt, jóra nem forditod.

2. Mászodszor meg kel tudnod azokat az akadályokat., hogy magadot meg örizhesed azoktol.³⁰⁸ azok sokan vannak, de tsak egy nehányat teszek fel., a kevélység. engedetlenség, henyélés, a gyönyörüség. arosztat társaság, a hizelkedés, mind ezektöl örized magadot.

---

³⁰⁵ luk. 8

³⁰⁶ ps. 48.

³⁰⁷ quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei intrare, luk. 18.

³⁰⁸ S. Aug. serm. de verbis Domini. nihil est quod si generent divitiae quomodo superbiam. omne pomum omne lignum habet vermen suum, vermis divitiarum superbia est.

Légy alázatos gazdagságodban meg emlékeztvén a szent Agoston mondásáról. hogy a gazdagság a kevelységet szüli, és mint hogy minden gyümölcsnek különös férgé vagy, a gazdagságnak is vagy, a mely a kérkedékenység, és a maga hittség. gondold meg hogy a gazdagság mitsoda veszedelemre teszen minden nap. mind az Istent meg bánthatod. mind magadot el vesztheted, más részint pedig, mitsoda nagy számot fogsz néki adni. azért, hogy ha ³⁰⁹ azt jora fordítodé vagy sem. mit ditsekedhetel agazdagságokban, a melyeket az Isten elveheti egy órában, és a melyeket a mint a bölcs mondgya. valóságos gazdagságokat nem szerezhethz. ugy mint bölcseséget, és jó erkölcsöt. hogy ha pedig ezek nélkül szükölködöl, minden jóvaidal. olyan lesz mint egy czifrán fel öltöztetet ló, a ki minden ékeségivel. tsak okoság nélkül valo állat

Légy engedelmes és szó fogado; örömet tanuly, és örömet vegyed az intést. azt pedig hitesd el magadal, hogy mentöl. nagyob, és gazdagab vagy, annál nagyob szükséged vagy. a tanulásra, azért mert inkább meg eshetel., és a te fogyatkozásidot, nagyob rossz követheti mint a ³¹⁰ szegényekét. kerüllyed a henyélést, a mely oly természete a gazdagoknak, emlékeztél meg arol. hogy a gazdagok, a mint az irás mondgya. *az emberek munkáiban nintsenek. és az emberek meg sem büntetnek. de félő.* mondgya szent Bernárd. *hogy az ördögök meg ne büntetessenek*

oltalmazad magadot agyönyörködtetésektől, emlékeztél meg arol. hogy a tisztaság. mindenkor ³¹¹ nagy veszedelemben forog a gazdag házaknál, a hol. a kényes eledel. köntös, fekvés, és más sok ilyen alkalmatoságok miat, ezer veszedelemben vagy, *jaj akik gazdagok vagytok, kik éléfánt csontbol valo agyakban alusztok, és bujálkodtok, a ti ágyaitokon, kik meg eszitek a bárányt. a nyájbol. és a borjut a csorda közül, kik a bort csészékből iszátok, és jeles jó* ³¹² *kenettel. kenitek magatokat. és a szegényeken nem szánakoztok.* az Isten fia meg azt mondgya. *jaj néktek gazdagoknak, mert el vettétek vigasztalástokat.*

Távoztasd el magadtol a rossz társaságot, a melyet a gazdagságod, könnyen hozád szoktattya.

³¹³ Meg ne hagyad magadot tsalatni a hizelkedéssel, a mely mindenkor a gazdagokat követi, és a mely meg ronttya elméjeket, fő képen az ifiaknak. a szent Hieronimus mondása szerént, ne adgy semmi hitelt annak. a mit ditséretedre mondanak, mivel vagy olyanrol. adnak néked ditséretet a mely nem érdemel ditséretet, ugy mint rendedről, gazdagságodrol., termetedről. és töb ilyenekről, vagy olyanokrol. a melyek benned fel nem találtatnak. ugy mint a tudomány. bölcsesség, és a jó erkölcs, vagy ha fel találtatnak is. nem tölled vannak, az elsöröl ditsekedned, hejában valóság. a másikárol. bolondság, a harmadikárol. igaságtalanság, mivel ugy magadnak tulajdonittanád a ditsőséget, a mely tsak az Istent illeti.

Még egy harmadik dolog vagy hátra. a mely nem más, hanem hogy, igen vigyáz aveszedelmekre, a melyekre tézsi a gazdagság üdveségedet. azt jora kel fordítani, hogy segítse üdvezülésedet. ez iránt pedig jobb tanácsot nem adhatok., mint azt hogy kövesed. a mit szent Pál hágy a gazdagoknak.

---

³⁰⁹ prov. 17. quid prodest stulto habere divitias. cum sapientiam amare non possit.

³¹⁰ ps. 27. in labore hominum non sunt. et cum hominibus non flagellabuntur

peccare volunt sed non flagellari cum hominibus. unde timendum est ne flagellentur cum daemonibus. ad pastores.

³¹¹ Amos. profe. 6.

³¹² luk. 6.

³¹³ S. Hier. ad celantiam. Adulorum quoque assentationes, et noxia blandimenta fallaciae velut quaedam pestes animae fuge, nihil est quod tam facile corrumpat mentes hominum

³¹⁴ *E világi gazdagoknak meg parancsold., mondgya Timotheusnak, hogy kevélyek ne legyenek., se reménségeket. a bizonytalan gazdagságokban ne vessék, hanem az élő Istenben. (:ki nekünk mindeneket bőségesen ad táplálásunkra. :) hogy jót tselekedjenek, gazdagok legyenek a jót tselekedetekben, könnyen adakozanak, közöllyenek, kintset gyűjtsenek magoknak, jövőre jó fundamentumot, hogy el kapják az igaz életet. ilyen formában akarja*
³¹⁵ *fiam. hogy a gazdagok éllyenek gazdagságokkal; eztet követned kel. hogy ha azt akard, hogy a tiéd elne veszesen tégedet, halgasad hogy szent Cypriánus mit mond néked, Egy nagy örökség. igen nagy kísértet, hogy ha annak jövedelmét szent dolgokra nem fordíttyák, és mentől ki ki gazdagab a jószágban, annál inkább kel azt vétkeinek váltságára fordítani, és nem azoknak szaporítására.*

XI Rész

A nemesek különös akadályirol.

Kissebséget tennének a nemeségnek, hogy ha azt, a jó erkölcsök akadályi közti akarnák tenni, de az igazságot azal meg nem bánttyuk. ha azt mondgyuk hogy a nemeségel valo roszul éles, nagy akadály a nemesek üdveséginek, és gyakorta az is oka veszedelmeknek, és kárhozattynak.

Tsak egy kevesé vizsgállyuk meg a nemesek életét, ez az igazság ki tettzik, és nyilvánóságosan meg láthatni hogy rend szerént. ennél meg romlottab, se rosz erkölcsel tellyes rend ennél nintsen

³¹⁶ *Abban arendben uralkodik a maga hittség, a mely mindeneket meg vettet vélek, és mindeneket aláb valoknak tartattya náloknál. tsak a nagyra vágyás. és az előmenetel. vagon az elméjekben. minden gyönyörüségek alá vannak vettette, bátrak, és orczátlanok a magok vétkit ki nyilatkoztatni, és azokban dítsekedni, irigyek, a magok hasznokot keresők. tsak magokot szeretők; igaságtalanok, erő szakosok. kemények, és gyakorta másokhoz kegyetlenek., fő képen az alattok valojokhoz. türhetetlenek. haragosok. szitkozodok, káromkodok, boszu állok, nem akarván el szenvedni leg kiseb. bántodást. a mely tsak az ő gondolattytoktól jö. fel tévén magokban., hogy soha egyet se szenvedgyenek el. oh ! Istenem mitsoda élet az ilyen. olyan embereknek, a kik a keresztyéni vallást tarttyák?*

³¹⁷ *De a mi leg keserveseb ebben arendben., az az otsmány egymást fegyvere valo ki hívás. és ebben oly igen el merült az ő elméjék. hogy nintsen olyan ora életekben. a melyben készek ne legyenek meg verekedni leg kiseb meg bántó szóért, ez a rosz indulat. szüntelen valo halálos vétekben tarttya őket, és az Isten kegyelmében. nem engedí sohais őket lenni. nem is szolok. arról, hogy avallást meg vetik, hogy mitsoda szabados, és Istentelen életet élnek, fő képen a*
³¹⁸ *mostani időkben. menyin vannak közöttök olyanok akik azt mondgyák az Istennek, valamit az Istentelenek mondanak néki a szent írásban; Távozá el tölünk. és utaidnak tudományát nem akarjuk, kitsoda a minden hato hogy szolgállyunk neki, és mit használ nekünk ha imádkozunk néki. ?*

---

³¹⁴ 1 timoth. 6. 17.

³¹⁵ S. Cypr. lib de habitu virginum. Tentatio est patrimonium grande, nisi ad usus bonos census operetur: ut patrimonio suo unus quisque locupletior magis redimere debeat quam augere delicta

³¹⁶ jób. 11. vir vanus in superbiam erigitur. et tanquam pullum onagri se liberum natum putat.

³¹⁷ jób 21 qui dixerunt Deo recede a nobis. scientiani viarum tuarum nolumus quiss est omnipotens. út serviamus ei et quid prodest si oraverimus illum.

³¹⁸ job 21 14.

³¹⁹ Nem keserves dologé azt látni. hogy a keresztényeknek leg szeb része. oly igen meg légyen romolva. és hogy anemeség, a mely a jó erkölcsnek jutalmára adatot. a mostanában a nemeseknek, meg romlásokra. és veszedelmekre vályék, ugy anyira hogy gyakorta jele a meg vettetésnek, és hogy jobb let volna. ha a nemeseknek leg nagyob része aláb valo familiákból volnának. mivel. azt jól mondgya egy az Atyák közül. hogy mit használ. nagy lenni az emberek előtt., meg vetendő. és nyomorult az Isten előtt. az emberek tisztellyék. és az Isten meg vesse. parancsolni az ártatlanoknak, és rabja lenni a rosz kívánságoknak, egy szoval boldog lenni ezen avilágon egy kevés ideig. és a másón nyomorult. és kárhozatban lenni, és ³²⁰ örökké ezeket kiáltani, *Mit használ néküink a kevélység. vagy a gazdagságokal valo kérkedékenység mit hozot néküink. el multak mind azok mint az árnyék miért tavoztunk el az igazságnak utyától.*

oh. kedves fiam. ha nemes. vagy, arra kénszeritlek. hogy gondolkodgyal valóságal magadrol, és a veszedelemről. a melyre téssen nemeséged az üdveséged iránt. ne higgy amagad rendének. és tarts attol. hogy veszedelmedre ne legyen, mentől felyeb valo rendben vagy, annál inkább tartozol jó erkölcsü lenni, hogy magadot meg menttsed. arended veszedelmitől. és igyekezél azon., hogy a nemeséged. ne legyen oka kárhozatodnak. erre valo nézve kövesed ezeket.

1. Tanuld meg azt, hogy mi légyen avalóságos nemeség, a mely, meg válhatatlan ajó erkölcstől. ugyan ajó erkölcsel is tarttyák azt meg. aztot ate eleidnek, azö szóp tselekedetek meg jutalmaztatására adták volt, ha követed őket jó erkölcsökben: meg érdemled anemesi nevet. de ha nem követed; nem vagy valóságos nemes.

2. Tud meg azt, hogy az emberektől rendeltetet nemeségen kívül, vagyon más Isteni nemeség, a mely sokal fellyeb valo amanál, és a melyet a kegyelemel szerzik, mert ha a nemeség a fő renden levő szüléktől valo születésből áll, mitsoda nemeség, az Istennek fiává, és a kristusnak örökös társává lenni. és az ő országát birni. E fiam az a nagy, és valóságos nemeség, ha ilyen nemes vagy. valóságos nemeséged vagyon., de ha nem vagy, akár minémü nemeséged legyen az emberek előtt, de Isten előtt utálatos vagy.

³²¹ 3. Ez így lévén, ne légy se kevély. se kérkedékeny nemeségedért. *Igen rosz nemeség az, mondgya szent Agoston, a ki kevélységiért meg vetendő Isten előtt.* Ellenben pedig annál alázatosab légy. hogy nemes vagy. a bölcs szerént. *mennél nagyob vagy, alázd meg magadot ³²² mindenekben., és ugy kedves lesz Isten előtt.* ehez hasonló szép oktatást ad szent ³²³ Hieronimus a nemeseknek., *Ne betsüllyed magadot fellyeb másoknál nemeségedért: és meg ne vessed azokat a kik nem nemesek, a mi vallásunk nem személy valogato. az emberek rendét nem tekinti, hanem az életet. a szokásokrol itéli a nemeséget* az Isten előtt mas nemeség nintsen, hanem hogy a véteknek ne szolgáljanak, az Isten előtt valo nemeség a, hogy a jó erkölcsben fényeskedgyenek

4. Igyekezél azon hogy meg tudhasad a rend szerént valo rosz erkölcsseit. a nemeségnek. azért hogy azokat el kerülhesed. ide fellyeb némelyekről szollottunk, kérjed minden nap az Isten kegyelmét. hogy azokban ne esél, és arra reá emlékezel., hogy a nagy renden lévőket, a

---

³¹⁹ Euseb. Emiss. homi. 3 de paschate. quid prodest quod liber est in natura, qui servus est in conscientia. videmus extrin secus generis nobilitate sublimes. intrin secus mentis infirmitate degeneres. innocentium dominos. et crimum servos.

³²⁰ Sap 5. 8.

³²¹ Mala nobilitas. quae semper superbiam apud Deum reddit ignobilem S. Aug. serm. 127. de temp.

³²² Eccli 3. 20

³²³ nulli te unquam de generis nobilitate praeponas. nec miseriores quosque aut humili loco natos te inferiores putes. nescit religio nostra personas. accipere. nec conditonis hominum. sed animos inspicit singulorum. servum et nobilem de moribus pronunciat, sola apud Deum, libertas est, non servire peccatis. summa apud Deum est nobilitas Clarum esse virtutibus. epist ad. Celantiam.

nemeseket. az Isten igazsága. sokal keményebben bünteti meg. mint sem másokat, valamint a bölcs mondgya. Sap. 6. 7.

³²⁴ 5. Fordítsad a jó erkölcsre nemeségedet. hogy lehet az, azt kérheted. két képen, először ha nemes lévén. jó erkölcsű vagy. a te jó erkölcsöd úgy mondván kedveseb lesz Isten előtt; szent Bernárd szerént. aki azt mondgya. hogy az Isten. noha. a személyekben ne válogason is. mind azon. által a nemesek jó erkölcsé. valamivel előtte kedveseb, ezígy lévén, ate nemeséged a jó erkölcsre gerjeszthet teged, másodszor másokat is arra vezethetz: a te példád fogatosab lészen. a mások elméjiben., a beszéid hathatosabbak lésznek az intésre, több modod lészen a nyomorultak segítségével, az nyomatakat inkább meg szabadithatod. a veszekedéseket gyakorta meg tsendesitheted, a harag tartokat meg békéltetheted., kövesed mind ezeket, az Isten meg áldgya nemeségedet, és nemes lész. mind ő előtte, mind az emberek előtt.

XII Rész

Az olyan ifiu egy háziaknak kik beneficiumukot
birnak. különös akadályirol.

Nem szollok itt mind azokrol az akadályokrol., a melyeket az egy házi jóságok okozhatnak az egy háziak üdveségiben. hanem tsak azokrol szollok, a melyeket magad is találhatz azokban. ifiúságodban., a többiről. ennek a munkának a végén fogok szollani. mostanában. tsak négyet teszek fel.

Az első akadály a. hogy egyházi jóságot birván még igen ifiu korodban., a beneficium kedviért az egyházi rendre adod magadot. előb mint sem arrol tudgy választast tenni. és talám arra se alkalmas, nem vagy, se Istentől nem hivatattál. és talám, még. a mint egyakran meg történik. ellenkezésel. és idegenséggel vagy ehez arendhez. Ez az akadály igen nagy. és meg érdemli hogy jól meg fontollyák, mert azok akik eszerént mennek az egyházi rendben., soha kötelesegeket végben nem viszik, és magokat el kárhoztattyák abban a roszul választot rendben., azért hogy nagy kötelesegeket vonson maga után. és mint hogy ez több jó erkölcsöket. és tekellesegeket kíván. mint a több rendek. szükséges, minek előtte arra adgyák magokat. hogy meg ért elmével végezenek arrol hogy meg tudhasák ha Istentől hivatattaké arra, meg fogom mondani ez után, ennek az akadálynak orvoságát.

A második akadály a különösön valo kötelesegtől jö, a mely az egy házi jóságokkal jár, hogy szentül elyenek. a keresztyének mindnyájan tartoznak illendő életet élni vallásokhoz. a mely szent, de a Cléricusok. és a kik egy házi jóságot birnak, arra még kötelesebbek. a rendeknek méltóságos voltáért. a mely ő töllok szolgálattokhoz, illendő szenttséget kíván. Ez a kötelesege nagyobbá téski az övétkeket, vétkeesebbé az egy háziakot Isten előtt: és ez az oka. hogy a midön rosz erkölcsűek, az Isten haragját, és el hagyását veszik magokra. honnét vagyon hogy némelykor ök gonoszabbak, mint mások., a roszban. meg keményedettebbek. és a magok meg jobbitásokra nehezebek

A 3 akadály a kötelesegtől jö: a melyel tartoznak el mondani a breviariumot, a melyet igen roszul viszik végben az ifiu beneficiáriusok, noha azal tartoznának halálos vétkek alatt; és valahány nap el mulattyák mondani, a beneficiumnak, mind anyi napi jövedelmit, tartoznak viszá adni, ez az akadály igen nagy a beneficiariusok üdveségire, mivel meg vetvén hivatalyokot olyan állapotban a mely könnyű. és kevés munkával jár, hozzája tészem a halálos vétkeket melyekben. esnek. hivatalok roszul valo végben viteliért, érdemetleneké tévén őket

---

³²⁴ Epist. ad Sophiam. minime quidem Deus est acceptor personarum. nescio tamen quo pacto virtus in nobili plus placet.

az Isten kegyelmire sok más vétkekben, és nagy rendeletlenségekben ejti őket. a mint ezt láthatni minden nap.

³²⁵ A 4. akadály a kötelességtől jö. a melyel tartoznak a külső szemérmességhez. és az egy házi köntöshöz. mert a mint Istenesen mondgya atridentinumi Concilium. noha a köntös ne tsinállya is a barátot. mind azon által. szükséges hogy az egy háziak rendekhez. illendő köntöst viselyenek. ugy hogy akülső képen valo illendő köntösökkel, meg mutasák a belső képen valo jó szokásokat.

De mostanában a beneficiariusok, fő képen az ifiak., nem tudgyák hogy mi légyen ez a kötelesség. olyan köntösben járnak mint mások. rövid öltözetet viselnek, gyakorta illetlen színüt. fel ékesítettet valamint a világiak. fodoritot hoszu hajjat viselnek, valamint az udvariak. ez olyan viszá élés, a mely rettentő rendeletlenségeket okoz a beneficiariusok között., akik azt tarttyák hogy nem tartoznak magokat meg különböztetni. se szokásokal. se köntösökkel. a világiaktól. Ez az Anyaszent egyház törvénye ellen valo engedetlenség, a ki minden Conciliumokban panaszkodik ezen rendeletlenség ellen. és parantsollya a beneficiariusoknak, hogy egy házi köntöst visellyenek. E meg vetése mind a vallásnak. mind az egy házi rendnek, a mint a tridentinumi Concilium mondgya, mert ugyan is nem igazágtalan dologé egy házi jószágokal élni, és nem akarni, az egy háziak jelit viselni.

Erre vigyázon akinek tettzik., de a mely beneficiarius eszerént áll, a kegyelemben nintsen. se absolutiot nem vehet. mind addig még egy házi köntöst nem visel., hogy ha pedig anem rajta áll. hanem a szüléin., a mint egyakorta történik, olyankor tartozik ezt a szüléinek elejekben adni, és a szüléi nagyon vétenek nem tsak akor, a midön fiokot egy házi köntösben nem jártattyák. az anyaszent egyház akarattya szerént. hanem még akor. is, a midön fiokot nem kötelezik olyan köntöst viselni.

Hogy pediglen meg lehesen orvosolni azokat az akadályokat. eszerént tselekedgyél.

A mi az első akadályt illeti. visgáld meg ha vagyoné valamely nehézséged az egy házi rendre, és hanem tekélttedé el magadban hogy abban a rendben nem fogsz menni. mert ha ez így vagyon. lélek üsméret szerént. a beneficiumot meg nem tarthatod; tartozol azt el hagyni, és tudtokra adni szüléidnek vagy másoknak., hogy semmi kedved nintsen egy házi lenni.

Hogy ha pediglen. semmi idegenséged nintsen. de sött még hajlandóságod az egy házi rendre, tsak azért el ne hitesd magadal. hogy a beneficiumod elegendő jele. arra valo hivatásodnak., mert talám arra nem vagy alkalmas., ez okáért. kérjed minden nap az Isten kegyelmét., hogy üsmértese meg veled a rendet a melyben akarja hogy szolgállyad.

A töb három akadályoknak jób orvosága nem lehet. mint a, hogy, a beneficiumodnak. afellyebb meg mondot három kötelességit szorgalmatoságal vid végben. Élly ajó erkölcsben, ted kedvessé Isten előtt ifiuságodot, Az Isteni szolgálatot aitaságal vid végben; egy beneficiariusához illendő köntöst visely, a mely rend szerént hoszu legyen, fő képen vasárnapokon és innep napokon, és a mikor a szenttségekhez járulsz, egyéb napokon a melyeken helyes okbol hoszu köntöst nem viselsz hanem rövidet. aköntösöd fekete legyen, és visely rövid hajjat. de mindenek felet az egy házi szemérmességet visellyed magad előtt. akár mely köntösben légy.

---

³²⁵ concil. trid. sess. 14. c. 6. de reform. Et si habitus non faciat monacium oportet tamen clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre, ut per decentiam habitus extrinseci. morum honestam ex in trinsecam ostendant.

Ha eszerént tselekeszel kedves fiam. ugy fog veled történni. valamint Samuel profétával., akit aszüléi még gyermek korában szentelék az Isten szolgálattára. ez a gyermek oly hiven viselé magát a szent sátorban. hogy az Isten előtt kedves volt. valamint az irás mondgya hogy az Isten véle volt, és a satorban valo szolgálattya. oly kedves volt előtte. hogy profétának választá; és az egész nép meg üsmeré hogy ő volna az ur hiv profétája

Ez így lévén fiam, ha az egy házi rendben a melyre rendeltté a beneficiumodal. az Istent hiven szolgálod; az Isten áldását adgya reád., és segítségit adgya hogy véghez vihesed annak kötelesegeit

NEGYEDIK KÖNYV

Az ifiuságnak szükséges jó erkölcsökről

E fiam a leg főveb része ate oktatásodnak. az elődbeni három részek ehez tartoznak. mert minek utánna elődben adtam volna mitsoda indulatok vigyenek ajó erkölcsre. mitsoda modokal nyerheted azt meg, hogy mitsoda akadályok fordíthatnak arol el., és melyeket el kel kerülnöd ifiuságodban.: már mostanában a vagyon hátra. hogy elődben adgyam mint kövesed azt a jó erkölcsöt és meg mutasam azokat a jó erkölcsöket, a melyeket szorgalmatosággal kel meg tanulnod ifiu korodban. hogy valóságos jó erkölcsü lehess.

I Rész

Hogy az ifiaknak követni kel akristust ifiuságában.

Mint hogy az állandó valóság, hogy minden kerestyéni áitatoság, mind nagyban. mind kitsinyben abból áll. hogy a kristus Jésust kövessék, mindenek felet ezt az Isteni példát akarom elődben adni, mint a jó erköltsöknek leg tekilleteseb formáját, a melyeket meg kel magadnak nyerni. és ifiuságodot azokhoz szabni.

Ugyan erre valo nézve. mondgyak a szent Atyák, hogy az üdvezítő evilágra jövéen hogy az embereket oktassa, és meg válttsa, az embernek minden korán által ment hogy azokat meg szentellye, és hogy ötet könnyeben követhesék.

³²⁶ *Ez okáért, mondgya szent Irenaeus. gyermeké lett, a gyermekeknek, hogy megszentellye a gyermekeket. kitsidé lett, hogy meg szentellye a kitsideket, és a maga személyiben példát adgyon nékik az áitatoságra és az engedelmeségre, ifiuvá let az ifiaknak. hogy nékik példájok lenne. és meg szentelné őket az Isten szolgálattára*

Az ifiuságnak ennek a szentséges példájához kel tehát kedves fiam szabni a tiédet. és rendelni ³²⁷ tselekedetidet, ő tölle kel venni azokat a jó erkölcsöket a melyeket kel követned; *tekindsd meg és tselekedgyél a példa szerént melyet mutattak néked.*

Az Évangyéliumban pedig négy dolgot látunk, a melyeket tselekedet az Isten fia halando életiben valo ifiuságakor

---

³²⁶ S. Irenaeus. lib 2. adversus haereses. c. 39. Ideo in omnem venit aetatem et infantibus infans factus sanctificans infantes, in parvulis parvulus. sanctificans hanc aetatem et exemplum illis pietatis effectus justitiae et subjectionis. in juvenibus juvenis, exemplum. juvenibus factus. et sanctificans Domino.

³²⁷ Exod 25.

Az első, az ő magános élete. amelyet elt azon idő alatt, nem akarván magát ki nyilatkoztatni az embereknek, hanem csak az ő szent Anyának., és szent Josefnek: hogy meg tanulják az ifiak a hivalkodást el kerülni. a mely oly természet szerént való az ő koroknak, és oly ellenkező jóvokál. és ne keresék a világ betsületit, hanem az Istennek. és a szüléjeknek. kívánnyanak tettetni

A második, az áitatoságnak. és a vallásnak példája, a melyet akart adni. innep napokon templomban való menetelével, a törvénynek parantsolattya szerént., noha arra nem való köteles. atemplomban lévén a doktorokat halgatta. és kérdéseket tett tollök. mint ha ő tollök akart volna tanulni, ő a ki mind a doktoroknak., mind atörvénynek ura volt. Etsudálatos példa, a melyel meg akarta mutatni az ifiaknak. hogy mitsoda szeretettel legyenek az áitatosághoz, hogy mitsoda gondal szolgálják az Istent. és munkálodgyanak üdvösegeken advan magokot avallás dolgaira. úgy mint az imádságra, az szent áldozatra. a szenttségekre, az Isten igéire, keresvén az olyanok oktatásit. akiket az Isten gondviselések alá rendelt

A harmadik példa. az a tsudálatos engedelmeség, a melyel volt szüléihez. a melyről ezt ³²⁸ mondgya az Evangyélium. *viszá tére velek názárethben. és engedelmes vala nékik.* ennek a példának meg kel szégyeníteni mindnyájan az ifiakot. a kik rend szerént idegenek az ³²⁹ engedelmeséghez, mitsoda szégyen fiam anéked a midön el mulatod a tiszteletet a melyel tartozol szüléidnek. holot előtted vagyon az Istennek példája aki engedelmeskedik teremtett állatinak. mit fogsz felelni az Isten fiának., engedetlenségidről, a midön szemedre hánya., hogy maga engedelmes volt azért. hogy néked példát adgyon. piruly szégyenletedben kevély ember. mondgya szent Bernárd, te magadot fel magasztalod a midön az Isten magát meg aláza.

³³⁰ A negyedik példa. a melyet az Evangyélium adgya előnkben az kristus ifiuságáról ez., *Jésus nevedik vala bölcseségben, időben, és kedveségben Istennél., és az embereknél.* ezen pedig nem kel azt értenünk hogy belső képen. ezek nevedtenek volna akristus lelkében. mert az ő lelke. tellyes volt minden tekélleteségekel., még fogontatásakor hanem azt kel érteni hogy hová tovább jobban ki mutatta naponként szent tselekedeteiben, valamint a nap. fel jötele előt olyan fényes. valamint délben. de azt mondgyuk. hogy mentöl felyeb megyen annál fényeseb., mert akor az ő világosága fenyesebnek tettzik a mi szemeinknek. hanem az Evangyélium csak azt akarja meg értetni a keresztyen ifiakal., hogy igyekezzenek nevedni a bölcseségben. és a jó erkölcsben, és kerülyék el azt a közönséges vétkit sokaknak. a kik csak azért nevednek az időben, hogy fodgyanak. az ártatlanságban siralomra méltó dolog látni a gyermekeket. hogy a meg romlás vélek együt nevedik. és hogy mentöl inkább nőnek annál inkább meg tanulják arosz erkölcsöt. a hazugságot. a tisztátalanságot, kevélységet. ³³¹ engedetlenséget, és a szabad életet, valamint ezt szent Agoston tapasztalta magán: kristus Jesusnak fiai így követitek a ti mestereteket, ? azért lett gyermeké, hogy könyebben követhessétek ötet., hogy életetek sengéjit a jó erkölcsre fordítsátok., és ti azt. arosz erkölcsnek tanulására adgyátok, vessed szemeidet erre az Isteni példára tekinds meg mint viszá élsz ifiuságodal, és tanuld meg a keresztyéni jó erköltsökben nevedni, hogy pediglen meg tudgyad mellyek azok, elődben terjesztem azokat egymás után.

---

³²⁸ luk. 2. 51.

³²⁹ S: Bern. hom. 1 super missus. Erat subditus illis. quis, quibus! Deus hominibus, disce terra subdi, disce pulvis ob temperare. erubescere superbe cinis: Deus se humiliat: et tute Exaltas.

³³⁰ luk. 2. 51.

³³¹ jam mortua erat adolescentia mea mala. et nefanda, et ibam in juventutem: quanto aetate major. tanto vanitate turpior. S. Aug. lib. 7. conf. cap. 1.

II Rész

Az Isteni félelemről

Az első jó erkölcs a mely néked szükséges. az Isteni félelem. ez ahít után. fundamentuma atöbinek. Ezt az írás, abölcsesség kezdetinek nevezi, és ugyan ezt is kel. leg először az ifiakban oltani. Erre való nézve is salamon tanítani akarván az ifiakot. a maga példa³³² beszédiben. ezen kezdi el szép oktatását. *az Isteni félelem kezdete a bölcsességnek.* ugyan³³³ azon írás azt mondgya. a szent Tobiásról. hogy egy fia lévén, akit még. gyermekiségben arra tanította. hogy az Istent félye, és hogy magát ohja. minden vétektől.

Ezen a félelmen pedig nem kel azt a durva. és szolgálóhoz való félelmet érteni, a mely inkább a veréstől, és a büntetéstől. fél, mint sem a vétektől., hanem atisztelettel való félelmet, a melyel meg tekintvén az Istennek nagyságát. felségit, szentségit, hatalmát. igasságát, magadot meg alázad, és mindenek felet attól tartsz., hogy egy vétekért. egy olyan nagy, hatalmas, szent. és igasságos Istennek kegyelmeségiből kine esél.

E fiam. az az Isteni félelem. a mely a bölcsességnek kezdete. és a valóságos áitatoságnak fundamentuma. ugyan erre is intelek tegedet. és ezt is keresed. hogy pedig azt meg nyerhesed. eszerént tselekedgyél.

1. kérjed azt minden nap Istentől. mivel ő annak a kezdete. mondgyad szívesen nékie gyakorta. oh' én Istenem, oltsad lelkemben félelmedet, a mely úgy meg tartoztason. hogy soha meg ne bánttsalak tégedet

2 Légy mindenkor nagy gondolattal. az Istennek nagysága felől, ő örökös ura mindeneknek, véghetetlentekélltetéségiben. a felségben, bölcsességben. szentségben., joságban., hatalomban, igazságban. minden teremtet állatok ötet imádgják, sőt még az Angyalok is rettegnek előtte, valami nagy ezen a világon., az ő előtte tsak pór, és valamint egy szóval teremtet mindeneket, úgy egy szem pillantásban. mindeneket semmivé teheti. *oh' nagy Isten. nintsen senkiis*³³⁴ *tehozád hasonlo,* mondgya a proféta. *nagy vagy, és nagy ate neved., óh nemzeteknek királya. kitsoda ne rettegne te tölled. ?*

3 Mindenek felet attól tartsz, hogy az Istent meg ne bánttsad, leg elsőben is. minden tselekedetidben tsak ezt kérgyed magadtól. az Isten nem bántodiké meg azokban. ?

A midön az Istenről beszélsz. mindenkor nagy tisztelettel beszély. és azon légy hogy mások is előtted más képen ne beszélyenek.

III Rész

Az Isteni szeretetről.

Hogy ha az Istennek nagysága minket arra kötelez. hogy ötet félljük és ötet nagy tisztelettel tiszteljük, az ő josága arra kötelez hogy szeresük, félni kel az Istentől. az ő nagyságáért, a melyért ő véghetetlen imádasra méltó, és szeretni kel ötet az ő joságáért. a melyert ő méltó.³³⁵ avéghetetlen szeretetre. nem kel ezt a két dolgot egymástól el választani, a félelmet és a szeretetet, *Az Isteni félelem, kezdete az ő szeretetének* mondgya az írás. és a szeretet.

---

³³² prov. 9.

³³³ Tob. 1.

³³⁴ jerem. 10

³³⁵ Eccle. 25. 16. Timor Domini initium dilectionis Eccle. 1 qui sine timor est, non poterit justificari. qui non diligit. manet in morte. 1 joan. 3.

tekélletesége, a félelemnek., *A ki félelem nélkül vagy. a meg nem igazulhat. és aki nem szeret az, a halálban marad.*

Szeretni kel tehát az Istent fiam., mivel hogy ne szeretnéd magát a jóságot, és azt aki leg elsöben szeretet tégedet. de ötet szeretni kel idején, még ifiúságodban. idején kel azt el kezdeni. a mit követned kel. egész életedben. és örökké. az Isteni szeretet a mi utolsó végünk, az Isten nem más végre adot e világra, hanem hogy szeresed és hogy teremtdnek üsmervén ötet, ad meg néki azt. a mivel tartozik a munka a mesterinek, a teremtet állat. a teremtdjinek. a gyermek az atyának. az az, a szeretetet; hogy pediglen tégedet erre még jobban kényszerithesen, minden ki gondolható jó téteményekkel volt hozzád, rendelvén tégedet arra. hogy azö országát birjad, el vesztél volt. meg váltot tegedet., azt pedig nem máson, hanem az ö fiának halálával. a keresztyénségnek meg betsülhetetlen boldogságára hivut tégedet, ahitnek világával meg világositot. és kegyelmével meg szentelt, gyakorta viszá vet irgalmaságában, és fiai közö viszá tett, minek utánna nagyon meg bantottad volna ötet.; és más több ezer jó téteményeket tett veled. oh ! fiam. hogy lehetne a, hogy ne szeretnéd az Istent. a ki tégedet oly igen szeretet?

Az Istenben pedig két olyan dolog vagy a melyért kell ötet szeretni. az első, az a jóság, a mellyel vagy hozánk. minden kegyelmivel. és jó téteményivel. a második az a jóság, amelyet bir magában. és a melyért örökös szeretetre méltó, mivel ha olyan lehetetlen dolgot tennénk is fel. hogy az Isten mivelünk semmi jót nem tett, meg érdemlené mind azon által a mi örökös szeretetünket, az ö örökös jóságáért és veghetetlen tekélleteségiért a melyeket bir magában. és a melyekért véghetetlen szeretetre méltó. A midön pedig azt mondom hogy szeretni kel az Istent. szollok mind az egyik. mind a másik szeretetröl. és azt értem, hogy szeretni kel ötet az ö hozánk való jó téteményiért, és nem csak azokért ajokért. hanem azért a véghetetlen jóságért. a mely ö magában vagy., a mely jóságnak szeretetiben áll . . az emberek. és az Angyalok örökös boldogságok.

De fiam arra vigyáz., az Isteni szeretet. hogy valóságos legyen, annak különös tulajdonságának kel lenni, mivel nem elég az Istent úgy szeretni mint a teremtet állatokat. hanem ötet *mindenek felet kel szeretni, szeresed a te uradot Istenedet tellyes szivedből,* az az, inkább mindeneknél, úgy hogy semmit ne szeress inkább ö nálánál, valamint nintsen ö nálánál. se nagyobb, se szeretetre méltób,

Egy szóval hogy meg mondgyam, az Isteni. szeretet abban áll, hogy az Istent mindeneknél nagyobra tiszteljed; a világi joknál. a gyönyörüségeknél, a betsületnél. jó akaroidnál, söt még életednél is. úgy hogy soha ezeket ne szeresed az Isteni szeretetnek kárával, és hogy kész légy ezerszer inkább ezeket el vesztetni, mint sem el mulatni az engedelmeséget. a mellyel nékie tartozol. ebben áll tehát a valóságos Isteni szeretet. és enélkül. lehetetlen az Istent szeretni. se az üdveségnek uttyan lenni.

Kedves fiam, igyekezel tehát azon., hogy meg nyerhesed magadnak ezt a kedves szeretetet. és hogy meg ne tsallyad magadot a valóságos szeretet helyet csak a külsöt venni magadnak, imé ezeket a tselekedeteket kel követni, hogy meg lehesen üsmérni ezek által, ha valóságosan szeretedé az Istent.

1. Tarts. és irtozál avétektöl. mindenek felet mert az. az Istennek nem tettzik. és igen ellenkezik az ö jóságával: tedd fel gyakorta magadban hogy azokat semmi okokból nem tselekeszed.

2. kerüllyed a menyiben lehet a botsánandó vétkeket, mert az Istennek nem tettzenek., és noha elne töröllyék is az ö szeretetét, de meg gyengittik. és kisebitik., és a halálos vétkekre vezetnek

3. Igyekezél meg nyerni a néked szükséges jó erkölcsöket. és a melyeket az Isten kívánnya te tölled. A szeretetnek az a tulajdonsága, hogy tettzeni akar annak a kit szeret, ha az Istent szereted kedves fiam. nem csak azon igyekezél. hogy kegyelmében meg maradhass az vétek el távozásával; hanem még azon lész. hogy meg nyerhesed azokat a jó erkölcsöket, a melyeket gondolod hogy ő néki leg inkább kedviben lehet.

4. Tégyed gyakorta mind szájal, mind szivel. az Isteni szeretetnek tselekedetét mindenek felet; ohajtsad hogy az Istent szolgálják. és szeresék érdeme szerént, bánnyad azt. a midőn látod hogy ötöt meg bánttyák, és azt meg ne engedgyed a menyiben tölled lehet., igyekezél, mind szóval, mind példa adással. másokkal is szeretetni ötöt.

³³⁶ De mindenek felet fiam. kövesed idején ezeket. és még ifiúságodban kezdgyed szeretni azt, akit szeretni soha meg ne szünyél, akármely idején kezdgyed ötöt szeretni. de a tsak későn léssen, és mindenkor el mondhatod. valamint szent Agoston mondotta, *mely későn szerettelek oh! régi és új szépség tegedet, mely későn szerettelek.* kérjed gyakorta azt a kegyelmét hogy szeresed ötöt úgy amint azal tartozol és mond el néki szivedből minden nap ezeket a szép szavait Dávidnak. oh' én Istenem akár a menyekben. akár a földön tsak egyedül tégedet szeretlek, te vagy az én szívemnek Istene és az én örökös részem.

IV Rész

A szülékhez való szeretetről.

³³⁷ *A ki az urat féli* mondgya a bölcs. *tiszteli a szüléit. és mint urainak. úgy szolgál azoknak, akik ötöt nemzették.* igen is fiam ha Isteni félelem vagy szivedben tisztelni fogod szüleidet és azokat akiknek hatalmuk alatt vagy. ugyan ezt is parantsolgya *tisztelgyed Atyádot., és Anyádot.,* és ha őket nem tiszteled se Isteni félelem, se szeretet nintsen benned.

Mivel abban nintsen Isteni félelem, a ki. az ilyen szent dolgot meg veti, a melyet atermészet ³³⁸ óltotta beléd, és a melyet az Isten oly szorosán parantsolgya a gyermekeknek oly nagy fenyegetések alatt. *A ki az atyát nyomorgattya, és az anyját el üzi, gyalázatos az, és* ³³⁹ *boldogtalan, A ki atyát és anyját meg átkozza, annak szövétneke el oltatik a setettségnek* ³⁴⁰ *közepette. A szemet melly meg tsufollya. az atyát, és a mely meg utállgya az ő anyjának* ³⁴¹ *szülését., vájják ki azt a hollok, és egyék meg azt. a sasok fiai: Mely gonosz hire neve vagy az aki el hadgya az atyát. és meg átkoztatot az Istentől a ki meg keseríti az anyját:*

Adná Isten. hogy ezek a fenyegetések. az elmejekben lenne oltva az olyan gyermekeknek akik valamenyire el felejtik szülékhez való kötelesegeket.

Tegyük még ezekhez a kemény törvényt a melyet adot Isten az ó törvényben arosz gyermekek ellen, elődben tészem mind egészen. kérlek olvasad figyelmeteséggel.

³⁴² *Ha valamely embernek vak merő és engedetlen fia vagy az, aki az atya, vagy anyja parantsolgyát nem halgattya. és meg dorgáltatván engedni nem akar. ragadgyák meg ötöt, és vigyék annak avárosnak véneihez. és az ítéletnek kapujához, és mondgyák azoknak. Ez a mi fiunk engedetlen és vak merő., a mi intésinket meg veti, tobzodásokat követ, és paráznaságot.*

---

³³⁶ Sero te amavi o pulchritudo tam antiqua. et tam nova sero te amavi conf. 10. c. 27.

³³⁷ Eccli 3. 8.

³³⁸ prov. 19. 26.

³³⁹ prov. 20. 20

³⁴⁰ prov. 30. 17

³⁴¹ Eccli 3. 18

³⁴² Deut. 21

és lakadalmokat. köveze meg ötöt aváros népe, és hallyon meg, hogy el vegyétek agonoszt közületek, és az egész Izrael halván. meg félemlýék.

Imé ez, az a kemény törvény a melyet az Isten rendelt a vakmerő gyermekek ellen. és ha szinte ezt nem rendelte is az Évangyéliumban, mind azon által kel tartaniok nem aláb valo képen az ő haragjától. és boszu állásától. a melyeknek erejit igen láttyuk tsak nem minden nap a látható büntetésekkel, a melyeket botsattya hól eléb, hol későre a gyermekekre, a kik el mulattyák ezt a szent., ésszoros köteleséget. ez a vétek a kető közül az egyike annak. a melyet az Isten rend szerént meg bünteti ez életben. alig találatik olyan gonosz gyermek, a ki az Isten ostorát meg ne kostolná ez életben, a mely gyakorta kezdete. az örökké valo büntetésnek.

De hadgyuk ezeket a rettentő, és félelemre valo indulatokat. az olyan gonosz. és vak merő elméknek, akiket se okoságal. se szeretettel nem lehet köteleségekre vinni, te néked pedig fiam a ki szivedből. akarnád az Istent szolgálni, ezek a fenyegetések nem szükségesek.: hogy pediglen veled el hitethesem. mitsoda tisztelettel tartozol szüléidnek, tsak ezt mondom néked. hogy azt. mind az Isten, mind az okoság akarja, ugyan ezen két okból. jóvallya szent pál a ³⁴³ gyermekeknek ezt a köteleséget mondvan. fiak. engedelmeskedgyetek szüléiteknek mert az igasságos, fiak engedelmeskedgyenek mindenben szüléiteknek., mert az kedves az ur előtt. tisztellyed tehát szüléidet fiam meg gondolván 1. hogy igaságos. és okoságos dolog, 2. Az Istennek akarattya az, a mely akarat ellen semmit nem kel soha tselekedni.

A mely betsülettel tartozol pedig szüléidnek. négy féle dolgot foglal magában, ugy mint, tiszteletet, szeretetet., engedelmeséget, és segittséget

1. Légy nagy tisztelettel hozzájuk. mint olyanokhoz, akitől vetted létedet Isten után., vigyaz arra, hogy soha meg ne vessed őket. semmi féle okból; se belső képen., valamely illetlen gondolatal. se külső képen, szoval. vagy valamely meg vető ábrázattal. vagy tselekedettel., ³⁴⁴ vegyed tisztelettel intéseket. és dorgálásokat., *halgasad fiam.* mondgya a bölcs, *az atyád* ³⁴⁵ *oktatásit, és elne hadd az anyád törvényit.* meg másut azt mondgya, *hogy az esztelen meg veti az atya intésit, az aki pedig meg örzi az ő dorgálásit, okosab lészen*

2. különös szeretettel kel őket szeretned.

³⁴⁶ *Tellyes szivedből tisztellyed az atyadot, és az anyád fájdalomirol el ne feletkezél., emlékezél meg. hogy nem születél volna. hanem azok által, és légy hálaadásal azért hozzájuk.* más képen pedig nem lehetz, hogy ha nem szereted őket. de arra vigyaz. hogy annak a szeretetnek., nem tsak természet szerént, valo, és érzékenységi szeretetnek kel lenni, hanem okos. és Isten szerént valonak, hogy pediglen Isten szerént legyen szereteted. azért szeresed őket. mert az Isten azt akarja, és ugy a mint ő akarja, az az, hogy fő képen. az ő lelki jóvokot, és üdveségeket szeresed, és ezeket kérjed Istentől nékik.

3. Engedelmeskegyél az ő parantsolatoknak. és gyorsaságal vid végben az ő akarattyaokat de engedelmeskedgyél a mint szent Pál hagyta in Domino, az Istenben, tudni illik, mert az Isten azt akarja, tekintvén az Istent, aki ő általok parantsol néked, mert ő parantsolya hogy engedelmeskedgyél nékik, és a midön azt tselekeszed, az Istennek engedelmeskedel: ellenben pedig ha az ő parantsolatokat nem követed. az Istennek nem engedelmeskedel., ki veszem azt. hogy ha az Isten tisztelete ellen parantsolnának valamit. vagy a magad jóvad ellen. az ilyen két dologban nem kel nékik engedelmeskedni, mind azon által igen jól meg kel visgálni

---

³⁴³ Ephes. 6. coloss. 3.

³⁴⁴ prov. 1. 8.

³⁴⁵ prov. 15 5.

³⁴⁶ Eccle. 7. 29.

adolgot, és értelmes emberektől tanácsot kel kérni, ne hogy a magad ítéletiben meg tsallyad magadot. a mint emeg történhetik.

4. Tartozol meg segiteni őket szükségekben. ugy mint betegségekben, szegénységekben, öregségekben, és közönségesen, minden testi és lelki szükségekben. el hagyni őket az ilyen alkalmatoságokban. olyan. vétek. amely égre kiálto vétek volna.

Egy szoval fiam, hogy a szüléidhez valo kötelességnek határában maradj. vigyaz gyakorta ezen két ellenkező példákra, Tekínsd meg aboldogtalan Absolont, a ki minden résziben meg szegvén. az Attyához valo kötelességit végtire nyomorultul valo halálban találá igasságos büntetésit vétkinek. Meg más felől visgáld meg tsudálatos példáját. nem egy embernek. hanem magának az Isten fiának, a ki meg testesülvén emberé lett a válttságunkra, meg alázza magát. és engedelmes volt az ő szent Annához. és szent Josefhez., harmintz esztendős koráig ő aki örökös ura volt mindeneknek, hogy meg mutassa példájával a gyermekeknek, mitsoda tisztelettel legyenek szüléjekhez., és hogy meg értesse veled, mitsoda méltatlan. és vétkes dolog. egy fereghez hasonló embernek engedetlen lenni azokhoz akitől vette létit, minek utánna amenynek földnek Istene magát meg alázza. és engedelmeskedik annak akitől születni akart.

V Rész

Hogy kiket kel még másokat is tisztelni
az ifiaknak

Az atyák, és az anyák után, meg másokat is kel. tisztelned.

1. Tisztelned kel azokat akik helyettek vannak, ugy mint atutoridot. bátyaidot.

2. A mesteridet a kiknek gondgyok vagyon reád. ezek atyád helyet vannak néked. és a mely jókót vész töllök, ugy mint tudományt, és jó erkölcsöt. meg haladgyák a földi jókót azért a te mesteridnek szeretettel. engedelmeséggel. és háláadásal tartozol.

3. különösön kel tisztelned a lelki atyaidot: és mind azokat a kik az üdveség uttyára oktatnak, fő képen a gyontato atyádot. ehez igen nagy tisztelettel légy, szeresed mint üdveségednek szolgáját, légy engedelmeséggel hozzája. és kövesed tanácsit.

³⁴⁷ Mindenkor eszedben legyen szent Pálnak ez a szép intése. *Engedelmeskedgyetek ati előttetek jároknak, és birtokok alatt legyetek. mertők vigyáznak, ugy mint kik számot adnak ati lelkeitekért*

³⁴⁸ 4. Tisztellyed a tiszteletre méltó személyeket. ugy mint az egy házi renden lévőket. az
³⁴⁹ öregeket. a fejdelmeket. a birokot, ezek az Isten képi, akiket azért rendelte. hogy
³⁵⁰ igazgassák a világi dolgokban az embereket, mind ezekhez szeretettel. engedelmeséggel. és hűségel tartozol.

---

³⁴⁷ Hebr. 13. 17.

³⁴⁸ 1 petr. 5

³⁴⁹ 1 petr. 2.

³⁵⁰ rom. 13.

VI Rész

Az engedelmeségről.

Az engedelmeség olyan jó erkölcs, a mely igen szükséges az ifiaknak, ez olyan fundamentumi³⁵¹ jó erkölcs, a mely nélkül nem lehet állandó az áztatóság. ezért is mondgya abölcs, hogy *az igaznak elméje. az engedelmeségről elmélkedik*, mert ez igen szükséges módgya a jó erkölcs elnyerésire

Azon kívül hogy ez szükséges az ifuságnak emég úgy illik ahoz az korhoz., hogy ugyan mint³⁵² egy tulajdona. és természet szerént való; az engedetlen gyermek olyan mint egy tsuda, egy régi auctor elé számlálván avilágban lévő sok rendeletlenségeket a harmadik rendben teszi az engedetlen gyermeket a ki, oly rendeletlenség. mondgya. hogy maga után mást vonson.

Szeresed tehát fiam ezt a korodhoz illendő jó erkölcsöt, a mely másként is oly szükséges arra. hogy valóságos jó erkölcsü lehess egész életedben. alázatoságal. és örömet engedelmeskedgyél szüleidnek, mesteridnek., és mind azoknak. a kiknek hatalmok alat vagy,

Azt mondám hogy alázatoságal. és örömet engedelmeskedgyél mert nem elég engedelmeskedni, hanem jól kel engedelmeskedni, akedvetlen. félelemből, és erővel való engedelmeség, rabhoz illendő engedelmeség, a melynek semmi érdeme nintsen, se semmi árnyéka a jó erkölcsnek.

A valóságos engedelmeség a mi kötelességünknek üsmerettségétől szarmazik. és attol akivánságtol. a melyel kivanunk Istennek tettzeni, az első ók. arra viszen. hogy alázatoságal engedelmeskedünk, és a másika. arra. hogy örömet. és gyorsan engedelmeskedünk.

E szerént kel tehát engedelmeskedned, ha azt akarod hogy engedelmeséged jó erkölcsü, és Isten előtt kedves légyen. eszerént engedelmeskedvén, meg tanulod idején nem amagad akarattyát követni, hanem a másokét: a maga akarat veszti el leg inkább az embereket. fő képen az ifiakot. abölcs azt mondgya. hogy az engedelmes ember, agyözedelmekről beszél., ha engedelmes lesz ifuságodban. meg fogod érezni a gyözedelmeket a melyeket vész aleg nagyobb ellenségeden, a mely a magad akarattya, meg fogod látni hogy mitsoda hasznos volt ez a jó erkölcs. és egész életedben áldani fogod azért az Istent.

VII Rész

A tisztaságról.

Az engedelmeség meg gátollya az ifiak elméjiben a rendeletlenségeket és a tisztaság atestietek el távoztattya.

Ez olyan jó erkölcs. a mely tellyeségel. kerüli a meg tiltot testi gyönyörüségeket, és a mely azon igyekezik hogy meg fojtssa a tisztátalan gondolatokat és kivánságokat, mert azok Istennek nem tettzenek.

Ez a jó erkölcs mindennek szükséges. de fő képen az ifiaknak. akik is hajlandobak léven a tisztátalan gyönyörüségekhez. különös szükségek vagyon erre a jó erkölcsre.

De mint hogy nintsen olyan kór a melynek eszükségeseb volna mint az ifuságnak, nintsen is olyan a melyhez ez illendöb volna és hasznosab mint az ifusághoz. oh' fiam adná Isten hogy

³⁵¹ os justi meditabitur obedientiam prov. 5.

³⁵² Author lib de duodecim abusioibus. saeculi apud cyprianum Adolescens sine obedientia

mind magad, mind akik veled egy korásuak. meg űsmérhetnétek ennek a jó erkölcsnek szépségit, és hasznos voltát.

³⁵³ Hogy ha atisztaság hasonloká teszi az embereket az Angyalokhoz a szent Atyák mondása szerint. mivel a gyarló testben. az Angyalok tisztaságát követeti vélek. főképen az ifiakban bizonyosodik meg ez a mondás, mert az ő idejek nem lévén anyira meg romolva a vétel, az ő tisztaságok inkább is hasonlít a menyei lelkek tisztaságához.

Hogy ha atisztaságnak vagyon valamely része amartyumságnak ditsőségében. valamint szent Hieronimus mondgya, a kemény viaskodásért, a melly gyakorta nem aláb a kinoknál., leg inkább az a ditsőség az ifiak tisztaságát illeti, mivel a viaskodas melyet szenvednek. mind nagyobb, mind gyakortáb valo, mint sem amásoké. szent Bernárd azt mondgya hogy vagyon még három vér nélkül valo martyumság, abőségben valo mértékleteség, valamint Dávid. és jób tselekedtenek. az adakozás aszegénységben., a melyet követet Tobiás. és az özvegy aszony, és a tisztaság az ifiúságban. amelyet meg tartotta Josef egyiptumban.

³⁵⁴ Egy szoval fiam, leg inkább az ifiakban találta fel ez a szép ditséret, a melyet az Atyák adnak a tisztaságnak. mondván, hogy az. *virága, és ékesége a szokásoknak, tisztelete a testnek, fundamentuma a szenttségnek. és eredete. minden jó erkölcsöknek;* mivel a bizonyos hogy atisztaság egy ifiuban nagy fundamentuma a jó erkölcsnek. és hogy minden jót remélhetni egy tiszta életü ifiutól, a bizonyos lévén, hogy valamint az Isten lelke nem lakhatik a szemérmetlen szivekben. ugy kedveséget is marad atiszta lelkekben. és bé tölti azokat malasztival.

Rufinus azt írja náziai szent Gergely felől, hogy még igen ifiu korában. látása volt. a melyben két rend kívül valo szépségü személyek néki meg jelentenek. és mint hogy szemérmes lévén nehezen tekintet reájok, azok a személyek mondák néki, ifiu a mi jelen valo létünkön meg ne haborodgyál, mi egy testvérek vagyunk. minket te jól űsmersz., az egyikünknek a neve a bölcseség, a másikának a tisztaság: mi tegedet jöttünk látogatni, mert mi nekünk kedves lako helyt készítettél lelkedben.

Ebből látod fiam. hogy a tisztaság meg válhatatlan abölcseségtől. és hogy az ifiak a kik annak adgyák magokot, azért az Isten kegyelmit és áldását adgya reájok.

Igyekezél hát meg nyerni ezt a szép jó erkölcsöt, de azt is tud meg. hogy ezt egy néhány féle képen lehet el veszteni. gondolattal. kivánságal. beszédel. és a tisztátalan tselekedetel., de nem csak tselekedetel kel tiszta lenni. hanem gondolattal, kivánságal. és beszédel is. és mindenben. valami egy kevesé meg sérthetné atisztaséget

VIII Rész

A szemérmeségről.

Valamint hogy afák gyümölcsöt teremvén, levelet is hoznak egy szers mind a gyümölcs oltalmára, ugy az Isteni szeretet tisztaságot helyeztetvén alélékben., ugyan oda

---

³⁵³ Hier ep ad demetriade m. Habet et pudicitia servata martyrium suum.
quem tormenta non vicerant. voluptas superabat. idem in vita B. Hilarionis.
Adolescentia multa corporis bella sustinet idem.

Acrior pugna juvenum est Aug. serm 43. de verbis Domini

Martyrium sine sanguine triplex est. parcitas in ubertate. quam habuit David. et Job., largitas in paupertate quam exercuit Tobias. et vidua. Castitas in juventute qua usus est Joseph in Egipto.

S. Bernard. in sententiis.

³⁵⁴ S. Cypr. lib. de bono pudicitiae. pudicitia flos morum honor corporum de cor sexuum. fundamentum sanctitatis, praepudicium. omnis bonae mentis.

szemérmeteséget is térszen. annak örzésire. mivel atisztaság meg nem maradhat a szemérmeteség nélkül, a mely ígen szükséges annak meg tartására.

³⁵⁵ A tisztaság irtozik atisztátalan. gondolatoktol. kívánságoktol. és tselekedetektöl, a szemérmeteség el távoztattya mind azokat a külsö dolgokat a melyek okozhatnák. azokat a gondolatokat. kívánságokat, és tselekedeteket., ugy mint a roszt beszédek. illetlen tekinteteket, tsokokat. és mind azokat a melyek egy kevesé meg sérthetnék a tisztaságot, a szemérmeteség olyan jó erkölcs tehát, hogy az ilyen dolgokat el távoztattya., és azokat el nem szenvedheti se magában, se másokban. hogy azokért meg ne pirullyon., valamint ezt szent Ambrus fel teszi az officiumiban. ez a jó erkölcs. leg inkább az ifiakot illeti.

Mert, valamint mondgya szent Bernárd. hogy noha minden időben szükséges ezt a jó erkölcsöt követni, mind azon által enagyob fényeséget tettik ki az ifiúságban, mí szeretetre méltób ³⁵⁶ mondgya. mint egy szemérmes ifiu, ? a szemérmeteség, mitsoda szép. és gazdag ékesége egy ifiunak életében, és az ortzáján, mitsoda jót nem remélhetni a szemérmes gyermek felöl. bizonyos jele is az. jó indulattyának. semmi annál jobban nem liasonlit agalambhoz valo együgyüséghez. se annál nagyob bizonyosága nem lehet. az ártatlanságnak, a fáklyálya a tisztaságnak, szüntelen is világosittya azt. hogy az elmében ne szivárkozik valamely olyan tisztátalanság. a melyet ő mindgyárt ki ne jelentse., és így el üzi alélekböl avétket, meg tarttya a tisztaságot. alélek üsméretnek ditsösége, a tisztességnak örizöje, az életnek ékesége. a jó erkölcsnek lako helye, a jó erkölcsöknek sengéje, atermészetnek tisztelete. és jele minden tisztességnek.

Ezzel ajó erkölcsel ellenkezik aszemérmetségnak, vagy az orczátlanság. a mely semmiért meg nem pirul, ez a roszt erkölcs anyira utálatos egy ifiuban. a menyire a szemérmeteség benne kedves. ejele az ígen roszt természetnek, és ez anyira eredete a sok roszt erkölcsöknek, valamennyire a szemérmeteség annya sok számu jó erkölcsöknek.

Igyekezél fiam meg nyerni ezt a szép jó erkölcsöt, ne elégedgyél tsak azal meg, hogy a tisztátalan vétket el kerülljed. hanem kerüld el még mind azt is a mi arra vihetne . . és a mi ha tsak egy kevesé is meg sérthetné atisztaságot. valamint tselekesznek mind azok, akik atisztaságot szeretik, azt írják szent Bernardinus felöl., hogy a midön ugy történt. hogy valaki valamely tiszteletlen szót mondot elötte. ő azon ugy meg pirult. mint ha artzul tsapták volna

IX Rész

A modos maga viselésről.

A szemérmeteség után. a modos maga viselés szükséges az ifiaknak.

A szemérmeteség arra vigyáz. hogy el távoztasson minden olyan külsö dolgokat, a melyek ellenkeznek. atisztaságal., és amelyeket nem szenvedheti se magában. se másokban. A módóság pedig el kerüli mind azt., valamí illetlen, és rendeletlen volna külsö képen, ugy mint

---

³⁵⁵ S. Ambr. 1. officiorum 18. Est verecundia pudicitiae comes. cujus societate castitatis ipsa tutior. est, bonus enim regendae castitatis pudor est Comes, qui si se protendat. ad ea quae. prima pericula sunt pudicitiam temerari non sinit.

³⁵⁶ quid amabilius verecundo adolescente? quam pulchra haec. et quam splendida gemma morum, in vita et vultu adolescentis. quam vera et minime dubia bonae muntia spei bonae indolis index. nullum aequè manifestum indicium columbinae simplicitatis, et ideo etiam testis innocentiae. lampas est pudicae mentis jugiter lucens ut nihil in ea turpe vel indecorum residere attentet. quod illa non illico prodat. ita expunxtrix malorum et propugnatrix puritatis intactae, specialis gloria Conscientiae. et famae custos. vitae decus. virtutis sedes, virtutum primitiae. naturae laus. et insigne totius honesti. S. Bern serm. ult. in Cant..

a tekintetben. ajárásban. aköntösben, a beszédben, ezeknek rendeletlenségek. jelei a rendeletlen elmének

Ezt ajó erkölcsöt igen kel kívánni egy ifiuban, mert ebizonyos jele a belső jó erkölcsnek, és az okos elmének. az elmét a tselekedetekből üsmerik meg, és az embernek okosságát. a külső ³⁵⁷ maga viselésiből, az irás azt mondgya. *hogy atekéntetből üszmérszik meg az ember; és az ábráznak ütközetiről üsmértetik meg az értelmes. atest öltözeti, és afogak nevetése, és az* ³⁵⁸ *ember járása, bizonyyságot tésznek felöle.* Ezért is mondgya szent Ambrus. *hogy a testnek állásáról üsmerik meg az elmének mi voltát. és hogy a külső mozgások. mint egy olyan szozat. a mely meg üsmérteti az elmét.*

Ez így lévén fiam. ha okos rendes elméd vagyon, a ki fog tettzeni a te modos külső magad viselésedből. de ha külső képen rendeletlen magad viselése vagyon. a bizonyos jele hogy az elméd gyenge. tétovázo, gondolatlan. semmi hasznos dologra nem alkalmazatos. és a mely tsak a hejában valósággra adgya magát, ez a külső rendeletlenség mostanában igen rosz jel, és a jövendöröl igen roszul itélhetni felöled.

Nazianus szent Gergely Juliánus apostata ellen valo első oratiojában. azt írja. hogy együt tanulván véle ifiuságában romában. még akkor meg jövendölte felöle hogy igen gonosz ember válnék belöle, látván rosz maga viselésit és rendeletlen tselekedetit, *sok dolgokat láthattak benne: mondgya, a melyek semmi jót nem jelentettek, a fejit szüntelen mozgatta, a szemei el fordultak. és irtoztatok voltak. a lábai tántorgok., az ábrázattya meg vető, a nevetése ortzátlan., a beszéde akadályozo, a kérdési ostobák. a feleleti még esztelenebek., egy szóval még akkor előre el láttam. hogy mi lesz még ez után belöle. és minek utánna jól meg vizsgálтам volna. egy nehány jó akaroimnak mondám. oh! mitsoda tsudát táplál roma varosa.*

Hogy pediglen ezt a szükséges jó erkölcsöt követhesed, imé eszerént tselekedgyél.

1 Igyekezél azon a menyiben tölled lehet, hogy ne legyen semmi illetlen, se furcsaság tekintettedben. járásodban. se kezéd mutogatásidban, mutas kegyes. és nyájás ábrázatot; szép, helyes magad viselő légy, a mely jele legyen az okoságnak. igyekezél ilyen lenni akár mely helyen. és akar mely személyekkel légy; a fellyeb valokal, azért mert tisztelettel tartozol nékik, a magadhoz hasonlokal. vagy aláb valokal., mert jó példával tartozol nékik; söt még mikor ³⁵⁹ egyedül vagy is. mert mindenkor Isten előtt vagy, az okos, és jó rendben valo elme. mindenkor modoson viseli magát. nem azért hogy az embereknek tessék. (a hivalkodás volna.) hanem hogy az Istennek tessék, *A ti tsendes magatok viselése nyilván légyen minden embereknél. mert az ur közel vagyon mondgya az apostol.*

2 Mindenek felet. a templomban modos és illendő magad viselése légyen, az. az Istennek háza, az imádságra és az imádásra rendeltetett hely, nagy tisztelettel kel oda bé menni. *vigyáz* ³⁶⁰ *magadra.* mondgya abölcs, *a midön az Isten házában mégy, ót nagy tisztelettel kel lenni, alázatos, és áitatoságal. a mint illik ahoz a szent helyhez, oda menni szemtelenül mint valamely közönséges hazban. minden tisztelet nélkül, és ót maradni illetlenül, ide s' tova tekinteni. szükség nélkül beszélni. nevetni másokal. majd egy székre könyökölni, majd tsak fel térden állani. és más egyéb ilyen tiszteletlenségek, a melyek vétkek lévén. az Istent meg bánttyák. sokal inkább mint sem azt gondollyák. itéld el ezekből. fiam, hogy mit kel mondani azokrol. akik atemplomokban. illetlen, és szemtelen tselekedeteket tselekesznek. tisztátalan*

---

³⁵⁷ Eccli 19 26

³⁵⁸ Habitus mentis in corporis statu cernitur vox quaedam est animi corporis motus. S. Ambr. lib 1 officiorum cap. 18.

³⁵⁹ philip. 4.

³⁶⁰ Eccle. 4.

tekinteteket, nem szégyenelvén a sánctuáriumban vinni vétkeket. és meg bántani az Istent. olyan. helyen. a mely az ő imadására szenteltet, a proféták is előnkben adgyák. mint utállya³⁶¹ Isten ezt a vétket. szent Agoston az ő gyonásiban nagy szánakodással beszél az ilyen vétkiről. a melyet meg vallya hogy az Isten meg büntette. noha nem úgy a mint meg érdemlette volna.

3. A modos maga viselés a köntösben is áll. a melyben két dolgot kel el kerülni, a szükség felet valo tzifraságot., a mely a hivalkodo elmét jelenti, és az olyat a mely illetlen. és a mely a tisztátalanságra indithato, legyen tehát a teköntösöd illendő, és rendedhez valo, *Ne*³⁶² *ditsekedgyél aköntösödben* mondgya abölcs. mert a hivalkodo ditsőség. szent Hieronimus³⁶³ jól mondgya, hogy egy keresztyénnek nem kel azt keresni hogy tsunya legyen. se hogy válogato legyen aköntösben. de mindenek felet az olyan ékeségeket had el. a melyek arthatnak a szemérmetségnek. szent Hieronimus az olyan ifiakot akik igen ékesittik magokat, a³⁶⁴ szemérmetség mérginek nevezi, *Venenum pudicitiae*. oh ! kedves fiam ha valóságos tiszta szived. vagyon. el fogod kerülni mind azokat a tzifraságokat, amellyek semmi jó végre nem lehetnek., és amelyek árthatnak néked, vagy azoknak. akik téged látnak, *a tisztaságnak* mondgya szent Cyprianus. *nintsen más ékesége hanem a szemérem, elég szépnek is állitya akor magát; a midön a gonoszoknak nem tettik, nem is keresi az ékeséget. mivel maga magának az ékesége.*

Hogy pediglen ezt a jó erkölcsöt meg nyerhesed.

Azt gyakorta kérjed Istentől.

örömet vedgy a midön meg intenek illetlen magad viseléséről.

gyakorollyad az olyanokat, akik okosok. és modoson viselik magokat, és kövesed az illyeneket

X Rész

A beszédekben valo szemérmetéségről.

³⁶⁵ A beszédben szemérmetesnek kel lenned, ez igen nagy jó erkölcs. fő képen egy olyan³⁶⁶ ifiuban aki okosan tud szollani, és valamint abölcs mondgya. az embernek okoságát. a szavából üsmérik meg, az okoságal valo szolás két dologbol áll, 1. semmi rosztat, se disztelent nem kel szollani, 2. jót kel mondani, és helyesen, az az, hogy akor kel szolani a mikor kel. és a mint kel.

³⁶⁷ 1 Tehát fiam, soha semmi illetlen. és disztelen szót ne szoly, szent Pál tilttya a keresztyéneknek az illetlen szót, az, aki rosztat dolgokrol beszél. mondgya. abölcs. el nem³⁶⁸ rejtheti magát. és az Isten ítélete el nem felejtí ötet.

---

³⁶¹ S. Aug. 3. conf. 1. Ausus sum etiam in celebritate solemnitatum, tuarum intra parietes Ecclesiae tuae. Concupiscere, et agere negotium procurandi fructus mortis, unde me verberasti gravibus poenis. sed nihil ad culpam meam.

³⁶² Eccli 11

³⁶³ S. Hier. ad Eustochium nec affectatae sordes. nec exquisitae munditiae christiano conveniunt

³⁶⁴ S. Cypr. lib de bono pudicitiae. pudicitia semper ornatur solo pudore. bene sibi conscia de pulchritudine si improbis displicet: nihil ornamentorum quaerit. decus suum ipsa est.

³⁶⁵ Eccli 1.

³⁶⁶ Eccli 4.

³⁶⁷ Ephes. 5.

³⁶⁸ Sap. 1.

kerüllyed atisztátalan beszélgetést., a mely valóságos mérge, és meg rontoja. a szemérmetségnek. és ajó szokásnak., és a mely véghetetlen vétket okoz mind abban a ki beszelli, mind abban. aki halgattya, kerüld el akét értelmü szokot. a melyek. okot adhatnak arosz gondolatra, egy szoval kerüld el az ocsmány, bestelen szokot. a melyek oly gyakorta az emberek szájában vannak, és a melyek aleg fesletteb életüekhez is illetlen, hát tehozád hogy illenek

2 Az beszélgetésekben, a melyek. jók, vagy is se nem jók, se nem rosszak, ne légy gyors a szollásra. hanem halgasad minek előtte szoly, vannak olyan elmék amelyek mindenkor elsők a szolásra, és utolsok ahalgatásra, a melyek mindenben árttyák magokat, a mások beszédit félben hagyatyák, olyan dolgokrol beszélnek. a melyhez semmit nem értenek., az ilyen jele a ³⁶⁹ furtsa. gondolatlan. és hegyke elmének. ezért is mondgya a bölcs. *hogy ha olyan embert látz a ki gyors a beszédre, inkább várhatz tölle esztelenséget, mint sem azt. hogy magát meg jóbbittsa.*

Hogy rendes beszédü lehess. ezeket kövessed.

1. Beszély keveset. sokat halgas. nagy jele az okos elmének. a ki másokat halgat. és keveset beszél. az irás azt mondgya. hogy *a ki mértékletes beszédiben. az okos és tudos.* és hogy a ³⁷⁰ halgatás oly nagy jele az okoságnak. *hogy még az esztelen is okosnak tartatik halgatásáért.* nem szollok it az olyan gondolkodo halgatásrol., a mely agorombaságtol., vagy a szomorúságtol jö, hanem az okos halgatásrol., a melyet azért tselekeszik. hogy másokat halgathasanak és helyesen beszélhesenek.

2. A midön másokal beszélgetz, három dologra vigyáz, 1. addíg ne beszély valamég meg nem halgatod mit mondanak néked, 2. félben ne hagyasd másal abeszedet. 3. olyan dologban belé. ne szoly, a melyet nem tudod.

³⁷¹ Ezt a három dolgot a bölcs hagyta néked. *Minek előtte meg nem halgatod ne felely egy igét*
³⁷² *is. A beszéd közöt semmit ne szoly. Minek előtte szoly, tanuly.* mert amint a példa
³⁷³ beszédekben mondgya. *A ki előb felel. mint sem hall. bolondnak mutattya magát. és szégyen vallásra méltanak.*

³⁷⁴ 3. A midön elő kellő emberekel beszélgetz. a bölcs ezeket hagyta néked. *A te ügyödben is tsak alig szoly, ha kétszer kérdetel, tsak rövideden felely, sokakban oly légy mint a tudatlan. halgas tsendeséget másokat, és helyes kérdéseket is tévén.* tanulásnak kedviért.

XI Rész

A nyelvnek más egyéb rossz erkölceiről,
és legelőször az esküvésről

A rossz, és a helytelen. beszédeken kívül. vannak meg más olyan rossz erkölcei anyelvnek. amelyeket tartozik szorgalmatosággal el hagyni egy keresztyén. azok közöt első az esküvés

Az igen rossz természet. és rossz szokás főképen egy ifiuban, aki az esküvésre adgya magát, nem szollok it az olyan esküvésről. a mely avallás szerént vagyon valamely igazság bizonyítására. a midön azt a szükség kívánnya., a mely szükség ritkán történik meg az ifiakal

---

³⁶⁹ prov. 29. 20.

³⁷⁰ prov 17. 27.

³⁷¹ Eccli 11. 8.

³⁷² Eccli 18 19.

³⁷³ prov. 18. 13.

³⁷⁴ Eccli 32. 10.

hanem szollok. az olyan esküvésekről. a melyek oly közönségesek akeresztyének közöt., és a melyekben az Istennek szenttséges nevit emlittik, és fel veszik hejában leg kiseb. haragban, és sokszor ok nélkül. hanem tsak abból az utálatos szokásból., a melyel minden időben az Isten nevére esküsznek. Ennél a véteknél veszedelmeseb szokást nem lehet bé venni,

Mert előbször. az Istent meg vetik, amidön oly kevésre betsülik azö szent nevét, amelyet minden teremtet állatok imádgják. és amelynek szenttséges volta előtt rettegnek az Angyalok. de sött még, az ö ez iránt valo parantsolattyát is meg vetik. Az urnak nevét hejában fel ne vegyed.

2. Igen nagyon meg boszonttyák a kristus Jésust. az ö Fiát. hogy olyan tiszteletlenségel bánnak azö dragalátos halálával. amelyet szenvedet válttságunkért. és az ö szenttséges vérivel a melyet üdveségünkért ontotta ki, a mely boszontás szintén olyan nagy, mint a melyet vett a hóheritol. *Meg ostoroztatot.* mondgya szent Agoston. *a sidok ostorival. és mostanában ostoroztatik. arosz keresztyének káromlásival. és azok. szintén ugy vétkeznek akik a menyekben lévő Jésust karomollyák. valamint azok. akik a földön létekor káromlották,*

Ez arosz erkölcs. véghetetlen vétkekben ejti az embert, mert azon kívül hogy nintsen olyan vétek amely ugy meg szaporodnék mint az esküvés. a midön azt szokásban veszik, még az Isten átkát is fogja okozni az esküvöken, aki elhagya öket, arosz indulattyokra, ezért is ³⁷⁵ mondgya abölcs. *hogy a sokat esküvö férfiu, hamiságal rakodik meg, és el nem távozik annak házátol acsapás.*

4. Ezt a rosz erkölcsöt igen nehezen hadgyák el. tsak egy kevés gyükeret vethesen., az idővel nevededik. és végtire ki nem lehet irtani. valamint ezt láttyuk azokban akik azt meg szokták

Egy szoval azt el mondhatni. hogy eza vétek. az ördögök vetke. aki az Isten szenttséges nevének bestelenítésére igyekezik, és az irtoztato dolog, hogy a keresztyének., akiknek ugy kellene ditsérni az Istent eföldön. valamint az Angyalok ditsérik ötet menyekben, még is ök it azon gyalázatos szokal élnek, mint a melyeket az ördögök okádnak ellene poklokban

Oh' kedves Fiam. kerüild el. ezt az fertelmes vétket. a mely utálatos Isten, és az emberek előtt. és a melyet gyüölök minden féle személyekben, fö képen az ifiakban, azt tud meg hogy az ó törvény halálra ítélte a káromkodokot, szent Pál pedig az ördög hatalma alá ada két olyan keresztyént. kik ebben a vétkekben találtattak, *hogy meg tanullyák.* mondá. *hogy nem kell* ³⁷⁶ *káromkodni.* Szent Gergely azt írja. hogy egy ifiunak szokása lévén az Isten nevét káromlani. a midön valamely türhetetlenségben volt. halálos betegségben eset, agonosz lelkek ³⁷⁷ magoknak el foglalták, és meg ölték. az attya karján. a ki is kedvezésből meg nem dorgálta rola afiát. és ebben az ifiuban. egy nagy bünöst nevelt a pokol számára mondgya ez a szent.

Ezen vétek ellen leg jobb orvoság. a. hogy a midön azt egy kevesé szokásban vették, vagy arra hajlandoságot éreznek, az arra vivö okokot el kerüllyék, ugy mint aharagot, a játékot, arosz társaságot, és még egyebet. a mellyek az esküvésre indithatnák, de az igen jó. és szükséges, hogy valahányszor esküszöl. mind anyiszor magadot meg biintesed, valamely alamisnával, imádságal. és böjtel.

kerüly el minden féle. szitkot. esküvést. és átkozodást., akeresztyéni köteleség azt hoza ³⁷⁸ magával hogy semmi képen ne eskügyenek a kristus szent parantsolattya szerént. *En pedig*

---

³⁷⁵ Eccli 23 12.

³⁷⁶ Ex quibus est hymenaeus, et alexander. quos tradidit satanae. ut discant non blasphemare. 1 tim. 1.

³⁷⁷ lib 4. Dialogi cap. 18.

³⁷⁸ Matth. 5 34

mondom néktek, hogy tellyeséget ne esküdgyetek, légyen ati beszédetek, ugy, ugy, nem, nem, ami pedig ezek felet vagyon. agonosztol vagyon.

Az Ember Szólásrol

Az ember szollás meg más olyan vétke anyelvnék. amelyet el kel kerülnöd. és meg utálnod.

Az ember szólás az, amidön valakit olyan vétekel vádolyuk. a melyet nem tselekedet. és a mely gyalázatban hozhattya. vagy is ki nyilatkoztatni valakinek olyan vétkit. amely titokban volt. mivel mind addig valamég felebarátunknak vétke titokban marad. nagy kárt teszünk néki ha azt tudtára adgyuk annak a ki azt nem tudgya.

Az ember szollás némelykor ahamiságtól jö, a gyüölöségtől, aboszu állástól. az irigységtől; és attól. hogy szán szándékal. akarnak ártani a felebarátoknak, némelykor pediglen a gondolatlan. vagy aváltozo elmétől vagyon, és attól. hogy könnyen ki mondgyák amit tudnak másrol., epedig közönséges az ifiak között

Noha az első féle ember szollás leg vétkeoseb legyen, a másika sintsen vétek nélkül mivel meg foszttya a felebarátot, jó hirétől nevétől., arrais kényszeriti. hogy helyre hozák. az elvett betsületet, a könnyen valo ember szollás pedig jele az olyan elmének . . a melyben. nintsen se felebaráti szeretet, se okosság. mivel a felebaráti szeretet el fedezetteti velünk a más vétkit. valamint akarjuk. . hogy a miénk is el légyen fedezve., az okosság pedig meg nem engedti hogy azt ki nyilatkoztatás helytelenül. és szükség nélkül.

Kerüld el fiam ezt a vétket: mint olyan alá valo dolgot. a mely illetlen a nemesi, és a valóságos keresztyéni szivhez, és mint olyan rossz erkölcsöt, a mely utálatos az Isten. és az emberek előtt.³⁷⁹ ezért mondgya abölcs. *hogy az ember szóló. utálatos az embereknél.*

Ne mondgyad ki könnyen aroszat más felől. hanem tarsd meg azt a szivedben, és ki ne nyilatkoztasad.

³⁸⁰ A bölcs azt mondgya. hogy ha *valamely szót hallasz felebarátod ellen., had hallyon meg benned. és ne fély, mert a meg nem fokaszt az az, hogy senkinek nem kel mondani, egy szoval., tarsd meg a más betsületit, valamint tudod hogy a néki drága és valamint kívánod, hogy más is meg tarttsa atíédet.*

Azt pedig jó meg tudni. hogy nem ember szólás a más vétkit ki nyilatkoztatni, a midön a néki jóvára fordulhat, vagy hogy azal nem engedik hogy másnak árttson, de söt még némelykor tartoznak is azt ki nyilatkoztatni annak akinek illik, amelyet sokszor el mulattyák. vagy tartalékból, vagy más egyéb okból, a mely attól származik. hogy nem szeretik a felebaráttyok üdveségit. és a melyek okai. hogy vétkesek lesznek Isten elöt a más vétkiért.

A boszszuság. vagy a gyalázatal valo illetésről.

Kerüld el a veszekedéseket is, a melyek sok féle roszaot okoznak, a mint azt meg fogjuk mondani. és amidön valaki veszekedik veled. kerüld el. a gyalázatos szokot. a szemre hányásokot. vagy a fenyegetést. mind ezek olyan. alá valo tselekedetek. a melyek illetlenek a nemesi szivhez., emlékezel meg arol., hogy a gyalázatért, gyalázatot adni visza, a szemre hányásért, szemre hányást. olyan mint ha valamely motskot, téntával. mosnák meg, hogy még feketéb legyen. és mint ha valamely kevés boszszuságot a melyet néked mondottak. olyan vétekel akarnád el törölni, a mely gyakorta halálos, és ugy az üdveséged kárával. öriznéd meg

³⁷⁹ prov. 24. 9.

³⁸⁰ Eccli 19. 10

betsületedet, akersztyéni lelek. nem tsak mást nem tud gyalázni. de még a gyalázatért.³⁸¹ gyalázatal sem tud fizetni. a szent Pál szép mondási szerént. *Aldgyátok ati üldözőiteket, áldgyátok. és ne átkozátok, senkinek gonoszért. gonoszt viszá nem adván. boszut nem álván, ne adgyatok helyt aharagnak. meg ne gyözetessél a gonosztol. hanem joval gyözd meg agonoszt, az az. hogy a gonoszért, joval fizes.*

Ezekre azt fogod nékem felelni. hogy az igen nehéz. az ugy vagyon fiam. ugyan azért is kel annak követésit idején meg tanulni. ezek atudományok nehezek azoknak., akik ezeket meg nem tanulták ifiu korokban., és a kik tsak a természetnek hajlandosági szerént éltenek, de azoknak könnyü, akik idején tanullyák az Isten akarattyát követni. és a kristus Jésus lelke szerént élni, követvén példáját, és tanítását, valamint illik egy keresztyénhez.

A veszekedést szerzőkről.

Vigyáz még egy más vétkire anyelvnek a mely igen közönséges az ifiak közöt; és igen ártalmas., apedig nem más hanem a veszekedést szerzés a szó hordásal., a mely, vagy agondolatlanságtól vagyon, nem vigyásván arra hogy abol mi következhetik., vagy a hamiságtól., hogy egyenetlenséget. és veszekedést indittsanak

Ez a véték sokal nagyob. mint sem gondollyák mert sok vétkeket okoz, és indittoja mind³⁸² annak a rosznak, a mi követi a veszekedést, abölcs azt mondgya. hogy az *Isten hat dolgot*³⁸³ *gyülöl, és a hetedikét utállya, azt, aki az atyafiak közöt viszá vonyásokot hint, És az*³⁸⁴ *Ecclesiasticus* azt mondgya., hogy *A fondorlo és két nyelvü, átkozot. mert sok békeségben lévőket meg háborit. abiünös férfiu meg háborittya barátit. és a békeségben lévők köziben ellenkezést ereszt.*

Ez igy vagyon fiam, mert valamint hogy, a békeség, és az egyeség az Istentől származik. ugy a veszekedések. és az viszá vonások., az ördögtől jönnek, ezért is mondgya az Isten fia, hogy *A békeségesek, az az. azok. a kik az egyeséget igyekezik meg tartani mások közöt., Az Isten fia.*³⁸⁵ *hogy ha azok akik békeséget szereznek. az Isten fia. tehát azok, mondgya szent Gergely. . akik azt fel háborittják, a sátán fia. kerüllyed ezt a vétket fiam. mert irtoztato, és utálatos Isten. és emberek elöt.*

Vigyáz abeszédidre hogy soha olyat ne mondgy, a mely valamely veszekedést okozhatna mások közöt.,: de főképen soha annak kezdöje ne légy hamiságbol. és szán szándékal. utálljad ezt avétket, mert ez a veszedelemben ejthet

A hazugságról.

A hazugság vagyon még hátra, a mely nem utolso vétkei anyelvnek, az ez iránt valo oktatás annál is szükségeseb néked: hogy eza vetek, igen közönséges az ifiaknál, és amely nékik igen veszedelmes a midön azt szokásban veszik.

A hazugság mindenkor véték, mert mindenkor az igazság ellen vagyon., és noha halálos véték ne légyen is. a midön a dolog nem nagy, mind azon által. ahazugságnak szokása, tsak kevés dologban is. nem kevés dolog, mert sok féle rosz erkölcsöknek nyit ajtot.

---

³⁸¹ rom 12.

³⁸² prov. 6. 16.

³⁸³ 28. 15.

³⁸⁴ ibid v. 11

³⁸⁵ S. Greg. 3. pars. pastor. Audiant jurgiorum seminatores. quod scriptum est. beati pacifici.. quia filii dei vocabuntur: si filii dei qui pacem faciunt. procul dubio filii satanae. qui Confundunt.

A hazug elméjü tsalárd lészen amaga viselésiben.

A beszédiben kettös.

Alhatatlan fogadásiban

két színü szokásiban

Minden tselekedetiben titkolodó

Hizelkedő és lágy. a midön igazságot kel mondani.

Bátor, és szemtelen. a hazugságra.

orczátlan ahazugság oltalmazásában.

Esküvő, ember szolló. másokban kételkedő. mert mint hogy a hazugságot meg szokta, azt gondollya. hogy mások is mindenkor hazudnak.

Egy szóval a valóságos hazug. minden rosra alkalmas.

Ez így lévén fiam. kevés ros erkölcs vagyon olyan, amely veszedelmeseb volna az ifiaknak³⁸⁶ ennél. azért is int így abölcs. *ne kívány minden féle hazugságot mondani, mivel a hazugságnak szokása nem jó.*

Egy szóval. igen ros tulajdonsága az elmének ahazugság. az irás erről rettentő dolgokat mond, azt mondgya. hogy az Isten azt utállya. hogy *a hazug ajakak. ő előtte ocsmanyságosok.*³⁸⁷ ellenben pedig akik igazak. ő néki tettzenek., *El is veszti mind azokat. akik hazugok.* abölcs azt mondgya hogy *gonosz gyalázat emberben ahazugság, és atudatlanok szájában szüntelen*³⁸⁸ *forog. Tűrhetöb alopó a szuntelen hazugnál. és mind ketten veszedelmet találnak örökségül. a hazugnak élete gyalázatos, és a bestelenség szüntelen követi ötet.*

Végtire ahazug elme igen hasonlít az ördöghöz, aki a hazugságban gyönyörködik., ugyan ő is³⁸⁹ találta azt fel, és annak attya, valamint az Isten Fia maga mondgya.

Szent Agoston is azt mondgya, hogy valamint az igazság az Istentől szarmazik. úgy ahazugság az ördögtől ered. Szent Ambrus is azt mondgya. hogy a hazugok ennek az utálatosnak fiai. mivel az Isten fiai az igazságot szeretik.

kerüld el fiam ezt arosz erkölcsöt, minden alkalmatóságokban. fő képen kettőben.

Először, a midön valamely nagy dologrol beszélsz, az az, a mely árthat felebarátodnak vagy jóvában. vagy betsületiben. vagy üdveségiben. ezekre igen kel vigyázni.

Másodszor. a midön olyan személyel beszélsz a kinek valamely hatalma vagyon rajtad. mivel olyankor ahazugság vétkes tsalárdság volna., mind azért hogy atiszteletet meg sérted. mind azért mert a hazugság a magad jóvának ártana. a melyért kérdészednek tölled. vagy pediglen felebarátod jóvának

Egy szóval. akár mi képen legyen. akar kivel beszély, szoktasad magadot arra, hogy soha szán szándékal. és tudva ne hazudgy. szeresed az igazságot minden szavaidban. oh' mely szép dolog az egy ifiuban. a midön egy hazugságot nem mondhat pirulás nélkül, *Az igaz,* mondgya

---

³⁸⁶ Eccli 7.

³⁸⁷ prov. 12 perdes omnes qui loquuntur mendacium. psal. 5

³⁸⁸ Eccli 20 26.

³⁸⁹ vos ex patre diabolo estis. joan. 8. S. Aug. tract. 1 2. in joan. quomodo Deus pater genuit filium veritatem, sic diabolus lapsus genuit quasi filium mendacium. S. Ambr. de dominica passionis. Cavete fratres mendacium: quia omnes qui amant mendacium filii sunt diaboli, qui non solum mendax est. sed etiam et pater. et inventor ipsius mendacii

³⁹⁰ abölcs. *utállya a hazugságot, kérjed az Istent hogy utáltassa meg veled ezt a vétet. és mond el néki gyakorta Salamonak ezt az imádságát. vanitatem. et verba mendacia longe fac a me. Én Istenem tavoztasd el töllem a hejában valóságot. és a hazugságnak beszédit.*

XII Rész

A mértékleteségről.

³⁹¹ *Inttsed arra az ifiakot, hogy mértékletesek legyenek. mondgya szent Pál. azt látod fiam, hogy ezen nagy Apostol szerént., az ifiaknak szükséges a mértékleteség., és noha a mértékleteség neve alá érttse közönségesen az ifiuságnak minden tselekedetit, aki a mód nélkül valot keresi mindenben, mind azon által különösön érti az ételben, és az italban valo mértékleteséget, mivel az illyenekben valo mértékletlenség igen közönséges az ifiaknál. és nekik igen ártalmas.,*

Mint hogy pediglen: a mértékleteség. az ételben, és az italban valo jozanságból áll, azért néki két rosz erkölcs ellen kel támadni, arészegség, és a torkoság ellen, mind a kettő ártalmas az ifiuságnak. mivel ez a két rosz erkölcs, négy nagy jó ellen tusakodik egy szers mind. a tisztesség. az egéség, az elme. és az üdveség ellen.

Nintsen semmi diszteleneb egy ifiuban. mint a részegség. vagy atorkoság. az értelmes emberek utállják ezt a rosz szokást, nem tsak magokban. de még másokban is.

Azt minden napi probákból láthatni., hogy a szükségén felyül valo bór ital, és hus étel, mitsoda ártalmas., főképen az ifiak egéséginek és hogy mitsoda betegségeket. és nyavalyákat okoznak nékik. a melyek holtíg meg maradnak, és a melyek, gyakorta idő előtt. a koporsóban teszik. ellenben pediglen. a mértékleteség. meg tarttya az egéséget. és az életet, valamint ezt ³⁹² sok helyt taníttya az irás. *hogy a sok étkekben betegség léssen. és a mohon valo étel a sár betegséghez közelget. atobzodás miat sokan holtak meg, a ki pedig magát meg tartoztattya. meg hozsabíttya életét.*

A mi az elmét illeti, ki ne tudná azt. mint ellenkezik véle ez a két rosz szokás, azt minden nap láthatni. hogy azok akik torkosok, ostobáká, gorombáká, és testieké lesznek, a szent ³⁹³ Hieronimus példa beszédgye szerént. *hogy a kövér hass. nem terem éles elmét.* apedig igen közönséges, hogy a részegesek dadogoká lesznek, az elméjek meg tompul. és semmi jora nem alkalmasok,

A mi az üdveséget illeti, nem lehet elhinni. mitsoda ártalmára vagyon ez a két rosz szokás. ³⁹⁴ mert azon kívül hogy az ételben, és az italban valo mértékletlenség sok vétkeket okoz. a mellyek közöt sokak halálosok, ez akét rosz szokás más véghetetleneket is szereznek., valamint. a haragot, veszekedést, esküvést, káromkodást, a tisztátalan beszédet, és mindenek felet a szemérmatlenséget, a melyet a mértékletlenség gerjeszti fel az ifiakban ezért is mondgya szent Hieronimus., *hogy a jó lakás közöt nehéz meg tartani atisztaságot és hogy a bór, és az ifiuság. duplan gerjesztik fél arosz kívánságot.*

---

³⁹⁰ prov. 13. 7.

³⁹¹ juvenes hortare ut sobrii sint. tit. 2.

³⁹² Eccli 37 33.

³⁹³ venter pingvis non gignit mentem tenuem Epist. ad nepotianum

³⁹⁴ difficile inter epulas servare pudicitiam S. Hier. lib 2. ep. 9. vinum et adolescentia duplex incendium voluptatis. idem. ad Eustochium

Hogy tellyeséggel el kerülhesed. ezt akét rossz szokást, és hogy meg tarthasad a mértékletességet, három dologra kel vigyáznod. az ételben, és az italban, a menyiségre. a minémüségre. és a szemérmeségre.

A mi a menyiséget illeti, vigyáz mind az. egyikében. mind a másikában, a mód nélkül valóra, meg tartván mindenkor magadot az elegendőségnek, és a tisztességnek határában, a testi, és rosszul tanított elméhez illik, a rendeletlen és mérték nélkül való étel. és hogy magát husal bé tölttse minden tartozkodás nélkül.

³⁹⁵ A mi a minémüséget illeti, három dolgot kel el kerülni, a gyenge eledelre nem kel vágyni, az olyanokra a melyek az egészségnek árthatnak és a melyek atisztátalanságra indithatnak, fő képen a szükségesen felyül való bór italt, a melyet az ifiak mérgeinek nevezi szent Hieronimus, és a melyel az ördög. leg könyében viheti őket a tisztátalanságra.

A mi pedig a szemérmeséget illeti. a melyre kel vigyázni az étel közben., ahogy, mohon nem kel enni, ne tekénts minden ételre, mint ha a szemeiddel az egész asztalt meg akarnád enni. nem kel csak a jó falatokról beszélni. se első ne légy az ételben. se utolsó az elhagyásban, mind ezek ellenkeznek. atisztességel, és a mértékletességgel. halgasad a bölcs mely szép letzkét ad elődben.

³⁹⁶ *Ha nagy asztalhoz ülsz. ne kezdgyed el annál az ételt elsőben. ne mondgyad, sok ami ezen vagy, ne nyuly elsőben atálban, se mód nélkül ne egyél. úgy ély mint mértékletes ember azokat a melyek elődben tétetnek. te szünyél meg elsőben az ételtől. emberségnek okáért, se elsőben. innod ne kérj.*

Végtire fiam azon légy hogy ne gyakorollyad a részegeseket. se a torkosokat. erre való nézve a korszomákat kerüld el. és ha atorkoságra hajlandóságod vagy, igyekezzél el hagyni azt, ³⁹⁷ abölcs azt mondgya., *hogy a ki ajolákásra adgya magát. meg szegényüül, és a ki. abort. és a vendégeskedést szereti. nem lesz soha gazdag.*

Kérjed az Istent. hogy vegye el belölled ezeket a mértékletlenségeket, a melyek soha meg nem ³⁹⁸ elégednek., és amelyek csak azt a testet hizlallyák, a melyet még az Isten porra tész, és a férgeknek eledele léssen, a melyek az elmét meg ronttyák. és elégtelené tészik az Isteni dolgokra. és az üdveséges gondolatokra;

XIII. Rész

A kegyeségről. a haragrol.

Mint hogy az ifiak mód nélkül szeretik a gyönyörüségeket, az ö türehetlenségek is szintén olyan nagy, mind abban: a mi nekik nem tettik. ezek olyan két indulatok, a melyek az ifiakban uralkodnak, és a melyek azokban arendeletlenségekben vetik őket, a melyekben láttyuk., tekinds meg mind a rossz erkölcséit, és rendeletlenségeit az ifiuságnak. vizsgál meg mind azokat a nyomoruságokat, a melyekben esik, és meg látod, hogy mind azok, vagy a gyönyörüségtől. vagy aharagtól származnak., vagy mind a kettőtől egy szers mind. Ezek olyan módók, a melyekkel szokta elveszteni az ördög az ifiakot, abban, bizonyos lévén. hogy ha az

---

³⁹⁵ quid quid facit seminarium voluptatum, venenum puta epist. ad furiam. nolite inebriari vino in quo est luxuria. Ephes. 5.

³⁹⁶ Eccli 31.

³⁹⁷ prov. 21. 17.

³⁹⁸ Esca ventri et venter escis, Deus autem hunc et has destruet. 1 cor 6. Animalis homo non percipit ea quae Dei sunt. 1 cor. 2. At tendite vobis ne graventur Corda vestra in Crapula et ebrietate. et superveniat in vos repentina dies illa. luk. 21

egyik el nem. de a másikával azt végben viheti, azt látjuk is. hogy gyakorta aharagal veszi azt el. a kit agyönyörüségekel el nem veszthette.

Ennek okaért mint hogy oly szükséges néked hogy meg mérsékellyed a gyönyörüségek szeretetét, a mely oly természet szerént való a te idődhöz, az is tellyeséggel szükséges néked; hogy meg tartoztasad a haragnak indulatit;

A harag el kerülésire anyi ók vagyon. hogy tsudálatra méltó, hogy az oly közönséges az emberek között. kérlek azért fiam. fontold meg jól ezeket.

1. Hogy a harag olyan goromba indulat. a mely az embereket hasonloká teszi az oktalan állatokhoz, mivel mi hasonlít inkább egy oktalan állathoz. mint egy olyan ember; a ki leg kisebbet sem szenvedhet el., ? az oktalan állat fel indul mind az ellen. a mi ötet meg sebesíti, mert okosága nintsen. hogy ha te is fel indulsz mind az ellen a mi néked nem tettik, miben különböztöl az oktalan állatoktól, ? és mire való néked az okoságod. ?

2. A harag rend szerént az okoságnak fogyatkozásától vagyon. vagy az elmének gyengeségétől, a mely semmit el nem türethet., se el nem titkolhat. és a mely meg nem különbözteti a dolgok között, melyik erdemel haragot, és melyik nem, hogy ha tehát hajlando vagy a haragra, meg mutatod azal elmédnek gyengeségit., és a melyben több eszteleniség³⁹⁹ vagyon. mint sem okoság. a bölcs azt mondgya. *hogy az esztelen. hamar haragra gerjed.* ezért is adgya ezt a tanátsot, *ne légy gyors aharagra. mert a harag az esztelennek kebelében nyugszik.*

3. A harag, fel háborította az ítéletet, és az okoságot., és alkalmatlanná teszi az embert arra hogy különböztetést tegyen, ajó. és a rossz között az igaz, és a hamis. között., ahasznos, és az ártalmas között,

4. A harag, csak külső képen is. úgy meg változtattya az embert., hogy mind más formájú, az ortzája el haloványodik. a szemei szikráznak, a szóvába akadályoz. ateste reszket. akiáltozások, és más egyebek ilyenek, a melyeket aharag okozza, és a melyek hasonlová teszik az embert a dühöshöz

5. Ettől vagyon. hogy aharagost senki sem szenvedheti. mindenek el hagyják. sőt még ajó⁴⁰⁰ akarói is kerülnek, *a könnyen haraguvot, ki szenvedheti el* mondgya a bölcs, *a könnyél, és a*⁴⁰¹ *fövenynél. nehezebb az esztelennek haragja.*

6. Menyi rossz dolgok következnek a haragból. aveszekedések. gyalázások., ember szollások.⁴⁰² boszu állások. ésküvések, káromlások., és más sok száz vétkek. ezért mondgya a bölcs. *hogy a ki könnyü a haragra. avétekre meg könnyeb.* ettől származik. a barátság fel bontása, a harag tartás. boszu állás. veszekedés. verekedés. és gyakorta az ember ölés

Egy szóval. a harag egészen ellenkezik a keresztyénséggel. *az ki az atya fiára meg haragszik*⁴⁰³ *mondgya a kristus. a méltó az ítéletre., tanullyátok meg töllem. hogy én kegyes és alázatos*⁴⁰⁴ *vagyok.*

A szeretet, mondgya szent Pál. békeséges türe, kedves. haragra nem indul, mináen keserüség. harag, boszorkodás. kiáltozás, káromkodás. közölletek ki vettessék.

---

³⁹⁹ Eccli 7.

⁴⁰⁰ prov. 18

⁴⁰¹ prov. 27.

⁴⁰² prov. 29

⁴⁰³ matth. 5

⁴⁰⁴

A harag ellen való orvoság.

Hogy ha ez az indulat uralkodik benned., minden tehettségedel azon légy. hogy azt meg mérsékelyed; erre való nézve olvasad és kövesed figyelmeteséged. az ide aláb mondot dolgokat.

1. soha meg ne haragugyál. atsekély dolgokért, példának okáért, hogy ha valamely izetlen szót mondanak, ha olyat valamit tselekesznek. a mi néked nem tettik., ha atseléded valamely fogyatkozásban esik., az ilyenekért meg haraguni, jele volna arendeletlen, és gyenge elmének.

2. Hogy ha pedig valamely nagy dologban bántottak meg, minek előtte meg haragugyál, tekinsd meg, hogy ha aharagal azt meg orvosolhatodé, mivel meg fogod látni. hogy a harag arra gyakorta haszontalan.: hogy ha az ugy vagyon., esztelenség azért meg haragunni, példának okáért. gyalázatos szót mondottanak néked. vagy rosszul beszéltenek felőled, ha szinte ezekért meg haragunál is, de ezeket a haragal viszá nem hoznád, más orvoságát kel hát keresni, és gyakorta ameg vetés leg jobb.

3. Hogy ha ugy történik, hogy némelykor illendő valamely izetlenséget mutatni annak a ki⁴⁰⁵ meg sértet. azért hogy mászor azt ne tselekegye, mert a bölcs mondása szerént *ha szomorú ortzát mutat az a ki meg bántot. az által meg jobbjíttya magát.* mind azon által, soha sem hasznos a szivedben haragot tartani. kiátózni gyalázatos szót mondani, az ártana ateigasságodnak. még inkább a jó erkölcsödnek, mert az ilyen tselekedetekben véték vagyon.

⁴⁰⁶ 4. vigyáz tehát magadra, a midön a haragot érzed jöni, hapedig némelykor meg előz téged. minek előtte azt meg gátolhasad. térj magadban mentől hamaréb, és tsesedgedgyél meg könnyen a jó elmék hamar meg tsesedgednek., egy poéta szerént. *A harag az emberi fogyatkozástól jö. de a haragot le tsesedgesíteni, a keresztyeni kötelesség. és jó erkölcs.*

⁴⁰⁷ szent Ambrus azt mondgya a nagy Theodosius Császár felöl, hogy oly kegyelmes volt, hogy kedvesen vette. a midön kegyelmet kértek tőlle. és a midön leg nagyob haragban volt, leg könnyebben meg kegyelmezett., ugy anyira hogy ő benne azt ohajtották. a mitől másban tartottanak, oh' mely szép példa efiam, erre méltó hogy vigyáz.

5. A midön meg haragszol. büntesd meg magadot valamivel. vagy valamely imádságot mondgy el, vagy adgy alamisnát., vagy valamely másal. akik pedig láttanak., azok előtt. mutasd meg, hogy bánod indulatodot.

6. Igen kevesen vannak olyanok, akik haragjokban. ne mondanának. vagy ne tselekednének olyat. a mit az után meg bányák. tehát, a midön meg haragszol., a menyiben lehet türköztesd meg magadot, hogy se ne mondgy, se ne tselekedgyél semmit olyat. a mire a harag ingerel., ne hidgy magadnak. . a midön haragban vagy, hanem várjad had mullyék el. és akor visgáld meg hogy mit kel mondani, vagy tselekedni.

7. A midön haragban vagy., meg ne engedgyed hogy az elméd arról gondolkodgyék. és azt hitese el veled. hogy igaz okod vagyon a boszonkodásra, mert a még jobban fel gerjesztené aharagot; nintsen senki is, a ki haragjában azt gondolná hogy oka nints a haragra, magad

---

⁴⁰⁵ per tristitiam vultus corrigitus animus delinquentis. Eccli 7.

⁴⁰⁶ ovid. quo quisque est májor, magis est placabilis irae. et faciles motus mens generosa Capit.

S. Hier. ep. ad demetriadem Irasci hominis est, finem imponere iracundiae. christiani

⁴⁰⁷ Ambr. concione. de obitu theodosii Imp. Beneficium se putabat. accepisse.

augustae memoriae Theodosius cum rogaretur ignoscere, et tunc proprior erat veniae cum fuisset. commotio major iracundiae, praerogativa ignoscendi erat, indignatum fuisse. Et petebatur in eo, quod in aliis timebatur ut irasceretur.

pediglen. hitesd el azt magadal hogy magadot meg tsalhatod. és fordítsd másra elmédet, a midön a haragod el mulik, akoron jobban fogsz a dologrol itélni. és mind más képen., mint mikor a haragod tartot

8. Hogy ha a haragot meg akarod utálni, vigyáz másra figyelmeteséggel. a midön haragban vagy: mivel semmit nem fogsz látni ő benne., se tselekedetiben., a mi néked nehéznek ne tessék, hasonlot gondoly magad felöl. a midön mások haragban látnak., és ha olyankor atükörben látnád magadot, magadnak sem tettzenél.,

⁴⁰⁸ 9 kerüllyed anyughatatlanok. és aharagosok társaságát. abölcs jóvallása szerént. netégy barátságot aharagos emberel. ne hogy magadban vegyed természetit.

Egy szoval. szoktasad arra magadot hogy mindenekhez kegyes, és kellemetes légy., menttsed a mások vétkeit., felejsd el. ha meg bántanak, botsás meg könnyen másoknak. és ne haragugyál. meg leg kisebbért is. mindenel kegyesen beszély, és legyen mindenkor az elmédben a kristusnak ezek a szép szavai. *tanullyátok meg töllem, hogy én. kegyes. és alázatos szívü vagyok.*

XIV Rész

A felebarátal valo békeségről. a veszekedések. és az ellenkezések ellen.

A harag szerzi a veszekedéseket, az ellenkezéseket, és mind azokat a veszedelmeket, a mellyekről szollottunk. azt pediglen néked ígen szükséges meg tudni, hogy mitsoda veszedelmeket okoznak ezek, mivel az ifiak, gyakorta esnek az ilyen rendeletlenségekben: az ő idejeknek forrósága meg nem engedi nékik hogy békeséggel szenvedgyenek el leg kisebb meg bántó szót is, ettől származik az után ajó erkölcsnek benne valo meg romlása, mivel ahol békeség nintsen, őt nem lehet a felebaráti szeretet., tehát a jó erkölcs sem. a hol az irigytség, ⁴⁰⁹ és a veszekedés vagy. őt aváltozás. és minden rossz tselekedet fel találtatik. mondgya szent jakab

⁴¹⁰ Az illyet tellyeséggel el kel kerülnöd, idején tanuld a veszekedéseket, és az ellenkezéseket meg utálni, és szeretni abékeséget, és az egyeséget mert ha abékeségnek lelke nintsen benned, a békeségnek Istene nem lészen te veled.,

Hogy meg nyerhesed, és meg tarthasad annak abékeségnek lelkét, három dologra kel vigyáznod., 1. hogy senkivel ne veszekedgyél; 2. hogy okot ne adgy másoknak a veled valo veszekedésre. 3. hogy okosan visellyed magadot, a midön veled veszekedni akarnak

1. Tehát. ne garázdálkodgyál senkiben is akár mi okod legyen arra, vannak olyan elmék, a kik természet szerént garázdák., és a kiknek mindenkor vagy valamely veszekedés másokal., a mely elmék türhetetlenek. semmit el nem szenvedhetnek, vak merök, és gondolatlanok. akik ⁴¹¹ tsak amagok elméjek, és nem az okosság után járnak. ezért is mondgya abölcs. hogy *abolondnak ajaki versengésekben egyelednek, és aszája feddödéseket szerez meg másut.*

⁴¹² *Tisztelet az embernek aki meg vonsza magát a versengésektől; minden bolondok pedig veszekedésekben egyelednek.*

---

⁴⁰⁸ prov. 19.

⁴⁰⁹ ubi zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum jacobi 3.

⁴¹⁰ 1 Cor. 13. pacem habete. et Deus pacis et dilectionis erit vobiscum

⁴¹¹ prov 18. 6.

⁴¹² prov. 20. 3.

It pediglen nem szollok az olyan féle veszekedő elméről, aki csak éppen hamiságból. keresi aveszekedéseket, és örül azon a midőn másokat lát veszekedni, az ilyenek olyan gonosz elmék., a kik a magok veszedelmét keresvén. azt még meg is talállyák, valamint az irás⁴¹³ mondgya, hogy *a gonosz mindenkor aveszekedést keresi, de a kegyetlen angyal ellene küldetetik.* az, az, hogy az ördög, mindenkor fog ellene tamasztani valamely veszedelmet

2. A nem elég hogy másal ne veszekedgyél hanem még arrais kel vigyáznod, hogy másnak okot ne adgy a veszekedésre; mivel meg történik némelykor hogy szán szándékal adnak okot arra: a mely jele. a hamis és a veszekedő elmének., némelykor, és gyakorta. arra okot adnak gondolatlanságból., nem vigyázzván még előre arra. hogy mi sérthetné meg a felebarátot. erre igen kel vigyáznod, nagy szorgalmatosággal igyekezzél tehát el kerülni mind azt valami meg bánthatná felebarátodot, ugy mint a versengések. az ember szollások, a szó hordások. tsufolások., gyalázások, és többek ilyenek. a melyek szüntelen valo veszekedéseket. ellenkezéseket okoznak az ifiak között.

3. Ha ugy történik hogy valaki minden ok nélkül beléd akar veszni., igyekezzél okosan viselni magadot, meg ne engedgyed hogy a harag meg gyözzön., vagy is leg aláb térj magadban mentől⁴¹⁴ hamaréb, főképen ne fokadgy a szitkozódásra. legyen eszedben ez a szép szava a bölcsnek, hogy egy kegyes felelet el ronttya a haragot., a kemény szó pedig azt fel gerjeszti, még jobban.

Azt mondhatod ezekre nékem. hogy tegedet meg fognak vetni. azt fogják mondani hogy nintsen szived, azt mondom ezekre. hogy csak a rossz erkölcsűek fogják ezeket mondani, és az okosok meg ditsérik mértékleteségedet, és betsülni fognak, abátorság nem a veszekedésből áll,⁴¹⁵ hanem, abból. hogy meg tudgyad vetni. a midőn valamit mondanak ellened. azt hallatlanná tegyed., és el szenvedgyed keresztyéni békeséges türesem., az üdveztőnek szeretetiért. és példájara, a kit a midőn átkozták, nem átkozodot, a midőn gyalázatal illették. nem fenyegetődzöt, ilyen fiam. a keresztyéni nemes bátorság, és ez illik az Isten hü szolgáljához.

XV Rész

A botsánatrol. és a boszu állásrol.

Vagyon még egy szükséges dolog, a mellyel meg lehet tartani a békeséget. és az egyeséget a felebarátal, a mely, a meg bántásnak botsánattya, ez olyan jó erkölcs a melyet jó idején meg kel tanulni. annál is inkább, hogy ez igen nehéz. és ritka a keresztyének között. de a mely tellyeséggel szükséges az üdveségre.

Igen is fiam, szükséges hogy tudgy meg botsátani másoknak, a midőn meg bántanak. az az. hogy ne tarts, se haragot. se gyűlölséget a felebaratod ellen. akár mely okot adot is azokra. semmi szándekod ne légyen a boszu állásra, se semmi rossz néki ne kívány, de söt még kíványjad a véle valo jó tételt. és az ő jóvát. jól is kel véle tenni, a midőn az alkalmatoság hozza magával.

Ez igen nehéz dolog. azt mondhatnád erre. avalo., de csak azoknak nehéz. a kik soha sem vizsgálták meg az okokat, a melyek arra kötelezdzik., a melyek olyan nagyok, hogy el vesztette az elméjít az olyan. aki azoknak nem engedne, ezek azok az okok

⁴¹⁶ 1. Az Isten azt ugy akarja. és néked azt tellyeséggel parantsolya. egy átaljában. mondván. *Ne keresed a boszu állást, se meg ne emlékezzél. a polgár társaid boszuságáról.* Az Isten Fia.

⁴¹³ semper jurgia quaerit malus. angelus autem crudelis mittetur contra eum prov. 15

⁴¹⁴ prov. 15

⁴¹⁵ qui Cum malediceretur. non maledioebat, Cum pateretur non comminabatur 1petr: 2.

⁴¹⁶ levit. 19

⁴¹⁷ azt hagyja nekünk. *Azt mondom néktek. szeresétek ellenségeket, és tegyetek jól azokkal. a*
⁴¹⁸ *kik titeket gyűlölnék. A gonoszért. ne fizestetek gonoszal.* mondgya szent pál *És aki az*
⁴¹⁹ *atyafiát gyűlöli, a gyilkos mondgya szent jános*

2 Az Isten azt olyan formában akarja. hogy meg nem bocsátja vétkeidet, hogy ha szivedből meg nem bocsátasz annak a ki tégedet meg bántot, *Bocsátatok meg, és meg bocsátatnak néktek,*
⁴²⁰ *mondgya az Isten fia. Hasonlo mértékel. fognak nektek mérni, mint a melyel ti mérték*
⁴²¹ *másoknak. Ha az embereknek meg nem bocsátotok. a ti menyeyi Atyátok sem bocsát meg*
⁴²² *néktek. Irgalmtság nélkül ítéltetik a meg.* mondgya szent Jakab. *a ki irgalmaságot nem*
tészen. vizsgál meg jól ezt az okot, és nézd meg ha nem akarodé hogy az Isten meg bocsáson
néked.

3 Az Istennek ez az akarattya. oly igazságos, hogy a leg vakmerőbnek. sem lehet az ellen valamit mondani, nem igazságosé a, hogy az Isten úgy bányék. veled, valamint te bánol másokkal., hogy meg bocsáson néked. ha te is meg bocsátasz, hogy boszut ályon rajtad. ha te is boszut állasz azon a ki téged meg bántot. enem igazságos dologé. ? figyelmezel jól fiam ezekre, Azt akarod, hogy az a véghetetlen nagyságu felséges, és hatalmas Isten meg bántassék. de ki által, ? amaga munkája által. minek utánna minden ki gondolható jót tett volna véle, a mely meg bántásért. se te. se az egész teremtetett állatok. ha szinte azokkal örökké keseregnél is, de soha azért néki, elegendő elég tételt nem tehetnél., egy szoval., olyan vétekel bántod meg, a mely örök kárhozatot érdemel, a melyet csak az ő ingyen való irgalmaságából kerülheted el., és a melyel néked nem tartozik. Azt akarod mondám. hogy egy olyan nagy Isten. a kit olyan igen meg bántottál., meg bocsása mind a vétket. mind a büntetést,; te pediglen meg nem akarsz bocsátani az atyád fiának, és magadhoz hasonlonak. ! te aki olyan vétkes vagy mint ő, és akinek olyan szükséged vagyon a bocsánatra valamint néki, te néked, a ki talám leg elsöben te bántottad meg ötet. vagy is talám soha semmi jót nem tettél véle. vagy is ha tettél, nem lehet azokhoz hasonlítani a melyeket vettél Istentől. és a mit véle tettél is. azt az Istentől vetted volt mind ezen okok után is, a boszu állást. és az elég tételt keresed,. és azt nem akarod hogy az
⁴²³ Isten boszut állyon rajtad. a te szándékod. mind igazságtalan, mind nevettségre való *Ember emberre haragot tart. mondgya a bölcs, és az Istentől keres orvóságot. magához hasonlo emberhez nints irgalmasága. s' a maga büneiért könyörög. ő test lévén, haragot tart, és engesztelést kér Istentől. ? ki imádkozik annak vétkeiért. ?*

Mind ezekre fiam mit felelsz: ? azt mondodé hogy nehéz a bocsánat. ? mondgyad tehát azt is. hogy, nehéz. büneidnek bocsánattyát venni Istentől, mondhatnádé azt. hogy meg nem akarsz bocsátani, mondgyad azt is, hogy nem akarod hogy az Isten meg bocsáson. a mi atyánkban. ne mondgyad többé ezeket a szokot. bocsásd meg nekünk a mi vétkeinket, miképen mi is meg bocsátunk azoknak. a kik mi ellenünk vétettek., hanem e szerént mondgyad. ály boszut én rajtam., valamint én boszut akarok állani azokon, kik engem meg bántottanak, gondold meg jól ezeket. és vizsgál meg, hogy mit kel. tselekedned, és mondanod ezekről.

Én meg akarok bocsátani, azt felelheted nekem ezekre, de hogy szeresem, és jóvát kíványam annak a ki meg bántot. és a ki még roszamot kíványa., arra magamot nem vehetem., ha ez így vagyon, mondgyad tehát azt, is hogy az Isten szeretetit nem kívánod, se azt hogy jót tegyen

---

⁴¹⁷ matth. 5.

⁴¹⁸ rom. 12.

⁴¹⁹ I joan. 3.

⁴²⁰ luk. 6.

⁴²¹ matth. 6

⁴²² jacobi 2 .

⁴²³ Eccli 28. 3.

veled., mivel úgy fognak veled bánni. valamint te bánysz másokkal, mondgyad hogy nem akarsz szeretni a magadhoz hasonlót. a krisztusért. a ki hozzá való szeretetért életét letette: holott ellensége voltál neki És hogy az Isten olyankor szeretet tégedet, amidőn arra érdemtelen voltál., te pedig nem akarsz atyád fiát szeretni hogy ha nem érdemes szeretettedre., mondgyad azt, hogy nem szeretheted felebarátodot az Istenért, hanem csak magadért, És noha az Isten azt parantsollya néked hogy szeresed azt, aki tégedet meg bántot, arra int is tégedet., és úgy tekinté a szeretetet, mellyet a felebarátodnak adod, mint ha nékie adnád; mind azon által mind az., el nem hagyhattya veled. a haragot. és a gyűlölséget. a melyet a szivedben hordozod; mondgyad egy szóval., hogy semmi közt nem tartasz. se az Isten kegyelméhez, se az örök⁴²⁴ élethez, mivel az szent iras azt mondgya *Mi tudgyuk hogy a halálhol által vitettünk az életre., mert szerettyuk az atyafiakat, a ki nem szeret a halálban marad.*

Mind ezekből azt hozuk ki fiam, hogy, vagy akersztyénségnek, az Isten kegyelmének, és az üdvességnek, ellene mondgy, vagy tellyeséggel meg bótásad az ellened tett vétket, az ellenségidet szeresed. és agonsz helyet jóval fizess., de mint hogy ez a jó erkölcs igen nehéz a meg romlot természetnek. és a világi rossz szokásnak, azért ezt, még idején kel meg tanulni, és gyakorta kérni az Istentől, kérjed tőlle a tsendes, és a békeséges szívet, a mely szerese a gonoszért. jóval fizetni, szoktassad magadot arra., még ifiuságodban. hogy meg bótásad a kis boszontásokat. és légy jóval a rosszért.: úgy hogy meg tudgyad bótítani a nagy bántásokat annak idejében. azért, a ki meg bótáttya vétkeidet, és a ki meg váltot, noha igazsággal el vesztetet volna örökösön

XVI Rész

A felebaráti szeretetről.

Ez a jó erkölcs. annya. a három fellyeb valoknak. és azok akikben e fel nem találattik, mind azokban arendeletlenségekben esnek., a melyekről az utolsó három részben szóllottunk. A harag, a veszekedés. gyűlölség. boszu állás, mind attól jönnek. hogy nintsen felebaráti szeretet bennünk., és hogy nem szerettyük fele barátunkot keresztyeni módon. és úgy, a mint az Isten parantsollya.

Tellyeséggel szükséges hogy meg tanulgyad ezt ajó erkölcsöt, mert ez, az egyik fundámentuma. a keresztyénségnek. a mely erre akét törvényre vagyon építve. szeresed az Istent mindenek felet, és felebarátodot, mint magadot. mind azon által ez a jó erkölcs. mind ritka, mind ezt igen rosszul követik a keresztyének.

A közönséges keresztyének azt tarttyák hogy a felebaráti szeretet abból áll, hogy az atyok fiókat, jó akarojókat, szeresek, és mind azokat, a kiktől valamit várnak, és a több embereket idegenséggel tekinttsék., enem felebaráti, hanem magokhoz való szeretet. ilyen gondolatban nevelik fel gyermekeket., arra taníttyák, hogy csak azokat szeresék, kik ő vélek jót tesznek., gyűlöllék avélek rosszul tévöket, és atöbb emberekhez idegenséggel legyenek., ezektől jönnek a rendeletlenségek. a melyek a keresztyénséget el változtattyyák, ezektől a keménység, a melyel vannak az emberek egy máshoz, az egy máshoz való kevés jó akarat., a szükségekben való kevés segittség, a veszekedés. bestelenség; gyűlölség, boszu állás.

Igen szükséges az ifiuságot az ilyen fogyatkozásról el szoktatni, és ilyen szükséges. és üdvesség jó erkölcsre oktatni.

---

⁴²⁴ 1 joan 3. 14.

Ez a fogyatkozás, három dolognak tudatlanságotól származik. a melyeket ebben a jó erkölcsben meg kell üsmérni, úgy mint, hogy kitsoda a felebarát. akit szeretni kell., mi okból kell szeretni, miben áll az a szeretet

1. Az a felebarát. a kit szeretni kell. azok mindnyájan az emberek, nagy, kicsiny, szegény, gazdag, jó, gonosz. jó akaró. vagy ellenség.

2. Az ók, a melyből kell őket szeretni, nem más. hanem hogy mindnyájan az Isten fiai, az ő képére teremtettek. a krisztus vérin meg váltattak, az Isten., a mi közönségesen való Atyánk, azt akarja. hogy úgy szeresük őket, mint atyánk fiait. és hogy a krisztus. a mi közönségesen való meg váltonk. parantsollya hogy őket szeresük.

3 Ez a szeretet három dologból áll, mindennek jót kell kívánni, a mikor lehet jót is kell tenni, mind lelki, mind testi képen, El kell szenvedni. a mások fogyatkozásait.

Imé fiam, ez a valóságos felebaráti szeretet, az jó erkölcsöknek. ez az egyik fundamentuma., és valóságos jele a keresztyéni elmének, enélkül nem lehet tétteni az Istennek. . se semmi valóságos jó erkölcsöd nem lehet, szükséges tehát. hogy ezt gyakorollyad még jó idején

1. szoktasd arra magadot, hogy úgy tekints minden embereket mint atyád fiait, és úgy mint atyád fiainak., kíványad jóvókat, légy jól tevő, és kedveskedő mindenekhez, légy könyörületessel. a szegényekhez, és a nyomorultakhoz., ne légy irigységgel a gazdagokhoz, se azokhoz a kiknek jól foly a dolgok., szeresed ajokot, jó erkölcsökért, a gonoszokat azért. hogy jók legyenek, kíványad az elsőnek. a végig való meg maradást, a többinek a meg térést., gyűlöllyed a vétket. a mely az ember. munkája, de az embert szeresed, a ki az Isten munkája

2. Mert a semmi. hogy ha csak másnak jót kívánsz. ha tselekedetedel meg nem mutatod, ha a meg lehet, szoktasd magadot a másal gyorsasággal való jó tételre. tehetséged szerént., a felebarátal pedig három féle képen lehet jól tenni. tésztében. betsületében. és lelkében.

A mi az elsőt illeti, segítsd másokat szükségekben. az alkalmatoság, és a tehetséged szerént. adgy örömet a szegényeknek.

oh ! mely szép jó erkölcs egy ifiuban. a szegényekhez való könyörületesség, és szánakodás. boldog aki el mondhatta jóbal, *gyermekségetől fogvást nevedet velem a könyörületesség.*
⁴²⁵ mert az olyanon. az Isten áldása bőséggel leszen . . egész életében. és halálának óráján. a mint az írás mondgya.

A mi a felebarát. betsületét illeti, arra igen kell. vigyáznod., ha ártatlanul vádolják. fogjad párttyát. ha valamely rossz tselekedetét ki nyilatkoztatták, menttsd a menyiben lehet, és fedezd el rossz tselekedetét, és mutasd meg a ki arról beszél neked, hogy az ember szollást nem szereted, és hogy a felebarát betsületire vigyázni kell.

A mi a lelkét illeti. felebarátodnak. mint hogy annak jova, a jó erkölcsből, és az üdvességéből áll, és mint hogy elég nagyobb atöbb jók között, azért ezeket meg kell nyerned felebarátodnak., imádkozni kell érte, a rossz erkölcsöt, és a rossz alkalmatoságokat el kell vele hagyni. vagy magad, vagy mások által. eszerént kell tselekedni fő képen azokkal. a kik leg gyakorta vagy, úgy mint jó akaróid. társaid. és tselédid. a valóságos felebaráti szeretet. a, hogy öt szeresed az üdvességért. és az örökké valóságért

Vagyon még hátra egy harmadik dolog mely a felebaráti szeretethez tartozik. a mely nem egyéb, hanem hogy szeretettel. szenvedgyed az ő fogyatkozásait, és menttsd okosággal az ő

---

⁴²⁵ Jób 21 Eleemosina ab omni peccato, et a morte liberat, et non patietur animam ire ad tenebras. Tob. 4.

vétkei. ne légy az ítéletben., se a feddésben. gyors, a melyet nem kel tselekedni se szükség, se haszon nélkül.

Végtire fiam. a nagy rendi a felebaráti szeretetnek. abban áll., hogy ötet magadrol itéllyed.
⁴²⁶ valamint abölcs mondgya, *Magadrol itéllyed . . a felebaratod dolgait.* kövesed még ezt. a
⁴²⁷ nagy tudományt, a melyre. mind az irás, mind a természet tanit. *soha azt ne tselekedgyed*
⁴²⁸ *másokal., a mit nem akarnád hogy mások tselekedgyenek veled.* Az üdvezítő hasonlot mond; *A mely mértékel mértek másoknak. azon mértékel viszá mérettetik néktek., Mindeneket azért a mit akartok hogy az emberek mivellyenek néktek, ti is mivellyétek nékik*

XVII Rész

A felebaráti intésről.

A mit ide fellyeb mondottunk akötelesegről, a melyre a felebaráti szeretet kötelezdi akeresztyéneket, hogy a felebarattyok üdveségire vigyázanak, meg érdemli hogy még arrol nagyob gondolkodással legyünk. mint egy olyan nagy dologrol a melyet noha nem tudgyák, és el mulattyák sokan, ezt a köteleséget nem üsmervén, új dolognak. és hihetetlennek tarttyák

⁴²⁹ Mind azon által nintsen semmi ennél közönségeseb aszent irásban a mely azt tanittya. hogy. *az Isten parantsolatot adot. kinek, kinek az ő felebarattya felöl. vigasztallyátok, és*
⁴³⁰ *építsétek egy mást. Egymást inttsétek. Ne legyetek részesek a setéttségnek gyümölcstelen*
⁴³¹ *tselekedetiben. az az a vétékben. hanem inkább meg fedgyétek.*

⁴³² Végtire, szeretni kel az Istent. mindenek felet, és a felebarátot mint magunkot, mert hogy szerethettyük felebarátunkot mint magunkot, hogy ha az ő leg nagyob szükségeire. mellyek az üdvesége. oly keveset hajtunk, hogy azokat el hagyuk. leg kiseb hasznunkért., Es hogy szerettyük az Istent mindenek felet. hogy ha azon nem igyekezünk., hogy ötet meg ne banttsák., hogy ha abban modunk vagyon.

⁴³³ Ez aköteleség olyan nagy, hogy szent chrysostomusal rettentő dolgot mondatot, ugy mint, hogy az Isten nem aláb való kepen kér töllünk számot a más üdveségről, valamint a magunkérol. És ha szinte szentül éltünk volna is egész életünkben, de ha bizonyos alkalmatoságokban el mulattuk a felebarátunk üdveségit., a jó élet haszontalaná lészen. a bizonyos. hogy ez az el mulatás. olyan vétkes, hogy az egyedül oka lehet kárhozatunknak., ennek ezt az okát. adgya, hogy a ki elmulattya meg segiteni felebarattját szükségiben, azt az Isten meg veti az ítéletkor,: akar mely jót tselekedet volna is mást, anyival is inkább a ki el mulattya meg segiteni attya fiát az olyan nagy dologban, a mitsodás az üdveség, meg érdemel minden féle büntetést

Ennek a nagy köteleségnek végben vitele, a felebaráti intés parantsolattyának követésin áll, a
⁴³⁴ mely parantsolatot az urtol vettük, és amelynek rendét eszerént adgya elönkben. *Ha vetkezik ellened az Atyád fia. meny el és fed meg ötet különösön., ha meg halgat. meg nyerted*

---

⁴²⁶ Intellige quae proximi sunt. ex te ipso. Eccli 31. 18.

⁴²⁷ Tobiae 4,

⁴²⁸ matth. 7.

⁴²⁹ Eccli 17 12.

⁴³⁰ I tessa 5. 11.

⁴³¹ rom. 15 14.

⁴³² Ephes. 5. 11

⁴³³ S. Chrysost. lib 3. adversus vituperatores vitae monasticae.

⁴³⁴ Matth 18.

ötet, ha pedig meg nem halgat, végy egy. vagy két bizonyóságot melléd. ha azokat meg nem halgattya, mond meg az anyaszent egyháznak.

Hogy jól meg értessem veled ezt a parantsolatot. a melyet oly kevesen tudgyák es követik; négy, vagy öt igazságot teszek it fel néked. a melyek. azt könnyen meg értetetik veled, mind pedig követetik.

Az első azt a véget tekinti. a melyre ez a parantsolat adatot, a mely nem más. hanem hogy, a felebarát a ki vétkezett, hogy abban viszá ne esék. vagy hogy mások ne kövesék példáját.

A második a. hogy ez a parantsolat. nem tsak a felyeb valokot köteledzi. hanem minden féle személyeket, mivel hogy ez a parantsolat, szereteti parantsolat, mondgya szent thamás, arra minden keresztyének kötelesek.

A harmadik a, hogy ez a köteleség. hogy a felebarátot meg ne engedgyék a roszban esni, tsak akorá értődik, a midön ez a két dolog együt találkoznak., 1. a midön tudgyák a rosznak végben menetelét, és a veszedelmet a melyben a felebarát abban eshetik, vagy abban ejthet másokot, 2. a midön a más vétkit meg gátolhattya., mivel nem tartozunk olyan dolgot tselekedni, a mely hatalmunkban nintsen

A negyedik a, hogy ez a hatalom, a melyel meg nem kel engedni a roszat. nem tsak arra értődik hogy mi mit tselekedhetünk magunktól, hanem még mások által, ezt is akarta az üdvezítő velünk meg értetni mondván.: ha nem halgat tégedet. végy másokot is magad mellé, ha azokat sem halgattya. mond meg az Anyaszent egy háznak.

Az ötödik a, hogy a midön azt hagyák. hogy meg kel mondani az anyaszent egyháznak, az az, a fellyeb valoknak, a véghez mehet vagy titkon. vagy nyilván. a midön a meg lehet titkon. nem szükséges azt ki nyilatkoztatni.

Ez így lévén, az atyafiságos intésnek parantsolattya arra kötelez mindnyájunkot, hogy meg gátollyuk a más vétkit, a midön azt tudgyuk. és meg lehet. azt orvosolni vagy magunk, vagy mások által. ebből következik tehát, hogy ezt a parantsolatot véghez lehesen vinni, ki ki tartozik meg gátolni a roszat más által, a midön maga által nem lehet.

Ennek aköteleségnek nagyságáról immár szolottunk. a melyet a nagy vétek nélkül el mulathattya, és a melynek el mulatása nagy számadással lészen az Isten ítéletekor, egy szoval fiam, nem vétkes dologé Isten előtt. a midön valakit látnak. vagy tudnak. lelki veszedelemben lenni, és a segítséget mellyet adhatnának nékie, tsak meg vetik, tsak anyit gondolni a felebarátal. a midön haláloson vétkezik. . mint ha tsak egy pohár vizet innék, *ha valaki*⁴³⁵ *szükségben lattya lenni az atya fiát,* mondgya szent János. *és bé zárja szívét elötte,* *miképen marad meg az Isten szeretete abban ?* ha ez így vagyon a testi sükségekben., mi⁴³⁶ lészen a lelkiekben ?. szent Chrysostomus azt mondgya, hogy nagy kegyetlenség így el hagyni a felebarátot, és hogy ha a nagy keménység volna egy emberben ha nem segítene a terh alatt el eset oktalan állatnak. mitsoda kegyetlenség [ke gyetlenség] nem volna egy keresztyéntől. azt nem tselekedni atyafiáért, a mit az emberek tselekesznek. egy oktalan⁴³⁷ állatért. egy oktalan állat el esik mondgya szent Bernárd. és találkozik olyan a ki fel segítse. a lélek pedig el veszti magát. és senki azal nem gondol.

Hogy ha az ó törvény. mondgya szent Chrysostomus, azt parantsolá hogy még az ellenség ökrét se hagyák el, a midön láttyák hogy el tévelyedet. hanem viszá vigyék az urának., a ki el

---

⁴³⁵ 1 joan. 3. 17

⁴³⁶ S. Chrys. de ferendis reprehensionibus.

⁴³⁷ hom. 4 in 1. ad. cor.

mulattya, és el hagyta, nem az ellensége el tévelyedet ökrét, hanem akeresztyén atyafiának lelkét el veszni a vétekért, az olyan mitsoda botsánatot várhat?

Ha ate atyád fia mondgya szent Agoston, valamely halálos sebben volna, és azt el akarná titkolni azért hogy azon valamely metzést ne tegyenek, nem volnaé kegyetlenség tölled, ha te is el akarnád véle együtt azt titkolni, ellenben pedig a hozzája való irgalmaság volna, ha sebé ki nyilatkoztatnád annak. aki azt meg orvosolhatná, menyivel inkább tartozunk tehát hasonlot tselekedni az ő lelkének sebéért, a melynek el mulatása sokkal veszedelmeseb, hogy ha a szivben azt meg hagyák nevedni, és annak halálát okozni

végtire, ha valamely gyuladásnak az kezdetét láttad volna, a melyet vagy magad, vagy mások által el ólthattad volna, ha ezt el mulatnád., nem volnálé oka az égésnek. ? el ítélnéd ezen hasonlatoságból. mitsoda nagy roszt tselekeszel a midön tudván felebarátodnak vétké, azt el titkolod, nem adván tudtára annak aki arról tehetne., a bizonyos tehát, hogy számot fogsz Isten előtt adni a rosztért melyet felebarátod tselekedet, és a melyet meg gátolhattad volna, ha arról meg inttetted volna.

Tekinsd meg fiam, és fontold meg jól ezeket az ókókót.

Mit fogsz felelni az Istennek az ő ítéletekor, hogy ha azt el fogod mulatni, lágyságból. félelemből. vagy nyomorult kedvezésből. a mint etörténik gyakorta, mit fogsz felelni a midön szemedre hányák., hogy inkább kívántál tettzeni a felebarátodnak, mint sem az Istennek. ? De mit mondasz arra, a midön elodben teszik, hogy gyakorta meg gátolhattad volna a más vétkit veszedelem nélkiil, hogy ha valamely tartalék, lágyság, vagy kedv keresés meg nem tartoztatot volna. ? ugyan akkor léssen a, hogy vétkes léssz a más vétkiért. meg is léssz terhelve olyan vétkekel, a melyeket meg gátolhattad volna, és melyeket halgatásodal okoztad, a melyekről az Istennek. számot fogsz adni,

El kel fiam ezeket a veszedelmeket kerülni, és annak okáért, kövesed azt, a mit az Isten fia hágy nekünk. A midön látod hogy az Istent halálosan meg bánttya valaki, úgy mint, esküvésel. tisztátalan szókal, vagy tégedet valamely vétekre való. ingerlésel, igyekezél azon. hogy ezekről el fordítsad. szép intésidel. hogy ha azt nem tselekedheted., nem lévén arra elegendő bátorságod, vagy hatalmad, tselekedgyed azt a mit az ur parantsol néked, valamely más értelmes embereket kérj arra, a kik gondolhatod hogy jobban véghez viszik náladnál.

⁴³⁸ Ezt a rendet, a mi urunk után. szent. Agoston adgya előnkben. 109 dik levelében, mondván. *Ne gondollyátok azt hogy ártani fogtok a felebarátoknak. ha vétkit a meg gyógyításnak kedviért ki nyilatkoztattytátok, de sőt még vétkesek lesztek, veszedelmiért, hogy ha meg menthetitek ötet. attol. tudtára adván annak aki azt meg gyógyithattya, és ha ti halgatástokal; el veszni hagyátok.*

Hogy ha eszerént kel tselekedni akkor, a midön, a felebarátunk vétke tsak magának árt, annál is inkább tartozunk azal. a midön másoknak is árthat. roszt példájával, és gonosz beszédivel., mivel olyankor el kel hagyni a haszontalan való különös intést, és ahoz kel menni egyenesen. a ki arol tehet. és akinek kel is arol tenni.

⁴³⁹ Végtire fiam. legyenek elmédben. szent jakabnak ezek a szavai. *Atyám fiai ha ki el tévelyedik közülletek az igazságról. és meg téríti valaki ötet, tudni kell. hogy a ki meg teríteti a bűnőst, az ő tévelygő utárol. meg szabadittya annak lelkét a haláltól., és el földözi a bűnöknek sokaságát.*

---

⁴³⁸ quaest c. 1. non vos iudicetis esse malevolos, quando crimen alterius indicatis magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros quos indicando corrigere potestis tacendo perire permittis.

⁴³⁹ Jacob. 5. 19

XVIII Rész

A barátságrol.

A barátságrol is kívántatik itt szollanom, mivel az igen foganatos hogy az ifiakot a jóra. vagy a roszra vezese. az ő jó, vagy rosz hajlandóságok szerént, és azért is mert, az ifiak természet szerént hajlandok lévén a szeretetre. természet szerént, és azon kívül is nem tudván jól meg különböztetni a jó. barátságot. a ártalmastól., gyakorta történik hogy igen rosz barátságban esnek, a mely veszedelemre teszi őket, és gyakorta oka lesz el veszéseknek, ez okáért szükséges, hogy erre elegendő oktatást vegyenek magoknak, meg tanulván el kerülni a rosz barátságot, és hasznokra fordítani ajót.

külömbőség vagyon a felebaráti szeretet, és abaráttság között, tartozunk minden embereket szeretni, a mint már azt meg mondtuk. de nem lehet barátságban lenni minden emberekel, mert abaráttság különös szeretet.

A baráttság hogy mi légyen, az, aszeretnek. olyan egy más között való közlése. a melyel két személy egy más szereti különösön, és egy másnak jóvát keresi.

A baráttság mindenkor azt a véget követi a mely végre köttetet, ha a jó akaróban a roszat szeretik. a baráttság rosz-, és vétkes, ha ajót szeretik, abaráttság jó. és ditséretes, de annak ajonak valóságos jó erkölcsnek kel lenni. vagy olyan tekéleteségnek. amely ajó erkölcsre vigyen. ugy mint, a tudomány, ajó természet. és mások illyenek . .

A baráttság hogy jó, és valóságos legyen, három féle tulajdonsága legyen, ugy mint, szükséges hogy a jó erkölcsre legyen építve, ajó erkölcsre igyekezzék. és a jó erkölcstől vezettség.

1 A jó erkölcsre szükséges hogy legyen építve, az.az, hogy a jó akarot, valamely jó és ditséretes erkölcsiért, és természetiért kel szeretni,

2. A jó erkölcsre igyekezzék, mert abaráttságnak, a jó akaroja jóvát kel ohajtani és keresni, a jó erkölcs pedig. minden más jóvak felet nagyobb. és szükségeseb., a mely baráttság a jó akarotot arra viszi. hogy egy másnak más jókót szerezenek. és a jó erkölcsöt el mulásák. a nem baráttság. hanem nyilván való tsalárdság.

3. A baráttság ajó erkölcstől vezettség. az az, hogy ajó erkölcs rendelje azt. és hogy. a jó akaro ne tselekedgyék semmit olyat a baráttáért, a mely ellenkezzék a jó erkölccsel. a mely baráttság meg bántattya az Istent. a jó akarojáért, az utálatos, és átkozot baráttság, mert inkább szereteti az embert, az Istennél.

Ezen három tulajdonságból; könnyen meg választhatod fiam. a jó baráttságot. arosztol. és azt a melyiket keresned kel, attol., a melyiket kerülnöd kel.

1. El kel kerülnöd az olyannak baráttságát. akiben semmi jó erkölcsöt nem üsmérsz. se olyan tekéleteséget, a melyet szerethetnéd, de söt még inkább az olyanok baráttságát., a kikben rosz erkölcsöt láthatz. ugy mint tisztátalanságot, részegséget, esküvést, az illyen oly veszedelmes⁴⁴⁰ baráttság. a mely beléd olttya rosz természeteket, mert valamint a bölcs mondgya *Az esztelenek jó akaroja.*, ugy mint a rosz erkölcsüeké. *hasonlo léssen hozzájuk.*

2. kerülyed az olyan baráttságot a mely jobbá nem teszi, illyen az olyanok baráttságok. akik csak a magok hasznokot keresik. az olyanokét is. akik nem intenek ajóra. és az üdveségedre. a mikor a meg lehet. de fő képen az olyanok baráttságától irtozál. a ki avétekre ingerel, a ki

---

⁴⁴⁰ prov. 13.

hizelkedik, és aki rossz szokásodban meg akar hagyni, az ilyen jó akaroidot úgy kerüllyed mint nagy ellenségidet,

3. kerüllyed az olyanak barátságát. a ki te éretted, és anéked való tettzésért. az Istent semminek tarttya meg bántani. példának okáért. lopni, tsalni, veszekedni, eskünni, embert szollani, fele baráttját meg bántani. és több ilyeneket. vesd meg az ilyen barátságokat. és ⁴⁴¹ mindenkor elmédben legyen szent Ambrusnak ez a szép mondása. *hogy aki az Istenhez hűségtelen. a nem lehet jó akarója egy embernek.*

Ellenben pedig keresed az ollyannak barátságát a ki minden jóra menendő. és akiben olyan jó természetet látz, a melyet követheted. az olyanokét, a kik ajó erkölcsre visznek, jó példájokal, és jó beszédekkel, kik segítenek tanátsokal, kik rossz szokásidért. néked nem hizelkednek, ⁴⁴² hanem azokrol meg intenek szeretettel. ezen szép mondása szerént abölcsnek, *hogy ajó akarotol vett sebek jobbak., mint sem az ellenségtől vett tsokok.*

Végtire olyan. jó akaroid legyenek. a kik az Isteni félelemre vigyázanak barátságokban, és akik a te leg nagyobb jódra tzeózanak. úgy mint, az üdveségedre. Az ilyenek fiam. ajó. és a valóságos barátságok, ezeket annál is inkább kel keresned, hogy igen ritkák. és ha ilyenekre ⁴⁴³ találsz. meg tarttsad azokat. az ilyen barátságokrol mondgya a bölcs. *Hogy a hű jó akaró. erős oltalom., hogy aki olyanra talált. kintset talált, hogy semmit nem hasonlithatni az olyan jó akaróhoz, mivel sokal. jobb. az aranynál. és az ezüstnél. és hogy mind az életnek, mind a meg halhatatlanságnak orvosága. szeresed és keresed az ilyen barátságot. igyekezel annak meg találására és a midön meg találod tarsd meg azt szorgalmatoságal., és el ne hadgyad ⁴⁴⁴ valamely változo. és álhatatlanságbol. valamint etörténik az ifiakal, *El ne hadgyad a régi barátodot mondgya a bölcs, mert az új nem léssen. hozzá hasonlo.**

Hogy meg találhasad az ilyen barátságot emlékezel meg először arra. hogy azt gyakorta kel ⁴⁴⁵ kérni Istentől., mert atölle származik. *A ki ötöt féli. ötöt meg talállya* mondgya abölcs. Másodszor te légy első a szeretetre. mert hogy, szeresenek. szeress. de ennek a szeretetnek olyannak kel lenni a mint meg mondtuk, a jó erkölcsre legyen építve. a jó erkölcsre igyekezek. és ajó erkölcstől vezettség

XIX Rész

A játékokrol. és a mulattságokrol.

A mulattság szükséges, az elme könyebítésére. fő képen az ifiaknak., a mulattságra való játék, hozzájuk inkább illik, a mind természetekkel. mind elméjekkel meg egyezik.

A játék. tehát. és a mulattság nem ellenkezik ajó erkölcsele., de söt még azt hagyák, és a, jó erkölcstü tselekedet, ha úgy mégyen végben a mint kívántatik.

Hogy pediglen ilyen lehesen. szükséges mindenek felet. hogy a szándék jó legyen., az az, hogy a játék az elme mulattására legyen. hogy alkalmtosab lehesen amunkára. a melyet el nem gyözhetné, ha mindenkor foglalatoságbol volna. úgy anyira, hogy tsak a munkáért legyen a mulattság, és tsak arra a végre is keresék azt.

Ebből három féle dolog következik, a melyekre kel vigyázni. hogy a játék. jó, és helyes lehesen.

⁴⁴¹ S. Ambr. 3. offic. c. 16. non potest homini esse amicus. qui Deo fuerit infidus.

⁴⁴² prov. 27. 6.

⁴⁴³ Eccle. 6.

⁴⁴⁴ Eccle. 9

⁴⁴⁵ Eccle. 6

Először, hogy a játékban, a tisztességes mértékleteségre kel vigyázni, mivel a mód nélkül való, már nem mulattság. hanem inkább foglalatosság. nem is azért volna ajáték, hogy a munkára alkalmatosabak lehessenek, (:noha a játéknak tsak arra avégre kel tzélozni. :) hanem tsak a gyönyörúségért., a mely fogyatkozásal jár.

De söt még alkalmatlanoká tennék magokat a munkára. mivel a mód nélkül való játék. az elmét magának el foglallya, és a testnek erejét meg gyengitti. és gyakorta igen árt az egésségnek.

Masodszor, hogy nem kel lenni rendeletlen szeretettel. a játékhoz, valamint gyakorta történik az ifiakal., az ilyen szeretet öket. az el merülésben vetné. sok időt vesztetne el vélek, és szüntelen, a mulattságról. való. gondolatot adna nékik, az ilyen szeretet is az oka,. hogy soha sem foglalják magokat valójában, a munkában. és ha szinte a testek a munkában vagyon is. de az elméjük a játékban, és a mulattságban foglalatoskodik.

Harmadszor. el kel kerülni a menyiben lehet. az olyan játékokot. a melyeket szerencse játékoknak híják. az ilyen játékok az elmét mulattyák, de szomorúságokat, és nyughatatlanságokat is okoznak, igen nehéz azokban a mértékleteséget meg tartani. az olyan játékokot a fösvenységért, és a nyereségért játzodgyák, és nem jó végre. tegyük ezekhez a sok vesztést, a melyeket a szomorúságok. és a keserúségek követik. az után a sok tsalárdságok. igasságtalanságok, harag, esküvés, veszekedés, a melyeket tele vannak rend szerént az olyan játékok. az időnek mód nélkül való el vesztése, mind az elmében. mind ajoszágnak való nagy fogyatkozások, a harag, türhetetlenség. káromkodás hazugság, fösvenység, és más többek ilyenek, a melyek a játékot követik. hát még ajátékhoz való rendeletlen szeretet a mely holtig meg marad. és a mely gyakorta. okozza a jóságának. és a betsületnek el pusztulását, a melyért a játékosok nagy nyomoruságban esnek, erről elég példa vagyon.

kerüld el fiam az ilyen játékokot. a melyek egészen ellenkeznek ate jóvadal. tsak az olyan tisztességes játékokot gyakorollyad, a melyek az elmét mulattyák, vagy a testet egésségben tarttyák, vigyáz tehát azokra a miket mondtam néked, de főképen vigyáz a mod nélkül⁴⁴⁶ valora, amelyet meg vallya szent Agoston hogy attól vagyon az ifiak meg romlások, azon amód nélkül valon. nem tsak az időt értik amelyet el vesztegetz, hanem még a pénzt is. a melyet el jádzol. és amelyel kimélve kel bánni. más képen a nyeresért játzodnál, és nem a mulattságért. és a játék inkább gyötrödésedre lenne, mint sem mulattságodra, ezekhez teszem azt is. hogy a felettéb való pénzt a melyet el vesztesz. sokal jobb volna a szegényekre fordítani, a kiknek szükségek még kiáltani fognak az ur előtt. ate mód nélkül pénzben való játékok ellen. és atöbb játékosok ellen.

XX Rész

Az adakozásról a fösvenység ellen.

Ugy tettik mint ha afösvenység nem volna rend szerént való fogyatkozás az ifiakban. szükséges mind azon által elejekben adni ezt a nagy fogyatkozást. a mely könnyen beléjük szivárkozik, ós nevedkvén az idővel, igen nagy rendeletlenségeket okoz nékik.

A fösvenység apénznek rendeletlen szeretetétől származik, epediglen két képen lészen meg, némellyek apénzt azért szeretik, hogy kintset gyüthesenek, vagy is hogy azal. jószágokat szerezhessenek, mások meg azért. hogy a tzifraságokra. és a gyönyörúségekre költtsék, az első ritkán találkozik az ifiakban. de a második nálók rend szerént való. és ártalmas.

---

⁴⁴⁶ S. Aug. lib 2. conf. 4 relaxabatur etiam mihi ad ludendum. habena ultra temperamentum severitatis in dissolutionem afflictionum variarum

Hogy a nálok rend szerént valo. azt minden nap láthatni. mert mint hogy mód nélkül szeretik gyönyörüségeket. modot is keresnek arra. hogy azt bé tölthessék, a mely pénz nélkül véghez nem mehet. ettől is vagyon hogy mindent el követnek. tsak pénzt szerezhessenek, ez okáért sok féle álnokságal élnek. hogy a szüléjektől pénzt nyerhesenek, a játékban tsalárdok, és még némelykor, vagy lopásal, vagy más képen pénzt szereznek a mint lehet. Ettől a rosz indulattól vagyon a szegényekhez valo meg keményedés, a gazdagsághoz valo szeretet, a nagyra menetelre valo kívánság.

Ez a rosz hajlandóság az ifiúságban vévén eredetét, könnyen nevedik, és meg erősödvén idővel, oly igen meg gyükeredzik, hogy soha azt el nem hadgya., ez is okoza közönségesen azt a rendeletlenséget., a melyet látunk a keresztyének közöt. ugyan ezt is sirattya a proféta.⁴⁴⁷ mondván. hogy *a legg kisebiktől fogvást, a leg nagyobikig. mindnyájan a fösvenységre*⁴⁴⁸ *adták magokat.*, az az. a világi jóknak rendeletlen szeretetére. a mellyet szent Pál nevezi. *minden féle roszak gyükerének*

Ez a rosz erkölcs az ifiakban. három okokbol ered, az első az. a melyről már szolottam. a gyönyörüségekhez valo rendeletlen szeretet, amásodik. avilágban lévő közönséges példa, a mellyet láttyák, hogy tsak a pénzt betsüli. és szereti. és az után futni telhetetlen kívánságal.

A harmadik. ók, a szüléktől jó, akik erre a szeretetre gerjesztik gyermekeket. még igen kiseded korokban. agyermekeknek, tsak arrol beszélnek. hogy miképen keresék életet, ha szegények. vagy közép rendűek, vagy is hogy mehesenek fellyeb, es nagyob rendre ha⁴⁴⁹ gazdagok, meg tanyitván gyermekeket arra, a mit szent Cyprianus hány szemekre, hogy *jobban szeretik agazdagságokat, akristusnál*, és hogy anyira munkálodnak. ehalando életnek javaiért, hogy tsak keveset. vagy nem is gondolkodnak. az örökös jovakrol.,

Meg kel előzni még jó idején. kedves fiam ezt a roszat, és meg nem kel engedni hogy el foglallya szivedet, mivel a bizonyos hogy nintsen olyan rosz erkölcs, a mely inkább nevedednék az idővel ennél. és a melyet nehezebb volna ennél el hagyni, erre valo nézve, ezt jovallom néked.

Először. a mint ezt meg mondok. hogy a gyönyörüségnek szeretete. legnagyobb oka a fösvenységnek az ifiakban, légy azon minden tehetségedel., hogy meg mérsékelyed ezt a rendeletlen szeretetet, a melyről el mondhatni. hogy leg nagyob akadály. mind azoknak a jóknak, a mellyekre alkalmas az ifiúság, az Isten neviért ne olvasad ezeket figyelmeteség nélkül, hanem gondold meg valójában., hogy mitsoda nagy szükséges néked meg tartoztatni, és meg türköztetni a gyönyörüségnek azt a szeretetét.

Másodszor. hogy a szivedet el ne foglallya. a pénznek szeretete, gondolkodgyál gyakorta szent pálnak ezen mondásáról, *hogy a kívánság. minden rosznak gyükere.* azok a roszak pedig avilági vétkek, és a nyomoruságok, a melyekel tellyes, a melyek tsak nem mindnyájan., a fösvenységtől származnak, a mint ezt könnyü volna meg mutatni,

Harmadszor, abban bizonyos légy. hogy a fösvenység sokakat el karhoztat. akár gazdagok, akár szegények legyenek azok, agazdagokat, ha rosszul élnek gazdagságokal, a szegényeket, ha⁴⁵⁰ a gazdagságot kívánnják. *tudgyátok meg azt. mondgya szent pál, hogy a fösvényeknek nintsen részek az Isten országában.*

---

⁴⁴⁷ jerem. 6.

⁴⁴⁸ 1 tim. 6. radix omnium malorum

⁴⁴⁹ S. Cypri. lib. de opere. et eleemosyna. filios quos doces patrimonium magis amare quam christum.

⁴⁵⁰ Ephes. 5.

4. szoktasad magadot arra, hogy a penzt, tsak a szükségért ohajtsad. és tsak ate tisztességes mulattságodra, és a midön pénzed nintsen békeséges türesem szenvedgyed azt., meg gondolván. hogy menyi szegény vagyon olyan. a kinek még kenyere is nintsen. és hogy az ollyanál jobb nem vagy. de főképen soha se tsalárdságal, se álnokságal, se semmi némü rosz modal. ne igyekezel pénzt szerezni.

5 kerüly el némely tselekedeteket, a melyek a fősvénységnek jelei az ifiakban ugy mint, anyereségért valo játék, a vesztéstől valo nagy tartás, kevés dologért valo vetekedés. a másét valo meg tartás.

6 szeresed a szegényeket. adgy örömet nekik, a magad mulattságára valo pénzből, tarts meg holmit az ő szükségekre. nem szégyené anéked hogy oly tékozló vagy a magad gyönyörőségiben köntösiben. és más egyében, a szegények szükségit pedig oly fősvénységgel, és keménységgel tekinted, akik is noha olyan emberek mint magad, és gyakorta jobbak náladnál Isten előtt.

Végtire, vagy szegény vagy, vagy közép rendü, vagy gazdag,

Ha szegény vagy, kérjed az Istennek kegyelmit, hogy békeséges türesem vegyed szegénységedet, és az ő szeretetiért. bizad az ő rendelésre magadot, a ki soha el nem hagyja⁴⁵¹ szolgálait. *Ha az Istennek gondgya vagyon a leg aláb valo teremtet állatira, mondgya az ur, hát reátok hogy ne volna gondgya. keresétek elsöben az Istennek országát, és mindenek meg adatnak néktek.*

Ha közép rendü vagy, elégedgyél azal, és ne nyughatatlankodgyál. valamely nagyob után,⁴⁵² emlékezel meg szent pálnak ezen szavairól., *hogy mind azok kik agazdagságot óhajtyák, akisértetben, és az ördög töriben esnek, és más sok rosz kívánságokban., a melyek aveszedelemben vetik, mert a kívánság minden rosznak gyökere.*

⁴⁵³ Hogy ha pedig gazdag vagy, tarts igen aveszedelemtől, a melyre teszi az gazdagság üdveségedet., *Jaj néktek gazdagoknak, mert el vettétek vigasztalástokat,* meg másut azt⁴⁵⁴ mondgya az ur. *hogy mely nehéz agazdagnak üdvezülni,* hogy el kerülhesed ezt a veszedelmet. kövesed azt. a mit mondottunk a harmadik könyvnek. 10 részében.

XXI Rész

Az Alamisnárol.

⁴⁵⁵ A mit idé fellyeb mondék az alamisnárol. anékem igen kevésnek látték illyen nagy dologról. ugyan ezért is kénszeritettem kedves fiam néked erről bövebben szollani, hogy jó idején meg tanullyad szeretni, és követni ezt a tselekedetet. a mely oly kedves Isten előtt. és a mely oly szükséges, és oly hasznos üdveségedre.

Nintsen olyan jó erkölcs. a melyet az irás oly igen jóvallaná, és ditsérné, mint a szegényeket valo jó tételt, és akönyörületéséget, a melyel kel lenni kinek kinek. a más nyomoruságához, és szükségéhez, Az Isten ezt anyira meg hadta vala az Izraélitáknak, hogy azt nem akará, hogy senki is a koldulásnak szükségire jusson: Tobiás azt hagyá afiának, hogy soha a szegényről elne fordittsa szemeit, mert ugy, az Isten sem fordittyta el szemeit rolla, és segíteni fogja szükségiben. A bölcs arra int hogy el ne vonnyad aszegénytől az alamisnát. és tölle szemeidet

---

⁴⁵¹ matth. 6. 24. 25

⁴⁵² 1 tim 6

⁴⁵³ luk. 6

⁴⁵⁴ Matth. 19

⁴⁵⁵ Deut. 15 Mendicus non erit inter vos. Tobi. 4 noli avertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet ut nec avertatur ate facies Domini.

⁴⁵⁶ elne fordítsad, az alamisna nem adásal. alkalmatoságot ne adgy aszegénynek, hogy néked rosztat kíványon, mert az ő imádságát az Isten meg halgattya, ellenben pedig azt mondgya, hogy a mely alamisnát titkon a szegény kebelében rejtenek, a könyörögni fog azért, aki azt ⁴⁵⁷ adgya.

Az új testamentumban. semmi oly igen nem hagyatik mint az alamisna. az Isten Fia azt ⁴⁵⁸ mondgya hogy az alamisna abünöknek botsánattyát meg nyeri. *Date eleemosynam et ecce omnia munda sunt vobis.* azt is igéri nekünk, hogy bő kézel lesz hozánk, hogy ha mi is adakozo leszünk a szegényekhez, és azon mértékel mér nekünk, mint a mellyel mi mérünk ⁴⁵⁹ felebarátunknak, szent pál is azt mondgya, hogy az alamisnák, amelyeket mi adunk aszegényeknek, mind anyi ostyák, és áldozatok, amelyekért az Isten irgalmaságát veszük ⁴⁶⁰ reánk, *Talibus enim hostiis promeretur Deus.* szent János is azt mondgya, hogy a ki nem szánakodik a felebarátja szükségéin, abban se felebaráti, se Isteni szeretet nintsen, mert ha az Istent szeretné. meg segitené felebaráttyát, akit, az Isten azt parantsollya néki hogy ugy szerese mint magát.

De mind azok között, a mi leg nagyobb a szent Írásban az alamisnáról, nintsen semmi ami oly világosan meg mutatná annak kötelességit, mint az Isten Fiának szavai. a melyeket főg mondani az ítélet napján a választottaknak. és ameg vettetteknek, mondván az elsőeknek, *Jövetek Atyámnak áldottai, bírtjátok az országot mely néktek készitetetet, mert éheztem, és ennem adtatok. szomjuhoztam, és innom adtatok, mezitelen voltam, és meg ruháztatok &.* az utolsoknak ezeket mondgya, *menyetek el átkozotak az örökké való tűzre, mert éheztem, ennem nem adtatok, szomjuhoztam. innom nem adtatok. &.* ezekhez adván. hogy valamit a szegényekkel tselekedtek. vagy töllök meg tagadták, azt ő véle magával tselekedték. vagy ő tölle tagadták meg.

A tsudálatos dolog. hogy az igazaknak minden jó tselekedetek közül. a melyekkel. meg érdemlették az örök életet, az Isten Fia. más okát nem adgya elejekben üdvességeknek, hanem azt, hogy könyörületessel voltanak felebaráttyokhoz, és hogy a vetkek közül, a melyek az örök kárhozatra vetették agonoszokat, tsak épen aző keménységeket hánya szemekre. a melyel. voltak. a mások nyomoruságihoz., és mint hogy az Isten Fia, a ki az öröktől fogva való Atyának bölcsesége, semmit se nem tselekedet. senem mondot., a mi nagy okokra. nem volna építve. azért nem is lehet más okát adni mondásinak a melyeket fog mondani az ítéletkor, hanem azt. hogy tudtukra akarta adni ezen mondásival., hogy mitsoda nagy dolog előtte. a felebarátal való jó tétel. és hogy az igazak azon könyörületességért vették az ő malasztit, a melyek mind végig meg tartották őket ajóban, ellenben pedig a nyomorultakhoz való keménységek agonoszoknak, voltak okai, hogy az Isten meg nem szánta őket, vétkes nyomoruságokban., és el hagyatván tölle. valamint ők is el hagyták volt felebaráttyakat. apenitentzia tartatlanságban holtanak meg, és az örök kárhozatban éstének.

Adná Isten, hogy a keresztyének, mindnyájan jól reá figyelmeznének az Isten Fiának ezen mondásira. és arra, hogy mi fogja őket követni az ítélet napján. azért hogy az alamisnálkodást el mulatták. és a felebarátal való más egyéb jó tétéleket: meg fogják akor látni. vétkeket. de már késő lesz.

---

⁴⁵⁶ Eccli 4 Fili eleemosinam pauperis ne defraudes. et oculos tuos ne transvertas a paupere. . . . non relinquo quaerentibus tibi retro maledicere maledicentis enim tibi in amoritudine animae. exaudietur deprecatio illius.

⁴⁵⁷ Eccli. 29

⁴⁵⁸ Conclude eleemosynam in corde pauperis et haec prote exorabit. ab omni malo.

⁴⁵⁹ luk. 11. luk. 6. Date et dabitur vobis; eadem quippe mensura qua mensi fueritis. remetietur vobis.

⁴⁶⁰ Hebr. 3. 1 joan 3. si quis viderit fratrem suum necessitatem habere et clauserit vis cera sua ab eo. quomodo charitas Dei manet in eo.

Te pediglen kedves fiam, aki idején akarsz üdveségeden munkálodni. arra intellek. hogy meg előzed azt a nyomoruságot., és még most szoktassad magadot, ate tehetséged szerent valo jó téteményekre; szánakozál örömet amások nyomoruságin. a midön egy szegényt, vagy egy nyomorultat látz, gondold meg. hogy nem vagy jobb annál, és ha ugy nem szenvedt mint ő; azt tsak egyedül az Isten jóságának tulajdonítsad, és mint hogy jóságal volt hozád, azt akarja hogy te is azal légy az olyanhoz a kinek szüksége vagyon reád, és hogy meg segittsed a jókból melyeket adot néked. a szegénynek szükségire fordítván azt. a mi a mulattságodra szolgál. és talám az Isten meg bántására., nevellyed magadban a szánakodásnak ezt a szép jó erkölcsit. a ⁴⁶¹ szent Jób példájára. a ki azt mondá. *hogy a más nyomoruságához valo szánakodás, gyermekségivel együtt nevedet benne.* hogy pediglen ezeket jól követhesed, figyelmez a Tobiás szép oktatására. melyet a fiának ad az alamisnárol.

Fiam, adgy alamisnát ate jovaidbol, egy szegényről se fordisd el szemeidet, ha azt akarod hogy az Isten se fordítsa el szemeit rollad. a mint. lehet ugy tselekedgyél., ha sokad vagyon bőségel adgy. ha kevesed, keveset. de örömet, és azt tud meg, hogy az alamisnával kintset gyűjtesz a szükségnek idejére. mivel az alamisna meg ment mind a vétektől, mind ahaláltól. és meg oltalmaz a alelket a setettségben valo menetetől. és irgalmaságot nyer azoknak akik alamisnálnakodnak.

Ez az intés egy néhány dolgokra tanit. először. hogy az ifiak olyan kötelesek az alamisnára valamint mások.

Másodszor. hogy a magad jóvából adgy alamisnát, és nem amásébol, a mely lopot. vagy rosszul kereset jóság volna, hanem olyan jóságbol a mely saját magadé.

Harmadszor. nem kel el idegeniteni aszegényeket. valamint ez, az ifiakal történik, a kik nem tudgyák. mi légyen. a más nyomoruságán valo könyörületesség.

Végtire meg tanit arra, hogy ha kevés javad vagyon is, de az alamisnára tartozol. elődben adgya arendet amelyre kel vigyáznod, az az, hogy a sokbol bővön kel adni, de akevésből keveset, de örömet, mivel az Isten nem azt tekinti hogy menyit adnak, hanem hogy mitsoda szivel adgyák. *non quantum, sed ex quanto.* ez, azokrol. értődik, a kiktől ki nem telik hogy sokat adgyanak, mert a mi agazdagokat illeti, az ő bö adományokbol tettzik ki. a szegényekhez valo bö szeretetek, egy olyan gazdag a ki keveset ad, meg mutattya jól, hogy kevés szánakodással vagyon aszegényekhez,

ovasad figyelmeteséggel fiam ezeket az intéseket. és ugy tekinttsed mint ha tsak tégedet illetnének, tanuld meg azokbol. mitsoda köteles vagy az alamisnára. azt mi formában kel adni. és hogy annak mitsoda nagy hasznai, vannak.: és így még idején. akönyörületességnek lelke léssen benned. a mely igen szép. és dítseretes egy ifiuban, és amelyért az Istennek áldását veszed magadra. azt ne mondgyad, hogy néked más pénzed nintsen. hanem tsak a melyet aszüléid adnak mulattságodra. mert ugyan abbol kel adni aszegényeknek. meg fosztván magadot amulattságotól. és a hejában valóságoktól. hogy a szegények szükségiről tehes., eszerént tselekedvén, két jót fogsz tselekedni, egy tselekedetel. a szegényeket meg segitted. és magadot olyan mulattságtól fosztod meg, a melynek el mulatása. vétkeidért valo penitentziául léssen.

---

⁴⁶¹ jób. 31. Tob. 4. Ex substantia tua fac eleemosinam. et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere. ita enim fiet ut nec ate avertatur facies Domini.

quomodo potueris ita esto misericors. si multum tibi fuerit abundanter tribue, si exiguum tibi fuerit. etiam exiguum. libenter impertiri stude, premium enim bonum tibi thesaurus in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato et a morte liberat. et non patietur animam. ire in tenebras. fiducia magna erit coram summo Deo. eleemosyna omnibus facientibus eam.

XXII Rész

Az alázatoságról.

Legg utollyára hagyám ezt a jó erkölcsöt, mint olyat. a mely tekéletesé teszi atöbbit. és azokat meg tarttya.

A kevélység nem más, hanem amagához való rendeletlen betsület. ez igen veszedelmes minden embereknek, de fő képen azifiaknak, ez a rossz az elméjekben szivárkóznán. nevedik benne, az idővel, a jó erkölcsel. atudományal. az érdemel. a melyek vannak⁴⁶² benne, vagy a melyeket magokban gondollyák lenni, a minden jora alkalmatlanoká teszi őket, és minden féle rossz erkölcsre utat nyit nekik.

Fiam vigyáz arra hogy soha akevélység ate gondolatodban, se beszédidben. ne uralkodgyék, mert ő volt leg első oka a világ minden nyomoruságinak. ezeket mondá tobias a fiának.

Hasonlot mondok fiam néked, oltalmazd meg magadot akevélységtől. meg ne engedgyed hogy az elmédet el foglallya, üzd el mesze magadtól.: az alázatoság néked szükséges. hogy ellene álhas annak arossz erkölcsnek. a mely véghetetlen rosszakot okoz, nem értem itt akülső, és a beszédel való alázatoságot, hanem, a valóságos. állandó, és belső alázatoságot, olyan alázatoságot, a mely ilyen három féle képen tegyen alázatosá., magadban, az Istenhez, és az emberekhez,

Először. légy alázatos magadban, nem betsülvén magadot inkább. mint sem kívántatik., abölcsek ezen szép mondása szerént. *magadot fel ne magasztallyad gondolatodban. valamint abika.* semmiért magadot ne betsülyed. se agazdagságért. se nemzettségédert. se szépségédert, az ilyenekért való ditsekedés. illetlen.: és szemtelen. és tsak ahivalkodo elméket illeti. se elmédért. se tudományodért., mert ezek Isten ajándéki. és néki kisebbséget tselekednél.⁴⁶³ ha azokal ditsekednél, se ajó erkölcsért, mivel az. annális inkább nem tölled vagyon. aki abban ditsekednék, el veszthetné azt egészen. gyakorta olyan tekéleteségeket gondolunk magunkban lenni. a mellyek. nintsenek, és olyankor magunkot meg tsallyuk, és ha azok bennünk meg vannak, azokért ditsöíteni kel az Istent. mivel tölle származnak. és semmit magunknak nem kel tulajdonítani. mond el szivedből ezeket. *Non nobis Domine non nobis sed nomini tuo da gloriam.*

Szent Bernártnak. ezt a szép tanítását a szivedben. és az elmédben tarttsad. aki is azt mondgya. hogy az Isten a velünk tett malasztíért egyebet magának nem kíván. hanem hogy azokért ditsöítsük, mint azoknak kut fejét és azok hasznait nekünk adván, igasságtalan. és vétkes dolog volna. hogy ha mi magunknak akarnok venni azoknak hasznait., és azokal a ditsöséget is. meg tartván a magunk részit, és el vévén még az Istenét is. minek utánna meg mondotta volna nekünk maga, hogy azt senkinek nem adgya. Az én ditsöségemet mondá. nem⁴⁶⁴ adom másnak. *Mit fogsz hát nekünk adni oh! uram.* fel kiált erre szent Bernárd. *az en békeségemet adom.* mondgya, *és azt néktek hagyom, elég az uram nekem, és hálá adásal. veszem a mit nekem akarsz adni, és néked hagyom. a mit magadnak meg akarsz tartani, látom*

---

⁴⁶² Tobiae 4. superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas. in ipso enim initium sumpsit omnis perditio.

⁴⁶³ Eccle. 6

⁴⁶⁴ S: Bern. serm. 1. in cant. Gloriam meam alteri non dabo. quid ergo dabis domine quid dabis nobis? pacem inquit do vobis, pacem relinquo vobis, sufficit mihi gratanter suscipio. quod relinquis. et relinquo quod tenes. sic placet, sic mea interesse non dubito. abjuro gloriam prorsus, ne forte si usurpavero non concessum perdam merito et oblatum pacem volo pacem desidero, et nihil amplius. cui non sufficit pax. non sufficis tu. tu es enim pax nostra. qui fecisti utraque unum.

hogy a nekem úgy hasznos, ellene mondok a ditsőségnek, mert a tegedet illet. hogy el ne veszesem a békeséget melyet adcz. békeséget akarok. és többet nem. akinek abékeség nem elegendő. te sem vagy annak elegendő. te vagy a mi békeségünk. te is egyesítetted meg magadban azokat. a kik el voltak szakadva.

Légy alázatos az Istenhez. meg gondolván az ő meg foghatatlan nagyságát. a ki előtt semmi vagy. és meg tekintvén azt a hatalmat., és azt az örökös felséget a mely előtt reszketnek az Angyalok, üsmérd meg vétkeidet melyeket tselekedtél. azon Felső ellen: a számlálhatatlan. jó teteményeket. melyeket vettél jóságától., a viszá éléseket a melyekben voltal. azokhoz. a szám adást. a melyeket fogsz még néki adni azokért. hogy mitsoda szükséged vagyon malasztira az üdveségedre: és sok száz ilyen dolgokat, és meg látod, hogy feletté való okod vagyon a magad meg alázására, és semminek való tartására.

Légy alázatos az emberekhez. sokan vannak akik Isten előtt magokat meg alázák, ugyan is egy féregni teremtet állat, hogy ne hajtaná meg magát. a teremtője. ura. és bírása előtt. de az emberekhez kevélyek, meg nem hajthatván egyébkor magokat előttök. hanem csak a mikor arra kételenek, ezért is nem valóságos alázatosok,

Hogy az emberekhez jól követhesed ezt a jó erkölcsöt. azt meg kel tudnod hogy három féle emberek vannak, vannak olyanok akik náladnál eléb valok, mások. a kik hozzá hasonlok, a többi akik aláb valok, alázatosággal kel lenni mind ezekhez, de külömb féle képen.

A mi az elsőket illeti, légy tisztelettel, engedelmeséggel. mind azokhoz, akiknek hatalmok vagyon rajtad. alázatosággal vegyed intéseket, ha más képen tselekednél. a kevélység volna, tiszteljed mind azokat is, a kik tégedet meg haladnak az idővel, tudományal. rendel.

A mi ahozád hasonlokot illeti, legy hozzájuk tisztelettel. betsülettel., ne keresed közöttök az elsőséget, a jó elméjü nem keresi az ilyen hejában való betsületet., hanem a maga rendét helyesen meg tarttya. a mikor szükséges. az a szükség pedig ritka az ifiúságban.

A mi az alábvalokot illeti légy kegyeséggel és jósággal azokhoz akik szolgálnak, *És ti urak.*⁴⁶⁵ mondgya az apostol. *bányatok kegyeséggel tseléditek. nem fenyegetvén őket tudván. azt hogy mindnyájatoknak egy Istene vagyon menyekben. aki előtt személy válogatás nintsen.* atöbb aláb való renden lévőkhöz légy alázatosággal. és szeretessed vélek magadot. a bölcsnek⁴⁶⁶ ezen szép tanítása szerint, *légy kegyeséggel a szegények gyülekezetiben* gyorsasággal. szolgálj nekik, és segittsed őket szükségekben.

Végtire a kevélységet jobban meg nem lehet hajtani. mint ha azt meg gondollyuk hogy mi légyen az ember. annak alaton voltát. nyomoruságit, rövid életit, halálát. és ezt mi követi,⁴⁶⁷ *Miben dítsekedel. oh! föld, oh! hamu, mondgya abölcs. a leg hatalmasabnak is az élete rövid. ma király. holnap semmi. az ember holta után. a barmok. a kigyok, és a férgek éledele lészen.*

Ne tekintsed fiam a külső körülötted lévő dolgokat, és a melyek a kevélységre, és a hivalkodásra indittanak, visgáld meg azt. hogy mi vagy magadban., és meg látod hogy igen sok alázatoságra valót találsz ót. ugyan erre is tanit szent Bernárd ezekben a szép versekben.

⁴⁶⁸ Forma, favor populi, fervor juvenilis opusque,
Subripuere tibi noscere quid sit homo.
Unde superbit homo, Cujus Conceptio Culpa.

⁴⁶⁵ Ephes. 6.

⁴⁶⁶ Congregationi pauperum affabilem te facito.

⁴⁶⁷ Eccles. 10.

⁴⁶⁸ S. Bern. medit 6. 3.

Nasci poena. labor vita, necesse mori,
post hominem vermis., post vermem foetor et horor.
sic in non hominem, vertitur omnis homo.

Ez azt teszi, hogy ha az ember jól meg vizsgálja magát, elég oka legyen arra, hogy meg alázza kevélységét. meg fogja üsmérni, hogy fogantatása a vétekben veti, a születése a nyomoruságra. az élete szüntelen való munka, a halált el nem kerülheti, holtá után meg rothad. meg bűdösödik porrá lesz. és ezek csak a testet tekintik. mivel aléleknek, az Isten ítéletire kel menni. hogy meg ítéltesse vagy a boldogságra. vagy a nyomoruságra, és ez az ítélet, rettentő még a szenteknek. is, mind ezek elegendők az emberi kevélységnek meg aláztatására, fiam még idején távozzál el a kevélységtől. hanem alázatos, és szemérmes légy minden gondolatidban, és tselekedetidben.

ÖTÖDIK KÖNYV Az élet rendének választásáról.

Ez az oktatás igen héjános, volna, a leg szebb és szükségesebb résztől, meg volna fosztatva, hogy ha minnek utánna azt meg mutattam volna. hogy miképen kel élni az ifiúságban, azt meg nem mutatnám az ifiaknak. hogy miképen kel jól választani a rendet, amelyben kel tölteni életüket, ez az választás olyan dolog, amelynek üsmerelessége annál is szükségesebb az ifiaknak, hogy ők annak nem üsmérik nagy voltát., és hogy amely vétekben esnek ez iránt. azt helyre nem lehet hozni. és ha azt helyre hozzák nemelykor, de azt igen nagy bajjal. és nehezen., azok avétek pedig soha sem kitsidek, mivel a mi azokat követi, annak el kel terjedni az ember egész életére: és azok, az örökké való üdveséget is tekintik, a melynek veszedelmit is okozák gyakorta, Erre való nézve arra igen intelk fiam. hogy figyelmeséggel olvasd ezt az utolsó könyvet., mind a választásnak. ideje előtt. mind a választásnak idejekor., és az után is minnek utánna a választás meg volna, mert mindenik időben tanulhatz. ebből a könyvből.

I Rész

Hogy micsoda szükséges az életnek
rendét jól meg választani.

Ennek a választásnak szükséges volta két olyan igazságon áll. a melyet itt úgy kel tekintenünk. mint ennek az oktatásnak fundamentumát.

Az első a, hogy noha minden rendek jók legyenek is. mind azon által azok nem jók minden féle személyeknek. és olyan rend hasznos egynek. a mely ártalmas volna a másikának. mert az embereknek nintszen egyenlő hajlandóságok. se egyenlő természetek, sebbenek nintszen egyenlő. kegyelme Istennek,

A második a. hogy az Isten különb különb féle hivatalokat. és rendeket állítván fel az embereknek. azokat, az ő bölcsesége különb féle képen is osztogattya el nekik, rendelvén némelyeket egy hivatalra, és másokat másra. valamint egy tselédes gazda. a ki el osztya a tselédi közöt a haznál lévő hivatalokat. a mint azt leg helyesebbnek láttya, ugyan ezért is ad az embereknek különböző hajlandóságokat. különböző elmét, és testi erőt, különböző képen osztogattya is nekik kegyelmit, a különböző rendeknek szükség szerént, a melyekre hja őket.

Meg mutattya világosan ez a két igazság hogy micsoda szükséges mindennek jól meg választani hivatalját és rendét., mert ha minden hivatal nem jó mindennek, minden tartozik

tehát azt jól meg választani. hogy olyan rendben ne esék. a mely véle ellenkeznék. És hogy ha az Isten az embereket egy rendre inkább hja mint a másikára. ebből következik hogy nagy figyelmeséggel kel ahoz fogni., hogy azt lehesen választani a melyik inkább meg egyezik az Isten akarattával. és melyre. töb ajándékot adot.

Ez a választás olyan nagy dolog., hogy az embernek java azon áll, mind ez élet, mind a más élet iránt, légy figyelmes fiam. hogy meg láthasad a nyomoruságokat, a melyekben veti az embereket az élet rendinek rossz választása. amelyekben fog tegedet is vetni, ha arra jól nem vigyász.

Először, a mi ez életet illeti, mitsoda jót, és hasznot várhat az olyan. aki olyan rendben ment. a melyet rosszul választotta. és a melyre nem alkalmas, ennél nem lehet nyomorultab állapot. a keserűség a melyben magát láttya lenni a hajlandosága ellen valo választásért, anehézség a melyet szenved hivatallyának végben viteliért, szüntelen valo szomorúságban és gondban veti ötet. a melyekért. mind magának, mind másoknak terhére lészen, és hivatallyában ugy lészen, mint egy tömlötzen.

A mi pedig az üdveséget illeti, miképen keresheti azt az ember egy olyan rendben, ? a melyhez semmi hajlandosága nintsen, se Istentől arra valo hivatása, ennek a két dolognak héjánosága. véghetetlen vétékben ejti ötet, a melyet más rendben nem tselekedet volna, a rendihez valo értetlensége. szüntelen valo akadályokban vetik, és nem engedik hogy jól véghez vihese hivatallyát. de mint hogy az Isten akarattját nem kérte, és tsak vak merőül választotta rendét., azért kegyelmit sem veszi hogy hivatallyát bé töltthese. És bizonyára, ha meg vizsgáljuk okát a rendetlenségeknek, a melyeket látunk. minden féle rendben, mind apapi, szerzetes. és avilági rendben, a melyekben sokan rosszul viszik végben kötelességeket. meg láttyuk hogy azoknak a nagyob része. a rossz választástol vagyon., és hogy sokan ahivatalokot könnyen veszik fel. meg nem vizsgálván magokat, ha azokra alkalmasoké. és ha az Istentől hivatattaké.

Hogy bé fejezem ezt a szükséges dolgot. kénszerittek mindent valaki valamely rendnek választásán végez, hogy három dologra igen vigyázon.

Először. a keserűségre, és a szomorúságra a melyekben fog lenni holtig, rendének rosszul valo választásáért.

2. A nagy szamu vétékre., a melyekben esnek. a rendnek könnyen valo választásáért.

3. Hogy mitsoda veszedelemre teszik üdveségeket az ilyen választásért.

Az olyanok, a kik figyelmeséggel fogják meg vizgálni ezeket, vigyázni fognak arra hogy valamit elne mulasanak, ilyen nagy dologban.

II Rész

Hogy rend szerint mitsoda. fogyatkozásban
esnek. a választásban.

Négy féle fogyatkozást találok., a melyekben esnek szokások szerint az ifiak, az ilyen választáskor, a melyek okozák., hogy rosszul is viszik végben.

Az első a, hogy semmit nem végeznek. a választásrol. és nem hogy okosággal vennének magoknak valamely rendet., és azt, hoszas. és valóságos végezés után. hanera azt némelykor tsak hirtelenségből. gondolatlanul választtyák. némelykor az alkalmaságért. gyakorta meg. tsak a hajlandosággert, a melyel vannak egy rendhez. inkább mint a másikához. meg nem vizsgálván ha arra alkalmasoké, ha a jovokra lészené. se azt, ha az, üdveségekre leheté.

A második a, hogy a midőn végeznek, rosszul végeznek, az az, hogy rossz kezdettel, és nem azt a véget tekintik, amelyre kellene tekinteni a végzésben. némelyek a rendben, amelyre akarják magokat adni. csak a kedves életet tekintik; mások, az igazságokat. az igazra való menetelt. mások. a bűnt, a hirt, nevet. egy szóval. mindnyájan. csak a földi jóköt., és a mostani életet tekintik. de igen kevesen vannak, akik a jó erkölcsre. és az örök boldogságra vigyáznának, noha ez volna a legfőbb vég, amelyre kellene igen vigyázni a végzéskor. azt jól tudják mondani., hogy ez a rend nekem igen jó. hogy a világban elé mehesek, és szerentsémet meg tiszálhasam: de azt nem mondják, hogy nekem jó. azért hogy a jó erkölcsben elé mehesek. és üdvösemet kereshesem., vagy is, nekem nem jó. mert előre látom hogy abban az Istenem meg bánanom. sokféle képen. olyan kötelességeket látok abban. amelyeket véghez nem vihetném. olyan alkalmasságokat. és veszedelmeket, amelyek elvészethetnének.

Ez a fogyatkozás nagy, mindenféle okból. mert hogy okosan lehesen végezni egy olyan rendről, amelyben kel az életet el tölteni meg kel tekinteni a véget, amelyért az élet adatot, az a vég, az Isten szolgálattya., és az öröké való boldogság, erre a kettőre kel tehát fordítani a rendet amelyet választanak, másképpen tselekedni, olyan, mint a ki meg indulásakor el tévelyedik. vagy hajó törést szenved még a portusban.

A harmadik fogyatkozás. a, hogy a midőn valamely rendről végeznek, tanácsot csak magoktól kérnek, ez a fogyatkozás igen közönséges az ifiaknál. és ennél nagyobb nem lehet tselekedni a választásban., hogy is lehetne végezni az életnek legnagyob dologáról, olyan korban. amelyben arra, se elegendő ítéletek nincsen, se elegendő próbák, hogy ha tanácsot nem kérnek valamely értelmes embertől; az ilyen csak a vakmerőségtől jöhet, vagy a nagy tudatlanságtól, a ⁴⁶⁹ mely annál is méltóbb a szánásra. hogy véghetetlen rosszat okoz, hogy ha a bölcs azt hagyja az ifiaknak, *hogy a magok ítéletekben ne bizakodjanak, semmit tanács nélkül ne* ⁴⁷⁰ *tselekedjenek.* leginkább az ilyen nagy dologban hagyja. mint sem másban., ezen intésit a szent léleknek., kel is követniek., figyelmezzél jól. erre a fogyatkozásra. mert a gonosz lélek. ⁴⁷¹ ez el, gyakorta meg tsallja az ifiakot. az ő választásokban. meg fogjuk mondani ezután. mitsoda személyektől kel kérni tanácsot.

A negyedik fogyatkozás még veszedelmesebb a többinél, hogy is ne volna, mivel a végzéskor. nem folyamodnak ahoz, akihez kellene folyamodni mindenek felett, úgy mint az Istenhez magához. arról nem gondolkodnak, hogy hozzá folyamodjanak. az imádság által. hogy alázatosággal kérjék tőle szent sugárzásit. és kegyelmét. akarattyanak meg üsmérésére, arra nem figyelmeznak., hogy mitsoda szükségek vagyon segítségire az ilyen nagy választásban. ő a világosságnak Atya. ő tőle származnak a jó tanácsok. ő tőle kel várunk a rendet, és a hivatalt amelyben. neki tessék hogy szolgáljuk ez életben. és azt az ő kezéből kel el venni. az írás sok helyt fel teszi, hogy ő azt akarja hogy a nagy dolgainkban hozzá folyamodjunk, és azal meg bánodik, ha ezt a kötelességet el mulattják, azt meg is engedi gyakorta, hogy a nála nélkül kezdet dolgok, gyalázattá forduljon annak, aki azt el kezdette. imé erről való példa.

Az Izraeliták, el akarván kerülni az ellenségek üldözését. fel tessék magokban. hogy Egyiptumban menyenek. csak magok tanácsokból. nem folyamodván az Istenhez, hogy meg tudják ez iránt való akarattját, az Isten, ezen tselekedeteket a szemekre hányá nekik a proféta által. és azal fenyegeté., hogy szándekoknak jó vége nem lenne, és veszedelmekre fordulna. a

---

⁴⁶⁹ ne innitaris prudentiae tuae. prov. 3.

⁴⁷⁰ Fili sine consilio nihil faciaset post factum non poenitebit.

⁴⁷¹ Eccles. 32.

⁴⁷² mint úgy is lett. *Jaj pártos fiak, úgy mond az ur, hogy tanácsot tartanátok, és nem én általam, és szövést kezdenétek, és nem az én lelkem által, hogy bünt adnátok abünhöz, kik azon jártok hogy alá menyetek egyiptusban. és az én számot meg nem kérdettétek, segítségét reménlvén a farao erőségétől, és reménségteket. az egyiptus árnyékában vetvén. gyalázatra léssen néktek a farao erősege, és az egyiptus árnyékában valo bizakodás szégyenségre. Adná Isten, hogy mind azok, akik rendek választásáról végeznek. gyakorta elméjekben lennének ezek aszók, ez a példa világosan meg mutattya hogy mi történik azokkal. akik midön nagy dologhoz fognak, az Istenhez nem folyamodnak, annak veszedelmes végit is láttyák mind azok, akik hasonló vétékben esnek. rendek választásakor. a mely dolog. leg nagyob dolga az életnek.*

III Rész

*Az élet rendének jól meg választására. valo modok.
először, hogy az ifiukorban valo jó élet. igen szükséges,
ajó választáshoz.*

Minek utánna meg mutattam volna néked a fogyatkozásokat a melyekben esnek az élet rendének választásában., olyan modokat adok elődben. amellyeket kel követned, ha azt jól akarod végben vinni.

Az első mód amelyet elődben adok, és a melyet kevesen követik, noha szükséges, anem más. hanem ajó elete az ifiuságnak.

Ezt fiam azért adom elődben., hogy idején meg tanítsalak erre az igazságra, a melyet leg nagyob része az embereknek nem tudgya, vagy is késön tanullya meg, Hogy nintsen nagyob akadállya az élet jól meg választásának. mint az iffiuságnak vétkei, és hogy arend szerént valo okai arosz választásnak, az ifiuságnak., rendeletlenségi, és vétkei,

Nem nehéz dolog meg mutatni ezt az igazságot. a melyet sokan meg próbállyák minden nap. az Isten hogy meg büntesse vétkeket. meg üsmérteti vélek ezt az igazságot, el is hogya őket a választásnak ilyen nagy dolgában. valamint ök el hagyták szolgálattját; úgy öis meg nem adgya nékik világosságát. valamint ök is néki se nem engedelmeskedtenek, se nem szerették ötet. az első esztendejeket az ördögnek adták, az Istenis meg engedi hogy meg tsallya őket aválasztásban, ellenkező rendet választván jovokal, és mint hogy akarták halgatni parantsolatit, és szent sugarlásit. ö sem halgattya meg őket, a midön szükségek vagyon ⁴⁷³ segítségére. *segítségül hinak engemet, mondgya az Isten. meg nem halgatom őket, keresni fognak. és meg nem találnek engemet. mert utálták az intést, és az Isteni félelmet bé nem vették.*

Az irás tele az olyan fenyegetésekkel. a melyekkel fenyegeti az Isten hogy meg nem adgya világosságát azoknak, a kik arra érdemetlenek vétkekért, a melyet Ezekiel proféta által teszen. az irtoztato. sokan a sidok közül ehez a profetához menének, hogy ö általa meg tudnák az ⁴⁷⁴ Isten akarattját. az Isten eszerént szolla a profetához, *Meg nem felelek nekik. mert minden ember az Izrael házából, a ki tisztátalanságát szivében helyheztetit, és hamiságának botránkozását ortzája eleiben állattya, és a profetához megyen meg kérdvén ö általa engem, én az Ur. meg felelek annak az ö tisztátalanságinak sokasága szerént.*

---

⁴⁷² Isai 30.

⁴⁷³ prov. 1.

⁴⁷⁴ Ézék 14. 2.

Az az, hogy tellyeséggel meg nem felelne néki, és meg vonván tőlle világosságát meg tsalatkoznék fel tet szándékiban. és roszul vinné végben szándékait. vétkeinek büntetésiért.

A királyok historiája rettentő példát ad előnkben, Saul királynak személyében. ez a király sok⁴⁷⁵ engedetlenségiért, és hálá adatlanságiért. az Isten haragjában lévén. úgy történék egykor. hogy nagy szorongatásban lévén. az ellenségi körül fogván ötet, nagy veszedelemben volt. mind maga mind tábora, nem tudván mi tanácsot adni magának, a papokhoz. és a profétákhoz küldte, hogy tudnák az Isten akarattját. és nekié mit kellett tselekedni. De az Isten haragban lévén ellene., semmit nem felele. és semmit ki nem nyilatkoztata se a papoknak, se a profétáknak, mondgya az irás. Ez a nyomorult fejdelem, látván hogy az Isten el hagyta volna. kétségben esvén egy varásló aszonyhoz mene, akit arra kéré. hogy mutatná meg néki. a Samuel lelkét. aki is annak előtte egy kevéssel holt volt meg, aki néki atya. és gond viselője helyet volt, boldog is lett volna, ha mindenkor követte volna tanácsát ennek az Isten emberének, az Isten meg engedé hogy a Samuel lelke néki meg jelenyék, és veszedelmét tőlle meg halya. *Mit kérdesz engem. holot az ur eltávozot tölled. és ellenköződhöz ment. mert úgy tselekeszik veled az Ur, a mint szollot az én kezem által, mert nem engedté az ur szavának, az okáért amit szenvedsz. az ur tselekedte ma veled, holnap pedig te, és ate fiaid velem lesztek.* a mint ebéis tellyesedék.

oh ! rettentő példa.! mely meg mutattya. azt az igazságot. a melyről szollunk. hogy az Isten el hagyta az embereket szükségben., az előbbeni vétkeinek büntetésiért. oh Istenem. bár olyan ritka volna ez a példa. a mitsoda rettentő. és ne ujulna meg minden nap anyi ifiakban., akiket az Isten el hagyta a rendek választásának nagy dolgában. az ő ifiúságoknak vétkeiért, mert ugyanis mitsoda más oknak tulajdonithattjuk azt, a mit mindennap láttyuk hogy történik sok számu ifiakal., a kik közül némelyek olyan rendet választanak. a mely ellenkezik mind jóvokal. mind üdvösegekel. a mely gyokorta oka, mind ideig valo, mind örökös veszedelmeknek, mások pediglen., hoszas, és szüntelen valo tétovazásban maradnak, a mely nem engedi nékik hogy valamely rendre adgyák magokat, és el veszteti vélek az életnek leg szebb részit, a melyet ahejában valóságban, és gyakorta a vétekben töltik el, mások meg, szüntelen valo. áthatatlanságban emésztk magokat. a melyért tsak hamar meg unnyák rendeket. alig választottanak egyet. hogy mást ohajtanak, és keresnek: ugyan ezért is nem mennek soha egyikében is elé, mind ezek a rendetlenségek nem látható jeleié az Isten büntetésinek az ő ifiúságokban tett vétkekért. el is mondhatni nékik igazságal. valamint Samuel. Saulnak. *quia non obedisti voci Domini. idcirco quod páteris fecit tibi Dominus hodie, mindent valamit szenvedsz, ate engedetlenségedert tselekeszi veled az ur.*

Végtire fiam. ved jól elmédben ezeket, hogy ha még abban az időben vagy abban akorban nem vagy. hogy rendet válasz, igyekezél úgy élni az Isteni félelemben., és a vétek el kerülésiben, hogy el ne hagyatasál az ő segítségétől. amidön a választásnak idejét éred, és oly jó életet ély ifiúságodban. hogy ate jó életedért. az ő áldását vehesed,

Hogy ha pediglen aválasztásnak idejében vagy, minek előtte arrol végeznél. visgáld meg hogy mint éltél addig:. és ha vétekben éltél, vigyáz hogy ne válasz olyan rosz állapotodban., végy időt arra. hogy penitentiát tarts. és meg térj. tellyeséggel az Istenhez. úgy hogy vétkeid ne legyenek okai hogy tégedet el hagyon választásodban. azt mondom még is fiam . . hogy ha abban a vétkes, és penitentzia nélkül valo állapotodban választasz., valóságosan arra a veszedelemre teszed magadot. hogy magadot meg tsalod aválasztásban. és soha jovadra nem valik a rend, a melyre adod magadot.

---

⁴⁷⁵ 1 király. 28.

IV Rész

Hogy jól véghez lehesen vinni. az
élet rendének választását, igen
szükséges arrol. gondolkodni meg idő előtt.

Mint hogy az élet választásának rendgye az egész életet illeti, azt nem kel tsak egy napra, vagy egy kevés időre hagyni, hanem arrol még jó előre kel gondolkodni, az ilyen nagy dologhoz nagy készüllet kel. azért hogy arol. meg érteb elmével lehesen végezni annak idejében., és azért is, hogy abban a szükséges végezésben. keveseb akadályt, és az Istennek több segítségit lehesen találni.

Erre valo nézve három dologra kel vigyáznod, hogy ha még nem vagy a választásrol valo végezésnek idejében.

Az első. a. hogy a jó erkölcsben ély, azért hogy az Istennek segítségit vehesed.

⁴⁷⁶ A második a, hogy gyakorta kérjed azIsten kegyelmét. a mely meg üsmértese veled az ő akarattját. oh' én Istenem mutasd meg nékem az utat a melyen járnak. taníts meg engem akaratodra

A harmadik, hogy némelykor gondolkodgyál a rendednek választásáról, azért hogy meg üsmérhesed hajlandóságodot, és hogy az Isten mitsoda gondolatokat ad beléd.

V Rész

Hogy mitsoda modokal kel élni. a midön
végeznek. az élet rendinek választásáról.

Meg mondottuk mind eddig hogy mitsoda modokot kel követni minek előtte el ériék a rend választásának idejét, már mostanában azokrol a modokrol. szollok. a melyeket kel követni. a ⁴⁷⁷ midön aválasztásnak idejét el érték, abölcs arra tanyit, hogy a midön valamely nagy dologrol végeznek. három dologra kel vigyázni.

Először. hogy tanátsot kel kérni nem minden féle embertől., hanem egy okos, és jó erkölcsütől. és minek utánna sokakat számlált volna elő olyanokot, a kik nem alkalmasok a ⁴⁷⁸ tanács adásra azt mondgya *hogy ne végy tanátsot az ilyenektől, és az Istenes emberel társalkodgyál. akiben az Isten félelmét látod.*

Másodszor. magadot kel meg vizsgálnod. valamint a bölcs mondgya., hogy a szivedben állítsad fel a tanátsot, azt akarja ezel mondani, hogy magadban kel végezned., és meg vizsgálni meg ért elmével a dolgot, a melyről végeznek reá vigyázzván arra. hogy mihez éreznek ⁴⁷⁹ hajlandóságot. és mihez nem. és több effélékre. szent Ambrus tanátsa szerént *Hogy ki ki üsmérje meg amaga elméjit. és magát abban foglallya., hogy jól véghez vihesse rendét a melyet a maga jóvára választot, hogy először jól meg vizsgállya a mit fóg választani. hogy meg üsmérje a magában lévő jó. vagy rossz erkölcsöket, hogy magát meg itéllye. igazágal. és hizelkedés nélkül*

---

⁴⁷⁶ ps 142 notam. fac mihi viam in qua ambulem. quia ad te levavi animam meam

⁴⁷⁷ Eccli 37.

⁴⁷⁸ Eccles. 37.

⁴⁷⁹ S. Ambr. libr 1. offi. 44. Unusquisque suum ingenium noverit et ad id se applicet quod sibi aptum delegerit, itaque quid sequatur prius consideret. non solum noverit bona sua, sed etiam vitia cognoscat aequalemque se judicem sui praebeat. ut bonis intendat; vitia declinet

A pogányok magok tudták ezt a szükséges tanácsot, a melyet egy az ö poétájok közül., ezt versben ki tette.

⁴⁸⁰ *E caelo descendit, nosce te ipsum
Figendum et memori. tractandum pectore: sive
Conjugium quaeras. vel sacri in parte senatus.
Esse velis. - seu tu magno discrimine Causam.
protegere affectas.: Te Consule, dic tibi quis sis.*

3 A bölcs még egy harmadik modot teszen a más kettőhöz, a mely nélkül. atöbbi haszontalanok. a mely az imádság, és a melyben alázatosággal kel kérni az Istent; hogy vezérellye végezésünket, *És mindenekben kérjed az Istent., hogy az igazságban igazgassa utaidot.* Az az, hogy ugy igazgason tégedet., hogy magadot meg ne tsallyad választásodban., az embereknek tanácsiban lehet fogyatkozás. meg tsalhatod magadot végezésedben, hogy ha az Isten öket, és tegedet nem vezérel, aki is kezdete ajó tanácsnak, és aki annak jó végít adhattya.

Imé fiam. ezek a három modok, a melyeket követned kel. a rendednek választásában. és ezeket anális nagyob tisztelettel kel követned, hogy a szent lélek maga adgya elődben. hogy pediglen ezeket hasznosan élhess, elődben adom egy más után mind azt, valamit kel tselekedned annak idejében.

VI Rész.

Hogy mit kellesék tselekedni, a midön a
rend választásnak idejét el érték

A mikor az élet rende választásának idejét el éred, (:a melyhez nem kel kezdeni hogy ha lehet. hamaréb. hanem tizen kilentz, vagy husz esztendő korodban:) imé ezeket kel követned.

Minek utánna magadban fel teted volna. valamely értelmes embernek tanácsából., arended választásáról valo végezést., végy elegendő időt arra hogy egészen abban a szükséges végezésben foglalhassad magadot., példának okáért, mint egy három holnapot., vagy többet is ha szükséges. ahoz képest, a mint érzed magadot a renchez, a melyet akarsz választani, a midön azt az időt magadban fel teted. ihon ezeket kövessed.

A végezésednek mind kezdetin. mind egész folytában.; ezen két dolog legyen szemed előtt. adolognak nagy volta, és a vég, a melyre kel tzéloznod.

A mi adolognak nagyságát illeti, azt el hitetheted magadal, hogy soha ennél nagyob dologrol nem végezhetz, és hogy ezen ál., ez életben valo boldogságod, és az üdveséged a másikában.

A mi pedig a szándékot illeti, az első az Isten szolgálattját., és az üdveségedet tekintse., ezt a véget kel leg inkább tekinteni, és mondani, olyan rendet akarok választani, a melyben. az Istent szolgálhasam. és üdveségemet kereshesem, elégyen tehát a leg fővebb szándékod, és a világi indulatok ebben avégezésben. ezek után legyenek.

Ezen első oktatás után; szükséges meg mondanom. hogy mit tselekedgyél., hogy végezésedet jól kezdhesed, és jól folytathasad.

Aztot kezd el agyonáson. és azt jóvallom hogy közönségesen valo gyonást tégy valamely jó. és értelmes papnak. a négy nagy dologra fóg néked szolgálni.

---

⁴⁸⁰ juvenal. XI. satyr.

Először, meg üsmérteti veled, hogy ha abban az állapotban vagyé, hogy végezhes a választásról. és ha avétkeid nem gátollyáké meg ezt a végezést. a mint már ezt meg mondtuk, 2. hogy Isten előtt kedveseb lehes, és inkább vehesed segittségit. és világosításit. 3. meg vizsgálván el töltöt életedet., meg fogod üsmérni a magadban lévő jó, vagy rosz hajlandóságidot, és meg látod hogy mitsoda rendre vagy alkalmas, vagy nem., 4. gyontato atya, meg üsmervén természetedet, jobban vezérelhet végezésedben

Azután a Communionora menvén. alázatoságal kérjed az Istent, hogy adgya segittségit abban a végezésben a melyhez kezdesz., emég tsak a kezdete. a végezésnek pedig idejekor e szerént tselekedgyél.

1. Arra vigyáz hogy a jó életre adgyad magadot, a vétket kerüllyed, és a jó erkölcsöket kövesed, és így az Isten kegyelmit veszed.

2. Minden nap különös imádságokat mondgy el, a melyekben alázatoságal kérjed az Istent. hogy meg üsmértese veled arendet amelyre. hi. *notam fac mihi viam in qua ambulem.*, elne mulasad minden nap segittségit kérni a szent szüznek, hogy nyerje meg néked azt a kegyelmet, hasonló képen az örző Angyalodot is kérjed.

3 A gyonást és a Communionot gyakorollyad. a szent Misét ha lehet elne mulasad., a melyben kérjed az Isten segittségit, adgy alamisnát tehetséged szerént. ugyan erre a végre, ajánlván azt az Istennek. hogy tölle kegyelmit nyerhesed a rended jó választására.

4. végy magadnak minden nap arra időt a melyben valósággal gondolkodgyál arendről a melyet kel választanod.

Leg első dolog a melyet meg kel vizgálni. végezésedben., a két közönségesen valo rendeknek választása. a melyekben foglaltatnak mind a többi, ugy mint, a házaságon kívül valo, és a házaságban valo rendek, a házaságon kívül valo rend, magában foglallya fő képen. az egyházi rendet, és a szerzetes rendet. a házaságban valo rend, pedig. a világi különböző rendeket foglallya magában.

leg először is ezt a két közönségesen valo rendet vizgáld meg, és nézd meg, hogy a kettő közül melyikéhez vagyon hajlandóságod.

Hogy ha egyikéhez több hajlandóságod vagyon mint a másikához, vigyáz arra hogy ne mindgyárt koveseid hajlandóságodot., hanem azt jól meg vizgályad.

Először. hogy ha a világi életre, tekinsd meg, hogy ha régtől fogva vagyoné az a hajlandóságod. hogy ha jó indulat viszené arra, hogy ha nem a jóságoknak kívánságaé. a gyönyörüségnek szeretete. vagy a nagyra vagyásé. a mint egyakorta történik., vizgáld meg nehézségeit. és kötelesegeit ennek a rendnek, hogy azt könnyebben meg üsmérhesed, szály le avilági különös rendekre, és tekinsd meg azokat egy más után, kérjed az Istent hogy üsmértese meg veled akarattyát., és hogy meg ne engedgye néked. se ezt a rendet., se mást. akarattya ellen., vesd ki az elmédből minden rosz indulatit a gyönyörüségnek. a fösvenységnek, nagyra vágyásnak., és más ne légyen elmédben, hanem tsak az Isteni szolgálát, és az üdveséged., a midön mind ezeket gyakoroltad volna egy jó darab ideig, ha ugyan tsak eza hajlandóság benned meg marad. akoron a világi rendre adhatod magadot, fel tévén mind azon által magadban, hogy abban Istenesen viseled magadot., annak kötelesegit végben viszed. az Isteni felelmet magad előtt viseled minden tselekedetidben, és egész életedben, de arra vigyáz, hogy a világi rendek közöt neválaszad azt, a melyikében az Istent meg bánthatnád. és magadot el veszthetnéd.

Hogy ha pedig a házaságon kívül valo rendre. ugy mint, az egyházi, vagy a szerzetes rendre érzed vágyásodot, mint hogy erre a két rendre különös hivatás kívántatik, azért, meg ért

elmével is kel arrol gondolkodni, és minek előtte arrol végeznél. kérjed az Istent. hogy üsmértesse meg veled akarattját. meg is fogjuk mondani. a 9.dik. és a 10dik részben. hogy mit kel tselekedni ezen két rend választásában.

Egy szoval fiam, minden gondolatodot közöllyed a gyontato atyádal. eleiben adván. hogy mitsoda hajlandoságal. vagy egy rendhez. és mitsoda idegenségel. a másikához., hogy mitsoda nehézséget látz az egyikében. és hogy mitsoda indulatbol hajolsz a másikára, de még másoktol is kérhetz tanátsot, tsak azok olyanok legyenek. a mint ide aláb meg fogjuk mondani.

VII Rész

Hogy mitsoda féle személyektől. kel kérni tanátsot. az élet rendinek választásában.

Abban nintsen kéttség. hogy ne kelletnék tanátsot kérni az ilyen választásban. fő képen az olyantol. a ki a lélek üsméretet üsméri, mivel nintsen senki is a ki világosabban láthasa azt a dolgot mint ő.

De annak. igen nagy jó erkölcsü, és értelmü embernek kel lenni, és a ki kövesse. a következő rendeket.

1. Ne kíványon mást vezetni az ilyen választásban. hogy ha arra nem alkalmas, és hogy ha azt nem tudgya, vagy a tanulásbol. vagy a probából. hogy mikepen lehet meg üsmérni a mások hivatását.

2. Hogy másra ne figyelmezen. hanem tsak az Istenre, és annak üdveségire akit igazgat. és hogy másra ne vigyázon. tsak arra. hogy az Isten akarattját kerese.

3. Tegye le minden hajlandoságát. a melyel lehetne egy rendhez inkább mint sem a másikához, példának okáért,. egy, egyházi embernek, nem kel az egyházi rendet jóvallani, se egy szerzetesnek a szerzetes rendet, az illyent el kel kerülni. nehogy a maga hajlandoságát. az Isten akarattja helyet vegye, még annál is inkább. nem kel a hasznot tekinteni, a mely igen nagy vétek volna

4. Hogy igen nagy vigyázással legyen ebben a Dologban. a tanáts adásal. ne hirtelenkedgyék, hanem időt vegyen, a melyben arrol gondolkodhasék, és meg visgalhasa minden részit a dolognak.

5. Folyamodgyék az Istenhez. hogy meg tudhasa mit tanatsollyon az ő akarattja szerént, és jóvára annak a kit igazgat., sokal többet is bizzék imádságában mint sem amaga elméjiben, nem remélvén semit is magától. hanem tsak az Istentől kért világóságtol. mert valamint a bölcs⁴⁸¹ mondgya. *kitsoda az. aki meg tudhattya az Istennek szándékát. ? vagy ki üsmérheti az ő akarattját. ? Es kitsoda tudhattya az ő gondolattját. ? hogy ha tsak azt maga ki nem nyilatkoztattya. szent Lelke által.*

A gyontato papon kívül. lehet még másoktol is tanátsot kérni, tsak olyanok legyenek. a mint ide fellyeb meg mondok. jó erkölcsüek, okosok. és ne hasznok keresők. az az, hogy mindenek felet. tsak az üdveségit tekinttsék annak. akinek tanátsot adnak, hogy mindeneket jól meg visgállyanak, és hogy ne a magok hasznokot keresék abban, hogy inkább egyik rendet jóvallyák. mint sem a másikat.

---

⁴⁸¹ Sap 9.

VIII Rész

Hogy ha leheté az ilyen választásban a szüléket halgatni.

Erről a kérdéstről akarok it szollani. mivel a gyakorta történik, hogy az élet rendének választását. meg gátolják. vagy meg háborítják a szülék, a kik szabadságot nem adnak gyermekeknek a választásra, hanem arra erőltetik, hogy az ő hajlandóságokat. és hasznokat kövesék, a melyben vétkeseké tészik magokat Isten előtt, és okai lésznek mind azoknak a rendetlenségeknek és nyomoruságoknak a melyek abból következhetnek, és következnek is gyakorta.

Először tehát fiam. ha a szüléid szabadságot adnak rended választására, azért boldognak mondhatod magadot. és hálákat adgy Istennek., hogy ha pedig szabadságot nem adnak a választásra, eszerént tselekedgyél. 1 a mi az egyházi, vagy a szerzetes rendet illeti, 2. a mi a világi rendet illeti.

A mi az egyházi, vagy a szerzetes rendet illeti, az ő tanácsok, vagy akarattok, ne légyen néked elegendő ók arra, hogy egyikét, vagy a másikat válaszd. vagy el hagyad. hanem azt tekindsd meg. ha azokra vagyé hivatalos Istentől. vagy nem, Ez a két rend tekélteseb lévén a többinél., a kötelességei is nagyobbak. mint sem a többinek. és ezekre különösen kel hivatatni Istentől. és követni is kel azt; a midön azt meg üsmérik, és a midön azt meg üsmérik. azokat fel nem kel venni, Erre valo nézve, ha szüléid az egyházi, vagy a szerzetes rendben akarnak tenni, először visgáld meg. hogy ha az Isten hié vagy sem ezen két rendnek valamelyikére. hogy ha minek utánna sokáig meg visgáltad volna magadot, azokra hajlandóságodot nem érzed, vigyáz hogy azokat fel ne vegyed; ha szinte azt jovallanák is néked, de még ha szinte erőltetnének is tégedet

Vigyáz mind azon által. arra, hogy az akarattokra valo nem állásod. nagy tisztelettel légyen. elejekben adván. tsendesen., hogy nem követheted akarattakat., mivel idegenséget éresz magadban a rendhez, a melyben akarnak tenni, ezt mások által is adasd elméjekre. és kérjed az Istent, hogy változtassa meg szándékjokot, vagy üsmértesse meg veled. hogy ha azt kövesedé.

Ellenben pediglen, hogy ha az egyházi vagy a szerzetes rendről. az elmédet le akarnák verni, és ha valamelyikehez nagy hajlandosággal volnál., egyebet nem tselekedhetel., hanem hogy visgáld meg hajlandóságodot ha az Istentől vagyoné, mert ha az Istentől vagyon, néki kel engedelmeskedni, és nem az embereknek, azt pedig meg üsméred ha az Istentől vagyoné; ha azt tselekeszed. a mint azt ez után meg fogjuk mondani, fő képen hogy ha hajlandóságod másra nem tzelez., hanem hogy az Istent szolgálhasad. és üdveségedet meg nyerhesed. hogy ha hajlandóságod, allando. és meg maradando lészen, minden akadályok közöt is; a nagy jele. hogy az Istentől vagyon., mind azon által. mind ezekben semmit ne tselekegyél. okos. és értelmes emberek tanácsok nélkül, akik meg tanítsanak arra hogy miképen kövesed az Isten akarattját., az szüléidhez valo tiszteletnek. meg sértése nélkül.

A mi pedig a világi hivatalokot illeti. (ha a világi rendre akarod magadot adni:) a szüléid akarattokhoz kel magadot szabni. és engedelmeskedned az ő hajlandóságoknak, és ítéleteknek. hogy ha tsak a hivatal. a melyben akarnak teni, az Isten meg bantására nem lészen. vagy a magad jóvával tellyeséggel nem ellenkezik., vagy valamely más egyéb nagy okod nem volna a melyekről mind azon által. tsak magad ítéletet ne tégy, hanem okos, és jó erkölcsü emberektől kérj tanácsot.

A szüléket illető tanács. a gyermekek hivatalosáigrol.

Jól lehet hogy ebben a könyvben csak a fiaot akarom oktatni, talám az atyák rossz neven nem veszik, hogy ha holmi tanácsot adok nekik, a gyermekekhez való magok viseléséről, a midőn olyan rendben akarják őket tenni, a melyben egész életükben kel maradniok; reménelem hogy tanácsimot örömeest veszik., hogy ha magokkal el hitetik. hogy a mely szeretet viszen arra. hogy gyermekek jóvát és üdvességit keresem. ugyan azon szeretet kötelez arra. hogy az atyákét el ne mulasam. a mely egyik a másikával jár.

Ámbár kevés üsmerettsége légyen is valakinek abban, hogy mi történik a világban. de csak hamar észre veheti, hogy az atyák mitsoda rosszul igazgattyák gyermekeket ebben a nagy dologban. mert ha szinte nem szollok is az olyanokrol. akik azt el mulattyák. és akik a gyermekek akarattyokra hagyják rendeknek választását, de olyanok sokan vannak a kik azt nagy dolognak tarttyák, a mint hogy azis, de azal mind más képen bánnak, nem ugy a mint kelene, azt tarttyák, hogy az atyáknak kel rendet választani a fioknak, az atyai hatalom teszi őket arra szabaddá, és hogy nekik kel tudni. mi jó, és mi nem jó fioknak, noha gyakorta meg tsallyák magokat.

Ezen tartás szerént, a gyermekeknek. akarattyok szerént való rendet rendelnek, még minek előtte azt az időt el ériék. hogy válaszanak, és a midőn az az idő el közelgetet; akkor meg mondgyák nekik szándékjokot, és azon igyekeznek. hogy arra vegyék őket.

Az ilyen tselekedet szenvedhető volna, hogy ha a szülék meg tartoztatnák szándékjokot, a midőn helyes akadályokat látnak adologban, ugy mint, ha a gyermekeknek nagy idegenségek vagyon valamely rendhez, vagy arra tellyeséggel alkalmatlanoknak üsmérik magokat lenni, az olyan jó atyák. kik valósággal szeretik fiokot. az ilyenekre igen vigyáznak.

De az is igaz, hogy sokan vannak olyanok. kik az ilyen akadályokra nem hajtanak kik végben akarják vinni szándékjokot. nem gondolván se idegenségeket, se alkalmatlanságokat. gyermekeknek, és akik minden féle uton, modon azon lesznek. hogy szándékjokot véghez vigyék. leg előbször a szép szóval akarják őket el hitetni, elméjekre adván, hogy a mely hivatalt nekik szánt, a hasznokra, és jóvokra léssen, a midőn e nem használ, akkor a fenyegetésre, és a keménységre fokadnak, hogy erővel tselekedgyék. a mit szépen nem akartak tselekedni.

Ez a tselekedet, a mely ellenkezik, az okoságal, és a vallásal, attol. vagyon, hogy az atyák nem a gyermekek különös jóvokot tekintik. hanem mást egyebet, gyakorta csak a familiának hasznát tekintik, nemelykor egyikét inkább szeretvén, eléb is akarnák tenni a másikának kárával., vagy pediglen, csak ki akarnák tenni a háztol a melyikét nem szeretik.

Azt mondám hogy ez a tselekedet, ellenkezik az okoságal, és a vallásal; ezt könnyen meg üsmernék az atyák, hogy ha mind egyikét, mind a másikát igazán. és haszon keresés nélkül visgálnák meg.

Az okoságal arra tanittaná őket., hogy az ember természet szerént szabad. és ura lévén tselekedetinek, nintsen a földön olyan hatalmaságal, a ki igaságal arra kötelezhese., a mi ellenkező az ő jóvával, fő képen a midőn olyan dologra kel magát adni, a melynek holtig kel tartani, ki. veszem az olyat., a ki vetkiért való büntetésül az olyan erőltetést meg érdemlette, vagy az olyat aki rabságban eset, de it nem ezekről vagyon a kérdés.

Ugyan azon okoságal meg mutatná még nekik, hogy atyák. lévén, tartoznak a természet törvénye szerént, a fioknak jóvokot keresni, a menyiben töllök lehet, és hogy semmi ugy nem

ellenkezik azal a jóval; mint őket olyan hivatalban tenni a mely nem nékik való; azt is meg vallatná vélek. hogy ők sem akárták volna, ha az attyok úgy bánt volna vélek. valamint ők bannak fiokal., és annál nagyobb igazágtalanság nem lehet, mint másokkal úgy bánni, hogy mi azt igazágtalan dolognak tartanok, ha mások úgy bánnának velünk, olyan tselédet nem akarnának tartani, a ki csak erővel szolgálná őket, és a ki nem volna alkalmas a szolgálatra, igazágtalanul bánnak tehát gyermekeket., a midőn olyan hivatalra akarják adni, a melyre hajlandóságok nintsen, se nem alkalmasok.

Hogy ha az okosság után. a vallást akarják halgatni, meg taníttya őket arra, hogy az atyák, nem csak azal tartoznak, hogy gondgyok légyen agyermekek világi jóvokra, de sőt még leg inkább az ő üdvésegekre., és mint hogy. mind az egyike, mind a másika. ahoz arendhez vagyon kötetve, a melyre a gyermekek adgyák magokat, az atyák számot adnak az Istennek. a gyermekek üdvésegekről; hogy ha olyan hivatalra adgyák, a melyben azt neni kereshetik.

Arra is meg taníttya őket, hogy számot adnak Istennek a gyermekek. vétkiről. a melyeket tselekesznek a rendben, a melyre őket adgyák akarattyok ellen, és nem is lévén arra elegendő értékek, hogy azt véghez vihesék, és hogy ha az Isten oly keményen meg bünteti a szüléket azért ha el mulattyák. a gyermekek vétkeit meg büntetni, (valamint tselekedék régenten a fő papal Heliasal. :) nintsen is olyan büntetés a melyet az atyak magokra ne várhatnák., a midőn valóságál részesülnek a fiok vétkeiben, olyan hivatalokban tévén őket, a melyekben azokat el nem kerülhetik.

Arra is meg tanítaná még őket, hogy ha a szent Apostol tanítása szerént, tilttya az atyáknak. a gyermekeket való kemény bánást, azért hogy kedvetlenségben ne esenek., mivel a kedv szükséges a jó tselekedetre, annál is inkább tilttya még nékik, hogy a gyermekeket olyan hivatalokban tegyék, a melyek nékik nem tettzenek. és a melyek sok számu vétkekben ejtik őket.

oh vakságban lévő atyák, kik oly világosan láttok avilági dolgokban, és kik oly igen meg tsallyátok magatokat, az üdvésegték dolgaiban, lehető az, hogy fel ne nyisátok szemeiteket mind ezekre azokokra. és hogy a nagyra vágyásért, haszonért. vagy az indulatért, oly rosszul bánytatok. azokat., a kiket, az Isten. és a természet parantsollya néktek hogy szeresétek, és hogy valamelyikét a gyermekid közül a világban fel emelhesed, a melyben talám magát el veszti, veszedelemre akarjad tenni a többinek üdvésegeket, és el veszteni kétség nélkül a magadét is.

Ugyan azon vallás meg taníttya még őket azokra az okokra a melyek különösök, a három közönségesen való rendeknek, úgy mint, a papság, szerzetesség, és a házaság. ezekre soha sem kel kényszeríteni gyermekeket. se egy képen. se más képen.

A mi az egyházi rendet illeti. avallás meg taníttya őket arra, hogy senkinek nem kel abban arendben menni. hogy ha csak az Isten arra nem hija, a mint ezt meg fogjuk mutatni, és hogy az atyák kik ebben a rendben teszik gyermekeket hivatás nélkül, az Isten rendelése ellen tselekesznek. és veszedelemre teszik agyermekek üdvéségit, de sőt még azok kik erre a rendre adgyák magokat., azt fogadgyák hogy holtig való tisztaságban élnek, az egyházi imádságokat minden nap el mondgyák. és avilági életnél, sokal szenttyeb életet élnek, ennek afogadásnak nem a más akarattyától, hanem annak akarattyától kel jöni. aki azt fogadgya, de még a szüléknek is nintsen abban részek. mivel arra hatalmok nintsen, hogy ezekre kényszerítsék gyermekeket, és ha azt tselekeszik. vétkesek lesznek Isten előtt. mind azért az el mulatásért, a melyet követni fognak gyermekek ezen kötelesegek ellen.

Hasonlot kel mondani, és még többet a szerzetes rendről, a melyre három féle fogadásal kötelezdik magokat, három nagy dologra, a mindenkori tisztaságra, a szegénységre, és az

engedelmeségre; rettegéssel kellene csak tekinteni is az atyáknak és az anyáknak ezeket a köteleseket, a midőn a gyermekek ezekre adgyák magokat, magok jó szántokból., hát még annál is inkább, a midőn ők adgyák azokra őket, vagy ígéretkel. vagy fenyegetésekel, vagy valamely más igazságtalan uton. leheté nagyobb kegyetlenséggel bánni a gyermekekkel. mint, akarattal ellen olyan kemény. és nehéz dolgokra kötelezni. holtig, és a kárhozatnak. csak nem el kerülhetetlen veszedelmére tenni.

A mi a házaságnak rendét illeti, az szüléknek nintsen hatalmuk hogy arra kényszerítsék gyermekeket, még annál keveseb, hogy olyan részt vétesenek vélek. a mely akarattal ellen volna, a házaság olyan két rész között való kötés., a melyhez tellyeséggel szükséges a szabadság. és az egy máshoz való szeretet; és mint hogy annak akötésnek holtig kel tartani, ha az egy máshoz való szeretet helyet gyűlöség. és ellenkező természet találkozik, az olyan nyomorult kötelezés volna, a mely véghetetlen keserűségeket vonna maga után, a melyeket csak azok üsmérik jól, akik azokat érzik. és a melyek az Isten átkát okozák az atyákra, és az anyákra.

El nem végezném ez iránt való beszédemet, ha erről bővebben akarnék szollani, de a mit erről mondtam, az, elegendő az atyáknak., kik ezt figyelmetesen akarják olvasni. el végezvén. arra kérem őket, meg emlékezzenek arra hogy keresztyének. és úgy mint keresztyének, követniük kel a tudományokat, a melyeket a vallás adgya elejekben.

Azok a tudományok ezek

Először., hogy az atyák nem olyan tellyeséggel való urok a gyermekeknek. hogy vélek úgy bánnanak a mint nékik tettik. és hogy, a mely hatalmuk vagyon rajtok, aláb való lévén az Isten hatalmánál, a ki is aző teremtojök, és első Atyok. tellyeséggel aző hatalma alá kel vetni hatalmokat

A második tudomány a, hogy az atyák. valamely hivatalra rendelvén gyermekeket, vagy szabadságot adván nékik a választásra. mindenek felet az ő lelki jóvokra kel hogy vigyázanak, és csak az üdveségekre tzeőzanak.

A harmadik. a, hogy ebben a választásban csak az Isten akarattal igyekezzenek követni. a midőn a ki tettik elegendő jelekből. a melyek között a gyermekeknek valamely renchez való idegenségek gyakorta jele. hogy az Isten arra nem hja őket.

A negyedik a. hogy nem kel eröltetni gyermekeket. se magok, se mások által., hogy valamely rendben menyenek akarattal ellen., vagy a melyre nem alkalmasok.,

Az ötödik tudomány a, hogy nagy egyenlőséget kel tartaniok a gyermekekhez való szeretetekben. és a jóban., a melyet vélek tesznek. azt pediglen, mind azért hogy az Istennek engedelmeskedgyenek. a kinek nem tettik a különböztetés. mind pediglen azért. hogy el távoztassák a gyűlölséget, melyet okoz a gyermekek között., hogy ha valamely jó ókból. az egyikével. több jót tesznek. mint a többivel, azt mértékleteséggel kel tselekedni, és mindenkor olyan formában, hogy a többinek. nagy károokra ne legyen. gyakorta lehet látni, hogy a különböztetés mitsoda keserves dolgokat okoz a familiákban.: a veszedelmek. a melyek abból következnek, olyan bizonyos jelek a melyekből az Isten meg mutattya. hogy jóvá nem hagyja hogy az atyák különböztetést tesznek gyermekek között. holot egyaránt hozzájuk tartoznak,

Kérem az atyákat, és az anyákat. kik ezt az intésimet fogják olvasni, hogy ezt a nagy dolgot igen meg vizsgállyák, mivel ezen áll. mind a gyermekek. mind a magok üdveségek.

IX Rész

Az életnek külömb féle rendeiről. leg
először az egyházi rendről.

Hogy jobban végezhesz. a rendről. a melyet választanod kel, szükséges hogy szollyak néked a főveb rendekről, és hogy elődben tegyem a leg szükségeseb dolgokat, a melyeket meg kel visgálnod mindenikében.

Az egyházi renden kezdem el. a melyről (:ha végezned kel. :) figyelmeteséggel kel vigyáznod 3 dologra.

1. hogy milégyen a; tudni illik. hogy a mitsoda nagy, mellyek annak köteleségi, és mitsoda veszedelmek követik.
2. A hivatalt. a mely arra szükséges.
3. Mitsoda készülettel. kel ahoz lenni.

I Articulus.

Az egyházi rendnek nagy köteleségiről
és veszedelmiről

Leg először tehát. azt kel meg visgálnod. hogy a világon lévő leg nagyob, és leg felyeb valo rendről akarsz végezni, Ez olyan rend, a mely leg inkább közelit az Istenhez., ezt azért rendelte az Isten. hogy közben járó lenne ő között, és az emberek közöt., és a melynek közben járosága által közli magát az emberekkel; a kristus Jéhus. az ő fia, reája bizta mind azt, a mi a kegyelmi közöt leg drágáb, az Évangyéliumának prédikálását, a szent titkoknak meg szentelésit., a szenttségek ki szolgáltatását., az anyaszent egyházának igazgatását, és végtire alelkek üdveségit. a kiket vérivel váltotta meg. ez olyan rend a mely felyül haladgya az angyalok hivatallyát, a kik is azt nagy tisztelettel tekintik. oh ! Istenem. fiam. mitsoda nagyság. és mely méltóság e?

Ez az oly nagyra fel emeltet rend, nem hogy valamely ditsőséget adna az egyháziaknak, de söt még félelmet, és rettegést ad., mert mint hogy nagy, nagy dolgokra is kötelezdi őket.

⁴⁸² 1. Nagy szenttséget kíván töllök. szenteknek kel lenni, mert szolgálattyal. az Istenhez közelgetnek. *meg szenteltetem azokban.*, mondgya az ur., *akik hozam közelitenek legyetek szentek. mert én szent vagyok* Ezen okra valo nézve mondgya szent thomás. hogy a szenttség ⁴⁸³ amelyet ez arend kíván. nagyobnak kel lenni annál. mint a melyet aszerzetesi rend kíván a szerzetesektől.

Es nem tsak olyan különös és belsöképen valo szentségre tartoznak., valamint atöb keresztyének, hanem még olyan példás szenttségre., a mely másokat világositson, azért rendeltettek. hogy mindeneket világosítsanak., ne tsak beszédek., hanem életetek is, nékik ⁴⁸⁴ is mondá különösön az Isten fia ezeket. *Ti vagytok a világnak. világosága. ugy is világosodgyék ati világoságtok az emberek előtt, hogy lássák jó tselekedetiteket., és ditsöiítsék. a ti mennyei Atyátokot.*

---

⁴⁸² sanctificabor in iis qui appropinquant ad me. levit. 10.

⁴⁸³ per sacrum ordinem deputatur aliquis ad dignissima ministeria quibus ipsi christo servitur in ministerio altaris, ad quod requiritur major sanctitas interior. quam requirat etiam religionis status. S. th. 2. 2. ques. 134. art. 8.

⁴⁸⁴ matth. 5.

Halgasad ezeket a szép mondásit a tridentinumi gyűlésnek. Hogy nintsen semmi. a mi ugy⁴⁸⁵ oktatná másokat, az áitatoságra, és az Isten szolgálattára. mint az olyanoknak, élettyek, és példájok. akik az Isteni szolgálatra szentelték magokat, errevalo nézve szükséges. hogy a Clericusok., akik az urtol arra hivatattak, ugy rendellyék életyeket. és szokásokat, hogy köntösökben, magokviselésekben, járásokban. beszédgyekben, és mindenben., egyéb ne lássék. hanem mértékleteség, szemérmeteség; és minden tellyes légyen avallásal., És kerülyék el az olyan fogyatkozásokat is, a melyek noha kevesek másokban de öbennek nagyok volnának. ugy hogy az ő tselekedetek. mindenekben tiszteletet oltsanak.

A második kötelesége az egyháziaknak az, hogy az mások üdveségeken munkálodgyanak, erre a végreis rendeltettek, ettől magokat vétek nélkül meg nem menthetik. azt nem jól tarttyák, akik azt tarttyák, hogy erre aköteleségre. tsak. a plebánusok tartoznak. mivel erre amunkára.⁴⁸⁶ minden beneficiariusok. és minden egyháziak tartoznak. szent pál azt mondgya hogy ők. *A hivek szolgálai.* Erre a vegre is adattak nékik a hivekhez valo köteleségek. szent Gergely azt mondgya, *hogy jól meg kellene fontolniok, mitsoda vétkes. és büntetésre méltó dolog el venni munka nélkül, a munkának jutalmát,* szent Hieronimus azt mondgya, *hogy a papok nem a magok vétkekről adnak számot, hanem még mind azoknak vétkekről is, a kiknek jóvokal elnek, ha azoknak üdveségekről nem szorgalmatosok.*

⁴⁸⁷ Szent Bernárd erről rettentő dolgot mond, hogy az utolso itéletkor, meg fogják hallani. jajgatásit. és siránkozásit. az olyan népeknek, kik keményen fogják vádolni az Isten széke előtt. az egyháziakat, mint olyan tsalárdakot., kik jóvokból éltenek, és bünök botsánattyán nem munkálkodtanak, vakságban vezették őket, és ravasz közben jároi voltanak üdveségeknak., kik őket nem az örök életre vezették, hanem az örökös veszedelemre, oh ! fiam, olvasad figyelmeteséggel ezeket. és fontold meg ennek a szentnek mondásit vegyed azokat szivedben és a midön ebben a rendben mégy' mindenkor eszedben legyenek. hogy magadot jól viselhesed.

Ezen két köteleségekből, két nagy veszedelmi származnak ennek a rendnek, az egyike a. ha el távoznak attol a szenttségtől; a mely ahoz tartozik, és ha a világi szokások meg ronttyák elméjeket., de még annál is inkább, ha olyan sok számu egyháziakat követik., kik távul valo életet élnek, rendeknek tekéltetéséggel, a másodika a. ha abban a tunyaságban esnek, mely oly közönséges az egyháziak között., a mely el mulatatván vélek a munkát, a melyre rendek kötelezdzik őket, Isten elöt igen vétkeseké tenné őket. és azon kívül sok rendeletlenségekben és rosz erkölcsökben vetné őket.

Ezen két veszedelmekhez, tegyünk még más kettőt, a melyeket a beneficiumok okozák. először, hogy ha egy néhány beneficiumukat birnak, a midön egy elegendő volna., atiszteségesen, és betsületesen valo életre: mivel e. mind az Isten. mind az anyaszent egyház törvénye ellen vagyon. atheologusok ezt valóságal. tarttyák, hogy a meg nem lehet halálos

---

⁴⁸⁵ Concil. Trid. sess. 22. cap 1. Nihil est quod alios magis ad pietatem. et Dei Cultum assidue instruat quam eorum vita et exemplum qui se divino ministerio dedicarunt. qua propter sic decet omnino clericos in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes Componere, ut habitu. gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus nihil nisi grave, moderatum et religione plenum prae levia etiam delicta, quae in ipsis maximo essent, effugiant. ut eorum actiones afferant venerationem

⁴⁸⁶ 2 Cor. 4. 5.

non nosmet ipsos praedicamus. sed Jesum christum, nos autem servos vestros per Jesum Homi. 5. in Ev. pensemus cujus damnationis sit sine labore hic recipere mercedem laboris. S. Hier. in cap. 14. Ezechi. neque enim solum pro nostris delictis reddemus rationem sed pro omnium quorum abutimur bonis. et nequequam sumus de eorum salute solliciti.

⁴⁸⁷ S. Bern. in declamatio venient, venient, ante tribunal christi, populorum querela gravis. accusatio dura quorum vixere stipendiis nec diluere peccata. quibus facti sunt duces caeci, fraudulentii mediatores.

vétek nélkül. hogy ha csak arra szabadság nem adatik különösen. azt pedig igen nagy és helyes okokra való nézve, azt pedig jól tudom hogy a beneficiariusok fősvénysége elég modot talál arra hogy a szükségét vesse ókul. De a midőn az Isten ítéletekor azok az okok meg vizsgáltnak. úgy találtnak amint vannak. az az, hogy csak tiszta fősvénységnek. a mely vétkes lesz Isten előtt. és a mely sokaknak kárhözattya okozza, akik bántani fogják. de haszontalanul., hogy fősvénységeknak. vagy nagyra vágyásoknak indulatit követték

A második veszedelem., az egyházi jövedelmeknek költésiben áll. a melynek jövedelmit. halálos vétek nélkül., nem csak rosszra, de még szükségesen fellyül valora sem lehet költeni, úgy mint agyönyörüségre a vendégsegre., köntösökre, házi ékeségre, és több efélékre, sőt még az atya fiaira sem kel mértékletlenül költeni, se pénzt gyűjteni, mivel az Isten átka szál gyakorta azokra. akik azt meg gyűjtik. mind ezek meg vannak tiltva a beneficiariusoknak, és bizonyos. hogy az egyházi jóságokból. magoknak többet nem vehetnek., hanem csak a mi nekik elegendő és szükséges, a többit a szegényekre. és más jó tselekedetekre kel költeni, és sokan a theologusok közül azt tartják. hogy tartoznak viszá adni. ha más képen tselekesznek.

II Articulus

Az egy házi rendre való hivatásról.

⁴⁸⁸ Az egy házi rend oly nagy, és oly szent lévén, erre hivatni kel Istentől, ezt az apostol adgya előnkben, *senki nem veszi magának a tisztet. hanem a ki hivattnak az Istentől mint Aaron.* ezt a kristus szentséges példájával bizonyította, a ki is magától lévén pap; és az ő Isteni fiúságának méltósága által., még is nem akarta magának tulajdonítani az örökös papságot; akinek az Isten azt mondotta, Te vagy az én Fiam, Én ma szültelek tégedet, és meg testesülésekor. Te vagy a Melchisédek rendi szerént való örökös pap.

Szükséges tehát hogy az egyházi rendre az Istentől hivatassanak, és a kristusi példája meg szégyeníti mind azokat, a kik olyan vak merők. hogy abban a rendben mennek csak magok indulattyaiból, és Isteni hivatás nélkül., magokra is veszik az ilyen vak merőségért., az Isten haragját, kegyelminek el távozását., és bizonyoson el vesznek üdvéseket

Ez így lévén fiam. el itelheted., hogy mitsoda szorgalmatosággal kel meg vizsgálnod hivatásodat, hogy ha az egyházi rendnek választására igyekezel., hogy azt áldással véghez vihessed, eszerént tselekedgyél; meg kel üsmérni, hogy ha az indulat. és a hajlandóság. melyet az egyházi renchez éresz, az Istentől vagyoné. mert ha tölle vagyon. arra hivatatos, de ha nem ötelle vagyon, ördögi tsalárdság, a ki az egyházi rendben akar tenni, hogy el veszessen.

Hogy meg lehesen üsmérni. ha az indulatod Istentől vagyoné; két dolgot kel meg vizsgálnod, először., mitsoda szándék viszen arra a rendre, másodsor. ha fel találtnak benned mind az, a mi szükséges ahoz a renchez

A mi a szándékot illeti, a bizonyos, hogy ha a szándéked rossz. az akaratod nem Istentől való. mert ő a rossznak nem lehet kezdője. a szándéked pedig rossz, hogy ha ilyen végekre tzelosz. hogy az egyházi rendben. könnyebben élhess: nyugodalomban, kedveseb életet. hogy pénzt gyűthess., az emberek előtt nagyobb betsületben lehess., és többek ilyenek. mind ezek az indulatok rosszak., és ha ezek közül valamelyike benned vagyon a te hivatásod nem Istentől,

---

⁴⁸⁸ hebr. 5. nec quisque sumit sibi honorem. sed qui vocatur a Deo tanquam aaron.

⁴⁸⁹ hanem inkább az ördögtől vagyon., halgasad szent Bernárdrnak ezeket a szép. szovait. kérlek is hogy a szivedben ved azokat.

A bizonyos. és abban nem lehet kételkedni, hogy mind azok. a kik az egyhazi rendben. a tiszteletet. gazdagságot, gyönyörűséget. keresik. egy szoval. a kik a magok hasznokot keresik, és nem a kristusét., nem az Istentől valo szeretet viszi erre a rendre. hanem arosz kívánság mely az Isten ellensége. és a mely minden rosznak gyökere.

szükséges tehát hogy jó legyen a szándékod. hogy pedig jó lehesen., ezen két dologra tzelezon, a telelkednek. meg szentelésire, és a felebarátodnak üdveségire, ennek a rendnek. ezek a közönségesen valo két köteleségei, az az, hogy magadban fel kel tenned., hogy abban a rendben. szent, és mások jó példájára valo életet fogsz élni. és hogy a mások üdveségin fogsz segíteni, imádságidal, munkáidal. és minden tölled lehető modokal., valamint szent Bernárd mondgya, hogy a ki az egyházi rendben szándékozik, és a sanctuarium szolgálattýára., annak azon kel lenni hogy az Istenhez ugy közelgesen, hogy magát meg fosza minden világi dolgoktól; tiszta elmével, és testel. légyen., hogy ő tölle világóságot vehesen, és munkalkodhasék. mind a maga. mind a felebaráttýa üdveségin, foglalván magát az imádságban, és az oktatásban.

De a még nem elég hogy jó szándékban légyen az egyházi rendhez, de még ezen kívül szükséges. hogy arra alkalmas legyen., három féle fogyatkozások vannak. a melyek az embert alkalmatlanná tészik erre a rendre, a fogyatkozások, a melyek az elmében vannak. vagy az akaratban, vagy a szokásban., ha nem szollok is a testi fogyatkozásokról, noha vannak olyanok, a melyekért az egy házi rendre nem mehetnek. az anyaszent egy ház parantsolattýa szerént. az elmében valo fogyatkozások, a goromba. nehéz. tompa, és változo elme. a tudatlanság. vagy több ilyenek. a melyek látható képpen. alkalmatlanná tészik az embert, hogy az egy házi köteleségeket véghez vigye., az ilyen fogyatkozásokat. ha az idő. vagy a tanulás jóká nem tehetik. ellenkezők az egyházi rendel., és meg mutattyák hogy egy olyan arra nem hivatot.

Hasonlot mondhatni az olyan fogyatkozásokról, melyek a szokásokban vannak. minden aki a rosz erkölesben élt, vagy a ki még valamely vétkes szokásban vagyon., ugy mint, a tisztátalanságban, részegségben. esküvesben. boszu állásban. fősvénységben. nagyra vágyásban, és több ilyenekben, azt ne gondollya hogy alkalmas légyen, se hogy az Isten hiza az egyházi rendre, hogy ha tsak hoszas penitentzia tartással meg nem jobbitotta életét. és hogy ha tellyeséggel meg nem sanyargatta rosz kívánságít. és eröt nem vett rosz hajlandoságin, az ellenkező jó erkölcsökkel, ez az igazság, ahoz a készülethez tartozik. a melyről ide aláb fogunk szollani.

III Articulus

Hogy mitsoda készülettel kel lenni
az egy házi rendhez

Ez, az a harmadik dolog, a melyet meg kel visgálnod. a midön az egyházi rendről végesz, Enéked annál is szükségeseb., hogy gyakorta azok. a kik erre a rendre igyekeznek. magokal azt elnem hitetik, hogy ahoz tartoznak szent, és jó erkölcsü étellel készülni., sok idővel eléb. mint sem abban menyenek. ez a véték annál is nagyob hogy közönséges, és oka hogy az

---

⁴⁸⁹ S. Bern. in declama. Universus in ordinibus ecclesiasticis honorem quaerentes proprium. aut divitias aut saeculi voluptates postremo quae sua sunt non quae Jesu christi, manifeste prorsus et indubitanter non ea quae ex Deo est charitas, sed aliena a deo, et omnium radix malorum. cupiditas introducitur.

egyháziak, életeket rendeket meg gyalázzák. mert abban menvén ilyen készület nélkiil. az előbbeni életeket követik., az az, a világi életet, gyakorta rossz erkölcsöt.

Hogy veled meg üsmértesem fiam ezt a vétet, egyéb nem kel hanem hogy előben tegyem ennek a rendnek szenttséges voltát, mert ha az olyan szent, és oly nagyra emeltet, bizonyosan a következik belőle., hogy ahoz szent étellel kel készülni. mert a ki abban a vétetekhez ragaszkodo, és rossz szokásokkal tellyes szivel. akarna menni, azt meg vetné. és rettentő gyalázzattal illetné. és meg bestelenittené méltatlan étellel, a mely ellenkeznék a szenttségel., a melyet kíván. és minden bizonyal. el vesztené magát.

De hogy tellyeséggel el hitethesem veled mitsoda szükséges ez a készület, előben adom. hogy mit tanittanak ez iránt az anyaszent egyháznak szentei.

⁴⁹⁰ A nagy szent Gergely azt mondgya. *hogy a rendekre, rendel kel fel menni, mivel az olyan az elesést, keresné, a ki valamely magos helyre akarván. menni, a garádsokot el hagyná, és a leg meredékebb helyt akarna fel menni, ehez szép hasonlatoságot téssen, valamint hogy a nyers fa. nem jó az épületre. és ha azt nyersen teszik az épületre, nem hogy az épületet meg tartaná, de még le ronttya, úgy nem is kel a szent rendekre emelni az olyat, a ki még csak ujontában hagyta el avétet. hogy ha csak meg nem jobították rossz szokásokat a hosszas penitentiával.*

⁴⁹¹ Szent Hieronimus az egyházi rendről szólván, azt mondgya., hogy jaj annak. aki abban mégyen a szenttségnek menyegzői ruhája nélkül, és ezt is hozzája tésszi. *hogy ki ki próbálly meg magát minnek előtte azt fel vegye, az egyházi méltóság, nem tésszi az embert keresztyéné.*

⁴⁹² Szent Bernárd sok helyt munkáiban igen panaszolkodik azok ellen, akik csak úgy mennek bé arendekben. azokhoz nem készülnek szent étettyekkel, azt mondgya hogy az igen nagy ⁴⁹³ vakmerőség azoktól. a kik azt tselekeszik. és hogy attól szármázik. az egy háziaknak. minden rendeletlenségek.

⁴⁹⁴ Szent Thamás azt a különbözést tésszi a szent rendek közöt. és az szerzetes rend közöt, hogy a szerzetes rendben valo menetelhez nem szükséges a jó erkölcsökben valo foglalatoság a bé menetel előtt, de a szükség a szent rendekben valo menetelhez. annak ilyen okát adgya, *mert a szent rendekhez még előre valo szenttség kívántatik, a mely nem szükséges a szerzetes rendhez. a mely arra rendeltetett foglalatoság, hogy a szenttséget meg nyerhesék.*

Mind ezek világosak, és meg bizonyittyák a mit mondtam. halgasad hogy mit mond még erről az egész anyaszent egyház, a tridentinumi gyűlésben.

---

⁴⁹⁰ S. Greg. lib 7. epist. 18. 21. ordinato ordines ascendendum est. nam casum appetit qui ad summa loci fastigia post positis gradibus per abrupta quaerit ascensum.

⁴⁹¹ S. Hier epist 1 vae homini illi qui non habens vestem nuptialem ingreditur ad coenam. nihil super est nisi ut audiat amice quomodo huc intrasti? probet se unusquisque. et sic accedat, non facit Ecclesiastica dignitas christianum.

⁴⁹² S. Bern. lib. de conversione ad clericos vae filiis irae qui necdum reconciliati reconciliationis alienae. negotia quasi homines qui in iustitiam fecerint apprehendunt.

⁴⁹³ vide cap. 17. 20.

⁴⁹⁴ S. Thom. 2. 2 quaest 89. art. 1. utrum qui non sunt exercitati in praeceptis, debeant ingredi religionem. Religionem ingredi non solum expedit his qui sunt exercitati in praeceptis ut ad majorem perfectionem perveniant, sed etiam his qui non exercitati, ut facilius peccata vitent. et perfectionem assequantur, ad 3 dicendum quod ordines sacri prae exigunt sanctitatem. sed status religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem, assequendam. unde pondus ordinum imponendum est parietibus. jam per sanctitatem desiccatus., sed pondus religionis desiccatur parietes. id est homines, ab humore vitiorum

Ez a szent gyülekezet minek utána el rendelte volna hogy hány esztendő korbán lehet a ⁴⁹⁵ szent rendeket fel venni., azt mondgya. ámbar az a kor szükséges legyen is, de nem következik abból., hogy azok a kik azt a kort el érték. a rendekre bé vétessenek. hanem csak azok. akik azokra méltok. és akiknek meg próbált élettük, mint egy öregség helyt vagyón., az az, hogy ifiukorokban is, mutasák meg elméjüknek okosságát, és szokásoknak szenttségét, ⁴⁹⁶ valamint abölcs mondgya, *hogy az embernek öregsége, a böltsességben áll, atiszta. és vétek nélkül való életben*

Mind ezek után nem lehet kételkedni abban., hogy szükséges ne légyen az egyházi rendhez való készület, de söt még azt kel tsudálni és szánni, hogy mitsoda roszul követik azt, kerülöd el fiam ezt a vétet, és ha az egy házi rendre igyekezel., minden tehetségedel készüly ahoz, hogy arra méltó lehess. és kövesed a mit ide aláb fogunk mondani.

IV Articulus.

Ennek arésznek bé fejezése.

Ezek tehát azok a leg főveb dolgok, a melyekre kel figyelmezní annak. aki az egy házi rendre igyekezik.

Hogy ha tehát erröl a rendröl végesz, ezeket kövesed, vigyed végben szorgalmatoságal mind azt, valamit a 6 részben mondottunk, erre a végezésre. vey alkalmas időt, és azon idő alát, 1. gyakorta imádkozal, gyonnyál, és Kommunikály, 2. figyelmeteségel. olvasad, és elmélkedgyél arrol, a mit mondottunk az egyházi rendröl. fontold meg annak nagyságát, és szenttségét, hogy ahoz nagy tisztelettel lehes, annak köteleségeit, hogy meg láthasad, ha azokat jól vegben vihetedé, és annak veszedelmit, hogy azokat el kerülhesed, visgáld szorgalmatoságal, és hizelkedés nélkül, mitsoda indulat vezet erre arendre, ha erre alkalmas vagyé, és ha nintsené ezzel valami ellenkező benned. 3. tarts gyakorta tanátsot valamely okos. és értelmes egy házival, aki néked meg tudgya mondani mind azt, a mire kel vigyáznöd. és meg üsmérteti veled ha arra alkalmas vagyé.

Hogy ha hoszas végezésed után. azt gondolod hogy magadot arra adhatod., tedd fel magadban hogy ahoz úgy fogsz készülní amint kívántatik, az az, jó erkölcsü életedel, és ahoz szükséges tanulásodal, és mihent arendben való meneteledet magadban el végeztöd, két dologban foglallyad valójában magadot,

1. Adgyad tellyeségel magadot az áitatoságra. kerüllyed avétet. rosz indulatidot meg kel sanyargatni. rendeletlen hajlandóságidot meg kel zabolázni, ajo erkölcsökre. tisztaságra, alázatoságra, szemérmeségre., együgyüségre, és a világ meg vetésire szert kel tenni, kerüllyed a világi szokásokat. és társalkodásokat, a szenttségeket gyakorollyad. jó könyveket olvass, fő képen az új testamentumot., és az olyan könyveket a melyekből meg tanulhasad az egy házi rendnek köteleségeit. a melyeket a szent atyák hagyták nekünk, úgy mint a szent Ambrus officiumit. szent Hieronimus nepotianusnak irt leveleit. a szent Gergely pastoralisát, szent Bernárdnak könyveit. *De Contemptu mundi ad clericos. de Conversione ad clericos. de Consideratione.* és más egyéb ilyeneket.

---

⁴⁹⁵ Sess. 25 cap. 12. sciant tamen episcopi non singulos in aetate constitutos debere ad hos ordines assumi. sed dignos duntaxat, et quorum probata vita senectus sit.

⁴⁹⁶ Sap. 4. 9.

⁴⁹⁷ Legyenek gyakorta elmédben szent Hieronimusnak ezek a szép oktatási, a mellyekét ír Rusticus barátanak, *Ély oly szentül a klastromban hogy meg érdemelyed a clericuságot, és a vétkeket meg nem mocskolván ifiúságotod., a kristus Jésus oltárához közelithess tekéletes tisztasággal.* Elmélkedgyél gyakorta ezekről, és úgy vedyed mint ha tégedet oktatna, mert ugyan is, ha egy ifiu szerzetes, a ki a klastromi rend szerént élvé. tartozik azon lenni hogy szent életiért méltó lehesen az egyházi rendre, menyivel inkább tartozol magad azon munkálodni, a világban élvé, a hol környül vagy vétetve. sok féle kisértetekel.

Az egy házi rendre készitvén pedig magadot, a jó erkölcsü életel, el ne felejttsed az áitatosághoz foglalni. a szorgalmatosággal való tanulást, hogy abban a hivatalban, alkalmas lehess az Isten szolgálattárára. a tanulás éppen olyan szükséges az egy házi rendre való készülethez., valamint a többi, arra lélek szerént tartozol, és ha arra szorgalmatosággal nem ⁴⁹⁸ adod magadot, nem érdemled meg hogy arra hivatásal, *mivel az Isten nem üsméri azt. papjának. a ki meg veti atudományt.* de még szamot is adtz. az Istennek mind azokért a vétkekért. a melyeket fogják okozni tudatlanságod.

A papok tudatlanságánál. nagyob rosz nem lehet az anyaszent egyházban. mivel az okozza. a népek meg romlását. és a lelkek veszedelmit. lehetetlen hogy a tudatlan egy házi, henyélő, és tunya ne legyen. mert tudatlan lévén. nem gyönyörködhetik atanulásban., a mely az ő dolga volna, és a henyélés. a roszban ejti. amint ezt minden nap láttyuk, de ha szinte rosz erkölcsü nem lenne is. tsak a tunyaság is vétkes egy papban.

Tegyük ehez mind azt a roszat. a mellyet az egy háziak tudatlansága okoz a népeknek, mert az alkalmatlanoká teszi őket. arra, hogy a mások üdveségin munkálodgyanak., és sok olyanoknak kárhozattokra vagyon. a kik az üdveségre való igazságokra nem tanitatnak, nem lehet azt meg fogni. hogy menyi lelkek vesznek el a papok tudatlanságok miat. *Az Anyaszent egyház.* ⁴⁹⁹ mondgya szent Bernárd. *azt gyakorta és szánakodással láttya. hogy mitsoda veszedelemben vannak a lelkek., a midön a pásztor meg nem találja a juhainak való legeltető helyt, a midön a kalauz az üdveségre vivő utat nem tudgya, se a szolgálta az ura akarattját, a melyet másoknak kellene hirdetni.*

Kedves fiam figyelmezzél mind ezekre, és igen tarts attól., hogy atudatlanságod oka ne légyen. az olyan lelkek veszedelminek. a kiket a kristus a maga vérin váltotta meg., adgyad magadot valósággal az olyan tanulásra, a mely szükséges egy egy házinak, és igyekezzél azon. hogy mentől alkalmasab lehess. az Istent szolgálni a rendben a melyre hi tégedet.

⁵⁰⁰ Egy szoval. legyenek mindenkor szemeid előtt szent Agostonnak ezek a szép szavai., a melyekel felele egy olyan jó akarójának. a ki tanátsot kért tölle az egy házi rendről. *Mindenek felet arra kérlek, hogy a te jó erkölcsü bölcseséged vizsgálly meg azt jól, hogy nintsen semmi ez életben., fő képen a mostani időben, könnyeb, se az emberek előtt kedveseb, a püspöki. papi, és diaconusi hivatalnál, hogy ha azt gondatlanul. és magának való hizelkedéssel viszik végben. de nintsen semmi nyomorultab. keserveseb. se kárhozatalra méltób Isten előtt, de meg, nintsen semmi ez életben, főképen a mostani időben, se nehezeb, se súlyosab. se veszedelmeseb. a*

---

⁴⁹⁷ S. Hier. epist. ad rusticum Ita age et vive in monasterio. ut clericus esse merearis. ut adolescentiam tuam nulla sorde commacules. ut ad altare christi quasi de thalamo virgo procedas.

⁴⁹⁸ quia tu repulisti scientiam repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. osee. 4.

⁴⁹⁹ quid enim periculi sit ubi non invenit pastor pasqua. dux ignorat itineris viam. servus nescit domini voluntatem. Ecclesia quotidie multipliciter et miserabiliter experit. S. Bern. in declamationibus.

⁵⁰⁰ S. Aug. epist. 184 Ante omnia peto ut religiosa prudentia tua nihil esse in hac vita et maxime hoc tempore facilius et levius et hominibus acceptabilius episcopi, presbyteri, diaconi officio. si perfunctorie, atque adulatorie res agatur, sed nihil apud deum miserabilius et tristius, et damnabilius., item nihil esse in hac vita et maxime hoc tempore difficilius. laboriosius et periculosius episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio. sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur quo noster Imperator jubet.

püspöki. papi, és diaconusi hivatalnál. hogy ha azt úgy viszik végben a mint a mi urunk parantsolya. de meg Isten előtt. nintsen semmi boldogabb.

X Rész

A szerzetesi rendről.

Az egyházi rend után, aszerzetesi rendről kel szollanom. a melynek jól meg választása. nem aláb valo szükséges az elsönél,

Igen szép dolog ajó szerzetesség. aki mindent el hagyván, egyébre gondgya nintsen, hanem hogy az Istennek tessék apenitentzia tartásal, és azalázatoságal, élvén rendenek szorosan valo végben vitelében. és el távozván a világi társaságtól., magát egészen. a valóságos és állandó tekéltetéségnek. tanulására adgya.

De meg ellenben igen szomorú. és keserves dolog, egy olyan szerzetes, a kinek tsak a köntöse szerzetes, aki különösön valo tekéltetéséget gyakorolván. atól tavulab vagyón. leg tekéltetleneb világinál; szeretvén avilágot. és avilági dolgokat. sok rossz erkölcsök alá vagyón vettette, vagy ha szinte a testi rossz erkölcsök alá ne légyen is, de az elmének vétkeit nem kerüli. aharagot, akevélységet, anagyra vágyást, irigységet, a viszá vonást. és töb ilyeneket, ha nem szollok is az olyanokrol, a kik tsak könnyen, és hivatás nélkül lettek szerzeteseké, az után meg bánnyák hogy olyan könnyen adták magokat olyan nagy dologra, az a meg bánás nagy rendeletlenségekben veti őket. úgy anyira, hogy még avallást, és a szerzetet is el hagyák.

Hogy ezt a rendet jól meg lehesen választani, ahoz két dolog kívántatik. először, azt jól meg kel üsmérni, meg kel tudni annak kötelesegeit, hasznait. és veszedelmit. másodsor meg kel jól tanulni hogy arra hivatattaké vagy sem. ugyan ezekről is fogunk szollani a következő három articulusokban

I Articulus.

Hogy mi légyen a szerzetesi rend, mellyek annak kötelesegei, hasznai és veszedelmi.

⁵⁰¹ A szerzetesi élet. szent Thamás. szerént. *olyan mód, a mely a szenttség el nyerésire rendeltetet*, a melyet nem kel az külső szenttségről érteni, a mely a köntösben, és a külső tselekedetekben tettzik ki, hanem a belső szenttséget, a mely alélek meg szentelésiből áll, a pedig úgy lehet meg, ha az indulatokat meg zabolázák, a rendetlen hajlandóságokat el hagyák, a teremtet állatokhoz, és magokhoz valo szeretettől meg foszttyák. az Istenhez szeretettel kaptsollyák magokat, ugyan ezért hagyák el a világot, hogy keveseb akadályal foglalhasák ezekben magokat. és tellyes szabadságal, ez okáért mondanak ellene avilági jóknak. és gyönyörüségeknak. nem tsak lelki képen. valamint arra kötelesek mindnyáján akeresztényének hanem testi képen is. tartoznak azoknak ellene mondani. azért hogy nagyob tekéltetéséggel adhasák magokat az Istennek, és végtire. ennek a belső szenttségnek. el nyeréséért követik a sanyaruságokat, az engedelmeségeket, és mind a szerzetesi rendeket, a melyek tsak erre a végre rendeltettek.

2. Ennek a rendnek kötelesegei igen nagyok, mert az egészen valo tisztaságra és atekéltetes szegenységre kötelez, hogy el távozanak nem tsak minden jónak bírásától, de még a földi jókhoz valo ragaszkodástól is. és a maga akarattyától, egészen valo meg fosztására. úgy hogy. tsak a fellyeb valóiét kövesse, azon kívül. arra kötelez, hogy a rendet szorgalmatoságal meg

⁵⁰¹ 2. 2. qu. 169 art. 1. sap. status religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem assequendam

tarttsák és magokat belső képen meg szentellyék. követvén a keresztyéni jó erkölcsöket., a mellyekről szollottunk.

3. Mint hogy ennek arendnek a kötelességei nagyok, nagy hasznai is vannak valamint ezt⁵⁰² világosan előnkben adgya szent Bernárd. mondván, *hogy a szerzetben az ember nagyobb tisztaságban áll, nagyobb vigyázással jár, a kegyelemnek harmattya gyakortáb reája szál, nagyobb bizodalomal nyugszik, keveseb félelemel hal. meg, hamaréb meg is tisztittatik amás életben, és menyegben bőveb jutalmat veszen.* De mind ezt, amint magais mondgya, a tiszta., szent, és makula nélkül valo szerzetre kel érteni. az az. arra a szerzetre, a mellyet szentül tartják meg, és amelyben, valóságal munkálódnak. a belső képen valo szenttségre.

Ennek a rendnek sok hasznai vannak, de veszedelmi is vannak, a melyek nem kitsidek, szent Bernárd hármat téssen fel.

Először, a maga hittséget, és a maga felől sokat tartást. ezek igen könnyen szivárkoznak aleg szenteb tselekedetek közi is, a melyeknek érdemit gyakorta el is vesztetik,

A második veszedelem, hogy ha viszá tekintenek, hogy a világban viszá menyenek. vagy magok személyekben, vagy ahoz valo hajlandóságokal.

A harmadik a szerzetesi foglalatóságokban valo lankadcság, ez olyan út, mondgya ez a szent, a melyben, vagy előre kel menni, vagy hátra, és a lankadcságért, olyan romlásban esnek, a mely. a szerzetesi ruhában. világi életet éltet vélek.

Az első veszedelem, rend szerébn attol vagyon. mert a szenttséget a kívül valorol itélik, magok felől sokat tartanak. mert tsak a külső magok viseléseket tekintik, nem figyelmezvén arra, hogy a szenttség a léleknek jó erkölcsében áll. és fő képen az állandó, és tekélletes alázatoságban, a második, és aharmadik, leg gyakortáb, a világiakot valo gyakorolástol.⁵⁰³ vagyon, a mely igen veszedelmes a szerzeteseknek, valamint ezt szent Bernárd mondgya, és leg gyakortáb. mind. a három attol. származik. mert a szerzeteségre nem hivatattak,

Ezek fiam a leg főveb dolgok a melyekre kel vigyáznod a szerzetesi rendben, hogy ha arra igyekezel, hogy pediglen bizonyosabban mehess elé végezésedben. meg mondom hogy mitsoda rendet kel abban tartani, és hogy miképen üsmérhesed meg. ha arra vagyé hivatalos.

II Articulus.

Hogy miképen lehesen meg üsmérni.
ha hivatalosé valaki a szerzeteségre.

Először, hogy ha magadban. valamely kemény indulatot éresz ehez arendhez, vigyáz hogy azt az elmedből se ki ne vesed, mert ugy lehet hogy az, az Istentől vagyon, se ahoz ne hajoly. mindgyarást. mert ugy lehet, hogy atsak emberi indulatból származhatik., meg kel visgálni hogy ha Istentől vagyoné az a belső indulat, mert ha tölle vagyon. azt követni kel. hanem tölle vagyon. azt el kel halgatni,

De hogy lehesen azt meg üsmérni, azt kérhdetnéd töllem, imé ezen modal.

---

⁵⁰² S. Bern. hom de verbis domini simile est regnum coelorum homini negotiatori, quae est ista tam pretiosa margarita. Nonne haec religio sancta pura, et immaculata, et qua homo vivit purias, cadit rarius surgit velocius, incedit cautius, irroratur frequentius, quiescit securius, moritur fiducius, purgatur citius, praemiatur copiosius

⁵⁰³ lib. de modo bene vivendi serm 66. necesse est ut quisque religiosus si salvati desiderat saeculum contemnat. et sese intra monasterii claustra concludat.

1. kerülj el az olyanokkal való társalkodást. akik a szerzetesi rendre ingerelnek és unszolnak, az oka ennek világos: mert mind addig. a még arra sürgetnek, meg nem tudod különböztetni. hogy ha a szerzeteségre való hajlandóságod az Istentől vagyoné. vagy az emberek jóvallásától.

Es noha az Isten némelykor. az emberek által sugarollyon is nekünk valamely jó szándékot, mind azon által mint hogy a mindenkor meg nem történik. hogy meg üsmérhesed ha a mások jóvallása az Istentől vagyoné. abban nintsen bizonyosab mód, mint a, hogy időt végy magadnak, és tsak az Istent halgasad. és figyelmez arra, amit néked fog mondani belső képen.⁵⁰⁴ a profétának ezen szép mondása szerént, *Audiam quid loquetur in me Deus.* azt fogom halgatni a mit az ur fog nekem mondani belső képen

2. kérjed az Istent szorgalmatoságal. minden nap. hogy méltoztasék veled meg üsmértetni akarattját, és erősítse meg benned az indulatot ha ő tölle vagyon. vagy vegye el, hanem ő⁵⁰⁵ tölle vagyon; mondgyad néki szent Peterel, *uram ha te vagy, parantsolyad had menyek hozád.* vagy mondgyad. valamint az ifiu samuel *szóly uram. mert ate szolgád halgat tegedet,* vagy szent pálal. *uram mit akarsz hogy tselekedgyem.*

Visgáld meg figyelmeteségel. a következő dolgokat, a szerzetesi rendnek. kötelességeit. hasznait. és veszedelmit. a mint már meg mondtuk,

2 A szándékot, a mely erre a rendre vezet, a melynek. annak kel lenni ebben az állapotban., hogy a vilagot el hagyák. penitentziát tarttsanak, és magokat meg szentelleyék. belső képen. ajó erkölcsöknek tselekedetével., tekinds meg ha ilyené ate indulatod, gondolkodgyál erről gyakorta, valósággal, és hizelkedes nélkül, mert ha más indulat vezet erre ahivatalra, ate szándékod nem Istentől vagyon. visgáld meg azt is. ha arra alkalmas vagyé, és ha nintsené azal valami ellenkező, vagy testedben. vagy elmédben, a testi betegeskedések, az elmének rosz tulajdonsági, fő képen, a változo. és álhatatlan élme. alkalmatlanná tészí az embert a szerzetesi rendre.

3. Mindenek felet ne végez semmit is a magad fejtől. és jó tanács nélkül, ez igen közönséges vétek az ifiaknál. a kik sokan a szerzetben vetik magokat, nem kérvén mástól tanátsot., hanem tsak a magok elméjektől, vagy azoktól, akik igen könnyen bé fogadgyák őket, gyakorta ebből alesz, hogy kénszeritetnek el hagyni, vagy ha meg változtatni szégyenlik. roszul, és hivatás nélkül adgyák arra magokat, eszerént ne tselekedgyél, hanem közöllyed szándékodot valamely értelmes emberel. fő képen agyontato papodal, a kinek tanátsát alázatoságal halgasad. és vegyed.

A midön eszerént tselekedtél volna egy jó darab ideig. ugy mint hat holnapig, vagy tovább is, ha a szerzeteségre való akarat benned mindenkor meg marad, és a mellet a te szándékod olyan a mitsodásnak kell lenni, az az, tiszta. és szent, mind az elméd. mind atested meg egyezik ezel a rendel tsak el hiheted hogy Istentől vagyon szándékod, és ő hi a szerzetre, de ha a hajlandóságod nem maradando, ajele, hogy tsak emberi indulat volt, és olyan jó gondolat, a melyet az Isten adta volt. beled hogy a jó erkölcsre vigyen a hivatalban, a melyre fogod még magadot adni.

Azt mondhatná valaki néked. hogy siettségel. kel végben vinni az Isten sugarlásit. és ha sokára⁵⁰⁶ halogattják végben vitelét, el veszthetik valamint szent Ambrus mondgya hogy a léleknek kegyelmit gyorsan kel követni,

---

⁵⁰⁴ psalm. 48.

⁵⁰⁵ 1 reg. 15. act. 9.

⁵⁰⁶ nescit tárda molimina spiritus sancti gratia

Erre azt felelem hogy az ugy vagyon, a midön elegendő képen. meg üsmérik hogy a sugarlás Istentől vagyon. de minek előtte azt meg üsmérhesék. nem tsak roszul nem tselekeszik el halasztani, de még el is kel halasztani fő képen az ilyen nagy dolgokban. mert hogy azt meg üsmérhesék, arra alkalmas időt kel venni. a melyben mindent meg lehesen visgálni. egy szoval. a szerént tselekedni a mint itt mondgyuk, azal meg nem sértik az Isten kegyelméhez valo hüséget. de söt még hüséget követik a szent léleknek magának tanítását. a ki is azt parantsollya nékünk, hogy *ne higyünk minden léleknek, hanem próbályuk meg a belső indulatokat, hogy meg tudhasuk, ha Istentől jönéké.* azal a hivatalt el nem vesztik, hanem azon igyekeznek. hogy az igazságot elegendő jelekből meg üsmérhesék. azért hogy ahoz erőseben ragaszkodhassanak. és nagyobb hüséget vihesék végben.

Hogy pediglen ezen mondásimot veled el hitetthesem. ha szinte azokban valamely ellenzést találnál is. még ehez egy különös articulust teszek.

III Articulus.

Hogy arra időt kel venni. hogy meg lehesen. üsmérni ha valaki hivatalosé a szerzetes rendre.

Hogy ha az Isten nékünk mindenkör bizonyos jeleit adná sugarlásának, a midön nagy dolgokhoz fogunk, a bizonyos hogy nem kellene időt venni, se annak végezésére, se végben vitelere, de mint hogy rend szerént. ő néki nem tettik eszerent; tselekedni, és hogy még maga⁵⁰⁷ int arra az apostol által. *hogy ne higyünk minden féle lelkeknek. hanem próbályuk meg.*⁵⁰⁸ *hogy meg láthasuk ha tölle vannaké* meg másut. hogy a setétségnek angyala. gyakorta változik a világaságnak angyalává. abban nem kel tehát kételkedni hogy nem tsak roszul nem⁵⁰⁹ tselekesznek. a midön el halaszttyák, hanem még aszükséges. és meg egyezik az Istentől szabot rendel, aki is azt akarja, hogy az ő akarattyát. illendő módokal keresük meg tudni. és olyan nékünk adot jeleket. a melyeket meg külömböztethesük a sugarlásokat a melyek az ő kegyelmétől jönnek, azoktól. a melyek attól nem jönnek

Ezek a modok hárombol állanak. amint azt ide fellyeb meg mondok. az imádságból., a jó életből és atanácsból. ajó élet el távoztattya. azt, a mi meg. akadályozhatná. az Isten kegyelmét. ugy mint a vétket, és méltobaká téssen. világosításira., az imádság meg nyeri világoságit. a midön az, alázatos, buzgó, és álhatatos., és a jó tanáts. minket ugy vezet, hogy meg üsmérhettyük az Isten akarattyát. és nem veszük hajlandóságunkot. az Isten sugarlása gyanánt, a midön az ur meg hatá szivit szent Pálnak, és azt kérdeté véle. hogy mit akarna hogy tselekegyék. Ananiáshoz küldé. hogy meg tudná tölle akarattyát. ez a szent ember, az Isten sugarlásából. szent Pálhoz mene akit imádkozva találá, és meg mondá az Isten parantsolattya szerént. néki. hogy mit tselekedgyék., imé eszerént kel tselekedned az ilyen nagy dologban.

A mi ahivataloságnak jeleit illeti, azok is hárman vannak, ugy mint, az alázatoság. atsendes elme, és az álhatatoság, az alázatoságon értem azt a jó erkölcsöt. a mely, meg nem engedvén nékünk. hogy a magunk elméjiben bizunk, az okosabakét fogjuk követni, a tsendes elmén értem azt a szándékot, a melyben vannak. hogy az Isten akarattyát kövessék. akár mely felé fordittson az, a midön azt elegendő képen meg üsmérjük, az álhatatoságon értem. a nehézségek. és az akadályok közöt sokáig tarto sugarlást.

---

⁵⁰⁷ 1 joan. 4.

⁵⁰⁸ 1 cor. 11

⁵⁰⁹ Ipse satanas transfiguratur se in Angelum lucis.

Ezek tehát azok a rend szerént való három jelek, a melyek által az Isten lelke magát ki nyilatkoztattya, és ha valamelyike benned fel nem találhatik. kételkedhetel hivataloságodban, ellenben pedig, ha fel találtnak. el hitetheted magadal; hogy az Istentől hivatatol, hogy ha azt fogják. néked mondani, hogy a szerzetben való menetelre nem szükséges az a nagy készüllettel való végezés, mivel, az esztendeig tartó noviciátusban., meg lehet próbálni a hivatalt. a jelek, és a tselekedetek által. Erre azt felelem. hogy avalo hogy ha oly könnyű volna a szerzetből ki menni, mint oda bé menni. és hogy ha azt a kimenetelt anyi rossz nem követné., valamint a meg történik rend szerént., de mint hogy a gyakorta meg történik, hogy azok a kik a szerzetben mentenek. a félelem meg is tartoztattya őket. tartván attól, hogy álhatatlanoknak ne tartassanak, vagy valamely más emberi tekintetből. kötelezzik oda magokat hivatal nélkül. vagy ha a szerzetet el hagyják. a világban, úgy fogják őket tekinteni, mint álhatatlanokat. meg is vetik őket. mint olyanokat, a kik semire valók. vagy a mi még rosszab. a szerzetes ruhát le vetvén. a jó erkölesöt is el hagyják, és mind más féle életet élnek, nem olyat, a mitsodást kezdetek volt élni a szerzetben. mind ezen okokra való nézve, még is azt mondom. hogy meg kel vizsgálni ahivatalt, minek. előtte a szerzetben menyenek, és hogy elegendő időt vegyenek arra, hogy a menyiben lehet bizonyosok lehesenek abban, hogy a szerzetre hivatalosok,

E szerént tselekedgyél tehát fiam. hogy ha a szerzetes rendre vagyon hajlandóságod, és azt ne gondolyad hogy azal meg sérted hivataloságodot, hogy ha azt hamarsággal véghez nem viszed is, mivel ha hűségel követed a mit mondtunk, olyan valóságos szándékkal hogy az Isten akarattját meg üsmérhesed, az Isten segítségit veszed, arra a rendre vezet, a melyet készítet néked, ha a szerzeteségre hi, meg tart abban az akaratban, alhatatoságot adván néked, és el végezi benned a jó munkát. a melyet el kezdette, szent Pál mondása szerént. *qui coepit in vobis opus bonum, perficiet confirmabit solidabitque.*

Mindenek után, a szerzetes rendre szánván magadot, arra vigyáz, hogy olyan szerzetben meny, a hol arend szoroson meg tartatik, a világiakkal leg kevesebb társalkodás vagyon, és ahol valóság, az áitatoságra igyekeznek.

XI Rész.

A világi életnek külömb féle rendeiről

Valamint az egyházi, és a szerzetesi életnek vannak veszedelmi, úgy a világi életnek is vannak. a melyek nem kitsinyek, azért, aki arra igyekezik. el is igyekezzék azokat kerülni, és azok aveszedelmek külömb félék, a külömb féle rendek szerént., ugyan azért is szollok it a világi életnek főveb rendeiről. azért hogy ki ki meg vizsgálhasa azt, amelyikére akarja magát adni. és meg üsmérhése jól. annak kötelességeit.

I Articulus.

A fő renden lévőkről, és azokról, akik igazgatnak.

Nem lehet se nehezebb, se veszedelmesebb rend a világon, mint azoknak rendi, a kik, a mások igazgatásokra hivatattak, valamint. akirályok, és a fejedelmek, akiknek örökös hatalmok vagyon, a különös helyeknek urai, a kiknek másoktól füg, a bírák, és a közönséges tisztek, a kiknek másoktól vett hatalmok vagyon, hogy ha tehát. a magad rendiből, vagy más féle ókból, az igazgatásnak rendire hivatatol, még előre kel gondolkodnod annak arendnek. sok számu veszedelmiről. és szert tenni, üdveséges, és keresztyéni tudományokra, a melyekből egy néhányat elődben adok, kérlek olvasad figyelmeséggel.

1. Vigyáz arra, hogy magadot el nehygyed, se kevély azért ne légy, mert másoknál felyeb⁵¹⁰ emeltettel; emlekezel meg. arra, hogy mentől nagyob vagy, annál inkább tarthatz. abölcs⁵¹¹ mondása szerint, *mentől nagyob vagy, annál inkább alázd meg magadot. tisztségben tettek tégedet, azért fel ne fuvalkodgyál.*

2 A magad rendét ne tarttsad boldogságnak, hanem sulyos terhnek,. se ugy mint olyan dolgot, a mellyet ate hasznodra adták volna. hanem a mások hasznára, tud meg azt, is, hogy azok akiknek parantsolsz, nem te éretted teremtettek, hanem te, ő érettek. ő néked tisztelettel; engedelmeséggel, és hűséggel tartoznak, de te ő nékik. sokal nehezebb dolgokat tartozol, gond viselésel, segítségel. meg tartásal. igaságál.

3. Hitesd el azt magadal. hogy akár mely nagy hatalmad legyen, azt az Istentől vetted, és hogy⁵¹² te az ő szolgálja vagy. az emberek igazgatásokra, ebből következik hogy aző akarata szerint kel őket igazgatni, és hogy nágy számadással tartozol néki igazgatásodrol.

4. Legyenek mindenkor az elmédben az írásnak ezek rettentő szavai, *hogy kemény itélettel lesznek azokhoz. a kik igazgatnak. és hogy a hatalmasok hatalmasab büntetést fognak szenvedni.*

két dologra kel gondodnak lenni a magad hivatalyában. először, hogy jól ély, másodsor, hogy jól igazgass.

A mi az elsőt illeti, Istenesen kel élned. parantsolván indulatidnak, az Isten törvénye szerint igazgatván minden tselekedetidet. meg gondolván azt, hogy gyalázatos dolog másokat igazgatni, és nem tudni magadot igazgatni, az embereknek parancsolni. és a magad indulatinak. és az ördögnek szolgálni.

Arra köteles vagy arendért. amelyben vagy, mivel az Isten helyét tartod; tartozol tehát ötöt követni szentségiben. valamint az ő helyét tartod a hatalomban.

⁵¹³ Arra köteles vagy. az alattod valoknak jóvókért. a kik tsak nyomorultak., hogy ha egy gonosz ember igazgattyá őket., *A nép vigadni fog az igazak meg szaporodásán. de akkor suhajtozik, a midön a gonoszok igazgatnak,*

⁵¹⁴ Ugyan ezért parantsolá Isten az ó törvényben, hogy a király. (:hasonlot kel mondani mind azokról akik tisztségekben vannak. :) mindenkor magával hordozza a törvény könyvit. és azt minden nap olvasa. *Azért hogy meg tanullya az Urat, az ő Istenét félni, és hogy kövesse. beszédit, és a Ceremoniákat, a melyek abban parantsolva vannak,*

De még ate példád igen hathatos az alattad valoin: ha jó vagy kovetni fogják jó erkölcsödet. ha rossz erkölcsű vagy, szabadságot adnak ökis magoknak a rossz erkölcsre. valamint abölcs⁵¹⁵ mondgya. *hogy a bíró mitsodás, atöbb tiszték is olyanok, és hogy mitsodás a városnak igazgatoja. a lakosok is olyanok.* tsak egyedül apéldádal sok jót. és sok rosszat okozhatz, és vétkes lész Isten előtt. mind azokért a vétkekért, a melyeket mások tselekesznek te reád való nézve.

Emlékezel, az Izrael királyának jéroboámnak historiájára, ez az ember, fel emeltetvén a tiz nemzettségnek igazgatására., alig vévé kezéhez ahatalmat. hogy azal viszá éle, nyomorultul, el hagyván avalóságos Istennek szolgálattyát. abálványokért., az ő példája olyan hathatosá lett,

---

⁵¹⁰ Eccle. 3.

⁵¹¹ Eccle. 30

⁵¹² *judicium durissimum his qui praesunt fiet. potentes potenter tormenta patientur sap. 6.*

⁵¹³ prov. 29

⁵¹⁴ Deut. 17

⁵¹⁵ Eccle. 10.

hogy nem csak a bálványozásra fordítá azt a sok népet példájával. hanem még az ő maradéki is azt követék. tovább két száz esztendőnél. és a szent irás. olyan irtozva szól annak anyomorultnak példájáról., hogy csak nem mindenkor. a mikor felölle szól, azt mondgya. *hogy*⁵¹⁶ *vétkezet. és vétékben ejtette Izraelt.*, és az ő maradékirol szólván. azt mondgya, hogy a *jeroboám uttyán jártanak, a ki is vétkeztette Izraelt.* szüntelen a szemire hányván utálatoságal ennek a gonosz fejdelemnek vétkit, azért hogy az ő rossz példáját. mitsoda veszedelmek követték.

A mi a második gondot illeti. hogy jól igazgass. emlékezel meg arról. hogy azok. a kik. igazgatnak. az Isten képit viselik, igazgatván alattok valojokot látható képen magok viselésekkel. valamint ő igazgat mindeneket láthatatlan képen rendelésivel, ha az ő képe vagy, azon kel lenned hogy hozzája hasonlits. és mint hogy ő nem csak hatalomal igazgat. hanem bölcseséggel, jóságal. és igazságal, néked is ezen három féle modot kel követned. nagy⁵¹⁷ bölcseséggel kel mindent tselekedned, az alattad valoidal. atyai jóságal kel bánnod, és igazságot kel tenni mindenikének. a hatalom, bölcsesség nélkül, oktalan állathoz való. jóság nélkül, kegyetlenség. és igazság nélkül. tolvajság.

A te hatalmadot. mindenek felet a vallás meg. tartására kel forditanod. az Isten tiszteletit kel⁵¹⁸ keresni, a rossz szokásokat el kel rontani, a gonoszokat el törölni. meg kel tartani, és nevelni az áitatoságot. azok között. kik alattad vannak., ugyan erre az első végre is álitotta fel Isten avilági hatalmat, és ha azt el mulatod. nagy számot adcz néki azért. az ítéletkor. szent Agoston azt mondgya, hogy a nagy renden lévőeknek. arra kel fordítani hatalmakot. hogy az Isteni tisztelet., és szolgálat el terjedgyen. és nagyobodgyék.

A vallás, és az áitatoság után, gondodnak kel lenni az alattad valóidnak. földi jóvokra, az az, az ő nyugodalmokra, hogy bátorságban legyenek, hogy a gonoszok ellen parttyokot fogjad, az Isten ezen második végre rendelt tégedet; erre való nézve. örömet halgasad. az el nyomottak panaszit, tselekedgyed azt. hogy mindenek elődben mehesenek. könnyen, az igen nagy rossz nagy uraknál., hogy a szegények nehezen mehetnek elejekben., hogy panaszokat néki meg⁵¹⁹ mondhasák. és igazságot kérhesenek, a szent irás is ez iránt így szól, *az árvának igazságot nem tesznek, és az özvegynek panasza elejekben nem megyen.* ne várjad azt, hogy panaszolkodgyanak., hanem szorgalmatoságal vizsgál meg magad a rendeletlenségeket., a melyek vannak atieid között, hogy azt meg orvosolhasad,

Vigyáz hogy meg ne környékezen a hizelkedés, a mely meg szokta rontani a nagy urak elméjít. a kiknek sorsok ez iránt boldogtalan. akiknek soha az igazságot meg nem mondgyák. az olyan dolgokban., a melyekben meg kellene. azt tudniok, üzd el magadtol a hizelkedöket, és gondold meg, hogy azok ate leg nagyobb ellenséged, gyakorta szemeid előtt legyenek, a Juda⁵²⁰ királyának Joásnak nyomorult példája. a ki is, minek utánna. sok esztendöket töltöt volna. szent életben, nyomorultul el vetemedék attol. az udvariak hizelkedések miat. úgy anyira, hogy jóvalásokra tellyeséggel el hagyá az Isten szolgálattját, és abálványozásra állá. a melynél már nagyobb bűn nem lehet. utállyad a hizelkedöket, és szeresed azokat. kik az igazságot néked meg mondgyák, mutasad jó kedvedet azokhoz a kik téged meg intenek. és arra szabadságot adgy nékik, válassz egy nehányat olyat., a ki néked tudodra adhasa fogyatkozásidot., a fő renden. és atisztséggben lévőeknek, az ilyenek igen hasznosok

---

⁵¹⁶ 3 reg. 14.

⁵¹⁷ leo rapiens. ursus esuriens. princeps impius super populum suum. prov. 28.

⁵¹⁸ felices esse eos dicimus si juste imperant. si suam potestatem ad Dei cultum maxime dilatandum Majestati ejus famulam faciunt. S. Aug. lib 5. de civit. Dei cap 24.

⁵¹⁹ pupillo non judicant, et causa viduae. non ingreditur ad illos. Isaiae. 1.

⁵²⁰ 2 paralip. 24.

⁵²¹ Oltalmazad magadot a fösვნყsęgtől., ęs a pęnz telhetetlensęgętl., ęs a fę renden lęvęknek mirigye, ęs a mely vęghetetlen vętekben ęjti őket. mert attol szęrmaznak az igassęgtalansęgok, az eręszakoskodęsok, a gonosz tselekedetek. ęs męs ezer rendeletlensęgek, a melyekęrt suhajtozik a nęp, a nagy renden lęvęknek. igassęgtalan. ęs kegyetlensęgek alat, a melyek ellen az Isten utęlva szól. a profętęk által.

A boszu állęs is olyan rossz. a melyet igen el kel keręlni, a nagy urak ezt annęl is kęnyeben kęvetik. hogy a hatalom kezekben vęgyon., ęs gyakorta azt, az igasęg szine alat tselekeszik. noha tsak az indulatyoktol szęrmazik, a melyben igen meg tsalyęk magokot., mivel az igasęg, a kęzęnsęges jęt tekęnti. a boszu állęs pedig. tsak a magęnak valo ęlęg tętelt keresi,

De a boszu állęst el keręlvęn., vigyęz hogy a nagy kegyesęgben. ęs lęgysęgban ne esęl., a vętek meg bęntetęsiben., kęnszeritetel arra. hogy abban szorgalmatos lęgy. fękępen a midęn a kęzęnsęges jęt tekęnti a vętek, de męg annęl is inkęb a midęn avallęst, az Istennek arol szęmot adnęl, ha el mulatnęd, *Ākęb. az Izraelnek kiręlyę, meg kegyelmezvęn egy gonosz embernek, az Isten meg izenę nęki egy profęta által. hogy arol szęmot adna, mert meg kegyelmeztęl egy olyan embernek. aki halęlt ęrdemlet, azęrt a te ęleted. az ő ęlete helyet leszen.*

Vęgtire, hogy meg ęsmęrtessem veled. mi lęgyen az igazgatęs, kęt fę dolgot teszke elędben a nagy renden lęvęknek őktatęsokra, kęrlek olvasad figyelmetesęgel.

Az elsęt, az szent iręsbol adom elędben a melyben, rettentę intęseket ँd a szent lęlek. a nagy uraknak

Halyętok meg azęrt kiralyok, tanulyatok. fęld hatęrinak biręi.

⁵²³ *Hajtsętok ide fęleiteket, ti kik a sokasęgokal birtok, ęs tetzetek magatoknak, a nemzetsęgek seregęben, mert a hatalom az urtol adatot nęktek, ęs az erę a Felsęgestęl. ki meg kęrdezi ati tselekedeteket, ęs gondolatotokot meg visgęllyę, mert midęn az ő orszęga szolgai voltatok nem igazęn itęltetek. se meg nem őriztętek az igazsęg tęrvęnyit. se az Isten akarattyę szeręnt nem jęrtatok, rettenetesen, ęs hamar meg jelenik nęktek, hogy igen kemęny itęletek leszen azoknak, akik uralkodnak, mert a kitsinnek irgalmasęg engedtetik, ahatalmasok pedig hatalmason szenvednek kinokat. mert az Isten senki szemęlyęt nem vęlogattyę, se nem fęl senkinek nagy voltętol. mert a kitsint, ęs a nagyot ő teremtette, ęs egyenlę kępen gondgyę vęgyon nęki mindenekre. az eręsebekre pedig eręseb kinzęs kęvetkezik. Adnę Isten hogy mind azok akiknek valamely hatalmok vęgyon avilęgban. olvasnęk gyakorta ezeket az intęseket*

A męsodik fę dolog. a melyet elędben tęszke, szent Agoston intęsi. a melyekben ez a nagy szent eszeręnt írję le. a nagy renden lęvęknek kętelesęgit.

⁵²⁴ *Mi nem tisztellyęk azęrt a keresztyęn Csęszęrokokot mint boldogokot, (:hasonlot kel mondani a menyiben illik a nagy renden lęvękręl.) azert hogy sokęig. uralkodtanak, se azęrt hogy bękesęgben meg halvęn. a gyermekeket hagytęk magok után a szekben, vagy azęrt, hogy*

---

⁵²¹ Ezech. 32. principes ejus in medio illius quasi lupi rapientes praedam. ad effundendum sanguinem. et ad perdendas animas, et avare ad sectanda lucra.

⁵²² quia dimisisti virum dignum morte erit anima tua. pro anima ejus. 3. reg. 20.

⁵²³ Sap. 6. 2.

⁵²⁴ S. Aug. lib 5. de civitate Dei. cap 14. neque enim nos. christianos quosdam Imperatores ideo felices dicimus, quia vel diutius imperarunt, vel imperantes filios morte placida reliquerunt. vel hostes reipublicae domuerunt. vel inimicos cives adversus se insurgentes, et cavere, et oprimere potuerunt, hoc enim, et alia vitae. hujus aerumnosae. vel munera, vel solatia, quidam enim Cultores daemonum accipere meruerunt. qui non pertinent ad regnum Dei. quo pertinent Isti, et hoc ipsius misericordia factum est. ne ab illo ista qui in eum crediderunt. velut summa bona desiderarent.

idegen, vagy ország beli ellenségeket meg győzték: mert mind ezek, a melyek tsak jelen. valok. vagy e mostani nyomoru életnek vigasztalási, meg adattak volt a pogányoknak is. akiknek nintsen semmi részek az Isten országában, és ezt az Isten. a maga irgalmaságából tselekedte. eszerént., azért hogy a keresztyének ne kíványák tölle azokat a jókót. ugy. mint ha azok, örökös jók volnának,

⁵²⁵ *De mi öket azért tarttyuk boldogoknak, hogy ha igaságosan uralkodnak*

Hogy ha a nagy ditséretékért. és a mód nélkül valo tiszteletekért melyeket nékik adnak. kevélységből magokat fel nem emelik. de ha mind ezek közöt reá emlékeznek arra hogy halando emberek,

Hogy ha hatalmakot a Felséges Istennek szolgálattýára fordittyák, hogy az ö szolgálattya és vallása el terjedgyen.

Hogy ha az Istent szeretik, félik, és tisztelik.

Hogy ha azt az örökös országot inkább szeretik., a hol nem tartanak attol. hogy társok léssen.

Hogy ha okoságal büntetik avétket. és ha könnyen meg engednek,

Hogy ha a büntetést a közönségesen valo haszonért. és tsendeségért tselekeszik. és nem azért, hogy a magok gyüöltséginek. és haragjának eleget tegyenek. és hogy ha azért kegyelmeznek meg másoknak. mert reménlük meg térésit, és nem azért hogy büntetetlen akarnák hagyni.

Hogy ha a keménységet, a melyel kel lenniek gyakorta, meg enyhittik irgalmaságal. és jó téteményel.

Hogy ha. arosz kívánságoktol. és rendeletlen gyönyörüségektől. magokat annal inkább el vonnyák, mennél nagyob hatalmok. és szabadságok volna azokra

Hogy ha nagyobnak tarttyák a magok kívánságinak parantsolni. mint az egész földön lévő nemzeteknek.

Hogy ha mind ezeket nem avilági ditsőségért, hanem az örökké valo életért tselekeszik.

Hogy ha magokat Isten előtt meg alázván. az imádságnak áldozattýát ajánlyák néki, bünöknek botsánattýára

Azt mondgyuk hogy a nagy renden lévők, kik eszerént élnek. boldogok ez életben areménség által, mivel a másikában. valójában azok is léssenek

---

⁵²⁵ Sed eos felices dicimus si juste imperant. si inter lingvas sublimer honorantium. et obsequia nimis humiliter salutantium ne se extollunt, sed se homines esse meminerint. si suam potestatem ad Dei cultum maximé dilatandum Majestati ejus famulam faciunt. si Deum timent; colunt. diligunt. si plus amant illud regnum ubi non timent habere consortes, si tardius vindicant, facile ignoscunt. si eundem vindictam pro utilitate regendae tuendeque reipublicae non pro saturandis inimicitarum odiis exerunt. si eandem veniam non ad impunitatem. iniquitatis sed ad spem correctionis indulgent. si quod aspere coguntur plérumque decernere. misericordiae lenitate et beneficiorum largitate compensant. si luxuria tanto eis est castigatior quanto posset etse liberior. si malunt cupiditatibus pravis. quam quibus libet imperare. et si haec omnia faciunt non propter ardorem inanis gloriae., sed propter charitatem. felicitatis aeternae. si prosuis peccatis. humilitatis. miserationis et orationis sacrificium Deo suo vero immolare non negligunt, tales christianos Imperatores dicimus esse felices. interim spe. postea reipsa, futuros. cum id quod expectamus evenerit.

II Articulus.

A Birák. és a Magistratusok hivatalyiról.

Valamit ide fellyeb mondánk., mind azok a birákat. és a magistratusokat is illetik. de vannak még más kötelesegek is. a melyek különösön tsak őket illetik, a melyekre kel készülni azoknak. a kik ezekre a hivatalokra rendeltettek.

Hogy ha ezekre rendeltettél. a felyeb valo intéseken kívül., a melyeket követned kel, a menyiben tégedet illetnek. szorgalmatoságal kel követned a mik következnek.

⁵²⁶ A szemeid előtt legyenek mindenek felet a szent Josaphat királynak ezek a nagy intési. a melyeket ada a biroinak. mondván *Vigyázatok arra a mit tselekesztek, mert nem egy embernek ítéletét követitek. hanem az Istenét. És valamit itélni fogtok. a reátok viszá esik. Az Istennek félelme legyen veletek, szorgalmatoságal. és figyelmeteségel tselekedgyetek mindeneket.* Ezeket az intéseket a szent Lélek minden biráknak adgya ezen szent király által.

2. Hogy ezeket az intéseket követhesed, azon légy hogy ebben a hivatalban tudos lehess., és igen alkalmatos, hogy jól vihesed végben ezt a tiszttséget, nem esvén az iránt semmi véteken, reá emlékezel arra. hogy a jószág., a betsület. és gyakorta, az emberek élete, ate szádtól fügnek, hogy ha elégtelenségedért. ezekben magadot meg tsalod., számot adcz mind azért akárért. a melyet a felebaratod szenved.

3. Elégséges lévén. erre a tiszttségre. magadnak ne hidgy, és soha semmit hirtelenségel. ne ⁵²⁷ tselekedgyél, hanem visgáld meg jól adolgot a melyről itélni akarsz., *szorgalmatoságal meg visgáltam a dolgot.* mondá jób. *a melyet nem tudtam.* netarttsad magadot a mások iteletihez, hanem azt tud meg, hogy ha rosszul itélsz, vagy tudatlanságból. vagy hirtelenségből. vagy a más ítéletire valo nézve., tartozol viszá adni akárt a melyet ítéletedel okoztál. erre jól figyelmez, mivel igen kevesen vannak. olyan birák. akik erről gondolkodnának.

4. Az ajándék. soha meg ne rontson tégedet a melyet ugy kel egy jó bironak el kerülni ⁵²⁸ valamint a mirigyet. *Ajándékot nem fogtok venni.* mondgya az irás a biráknak, *mert meg vakittyta abölcseket; és meg ronttya az igazakat, jaj néktek. akik igazá teszitek a gonoszt az ajándékért., és el veszitek az igaztol. az igasságot.* se a fenyegetés. se az ígélet, se a ⁵²⁹ hizelkedés. egy bironak meg kel vetni mind ezeket, és magaban tellyeségel el tekélleni, hogy soha se semiért. se senkiért igazágtalanságot nem tselekeszik., abölcznek ezen szép ⁵³⁰ mondása szerént., *viaskodgyál az igassáért. ugy mint az életedért. és oltalmazd meg azt. mind halálig.*

5. Vigyáz arra, hogy személy valogató ne légy. ez olyan rosz. a mely igen könnyen szivárkozik a birák. és a magistratusok elméjiben. és a mely sok igazágtalanságot követet vélek. a gazdagokat szabadoson botsáttják magokhoz. kedvezésel halgattyák őket, a dolgokat tsak hamar el végezik. és mindenben kedveket keresik, de a közép rendűek, és a szegények, feléjek sem mehetnek., kemény szókót vesznek., az ő dolgokat el halogattyák. és olyan hoszas időkre halaszttják, a melyért nagy károkot szenvednek. az ilyen igazágtalanságok a személy ⁵³¹ válogatástól jönnek. és a melyet az Isten tellyeségel tilttya a biráknak. *Halgasátok meg azt a*

---

⁵²⁶ praeciens iudicibus. videte ait quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium. sed Domini. et quod cumque iudicaveritis. in vos redundabit, sit timor Domini vobiscum et cum diligentia cuncta facite. 2 paral. 19.

⁵²⁷ Causam quam nesciebam diligentissime investigabam

⁵²⁸ Deut. 16.

⁵²⁹ Isaiae 5

⁵³⁰ Eccle. 4

⁵³¹ Deut. 1.

kit ítélték, és a mi igazságos azt ítéllyétek. akár haza béli, akár idegen légyen a. semmi különböztetés nem létszen aszemélyek között; a kitsinyt. ugy meg halgasátok valamint a nagyot, és semmi személy válogatást ne tegyetek. mert az, az Isten ítélete.

6 Ály bátorságal ellene a rosznak, az igazágtalanságoknak, az erőszakoskodásoknak. a⁵³² melyeket ha látod hogy a gonoszok követik, főképpen a nagy renden lévő. tartozol azok ellen állani minden tehetségedel., *Ne keresed biro lenni, mondgya a bölcs. hogy ha elegendő bátorságod nintsen, hogy ellene ály a hamiságoknak, ne hogy meg ijedvén valamely nagy renden lévőnek színe előtt. kötelességedet el ne mulasdad.* az Isten az ő profétája által, a⁵³³ bírának., a nagy rendekhez való kedvezéseket, a nagy vétkek közí számlállya. *a fejdelem kéri, és a biro meg adgya kérésit.* vigyáz az ilyen fogyátkozásra, amely a bírátot, és a magistratusokat igen vétkekeké teszi Isten előtt: mindenkor abban agondolatban légy, hogy el kel inkább vesztened minden jószágodot, és még az életedet is, hogy sem valamely nagy renden lévőnek akarattyát kövesed, hogy ha az, igazágtalan.

Meg ne engedgyed a menyiben tölled lehet., a tsalárdságokat. álnokságokat. és más egyéb igazágtalanságokat, a melyeket követnek. a perlekedésekben a prókátorok, és más egyéb tiszték.

7. légy szorgalmatos meg büntetni avétket, és el törteni a gonoszul tselekedőket, és mind azokat. valakik háborgattyák aközönséges tsendeséget, minden személy valogatás nélkül.

8. Légy gyámola a szegényeknek, özvegyeknek, árváknak, és mind azoknak. a kik igazágtalanságot szenvednek, erre ate tiszttséged kötelez tégedet. és eszerént tselekedvén. az⁵³⁴ Isten áldásit veszed magadra. tanuld meg ezt a szép intésit a szent léleknek. *szabadisd meg azt a ki boszuságot szenved akevénynek kezéből, és ne légy kedvetlen ate szivedben, az ítéletben irgalmas légy az árvákhoz. mint atya, és anyoknak férje helyet légy, és te lész mint a Felségesnek engedelmes fia. és inkább könyörül rajtad, hogy sem az anya afián. oh' mely boldog vigasztalása lehet egy bironak. és egy magistratusnak. a midön ezeket el mondhattya⁵³⁵ jóbal: *A mely fül hall vala, boldogít vala engem, azért hogy meg szabadítottam volna a kiálto szegényt, és az özvegy szívet meg vigasztaltam, atyok valék a szegényeknek. és a pört melyet nem tudok vala igen szorgalmatosan meg vizsgálom vala.**

9 vigyáz hogy soha olyan vétékben ne esél. mint a melyet meg büntetz., mitsoda ortzával büntetheted meg az olyan vétket . . a melyet magad is tselekeszed. ? valahányszor. ítélsz. mind anyi sententiát mondasz magadra. a mely az utolso napon. ate kárhoztatásodra létszen. akoron azt hányák szemedre. hogy meg büntetvén atolvajt, magad is el loptad a más jószágát, többet kívánván mászol mint sem a mint kívántatot volna, magadnak tulajdonítottad igazágtalanul. a tolvajoktól vet jószágot, a melyet viszá kellett volna adni. a kié volt, a melyben nagyob tolvaj voltál a tolvajoknál is, mivel azért rendeltettél volt, hogy kinek kinek viszá ad a magáét. még is te fosztasz meg másokat. és más egyéb illyeneket.

Végtire fiam. vigyáz. hogy sene ítély, se ne igazgass másokat, hogy ha azok a négy tulajdonságok benned nintsenek, a melyeket az irás kíván hogy legyenek abiráknak, és azokban. akik igazgatnak. ugy mint. *abölcseség. az Isteni félelem. az igazágnak szeretete, és a⁵³⁶ fösvenységnek gyüülösége.* Ezt a négy dolgot láttyuk a Jethro Mojsesnek adot bölcs

---

⁵³² Eccle. 7.

⁵³³ Michae. 7. princeps postulat. et iudex in reddendo est.

⁵³⁴ Eccli 4. 9.

⁵³⁵ jób. 29. 11.

⁵³⁶ Exod. 18

tanásában. a ki is azt jóvallá néki hogy az Izrael népének igazgatására. választana. *bölcs embereket, Isten féltöket, igasság szeretöket. és a kik gyüllölyék a fösvényiséget*

III Articulus.

Az udvari eletről.

Ez az élet tellyes veszedelemel, a melyet igen nehezen kerülük el azok., a kik arra adgyák magokat. a gyenge jó erkölcsököt hamar meg romlanak. az erősebek meg tantorodnak. és igen nehéz öt el nem veszni. az olyan élet, a melyben tellyeséggel uralkodik a kevélység, a nagyra vágyás. a hivalkodás. a heverés. a tzifrálkodás. a mértékletlenség, a mód nélkül való gyönyörüségeknél szeretete, a világi jóknak telhetetlensége, a vallás ha öt fel találtatik., a tsak kép mutatásból, és két színüségből vagy. és ki ki tsak anyit mutat ki abból. a menyit elegendő hasznára, a valóságos jó erkölcsöt. öt meg vetik, tsufolyák. és gyakorta üldözik. öt az elő menetelnek telhetetlen kívánságában foglalatoskodik mindennek elméje. ki ki tsak a maga hasznáról, és szerentséjéről gondolkodik. innét vannak a hizelkedések, a kedvkeresések, a méltatlan maga meg alázások. a hamis barátságok, az el színlések, a melyekel jó ábrázatot mutat azoknak, a kiket szivekben gyüllölik., innét az után, az irigységek. tsalárdságok, álnokságok., a hamis mód keresések. hogy egy másnak árthasanak. és elé mehesenek egy másnak kárával. hát még a veszedelmek, harag tartások. boszu állások. és más sok veszedelmes dolgok

Ez így lévén, azt mondhatnád miképpen lehet üdvözülni abban arendben, és hogy mit kellesék tselekedni azoknak, a kik abban vannak?

Ezekre azt felelem hogy ha szinte az üdvözülés ne legyen is tellyeséggel lehetetlen abban arendben, mind azon által az igen nehéz, és azok akik arra rendeltettek. igen tarthatnak. és nagy vigyázással kel lenniük, azon életnek veszedelmi iránt, hogy ha pediglen valamely szükség. vagy a familiád. vagy valamely tiszttség arra a hivatalra rendel, ezekre vigyáz.

Először. azt el kel tellyeséggel magadal hitetned. hogy minden bizonyal a földi dolgok, azuróságok. gazdagságok. a gyönyörüségek., mind ezek el mulnak, és magad is el mulsz ezeket. de az öröké valóság soha el nem mulik

Másodszor. az előmenetelben és a szerentse keresésben légy mértékletes, elégedgyél meg a magad rendivel. és tarttsad azt. hogy nagyobb boldogságot nem kereshetz. mint ha az üdvözégedet keresed. *mit használ az embernek.* mondgya az Isten fia. *ha az egész világot magáévá teszi is. ha az lelkét el veszti.* boldog lenni egy kevés ideig. és boldogtalan örökösön, oh ! fiam mely szép boldogság a. ha az menyit meg nyerhetik.

3. Tedd fel azt tellyeséggel magadban., hogy valóságos keresztyéni életet élsz. és hogy soha semiért az Istent meg nem bántod. ezt a fel tételt. gyakorta ujjisd meg magadban., és kérjed Istennek kegyelmét. annak meg tartására.

4. okosan viselgyed magadot minden tselekedetidben. senkit meg ne sérts. legy aláztatos, emberséges, kész a szolgálatra, azon légy, hogy mindennek kötelességgel legyenek hozzád, azt pediglen nem világi okból., hanem felebaráti szeretetből. sok dolgot a mit hallasz titkold el magadban. és ted hallatlanná, ne kíványad azt tudni. hogy mit mondanak felöled. a szó hordásnak hitelt ne adgy. a mely rend szerént nem igaz, vigyáz arra, hogy kivel. tész barátságot, és olyanal ne légy barátságban, a kinek példája, beszéde. meg változtathatná elmédet, és el forditana a jó erkölcsről. a melytől igen félhetni. az udvari életben.

Végűre. ez az élet tele lévén veszedelemel. szükséges hogy attól magadot meg oltalmazad. a gyakorta való imádságokkal, a szenttségekhez való gyakorlással. az okos embereknek

tanáttsával. a jó könyvek olvasásával. és az olyanoknak példájival. a kik az udvarnál szentül éltenek. vagy a kik még most is a jó erkölcsben élnek.

IV Articulus.

A hadi rendről.

Ez a rend nem aláb valo veszedelmes az elsönél. se az üdveségre valo akadályok. nem kevesebek, ez a rend magában igen jó; szükséges lévén az ország meg tartására., ellene álván az idegenek erőszakoskodásinak., mind pediglen a vallás oltalmára. de már mostanában ez a rend anyira meg romlot., hogy tsak nem lehetetlen abban üdvezülni.

A rosz erkölcsök közöt a melyek ebben arendben uralkodnak. ött, igen közönséges. és rettentő. az első. a vallástalanság. a mely rend szerént valo a hadi embereknél., a meg is vetteti vélek az Isten szolgálattját. és az üdveségeket, és a mely az Istentelenségre. is viszi őket. a 2.. az utálatos esküvés. és az Isten szent Nevének káromlása, a 3. a tisztátalanság, a mely inkább uralkodik ebben arendben. mint a többiben., a 4. a duellum. a mely sok számuakot áldoz fel az ördögnek. és az örökké valo. tüznek. az 5. a huzás, vonás. lopás. erőszakoskodásokban áll.

Igen nehéz a hadi embernek, hogy az ilyen vétkekben ne esék, a leg okosab. és a leg jobb erkölcsü azt idővel tsak meg tanulya, és végtire meg romlik, vagy a példára. vagy a mások jóvallásokra.

Oh ! fiam. hogy ha valamely szükség erre a rendre viszen. tud meg azt. hogy elége nem félhetz veszedelmedtől, hogy ha pedig el akarod kerülni az örökös veszedelmedet., szükséges hogy ezekre igen vigyáz.

⁵³⁷ 1. Erre a hivatalra, tsak igen nagy okra valo nézve adgyad magadot; vagy azért hogy a nemeséged arra kötelez, vagy a közönségesen valo szükségért. vagy valamely mas nagy okért, de soha sem a vakmerőségert, a szabad életért, a heveresért., se azért hogy prédából. lopásbol. huzasbol. meg gazdaguly, rend szerént ilyen indulatok viszik sokakat a hadi rendre. és ezek okozák a veszedelmeket a melyeket ót látunk

⁵³⁸ 2. Tedd fel magadban. hogy ugy fogsz elni. a mint egy Isten félő emberhez illik, el is fogod kerülni a társaidnak rend szerént valo vétkeit. nem gondolván mind azokat. a mit fognak felöled mondani. eleinte a néked nehéz lészen. de végtire meg gyözöd magadot

⁵³⁹ 3 Ne tarttsad abban a nemesi vért, se a bátorságot. hogy senkitől semmit ne szenvedgy, hanem mindenel meg verekedgyél, hanem abban., hogy hüséget. és bátorságot. szolgáljad fejedelmedet. és hazádot. tedd fel magadban., hogy soha senkivel duellumban meg nem verekedel, enélkül. a kegyelembe nem lehetz. és ha abban nem vagy., a halálos vétkeknek, és a kárhozatnak. szüntelen valo veszedelmiben vagy. ha minden féle jót tselekednél is. ha olyan szent életet élnél is mint aleg nagyob szent, de ha azt fel nem teszed magadban. az üdveségnek uttyán nem vagy. minden gyonásid szenttség törések, és utálatosságok Isten előtt., mert mindenkor. abban az akaratban maradcz. hogy ötet halálosan meg bánttsad. a halálod oráján valo gyonásod is, hogy ha arra időd lészen, semmi hasznodra nem fordul., mert éltedben, soha azt fel nem tetted volt magadban, lehetetlen hogy halálod oráján igaz és valóságos akaratod legyen arra. a duellum szintén olyan nagy véték, valamint agyilkosság, azt pedig tudod hogy az

---

⁵³⁷ non enim militare delictum est. sed propter praedam militare peccatum est.

S. Aug. serm. 19. de verbis Domini

⁵³⁸ apud omnem christianum prima honestatis debet esse militia idem ibid.

⁵³⁹ Hoc primum cogitor quando armaris ad pugnam quia virtus tua etiam ipsa corporalis donum Dei est. sic enim cogitabis de dono Dei. non facere contra Deum. S. Aug. epist 205 ad bonifacium

Isten mint utállya agyilkoságot, a mely el ronttya az Isten képit, és az ő kezeinek munkáját, a⁵⁴⁰ melyet oly igen utállya az Isten. hogy nem akarja hogy meg botsásanak a gyilkosnak. *A ki az embernek vérit kionttya, annak avére ki ontatik, mert az ember az Isten képére teremtett.* gondold meg hogy a mely vért ki ontasz. boszu állást fog kérni ellened Istentől. valamint az Abel vére. kain ellen. a lélek pedig a melyet el vesztesz. örökké fog átkozni, ate lelked üsmérete pedig szüntelen a szemedre hánya azt a vétket, szüntelen valo nyughatatlansagban, rettegesben. és félelemben fog tartani., az Isten boszu állásáért a melyet el nem kerülöd. vagy ezen, vagy a más életben.

De hogy a duellumot el kerülhesed, kerüld el az, arra vivő okokat., ugy mint, aveszekedést. a haragot. a versengelést. senkit meg ne boszonts., ha valakit meg sértesz., tégy eleget néki, és mutasd meg néki. hogy nem szán szándékal bántottad meg.

A mi pedig az életedet illeti. se esküvő. se káromkodo ne légy. valamint mások. kerüllyed⁵⁴¹ mint a halált. a tisztátalanságot. meg ne engedgyed a rendeletlenségeket, a káromkodásokat. igaságtalanságokat a huzást. predálást, lopást., a szenttség töréseket. és más egyebeket, a melyeket a hadi emberek követhetnek., azal tartozol; főképen ha te vagy a fejed. számot is adcz Istennek minden rendeletlenségeért, a melyek történnek jelen létedben, hogy ha azokat meg engedted., és tartozol. viszá adni a kárt, a melyet másoknak tettek a te fogyatkozásodért, vigyáz. hogy soha semmi igaságtalan dolgot ne parancsoly, se amasok parancsolatit végben ne vid. a midön világosan látod hogy igaságtalanok

Légy örömet segittséggel a nyomorultakhoz, visellyed gondgyád a szegényeknek, és mind azoknak. a kik. erőszak tételt, vagy igaságtalanságot szenvednek, fel ne fuvalkodgyál a⁵⁴² gyözedelemben. se kegyetlenséggel. a meg gyözetettekhez, hanem kegyes, és szánakodo. a menyiben az okoság azt meg engedi, szent Agostonnak ezen mondási szerént a ki is azt mondgya. valamint a viaskodo ellenséggel erőszakal kel bänni, ugy irgalmaságot kel tenni, azal akit meg gyöztene. a midön már nem árthat

Visgáld meg gyakorta a magad lelked üsméretit. hogy mindenkor jó rendben lehess. gyonyál meg gyakorta, kérjed gyakorta az Isten kegyelmét. hogy el kerülhesed hivatalodnak veszedelmit.

V Articulus

A világi életnek. meg más rendeiről.

A négy rendek. a melyekről ide fellyeb szollottunk., leg nehezebek, és leg veszedelmesebek avilági életben. ugyan ezen okból is kellett azokrol böven beszélleni, a többiben is találkozik mind nehézség. mind veszedelem; tsak rövideden szollok még egy nehányrol.

A prokátoroknak, és az notáriusoknak. a tudatlanságot igen kel kerülni, a dolgokban valo hirtelenkedést, roszt pert. nem kel hogy fel válallyanak, az az, a mely igaságtalan, vagy helytelen. a perlekedést ne tanátsollyák a kételkedő dolgokban. a tsalárdságot, álnokságot, ravaszságot. igaságtalanságot el kerüllyék, másokra se bestelenséget. se gyalázatot ne mondgyanak. semi olyan titkot ki ne nyilatkoztasanak. a mely a dologhoz nem tartozik. a peres feleket ne szenvedtessék, hoszas voltokal. és halogatásokal; hamis ítéletet ne tétesenek,

---

⁵⁴⁰ gen. 9

⁵⁴¹ S. Aug epist 205. ad bonifacium ornet mores tuos pudicitia. conjugalis. ornet sobrietas, et frugalitas. valde enim turpe est, ut quem non vincit homo. vincat libido. obruatur vino. qui non vincitur ferro.

⁵⁴² S. Aug. supr Hostem pugnatem necessitas perimat. non voluntas, sicut enim rebellanti et resistenti violentia redditur. ita victo vel capto misericordia jam debetur maxime in quo pacis perturbatio non timetur.

se több jutalmat munkájokért ne kívánnyanak. mint sem kívántatik., fő képen a tehetetlenektől., a két részt haragra. gyűlölségre ne indítsák, És mind ezek után. az elméjeket anyira ne foglallyák a dolgokban., hogy se az Istenről. se az üdvösegről ne gondolkodhasanak, a mely igen rend szerént valo dolog a törvényes embereknél. a kik mindenről gondolkodnak. magokon kívül. és a kik a mások világi dolgaiban munkálodván. el mulattyák üdvösegeknek örökös dolgát.

Az orvos doktorok, akiknek hivatalyok szükséges az emberek életek. és egéségek megtartására, ezeknek el kel kerülni atudatlanságot., a hirtelenkedést a tanács adásban., szorgalmatoságal kel meg üsmérniek a nyavalyát a melyet gyógyítani akarják. gondgyok légyen arra is. hogy idején adgyák tudtára. a betegnek. a lelkéről valo rend tévést. mivel sokan rossz állapotban hálnak meg. az ilyen el mulatásért, gyakorta abban is vétenek hogy a természetnek igen sokat tulajdonittanak. és az Istennek igen keveset.

A kereskedőknek el kel kerülni a fősvénységet. vagy is a mód nélkül valo nyereséget, a mely tellyeségel el foglallya elméjeket, a tsalárdságot, a portékájoknak meg hamisítását, hasonlot lehet mondani a mester emberekről. és mind azokról. a kik pénzel., vagy mesterségekkel kereskednek.

Ez így lévén minden féle hivatalban vagyon vétek. és veszedelem, a melyeket meg kel üsmérni, minek előtte azokra adgya magát valaki. hogy azt el lehesen kerülni. mert enélkül az üsmerettség nélkül. a mások nagy uttyát követik, a hivataloknak fogyatozásira adgyák magokat. és a fogyatozásokért. az üdvőség el vesztésire.

XII Rész

A hazaság rendéről.

A midön a fellyeb emlitet világi rendek közül valamelyikére adod magadot. az idő eljö a melyben a világban valo meg telepedésről is gondolkodol, a mely rend szerént a házaságal lesz meg. szükségesnek gondoltam lenni, hogy holmi intéseket adgyak néked., a melyekkel el kerülhesed a vétkeket a melyekben esnek. ennek a rendnek választásában., a mely vétkek sok nyomoruságokat okoznak. és gyakorta örök kárhozatot is. azért ezen rendről, két dolgot adok elődben. először. hogy mit kel tudni erről a rendről. másodsor. mitsoda készülettal kel arra adni magadot, hogy jövodra fordullyon.

I Articulus.

Hogy mit kel meg tudni a házaság rendéről.

Négy dolgot kel meg tudni ezen rendről. annak szenttségit, köteleségeit. hasznait. és veszedelmit.

Azt mondám először. hogy ez a rend szent, mivel az Isten maga rendelte és szentelte ezt meg, még világ kezdetekor, és az után. az ő szenttséges Fia által. a szenttségek közti emeltet, hogy meg szenteltye a személyeket. a kik arra adgyák magokat, és hogy szükséges kegyelmet adgyon nekik arra, hogy méltan véghez vihesék annak köteleségeit, Ez így lévén ez a rend⁵⁴³ minden modon szent, azért mert az Isten maga volt annak kezdője, mert a szenttségek közti emeltetet mert a meg szentelő kegyelmet neveli azokban kik azt veszik. egy szoval azért mert

---

⁵⁴³ Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in christo. et in Ecclesia. Ephes.

fő módon jelenti. a krisztusnak az anyaszent egyháza az ő jegyesével való meg egyesülését, ezen ókból is nevezé szent Pál nagy szentségnek.

2. Ennek a rendnek szentsége., nagy kötelességekkel jár. a melyek között az első a. hogy arra szentül adgyad magadot, az az, jó készületedel. a második a, hogy szent. és valóságos keresztyéni életet élj. az Isteni félelemben, és az ő parancsolatának végben vitelében, valamint⁵⁴⁴ az írás mondja. szent Zakariásról. és szent Ersébetről., a társadhoz nagy hűséggel légy. mértékletes a szabados gyönyörűségeiben. a gyermekeket, az Isteni félelemben kel fel nevelni, gondgyokot viselni. és gondolkodni, mind lelki. mind testi jóvókrol.

3. Ennek a rendnek. hasznai. nem olyan nagyok az üdvösségre. mint az egyházi. vagy a szerzetes rendké. az is bizonyos hogy nem kötelez olyan nagy tevékenységre. és ha ezen két renden felül való valamely hasznai vannak., a csak a, hogy nem kötelezvéni olyan nagy dolgokra, nagyobb könnyedséget is ad az üdvösségre. hogy ha más képen valamely más akadály nem találkozik . . a mi világi hasznokat illeti, azokat ide nem számlálom, mivel ezt a rendet. az üdvösségre való nézve tekintjük., úgy is a mely gyönyörűségeket. és kedveségeket abban találunk. nem hasonlíthatni. a bajhoz. és a szomorúsághoz a melyekkel teli, valamint szent Pál⁵⁴⁵ mondja. hogy a nyomorúságok, a házasság járnak. *Tribulationem Carnis habebunt*

4. Ennek a rendnek veszedelmi nem kevesek. a melyek anél is nagyobbak, hogy azoktól se nem tartanak. se azokat észre nem veszik. magok azok. a kik azokban vannak

Az 1 veszedelem. származik gyakorta a mód nélkül és rendetlen szeretettől. a melyel vannak a házasok egy máshoz. a mely oka, hogy végzetlen vétkekben esnek az egy máshoz való kedv keresésért. inkább is tartanak egy mást meg szomorítani. mint sem az Istent meg bántani. és az ő haragjában esni,

A 2. veszedelem. az elsővel ellenkező óktól származik, úgy mint agyünlöségtől, a melyel. vannak némelykor egy máshoz., ezt az ellenkező természet okozza, vagy a gyanóság. vagy más ilyenek, a mely gyünlőség, szüntelen való vétkeket, és nagy nyomorúság jár.

A 3 veszedelem, a gyermekekhez való rendetlen szeretetektől jö., a mely végzetlen vétkeket okoz a szülőkben. a midőn. azon helytelen szeretetért, a gyermekeknek világi jóvókra fordítják minden gondokat, úgy mint, az egészségekre szépségekre. a világban való előmenetekre., hogy nekik sok jószágot gyűjthesenek, a mely csak veszedelmekre fordulhat, hogy őket jól el helyeztethessék, és azokban. el mulattassák őket jól nevelni, oktatni, a jó életre inteni.

A 4 veszedelem a. hogy a világot igen szeretik. és magokat mód nélkül adgyák, ajószág. és a gyönyörűség szeretetire, a mely szeretet el veszti véleket. a valóságos jókhoz való kedvet. a melyek a kegyelemnek, és az üdvösségnek jóvai, ezért is mondja szent Pál. hogy aki házas. a világi dolgokra adgya magát. és az ő elméje. meg vagy on oszolva, az Isten, és a világ között; ki nem mondhatni ezeket a veszedelmeket, hogy micsoda nagyok. és a házasoknak nagy szükségek vagy on a kegyelemre, mely azokat véleket el kerültesse.

---

⁵⁴⁴ luk. 10. Erant autem iusti ambo ante Deum in cedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela.

⁵⁴⁵ 1 Cor. 7.

⁵⁴⁶ 1 cor 7. qui cum uxore est sollicitus est quae sunt mundi. quo modo placeat uxori. et divisus est.

II Articulus.

Hogy mitsoda készületel kel lenni a házasság rendéhez

El mondhatni valósággal. hogy a házasság rendiben valo nyomoruságoknak. leg nagyob része, a rosz készületektől származnak. ugy mint a következő fogyatkozásoktól.

Az első, az ifiak roszul valo élettyektől, fő képen. mihent az iskolákat el hagyák. a házasságok idejéig. mert ha a bölcs azt mondgya. hogy az Isten áldot házasságot ad azoknak., a kik ifiuságokban jól éltenek, ebből világosan a következik. hogy meg bünteti az ifiuság vétkeit a nyomorult házasságal. a mint ezt minden nap láthatni.

A második fogyatkozás. a rosz szándék., a melyel mennek ebben a rendben; nem tzeolván más végre aházasságban. hanem tsak a testi gyönyörüségekre., elég tételekre., a melyeket mind más képen talállyák, mint sem a mint gondolták

A 3. fogyatkozás, az el vevendő személynek választásában vagyon; a mely választást. rend⁵⁴⁷ szerént. az Isten akarattya nélkül tselekeszik, nem üsmérvén. se elméjit, se szokását. se természetit. a személynek. a kivel holtig kel lakni. és egyebet nem tekintenek tsak a hasznot, és gyakorta tsak a rendeletlen szeretetet, ugyan eről is panaszkodik szent hieronimus. mondván. gyakorta történik hogy semmi választást nem tesznek a házasságokban, és hogy az aszonynak fogyatkozásit. tsak a lakadalom után tudgyák meg.

A 4. fogyatkozást okozza a rosz készület, a melyel járulnak a házasság szenttségihez, a melyet rosz rendben veszik fel. gyakorta, és mind azok a rendeletlenségek, a melyeket követnek a lakadalomkor. ugy az uj házassok. valamint a vendégek. mert ugyan is, hogy lehesen a. hogy az Isten áldását adgya az olyan házasságra, a hol mind a két részről a sziv tele vagyon tisztátalan gondolatokal., és szemérmetlen kívánságokal., a hol mind a köntösre., mind a vendégségre, olyan költséget tesznek, a mely ellenkezik a keresztyéni mértékleteséggel., és a mely meg haladgya gyakorta értékeket, és rendeket. és hol. mind a beszédben. mind a tselekedetben. minden dolog rendeletlen szabadságban megyen végben., ugy anyira hogy az olyan lakadalmok, inkább ördögi vendégség, mint sem keresztyéni házasság, a melyet meg kellene szentelni a kristus jelen valo létele.

Ezek tehát a rend szerént valo okai a rosz házasságoknak., és mind azoknak. a szomoruságoknak. és nyomoruságoknak. a melyek azokat követik. ezekből a következik, hogy ezt a nagy dolgot jól véghez lehesen vinni, annak leg fővebb módgya a. hogy igen el kel kerülni azokat a veszedelmes okokat

Hogy pediglen azt véghez vihessed; ezeket mivellyed, először, a szükséges hogy három igazságokat hitess el magadal, a mely igazságok meg változhatatlanok ebben a dologban

Az első igazság a, hogy boldognak mondhattya az olyan magát. a ki a házasságnak rendire adván magát., jó választást téssen a személyben. akit el akar venni, ellenben pedig, a roszul valo választásnál., nagyob nyomoruság nem lehet, a második a. hogy az a jó választás., tsak az Isten kegyelmétől vagyon. Es a harmadik, a, hogy az Isten tsak azokat tésszi ezt a kegyelmet, rend szerént, a kik jól éltenek, vagy a kik penitentiát tartottanak. és nem estenek a fellyeb emlitet fogyatkozásokban.

---

⁵⁴⁷ plerisque nulla est uxoris electio, sed qualis obvenierit habenda. si iracunda. ambitiosa quod cum que vitii est post nuptias discimus. Tom. 8. filii sanctorum sumus et non possumus ita conjugii sicut gentes. quae. ignorant Deum.

⁵⁴⁸ Ezekre a három igazságokra a szent lélek maga tanyit. a bölcsnek szája által. mondván. *Hogy a ki jó aszonymra talált. nagy jóra talált: hogy a jó aszonymnak., a férje boldog. hogy az*
⁵⁴⁹ *olyan jó. a mely minden jókot felyül haladgya, és hogy semmit nem hasonlíthatni a jó*
⁵⁵⁰ *erkölcsü aszonyhoz. Ellenben pedig. A ki gonosz aszonymra talált. olyan mint a ki scorpiora*
talált., és hogy könyeb az oroszlánnyal. és a kigyoval lakni. mint sem egy gonosz aszonymal., Egy
okos, és értelmes aszony. az Isten ajándéka. a kihez nem lehet semmit hasonlítani., apélda
⁵⁵¹ *beszédekben a vagyon: hogy a szülék. házat, és gazdagságot adhatnak. gyermekeknek, de csak*
egyedül, az Isten adhat okos feleséget. a bölcs azt mondgya. hogy boldog ember az, aki jó
aszonymra talált. és hogy az, az Isten félok része. az Isten az embernek. azt. jó tselekedetinek
meg jutalmaztatására adgya.

⁵⁵² Raphael Angyal. azt mondá a Sára attyának. hogy a leánya az ifiu Tobiásnak rendeltet. mert ő Isten félo volna, és hogy a többi méltatlanok voltak hozzája. vétkekért. *Huic timentí Deum debetur Conjux filia tua, propterea alius non potuit habere eam.*

A midön magadal jól el fogod hitetni azokat az igazságokat, nagy vigyázással kel el kerülnöd a négy fogyatkozásokat, a melyekről szollottunk, a melyek leg inkább rendszerént való okai arosz házasságoknak., és azokat el kerülvén, kövesed az ellenkező tselekedeteket., a melyek a házasságra való készülétek.

Leg először tehát ély jól ifiuságodban, légy tiszta, és meg ne engedgyed hogy a szivedet meg gyöze atisztátalan szeretet., ne kövesed rosz példait azoknak. a kik veled egy idősüek, és a kik tsak a gyönyörüséget szomjuhozák. tarts attol. hogy az Isten azon által meg ne büntesen, a mely által vétkezel, és hogy a gyönyörüségekért., a melyeket magadnak adcz. ifiuságodban. és a melyek tsak hamar el mulnak, reád ne küldgye. egy nyomorult házasságnak keserüségit. és szomoruságit., a melyek holtig fognak tartani,

Másodszor. a midön ideje lészen a házasságról való gondolatnak., tiszta szemekel tekintsd azt. és légy szent szándékal. mint olyan. aki. nem a gyönyörüséget tekinti az olyan szent dologban, hanem azt a véget. a melyre egy keresztyénnek kel tzelozni, ezt kevés szóval meg mondá Raphael Angyal. az ifiu Tobiásnak, *Az Istennek félelmében házassodgyál meg, olyan szándékal hogy gyermekid legyenek, és nem agyönyörüségnek szeretetiért.* emlékezel meg a sára hét férjeinek rettentő példájokról, a kiket az ördög meg ölé lakadalmok napján. tud meg azt is, hogy Tobiásnak mi okát adá annak az Angyal; *Halgass engemet, mondá néki, és meg mondom néked, hogy kitsodák azok. a kiken az ördögnek hatalma vagyon. azok. tudni illik. a kik az Istent magokból. és elméjeből ki rekesztik., és akik tsak a tisztátalan gyönyörüségeket keresik valamint az okatlan állatok., a kiknek nintsen értelmek., az ilyeneken vagyon hatalma az ördögnek.*

Tarttsad jól eszedben. mind ezeket, és azt tud meg, hogy ha az ördög meg nem öli. abban az orában azokat, a kik a házasság szentségivel viszá élnek, keres ő abban más modot hogy az Istentől vett hatalmát ő rajtok el kövesse, a melynek erejit láttyuk a rosz házasságokban. akik abban nem akarnak esni. el is kerüllyék annak okát, és tsak tiszta szeretet legyen szivekben.,
⁵⁵³ *hogy ezeket valóság. el mondhasák az Istennek. az ifiu Tobiasal. Te tudod uram. hogy nem a gyönyörüségnek szeretetiért veszek feleséget; hanem azért hogy maradékim legyenek, a kikben örökké ditsértésék neved.*

---

⁵⁴⁸ prov. 18.

⁵⁴⁹ Eccl. 26.

⁵⁵⁰ Eccle. 25.

⁵⁵¹ Eccle. 1 6.

⁵⁵² Tób. 6.

⁵⁵³ Tob 8

Harmadszor. jó szándékkal lévén. hogy pediglen olyan nagy dologról jól végezhess. illendő modokkal kel élni, a legelső. és a legszükségesebb a, hogy az Istent kérjed. mivel a jó házasság Isten ajándéka, és legnagyobbat kegyelme azokon a kik erre a rendre adgyák magokat. ezekhez adván azt is. hogy nintsen semmi nehezebb mint egy személynek meg üsmérni. elméjét és természetét, és csak az Istennek különös segítségével kerülhetik azt el hogy meg ne tsalatozzanak, és azt a segítséget kérni kel. szükséges az is. hogy az imádsággal együt. minden tiszteséges modon éljenek, hogy jól meg üsmérhesék a személynek elméjét, és üsmérjék meg minek elötte szeresék. ne hogy valamely rosszhoz. kötelezzék magokat

Negyedszer. a midön már ennek a nagy dolognak a kezdetin vagy, vigyáz hogy el kerüljed a fellyebb említett fogyatkozásokat, a melyeket követik a házasságnak idejében. és mint hogy ez olyan szentség. a melyet a kegyelemben kel fel venni, azért a gyonáshoz, és a Communiohoz kel készülni, avall hogy rend szerént ezt végben viszik, de az is valo. hogy ennél rosszabul tett gyonást nem tesznek egész életükben., mert gyakorta készület nélkül. az elméjük helyin nintsen. se Istenről, se az üdvességről nem gondolkodik, hanem a köntösről, hejában valóságrol. a pompáról, nem is szóllok az olyanokról. a kik sietve gyonnak meg. minden magok vizsgálása nélkül. töredelmeség nélkül. nem is gondolkodván a magok meg jobbításáról., ugyan ezért is szentség törésben esnek a gyonásban. és meg másban., a házasság szentségének fel vételiben., ha ne szolljak is azokról a kik jó gyonást tévén, még házasságok elötte a vétékben esnek, a tisztátalan kívánságokért. nem szükséges elötte adnom., hogy mitsoda nyomoruságokat okoz a házasságokra az ilyen gyonás., mert azon kívül hogy el veszted a kegyelmet, a melyet a szentség ad a házasságoknak a kötelesek végben vitelére, az Istennek átkát veti rájuk, a kit a szentség törésel meg bánttyák. olyan időben, a melyben leg több szükségek vagyon kegyelmére. kerül el ezt a nagy és veszedelmes fogyatkozást. a midön arra az időre jut, meg ne elégedgyél valamely könnyen tett gyonással., végy magadnak arra időt. hogy valóságrol gondolkodgyál üdvességedről; kérjed az Istennek kegyelmét, irgalmaságát., visgáld meg jól lelked üsméretét., minden vétkeidet meg vallyad, ted fel magadban hogy annak utánna szentül fogsz élni. és a házasságnak minden köteleseit végben viszed., kérj a gyontato papodtól. szükséges tanácsokat, olvass olyan könyveket, a melyekből meg tanulhasd a házasságnak köteleseit, én azt jóvallom néked hogy olvasd a Tobiás historiáját. abban meg látod példáját a szent házasságnak.

Végtere, a lakadalomnak napján. kerül el a köntösben., és a ételekben valo bujálkodást., és a szükség felet valo költséget., és adgy tehetséged szerént valo alamisnát a szegényeknek., a ⁵⁵⁴ melyért az Isten áldását veszed magadra., valamint Tobiásról mondgya az írás. *hogy a midön mindnyájan Ament mondtak volna, a lakadalomhoz kezdének, de a menyegző lakadalmát is az ur félemével tarták.*

Vigyáz arra hogy minden tiszteséggel és mértékleteséggel menyen végben. úgy hogy az Isten meg ne bántodgyék. a lakadalomra híván atyád fiait, és jó akaroidot, figyelmeteséggel hid el a kristus Jesust. az az. kérjed hogy legyen jelen kegyelme által., és adgya házasságodra áldását., kérjed az ő szent Anyát is., mivel a kána galileában valo lakadalomkor ez szent szüz vigyázot a lakadalomban valo fogyatkozásra, a mely fogyatkozást meg jelenté Fiának. és kére, és kérésére meg nyere a viznek borá valo változásának nagy tsudáját, hasonlot tselekeszik ⁵⁵⁵ éretted, ha úgy kéred a mint kel. mert a mint szent Bernárd mondgya. hogy ha azoknak testi szükségekhez szánakodással volt a kik ötöt el hitták volt, kétség nélkül a te lelki szükségidhez

---

⁵⁵⁴ Tob. 9. 12.

⁵⁵⁵ S. Bern. Serm 2. de nuptiis Ipsa. dico vobis, si piè a nobis pulsata fuerit non decerit necessitati nostrae. quoniam misericors est, et Mater misericordiae, nam si compassa est verecundiae illorum a quibus fuerat invitata, multo magis Compatietur nobis. si piè fuerit invocata,

is szánakodással léssen, kérésivel meg fogja néked nyerni azt, a mi rend szerént fel nem találhatik a lakadalmokban, nem a földi bór, hanem alelki, ugy mint, az Isteni szeretet. a szent szándék, a házassági tisztaság, az állando jó erkölcs. és mind azok a szükséges kegyelmek., hogy rendednek kötelességit véghez vihesed.

III Articulus.

A fellyeb valo résznek bé fejezése.

Végtire kedves fiam., a midön a világi életre, és a házasságnak rendére fogod magadot kötelezni, ted fel magadban, hogy abban ugy fogsz élni, hogy a te rended oka nem léssen kárhozatodnak. hanem még modgya leszen üdveségednek, erre tzéloztál. a midön választottad, és az Isten tsak erre a végre is adta azt meg néked. kövessed tehát az Isten szándékát. és vid végben. azt, a melyet magadban el tekélttél. ugyan azért is adám ide fellyeb elődben rendednek kötelességit, és annak veszedelmit. hogy ezeket el kerüllyed. és amazokat kövessed.

Azokat a kötelességeket négy dologra tehettyük, a melyekel tartoznak a házasok. négy személyekhez., az Istenhez, feleségekhez, gyermekekhez, és magokhoz., az Istenhez. tartoznak, szent, mértékletes, és az ö parantsolatiban valo étellel, a feleségekhez. tellyes hűségel. a gyermekekhez, az Isten félelmiben valo fel nevelésel. és magokhoz., az üdveségre valo gondal; minden más dolgok felet. adgyad magad eleiben ezeket a négy kötelességeket. mint olyan el mulathatatlan rendeket. a melyek mindenkor szemeid előd legyenek, hogy azokat véghez vihesed.

A mi aveszedelmeket illeti. igyekezél azokat el kerülni. tellyeségel., mi ide fellyeb azokat negy részre osztok, ezek is a rend szerent valo okai, a házasok. testi. és lelki nyomoruságának.

Az első, és a harmadikát. el kerülöd, hogy ha. gyakorta gondolkodol a kristusnak ezen ⁵⁵⁶szavairól. *A ki szüléit, vagy gyermekeit inkább szereti mint engemet, a nem méltó én hozám.* hogy ha ugy szereted az Istent, a mint kivántatik, ötet mindenek felet fogod szeretni. az az, hogy jobban, evilágon mindennél, és olyan aki ilyen formában nem szereti, nem léssen soha arra méltó hogy ötet birhasa az örökké valo boldogságára, a feleséget, és az gyermekeket., az Isten után. az Isten szerént, és az Istenért kel szeretni.,

A második veszedelmet okozza. agyülölség a mely némelykor a házasok közti szivárkozik, olyan ros., a melyet könyeb meg előzni, mint sem meg orvosolni, de hogy mindenikről tehess, abban nintsen jobb mód, mint a, hogy gyakorta gondolkodgyál szent Pálnak ezen ⁵⁵⁷intésiről, *szeresétek feleségeteket. valamint a kristus szerette az Anyaszent egyházát, a kiért magát adta, hogy azt meg szentelleye.* hogy ha ezt a példát jól meg visgáloed, abban meg találod azt a valóságos szeretetet. a melyel a férjek tartoznak feleségekhez, a melynek oly keresztyéni szeretetnek. kel lenni, hogy békeségel. szenvedgyék feleségek fogyátkozásit. és meg nyerjék azokat., helyes, és illendő modokal, hogy ha valóságal. azt ohajtyják, hogy üdvezüllyenek feleségekel.

Végtire a negyedik veszedelmet elkerülöd, a mely avilághoz valo szeretettől vagyton hogy ha eszedben tartod szent Pálnak ezen nagy intésit. a melyeket ad a házasoknak

⁵⁵⁸*Azt mondom azért atyám fiai, az idő rövid. következik, hogy a kinek felesége vagyton is, légyen mint a kinek nintsen., és a kik evilágal élnek, mint ha nem élnének. mert el mulik evilágnak ábrázattya.* akarván nekünk ezek által azt meg mutatni. hogy ez élet rövid lévén, ez

---

⁵⁵⁶ matth. 10.

⁵⁵⁷ Ephes. 5.

⁵⁵⁸ 1 Cor 7. 29.

életnek jóvaival mértékleteséggel kel elni. és mint egy által menőleg. ragaszkodás nélkül.: ez életnek javai, nem lévén allandok. nagy esztelenség volna. a más életnek javainál inkább szeretni, a melyek valóságos jók. és a veszendő jókért el veszteni az örökösököt a melyeknek soha vége nem lészen, és azokat el vesztvén,. örökös nyomoruságokban lenni.

XIII Rész

A Nötelenségnek rendéről

Nem szollok itt az egyháziak. se a szerzetesek nötelenségekről, hanem szollok az olyan személyekről. a kik a világban a házastól magokat el vonnyák, a mely két féle módon lesz meg.: szükségből, vagy választásból., szükségből, a midőn valamely olyan ókból. a mely rajtunk nem. áll, valamely tisztességes házásra szert nem tehetnek. úgy mint a szegénység miatt, az egészség meg romlása miatt. vagy valamely más nagy okok miatt., választásból, a midőn szán szándékal ellene mondanak a házastagnak. hogy minden koron a tisztaságban élhesenek.

Az olyanoknak a kik szükségből való nötelenségben élnek, nagy szükségek vagyon a jó erkölcsre hogy olyan rendben üdvezülhesenek. a melyben kételenségből vannak.

Leg első dolgok a, hogy bekeséggel szenvedgyék a keserüséget a melyet nekik okozhat állapottyok, azt meg gondolván hogy az Isten akarattából vannak az állapotban, a ki helyes okokból rendelte úgy., és főképen az ő üdveségekre, a ki is részelteti őket. az üdveségekre való kegyelmivel.

2. Ezeket magokkal el hitetvén. még egy dolog vagyon hátra, amely nem más. hanem a mint rend szerént mondgyák., a kételenséget jó erkölcsre kel fordítani, jó kedvel vévén a rendet a melyben Isten tette őket, nem adván nekik szabadságot a választásra, az az. hogy rendeket örömet el vegyék az Isten kezéből., és néki szentellyék tisztaságokat, a mely oly kedves lehet előtte. mint ha magok jó szántokból ajánlották volna néki

3. örömet el vévén tehát arendet a melyet az Isten adgya nekik. szükséges magokban fel tegyék. hogy abban szentül éllyenek., és arra minden modot keresenek.

Már mostanában azokról szollok, a kik. magok jó akarattokból. a nötelenséget a házastagnál nagyobra betsüllik., a kiknek szükségek vagyon holmi intésekre.

Először visgáld meg jól. hogy mitsoda indulat viszen erre a rendre., és hogy mitsoda életet akarsz abban elni, mert ha a nötelenséget csak azért választod hogy el kerüllyed a házastag béli bajt, és gondot, és ha abban az állapotban olyan szabadsággal. akarsz élni. mint a házastagban, követvén a gyönyörüségeket, gyakorolván az aszonyok társaságát és a mulattságokat mint ha házastag volnál., a bizonyos hogy ate választásod semmire való., ez olyan tör, a melyet az ördög azért akarja elődben tenni. hogy a tisztaság ellen való véghetetlen vétkekben ejttsen, a melyet lehetetlen meg tartani a gyönyörüségek. és anyi alkalmatoságok és veszedelmek között. erre való nézve azt el mondhatom hogy sokkal jobban tselekednéd ha meg házastagnál, azt else mulasad. hogy ha pediglen. jól, és Isten szerént akarod választani a nötelenségnek rendét, az áitatoságnak indulattából kel arra adni magadot, az az. hogy az Istennek inkább tessél. ebben a rendben., és jobban kereshesed üdveségedet, ennek a rendnek választásában csak épen. ennek az egyedül való szándéknak kel lenni, és a kiknek ilyen szándékok nintsen., mind rosszul kezdik. mind rosszul fogják végezni, ez okáért fiam. visgáld meg jól szándéknodot, vigyaz hogy magadot meg ne tsallyad. kérj tanátsot más értelmes emberektől.

Másodszor midőn bizonyos lész szándéknodban. visgáld meg jól ennek a rendnek, nagyságát, hasznait. és veszedelmit.

A mi a nagyságát illeti. nem teszem elődben mind azt. a mit a szentek mondtak a nőtelenségről. mivel az igen sok volna, hanem csak azt mondom hogy ez a rend sokal felyül haladgya. a házaságnak rendét, és noha ez jó és szent rend légyen is, mind a rendelésre való nézve, mivel az Isten rendelte, mind pedig az fellyeb meg mondot okokra való nézve. mind azon által. anőtelenségnek rende jobb. és szenttyeb.

⁵⁵⁹ A házáság rendét felyül haladgya. mondgya egy szent Atya, *Anyiban a menyiben a jób dolgok, a jó dolgokot felyül haladgyák., a fent valo dolgok az alávalokot, anyiban. a menyiben a mennyei dolgok. felyül haladgyák a földieket., és aleg boldogab, és leg szenttyeb dolgok., az aláb valo boldogságu. és szenttségü dolgokot.*

Ennek a rendnek hasznai nagyok. szent Pál azt rövideden ki teszi. a midön azt mondgya., hogy azoknak az elméjek sokal szabadosab a kik meg nem házasodtanak. a világi dolgokrol sem oly szorgalmatosok, inkább is gondolkodhatnak arról. hogy az Istennek tessenek., testeket. és ⁵⁶⁰ lelkeket meg szentelhesék

A köteleségi ennek arendnek nem aláb valok a hasznainál., ekét nagy jó erkölcsre kötelez. a tisztaságra, és az alázatoságra. mindenikének végben vitele nehéz, a tisztaság, nem csak arra kötelez hogy meg tartoztassák magokot a gyönyörüségektől, a mellyeket a házáság szabadá hagyja. hanem hogy még mind testben. mind elmében tiszták legyenek., és igen el kerüllyék mind azt, valami meg sérthetné a szemérmeteséget. a gondolatban, beszédben, és tselekedetben., az alázatoság arra kötelezdi, hogy meg oltalmazák magokot a hivalkodástól., a magok felöl valo sokat állítástól., ennek a két jó erkölcsnek nem kel el válni egy mástól., és oly igen esze vannak foglalva, hogy szent Fulgentius. egy néven nevezi mind akettöt. ⁵⁶¹ mondván, hogy az alázatoság. az elme szüzesége, és hogy az oly szükséges a testi szüzeséghez., hogy az elme szüzesége nélkül, a testi nem használ. abizonyos hogy a házások üdvezülnek. a testi szüzeség meg tartása nélkül, de a szüzek nem. a lelki szüzeség nélkül. a mely az alázatoság.

Ezen két nagy kötelességeköl el lehet itélni ennek a rendnek veszedelmit. a melyek szintén ⁵⁶² olyan nagyok., valamely nehéz ennek a két jó erkölcsnek követése. és hogy az üdveségnek ellensége. azon igyekeznek, hogy az szüzekel el vesztese ezeket; szent Fulgentius azt teszi még ezekhez. hogy az ördög azon vagyon hogy ezt a két jó erkölcsöt el ronthasa a két nemből valo szüzekben. azt is ehez adgya, hogy némelykor a testi tisztaság el rontásán nem igyekezék oly keményen. azért. hogy könyeben meg gyözhese a lelki tisztaságot, a mely sokal nagyob, hogy magát meg hagyja gyözetetni. a testi kísértetekben, azért hogy a gyözedelem által. a kevelységben vesse elméjít annak a ki gyözödelmet vett rajta.,

---

⁵⁵⁹ S. Fulg. lib de virginitate utriusque rei congrua discrecione momenta pensantes., tantum dicimus a sanctis nuptiis sanctam virginitatem merito potiore distare, quantum distant a bonis meliora. ab humilibus celsa, a terrenis celestia. abeatis beatiora; a sanctis, sanctiora.

⁵⁶⁰ 2. Cor. 7.

⁵⁶¹ S. Fulg. lib. de virginitate. propter quod non est christi virginibus negligentibus intuen dum quantum cordis virginitas carnis virginitati preponderet: haec enim si a fidelibus conjugatis ac viduis infidae quae. per dilectionem operatur etiam sine virginitate Cor porale in hac vita fuerit custodita. in futuro nec Carnis virginitate privabitur. et regn Caelestis beatitudine perfruetur; Corporalis vero virginitas etiam Deo dicata, si virginitatem non servaverit Cordis. nihil praderit in Corpore Custodita. si spiritalis Castitas fuerit. in mente Corrupta

⁵⁶² idem. ibid. utramque diabolus per sequitur. utramque callidis consiliis in sectatur, sed virginitatem carnis per hominem nititur praecipere. cordis virginitatem per seipsum conatur auferre, nam plerumque ad hoc carnis virginitatem quae inferior est, non impugnat, ut illius quae patior est. fundamenta sufodiatur. Et Cum Certamini manifesto cedit. ad hoc se victum demonstrat. ut vincat Evidentibus quippe vitiis provocat. dum virginitatem Carnis impugnat: in quibus, si palam superetur. illico superbiam perniciosissimè jaxulatur; Et vitiorum auctor in eo quod vincere non potest vitiis suis. vincit virtutibus alienis.

Mind azon által fiam, azt elődben kel adnom. hogy ezek a veszedelmek meg ne gátoljanak a nötelenségre adni magadot, hogy ha arra a jó szándék vezet, mert ámbár az igaz légyen., hogy a szüzek ellen, az üldözések nagyok. a még igazab hogy az Isten.kegyelme. és segittsége erősebb, és nagyob. hogy őket meg oltalmazza., és meg tarttsa., és az Isten meg segitti azokat, a kik valamely nehéz rendre adgyák magokot, hogy ötet jobban szolgálhasák. és akik minden modon azon vannak. hogy azt jól végben vihesék, annak pedig az első modgya. a, hogy meg üsmerjék. ennek a rendnek nagyságát. hasznait. és veszedelmit.

Es a többi. az imádság. az szent dolgokrol valo elmélkedés, a penitentzia. a munka., és mind azok, a melyekrol ide fellyeb beszéllettünk.

XIV. Rész

Igen hasznos intések, melyek az olyan
Ifiakot tekéntik. a kik a világban
kezdenek lépni.

A szent historia a Makabaeusok második könyvének. második részében, azt mondgya, hogy Jérüsálem meg vétele után. Nabugodonozor babyloniában akarván a népet vinni. Jérémiás sok szép intéseket ada néki hogy meg maradna az Isten hűségében, *Törvényt ada nékik mondgya az irás, hogy elne felejténék az Isten parantsolatit, és tévelygésben ne esnének látván az arany, és ezüst bálványokat ékeségekel együt, És sok hasonló dolgokot mondván nékik, arra inté őket. hogy soha szivekből ki ne vetnék az Isten törvényit.*

A mit tehát ez a szent Profeta tselekedet akoron a sidó népel. hasonlot kel kedves fiam tselekednem mostanában eretted; Minek utánna az első ifiuságodnak végire vezettelek volna., a melyet rend szerént. atanulásban., vagy más egyéb foglalatoságokban töltik el. ugy tekintelek már most mint olyan időben lévőt. a ki az életnek valamely rendire adhatod magadot, köteles vagyok arra, hogy egy néhány féle intéseket adgyák néked., és tudtodra adgyam a veszedelmeket a melyeket a világban fogsz találni, a hol kevesebeket nem talász. mint a sidok találának babiloniában. az olyan hely, a hol tsak a sok alkalmatoságot látod arra. hogy az Istent el felejttsed; és magadot el veszese. erre valo nézve. arra intelek a Profétával. hogy magadra vigyáz, az Isten törvényit soha a szivedből ki ne vessed; ugyan ezen okra valo nézve is adom elődben. a következő intéseket. a melyeket kérlek hogy olvasad figyelmeteséggel.

Első Intés.

Hogy az idő amelyben az ifiuságból. ki kelnek.
és a világban kezdenek meni. az életnek legg
veszedelmeseb ideje. és aban sokan el is vesznek.

Ez a leg első intés a melyet adok néked, azt kívánnám, hogy ezt az ifiak elméjiben olthatnám. azért hogy tartanának ettől a sikos. és veszedelmes úttól, a melyen el veszthetik magokot

ugyan erre is várja az ördög őket, remélvén hogy intselkedési nem lesznek haszontalanok, és el vonhattya őket a jó erkölcstől., a szabadság, a melyben kezdenek lenni, a henyélés, a melyben könnyen esnek abban az időben, alkalmatoságok a rosra több vagyon., a mulatásra több modgyok., az új társaságok a melyeket gyakorollyák., a hol a világi szokásokat meg tanulják., a hivalkodást. a kevélységet, a gyönyörüségnek szeretetét., avilági tartásokat, arosz példákat, és ajó szokások meg romlásit., mind ezen veszedelmek közöt. tsak hamar el vesztk a jó erkölcshöz valo hajlandóságokot, a melyekkel voltak ahoz. ifiu korokban, anékik ugy

tettzik hogy a csak gyermekekhez illendő dolog., és hogy nekik fellyeb valo elméjeknek kel lenni, meg vetik azt a mit az előtt betsültenek, a szent indulatok. nekik együgyűségnek láttzik lenni. ezektől jö a jó erkölcsnek, és a jó szokásnak meg romlasok. a melyek követik az ő elméjek meg romlását.

Ez az igazság nyilván valo. és ezt nagy szánakodással. nézik minden nap mind azok, akiknek valamely gondgyok vagyon. az ifiak üdveségire.

⁵⁶³ Szent Agoston ezt meg próbálta vala a maga nagy kárával. valamint erről panaszolkodik agyonásiban. mondván, hogy amaga házi dolgai tizen hat esztendő korában el hagyatván véle atanulását, az atya házához viszá keleték térni, a hol arosz erkölcsök, és a tisztátalan kívánságok anyira kezdenek nevedekni hogy a fejét meg haladák, valamint a bokrok a vad földben, és nem vala senki is aki azokat ki tépné.

Adná Isten, hogy az ilyen nyomoruságban társai ne volnának néki, de sokan vannak: fő képen az olyan ifiak közül. a kik förenden lévőek. vagy a kiknek. elegendő jószágok vagyon

⁵⁶⁴ kevesen vannak olyanok a kik a szent Tobiást követnék, a kit az ifiaknak például kellene venni, nézed mit mond az irás felöle, *Hogy semmit gyermekiül nem tselekedék dolgában. amidön mindnyájan az arany borjúhoz mennének. ő egyedül futtya vala mindenek társaságát, és jerusálemben megyen vala. az ur templomába, és őt imádgya vala az Izraelnek urát Istenét.* oh' mely szép példa ez az ifiaknak. a kik a világban. kezdenek bé lépni. ennek mindenkor szemek előtt kellene lenni. mivel erre avégre adgya elejekben a szent Lélek.

De ha szinte mindnyájan nem követik is ezt a példát. sokan vannak olyanok akik követik, az Istennek vannak mindenkor szolgálai, találkoznak olyanok a kik a báál előtt térdeket meg nem hajtyák. és nem engedik hogy őket meg ronttsák avilági rosz szokások, azért is adom fiam elődben ezt a szükséges intést. hogy ezeknek számokban lehess.

II Intés.

Hogy egy ifiu embernek. aki avilágban kezd lépni. leg első gondgya alegyen. hogy meg tarttsa és kövesse. az áitatoságot, a melyet ifiuságában követte.

Az oka ennek az intésnek a, hogy az ifiak abban az időben valo meg hidegüléseknek első oka attól vagyon, hogy meg változtatták elméjüket az áitatoság iránt, azt el hagyák, és nem követik mint annak előtte. ugy mint, arend szerént valo áitatoságot. a lelki könyvek olvasását, a szenttségek gyakorlását. a jó erkölcsüekkel valo társalkodást. és mindenek felet, a gyontato papal valo közlést. erre valo nézve fiam, azt mondom néked, hogy abban az időben az első gondod a legyen, hogy az áitatosághoz valo indulatot nieg tarttsad. és kövesed mind azt, a mire tanítottak.

A mi az indulatot illeti, azt tud meg, hogy a jó erkölcs mindenkor. egy, és a soha meg nem változik., és hogy nintsen, se idő, se alkalmatoság olyan. a melyekben ne tartoznál hiven Istennek szolgálni,

A mi a követést illeti, emlékezel meg arra, hogy ha a jó erkölcsöt tartozol követni. hasonló képen arra is tartozol. hogy minden uton modon arra szert tehess és meg tarthasad; a mint már

---

⁵⁶³ lib 2. conf. c 3. sed ubi secto illo decimo anno interposito otio ex necessitate domestica feriatur ab omni schola, cum parentibus esse coepi excesserunt caput meum vepres libidinum. et nulla erat eradicans manus.

⁵⁶⁴ Tob 1.

ezt meg mondtuk, ez okáért, azt mondom néked. mint üdvösedre való dolgót, hogy azt meg tartsad., és el ne hagyad, mert ha el hagyod a rossz erkölcsben esel. gyakoroljad az imádságot. a jó könyvek olvasását. a szentségeket, és mindenek felet. közöljed a gyontato papodal. a lelked üsméretinek állapotját; az ifiak ezt el szokták mulatni, abban az időben, mert mihent szabadságokra kelnek, nem akarják magokat meg üsmérteni, kerülnek azokat a kik a jó úton vezethetnék. vagy arra viszá vihetnék. a midőn attól el térnek. ez is az oka hogy azt tellyeséggel el is hagyják. és gyakorta soha arra vissza nem térnek, vagy is igen későn, és rettentő nagy akadályokal,

Ne tselekedgyél eszerént fiam. hanem emlékezel meg arról., hogy szent Agoston ennek azoknak tulajdonitja a rendetlenséget melyben eset volt az iskolája után. mert nem volt senki is. a ki ki gyomlálta volna a rossz erkölcsököt melyek benne nevedkedtenek, azt se felejds⁵⁶⁵ el a mit az irás mond Joas király felől., *hogy mind addig jó erkölcsű volt, valamég a fő pap Jorada tanítá ötet.* mihent pedig ez a szent ember avilágból ki mulék, azonnal. gonoszá lett, és magát elveszté.

III Intés.

Hogy szorgalmatosággal el kel kerülni a rossz társaságot, fő képen. a rossz erkölcsű ifiakét

A legg első tör, amelyet az ördög vett az ifiak eleiben. a midőn az iskolát el hadgyák., a rossz társaság. azt már ennek elötte meg mondtuk volt. hogy a mitsoda veszedelmes, de fő képen ebben az időben a veszedelmeseb mint sem másban, avilág tele lévén rossz erkölcsű ifiakal, igen nehéz el kerülni az olyanokat: az ifiakban nintsen anyira való külömböztetés. hogy az olyanokat meg üsmerjék. se elegendő indulat. hogy az olyanokat el kerüllyék. seelegendő erő. hogy ellenek állyanak. a gonoszok szüntelen ostromolják őket. hogy magokhoz hodithasák.⁵⁶⁶ valamint ezt láttyuk példa beszódekben. azt jóvallyák nekik, hogy ugy tselekedgyenek valamint mások. a kedv keresés őket meg győzi, a szégyen meg nem engedí hogy ellenkezőt mondgyanak ezekel. és egy kevés idő alatt meg győzetetnek. és gonoszoká lesznek, oh' Istenem ! fiam kitsoda szabadit meg tégedet ettől a nagy. veszedelemtől.

Rettegj ettől aveszedelemtől. ha az üdvösedet kívánod; kérjed minden nap az Istent hogy szabadittson meg attól, vigyáz magadra hogy el kerüllyed a rossz társaságot, vagy azt el hagyad ha abban esel.

Mindenek felet a rossz társaságok közöt kerüld el leg inkább a feslet erkölcsű ifiakot. a kik veled egy rendűek, az olyanokra gyakorta találsz, és nehezebb is lesz. nekik nem engedni. akik hozánk hasonlok, azoknak rajtuk töb hatalmuk vagyon. Joás király, a ki oly szentül élt ifiuságában, mind addig valamég a fő pap Jorada viselé gondgyát. az udvara béliek egészen gonoszá tevék ötet. és a bálványozásban ejték; vigyáz magadra és ha szinte el nem kerülheted is a rossz társaságot leg aláb gonoszá ne légy; azért kerüld el azt a menyiben lehet; ha el nem kerülheted, keres tiszteséges modot abban. hogy hamar el hagyhasad. oh ! fiam mely boldog⁵⁶⁷ volnál., hogy ha az ifiuságnak veszedelmes ideje után. valóságal el mondhatnád Davidal. A⁵⁶⁸ *bűnösök kötelei környül fogtak engem. és a te törvényidet el nem felejtettem. Meg oltalmaztál engem agonosz tévők gyülekezetitől, a hamiság tselekedők sokaságitól*

---

⁵⁶⁵ 4 Reg. 12.

⁵⁶⁶ prov. 1.

⁵⁶⁷ psal. 118. 61.

⁵⁶⁸ psal. 63 3.

IV Intés

Hogy valamely hasznos foglalatosságra kel magát
adni, a heverés el kerüléséért a mely veszedelmes

A henyélés leg nagyobb oka az ifiak rendeletlenségeknél. tanulások el végeztése után, a henyélés annya a feslettségeknek. igen nehéz is nekik azt el kerülni, a természet maga viszi őket arra, főképen a munka után. és egy olyan erővel való munka után mint a tanulás. és más egyéb ilyen foglalatosságok után, ez okáért, a midőn a szabadsággal kezdenek elni, és magok urai lehetnek. a henyélésre adgyák magokat., annál is keveseb tartozkodással., hogy sokáig suhajtoztak az után, és hogy abban az időben nem tudgyák, hogy mitsoda szükségek vagyon a munkára, és mitsoda nagy károkra lészen a henyélés. a henyélés közöt. a feslettségek. a rossz szokások csak hamar nevednek. valamint etörténék szent Agostonal; csak a játékról, a mulattságról gondolkodnak, a gyönyörüségekről. a társaságokat keresik. és a veszedelmekre való alkalmatosságokat.

Hogy veled el kerültesem fiam ezeket a rendeletlenségeket., arra intelek hogy igen kerüllyed abban az ifuságodban. azt a veszedelmes henyélést. jó idején foglallyad magadot valamely rendes munkában., és leg először a mely hasznodra legyen., hogy alkalmatos, és tudos légy a hivatalban. a melyre adod magadot., arra tartozol. mind Isten, mind a magad lelked üsmérete szerént, foglallyad magadot. a szent, és a világi historiákban. a geographiában., a nyelvek tanulásában., és más ilyen tisztességes. hasznos. és kedves tanulásokban, ha tanulni akarsz, arra elég modot találsz. hogy az időt jól tölttsed, és a munkáért való hasznon kívül. abban tiszta, és állandó gyönyörüséget találsz, és az elmének oly tsendeségit, a melyhez a világi gyönyörüségeket nem lehet hasonlítani.

V Intés

Hogy az ifiak. rend szerent való veszedelminek.
ezen három okait el kel kerülni,
A bort, a játékot, és a tisztátalanságot,

Ezek olyan három nagy dolgok, a melyek el szokták veszteni az ifiakot, a midőn az iskolákat el hagyják. és a mely veszedelmekre. a henyélés, a rossz társaságok vezetik, némelyek a játékhoz való rendeletlen szeretetért veszti el magokat., a mely oka a sok idő el vesztésinek, a jószág el tékozlásának, a szomorúságnak. és gyakorta nagy nyomoruságokban is esnek, mások. meg a részekség, és a torkoság miat, a melyeket abban az időben úgy keresik mint valamely nagy boldogságot., és a melyek. az egészség és a jószág el vesztéseken kívül. nagy keserüségeket okoznak. mások. meg, az utálatos tisztátalan vétel vesztik el magokat., a mely uralkodik csak nem mindnyájan az ifiakban, fő képen abban az időben, és sokakban ez a három. egyszeres mind uralkodik.

Kénszeritlek az Isten nevére kedves fiam, hogy vigyáz ezen három gonoszra. mint olyan három veszedelmekre. a melyeket el kel kerülnöd., igyekezel azon. hogy ezektől el távozhassál., és azt el hitessd magadal., hogy attól az el távozástól füg. minden jovad, és üdvességed.

VI Intés

Hogy abban az időben. el kel kerülni a tétovázást,
a hivatalnak választása iránt. és
a választás után., könnyen, és nagy ók nélkül.
nem kel meg változni.

Ez az intés igen szükséges még az ifiaknak. a midön valamely rend választásának idejét el érik. hogy sokáig ne maradgyanak atétovázásban, az oka ennek a, mert az ilyen tétovázás miat. magokat nem adgyák. az állandó munkára. sok időt is vesztes el vélek, a melyet hasznosan tölthetnék, sok kísértetekben veti őket, gyakorta a szomoruságban. és a kedvetlenségben.; és a midön a sokáig tart, alkalmatlanoká teszi őket mindenre., a mint ezt minden nap láttyuk azokban, a kik soha sem tudgyák mire adni magokat.

Idején el kel végezni a rendet a melyre akarják magokat adni, vigyázzván mind azon által avégezésben mind arra, a miket már meg mondtuk.

De a helyes végezés után. el kel kerülni az álhatatlanságot. és a változást, a mely nagyobb rossz a tétovázásnál,

Nem lehet ki mondani hogy mitsoda sok rossz okoz egy ifiuban az ilyen álhatatlanság; az ördög azon mesterkedik. hogy azal a gondolkodásban. a szomoruságban. és a nyughatatlanságban vesse ötet. és az után a hosszas tunyaságban, azért, hogy véle el vesztesse haszontalanul az életnek leg jobb idejét. és meg gátolgya alkalmatosá tenni magát, valamely jó hivatalra., az után nyughatatlanságra. ajó erkölcshez való unadalomra, az áitatatos dolgoknak elhagyására viszi ötet, nagy kísértetekben is veti. és gyakorta a feslettségben.

⁵⁶⁹ Ezért is mondgya. a bölcs, hogy a ki változo, olyan mint a madár aki el hagyja fészkit, mert valamint az ilyen madár nem talál nyugodalmat. ide s' tova repülván sohult meg nem állapodik. életét sok féle veszedelemre teszi, ugy az álhatatlan ember is nyugodalmat nem talál. és sok veszedelemre teszi lelkét.

kerüld el tehát fiam. a változo végezést. és ha abban az állapotban vagy, tud meg hogy nagy kísértetben vagy, gyakorta ez a fogyatozás az ifiuság vétkiért való büntetés. ennek okáért alázd meg magadot az Isten előtt. és kérjed szorgalmatoságal. hogy attol menttsen meg kegyelme által. és hogy adgyon néked állandó elmét. hogy akarattyában meg maradván azt hűségesen követhesed.

VII Intés.

Hogy előre meg lása. hivatalyának veszedelmit.
és köteleségit, és igyekezek. a veszedelmeket
el kerülni, és köteleségit végben vinni,
és hivatalyában Istenesen élni.

Nem szollok itt az olyan könnyen előre való meg látásrol., hanem a valójában, és jól meg visgált. előre való látásrol.

Hogy ezt jól véghez vihessed két dolgot jóvallok néked. először. hogy minden nap kérjed az Istent, hogy segittsen meg szent malaszttyával., hogy el kerülhesed a veszedelmeket melyeket avilágban fogsz találni. és hogy veghez vihessed mind a keresztyéni. mind a hivatalod

---

⁵⁶⁹ prov 27.

kötelességeit, másodsor., hogy minden holnapban végy egy napot, a melyben figyelmetesen el olvasad a miket mondottunk, a veszedelmiről. kötelességről. a rendnek, a melyet választottál, azért hogy azokrol valóságosan gondolkodhasál, el kerülvén a veszedelmeket, és végben vivén hivatalodnak kötelességeit

VIII. Intés

Hogy idején szoktasa magát arra. hogy ne szégyenelje a jó erkölcsöket, és azoknak tselekedetit követni.

A midön a fellyeb meg mondot akadályokat meg gyözöd, léssen még egy hátra, mely az a nyomorult szégyen., a mely gyakorta jó erkölcs, a világ anyira meg romlot hogy a jó erkölcsöt szégyenlik. és azért meg pirulnak, fő képen az ifiak közöt, azért is intelk arra. hogy szoktasad magadot még eleinte meg gyönsni ezt a szégyent, mely nagy akadály a üdveségnek. utálatos dolog Isten előtt. meg pirulni az ő szolgálattyaért, nem is fogja szolgainak tartani az olyanokat a kik meg pirulnak. parantsolatit követni.

Minden tehetségedel ellene kel állani fiam ennek a szégyenek, eleinte enehéz, de még eleinte adgyad magadot arra, hogy ajót ditsérjed, a roszat gyalázad, és szabadosan kövesed az Istenes embernek tselekedetit, azt pediglen, se azért ne tselekedgyed. hogy az embereknek tessél. se attol elne vonnyad magadot töllök valo féltedben. a jó tselekedetben arra nem kel vigyázni hogy a világ mit mond, vagy mit gondol arol., tsak az Istent kel tekinteni, aki azt parantsolya, és a keresztyéni kötelességet., a ki néki engedelmeséget tartozik.

IX Intés

Hogy az allando, és a valóságos jó erkölcsre adgya magát és nem a szines. és tsalando áitatoságra

Találni fogsz még fiam a világban egy nagy veszedelmet: a melyben Istenesen akarván élni, magadot meg tsalhatnád. az áitatoságnak választásában, el hagyván az állandó, és a valóságos jó erkölcsöt, a tsalando és szines áitatoságért., a mely gyakortáb veszedelmeseb. a nyilván valo feslettségénél, a mely közönséges minden rendü embereknél., söt még az egyháziaknál. és a szerzeteseknél is. vannak tehát sok féle olyan szines áitatoságok, a melyek közöt. ezek. leg közönségesebek

Először. vannak olyanok, akik az áitatoságnak, tsak a külső részihez ragaszgodnak, végben vivén szorgalmatoságal. az áitatoságnak külső tselekedetit., ugy mint a szokásbol valo imádságokat. holmi hagyatlan böjtöket. vagy valamely külső sanyargatásokat, és több ilyeneket, és azonban el mulattyák a valóságost, és abelsöt. ugy mint, a véték elkerülésit, a feslettségek meg jobbitását., az indulattyok sanyargatását., meg is maradnak ugyanazon feslettségekben mindenkor. kevélyek. haragosok, semmit nem szenvednek. boszu állok, a földi jókhoz, rendeletlenül ragaszkodnak., az élet gyönyörüségihez, a pompához. a hejában valósághoz, és gyakorta a tisztátalan gyönyörüséghez, és más vétkekhez

Másodsor, vannak olyanok, a kik a jovallásnak tselekedetire adgyák magokat. és el mulattyák. a parantsolatnak. és akötelességnek tselekedetit., ilyen az olyan tselédes gazdának áitatosága, a ki gyakorollya a szentségeket, szorgalmatos a templomban menni. az ispotályokat meg látogattya, és azonban el mulattya a tselédihez valo kötelességit. a gyermekit oktatni. a jó erkölcsben nevelni, a tselédi üdveségire vigyázni, azoknak magok viselésit meg

visgálni, a házánál valo rendeletlenségeket meg orvosolni, adoságít meg fizetni, és a roszul kereset jószágot viszá adni.

Harmadszor. vannak olyanok. kik a hagyot dolgok közül némelyeket meg tarttyák. és a többít el hadgyák, azokat véghez viszik, a melyek könyebbek. és a melyek hajlandóságával meg egyeznek. és el hadgyák. azokat a melyeket nehezebeknek láttyák. példának okáért, vannak olyanok a kik felebaráttynak semmi jószágában kárt nem akarnának tenni, de arra nem hajtanak, ha betsületit el veszik ragalmazásokal., mások utállják arészzeget., és kedvellik a tisztátalan vétket, mások a tisztátalan tselekedetet kerülük, és a tisztátalan kivánságtol. és beszédttől magokat nem oltalmazák, mások szeretik felebaráttynak jót tenni, de soha sem. néki meg botsátani. mind az ilyen áitatoságok tsalárdok, mert aki el mulattya egyikét a parantsolatnak, abban nintsen Isteni szeretet

Negyedszer vannak olyanok. akik meg tarttyák a köteleségeket, a melyekre tartoznak mindnyájan a keresztyének, de azokat el mulattyák., a melyek különösön az ő rendeket illetik., ez így lévén, nem valóságos. hanem színes jó erkölcs. egy superiorban. egy pásztorban., egy magistratusban, úgy elni mint egy Istenes ember, és azonban el mulatni tiszttségének gondgyát. és hivatallyának köteleségit. mások egy különös személynek jó erkölcsi, mások meg egy közönséges személynek, vannak olyan különös köteleségek, a melyeket el nem lehet mulatni, hogy ha tsak ajó erkölcsöt el nem akarják tellyeséggel hagyni

Igen hoszas volnék, hogy ha minden féle színes áitatoságot elődben adnék., de hogy rövideden meg mondgyam. arra vigyáz hogy olyan erkölcsöt ne végy magadnak. a mely kevély. és maga nagyzó, a mely másokat meg vétt, semmit el nem szenvedhet, a mások fogyatkozásira igen vigyáz. a magáét semminek tarttya,

Se olyan erkölcsöt. a mely szomoru és gondolkodó, a mely mindenekhez kedvetlen, és nehéz, másokhoz kemény. és magához kedvező., a mely gyors a gyalázásra. és lasu a masokat mentésre. még mikor arra nagy oka volnais

Se olyan különös erkölcsöt, a mely atöbivel nem akar járnai, hanem rend kívül valo. és új áitatoságot akar követni, a melyek gyakorta a maga hittségtől származnak,

Se olyan alá valo és gyermeki erkölcsöt. a mely reszket, a hol nem kellene tartani. és a mely nem fél ahol kellene rettegni, a mely igen vigyáz az olyan dolgokra. melyekben vétek nintsen. és nem hajt az olyanokra, a melyekben vagyon.

Se ellenben olyan vak merő, és szabados erkölcsöt. a mely olyan szin alat hogy nagy vétkeket nem tselekeszik. a több vétkekre. egész szabadságot ád magának. ez igen nagy tévelygés., mert a ki a kitsinyeket meg veti, a nagyokban esik.

Te olyan emberi tekintetért valo erkölcsöt. a mely tsak azért tselekedtetí ajót hogy másnak tessék. hogy betsültesék, hogy világi haszonra fordullyon. egy szoval a mely tsak magát tekinttse minden tselekedetiben

Se olyan haszon kereső erkölcsöt. a mely azért adgya magát ajora, hogy abban testi hasznát talállya, és világi előmenetelét.

Se olyan lágy. és változo erkölcsöt. a mely leg kiseb akadályért meg lankad, a mely a jót el hadgya és viszá tér., mert abban valamely nehézséget talál.

oltalmazad fiam magadot, mind az ilyen erkölcsöktől. vagy is inkább az ilyen fogyatkozásoktol. a melyek el ronttyák ajó erkölcsöt.

Igyekezél ezeket el kerülni, és a valóságos jó erkölcsökre szert tenni, a te jó erkölcsöd alázasos legyen magában. kegyes, és másokat szerető. ne légyen különös, hanem az anyaszent egyház

rendét szerese, és a pásztorok igazgatását, okosnak, és értelmesnek kel lenni, az az, se igen félénknek. se igen szabadosnak., tselekedetiben rendesnek. ne légyen a maga haszna kereső. a mely tsak arra vigyázon hogy az Istennek tessék. és ajót ő érette tselekedgye. bátor az akadályok között, és álhatatos a nehézségek között

X Intés.

Hogy hová tovább erősebb légyen ahitben, és
a vallásban.

⁵⁷⁰ E még olyan intés, a mely igen szükséges. mert a hit fundamentuma az áitatoságnak., és a hit nélkül nem lehet üdvezülni.

A világban pedig találsz olyan eszközöket. a melyekkel el akarnák rontani ezt a fundamentum béli követ. a melyektől oltalmazad magadot, ugyan azért is adom tudtadra, azok az eszközök pedig, az Istentelenség. eretnokség. és a szabados élet, a gonoszoknak Istentelenségek, az ujitóknak eretnokségek. a vallás dolgában. és a rosz keresztyéneknek. szabados élettiek.

Az Istentelenség olyan tsada, a ki az Isten ellen támad, száját fel tátya a meny ellen. és a kezét a minden ható ellen. emeli. és a ki el áll a teremtője mellől, hogy a teremtet állatoknak szolgállyon, igyekezzvén azon hogy el ólthasa szívében azokat a szent gondolatokat, a melyeket ahit, az okosság. és még a természet oltották abban, hogy a maga indulatinak adhasa magát. nagyob szabadságal. és a lélek üsméretnek kevesebb furdalásával.

⁵⁷¹ Az eretnokség hogy követhese a maga itéletit a hit dolgaiban, el veti aközönséges anyaszent egyháznak jármát., *aki is oszlopa. és támasza az igazságnak. akin a pokol kapui soha gyözedelmet nem vesznek*, az Isten Fia igerete szerént a ki is azt hagyja nekünk hogy halgasuk az anyaszent egyházát. hogy ha pogányoknak nem akarunk tartatni, ez így lévén, a ki ötet anyának nem tarttya. annak az Isten soha nem léssen attya. a szentek mondási szerént.

⁵⁷² A rosz Catholicusoknak szabadóságok. arra viszi őket hogy feslettségeben meg maradgyanak, hogy az Isteni igazságokat vizsgálodgyák. és azokrol emberi okoskodással itéllyenek, a mely mindenben meg tsalatkozik., az után a kételkedésben ejti őket, a kételkedesből a rosz gondolatokban, és a titkos tévelygésekben, a melyek a veszedelemre vezetik.

Imé fiam ezek azok a három tsudák, a kiket el kel kerülnöd avilágban., gyüöllyed, és utálljad ezeket mint az emberi nemzetnek gyilkosít. az illyeneknek társaságokat el kerülyed valamint ⁵⁷³ szent Pál adgya elődben mondván. *Az emberek magok szeretők lesznek., fösvények. kérkedékenyek, kevélyek, káromlok. a gyönyörüségeknak. inkább, hogy sem Istennek szeretői. és ezektől el távozá.*

⁵⁷⁴ Azt tellyeséggel el hitesed magadal, hogy nintsen semmi féltöb, se meg változhatatlanab. a keresztyeni. közönséges hitnél, Ez a hit, a mely oly fel magasztaltatot. titkaiban; oly tiszta. és

---

⁵⁷⁰ sine fide impossibile est Deo placere. hebr 11.

Domus Dei credendo fundatur. sperando erigitur, diligendo perficitur. s. aug serm. 20. de verb. apostoli

⁵⁷¹ columna et firmamentum veritatis 1 Tim. super hanc petram aedificabo ecclesiam meam et portae inferi non praevallebunt adversus eam. qui Ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus matt. 18.

⁵⁷² Habere non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habuerit matrem. S. Cypr. lib de unitate. Ecclesiae S. Aug. et alii.

⁵⁷³ 2 tim 3. 2.

⁵⁷⁴ S. Aug. lib de utilitate credendi circa finem. Hoc factum est divina providentia per prophetarum oracula, per humanitatem doctrinamque christi, per apostolorum itinera, per martirum contumelias cruces. sangvinem,

szent tudományiban. a melyet a proféták meg jövendölték. anyi tsudák meg erősítették, a melyért anyi martyrok véreket ki ontották. a melyet anyi tudos. és szent emberek oltalmazták. annyi sok népek bé vették. a mely anyi saeculumtól fogvást fent áll, és a melyet meg nem változtathatták. se a pogányok üldözési, se az eretnekek tévelygési, se a catholicusok rossz élettek,

⁵⁷⁵ *Mind ezek után, mondgya szent agoston. kételkedünké mi abban. hogy álhatatosan meg maradgyunk az Anyaszent egyháznak kebelében, a mely. az egész világnak meg vallása szerént. az Apostoloktól fogvást mostanaig. az püspököknek és pásztoroknak egy más után szüntelen valo következések által, mindenkor gyözedelmes volt a véghetetlen sok eretnekek közöt., akik haszontalanul támadtanak ellene, és akik meg itéltettek vagy a népektől. vagy a Conciliumoktól., vagy a tsudák által, ? nem üsmérni tehát elsönek ezt az Anyaszent egyházát. vagy a nagy Istentelenségétől vagyon. vagy a vak merö kevélységtől.*

Te pediglen adgy hálát az Istennek hogy az Anyaszent egyház kebelében tett tegedet, maradgy meg abban hiven és álhatatoságal; kaptsoyad tanításához magadot ennek a valóságos kalauznak, légy engedelmeségel annak pásztorihoz, és annak láthato fejéhez. és fő papjához. a fához magához ragaszkodgyál. és nem az ágaihoz, De hogy ahitet meg tarthasad, jó életet kel ⁵⁷⁶ élni, mert a hitnek meg romlása, avétektől vagyon. *E parantsolatot ajánlom néked, mondgya szent Pál timoteusnak. hogy vitezkedgyél azok szerént jó vítéséget, hited lévén és jó lelki üsmereted. melyet némelyek meg vetvén, a hit hajójából ki estek.*

XI Intés

Hogy akeresztyéni tudományokban meg gyarapodgyék.
a melyek ellenkeznek a világeval

Nem elégséges jól meg erősodni ahitben, szükséges még a keresztyéni tudományokban. és szokásokban is meg gyarapodni. a leg nagyob veszedelem a melyet a világban fogsz találni, a hogy a világi hamis tudományok az elmédet meg ronttyák a melyek ellenkeznek az üdveségel; a melyek meg rontván az elmét, lehetetlen hogy az élet, és a tselekedetek meg ne legyenek ⁵⁷⁷ rontva. *Látni fogtok Babyloniaban. mondá jérémiás proféta levelében a rabságban lévő sidoknak. arany. és ezüst, és kö, és fa Isteneket a vállokon hordozni, rettegtevéen apogányokat; meg lássátok azért. hogy ne legyetek azokhoz hasonlok, és ne kövesétek, látván pedig a népet, a kik azokat imádgják., mondgyátok sziveitekben. Téged kel imádni uram. hasonlot mondok néked fiam, látni fogsz avilágban bálvány imádó embereket. tudni illik. olyanokat a kik tsak a gyönyörüségeket, gazdagságokat. a hejában valóságokat keresik. tsak a test indulatit, és kívánságit követik. ót a feslettséget tiszteletben, és a jó erkölcsöt meg vetésben fogod látni, vigyáz arra. hogy a sokaságnak példája meg ne ronttsa az elmédet, erre valo nézve mindenkor szemed előtt legyenek a valóságos keresztyéni tudományok, azok az örökös igazságok, a melyeket a világ nem üsmérheti, és a melyek soha meg nem változnak., óltsad azokat az elmédben., hogy azokal meg gyözhessed a világnak rossz példáit. és hamis*

---

mortes, per sanctorum praedicabilem vitam. atque in his universis digna rebus, tantis atque virtutibus pro temporum opportunitate miracula.

⁵⁷⁵ Cum igitur tantum auxilium dei tantum profectum videamus. dubitabimus nos ejus Ecclesiae condere gremio, quae usque ad confessionem generis humani ab Apostolica sede per successionem Episcoporum frustra haereticis circum latrantibus, et partim plebis ipsius judicio partim Conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum Majestate damnatis. Culmen auctoritatis obtinuit, Cui nolle primas dare, vel summae profecto impietatis est, vel praecipitis arrogantiae.

⁵⁷⁶ 1 tim 1 18.

⁵⁷⁷ Baruk. 6. 3.

tudományit. és azok legyenek valóságos igazgatói életednek., akövetkezendőket adom elődben. arra is intelek. hogy gyakorta olvasad:

XV Rész

A keresztyeni tudományokról

Első Tudomány.

Hogy mi nem ez életért teremtettünk.
hanem a menyért.

Ez a keresztyéni igazságnak fundamentuma.: hogy egy Isten legyen, és hogy örökös jutalmat készítet azoknak. akik őtet szolgálják, hogy ez az élet tsak. által menetel. és út. hogy az örök életet el érhesék

Hogy itt nintsen örökös lakásunk mondgya az Apostol. *hanem mást olyat keresünk a mely nekünk készítet*

Visgáld meg jól fiam ezt az igazságot. hogy jól meg foghasad; és mindenkor szemeid előtt legyenek. mint a keresztyéni életnek olyan első igazságát. a melyhez kel szabni minden tselekedetidet

II Tudomány

Hogy az üdvéségnél nagyob dolgunk nintsen
ez életben.

Ez az igazság az elsőből következik., mivel. ha ez élet. egy más jóbra valo által menetel.; ebből következik, hogy ehalando életben a mi leg nagyob dolgunk a, hogy az örökösnek el⁵⁷⁸ éréset meg nyerhesük., *Egy dolog szükséges.* mondgya az igazság. *Mit használ az embernek ha az egész világot meg nyeri is. ha a lelkét el veszti*⁵⁷⁹

fontold meg jól fiam ezeket a szokot és soha el ne felejttsed.

III Tudomány

Hogy az üdvéséget bajal. és munkával nyerik
meg.

Ezt nehéz az emberekel el hitetni. noha e valóságos az Isten Fia ezeket kiáltá minden keresztyéneknek, *hogy a menyeknek országa. erő szakot kíván, Ha ki őtet akarja követni.*⁵⁸⁰ *tagadgya meg magát. és vegye fel keresztét; Hogy a kapu kitsiny. és az út szoros. mely az üdvéségre vezet,* másut meg azt mondgya *Erölködyetek bé menni a szoros kapun. mert*⁵⁸¹ *mondom néktek sokan kívánnak bé menni, és nem mehetnek mind ezekre fiam igen figyelmez,* és igyekezel meg gyözni az akadályokat. a melyeket fogsz találni ajó erkölcsnek uttyán.

---

⁵⁷⁸ luk.10.

⁵⁷⁹ Matth. 16.

⁵⁸⁰ matth 16.

⁵⁸¹ luk. 13 24

IV Tudomány

Hogy a mi első gondunk ez életben a légyen.
hogya az Istennek tessünk. és kegyelmében
élyünk

Ez életben az embernek az egyedül való valóságos boldogsága abban áll, hogy tessék az Istennek teremtőjének, urának, és örökös jóvának, ennélkül a boldogság nélkül. a leg nagyobb jók. csak nyomorúságok., ezt a boldogságot is ohajtya egyedül szent Pál a kedves⁵⁸² tanítványinak. és minden keresztyéneknek. *Nem szününk érettetek imádkozni és könyörögni. hogy bé töltessetek az ő akarattyának isméretivel. minden bölcseséget. és lelki értelemmel, hogy járjatok méltán az Istennek mindeneben kedveskedvén, minden jó tselekedetben gyümölcsözvén. és nevedvén az Isteni tudományban.* hogy ha a keresztyének el hitetnék magokal ezt az igazságot. a halálnál inkább kerülnek avétket. minden modot keresnének arra. hogy az Istennek kedvében lehetnének. és kegyelmében élhetnének.

V Tudomány

Hogya az Isten kegyelmében nem lehet lenni.
hogya ha csak tellyeséget azt fel nem teszük.
hogya az Istent soha halálos vétekel meg nem
bánttyák

Ebben a fel tételben ál a nagy parantsolatnak végben vitele. hogy az Istent mindeneke felet szeresük, a mely nélkül nem lehet Istennek tettzeni, se kegyelmében lenni, mert a ki nem szeret ahalálban marad: az Istent pedig nem lehet szeretni ha azt fel nem teszük hogy soha meg⁵⁸³ nem bánttyák. *Ha engem szerettek, az én parantsolatimot meg tarttsátok.*, mondgya akristus, *a ki engem nem szeret, az én parantsolatimot meg nem tarttya.*

VI Tudomány

Hogya avéteknél nagyobb nyomorúságban nem
eshetik az ember.

A vétek oly igen meg bánttya az Istent, hogy soha azért, se az emberek, se az Angyalok eleget nem tehetnének. az el veszteti az Isten kegyelmét, a mennyet örökösön el veszteti vele, az örök kárhozatnak uttyára teszi. méltatlanná teszi minden szükséges kegyelmekhez, hogy ki kelhesen nyomorult állapottyából, a melyben az Isten el hagyhattya igazságal., a mint el is hagyta sokakat, oh' Istenem leheté ehez hasonló nyomorúság evilágon., leheté hogy az emberek oly keveset gondolkodgyanak erről. és hogy ne irtozanak ettől anyomorúságtól . . hát té fiam gondolkodolé erről, kerülödé ezt minden tselekedetidben ?

VII Tudomány

Hogya az utolsó veszedelem, a halálos
vétekelben való halál

Ez a veszedelmeknek veszedelme. mert ez, az örök veszedelmeknek kezdete., minden joknak el vesztése. minden nyomorúságoknak kut feje., és az, minden segítség és reménség nélkül.

---

⁵⁸² Coloss. 1. 9.

⁵⁸³ joan. 14 15. 24.

egy szóval, ez az örökké való kárhozat, hogy meg foghasad ezt a veszedelmet. fontold meg ha lehet. hogy milégyen az Istent el veszteni. és azt örökösön, a menyekből kirekesztetni, és az örökösön, arra ítélteni hogy az ördögökkel kinoztatásán, és az örökösön, vég nélkül, szüntelen, könyepség nélkül, reménség nélkül.: mindenkor a kinban, a kéttségben való esésben, hogy abban az rettentő veszedelemben estél. noha azt el kerülhetted volna. anyi sok kegyelmet meg vetettél; anyi sok módgyát az üdveségnek el vesztetted., fiam leheté erről gondolkodni, és ettől nem rettegni ?

VIII Tudomány.

Hogy ez a veszedelem sokakal meg történik.
és azokal is a kik erről leg kevesebet gondolkodnak

E meg történik mind azokal, a kiknek idejek nintsen a penitentiára halálok előtt, vagy a
⁵⁸⁴ kiknek idejek lévén. penitentiát nem tartanak. vagy ha tartanak is, nem ugy a mint kel:
⁵⁸⁵ meg halván az üdveséghez való szükséges készültek nélkül. erre az okra való nözve is int
minket oly gyakorta az Isten Fia, *lássátok, vigyázatok., és imádkozatok, mert nem tudgyátok*
⁵⁸⁶ *mikor légyen az idő. vigyázatok. mert nem tudgyátok se a napját, se az oráját. Legyetek*
⁵⁸⁷ *készen, mert olyankor jövök el. a mikor meg nem gondolnátok., A mit pedig néktek*
mondok, mindnyájoknak mondom vigyázatok

IX Tudomány

Hogy gyakorta kel gondolkodni. ahalálról
az ítéletről, és örökkévalóságrol.

Ez a leg nagyob módgya. hogy el lehesen kerülni a közönségesen való veszedelmet. aki
valóságal fog gondolkodni az Isten ítéletiről. tartani fog, avétekben való eséstől, vagy hogy
abban maradjon. ha tsak kevés ideig is, erre abölcs int minket. és mindenkor az emberek
⁵⁸⁸ elméjiben kellene ezeknek lenni, *Minden tselekedetidben emlékezel meg az utolso*
vegedről. és soha sem fogsz vétkezni, az ifiak igen keveset gondolkodnak ezekről., te pedig fiam
gondolkodgyál ezekről. azért hogy az Isten ítéletiről való gondolat, a vétektől el fordítottson

X Tudomány.

Hogy az Istent magáért, és szeretetből
kel szolgálni

Noha a halálról. az ítéletről. és az örökké valóságrol való gondolatok szükségesek legyenek is
a jó erkölcsre., mind azon által tsak aban meg nem kel állapodni. tsak a szolgálkhoz illik, a
félelemből való szolgálat, de a nemesi lelkek. az Istent szeretetből szolgálják. és azért mert
érdemli hogy szeresék. tisztellyék. és szolgálják, a félelem is jó; de ne légyen tsak
magánoson., a szeretetnek kel el végezni, a mit a félelem el kezdet., oh' fiam hogy lehetne egy
nemes léleknek, más képen szolgálni hanem szeretettel. egy olyan Istent, aki magában oly
szeretetre méltó, akitől vette minden jóvát, és akitől várja mindazt, a mit valaha remélhet.

---

⁵⁸⁴ mark. 13 33.

⁵⁸⁵ matth. 25 matth. 24.

⁵⁸⁶ luk 12.

⁵⁸⁷ mark. 13.

⁵⁸⁸ Eccl. 7.

XI Tudomány

Hogy el kel rendelni minden tselekedetinket.
és az a rend az Isten törvénye légyen. a kristus
példájára. és tudományára nézve. és nem avilág.
se nem a mások példájokra, és szokásokra
nézve.

Ez igen közönséges bé vett mondás az emberek közöt; hogy ugy kel tselekedni mint mások. és azt adgyák okul tselekedeteknek, mert a világ ilyen. ez a szokás., és hogy sokan eszerént tselekesznek, ez a tartás nem jó. tsalárd, és veszedelmes, nem az embereket kel követnünk⁵⁸⁹ hanem az Istent. a világ tele tévelygésel. az emberek akár kik legyenek azok, magokat meg tsallyák, az Isten maga az igazság. azért adta törvényit hogy a szerént éllyünk, a kristust az ő Fiát azért küldötte el. hogy minket tanitson, azt parantsollya hogy ötet halgassuk. ezt a rendet kel követnünk. *Hogy azok, mondgya. szent Hieronimus. nem követik atévelygö sokaságot, akik magokat az igazság tanitványinak vallyák lenni, bátran lehet azt követni, az ki azt mondotta, hogy ő az út, az élet, és az igazság. az olyan soha el nem tévelyedik, a ki az igazságot követi., ne kövesed tehát avilágot, se amások szokását, vagy példáját, ne tekéntséd semmi tselekedetidben. az emberek itéletit, hanem az Isten törvényét. a kristus, és az Anyaszent egyház. mit tanit., a mely anyaszent egyházat parantsollya hogy halgasuk, és semmit olyat ne tselekedgyél, a mi ellenkezhetnék ezel a meg változhatatlan rendel*

XII Tudomány

Hogy a világ minden itéletiben. és tudományiban
meg tsalatkozik.

Ezt az igazságot könyü meg mutatni.

A világ örökös boldogságát az gazdagságokban tarttya. azokat buzgoságal ohajttya, és mindenek felet azokat keresi.

A pedig bizonyos, hogy a gazdagságok az embert boldogá nem tehetik, azok gyakorta az üdveségre valo akadályok, a valóságos gazdagság a, hogy az Istent birhasák

A világ azt tarttya, hogy tsak az érzékenység béli dolgok elégithetik meg az embert. és az életnek gyönyörüségi

A pedig bizonyos., hogy tsak a jó erkölcsben találtatik fel az állandó gyönyörüség

A világ olyanokban tarttya a betsületet, a mellyek nem méltók a betsületre, ugy mint, a nagy hirben. névben. méltóságokban., a nagy rendben, az emberek tiszteletiben

A pedig bizonyos., hogy a valóságos betsület. ajó erkölcsben áll, és attol meg válhatatlan.

A világ abban tarttya abátorságot, és nagyságot. hogy a meg bántást el ne szenvedgye. és boszut állyon,

A pedig bizonyos, hogy a bátorság a meg botsátásban áll, vagy pediglen az Isten Fia nem volt bátor, a midön a kereszten az üldözöiért könyörgöt, vagy magát meg tsalta, a midön azt

---

⁵⁸⁹ S. Hier. epist. ad celantiam Nec turbam sequantur errantem. qui se veritatis discipulos confitentur hunc certe imitari tutissimum est. atque ejus vestigia sequi. qui dixit. Ego sum via, veritas et vita. nunquam errat qui sequitur veritatem Matth. 18 qui Ecclesiam non audierit sit tibi sicut Ethnicus et publicanus qui vos audit. me audit. qui vos spernit. me spernit. luk. 10

⁵⁹⁰ parantsolta hogy az ellenséget szeresük. *A kettő közül egyike meg tsallya magát, mondgya szent Bernárd, vagy az Isten Fia, vagy avilág. az Isten Fia pedig maga az igazság, a ki magát meg nem tsalhattya., a világ tsallya meg tehát magát, a mely minden tudományiban tévelygésben vagon., nem ötet kel tehát követni. hanem akristust.*

XIII Tudomány

Hogy a földi dolgokat meg kel vetni. és tsak
az Istenhez kel ragaszkodni

Igen is kedves fiam. valami evilágban vagon a tsak hejában valóság. nintsen semmi állandó,
⁵⁹¹ tsak az Isten. és az Istenben *hejában valóságoknak hejában valósága, és minden hejában valóság.* minden valami itt vagon atsak semmi. a mind tsak el mulik. valamint az árnyék, és a füst. ezért is mondgya a szent Apostol., hogy mindeneket meg vetet, és mindent ugy tekintet
⁵⁹² mint a ganét., azért hogy a kristust meg nyerhese., A kedves tanitvány pedig minden
⁵⁹³ hiveknek azt kiálttya. *Ne szerésetek avilágot, se azt a mi avilágban vagon. aki avilágot szereti, az, az Istent nem szereti, mert valami evilágban vagon., a tsak a testnek kívánsága. a szemeknek bujálkodása. és az életnek kevélysége, A világ el mulik, és annak kívánságais.*
⁵⁹⁴ *válasz, mondgya szent Agoston. vagy az ideig tartó dolgokat szeresed. és el mulyál az idővel. vagy az örökös jókót szeresed., hogy örökké elhess az Istenel.*

Utolso Rész.

A végig valo meg maradásrol.

E kedves fiam aleg utolso intésem a melyet adok néked a te oktatásodnak bé fejezésére, e, mind nagyob. mind szükségeseb a töbinél. mit használ ajó erkölcsnek uttyában valo menetel, hogy ha abban végig meg nem maradnak, a végig meg maradás koronája meg ajó életet, az is jutalmaztattya meg, a végezi el az üdveségnek nagy munkáját., és kezdeti el velünk az örökös boldogságot.

Igen nagy boldogság az ifiuságban. az Isten kegyelmihez valo hűség., és valamely rendben menetelkor. a jó erkölcsnek meg tartása. de irtoztato boldogtalanság, a midön el felejtik az Isten szolgálattyára valo nagy köteleséget, és viszá élvén az ő irgalmaságától vett kegyelmekel., nyomorultul el hagyák ötet, hogy a rosz erkölcsöt kövesék, oh' fiam. vigyáz
⁵⁹⁵ erre a nyomoruságra. *jaj azoknak. mondgya a bölcs. a kik el vesztették abékeséges türeést, és a kik el hatták az igaz utakat, és a horgas, utakra tértek. mit fognak tselekedni. a midön látogatni kezd az ur ?* igen is fiam, mit fognak mondani az Isten ítéletinek irtoztato napján., a midön meg fogja nékik mutatni nagyságát. és sokaságát kegyelminek., és szemekre fogja hánni vétkes hálá adatlanságokat, hűségtelenségeket, szolgálattyában valo álhatatlanságokat; a vakságot, a melyel ötet el hagyták, ő a ki minden joknak kut feje, és üdveségeknek
⁵⁹⁶ osztogatoja. *jobb let volna. mondgya szent Péter. meg nem üsmérni az igazság utát. hogy sem a meg üsmérés után, viszá ténni a nékik adatot szent parantsolattal.*

---

⁵⁹⁰ S. Bern. serm, 3. de nativ. Aut ille fallitur. aut mundus errat

⁵⁹¹ Eccl 1.

⁵⁹² philipp 3

⁵⁹³ 1 Joan. 2.

⁵⁹⁴ Mundus transit, et concupiscentia ejus. quid vis, utrum amare temporalia. et transire cum tempore. an mundum non amare; et Cum Deo in Aeternum vivere. S. Aug. tract. 1 in ep. 2. S. joan.

⁵⁹⁵ Eccli 2. 16.

⁵⁹⁶ 2 petr. 2. 21.

A bizonyos hogy az ifiúságban való jó élet szükséges, a jó vég elérésére, de az is bizonyos hogy azt nem követik. gyakorta úgy történik az emberekkel, valamint látjuk a fában, a melyek szép virágokat hoznak tavaszal, de őszel gyümölcs nincsen rajtuk. Az irás sok olyan példát ad előlökben, a melyekben meg láthattuk, hogy sok számuak jó erkölcsük lévén ifiukorokban; ugyan meg is maradtanak abban holtig, de olyanok példáit is hozza elé. a kik végig meg nem maradtanak abban; hogy az embereknek meg mutassa, micsoda szorgalmatosággal kell lenni állandonak a jó uton.

Ezt meg bizonyította a Joas király példája a melyet gyakorta hoztam elé. a ki is a jó erkölcsben élvén tovább negyven esztendőskoránál. az után nyomorultul esék a rossz erkölcsben. és a bálványozásban.

De ez iránt a Salamon példája irtoztató

⁵⁹⁷ Ennek a fejdelemnek. az Isten; sok rend kívül való kegyelemmel kedvezet volt. őtet a szüléi igen nagy gondal nevelték fel a jó erkölcsben, valamint maga mondgya. Ennek ifiúsága ⁵⁹⁸ szent volt, az Isten azt az irgalmaságát mutatta volt hozzája. hogy véle beszéllet, és szabadságot adott volt neki. hogy tölle mindent kérhesen

A ki is a kérésiben oly okos és jó erkölcsű volt, hogy gazdagságokat nem kére, se gyönyörűségeket: se dicsőséget, se semmit olyat a melyet az ifiak szoktak oly igen ohajtani., hanem csak jó erkölcsöt. és bölcseséget

Ez az Istennek oly igen meg tették, hogy olyan bölcseséget adta neki, a melyel felyül haladá mind az előtte, mind az utánna való embereket. Igen nagy bölcseséggel tölté el életének nagyobb részit, nagy jó erkölcsben. az Istennek kedvében. az emberek tisztelték, és csak nem imádták, mindenünnen meléje gyülekeztek, hogy bölcseségit halhasák, a népit nagy okosággal igazgatá. tanítván azt az Isten szolgálattára okos beszédivel, és a szent könyvek által a melyeket írta a szent Lélek sugarlásából. mind ezek után (- fiam ki hitethetné el magával, hogy ha a szentírás nem mondaná.) mind ezek a tsudák, és kegyelmek után., ez a tsudálatos ember nyomorultul meg esik. a mely rettentő veszedelemben veté. Ez a nagy világosság meg homályosodot, ez a tsudálatos bölcsesség meg hadgya magát tsalatni, és ez a nagy elme, a mely bölcséb volt minden halandoknál, az aszszonyok szeretetire adván szívét, csak kevés idő alatt el veszti ⁵⁹⁹ minden bölcseségit, és oly vakságban esik hogy bálványozik, a bálványozó aszonyival együtt., és annyi féle Isteneket imáda, valahány féle bálványozó feleségi valának.

oh ! mely nagy vagy te. emberi nyomorúság ! oh ! gyarloság. oh ! emberi álhatatlanság. micsoda ne rettegne az ilyen rettentő példára. hogy ha az olyan nagy jó erkölcsök. oly nagyon. meg esnek., mitől nem tarthatnak. a közönséges. és közép szerű jó erkölcsök, ? Jaj ujontában azoknak. akik az álhatatoságot el veszítették. és akik el hették az jó erkölcsnek uttyát., hogy a feslettségnek uttyát kövesék.

⁶⁰⁰ Kedves fiam, tanuljuk meg ebből apéldából hogy félelemmel, és rettegéssel keressük ⁶⁰¹ üdvességünket., vigyázzunk mindenkor magunkra., és magunknak ne higgyünk. *A ki azt állítja maga felől hogy fent áll, vigyázzon hogy elne esék.*, azt nem mondgya az irás. hogy a ki ⁶⁰² el fogja kezdeni. hanem. *a ki végig meg marad. üdvözülni fog.*

Hogy ezt a veszedelmet el kerülhesed.; ezekre a modokra vigyázz

---

⁵⁹⁷ 2 Reg. 12.

⁵⁹⁸ 3 Reg.

⁵⁹⁹ 3 Reg. 11.

⁶⁰⁰ philip 2. Cum metu et tremore salutem vestram operamini.

⁶⁰¹ 1 Cor. 10. qui se existimat stare. videat ne cadat.

⁶⁰² matth. 24. qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit.

⁶⁰³ I Hűségel kel lenni az Isten malasztihoz, valamint ezt szentül mondgya a tridentinumi szent Concilium,

Hogy ha mi el nem mulattyuk az Isten kegyelmét, el végezi mi bennünk a jó tselekedetet, a melyet el kezdette, munkálkodván mi bennünk az akaratot. és a végben vitelt

2. Mindenkor alázatoságban kel élni, félelemben. és a magunkhoz valo kételkedésben, a jó ⁶⁰⁴ tselekedeteknek munkájában, mert ugyan azon Conciliumnak szent tanítása szerint, ámbár., *Mindennek erős reménségel kel is lenni az Isten segítségében, mind azon által azok akik azt gondollyák hogy fent állanak: vigyázanak hogy meg ne esenek, és üdveségeken munkálodgyanak, félelemel. és rettegésel. a munkakban. a vigyázásokban. az alamisnálkodásban. az imádságokban, az Istennek valo ajándékban, a böjtölésben, és atisztaságban, mert mint hogy még a ditsőségben nem mentenek., ha nem tsak reménlik abban élni, azért rettegniük is kel. a testel, a világal, és az ördögel valo viaskodástol., a melyben gyözedelmesek nem lehetnek, hogy ha tsak az Isten kegyelmével. az Apostolnak nem engedelmeskednek. a ki azt mondgya, hogy ne atest szerént élyünk, mert ha a test szerént elünk meg halunk., de ha a lélekel. meg sanyargattyuk a test tselekedetit. élni fogunk.*

3. Hogy nagy szorgalmatoságal kel vigyázni ött dologra. 1. el kel kerülni az Isten meg bántására valo veszedelmes alkalmatoságokat. mert aki aveszedelmet nem kerüli abban esik. 2. a vallás béli lágyságban nem kel esni, mert az avétekre viszen. 3 El kel kerülni az el hagyásnak vétkit, fő képen azokat, a melyek ellenkeznek a mi rendünknek köteleségivel., az illyenben gyakorta meg tsallyák magokat, ajó erkölcsüek. a kik elhadgyák különös köteleségeket, amelyekre nem vigyáznak. 4. meg kel magát örizni a titkos maga felöl valo sokat állítástol. a mely könnyen szivárkozik az áitatósághoz, 5. El kel kerülni a botsánando ⁶⁰⁵ véteknek sokaságát, a melyeket ha el mulattyák a halálos vétkekre viszen. *A ki a kevés fogyatkozásokat meg veti. lassanként el esik.*

4. Gyakorta kel meg vizsgálnod lelkednek állapottyát., annak szokásit, hajlandóságit, hogy meg üsmérhesed azokat a melyek roszak, és azokat meg jobbithassad, erre valo nézve gyakorta meg kel vizsgálnod magadot és meg ujitani belső képen magadot hogy uj erőt vehess az Isten szolgálattyára, olvasad gyakorta a fellyeb valo intéseket. és a keresztyéni tudományokat, ⁶⁰⁶ végtire, a végig valo meg maradást az Istentől kel kérni minden nap., Ennek a nagy jónak el nyerésiért mondotta az Ur., hogy *vigyázni. és imádkozni kel. hogy mindenkor imádkozni kel. soha attol meg nem kel szünni,*

⁶⁰⁷ Szent Agoston azt mondgya. hogy a végig valo meg maradást az imádsagra adgyák meg. És a második Arausicanumi Concilium arra tanyit. *hogy a hiveknek. és a szenteknek.*

---

⁶⁰³ Concil. Triden. sess 6 C. 33. Deus enim nisi ipsi illius gratiae defuerint sicut coepit opus bonum ita perficiet. operans velle et perficere

⁶⁰⁴ ibid. In Dei auxilio firmissimam spem collocare, et reponere omnes debent. Deus enim etc. sup. verum tamen qui se existimant stare videant ne cadant. et cum timore et tremore salutem suam operentur in laboribus in vigilliis, in eleemosynis in orationibus, et in oblationibus in jejuniis, et castitate. formidare enim debent scientes quod in spem gloriae, et non in gloriam renati sunt., de pugna quae super est Cum carne, Cum mundo, et Cum diabolo; in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent. dicenti. Debitores facti sumus non Carni. ut secundum carnem vivamus.: si autem spiritu facta Carnis mortificaveritis. vivetis.

⁶⁰⁵ Eccli 19 qui spernit modica paulatim decidet

⁶⁰⁶ mark. 13 luk. 23.

⁶⁰⁷ S. Aug. lib 2. de bono perseverantiae. cap 29 constat Deum alia danda etiam non orantibus, ut initium fidei, alia non nisi orantibus praeparasse, utriusque in finem perseverantiam. Concil. Arausic. 2. C. 10. Adjutorium Dei etiam renatis, et sanctis semper est implorandum. ut ad finem bonam pervenire. vel in bono possint opere perdurare.

mindenkor kel kérni az Istennek segítségit, hogy a jó véget el érhesék, vagy a jó tselekedeteket gyakorolhasák

Oh ! fiam. mely boldog lész., hogy ha még ifiúságodban el kezdvén az Istent szolgálni. egész⁶⁰⁸ életedben azt mondod nékie Dávidal. *Isten tanítottál engem ifiúságomtól fogvást, és mind ez ideig beszéllem tsudáidot. Én vénségemig, s' öszülésemig: Isten ne hadgy el engem.*

Végtire kedves olvasom., emlékezel meg arol.hogy az élet el mulik. a halál jö, és az örökké valóság közelget, az élet olyan mint egy szem pillantás. és az örökké valóság attol a szem pillantástól füg. oh ! szem pillantás, oh' örökké valóság. fordítsuk leg aláb ezt a szem pillantást a teremtönk szolgálattára. a ki örökké tarto szolgálatot érdemel tölünk. adgyuk magunkot egészen ehalando életben. annak az imádandó jóságnak, a ki egészen nékünk adgya⁶⁰⁹ magát: az örökös életben, semi el ne valaszhason soha az ö szolgálattától, *kitsoda választhat el minket a kristus szeretetétől* mondgya az Apostol. oh Istenem. ! meg ne engedgyed azt. hanem ad meg azt szent irgalmaságodból., hogy a mi sziveink veled örökösön meg egyesüllyenek. és hogy ate szent akaratot követvén mindenekben. nagy hiv állandó szeretettel szeresünk tégedet ez életben, hogy örökösön szerethesünk, imádhasunk, és áldhasunk a mennyegben, ahol élsz, és uralkodol. örökon öröké

Amen.

V é g e

---

⁶⁰⁸ Psal. 70. 17.

⁶⁰⁹ Rom 8 quis nos separabit a Charitate Christi.

**AZ IFFIAKNAK KALAUZZA
AZ ISTEN UTTYÁBAN**

Az Sz. Írásból. és az Sz. Atyákból Szedegetett
keresztényi oktatások

ÖTT. SZAKASZRA OSZTVA.

Ut detur parvulis astutia: adolescenti scientia.
et intellectus. prov. 1.

1.744.

Ajánlom Fiu Isten Sz Felségednek ezt
az érdemetlen kis munkámat.

Néked ajánlom oh lelkeknek ura ezt az munkámat. te tölled jö, mennyen is viszá hozád, mert néked ajánlván, olyat adok néked. az mely tiéd minden képpen. az te segittségedel akarom el kezdeni, és reménlem hogy segittségedet adod nékem. mert dicséretedre akarom magyar nyelvre fordítani. oh Istenem vedd kedvesen ajándékosodot. és meg ne vessed azt, érdemetlen voltáért annak aki tenéked adgya. és adgyad, hogy az te sz. oktatásid gyümölcsöt teremcsenek azoknak szivekben. az kik ezt olvasák. beszély uram az ő sziveknek akkor; mikor ezek az betük beszélnek aző szemeknek. igen szükséges uram hogy az iffiu lelkeken meg mutasad erejít irgalmaságodnak. leg nagyob része az iffiuságnak akor hágy el. a midön kellene el kezdeni szolgálátodot. el is felejtik azt az kötést, mellyet tettek veled az keresztségben. és azt az meg becsülhetetlen malasztot. mellyet vettek. az te véghetetlen joságodtól. oh ! szenttséges idvezítő ne engedgyed el veszni azokat az lelkeket. mellyeket drága véreddel váltottál megh. és az kiknek üdvöségéért. annyi szeretetett mutattál. tarsd meg őket szolgálátodban. ne engedgyed hogy meg hajtsák térdeket az báál előtt. és hogy el ne vessessék magokat ez meg romlott világnak mérgével, ujsd meg papjaidnak szivekben. azt az szeretetett az mellyel voltál az iffiuságnak üdvöségéhez. és alázatos szivel kérlek adgy kegyelmet nékem, hogy ezen előtted érdemetlen munkám. és azon idő mellyet abban töltök légyen kegyes jesusom dicsöségedre

ELÖL JÁRÓ BESZÉD.

Kegyes olvasó.

Ez az könyv nem kíván hoszu előljáro beszédét, mivel midön idegen nyelvből magyarra akartam fordítani, az én meg válto jesusom segittségével. Szándékom nem egyéb vala hanem hogy az ő Sz. Nevének dicsöségére. és az iffiaknak lelki hasznokra légyen: az Istennek szent kegyelme. és az bujdosásomnak ideje., adván alkalmatoságot erre. hogy szomorúságal muló időmet, haszontalanul ne tölteném, és egyszers s.mind ezen munkám, magam oktatására is fordulna., az iffiak fel talállyák ebben az könyvben. Először minémü ösztönök kötelezdzik őket az jó erkölcsre, masodszor: mi moddal kell azt meg nyerni, harmadszor. ennek keresésében micsoda akadályokat fognak találni. negyedszer. minémü jó erkölcsök szükségesek nékiek. Ötödször miképpen lehesen nékiek jo választást tenni. életeknek rendiben

Nem nékem, hanem neked kel ítéletet tenni kegyes olvaso ezen könyvnek hasznárol. és mivel az iffiak oktatására valo. reménlem hogy hasznosnak fogod itélni. annyival is inkább. mivel az mellyeket foglal magában. leg inkább az sz. írásbol, vagy az sz. attyák írásibol vannak. ki szedegetve

Kedves. fiam, ezen könyvet. kérlek olvasad olyan szándékal. hogy meg tanulhasad az mi szükséges üdvöségedre az az. hogy mint szolgálhasad azt. az kinek mindenel tartozol. olvasad az tanulásnak kedviért. figyelmeteségel. és rendel. meg gondolván azt. hogy nem én tanitlak. hanem az Isten. mivel ő tanit bennünket az sz. írásokban, és az sz. attyáknak írásiban. olvasad tisztelettel és szeretettel. keresed az igazán valo bölcseséget, és meg találod, meg találván.
⁶¹⁰ dicsöittsed az Istent. mert azt ő adgya. danti mihi sapientiam. dabo gloriam. és fordittsad azt, az Isten dicsöségire és lelked üdvöségire. az mellyet adgyon meg néked. az dicsöségben lévő jesus -.

---

⁶¹⁰ Eccle. 51.

Az. Iffjaknak kalauzza~

Az Isten Uttyában.
Keresztényi. oktatásokat adó Attya beszédi.
az ö Fiához

ELSŐ SZAKASZ

Hogy micsoda okok köteledzik az embereket. az jó
erkölcsre adni magokat iffiuságokban

Első Resz

Kérdés. Mi végre teremtett az ember ?.

Felelet. Mind azok között az mit az embernek szükséges tudni, mindenek felet azon végnek meg üsmérését, az mellyért van ezen az világon. mert mivel értelmes teremtett állat. mindeneket kellett néki olly végre munkálodni, az mellyet el érvén. abban találhasa szerencséjít. és boldogságát. de azon végre nem munkálkodhatik, hogy ha ollyan üsmerettsége nem lesz az mely indittsa és ösztönöze azon utnak keresésére az mellyen azt el érheti. az mely ember az maga utolsó végit nem tudgya: nem különbözik az oktalan állattól. mert csak az jelen valót, az meg foghatot, és érzekenségit illetöket tekinti., az oktalan állatok hasonlatosságára., az melyben ezeknél annál is nyomorultab, mert azokban ezek magokhoz illendő boldogságot találnak. mellyekben az ember, nem hogy nyugodalmat, de csak nyughatatlanságokat, és vég nélkül való nyomoruságokat talál.

Ezen tudatlanságból következik kedves fiam az embernek minden mértékletlensége., és az ö életének feslettsége. mert nem ismervén az maga mennyei eredetit, sem azon nemes, és mennyei végét az melyre teremtőjétől rendeltet; minden elméjít az halando élet javának birtokára függesztvén, azt fellyeb nem emeli. és csak úgy áll az földön. mint ha az földi életért teremtett volna.

Es valamint hogy szánakozásra méltó volna egy királynak. az királyi páltza, és korona viselésére született fia. ha még is csak egy szegény ember házána lakni. minden tudatlanságban., és paraszti munkában foglalatoskodván, avál meg elégednék, hogy együgyűségben kerese életét. homlokának veritékivel: nem gondolkodván pedig arról az mire született bizonyára annál nagyobb szánakodásra méltó az ember, az ki az Istennel örökké való uralkodásra, és fiui méltoságra rendeltetvén. még is ezen teremtésének boldog végét el felejtí, és az földhöz ragaszkodván, illy nagy dicsőségü boldogságtól. az mely teremtőjétől néki készitetet, magát meg foszttya.

Arra akarván tehát tégedet édes fiam inteni. hogy még iffiuságokban az jó erkölcsben foglalatoskodgyál. leg először is azt adom elődben, hogy mi vagy, és mire rendeltettél, kívánván tégedet abból az veszedelmes tudatlanságból fel ébreszteni. a mely olly közönséges az emberek közt. oly vélekedesben is vagyok. hogy az utolsó végedet meg ismervén,

buzgósággal fogsz azután fohászkodni, és még most idején minden tehetségeddel azon léssz hogy azt el érhesed.

⁶¹¹ Három dolgot adok azért elődben, kedves fiam. az kiről soha el ne felelkezzél. tudni illik. mivagy? ki tett tégedet azzá a mi vagy, és miért teremtettél.

Először gondold meg tehát, hogy ember vagy. az az, ész, és értelemmel fel ékesítetted; lélekből, csudálatra méltó testből állasz. az Isten képiére teremtett, és minden teremtett állatok felet való vagy.

⁶¹² Másodszor gondold meg azt. hogy nem vagy magadnak munkája. mert az lehetetlen dolog. hanem mástól vetted a mi vagy, de kitől ? hanem attól az ki az eget. és az földet teremtette., azkitől mindenek erednek. ugyan is ő formálta testedet az anyád méhében és hatalmaságából teremtette lelkedet, és így az Isten munkája lévén. az Isten az te attyád. és az földön lévő atyádon kívül vagyon még egy az égben. az kinek mindenel tartozol.

⁶¹³ Harmadszor. fontold meg, miért teremtett az Isten. erre vigyáz fiam. mert ugyan is miért és mi végre gondolod hogy az Isten hozot téged az világra.

K. Én eddig azt véltem, hogy azért vagyok ez világon, hogy az gyönyörködtetésben, és kedvem keresésében. élyek. kinttset és jóságot szerezek., de talam inkább azért. hogy hirt nevet keresek ?

F. Távol légyen szerelmes fiam ez az gondolat tölled. vagy mi nemes es drága az Isten előtt az te lelked., hogy azt csak illy csekély, es mulando dologra rendelte volna. keserüségre fordul az gyönyörűség. az gazdagság el vész. füstben megyen az nagy hir név. az hoszas életben akarodé tehát vetni boldogságodot. nem gondolkodván az más életről. ? ha ez úgy van. nem különböztetel. az oktalan állattól; hát az a nemes lélek. az kit az Isten adot néked., észel, értelemmel, és akarattal fel ékesítetted, mindennek meg üsmérésére alkalmasá tett. vallyon nem mutatyaé meg néked, hogy nagyobb és fellyeb való végre teremtettél. ? vizsgál meg testednek rendelésit, annak egyenes állását., fel költ fejedet. és szemeidet az egek nézésére. csak abból is meg látod hogy nem az földért teremtettél. nem úgy mint az oktalan állatok., kik csak az földre néznek.

⁶¹⁴ *Pronaque cùm spectent. animalia caetera terram
os homini sublime dedit, Coelumque tueri,
jussit et erectos., ad sidera tollere vultus,*

kedves fiam. te pedig az menynek birtokára teremtettél. ót van lako helyyed. onnét vetted eredetedet. az égből jött, ugyan oda viszá is kel térni lelkednek.

K. Vallyon ugyan gondolhatnáé valaki, hogy az égen való teremtett állatok. úgy mint az csillagok. és az napnak látása. az Istennek olly szép munkája ⁶¹⁵. és mind az. az mi nagy, és ⁶¹⁶ csudálatos tézsi boldoggá az embert az égben ?

F. bizonyára egyik sem tehet boldoggá ezek közül az Isten előtt; mert mind aláb valok léven nálad, szolgálátodra. s' nem boldogságodra teremttenek. egy szoval gondold meg, hogy minden világi teremtett állatok közül, akár mely nagy, és csudálatos legyen az. de nem tehet tegedet boldoggá. mert nem is teremtett az Isten tégedet ezekért. hanem csak egyedül magáért.

---

⁶¹¹ 1. Micsoda az ember

⁶¹² 2. ki teremtette az embert.

⁶¹³ 3. miért teremtette Isten az embert.

⁶¹⁴ metam. 3.

⁶¹⁵ vas admirabile opus excelsi

⁶¹⁶ Eccl. 1. 43.

hogy önnön magát néked adván. véle ély az mennyekben. az leg szebb teremtett állattját nem itélvén méltónak hozád. magát adta néked boldogságul. azért is adot néked, az maga képire teremtett lelket, és ugyan attól is vagy, hogy ez soha az világi jónak birásával meg nem elégszik, s' abban meg nem nyugszik, mellyet életünknek minden napjaiban tapasztalhatunk.⁶¹⁷ . minden nap.

Ugyan is tehát, ujonnan is mondom, nem az teremtet. állatokért alkattál kedves fiam, hanem ezeknek teremtőjéért. az ki az te utolsó véged. s' nem az hogy. az teremtett állatokal meg elégedgyél. hanem hogy az Istennel az örökké valo boldogságban meg edgyesülvén. ezen emberi elmétől meg foghatatlan boldogságban uralkodgyál, ez az te rendelt veved, s' örököd, mellyet az te mennyei attyád készítet néked. magadban szálván tehát., visgáld meg ezen két dolgot.

Először mit csináltál eddig azon vég el éréséért., az melyre az Istentől rendelttél, ez volté szívednek kívánsága igyekeztélé magadot érdemesé tenni annak el érésére. jaj talám még arrol illendő képen nem is gondolkoztál. és vétkes életeddél attól talám el is távoztál. azokat követvén. kik hátokot fordittyák azon boldog lako helynek. az melyben hivatatnak mennyei attyoktól. oh emberi vakság mely nagy vagy ! oh szerelmes fiam mint szánom nyomoruságodot ha te is ebben találtatol.

Másodszor. Gondold meg, mit kellesék cselekedni azon boldog végért, az melyre hivatattál. vallyon ugyan sokáig fogszé még oly feledékenségbe élni édes hazádról. s' meg nem emlékeztvén az egekről. oh mennyei boldogságnak fia. ki az égből jösz, és ugyan azért teremtettél. *oh ember.* mondgya chrysologus sz. péter. *mi közöd az földhöz. mivel magadban meg üsmered hogy az égből jösz. mikor azt mondod. mi atyánk ki vagy az mennyékben. az égből valo eredetedért tartozol mennyei képen élni. külömben élvén. az eget meg veted, és kissebséget tész mennyei eredetednek.* fordittsád tehát elmédet arra kedves fiam, hogy teremtésednek boldog végit el érhesed. minden tehetségedel azon lévén, hogy az Isten fiui méltóságához illendő életet ély, mivel arra vagy rendeltetve. hogy az mennyei boldogságot, birván az Istennel meg edgyezél. ezt pedig az téged örökké el veszhető véték el kerülésivel, és az jó erkölcsök gyakorlásával érheted meg, csak egyedül ezek is vezethetnek tégedet, jó végednek uttyára

Második Resz

Az keresztség kegyelmére valo hivatalrol, és ennek kötelesegeről.

Hogy ha arra az nagy méltoságu végre teremtetvén, köteleztetel az Isten szolgálattjára. nem aláb valo kötelesegeel tartozol néki azon modért. mellyet adot. hogy azt az boldog véget el érhesd. ez az a nagy kegyelem; melyet tett veved midön az keresztenységre hivut, hogy az egész emberi nemzetre, az bünért eredet veszedelemből az keresztség által meg menttsen. tégedet.

Erre figyelmez kedves fiam, hogy meg érthesed jól. ezen meg becsülhetetlen malasztanak nagyságát. mert igen szükséges ezt meg üsmérni még iffiuságodban. az keresztenyek közöt közönségesen el áradot nyomoruságok el távoztatására. nézve, mivel ezeknek nagyob része, nem tudgya mit tégyen az keresztyeni hivatal. és az keresztyeni név mire kötelezdi őket. abbol is következik hivatalokal valo ellenkező életek., az Istenért kérlek hogy erre vigyáz.

---

⁶¹⁷ nimirum ad imaginem dei facta anima rationalis caeteris omnibus occupari potest repleri omnino non potest. capacem dei quidquid deo minus est, non implebit S. bern. in declamationibus

I Articulus

Az keresztényi hivatalnak mi voltárol. és hogy micsoda nagy kegyelem légyen az. a kit az Isten arra hi.

K. Miből áll tehát az kereszténység, és mit foglal magában?

F. Szerelmes fiam. az Isten kegyelméből hivatván az kereszténységre, igen is szükséges hogy meg üsmérjed azon nagy kegyelmét. mellyet tett ő sz. Felsége veled kereszttségednek napján.

Az kereszttségben, meg mosattattál az jesus kristus vérenek érdeme által, az eredendő bűnnek mocskából ⁶¹⁸. ki vétettél az átok alól, az mely alatt vala az emberi nemzet az vétekért. meg szabadítottál az ördög hatalmából, ⁶¹⁹ neved az Isten fiai közé iratott. az meg váltonak tanítványává lettél, az Isten atyádá lett. és az jesus kristus mesteredé, az ő példája szerént kell hát intézni életedet. az anyaszent egy házat anyád gyanánt kell tartanod, az angyalokat gondviselőidnek, az szenteket éretted esedezőknek. az Istennek templomává lettél, mivel szent malaszttya által benned lakik, birodalomul adta néked az örökké valo országát, melynek birtokából örökké el estél volna. ha az kristusnak. és az ő anyaszent egyházának. tagjává nem lettél volna. az mellyen kívül is nem adatik üdveség, de ebben lepvén az kristusban valo hitnek világosságával, meg világosítottál, az ő tanítására, oktattatol. aző drágalatos szent testével. és vérevel tapláltatol. az ő malaszttya által vezetettel. ugy hogy üdveségednek el nyerésire minden modot adot. oh mely nagy meltoságu tehát az keresztényi hivatal. ! mely nagy hálaadásal tartozol veled ily nagy kegyelmet tévő Istenednek.

Ezen kívül figyelmezel még erre is; először. hogy az Isten evel az kegyelemel nem tartozot néked, hanem ingyen valo irgalmaságából. tett ily nagy jót veled, *nem az igazságnak cselekedetiből mellyeket cselekedtünk volna, mondgya sz pál. hanem az ő irgalmaságából tartot meg minket, az ujonnan valo születésnek. feredőjének, és az sz. leleknek meg ujítása által. mellyet ki töltöt mi reánk bövséget. az jesus kristusnak. az mi meg tartonknak általa.* ⁶²⁰

Másodszor, fontold meg, hogy ezen Isten kegyelme nélkül soha nem üdvezülhetnél, mert hit nélkül, és az közönséges anyaszent. egyházon kívül nem adatván üdveség. hová lettél volna ha az Isten ilyen irgalmaságot nem cselekedet volna veled.

Harmadszor, emlékezzél meg arrol, hogy ezt, az pogány országokban. nagy setéttségben, tudatlanságban, és vétkekben elő sok millium emberekhez nem mutatta, sem annyi számu eretnekekhez, az kik ámbár meg legyenek keresztelve., de az vakságban élnek. az közönséges anyaszent egyház hititől el szakadván, azoknak ki nem nyilatkoztatta, *mert ugyan is ezen anyaszent egyház oszlopa, és erősege az igazságnak* ⁶²¹ fontold meg mondám. mért nem vagy tehát azok közül. ? miért rendelte az Isten hogy inkább te születessél keresztény országban, hogy sem mások. és még az mi nagyob. az anyaszent egy háznak kebeliben légy. ahol az Isten titkaira és mind azokra az mik az üdveségedre szükségesek tanittatol. mikor érdemletted meg ezen kegyelmit az Istennek ? s' mely nagy boldogságnak tulajdonithattyuk kedves fiam az Isten ily nagy joságának rajtunk valo tapasztalását. *mely boldogok vagyunk óh izrael, mert az mi Istennek tettzenek ki nyilatkoztatva vannak nálunk.*, oh mely boldogok vagyunk., hogy az Isten maga irgalmaságából, az ő titkainak. éssz akarattyának meg üsmérésére hivut bennünket.

⁶¹⁸ qui dilexit nos et lavit nos. a peccatis nostris in sanguine suo. apoc. 5.

⁶¹⁹ ephes. 2.

⁶²⁰ ad tit 3 4.

⁶²¹ 1 tim. 3. 15.

nem cselekedte ezt az egész világal. ⁶²² és ugyan is miért cselekedte ezt inkább velünk, mint másokkal. ? oh édes fiam leheté azt az Istent nem szeretni, az ki hozánk annyi szeretetet mutatott.

Szent ágoston mondgya. theodosius Császár felől. hogy az földön valo uralkodásánál, nagyobb boldogságnak tartotta azt. hogy az anyaszent egyháznak tagja volt.

II Articulus

Az keresztény hivatalnak nagyságáról.

K. Nagyoké tehát az keresztényi kötelesek ?

F. Ha az kereszténységre valo hivatal ily nagy kegyelem. könnyen el ítélted hogy nagyok kötelesegei. légy figyelmeteséggel és tanold meg azokat.

Először. tartozod hinni erősen mind azon igazságokat, az mellyeket az Isten az önnön szent fia által ki nyilatkoztatot nekünk., az mellyek négy részre osztatnak: tudni illik. az hitnek titkai, azon szent fiának oktatási által előnkben adatot jóságos cselekedeteknek rendei., az jóknak meg jutalmaztatása. és az rosszaknak meg büntetése, ugyan azért is kereszteltek meg. hogy ezeket hinni meg fogadtad. mivel kereszttséged elöt meg kérdezvén az pap. ha hiszelé. Atyában, fiuban, és szent lélek Istenben, és ezen kérdés után, hitedet az kereszt atyáid feleleti által meg bizonyítottad; de emlékezel meg arról. hogy azon hitednek, erősnek. bátornak, és hathatosnak kel lenni, erősnek. az az. semmi hit agazattyában ne kételkedgyél., bátornak, az az, hogy annak az emberek elöt valo meg valásában meg ne pirully. hathatosnak. tudni illik. hogy az életed meg egyezvén hiteddel, ezt cselekedetiddel meg ne homályosítsad., azok példájira ki szállyal vallyák az Christust. de cselekedeteket meg tagadgyák.

Masodszor. az keresztényi vallás kötelez tegedet, hogy az ördögnek, és minden cselekedetinek ellene mondgy, mert az pap kérdezvén tölled, ha ellene mondasz az ördögnek, minden pompainak. és minden cselekedetinek, azt felelted hogy ellene mondasz. oh szerelmes fiam gondolkodtálé valaha erről, s tudodé minek mondottál ellene, nyilván valo fogadást tettél hogy soha nem követed az ördögöt. az ő pompáit. az az, ez világnak javait. s' gyönyörüségit mellyeknek szereteti által igyekezik el veszteni az embereket. azokat nem fogod szeretni, fogadást tettél hogy el kerülöd az ő cselekedetit. tudni illik, az bünt, az kinek is ő az kezdője ezen fogadást pedig az anyaszent egy házban az Istennek tetted, az angyalok elöt. ebben pedig sz ágoston tanítása szerént. nem az embernek, hanem az Istennek beszéltél, az angyalok voltak bizonyági. és fel jedzői beszédednek. s erre gondot is viselnek az égben, köteleztetel tehát fogadásod meg tartani. és mivel ellene mondottál az ördögnek. szoval, mondgy ellene mostanában szelid étleteddel. és az jó cselekedetek gyakorlásával. ha hitedet meg nem akarod szegni ⁶²³ kedves fiam így cselekedtéle eddig ? vagy is leg aláb ezután ekképen cselekszelé, lehetné ahoz az ellenséghez viszá menned, az kinek olly nyilvánóságosan mondottál ellene.

Quid tibi cum pompis diaboli, quibus renuntiasti. ?

Quid tibi Cum pompis diaboli, amator Christi ?

Harmadszor, kötelez tégedet az keresztényi vallás. az tiszta életre. az halálnál inkább kerülvén a bünt. minden keresztényi jó cselekedetekben foglalatoskodgyál, mivel erre valo nézve tette reád az pap, kereszttséged után az fejér ruhát. mondván vedd el ezen fejér ruhát. mellyet

---

⁶²² psal. 147.

⁶²³ in qua professione non homini sed Deo. et angelis ejus conscribentibus dixisti, renuntio. renuntiare non solum vocibus sed etiam moribus non tantum sono lingvae sed et actus vitae. S. Aug. l. 4. de symbolo ad chathecumenos. Cap 1.

mocsok nélkül vigyed az Isten széki eleiben.⁶²⁴ és ugyan ennek fejérsége juttasa eszedben, hogy belső képpen kell meg tartanod azt a tisztaságot., az melyben részesült lelked az kereszttségben; el ne feletkezél tehát ezen szokrol., meg emlékeztvén, mi fogh tegedet követni az itéletkor., ha azon ártatlanságot bünös életeddel meg mocskolod. ugyan is azon fehér ruha léssen itélöd azon az irtoztato napon., az a pap. aki meg keresztelt ellened fel kél. és az kereszttségben vett malaszt viszá éléséért, boszu állást fogh kérni az Istentől. mely iránt imé egy szép példát hozok elő. chartago városaban, vala egy muritus nevü diaconus, Elpidophorus pedig ezen városnak birája lévén, az ki ezen diaconustol vette vala fel az kereszttséget, de azután hogy arianusá lön, eleiben hivatá az diaconust. hogy hitiről vallást tenne előtte. el mene ezen diaconus, és magával el vivé kereszttségének alkalmatoságával az birora tett fehér ruhát. és azt mindenek előtt fel mutatván. mondá néki. imé oh álnokságnak szolgálja azon fehér köntösöd, mely az utolso napon vádolni fogh tégedet. az Isten előtt, nagyon gondot viseltem rea. bizonyoságot fogh tenni az hittől valo el szakadásodrol. és az pokolnak mélységeben fogh tégedet szállítani ez vala tisztaságodnak jele. hogy meg kereszteltetvén, büneidből meg mosogattattál. de ugyan ez fogja annál is nagyob kinnal szenvedtetni veled az örökké valo tüzet.⁶²⁵

Harmadik Rész

Hogy az Isten kívánnya, és kedvelli kivált képpen az iffiak szolgálattját.

K. Vallyon ugyan, az iffiak szolgálattja kedvesebbé az Isten előtt?

F. Igen is kívánnya az Isten, hogy ötet illy iffiukorodban szolgállyad., kivált kepen valo kedves előtte az iffiak szolgálattja. ezt pedig három dologbol mutatom meg néked.

Először. az iffiuságnak ideje, az életnek kezdeti lévén, bizonyos hogy az Isten mindenek sengéjit, és kezdetit kívánnya. ugyan azért is az óó törvény szerént, mindennemü földi gyümölcsnek. sengéjét, az állatok, ugy az emberek közöt is, az első szülöttek, vagy néki áldoztattak., vagy az templomban ő előtte fel mutattattak., ez által ki nyilatkozattván, hogy ámbár mindeneknek egy iránt ura legyen is. mind azon által. kivált képen kedvelli az elsőket. ugy mint ollyakat. az mellyekel mindenek felet tartoztak ő néki. az háláadásnak jeléül kívánván ezeket. mellyekből világosan következik hogy az iffiuságnak ideje, az életnek kezdete, és első része lévén., tartozol aval az Istennek olly okokból, az mellyek nem közonségesek az életednek egyéb részeivel, és azt kívánnya, hogy az iffiuság ő előtte bé mutatassék. és az ő hiv szolgálattjára forditassék.

Masodszor. az iffiuságnak ideje leg kedveseb az Isten előtt. mert természet szerént szolván, az életnek, az, leg tisztáb része, nem lévén még annyira meg romolva az rosztól, és még azon időben, se az rosztat annyira nem üsméri. se annak követésére annyi alkalmatosága és tehetsége nincsen, az embereknek, az világi életbe vett csalárd szokások, még annyira által nem hatották elméjét, se annyira meg nem bomlottak hajlandosági. és erkölcsi az gonoszok társasága által, mint az emberek szoktak korosab állapotokban meg bomlani, ezek felet az kereszttségben vett malasztnak mint egy frisesége, kedvesebbé teszi az Isten előtt az iffiakot. leg aláb azokat, kik lábok alá nem tapodgyák azon malasztot. és bünel egész életek által meg nem mocsollyák az ártatlanságnak fehér ruháját. az igaz fiam hogy sokszor nagy feslettség találtatik az iffiakban, de ez ellenkező azon rendel, mellyet maga az természet szabot. adván az élet ezen első idejének részül, az szelid elmét, és az artatlan erkölcsöket,

⁶²⁴ accipe vestem candidam quam immaculatam perferas ante thronum Dei.

⁶²⁵ victor uticensis lib 5. persecutionum vandalicarum.

melyre nézve annál is inkább vétkesek azok, az kik, az magok. feslettsége, és gonoszsága által meg veszít azon jó tulajdonságokat. az mellyet az természet adot nékiek, meg tanulvan és oly korokban futván az gonosz után. az midőn az természet, csak az szelidcségre. és az ártatlanságra tanította őket.

Harmadszor. Az mely ók meg mutattya hogy az Isten kivált képpen kívánnya iffiuságodban való szolgálatodot., mert ez az idő az, az melyben leg több alkalmaság adatik, az ő hozá való szeretettednek meg mutatására. mert ebben az időben kezdődvén el azon kísértetek. mellyek ingerelnek ellene mondani az ő szolgálattyanak. és szeretetinek. erre még az te első erejekben lévő hajlandóságid is ingerelnek., ehez járul az veled társalkodók rossz példái, és gonosz tanácsai. az kik veled egy idősek, erre ingereltetel. az te lelked ellenségitől, az ki minden erejét arra fordítván, hogy tegedet az Isten szolgálattjától él fordítottson. és magáévá tegyen, méltán lehet ezen időt az proba és hartz idejének hini. mivel ebben kel meg mutatnod. hogy igazán és álhatatosan szereted Istenedet. tudni illik ha bátran viseled magadot ezen első ostromokban. mert se az békeséges időben nem tettik ki az vitézség se ellenség nélkül nem nyilatkoztatik ki az bátorság., se nem nagy dolog rosszat nem mivelni, az midőn arra nem adatik alkalmaság. de az Isten szolgálattya el hagyására ingerlő iffiuságodban. ellene allani az gonosznak. és az bünt el kerülni, ebből ki tettik jó erkölcsöd. és ugyan is valóságos jele hogy az Istent mindenképpen felet szereted ⁶²⁶ .

Meg láthatod ezekből szerelmes fiam, hogy kivált képpen az iffiak szolgálattját. kedvelli az Isten, és hogy néki kedvesebb áldozatot nem adhatz. mint ha ezen időt. az ő szolgálattjára ⁶²⁷ fordítván. az bűn el kerülésében foglalatoskodol. igazán mondgya egy bölcs tanyító. hogy az kik iffiukorokban magokat meg gyözik. és az bűnök kísértetinek ellent állanak, hogy magokat az Isten szolgálattjára adhasák. néki áldozván iffiuságokat, élő, kedves, és tiszta osttyát áldoznak ő néki, ezt kedves fiam, soha el nem felejtvé. jól fel jegyezted elmédben.

negyedik Resz

Hogy az Isten kivált képpen szereti az iffiuságot. és örömet mutattya hozzájuk malaszttyát.

K. Hát ugyan annyira kedvesé az Isten előtt az iffiuság ?

F. Szerelmes fiam, nem csak azt kívánnya az Isten hogy iffiuságodban szolgállyad. de kivált képpen ebben az időben kedvelvén téged, nagyobb hajlandósággal mutattya hozzád kegyelmit. mint másban. hogy tegedet segítsen szolgálattjára. és arra hathatosabban vihessen

Kivált képpen e három rendben lévőket segíti. az Isten maga malaszttyával. tudni illik. az gyengéket, edgyügyüeket., az az, az kik az rosszat annyira nem üsmérik, és az alázatosokat.

kivált képpen segíti mondám az gyengéket: mert leg inkább azokban tettik ki az ő malaszttyának ereje, az edgyügyüeket. mert az gonoszt annyira nem üsmérvén. nem oly gyakran allanak ellent, az Isten nékiek nyujtot malaszttyanak. az szent irás szerént az Isten meg nem veti az edgyügyüeket. és nem segíti az gonoszokat. Az alázatosakat. mert valamint hogy az kevélységnek tulajdonsága hogy leg inkább gátolgya meg az Isten malaszttyát. ugy

---

⁶²⁶ gubernator in tempestate. dignoscitur. in acie miles. probatur, delicata jactatio est cum periculum non est, conflictio in adversis probatio est virtutis. S. Cyprianus.

⁶²⁷ qui in hac aetate se domant. et deose sociant, offerunt deo hostiam viventem. deo placentem immaculatam. hugo. à S. victor.

ellenben. azt az alázatoság által várhattuk magunkra. az szent irás azt tanyitván. hogy az Isten ellene áll. az kevélynek, és kegyelmét adgya az alázatosnak.⁶²⁸

Ezen három tulajdonság, közönségesen találhatik fel az iffiúságban. nem csak testiben, hanem még elméjében is gyenge lévén, mivel az dolgokat nem üsmérvén. se azokat nem gyakorolván. még az itéleti meg nem ért, se akarattya nem olly hathatos azokban. az mellyek az ő jóvával ellenkezhethének

Edgyügyüése töb vagyón. mert az gonoszt annyira nem üsméri. se abban annyi különbözést nem tud tenni, mint az idösb koruak, az iffiúságban, az alázatoság is bövebben találhatik. nagyob hajlandosága lévén az engedelmeségre. és az mások által való vezéreltetésre. ha pedig (:az mint azt gyakran tapasztallyuk:) akaratoságot látunk az iffiu elmékben. ez az rend kívül való feslettségtől származik. az mely önnön magát az természet rendit meg bonttya.

Világosan következik ezekből. hogy az Isten kedvelli meg. mutatni az maga joságát azokban az kiknek erre legh több Legh több szükségek van. ha magokat méltatlanná nem teszik örömet közli malaszttyát az iffiakkal, az jóra való gondolatok sugárlása által, és szükséges segítségéket is nyújt az jó erkölcsök kívánására, és gyakorlására, úgy tudni illik: hogy ha ők is életek fesletsége által a fellyebb irt Isten malasztival nem ellenkeznek, és azokra magokat érdemetlenekké nem teszik, iffiúságoknak ártatlanságát, elméjek gonoszságával, és vetkeknek sokaságával meg nem szeplösittik

Ezen valóság meg bizonyítására elég az mit naponként tapasztalunk. mert ugyan is szerelmes fiam menyén vannak, akik iffiúkorokból ki kelvén, nagy változásokat tapasztalnak, nem érezvén magokban annyi malaszttyát az Istennek mint iffiúságokban, mert akkor a sz: sugárlások gyakrabbak, az jó indulatok, és kívánságok közönségesebbek voltak: az gonosztól iszonyodván az jót kedvelték, kedves ós könyű lévén nálók az jó erkölcsök gyakorlása.

De mind ezek meg változván akkor láttyák hogy a jó sugárlások ritkábbak, az vétektől annyira nem iszonyodnak, az ájtatosság meg hidegedett, és talám tellyességgel el is óltatott. Ezen szomorúságra méltó változást tapasztalván, méltán sohajthattya az el múlt idöt, és az el vesztet kegyelmet, fel kiáltván Jóbbal, *kicsoda adhattya nékem azt a kegyelmet hogy meg lássam az el múlt idöt, és vissza mehessek arra az állapotra melybe voltam iffiúságomkor, mert akkor velem volt az Ur*⁶²⁹. az ő kegyelmének szüntelen való segítése által.

Szomorúan tapasztalta vala magában ezen változást sz: Agoston Gyónás könyvébe mondván, hogy iffiu korában betegségben esvén, igen nagy búzgósággal kívánta vala a sz: keresztséget, de ezt bizonyos okokra nézve el halasztván⁶³⁰. és már harmincz esztendő korában ismét újabb betegségben esvén, már akkor nem is gondolkodott felölle⁶³¹. Oh kedves fiam adgya Isten hogy soha ne érezz ilyen változást. és mind most, mind idösb korodba lehess az Isten kegyelmiben.

Ha kívánod tovább is hogy az Istennek az iffiúsághoz való szeretetit meg mútassam, visgáld meg ugyan erre nézve mit csinált az Isten fia ez világon létében. Mert azon kívül hogy gyermekké lött, és maga akarattyaából külömb rendű időkön által ment (:noha csak rajta állott, hogy emberkorában jött volna e világra:) az emberekkel való társalkodásában, menyi szeretetit

---

⁶²⁸ jacob. 4.

⁶²⁹ Quis mihi tribuat ut sim juxta menses pristinos, secundum dies quibus D| nu~|s custodiebat me, sicut fui in diebus adolescentiae meae quando erat omnipotens mecum Jób. 29.

⁶³⁰ Vidisti Deus meus quô motu animi, et quâ fide Baptismum Xtituit. Dei et dñi mei flagitavi a pietate matris meae, et Matris omnium Ecclesiae tuae. Confes: lib: 1.

⁶³¹ Neque desiderabam in illo tanto periculo Baptismum tuum et melior eram quando illum de materna pietate flagitavi sicut jam recondatus atque confessus sum. Conf: lib: 5.

műtatta az iffiúsághoz egy néhány helyütt bizonyította az Evangélium: a midőn tudni illik magához hirta a gyermekeket, parancsolta hogy engedgyék hozzája menni a kisdedeket ⁶³² meg feddeztén azokat a kik nem akarák vala engedni hozzája való meneteleket: mondván nékik hogy ilyeneké az Isten országa, és nagy szeretetből meg ölelvén őket ⁶³³ el nem bocsátá magátul hanem kezeit reájok tévén meg áldá őket.

A csúdálatos gyógyításit is mind inkább iffiakon követte, ilyen vala Cána Galiléa Várossában azon fő embernek fia az ki már haldoklott vala S: Joan: C.4. ilyen vala egy más kit az gonosz Lélek kénzott. Sz: Math: 17. a századosnak szolgálja, és a Cánánéa Tartomány béli aszszony ⁶³⁴ Leánya. Három tölle fel támasztott halottak közül kettő iffiú vólt, úgy mint az Jairus Leánya, és az özvegy aszszony fia. harmadik Lázár, aki is nem koros vólt, az tizen két Apostol között Jánost, az ki leg iffiabb vólt inkább szerette.

Egy szóval nem lehet nagyobb bizonságát látni az Christús szeretetinek az iffiakhoz, mint ezen következő két dologban. Első a midőn minket bizonyossá téssen *hogy valaki egy ilyen gyermeknek gondgyát fel veszi az én Nevembe, én nekem veszi fel gondomat.* ⁶³⁵

Második a midőn oly iszonyúan fenyegeti az kisdedek meg botránkoztatókat, tudni illik akik őket véteken ejtik mondván: *hogy valaki meg botránkoztat valamellyet a kicsinek közül kik én bennem hisznek, jobb vólna annak hogy egy malom követ kötnének az nyakára, es a tenger mélységébe vettetnék* ⁶³⁶. Nem de nem elég nagy jele é ez az christus szeretetinek az iffiakhoz a midőn ily fenyegetéssel szól azokhoz akik az ő szolgálattyaiból el akarják őket fordítani: midőn azért ily nyilvánossággal látod mind ezekből az Isten szeretetit az iffiakhoz lehetne é néked meg tagadnod az ő hozzája való szeretetedet és szolgálodat? mely bizonyára nem lehet, hogy ha csak az írtóztató háládatlanságnak bűniben nem akarsz esni

Ötödik Rész

Hogy azok akik iffiúkorokban nem adgyák magokat az Isten szolgálattyaára, nagy kissebséget, és rövidséget tesznek az

Istennek

K : Szükséges é tehát hogy most iffiúságomba adgyam magamat az Isten szolgálattyaára, holott már meg ért koromba sem lesz késő.

F: Szerelmes fiam Isten őrizzen tégedet az ilyen, az emberek között közönséges, de felettébb is vétkes gondolatól. mert minek utánna már meg műtattam vólna néked, menyibe kedvelli, és kívánnya az Isten az iffiaknak szolgálattyaát, menyibe szereti őket, és hozzájok műtattya kiváltképpen való malasztit, szolgálattyaára híván őket, ebből következik hogy ötet felettébb is meg bántanád, és néki nagy rövidséget tennél, ha magadat szolgálattyaától el vonnád, és az ő szeretetinek, melyet kegyelméből az iffiúsághoz mutat, meg nem felelnél de mivel ezt nem lehet elégséges képpen el hitetni az iffiakkal, ime világosabban adom elődbe, figyelmezzél azért ezen három dologra.

⁶³² Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum coelorum

⁶³³ et Complexans eos et imponens manus super eos benedicebar eis. Marci 10.

⁶³⁴ Amat [Xtus ~] infantiam quam et animo suscepit, et corpore amat [Xtus ~] infantiam humilitatis magistrum, innocentiae regulam, mansuetudinis formam S: Aug:

⁶³⁵ Qui suscepit parvulum talem in Nomine meo me suscipit Mathei. 18.

⁶³⁶ Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in Collo ejus, et demergatur in profundis maris Math: 18.

Elsősorban, ha az iffiúságodnak idejét az Isten szolgálattyaára nem fordítod, el akarod tehát ő tölle venni az kezed között lévő bizonyos időt, bizontalan akarván néki adni a melynek el érésébe nem vagy bizonyos, és jövendő lévén azon idő nincs hatalmadba adományod. ez lenne tehát első grádicsa hálaadatlanúságodnak; mert ugyan is azt ígérnéd hogy idős korodba szolgálni fogod Istenedet. ki mondotta néked. hogy sokáig fogsz élni, és az hólnapi nap el érésében bizontalan lévén. hogy lehecz bizonyos abban, hogy még 10. esztendeig fogsz élni. többeket láthatni, húsz húszon öt esztendőskorokig meg halni, mint sem azon fellyül, és mivel bizontalan vagy életed hosszúságában. nem de nem nagy rövidséget teszel é hát az Istennek oly időt ígervén néki, a mely nincs hatalmadban, a midőn az jelen valót meg tagadod ő tölle. kedves fiam beszéded szerént cselekvők, vallyon nem akarjáké meg csalni az Istent, és nem mütattjáké meg, hogy semmi jó szándékok nincs az ő szolgálattyaára, a midőn igyekezeteknek véghez vitelét oly időre halasztják, a melyet talám soha el sem érnek.

Másodszor az Isten szolgálattyaára el tőkéllet szándékod halasztásával nem csak bizontalan időt akarnál adni az Istennek, de az jelen valo iffiúságodat úgy mint a jóbbat igyekeznél meg tartani, hogy alább valót adgy néki, mert ugyan is ezen, idő még az vétkek által nem. annyira fertőztetett, meg és ugyan ezért az Isten előtt, valo kedvesebb idődot nem akarván az ő szolgálattyaára fordítani, oly időt szánsz néki, a melybe mindenek ellened fognak támadni hogy alkalmatlanná tegyenek az jó erkölcsök gyakorlására. Az testeddel edgyütt nevelkedő alkalmatlanságokat értem úgy mint az betegségeket, a bűnös meg rögzött szokásokat a világi dolgok sok féle baját, a világi jók keresésétől okozott nyughatatlanságokat, ennek feslett szokásit, mivel sz: János mondása szerént az egész világ gonoszban helyeztetett, és csak az mulatság gyönyörködtetés, gazdagság és nagyra vágyás után sohajtván, az ídvösségről, és az örökké valóságról nem gondokodik, mint ha nem is volna⁶³⁷. Mind ezek fogják meg gátolni az te ídvösségedet, és tellyességgel el fognak fordítani tégedet az Isten szolgálattyaától, ha vigyázatlan lészel, ha iffiúságodban az bűnt el nem kerülöd, és az jó erkölcsököt nem gyakorlod. Itild ez ezekből menyire bántod meg Istenedet, ha más időre halasztod szolgálattyaát de még é sem elég, mert ugyan is.

Harmadszor: Mely irtóztató dolog, és az Istennek tett rövidségnek úndokságát menyibe tetézi az, hogy az Istennek nem akarván adni iffiúságodat, csak akkor akarod szolgálni őtet, minek útanna mindennemű gyönyörködtetésekkel meg elégedvén, és rossz hajlandóságidat meg elégitvén., iffiúkorodnak feslett erkölcsét követted volna, el annyira, hogy az Isten szolgálattyaára szánt időd nem egyéb azon időnek maradékjánál az melyet az úndokságokba, és az ördög szolgálattyaába töltöttél. Oh szerelmes fiam, veszedé észre az ilyen vétkeknek úndokságát és a tégedet Teremtő Istent néző cselekedetednek méltatlanságát⁶³⁸. Az te Lelked Isten Temploma, és te nem akarod azt néki szentelni, hanem mínek útanna az ördög által meg ferteztetted, és számos vétkekkel meg mocskoltad volna.

Egész életedet az Isten szolgálattyaában kellene töltened, még is annak az első, és legh jobb részét az ördögnek akarod adni, csak azt szánván az Istennek, az melyben már az vétkekre is alkalmatlanná lettél. Lehető ily méltatlan dolgot követned ? Ugyan is mit mondanál oly ember felől aki egy Fejedelem asztalára csak az ebektől, és sertésektől maradott hulladékot akarna fel tenni. ? irtóztatónak mondanád ezt, de meg sem irtózol ezt Istened iránt sokkal vétkeesebben követned azon időt szánván az ő szolgálattyaára a melybe már meg nem elegitheted úndok kívánságidat az melyeket barmok módgyára követtél iffiúságodban, Nem de nem bestelenitedé evel Istenedet, ? és ha annyira panaszkodik az óó Testamentomba azok ellen

⁶³⁷ Totus mundus in maligno positus 1. Joan 5.

⁶³⁸ Nescitis quia Templum Dei estis et spiritus Dei habitat in vobis 1. Chor: 3.

akik meg ferteztetett kenyeret tettek Óltárára, ⁶³⁹ menyire nem fogh panaszkodni ellened, aki mindennémü úndokságokkal, meg ferteztetett idődnék maradékját szántad az ő szolgálattára ? hogy ha meg átkozza azokat akik az áldozatoknak legh jobb részét magoknak meg tartván, az rosszabb részét néki adgyák, mondván: átkozott az csalárd *az ki, ki vállalaszsa az rosszszat, és az alább valóját hogy azt áldozza az Istennek* ⁶⁴⁰ . minemü átkát nem várhatod hát magadra, mivel nem csak az rosszát áldozod nékie. de még csak azt akarod adni, az mi meg maradot az te feslet iffiuságodtól. adná Isten ne látnok oly nagy foganattyát ennek az átoknak. annyi sok számu iffiakon. holot minden nap ezeket az veszedelmes példákat láttyuk, az hirtelen halál, az Istent el hagyás, az vétekben valo meg rögzés, és más egyéb sok veszedelmek, mellyeket oh nagy Isten. az te méltán valo haragod cselekszik. meg büntetvén mindennap azokat, az kik tégedet el hadnak iffiukorokban. azért hogy követhessék az magok rossz hajlandóságokat, annyira meg is vetnek, hogy csak akkor akarnak szolgálni, midön már magokat rabjává tették az véteknek, az rossz erkölcsöknek, és az ördögnek.

Hatodik Rész.

Hogy az Isten utállya az rossz erkölcsü iffiakot.
ez iránt egy néhány példák.

K. Az Isten utállyaé az rossz erkölcsü iffiakot ?

F. Az Isten hogy ne utálná azokat az kik meg vetik szolgálattának tiszteletit., kik szeretetire, kegyelmire nem hajtanak, sőt még azt meg vetik. az Isten utállya az bünösöket. *aversor impium* azok ellen pedig jobban meg mutattya, az kiket inkább szeretet. és az kik kegyelmivel viszá éltek. mivel az meg bántodot szeretet, haragra fordul, és az meg vetet jószág, gyakorta gyűlölségre. szép három példát hozok néked elő az szent irásból. mellyekből ki tettzik. mint gyűlöli Isten az rossz erkölcsü iffiakot.

Első, az judás két fiáról. az ki fia vala jakobnak, judásnak vala négy fia. az két első igen gonosz természetűek valának. az elsőnek neve her, *fuit quoque her primogenitus juda, nequam in conspectu Domini. et ab eo occisus est.* az másikának vala neve onán. ezt is meg ⁶⁴¹ ölé az Isten. az mocskos véteknek cselekedetiért, idcirco percussit eum Dominus. eo quod rem detestabilem faceret.

Második, az fő pap héli két fiáról. első ophni. második phiné. ezt az két iffiat, az apjok. az templom szolgálattára rendelte vala. de rosszul viselek magokat, az népen nagy igazságtalanságot követének, többet vévén rajta, mint sem kívántaték. annyira is magokra gerjeszték az Isten haragját, hogy samuelt az atyokhoz küldvén, azt izené néki, hogy mivel el mulatta fiait meg inteni, azért boszuját állya. az mely is példájul légyen maradékjának, az fő papságot nemzéttségiből ki vészi. maradéka öregségre nem jut. maradékának nagyobb része még iffiu korban meg hal, az két fia ophni, és phiné, egy napon meg öletnek. mind ezek bé tellyesedének. az apjok is azon az napon meg hala. oh micsoda nyomoruságot nem okoz egy familiának az iffiuságban valo rossz élet.

Az harmadik példa az dávid király fiáról ámnorról. ezen iffiu fejdelem, meg nem zabolásván szivinek fertelmes szeretetit. el is felejteté véle, mivel tartoznék az természetnek. tisztátalan szeretetre vivé ötét az testvér atyafiához. de mint hogy kérelemel meg nem nyerheté kívánságát. azért erő szakal bánék véle. két irtoztato vétket cselekedvén. egy szers mind. de csak hamar meg mutatá az Istennek igazsága, mely utálatos volna előtte az iffiu fejdelemnek

⁶³⁹ offertis super altare meum panem pollutum Malach: 1.

⁶⁴⁰ maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum, et votum faciens immolat debile D|no~|. ibid:

⁶⁴¹ Genes. 38.

élete. mivel két esztendővel azután testvér atyafiától abszolontól meg öleték. oh Isten mely rettenetesek az te itéletid.

kedves fiam, ez az három példa világosan meg mutattya. mint gyüölöli Isten az rosz erkölcsüeket. de arra vigyáz, hogy az első. és az harmadik példában. az Isten az tisztátalan vétekért bünteti meg az iffiakot. az másodikában pedig. az szolgálattyanak, el mulatásáért.

Hetedik Resz

Hogy rend szerént az iffiuságban valo idötöl füg az üdvesség

Kedves fiam azt világosan meg akarnám veled értetni, hogy az te üdvessed, leg inkább azon az életen füg, az mellyet élsz iffiukorodban, adná Isten. hogy mind te, mind azok az kik veled egy idösüek. meg foghatnák, és elne felejténék ezt az igazságot,. az mely is nincsen tudva nagyobb részinél az embereknek, az az tudatlanság is okozza sokaknak veszedelmit, és kárhozattját.

K. Mennyit látunk olyanokat, kik ha szinte iffiukorokban, feslet életet éltenek is. de azután idővel meg tértenek. és meg éretteb elmével tudtak aról gondolkodni. ?

F. Az valo hogy olyanokat eleget látunk, ugyan azért is kéne irtoznod, hogy olyan példakot látz, nem hallodé töllök mindennap az ilyen beszédet., oh én Istenem, ha még egyszer iffiu lehetnék, jobban meg tudnám becsülni azt az idöt. látodé fiam micsoda sohajtásal kívánnyak drága idödöt, és micsoda nehezen is hadgyák el, iffiuságokban vet rosz szokásokat. de hogy jobban el hitethessem veled ezt az igazságot. az szent írást teszem elődben, az melyben nem kételkedhetel. mert, honnét vagy az. hogy annyi helyt inti az iffiakot, hogy idején gondolkodgyanak az üdvességről, nem egyébért, hanem hogy meg mutassa micsoda drága idő légyen az, az üdvesség keresésire. azt mondgya tehát. *emlékezel meg azte teremtödröl iffiuságodban, mig az veszedelemnek napjai el nem jönnek*⁶⁴² az példa beszédek azt mondgyák. *hogy az iffiu az ö uttyától el nem távozik, még mikor meg vénheszik is*⁶⁴³ jeremias propheta pedig azt mondgya. *hogy hasznos embernek terhet hordozni, iffiuságától fogvást*⁶⁴⁴ az az. jó erkölcsre adni magát. és az Isten parancsolattyanak terhit viselni.

kedves fiam, figyelmez Salamonnak szep szavaira, mellyekben ekképpen int tégedet. *fiam iffiuságodtol fogvást szeressed az tudománt, és vénségedig találz bölcseséget, mint ha szántánál, és vetnél ugy járuly ahoz. és jó gyümölcsöt várj attol. mert noha ennek keresésiben kevés ideig fáradosz, mind azon által, hamar eszel gyümölcsében. az bölcsesség nehéz, és keserü azoknak az kik azt nem üsmérik, az kik szépségit nem üsmérik, nem fognak maradni véle. az kik pedig meg üsmérik. vélek fog maradni, és az ur eleiben vezetí öket.*⁶⁴⁵ az huszon ötödik részben azt mondgya. *azte iffiuságodban ha nem gyüjtöttél, miképpen találod azt meg vénségedben.* mind ezekből ki tettzik, hogy az sz. lélek az emberekkel meg akarta üsmértetni, hogy drágab az iffiuságnak ideje, mint sem ök azt becsüllik. és attol az idötöl is függ, ez életben, vagy az másban valo boldogságok. vagy nyomoruságok, ahoz képest, valamint aval élnek, mivel bizonyosan azok munkálkodnak üdvességekben. kik az Isten félelmiben. és az ö parancsolattyanak végben vitelében neveltetenen fel. azok pedig kik ebben az félelemben nem neveltettek, vagy is attol el fordultak, az rosz erkölcs követéséért, azok magokot el vesztik.

⁶⁴² memento creatoris tui. in díebus juventutis tuae. antequam veniat tempus afflictionia eccles. 12.

⁶⁴³ prov 22

⁶⁴⁴ jere 3.

⁶⁴⁵ eccli 6

Ez az igazság két fundamentumra vagyon építve, első az, hogy azok, kik az jó erkölcsöt követték iffiukorokban. könnyebben meg is maradnak abban holtig, ellenben meg azok, kik az rossz erkölcsre adták magokat azon időben, nehezen térnek meg abból, úgy is történik, hogy soha sem.

Nyolczadik Rész.

Hogy azok az kik az jó erkölcsben foglalták magokat iffiu korokban. rend szerént meg is tartják azt könnyen egész életekben.

K. Igazé az. hogy az ffiuságban vett jó, vagy rossz erkölcs sokáig meg marad?

F. fiam nincsen különben. mivel az iffiuságban vett szokások, nehezen hadnak el, ezt az sz. irás is bizonyítja. *az iffiu az ő uttyát el nem hadgya. még mikor meg vénheszikis.*⁶⁴⁶ mert azt tapasztaljuk. hogy az első bévetele valaminek igen hatalmas bennünk, és az eleint bé vett szokások meg gyökereznek az iffiakban. azért is mondgya sz. hieronimus. hogy azt nehéz el törölni az iffiunak elméjiből, az mit először bé vészen. az sz. irás arra int. hogy jó az iffiunak idején korán. jó életre adni magát. Szent bernárd tanítása szerént, nem kel más okát keresni. miért látunk annyi öreg embert az rosszban meg rögzenni és jó erkölcs nélkül szükölködni, ha nem, hogy azt nem keresték alkalmas időben⁶⁴⁷.

Az bizonyos hogy az kísértetek között, leg keményeb az testi kívánság. az melyben nem olyan szapora az győzedelem, mint az harc. tanította sz. agoston⁶⁴⁸ ez az kísértet meg is tántoritotta némelykor, mondgya sz. hieronimus, az álhatalóságokat azoknak az kiket, az kinezés meg nem győzhetet.⁶⁴⁹ ámbár ez az kísértet közönséges légyen is az idősebb korukban. de az bizonyos hogy gyakoralatosab, az iffiakban, az kik is, sz. hieronimus szerént. mindenkor, az tisztaságért való hartzban vannak. körül is lévén vétetve az véteknek alkalmaságával, és ösztönöztetvén az testnek ösztönivel, hasonlok az tüzhöz, mely nehezen marad meg. az igen nyers fa alat.⁶⁵⁰

Midőn pedig az Isten kegyelmivel, az ki is kivált képpen meg segíti az iffiakat. az első harcokon győzedelmes lészesz. az többit azután könnyebben meg győzöd noha mind azon által holtig kel viaskodnod. valamint az sz. irás mondgya. az élet viaskodásból ál⁶⁵¹

Ennek pedig az oka az, hogy mentől töb győzedelmet vész az kísérteteken. annál inkább fogyasztod erejeket; az Isten kegyelmivel mentől jobban élsz. annál bővebb léssen rajtad⁶⁵² és az olyan szív melly az győzedelemhez szokot. nem nyomatik le könnyen, mert az ő győzedelmi ujab erőt adnak néki. david iffiu korában addig viaskodot az oroslányokkal. és az medvékel, hogy azután meg győzé azt az oríást, azkitől retteget az egész izrael népe.

kedves fiam ha tudnád micsoda nyugodalmas, és csendes elmével élnek azok, kik serénységgel viaskodnak iffiukorokban. gondolom minden tehetségedel azon lennél, hogy meg kostolhatnád, annak édeségit. mit mond néked erre az bölcs. *fiam keresed az bölcseséget. és ki*

---

⁶⁴⁶ prov. 22.

⁶⁴⁷ multi senes diu viventes et nihil proficientes, quia nullas sibi in opportuno tempore divitias congregarunt. S. bern. l. de ordin vitae.

⁶⁴⁸ inter omnia christianorum certamina. duriora sunt praelia castitatis. ubi quotidiana pugna. et rara, victoria S. aug. ser. 250

⁶⁴⁹ S. hier. in vita pauli

⁶⁵⁰ adolescentia multa corporis bella sustinet, et inter incentiva vitiorum et carnis titillationes quasi ignis in lignis viridis suffocatur. S. hieron. epist ad nepot.

⁶⁵¹ militia est vita hominis super terram Jób. 7.

⁶⁵² habenti dabitur, et abundabit math. 25

*nyilatkoztatik néked. és el ne bocsásd azt. mert végezetre meg nyered az ő nyugodalmát. és fordul néked örömdre, és lesznek tenéked az ő békői nagy erősed és az ő kalodai dicsőségednek ruhái.*⁶⁵³

Az Isten neveli kegyelmit, és meg szaporítja áldását azokon, kik jól éltek iffiukorokban. és meg tartja őket az jó uton. jobban meg nem mutathatom néked ezt az igazságot. mintha az sz. írást teszem elődben, *az ur ád bölcseséget, az ő szájából tudomány, és értelem származik.* de nem csak ő adja. hanem még öis tartja azt meg, *meg őrizvén az igaznak utait. és azoknak kiket kegyelmében véssen, utokat meg tartja*⁶⁵⁴ ismét azt mondja. *fiam ha az bölcsesség menend az te szivedben. és az tudomány az te elmédben. gyönyörűséges léssen. az tanács meg őriz téged. és az értelem meg tart téged. meg szabadítván téged az gonosznak utától. és az gonoszság szólló férfiaktól, és az idegen aszszonyi állattól. ki az ő beszédivel hízkeledik. hogy az jó utban járj. és az igaznak utát kövessed*⁶⁵⁵ fiam kérek, hogy ezen igazságokat. jól az szivedben végyed. és azokat meg tartcsad.

Kilenczedik Resz

Az szent írásból való példák. azokról. kik jó erkölcsűek
lévén iffiúságokban. abban meg is maradtanak holtig.

K. nagy örömel szeretnék valamely példát tudni olyanokról. kik végig meg maradtak volna az jó erkölcsben.

F. fiam. leg elsöben is josphet adom elődben, az ki is példája vala iffiúságában, az jó erkölcsű iffiaknak. mivel még csak tizen hat esztendő korában, annyira utálá az feslet életet. hogy ámbár az bátyjai rossz példát adának is neki. de az meg nem gyengitheté az ő ártatlanságát. sőt még nem szenvedhetvén bátyjai rossz cselekedeteket, az apjának tudtára adá azt. ugyan azon jó erkölcsiért, mellyért az Istennek kedviben, és az apjának szeretetiben vala, ugyan azért is esék az ő bátyjainak irigységeiben. az kik csak azt keresék, hogy micsoda módon vesztessék el, úgy történék hogy egy szer az mezön találák ötet egyedül, azt végezék magokban hogy meg öllék, de irtozván kezeket festeni vériben. azt végezék, hogy egy száraz kutban bocsátának. az szegény gyermek meg nem engesztelhetvén sok kérése és könyhullátása után bátyjainak kegyetlenségeket. az Istenben veté remenségit. az ki is soha el nem hadja azokat, kik ötet szeretik. annak okáért josph sem csalatkozik meg, mert az ő bátyjai meg változtatván szándekokat, az kutból ki vonák, és az kereskedőknek el adák, az kik is egyiptumban egy nagy urnak el adák ötet. de josph őt is gyakorlá az jó erkölcsben való életit. az kiért is az Isten meg áldá az ő urát. és az urának is nagy kedviben vala. maga jó viselésiért.

kedves fiam látodé hogy ez az iffiu mit szenvedet husz esztendő koráig. lássuk meg már micsoda nagy veszedelmes probaba forga jó erkölcsé.

leg elsöben meg mutatá az tisztasághoz való szeretetit., midön sürgettettvén és kényszerítettvén az aszszonyától az tisztátalan vétékre, de ő nagy irtozásal tekinté az vétéket, mivel az Isteni félelemben neveltetett vala. és így az ő szemérmetlen aszszonyának erőltetése, meg nem homályosíthatá tisztaságát. ez néked például lehet holtig.

De ezután meg más nagyob kísértetekben esék. mert az hamis aszszonya nem vihettvén végben szándékát. az urának bé arulá, mondván hogy ő rajta erő szakot akart volna tenni, erre való nézve az ura, az tömlöczben téteté ötet. az hol is, csak nem harmincz esztendő koráig

---

⁶⁵³ Eccli. 6.

⁶⁵⁴ prov. 2.

⁶⁵⁵ ibid.

marada. veszedé észre fiam, micsoda nagy kísértet vala ez, de még is az, meg nem gyengítetté jó erkölcsöt, olyan véteket vádolák, az melytől irtozik vala, még is azért úgy kellett szenvedni, mint ha azt, el követte volna, josph pedig álhatalosan marada jó erkölcsiben, és mint hogy még iffiukorában meg tanulta vala az békeséges türelmet, azért rabságát álhatalossággal szenvedé. és magát vigasztalá, ártatlanságával. bizván abban hogy az Isten az ő bizonyossága, és gondviselője, az ki is mindenkor véle lévén, abban az állapotjában sem hadgyá el, valamint az sz. irás is bizonyította. hogy le mene véle az tömlöczben, hogy segítse kegyelmivel, és meg szabadítsa őtet ⁶⁵⁶

Ez két kísértetek. után, még harmadik is következék az mely leg nagyobb vala, mivel meg fejtven az Istentől vett értelmével az pharao álmát. arra való nézve az király ki vévé az tömlöczből, és maga után elsőnek tévé őtet az országban. az egész országát hatalma alá adá. meg parancsolván, hogy mindenkégy úgy fűgjenek josphtól, valamint önne magától, de ebben az nagy méltóságban is. mely rend szerént meg szokta vakítani az embereket. és el távoztatni töllök az jó erkölcsöt, josph meg marada álhatalosan az jó erkölcsiben, mert az Istentől való el felejtkezés, kevelység, fősvénység, és boszu állás, meg nem győzheték az ő elméjét. abból ki tettzik, mivel az ő bátyjai mikoron egyiptumban menének. boszút álhatalos volt rajtuk, de azt nem cselekedé, sőt még, nagy szeretettel fogadá őket, az ő hivatalját pedig, olly nagy igazságosan vivé végben, hogy soha senki nem panaszkodhaték maga viselése ellen. sőt még az egyiptumbéliek szabadítóknak üsmérék lenni, annak okáért hogy hét esztendeig tartó éhségtől nagy bölcs elméjével meg menté. ugyan azért is abban az országban, világ meg váltojának nevezék őtet. egy szóval az Isteni szeretetben, és az jó erkölcsben. mind végig meg marada az az száz tiz esztendő koráig. az melyben meg hala. oh kedves fiam látodé mit tehet az ollyan jó erkölcs, mellyet még az iffiuságban szereznek.

Az második példa pedig az öreg tobiásról. azkiről az sz. irás csudálatra való dolgot beszél. hogy mint viselé magát iffiukorában.

Tobias leg iffiab vala az nephtáli nemzettségiben. semmi gyermekhez illendő dolgot nem mutata cselekedetiben. midőn pedig az többi áldozni mennének az arany bornyunak. az mellyet az izraelnek királya, jeroboam csinált vala. ő akoron el voná magát azoknak társaságokból. és egyedül megyen vala jérusalemben. az urnak templomában imádni az izraelnek Istent. ajánlván néki szorgalmatosan, mindennek az első sengéjét. és minden jóvának az tizedikét. *ezeket ő mind végben vitte, és más illyeneket, az Isten törvénye szerént, mondgya felölle az sz. irás. noha még igen iffiu vala.* ⁶⁵⁷

oh fiam mely szép élet egy iffiu embertől, nem cselekedni semmit iffiu modra. az az semmi ellenkezőt az jó erkölccsel. nem is vigyaz rossz példákra. hanem erősen meg marada az Isten szolgálattjában. az midőn oly álhatalossággal el hagyák őtet az többi. el hitetheted fiam magadal. hogy az illyen jó erkölcsben töltöt iffiuságot. az jó élet követte, az mint ide aláb meg látod.

Tobiás midőn ember kort ére. nemzettségivel együt rabságban viteték. az assiriusoktól ninive városában, de ő őtt is el nem hadgyá az jó erkölcsnek uttyát. ⁶⁵⁸

leg először. mert, mint hogy iffiuságában meg tanulta vala az rossz példának el kerülését, rabságában isnem követé példájokat azoknak. kik szabadosan esznek vala az pogányokkal. az Istennek törvénye. ellen. ⁶⁵⁹

---

⁶⁵⁶ Sap. 15. genes. 41.

⁶⁵⁷ tob. 1.

⁶⁵⁸ in captivitate positus, viam veritatis non deseruit.

⁶⁵⁹ et cum ederent ex cibis gentilium. ipse custodivit animam suam.

Másodszor, az ő nagy egyenes voltáért, az assíriai király kedviben vevé. meg engedvén néki, hogy mindenüt szabadon járhatna az országban, arra való nézve gyakran meg látogattá az rabságban lévőket, és üdveséges oktatásokat adá nékik. intvén arra hogy meg maradgyanak az Isten szolgálatyában.⁶⁶⁰

Harmadszor. az fogságban lévő izraelitáknak nyomoruságok hogy nevednék. ő gyakran elmene vigasztalásokra. és látogatásokra. adván mindeniknek, az mi tölle ki telheték, az szegényeket ruházá és táplálá. de főképpen nagy gondgya vala arra, hogy az holtakot el temesse., noha azért veszedelemben forga. mivel az meg vala tiltva az királytol. de. az leg csudálatosab, hogy mely békeséges türelel szenvedé az vakulásának nyomoruságát. az melyben ötven hatodik esztendő korában esék. az pedig ugy történék. hogy minek utánna sok halotat temetet volna el. nagy fáradton az házához méne, az falhoz támaszkodván, el aluvék. az feje felet pedig fecske fészek vala, az honnét is fecske gané esék az szemiben, és azonnan meg vakula. bizonyára ez igen nagy nyomoruság, és igen nagy probája vala jó erkölcsinek. de mind azon által oly nagy békeséges türelel szenvedé. hogy az sz. irás jóbhoz hasonlittya. ötet. az Isten azért bocsáttá rea ezt az kísértetet. hogy az ő békeséggel való türele példaul légyen az ezután valoknak, valamint az jób. mert iffiuságotol fogva az Istent félvén, és az ő parancsolatit meg tartván., nem zugolodot. ellene az ő vakságának ostoráért. hanem meg maradván álhatatosan. az Isten félelmiben, hálakot adot néki. életinek minden napjaiban⁶⁶¹. ah ! kedves fiam micsoda szep dolog az ilyen jó erkölcs, mely az idővel is nevededik. negy esztendő mulvan, az szemei meg gyógyulának., azután száz tiz esztendeig éle. és békeségben hala meg. így élnek, és halnak meg, mind azok, kik iffiuságokban, az jó erkölcsset szeretik.

Ez az rész ámbár elég hoszu légyen, de eléb el nem végezhetem. hanem még harmadik példát is adok elődben. halgasd meg, mit mond az irás éléázárol, ez igen tisztességes öreg ember vala, és gyermekségitől fogvást az jó erkölcsben éle. midön pedig antiochus király üldözé az sidoságot. kénszeritván arra, hogy ellene mondgyanak az törvényeknek, és az Isten imadásának. az többi közöt ezt az sz embert is meg fogák de semminémü kinokal meg nem tántorithatak jó erkölcsiben. sokan jovallák néki, hogy engedelmeskedgyék leg aláb külső képen. ugy meg mentheti magát az kinoktól, de ő meg tekintvén öregséginek tisztességes voltát. mely az jó erkölcsben öszült vala meg. és gyermekségétől fogva való jó maga viselésének. cselekedete esziben jutván. ekképpen felele . . nagy bátran nékik. hogy inkább kíván meg halni, mint sem kilenczven esztendő kórában, nemzetcséginek oly rosz példát adni. ezt el végezvén. kinos halálal öleték meg.⁶⁶²

kedves fiam tanold meg ezekből az példakból, hogy mit tégyen, az iffiuságban vett jó erkölcs. most idején munkálkodgyál azért. iffiu korodban szeresed az jó erkölcsset. és az. fog téged, ezután is kovetni.

Tizedik Rész

Hogy azok, kik iffiu korokban az rosz erkölcsre adgyák magokat. nehezen térnek ki abbol. gyakorta ugy is történik, hogy soha sem. és nyomorultul kárhoztattyák el magokat.

kedves fiam, mért nincsen olyan pennám, az mellyel szivedben irhatnám ezt az igazságot. sokal erőseben. mint sem szoktak írni az márvány köre. had értethetném meg veled, micsoda akadályt talál az, aki. meg tér. az iffiuságnak rosz életyéből.

⁶⁶⁰ pergebat ergo ad omnes, qui erant in captivitate. et monita salutis dabat eis.

⁶⁶¹ tob. 2.

⁶⁶² machab. 6.

K. Én pedig igen kevés akadálnak tartottam lenni az meg térést. mivel eleget látok olytat. az ki iffiuságában noha feslet életet élt is. de azután könnyen meg tért. ?

F. kedves fiam, olyan nehéz dolog az. hogy elegendő képpen azt kinem mondhatni. de olyan közönséges is, hogy fájdalom nélkül arról nem lehet gondolkodni, mennyi embert látunk, de főképpen iffiuságot. kik keservesen sohajtoznak. az vétkes szokásoknak rabságában. az mellyeket még iffiusagokban vettek volt magokhoz. ámbár ugy történik hogy meg térnek, de nehezen. és ki mondhatatlan munkával. az Isten kegyelminek csuda tételivel. vigyáz fiam hogy el kerüljed ezt az irtoztato veszedelmet. igyekezed azt meg előzni, vagy ha abban. vagy, azt leg hamaréb el hadni.

K. honnét vagyon, az az, nagy akadály?

F. Az. három dologtól jö. először. az meg rögzöt rosz szokásnak. ki mondhatatlan erejétől, és hatalmától, az mely gyükeret vetvén egyszer benned, igen nehéz azt azután ki irtani, mert abban minden szokások meg egyeznek egymásal. igen sokáig tartanak. és nehéz őket el vesztetni. de azok között, az. a leg roszabik, az mellyik leg inkább hozád ragad. és leg nehezebb meg változtatni. mivel az meg romlot természetnek. sokal nehezebb az jora adni magát. mint sem roszat mivelni, azért mondgya az sz. irás. *hogy az gonoszok nehezen térnek meg, és az eszteleneknek száma véghetetlen.*⁶⁶³

Az rosz szokások között. leg erősebbek azok., és leg nehezebb is el hadni azokat. az mellyeket iffiu korunkban veszünk magunkhoz. mert mint hogy eszközei az hajlandóságok az rosz erkölcsnek. hogy ha azokat idején korán meg nem zabolázák az jó erkölcs által, azok nevednek az idővel, és nevedvén. az rosz erkölcsöt is szaporitják. és minden nap új erőt is adnak néki, ugy annyira, hogy végtire meg nem lehet győzni. az szent irás előnkben adgya, micsoda ereje vagyon az rosz szokásnak., *az hamisaknak meg töltetnek csonttyai, iffiuságának rosz erkölcsével. és azok koporsojokban is. vélek léznek*⁶⁶⁴ az az. hogy az iffiuságban vet rosz erkölcsök, és hajlandóságok, olly erősen meg gyükereznek az lélekben. hogy egész éltiben meg érzi. és csak az elettel végződnek el, az mint minden nap láttyuk.

Annak az oka nyilván ki tettzik, mert valamely lelket birni kezd egyszer az rosz erkölcs, az hajlandóságokat is meg szaporitja, és erősíti. az hajlandóságok azonnal meg homályosítják az ítéletet, ugy annyira, hogy az roszat. jónak tartatják véle. az meg romlot ítélet pedig könnyen el fordítja az akaratot. az mely azon kívül siet az vétkekre. ettől jö az egész rosz. mellyet sz. agoston olly igen sirat. mondván. *az meg romlot akarát gyönyörködik az roszban. az gyönyörűség szokása válik. és hogy ha ellene nem álnak az szokásnak. szükség lesz belőle*⁶⁶⁵ más auctor is mondgya, *hogy ez az szükség, az halálnak anyja*⁶⁶⁶

Az második akadály. az Isten kegyelminek eltávozásától vagyon. mert valamint hogy az Isten meg szaporitja kegyelmit azokban, kik azt alázatosan vészik. és üdvességekre fordítják, ellenben el távoztattya azoktól, az kik a val viszá élnek. és meg vetik. rend szerént ekképpen bánik minden emberekkel. de leg inkább, ez ki tettyik az iffiakon. az mint az propheta által is fenyegeti őket. *hogy az iffiak el epednek az szomjuság miat. kik esküsznek az samarianak bünére.*⁶⁶⁷ az az. kik az samariabéliek bálvannyát imádgják. ez az szomjuság pedig. nem az testre értetik. hanem az lélekre. az kitől el veszi kegyelmit. mivel fellyeb azt mondgya, *hogy*

---

⁶⁶³ Eccles. 15.

⁶⁶⁴ ossa ejus implebuntur vitii adolescentiae ejus. et cum eo in pulvere dormient.

⁶⁶⁵ ex voluntate perversa. facta est libido et dum servitur libidini facta est consuetudo. et dum consuetudini non resistitur. facta est necessitas S. Aug. Conf.

⁶⁶⁶ actio consuetudinem parit. consuetudo necessitatem. necessitas mortem. s. isidor

⁶⁶⁷ amos. 8.

*éhséget bocsátok az földre, nem kenyérnek éhségét. sem viznek szomjuságát. hanem az urnak beszédének halgatásának éhségét. és szomjuságát*⁶⁶⁸

Az harmadik akadály. az ördögnek uralkodásától jö. az kinek is uralkodása ahoz képest nevededik, és erősödik. valami képpen nevededik az lélekben az rossz szokás. az Isten el vévén tölle kegyelmit büntetésül. ezt az birodalmat pedig az vétek okozza, az mely el vévén az lelket az Isten kegyelme. és gondviselése alol, és az ördög rabságában veti. mind addig abban az nyomoruságos szolgálatban tartya, valamég az rossz erkölcsben meg marad.

oh kedves fiam, kinek lehetne ki mondani, nyomoruságos állapotját, az olyan léleknek. az mely ilyen rabságban esik. az ő leg halálosab ellenséginek kegyetlensége alá. az ki is minden hamiságát csak abban veti. hogy el veszeshesse. minden nap azon mesterkedvén. hogy vétekben ejthesse. adván néki külömb külömb féle alkalmatoságokat. az magát el vesztesire. azoktól pedig el fordittyta, az mellyek jóvára használhatnának. vétekből. vétekben veti, egyik rossz erkölcsből, az másikában. mind addig, valamég véteinek mértéke meg telvén. hogy akor az Istentől ő néki el hagyassék. és az ő haragja. érdeme szerént büntesse meg.

Ekképpen szokot bánni fiam, az kegyetlen ellenség azokkal, az kiket hatalmában tart. az pediglen az Istennek igazságos engedelmből vagyon, mert el hagyta azokat, kik el vonnyák hűségétől, és szolgálattól magokat. és azokat, az kik nem akarják ötet szolgálni, kegyes parancsolatnak végben vitelivel. az ő kegyelminek., és áldásának bővölködésiben. meg érdemlik tehát az ilyenek igazán, hogy olyan kegyetlennek. jussanak birtoka alá. az ki, az ő veszedelmeket szomjuhozza, és az ki mind addig el nem hadgya őket. valamég az örök kárhozatra nem veti, óh fiam, micsoda nyomorultak azok, az kik ilyen keserves szolgálatban esnek, de még nyomorultabbak azok, az kik abban lévén, szabadulások után nem sohajtoznak

⁶⁶⁹

Tizen egyedik Rész

Példák azokról, az kik meg tértenek iffiuságoknak rossz erkölcsből. de igen nagy akadállyal.

K. Szeretnék olyanokról példát hallani, az kik iffiuságok után meg tértenek. ha szinte nagy akadállyal is.

F. Leg elsőbenis fiam. sz. agoston példáját adom elődben. az melyben meg láthatod nyilván, micsoda nehéz az iffiuságban vett rossz erkölcsöt el hadni, egyebet nem mondok. hanem az mit maga mond az gyonásiban. meg mutattyta az iffiaknak mint kellesék félniek az iffiuságnak vétkitől, miképpen távoztathassák el. az veszedelmet, melyben eset vala. és hogy kerülhessék el, azt az hajó törést, az melyben vezette volna ötet, iffiuságának rossz élete, hogy ha csak az Isten irgalmasságából. és mint egy csuda tétellel, meg nem oltalmazta volna ötet. az mellyet nem cselekedet másokal.

Szent Agoston azt meg vallya. hogy gyermek korában minden féle rossz hajlandóság meg vala benne. az oktatást nem kedvellette, engedetlen, hazug volt, rest, és az játékot szerette, az jora való dolgokat utálta, és valami csak ellenkező volt az tisztaságal. és az jó szokásal. azt nagy gyorsaságal meg tanulta. ekképpen tölté el az ő idejét, tizen hat esztendő koráig⁶⁷⁰

Ezeket az hajlandóságokat, még nagyobb dolgok is követék, mert tizen hat esztendőt el érvén, mint hogy nem vala meg zabolázva elméje, az első sebeségiben, azért ötet az, minden rossz

⁶⁶⁸ ibid

⁶⁶⁹ servietis diis alienis. qui non dabunt vobis requiem. jerem. 16.

⁶⁷⁰ et tamen ego deus meus libenter didici et delectabar miser. et ob hoc bonae spei puer vocabar conf. 16.

erkölcsre vivé, azután a tisztátalan kivánságok, annyira erőtt vévének az szivin. hogy azt ki nem lehet mondani, ⁶⁷¹ egy szoval, sem az Isten félelme, sem az anyjának intése, sem az rossz cselekedetnek szégyene, se semmi más egyéb gondolat, el nem fordíthatá ötet azoktól. sőt még annyira jutot vala. az vétket nem hogy szégyenlette volna, de még gyalázatnak tartotta. hogy miért nem fesletteb erkölcsü, halván másoktól mint dicsekedtek, rossz cselekedetekel. arra valo nézve tartá öis rossznak lenni ártatlanságát. ⁶⁷² .

Ezt az rossz életet akkor kezdé el, midön az oskolából viszá mene az apja házához. az hol is esztendeig marada. azután az Carthágóban küldék ötet, hogy ót el végezné oskoláit. ót vala tizen kilencz esztendös koráig. ót is hasonló életet élvén.

Visgáld meg fiam azt. hogy sz. ágostonnak abban az korában. öt fele dolog okozá feslet életét.

Elödször. az henyélés. az melyben tölté tizen hat esztendejét az apja házánál. azt pedig meg mondgyuk ide aláb mely veszedelmes az iffiaknak az henyéles.

Másodszor. az apjának. a fia maga viselésire valo kevés gondgya. az ki is nem gondola aval, hogy az Isten félelmiben élne. hanem hogy tudos, és ékesen szólló lenne. sok atyák cselekesznek ilyen formán.

3szor. Az ő anyjának meg veté sok szép intésit. az ki is üsmervén fiának természetit. szüntelen inté, hogy el ne merülne az rossz életben. de intésit nem fogadá.

4szer. Az rossz példa adása azoknak., az kik véle egy idösüek valának. az annyira meg rontotta vala az ő elméjét. hogy minden modon azon igyekezék, hogy még is fesletteb erkölcsü lehetne. azért hogy hasonlob lehetne társaihoz. mikoron pedig látá, hogy azok meg haladnák ötet az rosszban. akkor úgy tételé magát. mint ha öis hasonló rosszat cselekedet volna. tartván attól, hogy az többitől meg ne vettessék. ha tisztáb életet áll, nálok. ⁶⁷³

5ször Az az nagy szabadcság mellyet adának néki szüléi az játéokra. és az maga mulatására.

Mind ezek három esztendeig tarták ötet az rossz életben. azután némely jó indulatok származának sziviben, az mellyek meg üsmérteték véle, nyomoruságos állapottyát. ebből meg láthatod fiam. micsoda nehéz meg térni az iffiuságnak rossz erkölcsiből.

Az tizen kilencz esztendöt el érvén, erősen kezdé gondolkodni üdveségiről, erre pedig az Isten utat nyitta néki valamely könyvnek olvasása által. az mely könyvnek neve, hortensicus.

Ezt az könyvet olvasván, tehát. valamint maga is mondgya. egészen meg változtatá elméjét, és hajlandóságit, az Istenhez fordítatá véle gondolatit. azonnan meg kezdé vetni az világi jókót, és az életnek gyönyörüségit. és nagyon kezdé kívánni. az bölcseségnek szépségit. az mely is soha el nem hervad. nagy buzgosággal kezdé térni az Istenhez. és el hadni az rossz erkölcsöt. ⁶⁷⁴ . de kine gondolná, ? hogy ezt az jó indulatot nem követné az tökéleteséggel valo meg térés. ? jaj kedves fiam, mit nem cselekedhetik az rossz szokás, mellyet visznek az iffiuságban. mivel

---

⁶⁷¹ ubi eram et quam longe exulabam a deliciis domus tuae, anno illo sexto decimo aetatis carnis meae. cum accepit in me sceptrum, et totas manus dedi ei vesaniae. libidinis. licentiosae per dedecus humanus illicitae. autem per leges tuas. lib. 2. cap. 2.

⁶⁷² praeceps ibam in tanta caecitate ut inter coetaneos meos puderet. me minoris dedecoris. quando audiebam eos jactantes flagitia sua. et tanto glorientes magis, quanto magis turpes essent. Cap. 3.

⁶⁷³ quid dignum vituperio. nisi vitium. ego ne vituperarer vitiosior fiebam. et ubi non superat quo admissio aequarer perditis. fingebam me fecisse quod non feceram. ne viderer abjectior quo eram innocentior et vilior haberer. quo eram castior ibid.

⁶⁷⁴ ille vero liber mutavit affectum meum. et ad te ipsum Domine mutavit preces meas, et vota, ac desideria mea. fecit alia, viluit mihi repente omnis vana spes, et immortalitatem sapientiae concupiscebam aestu cordis incredibili. et surgere jam coeperam, ut ad te redirem. quomodo ardebam te, volare a terrenis ad te. lib 3. Cap. 4.

csak hamar, az rossz erkölcs, és az ő iffiuságának rendeletlen hajlandósági, fel támadának ellene, és oly igen küszködének véle, hogy az jó szándékot, mellyet vett vala az meg térésre, azt csak semivé tevék. és az meg rögzöt szokásinak nehézsége, ismét az előbbeni állapotjában veté ötet. úgy annyira, hogy abban is marada. tizen kilencz esztendő korától fogva, harminczig. látod, hogy az három esztendő alatt vett rossz erkölcs, tizen kettőig tartá rabságában. ezeknek forgása alatt, nem hogy nem gyakorolá az előbbeni életét, de még nagyobb vetkekben esék. mivel az tisztátalanság az vakságra vezeti az embert. azért ötet is az manicheusok eretnokségiben ejté. az melyben kilencz esztendeig marada. de még az eretnokség mellett. ágyast is tartá maga mellett. mind addig az még tellyeséggel meg tére.

Az harmincz esztendőt el érvén. foganatosabban kezdé gondolkodni meg térésiről. de óh ! mely nehezen viheté azt végben. holot ismét csak az előbbeni életiben marada. két esztendeig. halogatván mindenkor, az mint maga mondgya. az Istenhez meg térésit, és keresni ő benne az életnek kegyelmit. azt pedig meg nem tekinté, hogy halált okozna lelkinak rossz életiért. sok idő is kellett néki. az még magában szálván. adá magát az meg térésre. ⁶⁷⁵ .

Az értelem meg vala nyerve, de az akarat nem akará magát meg adni, mert az rossz szokások annyira meg birták vala az szívet. hogy ugyan félt az meg téréstől. mint valamely rosztól, az mint magais mondgya ⁶⁷⁶ . mivel az kevélységet, fősvénységet, és az tisztátalan életet, el kellett hadni egymás után, az ő elméje meg menekedé vala az kevélységtől, és az fősvénységtől, de az tisztátalanság erősen birkozik vala még ellene.

Ez az rossz erkölcs oly igen meg győzte vala ötet, hogy lehetetlennek tartá, valaha attól meg valni, de sőt még nyomoruságnak gondolá, meg menekedé, ezektől az rut kívánságoktól noha csak azok okozák néki minden nyomoruságát ⁶⁷⁷ .

Egy szóval oly nagy vala az akadály az meg térésre. hogy minek utánna sok küszködéseket szenvedet volna lelkiben. tizen négy, vagy tizen öt esztendeig. de sőt meg az anyjának sok érette való imádsági, és köny hullatási után, az ki is Carthágoból romában kíséré, romából, mediolánumban, arra az végre hogy ötet el vonhassa az rossz elettől, és az Istennek meg nyerhesse. el is mondhatni. hogy Isten után az anyjának köszönheti meg térését. de még jó barátinak intések, sz. ambrus. és más tudos emberekkel való beszélgetése után is, mind ezek csak haszontalanok valának. valamég az Isten csudálatosan meg nem téríté, midőn pedig még ebben az állapotban volna, és tusakodnék az természet, és az kegyelem közöt, akoron szozatot hallá az egből. az ki is néki ezeket mondá. *tolle lege, tolle lege., ved fel és olvasad.* intvén arra hogy olvasná az sz. írást, mely mellette vala. arra való nézve, fel vevé az könyvét. meg nyitá. és sz. palnak ezekre az mondásira találá. *hogy nappal ékesen járjunk. nem dobzodásokban. és részegségekben. nem ágyas házban való bujalkodásokban, és mértékletlenségben. nem versengesben. és irigységben, hanem öltözzétek fel az ur jesus christust. és az testet ne tápláljátok az ő kívánságiban.* ⁶⁷⁸ oh Istenem ! leheté hogy olyan nehez légyen az léleknek meg térése, és hogy az iffiuságnak rossz erkölcsiből, ilyen nehezen kellesék meg gyógyulni.

---

⁶⁷⁵ cum haec dicebam, et alternabant hi venti impellebant huc atque illuc cor meum. transibant tempora. et tardabam converti ad Dominum deum et differabam de die in diem. vivere in te et non differabam quotidie in me ipso mori. non erat jam ulla excusatio quia videri mihi solebam. propterea me nondum contempto saeculo servire tibi, quia incerta mihi esset perceptio veritatis. jam enim et ipsa certa erat. ego autem terram obligatus militare tibi recusabam. et impedimentis omnibus sic timebam expedi, quemadmodum impedita timendum est lib. 8. cap. 5.

⁶⁷⁶ mihi displicebat quod egebam in saeculo, et oneri mihi valde erat non jam inflammantibus cupiditatibus, ut solebant. spe honoris, et pecuniae ad tollerandum illam servitutum tam gravem sed adhuc tenaciter colligabar. ex femina. lib 5. cap. 1.

⁶⁷⁷ putabam me miserum fore, si feminae privarer amplexibus. lib. 5. cap. 11.

⁶⁷⁸ rom. 13.

De még vége nincsen fiam, mert noha tellyeségel meg tére sz agoston. de mind azon által meg nem szabadula az előbbeni akadallyoktól. valo hogy azután viszá nem tére. de sokáig érzé, iffiuságában valo vett sebeket, mivel nagy, és sok kísérteteket szenvedé, az mellyeket iffiuságában valo régi szokások okozának néki.⁶⁷⁹

kedves fiam olvassad el egy nehányszor ezt az példát. visgáld meg figyelmeteségel minden részeit. és nézd meg, mire nem vihet az iffiuságnak rossz hajlandósága. mikoron annak ellene nem allanak idején. kerülj el azt az veszedelmet. az mellyet nehezen kerülj el ez az szent. és az melyben sokak vesznek el nyomorultul minden nap.

Tizen kettődik Rész

Példa azokról, kik soha meg nem tértek, iffiuságoknak
rossz erkölcsiből.

K. vagyoné olyanról példánk. az ki meg nem tért volna, iffiuságának rossz erkölcsiből?

F. Adná Isten fiam, hogy ne volna. de elegendő vagyon. mert valamint hogy, az hajó töreskór, több az el vesztetteknek száma. mint sem az meg szabadultaknak, hasonló képpen, sokan vesznek el, az iffiuságnak, szélvésziben, de az kik meg menekednek igen kevesen vannak.

Abból el ítélheted fiam, mely kevesen vannak. mivel az sz. szent irásokban, (majd hihetetlen dolog.) csak egyedül az sidók királyának manasesnek példáját talállyuk, az mint ide aláb meg mondom néked. de olyat eleget találunk, az kik iffiuságoknak rossz erkölcsiben holtak meg, némeltyek minek utánna sokáig éltek volna. némeltyek pedig kik idején multak ki, egy néhány példát hozok ezekről elő:

Salamon halála után, az Izrael népin, tizen kilencz királyok uralkodának. de azok között egy sem vala az ki iffiuságától fogvást hamis nem let volna. és egy sem tére meg halála előtt,

Az valo hogy az sz. irás, nem emlekezik iffiuságokban valo életttyekről, de abból által láthattjuk micsodások valának iffiuságokban, midőn minnyájok felől azt mondgya, hogy gonoszok valának. csak éppen az egy jehu király felől mondgya. hogy eleinte valamely jó cselekedeteket cselekedék. de végtire, ő is olyanná lön. mint az többi.

Az sidók királyi közül, kik salamon után uralkodának tizen kilenczen, többet nem találunk hatnál. az kik jók lettek volna. úgy mint, asa, josaphát, oziás, jonathám. ézékiás, josias, az többi pedig gonoszok valának. ezek is az kik jók valának. iffiuságokban kezdék. és abban végig meg maradának.

⁶⁸⁰ Azt mondgya az irás, ochozias király felől, hogy huszon két esztendő korában kezdé uralkodni, de igen gonosz vala. az ácháb példáját követé, mivel áeháb házának veje vala. csak esztendeig is uralkodék. és az ő gonoszságában hala meg.

⁶⁸¹ Acház husz esztendő korában kezdék uralkodni. de nem cselekedé azt, az mi az ő urának Isteninek kedves let volna, hanem az izraelnek királyinak uttyokon jára, sőt még őket fellyül is haladá gonoszságával. az melyben meg is hala. tizen hat esztendeig valo uralkodása után.

Amon uralkodását kezdé huszon két esztendő korában.és követé az ő apját manassest gonoszságában, de nem követé penitencia tartásában, azért meg is hala vétkeiben, két esztendő mulva. meg ölék szolgálai.

---

⁶⁷⁹ adhuc vivent in memoria mea talium rerum imagines. quas ibi consuetudo mea fixit. lib. 10. Cap. 30.

⁶⁸⁰ 4 reg. 8.

⁶⁸¹ 4 reg. 6. 2 parl. 28.

⁶⁸² Joákim kezdé uralkodását huszon öt esztendös korában, és uralkodék tizen egy esztendeig. de az ő atyáinak hamisságit követé, meg is hala hamissagiban, senki nem is száná, se el nem temetteték. valamint meg jövendölte vala néki jeremias propheta ⁶⁸³

⁶⁸⁴ Sedecias, sidok utolso királya. huszon egy esztendös korában lépék az birodalomban. de ⁶⁸⁵ olyan gonoszságu vala valamint az elötte valoi, tizen egy esztendeig tartó gonoszságiért. magára, és az népire szállittá az Istennek boszu állását. az mellyel fenyegeté sokáig az sidokot, mivel az ő uralkodásának kilenczedik esztendejiben. nabugodonozor meg szállá jerusálemet. két esztendő mulva meg vévé. fel dulatá, fel égeté, és az város utczáit vérel festeté. az Isten templomát fel prédáltatá, és meg égeté. azokat pedig kik meg maradának, rabságban vivé. sedecias király pedig el szaladván gyermekivel. be érék ötöt, és nabugodonozor eleiben vivék. az ki is nagy kevélységgel fogadván. parancsolá hogy gyermekeit ölnék meg elötte, sedeciásnak ki szuratá az szemeit, és babiloniában vivé, az hol nyomorultul hala meg.

Mind olyanokrol valának ezek az példák. kik iffiuságoknak rosz élettyiböl meg nem térének. illyeneket pedig eleget találunk., de csak egyet találunk olyat., az ki meg tért volna, iffiuságának rosz erkölcsiböl. az ki manasses király, de az is oly csudálatosan esék. hogy meg láttzik abbol, micsoda nehéz meg térni az iffiuságnak rosz hajlandóságabol.

Manasses király. tizen két esztendös vala az apja ézékias halálakor, az ki is Isten félö király vala. manasses az apja halála után uralkodván, csak hamar el felejté apjának szép intésit, és minden rosz erkölcsre adá magát, ez nevedék véle együt huszon két esztendös koráig, akkoron az Isten ostorát bocsátá reája. az assiriabéliek meg fogák ötöt. jerusalemben, vasban verék, és babiloniába vivék, az hol rettentő nyomoruságot szenvedé.

Ebben az nyomoruságban lévén. fel nyittá szemeit, és nyomoruságában, segittségül kezdé hívni azt. az kiröl jó szerencsájiben, el feletkezé vala. meg üsmervén vétkeit, az Istentöl bocsánatot kére. meg is nyeré tölle szabadulását, könyv hullatásiért, és imádságiért, azután penitencziát tartván. szentül éle. egész hatvan két esztendeig. az melyben meg is hala.

Szent hiéronimus bővebben beszél ezen király felöl, mert némely rabbinusok azt irják, hogy manasses csak éppen kinoson való halálának. az utolso oráján tért volna meg, mivel egy sok lyuku réz edényben, az tüzre tették ötöt, de ő abban az rettentő kinban is, az igaz Istenhez nem folyamodék. hanem az bálványihoz, de a midön látná hogy csak héjában volna, akoron kezdék meg emlékezni az sz irás mondásáról., melyben segittségit igéri az Isten. *azoknak. az kik hozá fordulnak nyomoruságokban. és az kik ő hozája meg térnek tiszta töredelmes szível.*

⁶⁸⁶ az igaz Istenhez fordítván tehát szivit, töredelmesen kére meg szabadulását, és büneinek bocsánattját. az Isten meg irgalmazá néki, és meg szabadittá, nem csak attol az irtoztató haláltól, de még az rabságtól is, és jerusalemben viszá vivé, az hol szentül végezé el életét. kedves fiam ez meg tére iffiuságának rosz életiböl, de mely drágán esék meg térése.

Tizen harmadik Rész
Hogy micsoda rosz származik az iffiuságnak
rosz élettyiböl.

K. Következhetiké valami rosz abbol, ha valaki roszul élt iffiuságában. ?

---

⁶⁸² 4 reg. 23. 2 parl. 26.

⁶⁸³ jerem. 22.

⁶⁸⁴ 4. reg. 24.

⁶⁸⁵ 4. reg. 24. 25.

⁶⁸⁶ deut. 4.

F. Fiam nagyobb rossz nem következhetik, mint az, hogy sokaknak az okozza kárhözattyokot, mivel az bizonyos hogy az iffiuságban való vétectől ered sokaknak kárhözattyok. de még ezen kívül más okoktól is származnak, az kiket jó meg tudnod, hogy jobban vigyázhass magadra.

Ennek az résznek első articulusa.

⁶⁸⁷ Az iffiuságban való vétkek, sokaknak rövid életet okoznak.

Leg elsöben is azt adom elödben, hogy micsoda idején történik halálok sok iffiaknak. az ö vétkek meg büntetésiért.

K. Midön valamely iffiat látunk meg halni. el mondhattuké azt, hogy rossz életiért holt meg ?

F. Azt nem akarom Fiam abból ki hozni, hogy mind azoknak az iffiaknak kik idején hálnak meg, büntetésül lenne halálok, sem azt, hogy az kik rosszul élnek iffiuságokban. meg büntetnek idején való halállál.

Mivel azt tudom, hogy az jók is meg hálnak iffiukorokban és hogy az ö jó erkölcsök az halálal meg jutalmaztatik, az Isten meg mutatván abban hozzájuk való szeretetét. valamint az bölcs mondgya. *az igaz pedig ha meg haland is. hirtelen. nyugodalomban léssen.* ⁶⁸⁸ mert jó erkölcsiért az Istennek kedviben és szerelmiben lévén. láttya az bünösök közöt való lakását. kivészi az világból azért, hogy az gonoszság elne változtassa az ö elméjét, vagy az csalárd meg ne csallya az ö lelkét, mert az Istentelenség meg homályosítja azokat. az kik jók, és az kivanságnak hejában valósága az elmének épségét el fordítja.

Az is tudni való dolog, hogy az rossz életü emberek is sokáig élnek, és meg öregednek az iffiuságokban vett rossz erkölcsökben, valamint daniel mondgya. *inveterate dierum malorum.* ⁶⁸⁹ az bölcs is azt mondgya., *karhozattya az meg holt igaz. az élő istenteleneket. és az hirtelen el mult iffiuság, az hamisnak, sok esztendejü vénségét.* ⁶⁹⁰ mert az egyik ha keveset élt is. de üdvességét meg nyerte. az másikának pedig egyébre nem szolgált hosszú élete, hanem hogy vétkei szaporodgyanak, és karhozattyaát nevellyék.

Mind ezek után bizvást el mondhatom. hogy sokan hálnak meg iffiuságokban való rossz életeknek. büntetésiért. ezt láttyuk nyilván az sz. írásban, az minden napi példákából is ki tettzik. az gonosz felöl azt mondgya jób. *hogy el vész, még minek elötte, az ö napjai bé tellyenek.* ⁶⁹¹ és olyanná léssen valamint az szöllő, melyet még virágjában meg ront az rossz idő. és valamint mikor az olaj fa el hullattya virágát.

Salamon példa beszédében azt mondgya. hogy az Istenteleneknek esztendejek meg rövidülnek, és valamint az forgo szél, ugy el mulik. ⁶⁹²

⁶⁹³ Másut meg arra int, hogy ne add magadot az vétkeknek. se gonosz, se balgatag ne légy, hogy az te időd elöt meg ne haly. az az, hamaréb. mint sem kéne természet szerént meg hálnod.

⁶⁹⁴ Az 8dik részben. azt kívánnya. hogy az Istentelennek. ne légyen hosszú élete, és hogy mind azok, kik nem félik az Istent. az ki mindent lát, azok ugy el mullyanak, valamint az árnyék.

---

⁶⁸⁷ az első rosztól.

⁶⁸⁸ Sap. 4.

⁶⁸⁹ dani 13.

⁶⁹⁰ sap 4.

⁶⁹¹ job 1. v. 32.

⁶⁹² prov. 10. v 25.

⁶⁹³ Eccles. 7.

⁶⁹⁴ Eccles. 8.

Nem volna bár más bizonyosságunk, ennek az igazságnak meg bizonyítására. csak az minden napi példák elegek volnának. mert mennyi iffiakot látunk meg halni, ki betegségben, fegyverrel való verekezésben. ki hadakozásban ki vízben. és más ki gondolhatatlan szerencsétlenségekben. vesznek el., mind ezek az Isten haragjától jönnek, az iffiakra, az kik meg vetik az ő kegyelmit, és az kik nem akarják ötet szolgálni olyan korokban. az melyben a val inkáb tartoznának. kedves fiam vigyáz, hogy az ilyen büntetés reád ne szálljon.

II articulus

⁶⁹⁵ Az iffiuságnak vétkes élettyetől származik, az elmének meg homályodása. és az rosz erkölcsben való meg keményedés. vagy meg általkodás.

Az iffiuságban való vétek, mely az testnek okoz halált, az nem leg szomorúságosab. de az mely az léleknek okoz halált, az belső képpen való vaksága, és az roszban való meg általkodása által. az sokal közönségeseb, és veszedelmeseb. az bölcs mondgya. *hogy az meg holtat. azért kel siratni. hogy el vesztette az viláogságot, de az gonoszt azért, hogy el vesztette az értelmit, és az bölcseséget. az meg holtat. csak két napig kel szánni, de az gonoszt egész életiben.* ⁶⁹⁶ hogy ne siratnok azt az nyomoruságot, az melyben, annyi iffiuságot látunk esni. mert az meg általkodásra vezeti őket az iffiuságnak vétkei, és az után minden tartozkodás nélkül, az rosz erkölcsben ejti, mivel nem lehet el hinni, mennyi vagyon olyan. ki minek utánna egész iffiuságát az vétekben töltötte volna. leg inkáb az tisztátalan vétekben. éppen nem is gondolkodik az üdveségiről. sőt még annyira meg gyarabodik az roszban. hogy az üdveséges intéseket meg veti, az vétekel még dicsekedik. meg csufollya azokat, kik jót cselekesznek. nincsen is más gondolattya, hanem hogy, gyönyörüségit. rosz indulatit, és hajlandoságit követhesse. futván ekképpen veszedelmire. oly sebeségel. hogy semmi ötet meg ne tartoztathattya. Nem méltóé fiam az siránkozásra az ilyen rosz, adná Isten hogy ne volna olyan nagy, mint az micsoda közönséges. sz. agoston siránkozással beszéli. az ilyen állapotban való létit. azért is elődben adom, hogy félelemel légy, az vétkes iffiuságnak nyomoruságától. *az testnek rosz kívánsága. és az buzgo iffiuságom. felhöt bocsátván az elmémre. annyira meg homályosittá, hogy meg nem különbözhettem. az tisztességes szeretetet., az tisztátalantól. és ezek nyughatatlanságokat okozván bennem. az én gyenge voltomot. minden féle véteknek, melységiben vetették.* ⁶⁹⁷ .

Ismét másut azt mondgya. hogy az tisztátalan testi kívánság olyan vala benne. mint ha meg lánczolták volna. és annak az láncznak zörgése, belső képpen meg süketitvén ötet. nem halhatá meg azt, az mi jóvára let volna. hasonlo lévén az olyan állathoz, az kit lántzon tartanak. és az ki lántza zörgése miat, más zörgést nem halhat. ez az süketcsege pedig. kevélységiért való büntetés vala. az melyel el távozik az Istentől. az ki is el hadgyá rosz kívánságiban ⁶⁹⁸ .

Veszedé észre fiam. mire vezetik az iffiakot, az iffiuságnak vétkei, minden bizonnyal tegedet is arra vezetnek az tiéid, ha tellyeségel, és jó idején ki nem térsz belőlök. de még bővebben is fogok néked erről beszélni.

---

⁶⁹⁵ az második roszról.

⁶⁹⁶ Eccles. 22.

⁶⁹⁷ exhalabantur nebula. de limosa concupiscentia carnis et scatebra pubertatis et obnubilabant atque obfuscabant cor meum ut non discerneret serenitas dilectionis, a caligine libidinis. utrumque in confuso aestuabat et rapiebat imbecillam aetatem. per abrupta cupiditatum. atque mergebat gurgite flagitiorum. St aug. Conf. lib 2. Cap. 2.

⁶⁹⁸ obsurdueram stridore catenae mortalitatis meae. poena superbiae animae meae et ibam longius ate. et sinebas. et jactabar. et effundebar per fornicationes meas. et tacebas.

III articulus.

⁶⁹⁹ Hogy mennyi sok szép reménségeknek, veszedelmit okozza.

Azt nyilván tapasztaljuk minden nap. hogy ez az rossz mi legyen. mivel mennyi iffiakot látunk. kik nagy reménségeket adnak magok felől, elméjüknek szép voltáért. kik is alkalmasoká tehetnék idővel magokot. valamely nagy tisztcségeknek elérésire, és azokban való jól eljárásokra, az melyben az Isten is tiszteltetnék, és hazájoknak is szolgálhatnának. de mennyit látunk olyanokat, kik csak hamar el vesznek magokot. meg bomolván még iffiuságokban. azután alkalmatlanoká teszik magokot az nagy állapotokra, az mellyekért, úgy tetczék eleinte, hogy jöttek volna ez világra, mely sokan vannak olyanok., kik minden szép eszeker. és érdemekel. haszontalanoká tészik magokot, mert csak az nyugodalomra adgyák magokot. hasonlok az olyan fához. ki tavaszal igen virágos levén. de egy rut idő hogy azt leveri, gyümölcstelen marad esztendeig.

Ez az rossz melyről most beszélünk, nem csak azokban láttuk meg, kik iffiuságok vétkei miat idején hálnak meg, nem csak azokban is, kik az vétékben meg általkodnak. az melyről már beszéllettünk, hanem gyakorta még azokban is, kik már meg tértek iffiuságoknak vétkeiből. holot el vesztették henyélésekkel életeknek leg dragáb idejét, azért is minden jora alkalmatlanoká, és haszontalanoká tették magokot. vagy ha szintén el nem vesztették is még azt az időt, de iffiuságok rossz erkölcsé miat. érdemetlenné tették magokot arra az állapotra. az melyre az Isten hitta vala őket.

kedves fiam erre jól figyelmez, fel jegyezvén, meg is tartcsad ezt az igazságot. hogy az Isten gondviselésiből, az iffiakot külömb külömb féle állapotokra rendeli, az mellyekben akarja, hogy őket szolgálják, és üdvéseket keresék, ez az rendelés pedig két féle dolgot foglal magában. először, hogy alkalmasoká tészik arra magokot. másodsor. hogy magokot arra méltatlanoká nem tészik, az első, az munkától füg, az második. az iffiuságnak jó életitől. következik hát ebből, hogy ha az iffiak nem munkálkodnak úgy az mint kéne, hogy alkalmasak lehessenek azokra. mellyekre az Isten rendelte őket, vagy ámbár azért munkálkodgyanak is, de ha rossz életet élnek, el nem fogják érni azokat az hivatalokat. az mellyeket az Isten készítet volt nekik. vagy ha szinte el érik is, de csak az magok hittségek. vakmerőségiből, adgyák magokot olyan állapotra. és hivatalra az melyben soha jól el nem fognak járni, és azért, az kárhozatnak veszedelmiben forognak. ilyeneket gyakran látunk. az papi hivatalban.

Ezt az igazságot az sz. irás bizonyította néked, mert midön az Isten davidnak, és az ő maradékának ígéré az izraelnek országát. olyan formán ígéré, hogy ha ő maga, és az ő maradéki. meg tarttyák parancsolattyát.⁷⁰⁰

Egy néhány idővel meg az elöt, az fő pap héli, nemzettségiből is. ki véve az Isten az fő papságot. azért, hogy mind maga. mind gyermekei, az törvénynek által hágásával érdemetlenné tették vala arra magokot. noha az Isten úgy rendelte vala, hogy az ő nemzettségiben, mindenkor meg maradna az fő papság. de mind azon által. úgy, hogy ha érdemesen viselik abban magokot. ezek az szók, világosok az sz. irásban.⁷⁰¹

Ekképpen való munkája az Istennek. Saul királyban is ki tettik. mivel az Isten meg ígérte vala mind néki, mind nemzettséginek, az országot. de olyan formában. hogy hiven járjon

---

⁶⁹⁹ Az harmadik roszról.

⁷⁰⁰ psalm. 131

⁷⁰¹ . 1 reg. 2.

parancsolatiban, úgy történék hogy ez az király, két nagy dologban meg szegé az parancsolatot, az kiért is, az Isten, el vévé mind tölle. mind nemzettségétől, az országot.

Az első az vala., hogy minek előtte Saul meg akarna ütközni az ellenségel. nem akará meg várni Samuelt hanem áldozatot tön. noha meg hadta vala néki, hogy addig semmihez ne kezdgyen, még el nem érkezük. elig is kezdék el az áldozatot. hogy samuel el érkezék, és haragal mondá néki. *mit cselekedtél. bolondul cselekedtél. nem tartottad meg, az te uradnak Istenednek parancsolattyát. ha azt nem cselekedted volna. imé mostan az ur meg erősítette volna az te birodalmadot. az izrael népen mind örökké. de immár az te birodalmod állandó nem léssen.*⁷⁰² .

Masodszor pedig. mikoron meg gyöze az amalécitákat. az királyokat el fogván. annak meg tartá életit. az barmokot meg nem öleté, minden nyereséget meg tarta, az Isten parancsolattya ellen. holot azt parancsolta vala, hogy mindent, vasal. és tüzel törölyön el samuel által, azt izené néki az Isten, hogy többé izraelnek királya nem léssen, *mivel hogy meg vetted az Isten parancsolattyát, az Isten is ki vetett téged az királyságból.*⁷⁰³

kedves fiam, ezekből az példákból. meg láthatod, hogy az Isten némelykor olyan hivatalokot készít az embernek. az mellyet el nem érhet, vétkeinek miatta. azt pedig bizonyosnak tartcsad. hogy ha rosz életet élsz iffiuságodban, attól félhetz. hogy az Isten attol az hivataltól el ne vessen, az mellyet rendelt vala néked. söt még időseb korodban is, nem fog semmiben tenni. mivel te is nem szolgáltad ötet iffiuságodban., és hivatalodhoz, érdemetlenné titted magadot.

IV Articulus

⁷⁰⁴ Hogy az vétkeknek el áradása, az emberek között. az vétkes iffiuságtól származik

Ez az rosz midgyárt eleinte, hihetetlennek láttzik néked. de ha egy kevesé azt meg vizsgálod, világosan meg üsméred, hogy nincsen más képpen.

Mert először, ha az igaz. az mint már meg mutattuk, hogy nehéz ki téni az iffiuságnak rosz szokásiból, következik hát ebből, hogy az mely meg romlást látunk az emberekben leg nagyob részint, attol vagyon. hogy roszul éltek, iffiuságokban. továbbá.az is igaz, hogy az gyermekekből, rosz atyák válnak. az atyák pedig kik rosz életet élnek. az gyermekekből roszat tésznek, mert mint hogy iffiuságokban roszul éltek. és az magok meg jobbitásán nem igyekeztek. keveset is fognak arra hajtani, hogy az ő gyermekek. az Isten félelmiben nevedgyenek., és így, az meg romlás. az atyákról, az fiakra száll.

Ha ezen mondásom igaznak találtatik nagyobrészint valo iffiakban, inkább ki tettzik azokban, az kik az tanulásra hivatattak, mert el is mondhatni felöllök, hogy rosz életek. ez világon valo vétkeknek kut feje, az óka nem egyéb, hanem mivel ökk birják, mind az papi, mind az világi tisztcségeket. rend szerént úgy viselik magokot ezekben az hivatalokban. az micsodás hajlandóságokot, és szokásokot vettek volt magoknak iffiuságokban. mikoron pedig. hivatalokot jól végben nem viszik. az az rosz, nem marad csak ő benne, hanem el terjed mind azokra is, az kiknek kéne ő töllök oktatást vennie. és az kik gondviselések alat vannak, ezeknek, nem hogy jó példát adnának. de még rosz erkölcsre. és szokásra taníttják.

Egy szoval azt mondom. hogy az rosz életü tanulók. kik papságra adgyák magokot., azok rosz papok léssnek, tudatlanok, haszontalanok az Istennek. és anyaszent egyházának. gyakorta

---

⁷⁰² 1. reg. 13.

⁷⁰³ 1. reg. 15.

⁷⁰⁴ Az 4dik roszról

botrankoztatok., az nemesek pedig kevélyek, veszekedők, szemérmetlenek. káromkodok, az kik pedig az igazsák szolgáltatására adgyák magokat. azok rossz ítélő bírák lesznek, igazságtalanok az ajándékért, hamis ítéletet tésznek, vagy félelemből, vagy kedvezésből, vagy tudatlanságból. vagy is hirtelenkedésből. az kik pedig prokátorságra adgyák magokat, azokból csalárd gonoszok. hamisságnak találoi lesznek, és ekképpen el mondhatni igazán, hogy az tanulóknak rossz életekből származik ez világra, az sokféle véték.

kedves fiam kerlek olcsad bé jól szivedben, ezt az négy articulust. és hitesd el azt magadal, az Istenért kérlek, hogy most iffiu korodban, micsoda szükséges adni magadot az jó erkölcsökre.

Tizen negyedik Rész

Hogy az ördög minden erejével azon vagyon, hogy
az iffiakot. az rossz erkölcsre fordítsa

K. Mind ezekből által látom hogy nagy ellenségünk az test. talám nincsen is nekünk annál nagyobb ?

F. kedves fiam vagyon még azon kívül is, mert az ördög az mi üdvességünknek halálos ellensége. nem is esik néki semmi nehezebben, mint mikor azt láttya, hogy iffiu korodban jó erkölcsű vagy, abban is veti minden mesterségit. hogy magának meg nyervén, tégedet el veszeshessen.

Ez az gonosz lélek. azon igyekezik, miképpen kissebithesse meg, (az mennyiben tölle lehet:) az Istennek tiszteletit, az mellyel tartozunk néki. és az emberéket. mimodon fordithassa el az nékiek készitet üdvességtől. tudván azt jól. hogy ha az iffiuságot az rosszra viheti, avál az Istentől el fordittyta azt az háláadását, mellyel az emberek tartoznak néki. azt is tudgya hogy az iffiuságnak rossz élete igen meg bántya az Istent. és hogy abból sok rossz következik. úgy mint az vetekhez való kötelezés. abban való meg keményedés, az vakság. türehetlenség. egy szóval ő azt tudgya, hogy ha az iffiuságot meg ronthattya. az világot is meg töltheti gonosszággal. és az emberek kárhozattyát meg láthattya. ugyan azért is mesterkedik azon, hogy az iffiuságnak ártatlanságát meg ronthassa., még eleinte. mikoron az üdvességeket kezdik keresni. azt is tudgya hogy mikor valamely patakot meg akarnak mérgesíteni, az mérget. csak az forrásban vetik.

Az az nyomorult lélek, jól tudgya el követni az iffiuságon, azt az hamiságot, az melyre tanyította vala pharaot. hogy ha el akarná az Isten népit fogyasztani, csak az csecsemő gyermekskéket veszese el.

Az nabugodonozor hamiságát, minden nap követi, az ki is mikor rabbá fogatta volna meg sedeciás királyt jerusalem meg vételekor, az király szemé láttára öleté meg gyermekeit. így bánik az az kegyetlen ellenség az gyermekekkel, igyekeztvén meg ölésiken, az vétékel. az attyokot pedig belső képpen meg vakittyta, hogy ne lássák, vagy is ne érezék az gyermekek veszedelmit, és meg se szabadithassák őket.

Nabugodonozor, meg vévén jerusálemet., hogy az ő győzedelme dicsőségesebbnek lássék, midőn viszá tére. az városban lévő iffiuságot, rabul maga előtt vivé, valamint jeremias propheta mondgya.⁷⁰⁵ nem is hagyja az el pusztult városnak, nagyobb okot az keserőségre, mint azt hogy el vivé az ő kedves gyermekeit.

Ez így lévén kedves fiam, az kevélyeknek királya, valamint ötöt nevezi a sz. írás, nagyobb győzedelmet nem vehet az anya szent egy házon, mint azt hogy, mennyi iffiuságot tart

---

⁷⁰⁵ cap. 2 1

fogságában az vétek miat. az mi szent anyánknak semmi nem is keserveseb, mint annyi iffiuságnak veszedelme. holot egyik az rosز erkölcs által, az másik más által. de csak nem mind az által az tisztátalan vétek által vesznek el, ennél nincsen is keményeb lántza néki, hogy kegyetlensége alat, tarthassa őket, ekképen követi Dühös haragját az anyaszent egy ház ellen. még kezdetitől fogva. és hadakozását annak fiai ellen. valamint szent jános látásiban az 12 részben. meg láthatod.

Egy szoval az iffiak ellenséginek valo hadakozása, olyan nyilván valo, hogy szent jános evangelista irván az hiveknek, dicséri az gyermekeket, és az iffiakot, hogy győzedelmet vettek ezen az ellenségen. irom néktek iffiak, mert meg győztétek az gonosz lelket. irom néktek iffiak, mivel hogy erősek vagytok. és az Istennek beszéde, lakozik ti bennetek., és amaz gonoszt meg győztétek. ⁷⁰⁶ .

oh ! kedves fiam, mely boldogok mind azok az iffiak, az kikről azt mondhatni igazán, hogy meg győzték az üdvesegek ellenségit. meg üsmérhetted mind ezekből, mely kegyetlenül hadakozik ellened, és mi keppen kerget. által láthatod 1. micsoda nagy szükséges jó erkölcsünek lenni az iffiumnak, 2. micsoda nagy bátorsággal kel ellene álnod, annak az kegyetlen ellenségnek, az ki olyan dühösséggel keresi veszedelmedet, leheté az fiam, hogy te ne irtozál az üdvéségednek ellenségitől. és hogy attól inkább nem félnél, mint sem az haláltól. és hogy attól az utálatos lélektől magadot meg engednéd győzetni. az ki is, csak az te örökül valo, el kárhózasodot szomjuhozza.

Tizen ötdik Rész

⁷⁰⁷ Mind azoknak bé fejezése, valamellyeket mondtam
ebben az első szakaszban

Ideje lévén hogy már el végezem az első szakaszt. azért elől kezdvén valamit mondtam. csak rövideden elődben adom hogy micsoda nagy kötelességgel tartozol az jó erkölcsre adni magadot iffium korodban.

Fiam az igaz lévén tehát, hogy nem kel kevés dolognak tartani iffium korodban az jó erkölcsöt, mert az iffiuságban valo jó, vagy rosز élet, nem gyermek játék, nem is olyan dolog az kit el lehet halogatni, mint ha nem is kéne arra nagy gondunknak lenni, ekképpen gondolkodnak az világban sokan felölle, de arról ugy kel gondolkodnunk. mint olyan dologról az kinél nem volt, nem is lesz soha nagyob.

⁷⁰⁸ Nagyon tartozod tehát szolgálni az Istent. először azért. hogy háláadásal tartozol néki, mint teremődnek. és utolsó vedednek azért is hogy tölle vetted, létedet. mind pediglen azért, hogy arra az nagy méltoságu, és meg becsülhetetlen végre rendeltettél, mivel arra az végre teremtet, hogy ötödöt birjad örökké az égben, minek utánna hiven szolgaltad volna az földön.

⁷⁰⁹ 2. Azért hogy micsoda nagy kegyelmet tett veled, hogy az kereszténységre hivut, és hogy az közönséges anyaszent egy háznak fiává tett, az melyen kívül nincsen üdvesség.

⁷¹⁰ 3 Mert az iffiak szolgálattya. leg kedveseb az Isten előtt. kivált képpen őket szereti. és örömet mutatya hozzájuk kegyelmet.

---

⁷⁰⁶ 1 epist 2.

⁷⁰⁷ figyelmetességgel olvassad ezt az részt.

⁷⁰⁸ az mint meg mondtam az első részben.

⁷⁰⁹ 2 részben.

⁷¹⁰ 3 részben.

⁷¹¹ 4 Annak okáért el nem távozhatol szolgálattyaól., hogy ha csak nagyon meg nem akard ötöt bántani.

⁷¹² 5. Azért hogy ő utállya igen, az rosz erkölcsü iffiakot.

⁷¹³ 6. Azért hogy iffiuságodban valo életedtől függ az üdveséged, hogy ha iffiuságodban szereted az jó erkölcsöt, azt könnyen meg is tarthatod holtig. és hogy ha az rosz erkölcsöt követed. azt nehezen hagyod el. vagy is talám soha sem.

⁷¹⁴ 7 Hogy el távoztathassad azt az nyomoruságot. mely az iffiuságnak rosz életyétől származik, ugy mint az hirtelen valo halál. az vétekbén valo meg keményedés., az sok szép reménségeknék, füstben valo menetelek. az véteknék. világon valo el áradása.

Végezetre, azért hogy ellene álhass., az lelki ellenségednek, az ki szuntelen azon vagyon. hogy az Isten szolgálattyaól el vonnyon. és idején az vétekbén vetvén tégedet. azután el veszhessen.

Mind ezek után azt kérdem fiam tölled. hogy ha kételkedelé még is abban., mit kellesék cselekedned. ? mind ezek az igazságok nem elég erőseké hogy veled el hitethessék azt az köteleséget, mellyel tartozol iffiuságodban az Istennek adni magadot., ha pediglen el hitették veled, mit akarsz ? micsoda az te szándékod, ? és mire akard adni magadot ezután ? talám azt még eddig nem tudtad mely nagy légyen ez az köteleség. mostanában pedig világosan tudván. mivel fogod magadot menteni. micsoda itéletit nem várhatod magadra az Istennek. ha olyan vagy, mint azok az gonoszok. kik azt mondgyák az Istennek. *menny el mi töllünk, nem akarjuk meg üsmérni utaidot.*⁷¹⁵

Az irás azt mondgya, hogy midön az sidok viszá térének az fogságból. esdrás propheta. el olvasá nékik az Isten törvényit. az melyről semmit nem hallottak vala. hetven esztendeig. mikoron pedig az nép azt halgatá, nagy keserüségbén esék. és zokogásal sira, ugy annyira hogy az papoknak, és az lévitáknak. félben kellették hadni az olvasást, és vigasztalniok az népet. az szegény nép, meg vigasztalhatatlan vala, szomorkodván azon, hogy nem tudá az Isten szolgálattyaóra valo köteleségit. és hogy tudatlanságból, attól el távoztot volna.

Oh ! kedves fiam ! adgya az mindenható ur Isten, hogy hasonló képpen munkálodgyék az ő kegyelme szivedben. midön azokat az igazságokat olvasod, mellyeket már elődbén adtam. lehető hogy ezután mind azokhoz, mind pedig üdveségedhez. olyan érzéketlenségél légy ?. és minek utánna már meg tanultad volna azokat, az mellyek meg mutattyák néked, mely nagy köteleséggél tartozol szolgálni az te teremtődnek, lehető hogy csak mihent az könyvet bé zárván, se azokról. se magadról, semmit ne gondolkodgyál, ? és hogy ezután, semmi jóra ne adgyad magadot ? kénszeritlek tehát, az Istenhez valo tiszteletért, mellyel tartozol néki, azért az szeretetért, mellyel tartozol. aző fiához az kristus jeshoz, az te édes meg váltodhoz, és arra az köteleségre, az mellyel tartozol lenni lelked üdveségihez, hogy ne légyen hejában, ezeknek az igazságoknak olvasása. hanem mindenkor, mikor olvasod ezt az könyvet, addig bé ne zárjad, valamég fel nem tészed magadban tökéleteséggél, hogy munkálkodni fogsz üdveségedért, erre az végre tehát, tedd fel magadban erősen. hogy iffiuságodot az jó életben fogod tölteni. és az Istentől vett kegyelmet, nagy gondviseléssel meg tartod, mert mivel eddig iffiuságodot roszul töltötted, azért ezután az jó erkölcsben akard magadot foglalni.

---

⁷¹¹ 5 részben.

⁷¹² 6 részben.

⁷¹³ 7. 8. 9. 10. 11. 12. részben.

⁷¹⁴ 13 részben.

⁷¹⁵ job. 12.

Nyisd fel tehát. édes gyermekem, nyisd fel szemeidet, hogy meg üsmérvén magadot. sirathassad vétkeidet, az kik is okozták eddig, vakságban való létedet., és mondgyad sz. ágostonnal. *jaj az setetcségeknek. mellyekben voltam, jaj az vakságnak, az mely nem engedte látnom az égnek világosságát. jaj az én el mult tudatlanságomnak, az melyben nem üsmértelek téged oh én Istenem. hálakot adok néked oh meg világosító, és meg szabadító nagy Istenem. mivel meg világosítottál. és meg üsmértelek tégedet. késön üsmértelek meg tégedet oh régi igazság. késön üsmértelek meg tégedet oh örökké való igazság*⁷¹⁶.

Mostanában kel halgatnod, az te mennyei attyádnak szavát. az ki magához hi, *ma ha az ő szavát hallandgyátok. meg ne keményittséték sziveteket.* öhozzája kel fiam fordulnod nagy orcza pirulásal. mert viszá éltél jóságával. és magadot olyan jó attyádhoz, ugy viselted, mint rossz gyermek. sirassad tellyes szivedből háláadatlanságidot, és hűségtelességedet, mondgyad sz. bernárdal. Az Isten az ő jóságából, attyámá akart lenni nékem. de én nem akartam fiává lenni, micsoda orczával emelem fel szemeimet olyan jó attyámhoz, mivel olyan rossz fia voltam néki. szégyenlem hogy születésemhez olyan méltatlan dolgot cselekedtem. szégyenlem, hogy el ágoztam az én rossz életem miatt olyan nagy és szent attyámtól., sirjatok szemeim, és változatok forrásoká. szégyenltessem meg, mert igazán meg érdemlitem.⁷¹⁷

Oh ! kedves fiam, mely boldog könyhullatások azok, az kik az Istentől, és az Istenért vannak. azok szent békeséges türeést munkalkodván benned, tégedet az üdveségnek uttyában tésznek. és szerencsesen fognak vezetni, az jó erkölcsnek uttyaira, az mellyeket elődben adtam az Isten kegyelminek segítségivel kérlek olvassad figyelmeteséggel.

MÁSODIK SZAKASZ

Az iffiuságban, az jó erkölcsökre való. szertevésnek módgyairól.

Mikoron tobiás parancsolá az ő fiának hogy menne rages nevü városban. az ő baráttyához gabellushoz. azt is meg hagyá néki, hogy keresne modot az oda való menetelre. és oly kalauzra tenne szert, mely ötet szerencsésen oda vezese. az engedelmes gyermek meg fogadván az apja parancsolattyát, az Isten úgy rendelé, hogy utozo ruhában találá raphael angyalra. az ki is néki meg ígéré hogy szerencsésen oda el vezetné, és viszá is hozná: az mint hogy végben is vivé.

kedves fiam minek utánna meg mutattam volna. micsoda kötelességgel tartozol az jó erkölcsnek uttyában járnififfiuságodban, mostanában pedig azt adom elődben, hogy igyekezzél meg tanulni azt az utat. és oktattassad magadot annak modgyára, hogy szerencsésen vihessed véghez azt az utozást, mely az örök életre vezet.

Ezt meg fogom néked mutatni ebben az második szakaszban. ha azt jól fogod keresni, az Isten sz. lelkit kuldvén, ebben az utban vezet. és kegyelmivel veled lévén, szerencsésen el is végezteti utozásodot.

---

⁷¹⁶ vae vae tenebris meis in quibus jacui. vae vae caecitatis illi. in qua videre non poteram lumen coeli, vae vae praeteritae ignorantiae meae quando non cognoscebam te Domine gratias tibi ago illuminator et retemptor meus. quoniam illuminasti me. et cognovite. sero te cognovi veritas. antiqua. sero te cognovi veritas aeterna. Soliloq. C. 33

⁷¹⁷ ipse patrem se exhibuit mihi. sed non ego vicissim illi filium. quanam fronte attolo jam vultum patris tam boni. tam malus filius, pudet indigna gessisse genere meo pudet tanto patri vixisse degenerem. exitus aquarum. deducite oculi mei, operiat confusio faciem meam. Serm. 16. in cant.

Első Rész

Hogy miben álljon, az jó erkölcs.

⁷¹⁸ Leg első módgya jó erkölcsünek lenni, ahogy meg kel üsmérni, és különböztetni, az igazán való jó erkölcsöt. az hamistól.

K. Miért volna nehéz meg üsmérni, az igazán való jó erkölcsöt, holot sokat látunk olyanokat. kik úgy tetszik hogy kedvelik az jó erkölcsöt. tehát csak azokat kel követni ?

F Kedves fiam azt jól mondád hogy úgy tetszik. mert ugyan is csak tetszik hogy szeretik, de távul vannak attól, mert azt nem úgy szeretik, az mint az vagyon magában. hanem csak az ő elméjük. és hajlandóságok szerént szeretik. sokan gondollyák azt, hogy az ember akkor jó erkölcsü, mikor az leg gonoszabak közü nem számláltatik. némelyek pedig abban tartják. midőn meg tartoztatták magokat olyan vétkektől, az mellyeket azon kívül is utálják. ámbár légyen is benne, más féle olyan. az mely az Isten előtt hasonló nagyságu. mások pedig jó erkölcsüeknek tartják magokat, midőn külső képpen valamely Istenes dolgot cselekesznek. noha belső képpen nem gondolnak az lélek üsmérettel, az mely is gyakrabban meg vagyon mocskolva. valamely halálos vétekkel. az ilyenek annál is méltobbak az szánásra. hogy magokban gondollyák, az jó uton járni. holot tellyeséggel távul vannak attól. és azzal kecsgetetik magokat, hogy az az ut őket, az üdvesség kapujára vezet, midőn az veszedelemre vezetnek. valamint salamon mondgya. *est via quae videtur homini recta. et novissima ejus ducunt ad mortem. vagyon olyan ut. mely az embernek egyenesnek láttzik, de az végtire, az halálra vezet.* nem abban áll fiam az jó erkölcs. az miképpen arról gondolkodnak elméjükben az emberek. mert mivel az, az Isten munkája. ő tölle kel hát meg tanulunk annak rendit. holot csak egyedül ő adhatta előnkben. miképpen kívánnya szolgálatunkot.

Halgassad erről mit mond az sz. írásban., és arra meg tanyit, hogy az bölcsesség. az az, az jó erkölcs, abban áll. hogy *az Istent félljed, és az bünt el kerüllyed.* erre az Isten az embert még teremtésekor meg tanyította vala. mondgya jób. *akkor az embernek azt mondá. imé az urnak félelme az te bölcseséged. és az te értelmed, az gonosztul való el szakadás.*⁷¹⁹

Szent dávid az soltárban arra tanyit. hogy az rosztat kerüllyed, és az jót cselekedgyed.

Az bölcs Salamon arra tanyit. *hogy az Istent félljed, az ő parancsolatit meg tartcsad. mert ez, az embernek fő dolga.*⁷²⁰ az az hogy ebben áll az embernek minden tökéletesége. az világra azért jöt. ez is az ő utolsó vége. és igazán való boldogsága.

Az szent írás nem üsmér más bölcseséget, az Isten félelmin kívül. az urnak félelme, az bölcsességnek kezdete, ismét. az urnak félelme. az bölcsességnek koronája.

Ezen az félelmen, nem szolgálhoz illendő félelmet kel érteni, az ki is csak az büntetéstől félvén, nem utállyá az bünt, hanem az Isten fiaihoz illendő félelmet. az kik azért utállyák az vétket, hogy az Istennek az nem tetszik, az jót pedig szeretik azért, hogy ő előtte az kedves. valamiképpen egy jó gyermek, ki az apját féli és tiszteli, attól fél hogy valamiben meg ne bántsa, azért azon is igyekezik, hogy mindenben kedvit talállyá.

Kedves fiam az mennyei iskola szerént, az igazán való jó erkölcs, az Isten félelmiben áll, az mely az ő parancsolatit örömezt követteti velünk, és az ki mindenek felet arra int hogy az Istent meg ne bántsuk, hanem abban modot keresünk. hogy ő néki tessünk, és kegyelmiben

---

⁷¹⁸ annak első módgya

⁷¹⁹ job 28.

⁷²⁰ Eccle. 12.

meg maradgyunk. ezt kel hát egyedül tartani jó erkölcsnek, és hamisnak. ki ezen az bizonyos uton nem jár

Második Rész

Hogy ha jó erkölcsü akarsz lenni, aztot kívánnod is kell.

K. Azt el hitettem magamal. hogy nem elég csak meg üsmérni az jó erkölcsöt, hanem még azt kívánni is kell ?

F. Fiam nincsen külömben, mert mikor valami jora szert akarsz tenni, nem elég azt meg üsmérni. hanem azt mind szeretni. mind kívánni kel, mert mivel hogy az szeretet első eszköze az mi cselekedetünknek. öis kezdet velünk minden nagy dolgot. ö ösztönöz bennünk hogy azt félben ne hadgyuk hanem végben vigyük, hasonlot tapasztalunk az jó erkölcs munkájában. mert az jó erkölcs szeretete. és kívánása. egyik része az jó erkölcsnek.

kedves fiam, halgassad mit mond az bölcs néked ez iránt. hogy az bölcsesség világos. és annak szépsége soha el nem hervad. könnyen meg láttatik azoktól, az kik azt szeretik. és meg találtatik azoktól. az ki azt keresik. söt ugyan elejekben mégyen azoknak. az kik kívánnják hogy elein meg üsmérhessék ⁷²¹ .

Ismét másut azt mondgya, hogy meg tekintvén az embereknek nyomoruságát kik minnyájan gyengeségben, és tudatlanságban születnek. azért is kezdé az bölcsesség után suhajtozni, hogy meg menekedhesék. ezektől az nyomoruságoktól. *annak okáért könyörgék, mondgya. és adaték nékem bölcsesség, és mikor segítségül hinám az Istent. bölcseségnek lelke adaték nékem. fellyeb valonak ítéltem azt országoknál, és az királyi székeknél, és semmi gazdagságot, nem vélék ahoz hasonlitandonak, egyenlővé sem tévém ehez az drága követ, mert minden arany ehez képest, egy kis főveny. és ha az ezüst ahoz hasonlittatik, sárnak íteltetik. az egésségnél, és az szépségnél inkább szerettem. és el gondolám magamban. hogy azt világóság gyanánt tartcsam. melynek világosága, el nem olthatik, meg adattattanak pedig nékem, azal egybe minden jok, és az által, számtalan sok gazdagságok.* ⁷²² . az nyolczadik részben meg azt mondgya. *ezt szerettem az én iffiuságomtól fogvást. és azt jegyesül magamhoz foglalni, annak szépségének szerelmével környül vétettem., azt gondolám azért, hogy ezt veszem mellém életemben valo társul. tudván hogy lenne nékem jó dolgokról valo tanácsosom. az én* ⁷²³ *gondaimban. és háboruságimban valo vigasztalásom.*

Oh! fiam mely szép példa ez. meg láthatod ebből micsoda szükséges az jó erkölcsnek kívánása. tanuld meg hát, az jó erkölcsöt szeretni, és kívánni, abban bizonyos légy. az mint igaz is, hogy ezen kívül nincsen semmi az világon. az kit jobban kívánhass. se az ki jobban bé tölthese szeretetedet mint az. se semmi az ki boldogá tehetne, és meg elégithetne. CSak az. és hogy azon kívül elnem kerülheted az nyomoruságot, mind ezen, mind az más világon.

Harmadik Rész

Hogy az imádság, harmadik módgya, az jó erkölcs el nyérésinek

K. Igazé hogy az jó erkölcsöt nem csak kívánni, hanem szükséges kérni is. ?

F. Igen is szükséges fiam. és csak az kívanságal meg nem kel elégedni, hanem szorgalmatoságal keresni, és attol kérni. az ki annak kezdője. hidgyed meg is adgya azoknak.

---

⁷²¹ sap. 6.

⁷²² sap. 7.

⁷²³ sap. 8.

kik azt, úgy kéri az mint kell. *hogy ha valamellyitek szükölködik bölcsesség nélkül. kérje Istentől, ki adgya azt, mindeneknek bövségel.*⁷²⁴

Erről szép példát mutatok az sz. írásban. melyből meg láthatod micsoda módót kereset iffiuságában az bölcs. hogy az jó erkölcsöt meg nyerhesse. mondván. *még mikor iffiab volnék. minnek elötte tévelygenék, keresém az bölcseséget. nyilván valo könyörgésemel. az templom elötte könyörgöttem azért. és mind végiglen keresém azt. járt az én lábam egyenesen, az én iffiuságomtól fogvást vizgáltam azt, az én kezeimet ki terjesztém oda fel, mikor arrol valo tudatlanságomat eszemben venném, az én lelkemet igazítám ahoz, és meg világositván, meg találám azt.*⁷²⁵

Látodé fiam micsoda modon nyeré meg az bölcseséget. az kit is az sz. írás például ad az iffiaknak, adná az Isten, hogy minnyájan követnék.

kedves fiam, te pediglen, mint hogy Isten kegyelmiből, akarod el érni azt a bölcseséget. vegyed magadnak például, és kövessed azt az utat mellyet mutatot. és kérjed minden nap az Istentől azt a bölcseséget, mely meg világosítsa tudatlanságidot. mely az bünt el üzván, az jó erkölcs uttyán, az örök boldogságra vezesen. az Istennek mond el szivednek buzgóságával ezt az szép imádságát Salamonnak., oh mi atyáinknak Istene. és irgalmaságnak ura. ki teremtetten mindeneket az te igédvel, adgyad ennekem az te szekednél álló bölcseséget. és ne vess el engemet az fiaidnak számai közül. mert én az te szolgad vagyok., és az te szolgáló leányodnak fia, erőtlen és rövid életü. és kisseb hogy nem mint meg érthetném magamtól az te törvényedet, bocsásd alá mennyekből az te dicsőségednek székből az bölcseséget. hogy én velem együt munkálkodgyék és meg érthessem micsoda legyen te elötte kedves, mert az mindeneket tud, és ért. és engemet igazgat jó modal az én dolgaimban. és ő az dicsőségiben meg őriz engemet. és így kedvesek léznek elötte az én cselekedetim⁷²⁶.

fiam ezt az imádságot, vagy ehez hasonlot., ha úgy el mondod az mint kívántatik, meg nyered kéréseidet, de azt meg tudgyad, hogy ha azt akarod hogy hathatos légyen. ahoz három dolog kívántatik, *alázatoság* meg üsmervén magadban azt. hogy az jó erkölcsöt. és az bölcseséget, csak az Istentől kel kérni. *buzgóság*, mert buzgóságal kel kérni, és *álhatatoság* mivel álhatatosan kel kérni minden nap, mert nincsen olyan nap. melyben ne légyen szükséges néked az Isten kegyelme

Negyedik Rész

Hogy az oktattatást, szeretni, és keresni is kel.

K. Hogy ha az Istentől veszük az jó erkölcsöt, mi szükségünk vagyon az más oktatására. ?

F. fiam az imádságal együt az oktatásra nagy szükséged vagyon. hogy jó erkölcsü lehess. az Isten az ki kut feje az bölcseségnek, nem adgya azt mindenkor maga által. hanem az emberek eszközei által. akarvan azt, hogy ökk vezesenek bennünket az jó erkölcsnek uttyán. ő pediglen kegyelme által. szívünkben tölti. mind azokat az igazságokat, az mellyekre tanyittanak bennünket az emberek. ugyan azért is rendelte az anyaszent egyházban az pásztorokat, az doktorokat. hogy oktassák az embereket az igazságra. és mind azokra. az mit cselekedniek kel az üdveségre.

---

⁷²⁴ jacob. 1.

⁷²⁵ Eccl. 51.

⁷²⁶ sap. 9.

Hogy ha az embereknek oly szükséges az oktatás, az iffiaknak annál szükségeseb., mert idejekre való nézve, vagy elegendő oktatást nem vettek az bölcseségre, vagy pedig még nem elegendők, hogy azt magoktól meg foghassák.

Nem elég tehát fiam minden nap kérni az bölcseséget, és az jó erkölcsöt. hanem arra oktattatni kel magadot. és vezetetni ezen az uton: azok által, kik azt üsmérik.

Az jó erkölcsre való oktattatásnak kívánsága olyan szükséges, hogy az, az kezdete az jó erkölcsnek. valamint az bölcs mondgya. az bölcsesség kezdeti, az bölcsességnek kívánsága ⁷²⁷

halgassad fiam, mire int az bölcs. *ha kívánod fiam, meg tanyitatom. és ha ennek adod elmedet okos léssesz, ha szeretened halgatni, találsz értelmet. és ha figyelmetes léssesz az te füleiddel, bölcs léssesz. az vén embereknek sokaságában áll. és az ki bölcs, ahoz adgyad magadot. minden Isteni dolgokról való beszélgetést kívány halgatni, és az példa beszédeknek értelmében, tudatlan ne légy.* ⁷²⁸

Egy néhány képpen vehetünk pedig magunknak oktatást az jó erkölcsre. az predikatióban, az jó könyv olvasásában. de néked. leg hasznosab, és szükségeseb volna, valamely okos és jó erkölcsü embernek oktatása. az kitől is, meg tanulhatnád az üdveségnek igaz uttyát. valamint az bölcs mondgya. hogy ha valamely értelmes embert látz. szorgalmatosággal keresed annak üsmeretcségit. és gyakorollyad ötet.

Ötödik Rész

Hogy micsoda szükségünk van olyanra. ki az jó erkölcsnek uttyán vezesen bennünket, de főkép az iffiaknak

K Reménlem hogy az Isten kegyelmit adgya. jó könyveket is olvasok, miért szükséges hát, hogy más vezesen az jó erkölcsnek uttyán.

F. kedves fiam, ugy beszélz mint iffiu, mert az üdveségnek, és az bölcsességnek uttyát még nem tudván, nagy szükséged vagyon az kalauzra halgassad mit mond az Isten fia. hogy ha egy vak. más vakot vezet. mind az ketten az veremben esnek. hogy járhat hát az vak olyan uton. az mellyet nem üsmér. azt mondgya. az bölcs. *hogy jaj annak az ki egyedül jár. mert ha el esik, nincsen senki az ki fel emelje.* ⁷²⁹ azért is inti az példa beszédekben az iffiakot, hogy *az értelmekhez ne ragaszkodgyanak.* ⁷³⁰ *az ki bizik ö magában, bolond az.* ⁷³¹ *az bolondnak uttya jonak láttzik néki az ö szeme előtt. de az ki tanácsal éll, bölcs az.* ⁷³² tobias az fiat az többi közöt arra inti. tanácsot mindenkor az bölcs embertől kérj. ⁷³³ az bölcs ide fellyeb arra inte, hogy mikor egy értelmes embert látz, aval üsmérkedgyél. de halgasd meg micsoda tanacsot ad az 37 részben. *az jámbor emberel gyakorta tanácskozá. az kit üsmérendesz hogy az urnak parancsolattyát meg tartya. az ki az ö erkölcsében egyezzen teveled. és az ki mikoron el esendel, bankodgyék teveled.* ⁷³⁴ . veszedé észre fiam hogy micsoda szükséged vagyon olyanra, ki az jó erkölcsnek uttyán vezesen., holot meg azt is elődben adgyák. micsodásnak kel annak lenni. először jó erkölcsü embernek. hogy szerese az üdveségit annak., az kinek gondgyát viseli. egy szoval okos, és értelmesnek kel annak leni.

---

⁷²⁷ sap. 6.

⁷²⁸ Eccl. 6.

⁷²⁹ Eccl. 4.

⁷³⁰ prov. 3

⁷³¹ prov. 28.

⁷³² prov. 12

⁷³³ tob. 4.

⁷³⁴ Eccl. 37.

Szent hieronimus. ez szerént valo tanácsot adot vala egy iffiunak. az ki is az jó erkölcsnek uttyán kivána jární., *azt adom néked tanácsul, hogy az Isten felö emberekkel társalkodgyál. és hogy ne légy magadnak mestere. hogy magad tanítsad magadot. kalauz nélkül olyan utra ne meny, az mellyet nem üsmersz, hogy el ne teveledgyél, és az rosz utat. az jo helyyet ne válaszad, azon hamaréb vagy lassabban ne járj, mint sem kívántatik azon erősen menván el ne fáradgy, vagy is igen lassan, hogy el ne aludgyál az uton.*⁷³⁵ . látod fiam mire int az sz. lélek. és sz. hieronimus.

kedves fiam. mind ezekre valo nézve, válasz magadnak. olly bölcs. és jó erkölcsü gyöntato attyát. az kinek gondviselése alá adhassad az lelked üsméretit. az kitől meg tanulhassad miképpen kellesék az Isten szolgálattyában foglalni iffiuságodot. az légyen kalauzod, és vezetöd az üdveségnek uttyában. az ki meg tanittson az igazán valo jó erkölcsre, meg is mutattya mitől kel el távozni, és mit kellesék cselekedni, az jó utban fog vezetni, midön attol el távozol, az veszedelmeket veled el kerülteti. az kísérteteknek ellene állani meg tanyit. az rosz szokásokból meg gyógyit, az jó erkölcsökre fel indit, utozásodban ha el aluszol. fel ébreszt. ha sietni fogsz meg tartoztat. ne hogy az első buzgoságból. az lankadcságban essél, az lankadcságból., az rosz erkölcsben. az mely könnyen meg történik az iffiakon. visgáld meg fiam mind ezeket. és meg látod, hogy mind ezekre valo nézve. nagy szükséged vagyon olyanra. az ki oktasson.

kedves fiam mutassad meg bizvást az illyen gyontato attyának az lelked üsméretit. adgyad eleiben magad állapottyát. hozzája nagy tisztelettel légy, mint olyanhoz, az ki által beszél néked az Isten. és vezérel. hadgyad magadot gondviselésire, és tanátsára. oktatásit vid végben. azokrol adgy számot néki. vétkeidet néki meg mondani ne szégyenellyed. de fő képpen abban az vétékben ne esél, mely közönséges az iffiaknál. az hogy, midön olyan vétékben esnek. az mely rend kívül történik rajtok. ollyankor más gyontatot keresnek. szégyenelvén meg mondani az szokot gyontato papjoknak., ekképpen cselekedvén, haszontalaná tennéd gyontato atyádnak. reád valo gondviselésit. és olyan utat vennél magadnak, melyben vétékben esnél. és végtire magadot el vesztenéd. nem így kedves fiam, nem így hanem valamely bizodalomal vagyon egy gyermek az apjához, hasonloval kel lenned az papodhoz. valamely doktor az nyavalyát nem üsméri. aztot meg sem gyógyithattya. vagy is ha az heteg el titkollya elötte nyavallyályát. azért magára nagy betegséget várhat. és halált is. ne titkollyad el tehát az gyontatod elöt, akár mi történyék néked, mivel ha igazán bánod vétkedet, nem is szegyenled azt meg vallani annak. az ki abbol inkább meg gyógyithat mint más. holot már tégedet üsmervén, tudgya micsodás orvoság néked leg hasznosab. vigyáz kedves fiam beszédimre. és. kövessed őket.

De hogy ollyan jó gyontato atyára találhas. azt az Istentől kérjed. ha szivesen kéred meg adgya. hogy ha meg nyered. aztot meg ne változtassad., hogy ha csak az halál. vagy más egyéb állapot el nem távoztat tölle.

Micsoda boldog léssesz fiam, hogy ha valamely jó gondviselőnek oktatásával élsz, mivel az üdveségnek uttyán bátran járhatz . . kalauz nélkül. pedig mindennap el távozzhatnál attol, és el veszeszthetnéd magadot.

Emlékezel meg egy dologrol, az mellyet az sz. irás ad elődben. joas királyról. ezt az királyt az fő pap josada nevelte vala fel az Isten félelmiben, az ő törvényiben, és az jó erkölcsnek uttyán vezeté ötet négy esztendös korától fogva, negyven esztendös koráig. mind ez idő alatt szentül éle. mondgya az irás. *joas szentül viselte magát, az Isten elöt. valamég az fő pap josada*

---

⁷³⁵ s. hier. ep. ad rustic

*tanáttsán járt.*⁷³⁶ de nem marada mindenkor ebben az állapottyában, mert josada meg halván, nem vala azután ki oktassa, és ki jo tanácsokat adna néki. joas tehát az rossz életre adván magát. az Isten sok nyomoruságot küldé reá. és nyomoru halálal is végzé életét. ebből az példából meg látod, micsoda szükséges az jó erkölcsnek uttyában valamely jó gondviselőnek oktatását követni. és hogy mi következik abból. hogy ha attól el távozol.

Hatodik Rész

Az gyonásról. először az generális Confessióról

K. Szükségese némelykor. hogy generalis Confessiot tégyek, az az. hogy egész életemben tett bűneimet egy szers mind meg gyonnyam?

F. fiam ezt az szentcséget az kristus jesus az te bűneid eltöröltetésire rendelte., hogy az Isten kegyelmiben viszá mehess. abban nincsen kettség hogy ez ne légyen nem csak hasznos, de még szükséges módgya az jó erkölcs meg nyeresire, az melyet az bűnökből valo meg tisztuláson kel el kezdeni, ugyan azért is adom ezt először elődben, hogy ezen kezdgyed végben vinni azt az szándékodot. hogy az Istennek adod magadot. kedves fiam egy jól tett gyonáson kel tehát el kezdeni. hogy hasznosab légyen. azt tanácsolom hogy egész életedről valo gyonast tégy. három okokra valo nézve.

Először azért. mert némelykor ugy történik hogy az előbbeni gyonások. haszontalanok voltanak, főkép. mikor valamely halálos vétket el titkolnak. ez gyakran történik az iffiaknak. vagy pediglen. mikoron elegendő keszületel nem készultek az gyonáshoz, ugy mint, töredelmeség nélkül, és az magok meg jobbitások nélkül, erre valo nézve szükséges az generalis Confessio.

Másodszor. hogy ha tellyeségel fogyatkozást nem láthatni is, az előbbeni gyonásokban. de lehet abban ketelkedni. mert sokszor kevés buzgoságal, és keszülettel járulnak az gyonáshoz. vétkek meg szánása nélkül. sokszor még az penitencziát sem viszik végben. az generalis Confessio helyre viszi ezt az fogyatkozást. és az lélek üsméretet. nyugodalomban tészí.

Harmadszor. hogy ha az szinte szükséges nem volna is, de abban nagy három hasznodot láthatod. először magadért. másodszor az gyontato atyád iránt, harmadszor. az Istenre valo nézve.

I.ször. Magadért. mert magad eleiben tévén el mult életedet. meg üsmérheted mennyire távoztál el az udveségnek uttyától. meg látván nyomoruságodot, meg alázod magadot az Isten előtt. meg tekintvén rossz hajlandóságidot, azokat meg jóbbittod. és penitencziát tartasz: magadban fel tévén, hogy tellyeségel az Istennek adod magadot.

2.szor. Az gyontato atyád iránt. mert az által meg üsmértetheted véle az lelked üsméretit. es ugy jobban vezethet. és oktatást is adhat szükségedhez képest.

3.szor. Az Istenre valo nézve, mert tökéletesen valo meg térésedért. bövséges kegyelmit fogod nyerni, és azt annál is inkább, hogy meg láttya előtte valo meg alázásodot. és az ötöt meg bántásért valo töredelmeségedet.⁷³⁷

Hogy pediglen gyonásod hasznos legyen.

I. Arra az végre legyen, hogy életedért valo penitencziát tarcs. az vétkekből ki térvén. tellyeségel az jó erkölcsnek uttyára adgyad magadot.

---

⁷³⁶ 4 reg. 2.

⁷³⁷ cor contritum et humiliatum Deus non despicias. 50. Deus vitam meam annunciavi tibi. posuisti lacrimas meas in conspectu tuo. Eccl. 55.

2. Ahoz. nyolcz napal az elöt kel készülni. de az idő alatt. ebben az két dologban kel magadot foglalni, 1 gondolkodgyál vétkeidről. 2. töredelmeséggel való meg szánással, és bánással légy azok iránt. és magadban azt fel tégyed. hogy magadot meg jobbítottad.

Visgáld meg minden nap. az Isten. és az anyaszent egyház parancsolatit egymás után. és az hét halálos vétket.

De fő képpen munkálkodgyál azon. hogy töredelmeséggel légy büneidért. mert ez leg szükségeseb. és nehezeb., rend szerént pedig evel gondolnak leg kevesebet. ezt pedig imádsággal kel meg nyerni az Istentől. de imádsággal, buzgosággal kel lenni,

Napjában, kétszer vagy háromszor. vegyed magadot különösön., és őt le borulván az Isten elöt. kérjed buzgosággal. és alázatosággal., lágyítsa meg szivedet, és adgya olly kegyelmet, hogy meg üsmérhessed büneidnek nagycságát, mely nagyon bántottad meg, az ő véghetetlen jócságát. és azért lehess töredelmeséggel. igazán való penitentiát tartván, életed meg jobbítása által, abból ki térhess.

Az mely nap meg akarsz gyonni. kérjed az Istennek kegyelmet segítségül., azután járuly az szentséghez nagy tisztelettel. elmédnek figyelmetességivel. és szivednek fájdalmával, hogy olly jó Istent meg bántottál. alázatosan. és világosan meg mondván büneidet, tégy fogadást gyontato atyádnak., hogy büneidet tellyes szivedből utálad. fő képpen azért, hogy az Istennek jócságát. olly igen meg bántottad; alázatosan is kérsz tölle bocsánatot. jobban szeretvén meg halni. mint sem ötet valahameg bántani. az gyontato atyádot pedig kérjed, adgyon néked ollyan oktatásokat. hogy az bünt el kerülhessed, ezután az jó erkölcsben és az Isten félelmiben élhess. halgassad azután figyelmetességel, az mely oktatásokat fog néked adni, másrol az alatt ne gondolkodgyál. és midön absolutiot akar néked adni, alázd meg magadot az Isten elöt. szánnyad bánnnyad vétkeidet. és kérjed légyen irgalmas néked. és bocsása meg úgy néked az égben. valamint az pap meg oldoz az földön, az ő tölle vett hatalomal.

oh fiam ! mely boldog nap az. az melyben az vétkekből, és az ördög hatalmából. meg szabadulsz, az Isten fiai köziben számláltatol. hogy ötet szolgállyad örökké hűségel.

De fiam arra emlékezél, ha azt akarod hogy hasznos légyen gyonásod, arról hamar el ne felelkezél. úgy ne tégy mint azok., kik az mely nap meg gyonnak. még az nap. el felejtik. és az előbbeni életekre viszá térnek.

Hetedik Rész

Az rend szerént való gyonásról.

K. Az gyonás szükségesé tellyeséggel. ?

F. Az gyonás fiam nem csak hasznos. de tellyeséggel szükséges állapot., azért hogy az embert meg lehesen tartani az jó erkölcsnek uttyában. ezt az igazságot. minden nap tapasztallyuk., holot azok. kik nem élnek evel az szent orvosággal. csak hamar az előbbeni betegségekben esnek viszá térvén az vetkekre. mellyeket el hadtak vala. erre való nézve fiam azt bizonyosnak tartasad, ha igazán való szándékkod vagyon az jó erkölcsben élni. ehez az szentséghez gyakran kel járulnod, mert más képpen az rossz erkölcsből soha ki nem kelhetz. se az veszedelemnek uttyából ki nem térhetz. ezt világosan meg mutatom néked.

I Mert ámbár egy darab ideig halálos vétkekben ne esél is mind azon által, az gyakorta való gyonás nélkül, sok más egyéb vétkeket el nem kerülhetz., az mellyeket hogy ha el mulatod, és meg hagyod szaporodni, az halálos vétkekre vezetnek.

2 Az gyakorta valo gyonás nélkül, eszedben sem veszed, hogy sok rossz szokásokban esel, az mellyeket nem is fogod annak tartani. sok veszedelmes alkalmatoságokban is eshetel. az mellyektől magadot nem is oltalmazod, hogy ha arról meg nem intenek., az pediglen nem lehet más képpen. hogy ha csak meg nem mutatod az lelked állapotját. egy okos gyontato papnak. kiteveled ezeket el kerültethesse.

3 Lehetetlennek tartom hogy sokáig maradj. kísértetés nélkül, főképpen az tisztátalan kísértet nélkül . . azt tartom tehát hogy nem lehet néked sokáig az ellen állani, az gyakorta valo gyonás nélkül. akár mit cselekedgyél de ha gyakorta nem élsz evel az orvoságal., minden bizonyal el nyomatol.

kedves fiam az gyonás az véték ellen valo orvoság. először. mert szentcség lévén. kegyelmet ad, hogy azt el lehesen kerülni.

2 Mert meg ujítja bennük. az vétékért valo töredelmeséget., és velünk fel téteti. hogy azt többé ne cselekedgyük.

3 Mert az gyontato papnak intése, az bűnöst fel emeli vétkiből, és új szívet veszen, hogy az vétket el kerüllye. és az Istenhez hívj legyen.

4 Mert az bűnös meg valván bűneit és kísértetit. az ő gyontato papjának., az néki modot ad abban, hogy miképpen álhasson ellenek, de csak az kísérteteknek meg vallása is. hatalmas orvoság arra., hogy azokat meg lehesen győzni, mert az gonosz lélek, igen fél attól hogy észre ne vegyék, olyan kigyó. az ki mikor marni akar el buik, és ha észre veszik el szalad., az iffiak el vesztésire, nincsen nagyobb ravaszsága., mint a hogy, némává teszi őket. az olyan dolgokban. mellyek lelkek üsméretit illeti, és magakot senkinek ki se adgyák, azért hogy ebben az veszedelmes halgatasban az kísértetek ellen segítséget ne találhassanak. se abban modot. hogy az rossz erkölcsből ki térhessenek., szent bernárd azt mondgya *hogy az mely vétket ki nyilatkoztatnak., abból hamar meg lehet gyógyulni. de az halgatas miat nevedik, hogy ha azt meg vallyák, ha nagy is. kicsidé lesz. ha el titkollyák, ha kicsid is, nagyá válik.*⁷³⁸

Mind ezek után kedves fiam. nem kételkedem hogy magaddal el nem hitted volna, micsoda szükséges az gyakorta valo gyonás, de mint hogy ez olyan materia, mely nagy dolgot foglal magában. és az ki ellen sokak vétének. azért még ez iránt egy néhány dologra intelek kérlek legy figyelmeteségel.

Nyolczadik Rész

Az gyonásrol valo hasznos intések.

⁷³⁹ Kedves fiam gyonnyál meg leg aláb minden holnapban. és soha el ne mulassad azt. hogy ha az kísértetek gyakorta jönnek reád. az gyonáshoz is gyakrabban járuly. főképpen midön vészted észre hogy az kísértetek keményeben rohannak reád, vigyáz ezen intésemre. mert igen hasznos. és ha el mulatod. nyomorultul esel az vétékben.

⁷⁴⁰ Vigyáz fiam arra. hogy ne kövessed azokat, kik csak akkor gondolkodnak az gyonásrol. midön valamely kísértetben estek., ez olyan dolog. az mellyel meg csallya nyomorultul az ördög az lelkeket, mert ugyan is micsoda bolondság. csak akkor gondolkodni az orvoságról.

---

⁷³⁸ peccatum proditum cito curatur. crimen yero tacendo. ampliatur. vitium si patet. fit ex magno pusillum si latet fit ex minimo magnum S. Bernard. Sermo.

⁷³⁹ Első intés.

⁷⁴⁰ 2 intés

midőn már az nyavalya halálosá változott., és azt meg nem előzni az orvoságal hogy ha lehet.
⁷⁴¹ valamint az bölcs mondgya. *ante langvorem adhibe medicinam.*

⁷⁴² fiam azoktól példát ne végy. az kik mikor valamely kísértetben estenek. nem hogy abból mindgyárt fel kelnének. és az szentcséghez járulnának. hanem az vétekből el hadgyák magokat. és az gyonást el mulattyák, vagy szégyenből, vagy tunyaságból. vagy is kevés gondgyok vagyon üdvösegekre. vagy is azt valamely nagy innepre el halasztyák, más képpen nem is gondolkodnának az gyonásról. ez az vétek igen közönséges az iffiakban. ez is az oka, hogy sok jó fel tet szándékok után. viszá fordulnak. és az rossz erkölcsben esnek. azon meg nem kel ijedni ha el esel. hanem mentől hamaréb az fel kelésen kel igyekezni, és azon hogy mászor magadra vigyáz és ne tégy bünt bünre.

Mindenkor pediglen az szokot papodhoz meny gyonni, de mind azon által hogy ha ahoz nem lehetne mindenkor menni, azért az gyonást el ne mulasad. mikor az időd el jő.

Abban bizonyos légy, hogy az ördög minden tehetségével azon lészen. hogy el fordittson az gyakorta való gyonástól. mivel némelykor azt hiteti el veled, hogy az igen nehéz állapot, némelykor hogy még ahoz jól nem készültél, némelykor. hogy most arra szükséged nincsen, mászor valamely akadályt támaszt elődben. gyakorta pediglen, kedvetlenné téssen az gyonáshoz, egy szóval nincsen olyan ravaszság, az kit el ne kövessen, csak téged ettől az üdvösegedre való, hasznos, és szükséges dologtól el fordithasson. de kérlek az Istenért fiam, mind ezekre ne hajcs. és azokat az gondolatokat, mind az ördög kísértetinek tartcsad, az kik te veled el akarják halasztatni az gyonást. azon az napon. mellyen meg akarsz gyonni.

Hogy pediglen hasznos légyen gyonásod, ezekre vigyáz

1 ször. Visgáld meg lelked üsméretit, mentől jobban lehet te tölled, fő képpen azokról az vétkekről, az mellyekre leg hajlandobb vagy.

2 ször. Azután magadban gerjeszd fel az töredelmeséget, azért hogy az Istent meg bántottad. és kérj bocsánatot tölle tellyes szivedből,

3 ször. Ez meg lévén, meny az gyonásra. nagy tisztelettel, és csendeséget. bizonyos lévén abban. hogy az Isten eleiben mégy. és olly bíró eleiben, az kitől bocsánatot kel kérni. ha pedig várakoznod kel. addig is gondolkodgyál büneidről alázatoságal.

4 szer. Mond meg büneidet alázatoságal, és oly világosan. hogy az pap meg érthesse. holot némelylek csak félben harapják az szót. az vétket csak félig mondgyák ki, és azt várják hogy az pap mondgya ki helyyetek. ez igen nagy fogyatkozás, sokszor az illyenért az gyonás haszontalan. és szentség törés.

5 ször. Vigyáz arra hogy az halálos vétket elne titkollyad, vagy szégyenért, vagy félelemből. vagy más okból. ez igen nagy vétek. ebben pedig gyakran esnek. mind az férfiak, mind az asszonyok. főképpen midőn valamely tisztátalan vétekből esnek, az mellyet meg vallani szégyenlik, és azért szentség törésben esnek, és az halálos vétekből meg maradnak. oh fiam vigyáz hogy ebben az veszedelemben ne essél. mert evel sok iffiakot csal meg, és veszeszt el az ördög.

6 ször. Az gyonásidban ne keresed hogy az papod meg dicsérjen, hanem büneidből meg gyógyittson, és az üdvöseged uttyában vezesen.

7 szer. Az gyonás után halgassad figyelmeteséget. az pap oktatását, és intésire vigyáz, ne cselekedgyél úgy mint azok, kik az vétkekről gondolkodnak. akkor. mikor az pap beszél,

---

⁷⁴¹ Eccle. 18.

⁷⁴² 3 intés

8 szor. Minek elötte az pap fel óldozna büneidböl. és az idö alat is midön áldást mond reád. kérjed az Istentöl büneidnek bocsánattyát. és nagy töredelmeséggel légy. azért, hogy ötet meg bántottad. fel tévén magadban. hogy az ő kegyelminek segítségivel. magadot meg jobbittad. az halálos vétkeidet igen kel utálnod., mivel azok ellenkeznek. az Isten jóságával. és üdvéségedel. az töb vétkeidért is legy meg bánásal, mert azok sem tettzenek az Istennek. és azon légy mindenkor. hogy magadot mentöl inkább meg jobbitthassad.

9 szer Az penitencziáidot végben vigyed szorgalmatosággal, és áitatosággal.

10 szer. Szoktassad magadot arra hogy az mely nap meg gyonol. azon nap, egy kis elmélkedést tégy az meg gyónt vétkekröl, hogy ezután jobban el kerülhessed öket, és azokról az intésekröl, mellyeket adot az pap magad meg jobbitására. fel tévén magadban. hogy azokban hiven fogsz jární.

Kilenczedik Rész Az Ur vacsorájáról.

Az mi meg váltó. és üdvezitö kristus Jesusunknak., olyan nagy gondgya vala az mi meg szentelésünkre, és üdvéségünkre, hogy meg nem elégedék az penitencia tartás szentcséginék rendelésivel, az melyben maga hatalmát adá az apostolinak. hogy az bünököt meg bocsássák. de söt még. hozánk valo meg foghatatlan szeretetiböl. az oltári szentcséget is rendelé. az melyben önnen magát adgya az mi lelkünknek eledelül, hogy öket meg tartsa az életnek kegyelmiben. az betegségekéböl öket meg gyógyítsa. gyengeségekben meg erősítsse., és hogy örökké valo életet adgyon nékíek.

Ebböl következik fiam, hogy az kommunio igen hasznos uttya az jó erkölcsnek. és azok kik igazán kívánnják üdvéségeket, hogy ahoz gyakorta járulhassanak, arra magokot érdemessé kel tenni, valamint maga mondgya. hogy ha az én testemet nem eszitek, és az én véretem nem iszátok, nem lészen örök ólet ti bennetek.⁷⁴³

kedves fiam, az Isten kegyelminek, ebben az élő forrásából meritheted bövséggel az segítéseket, és az jó erkölcsököt, kereselé bölcseséget. ? ö benne az örökké valo bölcseséget meg találod. kívánodé az tisztaságot. abban magát az tisztaságot vészed. vagyone szükséged az eröre, hogy meg tarthassad ez életben. az sok veszedelmek közöt az jó erkölcsöt, ? abban az kegyelemnek kezdöit vészed., az ki is meg oltalmazhat tégedet az ellen. ki ellene áll, üdvéségednek.

Ez így lévén, gyakorta kel ahoz járulni., és meg nem kel vetni kegyelmit annak az édes üdvezitönek, ki oly nagy szeretettel adgya néked magát. az ki pedig el mulattya ezt az hatalmas és üdvéséges uttyát az üdvéséggnek. azzal meg mutattya. hogy semmi igyekezete nincsen az üdvéségre.

Ámbár ne lehesen is idöt szabni az kommuniora. mert az kinek kinek az maga állapottyától füg, mind azon által azt jóvallom néked, hogy minden holnapban egyszer az kommuniora el meny.

Hogy pediglen az kommunio hasznoson légyen. az. az ahoz tartozando készületen áll. annak okáért az aláb valo oktatásokat olvasad figyelmeteséggel. hogy ha hasznal akarsz kommunikálni.

---

⁷⁴³ joan. 6.

Tizedik Rész
Az kommunioról való oktatás

Ehez az szentcséghez készüly, mentöl jobban lehet tölled, az reggeli imádságidban kérjed az Isten kegyelmit, az szent kommuniohoz valo készültre, egész reggel az elmédet arra az nagy dologra függeszed, mond el ezeket az szavait dávidnak. mikoron az templom építésihez készüle, *grande opus. non enim hominis praeparatur habitatio sed deo; nagy dologhoz fogtam. mert nem az embereknek kel lako helyet készitenem. hanem az Istennek.* igen is fiam az kristus jesus igazán valo Istennek és embernek keszitesz lako helyt az lelkedben. szükséges tehát. hogy hozzája illendő légyen.

Az templomban menvén, az Isten kegyelmit kérjed, és az kommunio elöt az elmédet mindenről el vévén, ezeket cselekedgyed. 1. aláza meg magadot az mi urunk J.kristusunk elöt, magadot méltatlannak üsmérvén, hogy ötet végyed. méltatlannak, az ő nagycságáért, és szentcségiért. méltatlannak, az te sok vétkeidért. *ergone credibile est. ut Deus habitet cum hominibus, ?* mondá Salamon. mikor az templomnak építésit el végezte volna. *hogy hogy. leheté az, hogy az Isten az emberekel kivannyon lakni ?* kérjed tölle büneidnek bocsánattyát. mert azok tettek méltatlanná. hogy ötet vegyed. 2. kérjed kegyelmit, hogy méltán vehessed, az az. tiszta lelki üsmérettel. élő hittel, nagy alázatoságal. az ő joságához valo buzgó szeretettel. meg másolhatatlan magadban valo fel tevésel. hogy ötet hiven akarod szolgálni egész életedben. és más egyéb kommuniora valo imádságokat mondgy el buzgoságal.

Midön pediglen az kommunionak ideje el jó, akor járuly az oltárhoz alázatoságal. szemeidet az földre függesztvén. az elsőségen pedig ne igyekezel, hanem térden imádgysz az mi meg váltonkot. és minek utanna el mondottad az Confiteort. *Domine non sum dignus.* vegyed erős hittel, és nagy alázatoságal az menynek Istenit. és az te lelkednek meg váltoját.

Azután helyedre viszá menvén. az könyvet ne vegyed mindgyárt kezedben. hanem egy kevés ideig elmélkedgyél az te üdvezittödröl. melyet magadban vettél.

1 ször. Imádgysz az ő véghetetlen nagyságát. 2. csudállysz az ő joságát, hogy hozzád méltoztatot jöni, és mondysz sz. ersébettel. *honnét vagyon ez. hogy az én uram hozám jöjjön.*⁷⁴⁴ üsmérd meg magadban, érdemetlen voltodot, arra az kegyelmire. 3 kérjed büneidnek bocsánattyát. bánnyad hogy meg bántottad azt az Istenedet. ki neked magát adgya. olyan szeretettel, és joságal. fogad fel elötte, hogy örökké szeretni fogod, és hogy soha tölle el nem tavozól. 4. add eleiben, lelkednek szükségait. kérj kegyelmet az kisértetek ellen. és arra, hogy el távoztathassad az rossz társaságot. és az ötet meg bántásra valo alkalmatoságot, hogy gyógyittson meg rossz szokásidból, és elő mehess. az jó erkölcsökben. 5. adgy hálágot néki kegyelmiért hogy hozzád jöt, és azért az ki mondhatatlan jó téteményiért, ajánlyad néki lelkedet. életedet. és mindenedet, mind ezeket kevés idő alatt kel el mondani, de nagy buzgoságal.

Az templomból ki menvén, egész nap elötted légyen ez az sz cselekedeted, minden munkádot csendeséggel mivellyed, az predikációt, és az vecsernyét el ne mulassad. foglallyad magadot az lelki dolgokrol valo olvasásban. mindennel ne társalkodgyál. és az mái napon. az te mulatcságod, az Istenes beszélgetésből állyon.

---

⁷⁴⁴ . luc. 1.

Tizen egyedik Rész
Az reggeli imádságról

K. Vétéké el mulatni az reggeli imádságot ?

F. fiam, az reggeli és az estvéli imádság, az sz. misére valo menetel. az időnek jól töltése, magadot hogy meg üsmérjed. az jó könyvek olvasása. jó társaság. mind ezek olyan szükségesek. az jó erkölcs el nyerésire., hogy az lélekzet. és az eledel. nem szükségeseb az test éltetésire

Az reggeli imádságon kezdem el. az bölcs is ezt néked igen jóvallya., ha el akarod érne az bölcseséget. *az bölcs adgya az ő szivit reggel az ő teremő Isteninek. vigyázására. és az magosság béli elöt imádkozik. meg nyitya az ő száját. az imádságra. és imádkozik büneiért.*
745

Adná Isten hogy az emberek elméjekben jól bé volna nyomtatva ez az szép oktatás. fő képpen az iffiak sziviben. kedves fiam ha igaz vágyásod vagy az jó erkölcsre. nagy szorgalmatosan kövessed ezt az intést, mivel szükségesebbet már nem adhatok.

Minden cselekedetedet az Istennek kel ajánlani. de főképpen az napnak kezdetit. az Isten elöt az kedves. az által szentellyük az többit is néki. az által veszük az Isten áldását. minden munkáinkra, és egész napra valo kegyelmit úgy szedgyük, valamint az Izraéliták szedték az manát reggel. az melyel egész nap táplálták magokat.

Az pediglen igen csudálatos dolog vala az mannában, mivel azok kik reggel nem szedének. nap fel jöte után semmit nem találának., mert az mely Isten azt harmatoztatta reggel. ugyan az is rendelé hogy el olvadna az nap sugárától . . .⁷⁴⁶ azért. *hogy meg mutassa aval az embereknek, hogy nap fel jöte elöt kel az Istent áldani. és viradtakor imádni*⁷⁴⁷ .

De arra figyelmez, hogy ezt az képpen cselekedgyed, valamint az bölcs adgya elődben. mivel nem erővel kel lenni imádságodnak. és mint egy kelletlennek., *az bölcs arra adgya szivit hogy gondolkodgyék arrol az ki teremtette.* az az. hogy az Istennek adgya első gondolatit. imádgya mint teremőjét, és hálát adgyon néki, jó téteményiért.

Reggel mihent fel kelsz. térdepely le. és úgy. eloször, imádgya szivedből az Istent. mint örökös uradot. és teremődöt. az kitől vetted mind azt az mi vagy, és az mid vagy.

2. Adgy hálát néki, mind azokért az jó téteményiért. mellyeket vettél tölle, azért az kegyelmiért hogy teremtet tégedet. hogy meg váltattál az ő fia az kristus Jesus érdeme által. hogy keresztényé tett. fiává az közönséges anyaszent egyháznak. hogy az üdvességhez valo igazságokra oktattatál. és más egyéb jó téteményiért. mellyeket tapasztalsz magadban.

3 kérjed tölle egész életedben tett büneidnek bocsánattyát. az mellyekkel meg bántottad jóságát. és viszá éltél jó téteményivel.

4 kérjed azt az kegyelmit, hogy az napot szolgálattyában tölthesd el. és meg ne báncsad, magadban fel tévén hogy semmi halálos véteknél cselekedetire nem állasz. az alkalmatoságokat el kerülöd. visgáld meg előre. miben eshetel az nap.

5 Az napi munkádot, ajánlyad néki. kérjed arra áldását, és vezérellyen úgy kegyelmivel, hogy semmit ne cselekedgyél az mi Isten szerént ne légyen. az az. semmit az ő parancsolattya

---

⁷⁴⁵ Eccli 36.

⁷⁴⁶ sap. 19.

⁷⁴⁷ ibid

ellen., semmit mást, csak ő általa . . az az. az ő kegyelme által. semmit mást. csak ő érette. az az. az ő dicsőségire.

Ajánlyad magadot. az Boldogságos szüz, az örző angyalod. és az patronusod gondviselések alá. mind ezeket buzgusággal vigyed végben. és abban bizonyos légy. ha hiven követed ezeket. meg találod az bölcseséget. valamint maga mondgya. *azok az kik reggel vigyázással keresnek, meg találják engem.*⁷⁴⁸

Tizenkettődik rész
Az estvéli imádságról.

K Az estvéli imádságot, sem kel tehát el mulatni ?

F. fiam, hogy ha szükséges az napot jól kezdeni, hasonló képpen szükséges aztot jól végezni, az ó testámentumban, minden reggel és este áldozatnak kellették lenni, ebből láthatod hogy az Istent imádnunk kel az napnak kezdetin, és hálákot kel néki adnunk annak végin.

Az te hivatalodnak leg főveb része ez iránt, lelked üsméretinek meg vizsgálásából áll. ez pediglen olyan dolog, az mellyet el nem kel mulatni. hogy ha elő akarsz az jó erkölcsben menni, először, ez igen hatalmas orvosága, rossz szokásid meg gyógyítására, hogy el kerüllyed az vétékben való esést. vagy hogy abból ki kelhess, ha abban estél, 2. hogy meg tartcsad az halálos véték ellen való gyűlölséget. és az akaratot. hogy azt többé azt nem követed. ez nélkül az gyakorlatosság nélkül, nagy fogyatkozásban eshetel. hogy ha el mulatod, halálos vétékre vezet. 3. mint egy el aluszol az vétékben. ha szándékod nincsen abból fel kelni, 4. ez által az exercicium által gyonásidot könnyebé tészed, az halálról előre gondolkodván, még előre készited magadot az jó halálra, és még előre meg itéled magadot. valamint az bölcs mondgya. az ítélet előtt visgáld meg magadot. és irgalmaságot találysz, mikor az Isten előtt lészesz.⁷⁴⁹

Vigyáz hát erre kedves fiam. és vid végben ezt az sz. dolgot. minden este. ekeppen cselekedvén.

Este mikor le akarsz fekünni térdepely le.

Először, Imádgjad tellyes szivedből az Istent., alázatosággal való hálákot adgy néki. mind azokért az jókért, mellyeket vettél jószágátol., és főképpen azért hogy azon nap meg tartot. és meg oltalmazot az szerencsétlenségektől.

2. kérjed kegyelmit. hogy meg üsmerhesed vétkeidet mellyeket azon az napon cselekedté. ő tölle bocsánatot kérhess, és magadot meg jobbithassad.

3. visgáld meg lelked üsméretit azokrol az vétkekről mellyeket leg gyakrabban cselekeszel. erre való nézve számláld elő minden cselekedetidet reggeltől fogva estig, és jegyezd fel elmédben vétkeidet, visgáld meg, ha voltalé azon nap valamely kísértetben. abban miképen viselted magadot, annak adtálé helyt. vagy is állottálé ellene. nézd meg kivel társalkodtál azon nap. valami rosszat nem cselekedté. nem beszéltélé, rossz példát nem adtálé, az napot jobban töltöttedé, vagy haszontalanul.

4. Az mely vétkeket fel jegyczedté, azokért legy töredelmeséggel., és alázatosággal kérj bocsánatot Istentől. magadban fel tévén. hogy másnap magadot meg jobbitod.

Óh kedves fiam, ha pediglen szerencsétlenségéből az mái napon valamely halálos vétékben találtál volna esni, imádkozó helyyedből fel ne kely addig, valamég elégségesen meg nem

---

⁷⁴⁸ prov. 8.

⁷⁴⁹ Eccles. 18.

siratod nyomoruságidot. és valamég meg nem szánod bánod hogy oly nagyon bantottad meg, az te szent és imádásra méltó Istenedet. kérj tőlle bocsánatot töredelmes szível. és fogad fel előtte, hogy azt meg fogod gyonni mentől hamaréb.

Kérjed kegyelmit hogy abban az nyomorult állapotodban meg ne haly, fiam leheté az embernek, félelem. és nyughatatlanság nélkül el aluni midön lelke üsmerete meg van terhelve halalos vétekel. hogy ha pedíg az félelem meg nem szállotta szivedet, ugy tekintsed keménységedet. mint az ördögnek kelepczeit. mellyet elődben téssen. hogy az kárhozatban ejtcsen.

5. Ajánlyad Istennek lelkedet és testedet. kérjed oltalmazon meg az étczakán minden szerencsétlenségétől. főkép az vétektől. kérjed az boldogságos szüzet. az örzö angyalodot. patronusodot. és minden szenteket.

Valamint hogy az napnak kezdetin az jó életre valo kegyelmit kéred az Istennek. hasonlo képen annak végén, az jó halálra kérjed. mint hogy az napnak vége, az mi utolso napunknak végít jedzi, azért kedves fiam napjaidot ugy végezed. valamint életedet akarod végezni.

Tizen harmadik Rész Az Szent Miséről.

K.. Az kristus rendelteé az szent misét ? F. Az szent misének áldozattya leg főveb lévén az töb titkok közöt, ez olyan áldozat mellyet az kristus jesus maga rendelt, és az melyben az ő testinek és vérinek ajánlása által, először, az Istent tiszteljük, az melynél is nem vehet nagyob tiszteletet. 2. méltán valo hálákot adunk néki jó téteményiért, 3. kegyelmit nyerjük büneink bocsánattyára. 4. kegyelmeségit. és gondviselésit meg nyerjük magunknak. az ó testamentumban rendeltetet négy féle áldozatnak hasznai. fel találatnak az szent mise áldozattyában. sokal nagyob. és szenteb erővel, és hatalomal. latreuticum. Eucharisticum propitiatorium, impetratorium, ezek valának az ó testámentum béli áldozatok

Az kik olyan boldogok hogy el mehetnek erre az szent áldozatra. részesülnek az fellyeb emlitet négy féle haszonban. és azok kegyelmet vésznek, hogy ha ugy halgattyák az mint kel.

Ahoz pedig három dolog szükséges. figyelmeteség, tisztelet, és áitatoság. figyelmeteség, hogy az elméd jelen lévén, figyelmetes légy arra sz. dologra. tisztelet. mert külső képpen is nagy csendeségel kel lenned, és nagy lelki tiszteletel ahoz az sz. áldozathoz. mivel még az angyalok is félelemel, és rettegésel vannak ót jelen. áitatoságból, és nem szokásból, valamint sokak cselekesznek. hanem aval az szándekal. hogy részesülhes annak az szent áldozatnak hasznaiban, hogy ót imádgjad az Istent köteleséged szerént, hálákot adgy néki jó téteményiért. kérvén hogy irgalmazon meg néked, adgya szent malasztyát, főképpen azt az kegyelmit hogy övé lehess tellyeségel. és elhess örökké az ő néki valo engedelmeségben. Igyekezél azon fiam hogy minden nap jelen lehess azon az szent áldozaton. de arra vigyáz hogy ez az három dolog mindenkor az elmédben legyen. figyelmeteség, tisztelet. és az áitatoság.

Az mise alat. pedig azokat az imádságokat mondgyad, mellyeket az pap mond. hogy ha pediglen nem lehet. az miséhez valo imádságokat.

Tizen negyedik Rész Az munkáról. és az időnek töltésiről.

K. Véteké valamely munka nélkül tölteni az napot. ?

F. Igenis vétek, mert nem elég jól kezdeni, és jól végezni az napot. hanem azt szükséges valamely hasznos és tiszteséges munkában töltöni, holot nincsen semmi, az ki úgy ellenkezik az jó erkölcsel, és az ki oly barátta volna az rosznak. mint az henyélés. főképpen az iffiuságban. az mint ez után meg mondom. azért fiam ha igazán akarsz az jó erkölcsben élni. hitesd el magadal. hogy az henyélést tellyeséggel el kel kerülni, és magadot rended szerént való munkában foglalni, halgasad mit mond az bölc.

*fiam halgas engem. és meg ne vesd intésimet, és végre meg látod hogy hasznosok lesznek. legy gyors és szorgalmatos minden munkáidban. és azal az betegségeket el kerüld,*⁷⁵⁰ it mind az testi, mind az lelki betegségekről beszél. mivel az henyéles meg gyengíti az testet. az sok rosz humoroknak meg szaporodások miat. nem aláb való képen cselekszik az lélekel. söt nagyob veszedelemel., mert hajlandová teszi az rosz erkölcsre. és valamint hogy az testnek szükséges az járás az egéségre való nézve, hasonló képpen szükséges az léleknek az munka.

fiam foglallyad magadot szorgalmatosan. olyan munkában, az mely hivatalban tett az Isten. és azt ne úgy tekintsed mint valamely nehéz dolgot. hanem mint olyan foglalatoságot., mely az Istentől adatot néked. az üdveségednek szolgálattára. és azért hogy el kerülyed az henyélést. mely annya minden rosznak. és óka az iffiak veszedelmének, ajánlyad magadot minden regel az Istennek munkádot. és kérjed arra áldását, és hogy azt mivellyed dicsőségire, és lelked üdveségire

Hogy ha pediglen minden renden lévő embereknek szükséges ez az intés, az tanulóknak még leg szükségeseb. hogy ha arra hivatátál, inkább kel abban munkálkodni, mint sem más féle állapotban. nem csak azért hogy az Isten abban tett tégedet, és hogy az henyélést el kerülyed, hanem azért, hogy ha rest vagy abban az állapotban, az alkalmas időt el veszed. az tanulásra, az mely is az iffiuságnak ideje, azt pediglen soha helyre nem hozhatod. midön pedig időseb léssesz, semmi becsületes állapotra nem mehetz. ezt sokakon láttyuk történi. az kik is el vesztegetvén az tanulásnak idejét. az után henyélőké, és haszontalanoká löttek. minden jóra egész életekben. oh fiam vigyáz arra, hogy azt az drága időt el ne veszed. mert azért számot adcz az Istennek. az irás mondgya. *az ki tudatlan, az tudatlan léssen.*⁷⁵¹ . *az ki nem akar tanulni, nyomoruságban esik*⁷⁵²

Tizen ötödik Rész

Az magok meg üsmérése igen szükséges az iffiaknak

K. Szükségesé tellyeséggel. hogy az ember magát meg üsmérje ?

F. Fiam, az magad meg üsmérése, leg hasznosab, és leg szükségeseb modgya, az jó erkölcs el nyerésire, ugyan azért is jovallyák azt az auctorok. kik az keresztényi életről irtak. még az pogányok is azt oly nagyra becsiilték. közönségesen azt is tartották. hogy ez az két szó, *üsmérd meg magadot.* az égből jött volna . . arra való nézve. az apollo templomának kapujára irták.

Az magad meg üsmérésen pedig azt kel érteni. hogy magadot gyakorta, és kedvezés nélkül meg visgállyad. abbol észre vehesed indulatidot, hajlandóságidot, rosz erkölcsidnek eredetit. hogy azután ezeket meg jobbithassad.

Minden embereknek szükséges hogy magokot meg üsmérjék. és azok kik azt el mulattyák, egész életekben az rosz erkölcsben maradnak, de kivált ez az iffiaknak szükséges. mert az

---

⁷⁵⁰ Eccl. 31

⁷⁵¹ 1 cor. 14.

⁷⁵² prov. 17

hajlandóságok akkor kezdenek benne mint egy ki csirázni, hogy ha azt el mulattyák, nagyon fel nőnek, és meg erősödnek, szükséges tehát hogy azokat meg vizsgálják és meg üsmérjék idején. két okból. először. mert még eleinte sokkal könnyeb azokat ki gyomlálni. és el veszteni, hogy sem azokat jóvá tenni, mikor már nagyá lettek.

2. Mert valamint sz ambrus mondgya: hogy soha keményebben nem kíséri az ördög az embereket. hanem mikor láttya valamely hajlandóságokat kezdődni benne. akkor az nevelő okokat fel gerjeszti, és nékik tört keszit ⁷⁵³ .

Ezekre való nézve, arra intelek hogy magadot meg üsmérjed, mert az igen szükséges és hasznos, erre nem én intelek hanem az sz lélek az bölcs által, *fiam az még élsz próbáld meg elmédet, és az mi gonosz. abban néki ne engedgy* ⁷⁵⁴ ismét másut, *ne üzed az te gonosz kívánságodot. és tartoztasd meg az te hajlando kívánságodot. ha az te szivednek kívánsága szerint cselekszel. az te ellenséged az kik irigykednek te reád, örülnek te rajtad* ⁷⁵⁵

Az bölcs az jóvalya tehát az iffiaknak. hogy meg üsmérjék hajlandóságokat. és azokat meg tartoztassák ha roszak, ezt az első tudományt kel tudnod, és idején kel meg tanulni, hogy követhessed egész életedben. mert ez, az tudományoknak tudománya, az többi ez nélkül haszontalanok. mivel mit használ mindent tudni, és magadot nem tudni. *az tanulást. az magadon való üsméreten kezd el, mondgya sz bernard, hejában terjeszted az elmédet az idegen dolgokra. hogy ha magadot el felejtet, akármi nagy bölcseséged legyen, de ha magadnak nem vagy bölcs, semi bölcseséged nincsen, bár jól tudnád is az hit agazattyáról való titkokot. az egész földet, az eget, és az tengernek minden melységeit üsmernéd is. de ha magadot nem üsméred, olyan vagy, mint az ki fundamentum nélkül épít. nem állandó, hanem romlando épületet csinál.* ⁷⁵⁶ hasonló dolog történik azokon. kik el mulattyák magokat meg üsmérni. valamint járt egy philosophus. az ki is egyszer az többi között olyan nagy figyelmeteséggel nézte az csillagok járásit, hogy magára nem vigyázzván egy mély veremben eset. odais veszet.

Nagy gondod légyen hát fiam magadot meg üsmérni. és hajlandóságidot meg mértékleni, jó idején tanul meg hogy nem kel mindenben követni indulatidot, és az szived hajlandóságit. mivel sokan vannak. és azoknak ellenek kel állanod minden tehetséged az Isten kegyelmivel. hogy pediglen erre az üsmerettségre és mértékleteségre juthass. három dolgot adok elődben

1.ször. szoktassad magadot arra, hogy gyakran meg vizsgáljad micsoda hajlandóságid vannak., micsoda roszra vagy leg hajlandób, meg látod, hogy mindenkor találsz olytat, az ki benned uralkodik. úgy mint, az kevélység, az harag, vagy az gyönyörüségnek szeretete. vagy más effélék. némelykor pediglen olyanokat fogsz találni. kik helyel helyel kezdenek nevedni benned, meg is gyarapodnak. hogy ha idején eleit nem veszed, némelykor pediglen az oktatást nem fogod szeretni, és az engedetlenségis beléd szivárkozik, némelykor az resztség, gyakorta az tisztátalanság. hazugság, ravaszság. sokszor az ember szollás, esküvés, vagy pediglen az gyüöltség, boszu állás. és töb ilyenek, azért arra vigyáz, hogy mikor ezeket magadban észre veszed, mentől hamaréb magadból ki irtcsad.

---

⁷⁵³ tunc maxime insidiatur adversarius quando videt in nobis passiones aliquas. generari, tunc fomites movet laqueos parat. St. ambr. l. 1 officii 4.

⁷⁵⁴ Eccl. 37

⁷⁵⁵ Eccle. 18.

⁷⁵⁶ . a te tua Consideratio inchoet, ne frustra extendaris in alia te neglecto. quid tibi prodest si universum lucreris. te unum perdens, et si sapiens sis, deest tibi ad sapientiam si tibi non fueris. quantum vero. ? ut quidem senserim ego totum, noveris licet omnia misteria, noveris lata terrae, alta coeli. profunda maris si te nescieris eris similis aedificanti sine fundamento. ruinam non structuram faciens. s. bernard. l. 2 de consideratione c. 3.

*Principes obsta, sero medicina paratur.
Cum mala per longas, invalere moras.*

2. Mint hogy tellyeségel magunkot meg nem üsmérhettyük. leg inkább iffiu korunkban. arra valo nézve keresed az alkalmatoságot hogy mások meg intcsenek rosz hajlandoságidról. főkép kik már téged üsmérnek, kiknek kezek alatt vagy, de mindenek felet az gyontato atyád, az intést pedig jó néven vegyed, az nehezen ne esék, mert jovadra válik.

3 Mindenek felet kérjed az Isten kegyelmit az magad meg üsmérésire. oh Istenem világosicsad meg lelkemnek setécségit. had üsmérhessem meg azt. ami néked bennem nem tetczik. és jobbittam meg szent kegyelmed által. gyakran el mondgyad sz. agostonal. ezt az imádságot, *oh Istenem had üsmérjem meg magamot. és had üsmérjelek meg,* fiam a leg szükségeseb. hogy magunkot, és az Istent meg üsmérjük, az első az alázatoságra, és az jó erkölcsre vezet, az másik az Istenhez valo szeretetre. az mely. az tökéleteségnek koronája.

Tizen hatodik Rész

Hogy az jó könyveket kel olvasni

K Minden féle könyveket, nem kel hát nekünk olvasni ?

F. Fiam néked erre az bölcs meg felel. *az bölcs ember az regieknek bölcseségit keresi, és magát az prophetáknak olvasásában foglallya,* az az. szent dolgokrol olvas, ezt az modot adgya néked az bölcs az jó erkölcsre.

Tudos ugy lészesz, ha az tudományokot tanulod, jó erkölcsü pedig nem lész. hogy ha az jó erkölcsöt nem tanulod, meg mutattam ide fellyeb, hogy az oktatás szükséges az jó erkölcs meg tanulására. oktatást pedig nem vehetz mindenkor az mesterektől, hanem az jó könyvekből, olyanok mellet mindenkor nem lehetz kik az jó erkölcsnek uttyára tanítsanak. mert noha az ő intések, oktatások. és tanácsok. meg maradgyon is egy darab ideig elménkben. de azokat hamar el felejtjük. hogy ha csak jó könyveket nem olvasunk. és sz. dolgokrol nem elmélkedünk.

Mert minek utánna az bölcs azt mondgya. hogy az ki bölcs akar lenni, szükséges az bölcsek oktatását halgatni, azt is hozzá tész, hogy elmélkedni, és tanulni kel az Isten törvenyit. *gondolkodgyál az urnak parancsolattyárol tökéletesen. és az ő hagyományirol elmélkedgyél mindenkor*⁷⁵⁷.

Az Isteni szeretet olyan mint az tüz, az mellyet jó gondolatokal kel táplálni, az nélkül meg gyengül és el aluszik, az jó gondolatokot pedig az Istenes könyvekben kel keresni.

Az Isten, az könyvek olvasása által ténitette meg szent agostont. hortensius nevü könyvnek olvasásán kezdődöt. és az uj testamentumnak olvasásán végződöt. midön az égből az az szozat adatot néki. tolle lege. vegyed olvassad.

Szent serapius meg térésit is az evangeliumnak olvasása cselekedte. mivel az, az ő szivit ugy meg hatotta. hogy minden jószágát el hagyván, minden köntösit az szegényeknek adván. az uj testamentumot az honya alá tévé, és ugy járt az uttzákon, mondván. ille me spoliavit. ez fosztot meg engem. oh micsoda ereje van az sz dolgokrol valo olvasásnak. ? leheté aval oly keveset gondolni ?

De mint hogy nem elég az jó könyveket csak olvasni haszon nélkül, azért elődben adom micsoda modal kel azokat olvasni.

---

⁷⁵⁷ Eccl. 6.

1: Csak azért ne olvass hogy tudgy, és hogy az elmédnek tégy eleget. hanem azért olvass. hogy tanuly jól élni. és hogy hasznos légyen, az olvasás elöt egy kevesé emeld fel elmédet az Istenhez. kérvén kegyelmit, hogy valamit abbol tarthass meg oktatásodra.

2. Mindenkor tisztelettel olvass. meg gondolván hogy az Isten beszél néked az könyvben, az sz attyák azt mondgyák. hogy mikor imádkozunk. az Istennek beszélünk, mikor pedig olvasunk ö beszél minékünk.⁷⁵⁸

3 Sok könyvet ne olvass. hanem egyet, vagy kettöt, olytat. mely az jó erkölcsre emelleyen. olyan jó könyveket szerez magadnak. hogy lelked táplálására legyenek.

4 olvass rendel. az elein el kezdvén mind végig. más képpen nem lészen hasznodra.

5 Egyszere keveset olvass. de lassan. figyelmetesen. azután elmélkedgyél arrol, és kövessed.

6 Ólvass gyakran. minden nap. vagy is némelykor egy hétben. fő képpen vasár napokon. és innepeken.

7 Csak egyszeri olvasással egy könyvet meg ne elégedgyél. hanem egy nehányszor olvasd el. meg is látod, az másodszori olvasás, hasznosab lesz, az elsönél, mivel jobban fogod érteni, jobban meg tartod, és inkább is fogod azt követni.

Ezekre vigyáz hát fiam, és kövessed hiven, holot azért látunk annyi iffiakot olyan kevés hasznal olvasni az könyveket., hogy nem ugy olvasák az mint kéne., az mit olvasnak nem szeretik, elméjeket arra nem függesztik. nem figyelmetesek. és arrol nem elmélkednek. abbol láttzik, hogy nincsen szándékok az jó erkölcsben valo előmenetelre. az kik pedig az jó könyveket kedveségel olvasák. jele az, hogy az Istenes életre akarjak adni magokat. és abban meg maradni akarnak

Tizen hetedik Rész *Az jó társaságról.*

K. Szükségesé, hogy azjó társaságot meg tudgyam választani ?

F. Fiam ha jó erkölcsü akarsz lenni, jó erkölcsüekkel társalkodgyál. semmi ugy eröt nem vészen az elmén, mint az jó, vagy az rosz példa, mivel az ember természet szerént hajlando azt cselekedni, az mit másoktól lát. hogy ha az emberek arra hajlandok. az iffiak annál inkább.

Erre valo nézve az iffiaknak. kik az jó erkölcsre vágnak. nem lehet job tanácsot adni, mint hogy az jó társaságot meg válasszák.

Az jótársaságban formáltatik az elme az jó erkölcsre. abban mások jó példáját látván, magad is azt követni igyekezel. mind beszédedben. mind cselekedetedben. magadot hozájok szabad. az jó neveltetet elme. szégyenli magát meg gyözetni az hozája hasonloktól. az pedig jele az rosz elmének, és az meg általkodot elmének az roszban. midön másokot lát jót cselekedni, maga pedig meg marad az roszban. annyi sok példák közöt.

Halgassad mit mond néked az bölcs. *az bölcsekel, és az ertelmesekel tanácskozá. és igaz férfiak legyenek azte vendégid.*⁷⁵⁹ mert az ki jár az bölcsekel, bölcs lesz.⁷⁶⁰

két féle jó erkölcsü emberek vannak. kiknek társaságokat kel szeretned.

⁷⁵⁸ Christum alloquimur cum oramus, illum audimus cum divina legimus oracula. S. Ambr. 1. 1. offic. c. 20.

⁷⁵⁹ Eccli. 9.

⁷⁶⁰ prov. 13.

Először. Azoknak az bölcs embereknek, kik tégedet mind az idővel, bölcseséggel. és az jó erkölccsel felyül haladnak, ezt az tanácsot az bölcs adgya. *az vén embereknek sokaságában állly. és az ki bölcs, ahoz adgyad magadot.* ⁷⁶¹ Szent ambrus hasonló intést ad az iffiaknak, *igen hasznos az iffiaknak hogy az értelmes és az bölcs embereket kövessék. az nagyon szolgál az jó erkölcs meg tanulására. és jelit adgyák jámborságoknak, az iffiak kik az bölcs embereket társalkodnak, meg mutattyák hogy követik azokat. az kikhez adgyák magokat.* ⁷⁶² .

2 Azokat társalkodgyál. az kik veled egy idősuek. és jó erkölcsüek. ezeknek példájokat inkább az elmédben vészed, és őket inkább követed, de jól meg kel azokat választani, követvén az szent hieronimus tanácsát. olyan társaid legyenek, kiknek társaságok kissebségedre ne légyen. ne is légyenek annyira cizfrak, mint jó erkölcsüek, és ne arra legyen gondgyok hogy hajokat meg fodorittsák, hanem hogy magok elöt visellyék az szemérmeteséget. és az tisztességet ⁷⁶³ . visgáld meg fiam hogy ha ilyenekel tarsalkodolé, hogy ha ilyeneknek szereted társaságokat, kövessed szép erkölcsöket, jó cselekedeteket. és ne légy utolso az te teremtdönek szolgáltyában.

Tizen nyolczadik Rész
Az Boldogságos szüz, és sz. josephez valo
áitatoságról

K. Szükségesé az jó erkölchöz, az Boldogságos szüzhöz valo áitatoság ?

F. Fiam igenis szükséges, mert az ő esedezése nagy erejü az Istenél, senki is kegyelmit jobban meg nem nyerheti, ő az tökéleteséggel valo példája az jó erkölcsnek.

Az Isten. és az ő szent fia után, leg inkább ezt az szent szüzet kel szeretnünk és tisztelnünk, az Isten anyjának nagy méltóságos voltaért. az mely méltóság sokkal fellyeb emeli ötet minden teremtet állatoknál,

Az ő esedezése által szükségünkhöz valo segittséget veszünk tölle, oly kedves is az Isten elöt, hogy mindent meg nyerhet tölle, és olyan jó, hogy esedezik érettünk annya lévén, kérésit meg halgattya. nekünk is anyánk lévén, meg nem vonhattya érettünk valo esedezésit, midön hozzája folyamodunk., az mi nyomorusaginkot érzi, az mi szükségéinken szánakodik, üdveségünkért ha kérjük, meg nyeri nekünk, sz. bernard azt méri mondani *hogy soha meg senki ugy nem hitta szükségiben segittségül. ezt az irgalmaságnak annyát. hogy ne érzette volna segittséginek hasznát.* ⁷⁶⁴

Hogy ha az Boldogságos szüz olyan jóságal vagyon minden emberekhez. leg inkább az iffiakhoz különös jóságal vagyon. mert tudván hogy gyengeségek nagyobak., szükségek nehezebek. főkép az tisztaság meg tartására. az melynek is különösön gondviselője. az historiák tele vannak olyan szentek példájival. kik ezt az nagy jó erkölcsöt meg tartották. ennek az szüzek királynéjának gondviselése által. azt láttyuk minden nap. hogy sokan meg gyözik, mert esedezésihez folyamodnak., és az jó erkölcsben elő mennek az ő segittségiböl, és az Istentöl nekik nyert kegyelemböl.

---

⁷⁶¹ Eccli 6.

⁷⁶² adolescentibus quoque utile ut claros et sapientes viros sequantur. et ad instructionem itaque bonis jungi plurimum proficit et ad probitatis testimonium. ostendunt enim adolescentibus eorum se imitatores. esse. quibus adhaeserint s. ambr. I. offic c. 20.

⁷⁶³ tales habe socios quorum contubernio non infameris non ornentur veste. sed moribus. nec calamistro crispent comas. sed moribus pudicitiam polliceantur. s. hiero epist. ad nepotianum.

⁷⁶⁴ s. bernard serm. 4. de assump.

Légy áitatoságal fiam ahoz az sz. szüzhöz. de az Istenért ugy ne cselekedgyél mint azok. kik minden áitatoságokat abban tarttyák, hogy egy néhány imádságokat el mondván, azt is szokásból inkább mint áitatoságból, avál nem gondolnak, hogy ötet meg szomorítsák oly étel. mely tele halálos vétekel. oh. Istenem micsoda áitatoság az ? az anyának kívánnak tettezni. és az fiat mindennap meg feszittik. vérit labokal tapodgyák. és kegyelmit meg vetik. nem ezé ellensége lenni az fiunak és az anyának. ?

Oh kedves fiam, az te áitatoságodnak, más félének kel lenni. mind nemesebnek. mind szentebnek., hogy pediglen világosabban meg értethesem veled, ha igaz fia akarsz lenni ennek az szüznek. négy dologra vigyáz.

1 Őrizd meg magadot hogy halálos vétekel meg ne bántsad, és annyai szivit meg ne szomorítsad. az ő fiához valo tiszteletlenségedel, és lelked el vesztésivel. hogy ha abban az szerencsétlenségben esel, forduly hamarságal hozzája, és közben járod lévén, meg engeszteli fiát, ellened valo haragjában. mert ő az oltalma, mind az bünösöknek, mind az igazaknak., csak igazán meg térő szándékban legyenek., midőn hozzája folyamodnak. valamint sz. bernárd mondgya⁷⁶⁵

2 Szeressed, és kövessed jó erkölcsöit. fő képpen aláztatosságát. és tisztaságát. az többi közöt ezért az két jó erkölcsiért let kedves Istennél. az nála kedves, mikor láttya leg inkább az iffiakban ezt az két jó erkölcsöt. meg is segítti kivált azokat, kik ötet követik az tisztaságban, és az aláztatóságban⁷⁶⁶ .

3 folyamodgyál hozzája üdveségedhez valo szükségidben., arra valo nézve, mondgy minden nap egy néhány imádságokat, olvasot. vagy officiumot. minden szombaton cselekedgyél valamit tisztességire. imádságot, böjtöt, vagy alamisnát. tiszteltyed főképpen az innepeit. akor meg gyonván. és kommunikálván.

4 Emlekezél segítségül hini az kisértetekben., és veszedelmekben., jobban nem is tisztelheted ötet. mint ha ezekben az szorgos szükségidben hozzája folyamodol. nem is találhatz. hamaréb valo segítöt ő nála. ezt sz bernárd adgya tanácsul. *hogy ha az kisérteteknek szelei fel kelnek ellened, hogy ha az nyomoruságoknak kö szikláira esel. tekincsed csillagodot. hijad segítségül mariát. az veszedelmekben. utolso szükségidben. az kételkedő dolgokban gondolkodgy mariáról. hijad segítségül mariát. az szájadban. és az szivedben légyen. és hogy meg nyerhesed esedezésinek segítségit. el ne felejtcsed követni jó erkölcsöit*⁷⁶⁷ .

Kedves fiam, ha ekepen cselekeszel, igazán valo áitatoságal lész az Boldogságos szüzhöz, az ő gyermekei köziben számláltatol. anyád lévén, valamég gondviselése alat léssesz. nem esel veszedelemben. tarsd meg sz. anselmusnak ezeket az szép szavait, *valamint hogy elkel annak veszteti magát. ki ezt az szüzet nem szereti, és annak aki tölle el hagyatatot, viszontag lehetetlen annak el veszni ki hozzája folyamodik. és az kit irgalmas szemeivel tekint.*⁷⁶⁸ .

Ennek meg bizonyítására szép példát hozok elődben. szent brigyitta aszszonynak. egy fia lévén, valamely hartzon el vesze, midőn meg hallá fia halálát, nagy nyughatatlanságban vala üdvesége felöl, mivel hogy gyakran valo jelenési voltak. néki Istentől, az melyről egy könyvet

⁷⁶⁵ non aspernatur affectum praeducem. ingens desiderium, inundationem lachrymarum assiduitatem precum. quorum libet etiam peccatorum. si tamen laverint a malitia cor. s. bernard. serm. 1. super salve regina

⁷⁶⁶ . agnoscit certe. et diligit. diligentes se. et prope est in veritate invocantibus se. praesertim his quos videt sibi conformes factos. in castitate, et humilitate. ibid.

⁷⁶⁷ . si insurgant venti tentationum si incuras scopulos tribulationum. respice stellam. voca mariam. in periculis, in angustiis. in rebus dubiis. mariam cogita, mariam invoca non recedat ab ore non recedat a corde. et ut impetres orationis ejus suffragium non deseras conversationis exemplum. homil. 2. super missus est.

⁷⁶⁸ . sicut omnis a te aversus et despectus necesse est ut intereat. ita omnis ad te conversus et a te respectus, impossibile est ut pereat. anselm. in alloq coelest. n. 27.

is irt, kétszer egy más után meg jelenteték néki, az fia üdvezülése, először az Boldogságos szüz meg jelenté néki, hogy meg segítette volna fiat halála oráján. kísértetiben véle volt. és szent halálra valo kegyelmet nyert néki. másodsor, meg jelenté néki az okát. hogy miért segítette volna fiát, mondván. hogy meg akarta jutalmaztatni nagy, és igazán valo áitatoságát az ő fianak. melyel volt hozzája életiben, mert ötet buzgo szeretettel szerette. és mindenekben kívánt néki teczeni,

Látodé fiam micsoda hasznos volt ennek az iffiunak, és más többeknekis, az Boldogságos szüzhöz valo áitatosága, néked is az hasznodra lészen, hogy ha szereted, és tiszteled azt az szent szüzet, ugy az mint meg mondtam

Az Boldogságos szüztől beszélvén néked, el nem felejthetem az ő férjit. sz. josephet. mivel oly boldog vala. hogy az Isten ötet választá gondviselőjévé fiának. mind gyermek mind iffiukorában. minden szükségiben szolgálá ötet. meg szabadittá ellenséginek üldözésitől. gyermekségiben ő nevelte, az gyermek engedelmes vala parancsolattyának, ő is vala bizonyása, és csudáloja az gyermeknek . . ki naponként nagy bölcseséget mutat vala még igen iffiu korában.

Légy bizonyos hát abban fiam. hogy ez az szent. az ki oly nyájaságban vala az gyermek jesusal., szereti is igen az kristus jesus fiait, fő képpen azokat, kik azon igyekeznek. hogy kövessék ennek az szentséges iffiunak jó erkölcsseit. és azokért esedezik, szeresed fiam ezt az szentet, tisztellyed, és légy áitatoságal hozzája. ved patronusodnak. és gondviselőjivé tisztaságodnak, kerjed ötet bizodalomal. főkep szükségidben, és meg segít. kérjed ötet. hogy azért az gondviselésiért. melyel volt az kristus jeshoz. szentséges gyermek korában. oltalmazza meg iffiuságodot üdveségednek veszedelmiben. és valamint hogy ő vigyázot az kristusra világon valo létiben. kérjed hogy segittsen meg teged meg tartani lelkedben azt az szent üdvezitöt.

Tizen kilentzedik Rész

Az örző angyalhoz valo áitatoságról. és ahoz az szenthez kinek nevit viseled.

K. Vagyoné örző angyalunk, és kellé ahoz áitatoságal lennünk.

F. Fiam az Isten bennünk oly igen szeret. hogy mindenikünknek angyalát adgya örizésünkre, meg foghatatlan jóságából, szolgálatunkra rendelvén olly tökelleteségel valo teremtet állatytit. oh fiam micsoda josága az Istennek. egy fejdelmet rendelni örzésire szegény szolgájának. valamint szent bernárd mondgya bölcsen, aval meg nem elégedet hogy szent fiát küldötte nekünk. szent lelkit adta, szent országát meg ígérte, és hogy ne légyen semmi az égben az mi üdveségünkre ne szolgállyon, még angyalit is szolgálatunkra küldi, örzésünkre rendeli, parancsolván nekik hogy legyenek mestereink, és vezetöink. ⁷⁶⁹ .

Légy nagy tisztelettel ahoz kit az Isten néked rendelt. mivel mindenkor melletted vagyon. hogy vezérellyen, és meg örizen. az néked jó gondolatokat ad, nehéz dolgaidban meg segít. kísértetekben meg örösit, el fordittyta tölled az lelki vagy testi sok szerencsétlenségeket. és örömet is szolgál néked ha hozá folyamodol., mivel nem tartozol hát annak. az ki ugy oltalmaz. és olly gondodot viseli.

---

⁷⁶⁹ mittis ei unigenitum tuum. immittis spiritum tuum. promittis etiam vultum tuum. et ne quid in coelestibus vacet ab opere sollicitudinis nostrae beatos illos propter nos mittis. in misterium custodiae. deputas. jubes nostros fieri paedagogos. s. bernard. serm. 12. in psa. qui habitat.

Szent bernárd azt mondgya. hogy három dologal kel lennünk az örzö angyalhoz, tisztelettel. szeretettel. és bizodalomal, tisztelettel, az ö jelen valo létiért, szeretettel. vagy áitatoságal. hozánk valo jó voltáért. bizodalomal. az ö reánk valo gondviselésiért ⁷⁷⁰ .

1 Légy fiam nagy tisztelettel az örzö angyalodhoz. és midön valamely rossz gondolat jó az elmédben. emlékezel meg jelen valo létiről. és szégyenellyed előtte meg cselekedni, az mit meg nem cselekenél mások előtt. ⁷⁷¹

2. Szeresed ötet, ajánllyad gondviselése alá magadot. kérjed vigyázon cselekedetidre, oltalmaz meg az szerencsétlenségektől. mindenek felet az vétkektől, holot. az. leg nagyob szerencsétlenség.

3. Emlékezel meg, hozá folyamodni, leg inkább két dologban.

Először midön valamely nagy dologhoz akarsz fogni, melyben szükséged vagyon tanácsára, kérjed vezérlésit abban az dologban. hogy légyen az Isten akarattya szerént. az ö szolgálattya. és üdveségedre: hogy szerencsésen vihessed azt végben. ez igen hasznos az nehéz dolgok végben vitelére, lehetetlen is. hogy olyan jó vezérlő alat., jó vége ne légyen. mivel ö egyszersmind, mind hiv, mind bölcs, és igen hatalmas ⁷⁷² .

Másodszor. mikor oly veszedelemben vagy, hogy az Istent meg bánthatod, vagy valamely kísértetben, szent bernárd mondgya. *hogy mikor valamely kísértet ösztönöz tégedet,. vagy valamely szomoruság közelget hozád, akkor hijad segittségül örzö angyalodot, és meg segít* ⁷⁷³ . fiam ez igen hasznos orvoság az kísértetekben. fő képpen kik ellenkeznek az tisztaságal. mert az angyalok szeretik az tisztaságot. az is téski hozájok hasonlónvá az embereket, követvén öket ez földön, tiszta, es mennyei életekben. *nem csuda hát.* mondgya sz. ambrus *ha az angyalok meg örzik az olyan tiszta lelkeket kik ez földön angyali életet élnek.* ⁷⁷⁴ .

Az örzö angyalod után tisztellyed az patronusodot. mint hogy az keresztségben az szentek nevit adgyák nekünk, hogy gondviselőink legyenek. az Isten előtt esedezenek érettünk. az ö imádságokal. és jó erkölcsök követésivel vegben vihesük az keresztényi életnek köteleségit. valamint meg ígérted az keresztségben. azért tisztellyed és szeresed azt. kinek az nevit viseled, ajánllyad magadot minden nap imádságában, hogy pedig segittségit vehessed, kövessed szent életit ⁷⁷⁵

---

⁷⁷⁰ quantam debet hoc verbum inferre reverentiam. affere devotionem. confere fiduciam reverentiam pro praesentia. devotionem pro benevolentia. fiduciam pro custodia. ibid.

⁷⁷¹ in quovis diversorio, in quovis angulo. angelo tuo reverentiam habe. tune audeas illo presente. quod vidente me. non auderes ibid.

⁷⁷² quid sub tantis custodibus timeamus, nec superari, nec seduci. minus autem seducere possunt. qui custodiunt nos in omnibus viis nostris. fideles sunt. prudentes sunt. potentes sunt. quid trepidamus? tantum sequamur eos. ad haereamus eis ibid.

⁷⁷³ quoties gravissima cernitur urgere tentatio, et tribulatio vehemens imminere invocata custodem tuum doctorem tuum, adiutorem tuum. in opportunitatibus, in tribulationibus. ibid.

⁷⁷⁴ quid castitate decorius, quae angelum de homine facit, differunt quidem inter se homo pudicus. et angelus. sed felicitate. non virtute sed et si illius castitas felicior, hujus tamen fortior esse cognoscitur. s. bernard. epist 42 s. ambros. homil 5. de virginitate.

⁷⁷⁵ debent enim in nobis aliquid recognoscere virtutibus. ut pro nobis dignentur domino supplicare. s. Augst. serm. 29. sanct.

Huszdik Rész
Az innepeknek. de fő képpen az vasárnapoknak
üllésekről.

K. Miben áll meg ülleni az innepeket, abbané, mint közönségesen cselekszik, hogy azt az nyugodalomban. vagy az mulattságban töltsem. ?

F. Éppen nem abban fiam, mivel az innepek üllése igen hasznos az jó erkölcsre, ha azt az Isten. és az anyaszent egyház akarattya szerént viszed végben. holot ezek az napok azért rendeltettek. hogy az Isten szolgálattában foglallyad magadot. és az lelked meg szentelésiben, az kik azokat jól töltik, nagyon elő mennek az üdveség uttyában.

Az innepek rendelése, olyan régi valamint az világ. mivel az Isten mindeneket teremtvén hat nap alatt. az hetedik napot meg áldá, és meg szentelé, meg szüვნ minden munkától,⁷⁷⁶ azután törvént adván az Izrael népinek, meg parancsolá, mikeppen kellesék ötet tisztelni azon az napon⁷⁷⁷ másokat is rende le népinek meg szentelésire, akarván hogy azokat, az ő hozzájok, jó tétemennyiért valo háláadásban töltsék.⁷⁷⁸

Az uj törvényben pedig az innepeknek számok, meg szaporodot. és mostanában, nem az szombatot. hanem az utánna valo napot szentellyük, az mi meg váltonk azon az napon valo fel támadásának emlékezetire, az szent lélek is azon az napon szállot le, más egyéb innepek is rendeltetenek. az mi meg váltásunk titkai tiszteletire.⁷⁷⁹ és az Isten kegyelme tiszteletire, az mellyel volt az Boldogságos szüzhöz, és az szentekhez. az uj testamentumban valo ünneplésnek módgya. sokal szentebb, mint sem az ó törvénykor. valamint is mondgya szent pál. *nem vit semmit tökéleteségre az törvény.*⁷⁸⁰

Az mostani inneplésnek módgya. nem az állatoknak áldozattában áll, mint az ó törvényben, nem is csak abban, hogy magunkot az testi, és az szolgálat béli munkától tartoztassuk meg, hanem hogy még lelki képen valo tisztelettel dicsérjük az Istent. és az háláadásból. imádságból, töredelmeségből, szent dolgokrol valo olvasásból állyon. mert ezeken az napokon, ilyen áldozatokat kíván az Isten mi töllünk,⁷⁸¹

Halgassad mit mond eziránt egy nagy auctor. *hadgy el minden világi dolgokot. az lelkiekben foglald magadot. az templomban el meny, az mennyiekről gondolkozá., az dicsőségre emeld fel elmédet. az utolso itélet eszedben jusson. az jelen valokot felejsd el, és foglald elmédet az örökké valokról.*⁷⁸² ebben áll az keresztenyi szombatnak meg tartása

Az szent napoknak ekképpen valo meg üllése, nem csak az földön innep, hanem még az égben az angyalok közöt is. söt még az Istennek is. *az kinek* (az mint mondgya origyénes). az emberek üdvesége nagy innep.⁷⁸³

---

⁷⁷⁶ Genes. 2.

⁷⁷⁷ Exod. 20

⁷⁷⁸ levit 25

⁷⁷⁹ . dies resurrectionis dominicae. tantis divinarum. dispositionum miraculis est consecrata ut quidquid est a domino insignius constitutum. in hujus diei dignitate sit gestum. s. leo epist. 15.

⁷⁸⁰ hebr. 7.

⁷⁸¹ offerre spirituales hostias acceptabiles. deo. per jesum christum.

⁷⁸² . nihil mundanum geras. sed spiritualibus operibus vaces. ad ecclesiam convenias. lectionibus divinis et tractatibus aurem praebeas. et de coelestibus cogites. de futura spe sollicitudinem geras. venturum iudicium prae oculis habeas. non respicias ad praesentia. et visibilia sed ad invisibilia et futura. haec est observatio sabbati christiani. origenes. homil 23. in numeros.

⁷⁸³ . Est deo magna festivitas humana salus

Az innepek szentelése nagyon szükséges. és neveli az jó. erkölcsset. ugyan erre az végre is rendeltettek., azért intelk arra fiam. hogy azt keresztényi képpen vid végben. és ne kövesed azokat, kik meg kissebitik az szent napokat, illeten cselekedetel., mert némelleyk világi dolgok foglalatoságiban töltik. nem tévén semi külömbözést az töb napoktól. masok, henyélésben., és hejában valo mulattságban. mint ha az mulattság kedviért rendelték volna az innepeket., meg nem gondolván azt., hogy ha az testnek meg van tiltva az munka, azért vagyon, hogy az elme szent dolgokban foglallya magát. az kik pedig ekképpen cselekesznek., testi képen tartják az innepeket. és az sidokot követik. valamint sz. agoston mondgya. *hogy job volna egész nap. kapálni, mint sem tántzolni.*⁷⁸⁴ . mások pedig más rosz dolgokban töltik ezeket az sz. napokat. vendégségekben. részegségekben. reggeltől fogva estig az asztalnál valo ülésben, rosz beszédekben. veszekedésben. kártya, kotzka játéokban. és ilyen formán az Isten innepeit, az ördög tiszteletire fordittyák. az ördögnek örö mire, és az Istennek haragjára. valamint maga mondgya. *az szombatnak innepét nem szenvedhetem., és az ti innepeteket gyűlöli az én lelkem.*⁷⁸⁵

fiam ne légy hát azok közül. kik viszá élnek ilyen szent és szükséges rendeléssel, hanem töltcsed szentül az sz napokat. az Isten. és az anyaszent egyliáz akarattya szerént, az Isten szolgálattyaiban, és az lelked meg szentelésiben. ekképpen cselekedgyél.

Először. mint hogy az vétek ellenkezik az innepek meg szentelésivel. vigyáz hogy az Istent meg ne bántsad azokon az napokon, mert noha az vétek minden nap utálatos legyen is. de azokon inkább el kerüllyed. *mert az ki vét.* mondgya origyénes. *az vétekeknek ünnepeit ülli. és nem az Isten ünnepeit*⁷⁸⁶ *hogy ha az halálra ítéltet, az ki fát szedet szombat napon; mit nem érdemel tehát az. ki meg szegi azt az sz. napot halálos vétekeknek cselekedetivel ?.* ha az olyan munka az mely magában nem rosz. ellenkezik az innepel. mit mondhatni az vétek ellen, mely az Istent sokal inkább meg bántya, és az mely el ronttya szentségiben az ő élő templomát. holot az kézi munka. az emberek szolgálattyaára valo, de az vétekekért. az vétek szolgájává, és az ördög rabjává leszünk. valamint az kristus mondgya. *qui facit peccatum. servus est peccati.*

2. Az innepekben. mentől gyakrabban lehet. az penitentzia tartásnak szentségihez járuly. főképpen midön leg kisseb kételkedésben vagy, hogy az Isten kegyelmitől el távoztál. holot valamely nevezetes napon, nem mégy az emberek eleiben rongyos köntösben. hanem tiszteséges köntöst vész magadra, az napnak tiszteségiért. de az Isten eleiben el mérsz menni, noha vétekel meg vagyon mocskolva az lelked. látod azokon az napokon fel ékesittik az templomot. és az óltárokot. még is te. az lelkedet, az ki az ő élő temploma., olly állapotban hagyod. az ki ő előtte utálatos ? *mit használnak,* mondgya sz. leo. *az külső ékeségek., hogy ha az belső, tele vagyon mocskokal. és vétekel. ?*⁷⁸⁷ *halgasad mit mond sz. agoston. hogy az. a ki sem testiben, sem elméjiben meg nem tarttya az tisztaságot, az, az innepből, gyászi, és szomorú napot csinál. okát adgya mert lehetetlen hogy annak igazán valo öröme légyen. az kit az lélek üsméret furdal. hogy az ő lelkit az ördög birja. és nem az jesus kristus*⁷⁸⁸ .

3. Azon légy. hogy vasárnapokon., és innep napokon. az templomban el meny. az Isteni szolgálatra. sz. agoston annak nagy hasznát mondgya. mert eleinte az templombéli ének. fel

---

⁷⁸⁴ observa diem sabbati non carnaliter non judaicis deliciis qui otio abutuntur ad ne quitiam. melius utique tota die foderent. quam tota die saltarent. s. augst in psal. 22

⁷⁸⁵ Isaiae. 1.

⁷⁸⁶ certum est. quia qui peccat. et agit diem peccati. non potest agere diem festum. supra nume. 15.

⁷⁸⁷ s. leo. serm. 3. de quadrag.

⁷⁸⁸ . qui nec castitatem custodit iu corpore. nec puritatem in mente. quoties sanctu solemnitates adveniunt. in corpore videtur habere gaudium.: in corde non celebrat nisi luctum. quale enim gaudium conscientia illa habere potest. in cujus anima multis vitiis occupata, magis diabolus, probatur habere quam christus. ? s. augst. serm. 275.

buzdítván ötet, meg lágyította szíved. és bőséggel való könnyhullatásra indította. annak pedig hasznát akkor kezdé jobban érezni, midőn nem csak az ének szó indította fel. hanem. az. az mit énekeltek. *moveor non Cantu. sed rebus quae Cantantur.* hasonló hasznát érzed, ha jelen léssz az Isteni szolgálaton, tisztelettel. töredelmeséggel, és figyelmeteséggel. azokra az szent dolgokra. és nem azért hogy őt az időt töltcsed, neves, mindeneket néz. mindeneket köszönts, és hogy őt tegedet nézenek. ez sokaknak történik, azért méltók az szánásra.

4 Soha vasárnapokon. és innepeken. ha lehet az predikációt el ne mulassad. különösen is olvas oly dolgokról, hogy az üdvösedre használjanak. az te beszélgetésid, multságid, olyak legyenek. hogy az szent napal ne ellenkezenek.

Gondolkodgyál arról az örökké való nyugodalomról., melyet az innep jelent. mivel csak egyedül. az után is kel suhajtani. elmelkedgyél az égben való boldogságos nagy innepről., az hol az Istennek látása, bé tölti az boldog lelkeket. vehetetlen örömmel. oly innep nap léssen is az, mely örökké fog tartani. mondgyuk el hát fiam ezeken az napokon. az prophétával *mely igen szerelmesek az te hajlékid ó seregeknek ura., annak kívánsága miat el fogyatkozik az én lelkem. boldogok az kik lakoznak azte házában. és szüntelen teged dicsérnek. boldog az, az kinek erősege tevagy. és az kinek szívében vannak ösvényid. és az ki, ez siralomnak volgyéből. kíván fel menni abban az kívánatos lako helyben.*⁷⁸⁹ .

Huszon egyedik Rész
Hogy az Isteni szolgálatra, az parochialis
templomban kel menni.

K. Szükségese az Isteni szolgálatra. az közönséges templomban menni, holot azt végben vihetem az magam házában, mivel az énekes misék sokáig szoktak tartani?

F. Fiam nem csak szükséges, de az keresztyeni hivatalodnak egyik része abból áll. hogy az parochialis templomban járj Isteni szolgálatra. ha olyan helyt vagy, és az magad házában csak akkor, mikor más képpen nem lehet. hogy pedig ezt jobban meg érttetsem veled, az kezdetire mégyek az dolognak, és azt kel tudnod, hogy az kristus menyben menetele után az apostolok el változtatták az szombatot, és az hétnek első napját kezdék szentelni, arra az napra rendelék, hogy az hivek egyben gyüllyenek nagy szorgalmatosággal. együt imádkozanak. az Isten szavát halgassák. és jelen legyenek az Isteni szolgálaton.

Az apostolok cselekedetiben meg láttyuk ezt az rendelést. *az hétnek pedig első napján egyben gyülünk, az kenyérnek meg szegésire.*⁷⁹⁰ szent pál az korinthus bélieknek parancsollya. *hogy az hétnek minden első napján mindenik tegye el magánál. az mit az Istennek ajándékból el akar tenni.*⁷⁹¹ ezen az szon pedig. una sabbati, az hétnek első napját kel érteni. valamint sz. máthé magyarázza. *quae lucescit in prima sabbati*⁷⁹²

Ezen az napon az kristus fel támadásának napját kel érteni, mely szombat után való nap vala. ezt az napot ur napjának nevezték. valamint sz. jános is ugy nevezi látásiban⁷⁹³

Az mi pedig azon az napon való gyülekezetet illeti, az apostolok tizedik szabot rendiben, ekképpen vagyon. az hivek az kik az templomban gyülnek. az nagy napokon. halgassák az szent írást, és az evangeliumot., végig az imádságon jelen legyenek. és kommunikállyanak.⁷⁹⁴ .

---

⁷⁸⁹ . psal. 83.

⁷⁹⁰ act. 20

⁷⁹¹ 1 Cor. 16.

⁷⁹² matth. 28.

⁷⁹³ apoc. 1.

Szent ignácz az apostolok idejében élvén. erről beszél leveleiben, még más régi auctorok is, de fő képpen sz justinus martir, az ki az második seculumban élt. 150. és ő utánna harmincz esztendővel tertullianus.

Szent justinus az második apollogiájában szépen le írja. mit csináltak az régi keresztények gyülekezetekben. az mely is nem egyéb az szent misénél. halgassad mit mond. *vasárnap egyben gyülekeznek. mind azok kik az városban laktak. és az kik az mezőn., és őt az apostolok. vagy az prophéták irásit olvasák, valamint az idő hozza magával. az olvasás után, az ki praesideál az népet arra inti hogy kövessék azokat az szép dolgokat mellyeket hallottak olvasni, az meg lévén, mindenik fel kél és imádkoznak. azután az offertoriumkor. kenyeret, bort, és vizet tesznek az oltára. az pap az dicseretre. és háláadásra valo imádságokat el mondván., az egész nép fel szoval mondgya az ament. az után az ur vacsoráját osztogatják. mind azoknak. kik jelen voltak, az végin alamisnát szednek. és azt az pap keziben adgyák az szegények számára*⁷⁹⁵

Tertullianus az apologiájában azt mondgya. hogy az keresztények egyben gyülekeztek. hogy hathatosab légyen imádságok. és mint egy erőszakot tegyenek imádságokkal. az mely igen kedves Isten előtt. az gyülekezetben az szent írásból olvastak. az hit taplálására, és az hivek erősítésére. őt szép intéseket tettek. és mikor valamelyik olyan vétket cselekedet. az gyülekezetből ki tiltották. az igen nagy büntetés volt⁷⁹⁶.

Azt pediglen meg kel tudnod hogy az első három saeculumban midön az anyaszent egyház oly nagy üldözésben vala., sokszor az hiveknek nem vala olyan közönséges helyek. az hová gyülekezhetek volna. hanem valamelyiknek az házához gyülekeztek., azt is titkon. hanem azután hogy az Istennek tették békeséget. és szabadságot adni az anyaszent egyháznak. az keresztény császárok alatt. akkor templomokat kezdének építeni, az hová is szabadon gyülekezhetének az hivek vasárnapokon. és innepnapokon. az ő pásztoroknak vigyázások alatt.

Abban az időben rendeltetének az parochiák, és azokban, az szent miséknek tisztessel valo szolgálatása., az oltától fogvást ez az rend mindenkor meg tartatot az anyaszent egyházban. az hivek mindenkor arra intettek hogy oda el mennyenek. mivel az szükséges az Isten szolgálattárára. az léleknek üdvességire, az kösség oktatására. és az anyaszent egyházban valo rendnek meg tartására. ez kötelesség alatt is hagyatik

---

⁷⁹⁴ . omnes fideles qui conveniunt in solemnibus sacris ad ecclesiam scripturas apostolorum et evangelium audiant qui autem non perseveraverint. in oratione usque dum missa peragitur. nec sanctam communionem percipiunt. velut inquietudinem ecclesiae. moventes convenit communionem privari. Canon. 10. apost.

⁷⁹⁵ Et solis qui dicitur dies. omnium qui vel in oppidis vel ruri degunt. in eundem locum conventus fit. et commentaria apostolorum. aut scripta prophetarum quo ad tempus fert leguntur. deinde lectore quidescente praesidens oratione populum instruit. et ad imitationem tam pulchrarum rerum exhortatur. postea surgimus simul. omnes. et preces fundimus et precibus peractis, panis offertur et vinum et aqua et praepositus quantum potest preces et gratiarum actiones fundit. et populus faustè acclamat amen. et distributio. atque communicatio fit oblatorum unicuique.: absentibus autem per diaconos mittitur. caeterum qui copiosiores sunt et volunt. pro arbitrio suo quod visum est contribuunt. et quod ita colligitur, apud praepositum deponitur. atque ille opitulatur pupillis et viduis. et his qui propter morbum aut alium casum egent. quique in vinculis sunt. et peregrinis. et ut verbo dicam. indigentium his curator est. s. just. apol. 2.

⁷⁹⁶ . coimus in coetum eb congregationem ut ad deum quasi manu facta precationibus ambiamus orantes. haec vis deo grata est. coimus ad literarum divinarum commemorationem si quid presentium temporum qualitas aut praemonere cogit. aut recognoscere. certe fidem sanctis vocibus pascimus spem erigimus. fiduciam figimus. disciplinam praeceptorum nihilo minus in culcationibus. densamus. ibidem etiam exhortationes, castigationes censura Divina nam et judicatur magno cum pondere. ut apud certos de dei conspectu. summum que futuri iudicii. praejudicium est. si quis ita deliquit ut a communionem orationis et conventus et omnis sancti commercii relegatur. tert. in apol. c. 39.

Ezt látjuk az Conciliumokból. leg közeleb az tridentinum conciliumból. az ki is meg akarván ujítani az régi szokásokat. azt parancsolja az püspököknek, intse az arra az híveket hogy menyenek gyakran az parochiájokban. leg aláb vasárnapokon., és nagy innepeken.⁷⁹⁷ és kötelesség alatt is hadgyák az híveknek. mondván, hogy szorgalmatosággal arra intse az híveket. hogy mindenik kötelesség alatt tartozzék az parochiában el menni, hogy őt halgassa az Isten szavát. ha csak valamely nagy dolog meg neni akadályoztatta⁷⁹⁸

Eböl meg láthatod miképpen rendeltettek az parochiák. és az parochiákban valo Isteni szolgálatok., ezekből három dolgot tanulhat ki, az parochiának régiségét, mi végre valo rendeltetését, és ahoz valo kötelességet. ha sokan keveset gondolnak evel. attól vagy, mert sokan nem is tudják ezeket.

Az mi az ő régiségét illeti, olyan régi valamint az anyaszent egyház. az végre is rendeltet, hogy lehesen az népet nagyobb rendel és könnyeséggel igazgatni. lévén minden parochiának különös pásztor. ki az lelkekre vigyázon, és minden pásztornak magános anyaszent egyháza, az mely mint egy akoly, az hová az nyáj egyben gyűl az lelki eledelnek vételire, hogy őt betegségiből meg gyógyítsák. oktatásokat, és intéseket vegyenek, egy szoval, hogy ez földön lévő pásztorokban, az örökös lelki pásztor halgassák. az kinek is képit viselik, és hely tartojok, az mi pedig az kötelességet tekint, hogy mi végre rendeltet abból ki tettik, mivel oly szükséges az lélek üdvességire, és abból, hogy mit rendelték ez iránt az conciliumokban

Ez így lévén nem leheté azt csudálni, hogy ilyen szentül rendeltet szükséges dolgot annyira meg vetik, hogy úgy tettik mint ha már az parochiák csak az közönséges népért, az aszszonyokért, és az öreg emberekért vannak, és az több keresztények azt meg vetik holot az előtt nagy büntetés volt mikor valakit el tiltottak az parochiából.

Az a meg vétés, sok féle okokból jöhet.

Némelyek azért cselekszik, hogy attallyák az nagy misét meg halgatni, hogy azt az szent napot, nagyobb henyelésben, hejában valóságban, és multságban tölthessék, csak kis misét halgatnak. micsoda szégyen az keresztényeknek olyan keveset gondolni az innepek szentelésével, az Isten, és az anyaszent egyház parancsolattal. és az magok üdvességel, holot jobban szeretik nyomorultul el veszteni az Isten szolgálattára valo időt. hejában valóságban., mint sem azt az ő tiszteletire, az magok lelke meg szentelésire, és az üdvességre valo igazságoknak halgatására fordítani, erre valo nézve mondgya sz agoston. hogy azok, kik így töltik az szent vasárnapon valo időt, az ördög szolgálattában foglalják magokat. akkor mikor tellyes szivekből. Isten előtt, az imádságra kéne magokat adni⁷⁹⁹

Mások megintlen ezt az kötelességet valamely kevelységéből hágyják által. gondolván. hogy szabadságok van az hová nekik tettik menni az Isteni szolgálatra nem szabadcság ez, hanem az anyaszent egyház parancsolattal ellen valo járás. szent bernárd mondgya hogy ez az szabadcság., nagyobb minden szolgálatnál, mert el kerülván az szabadsággal, az maga pásztorát,

---

⁷⁹⁷ Concil trid. ses. 22.

⁷⁹⁸ . ses. 24. Cap 4.

⁷⁹⁹ observemus diem dominicam. et sanctificemus illum. videamus ne otium nostrum vanum sit, sed a vespera diei sabbati usque ad vesperam diei dominici sequestrati a rurali opere atque ab omni negotio soli divino cultui vacemus. nullus se a sacra missarum celebratione separet. neque otiosus quis domi remaneat. caeteris ad ecclesiam pergentibus. neque in venatione se occupet, et diabolico mancipetur officio circum vagando, campos et silvas. clamorem et cachinnum ore exaltans non gemitum. nec orationis verba ex intimo pectore ad deum proferens. s. augst serm. 271

el is tévelyedik, és az farkas hatalma alá esik. mivel nincsen az ördögnek job modgya erőt venni az lelken. niint mikor arra senki nem vigyáz, és gondgyát nem viseli.⁸⁰⁰

Vannak pedig olyanok, kik az magok dolgokal mentik magokot. de az csudalatos dolog. hogy az keresztényeknek, nem lévén nagyob dolgok az üdveségeknél, még is minek utánna az egész hetet az magok dolgában töltötték volna., az egy vasárnapot, az kit az Isten maga szolgálattýára rendelt. nem akarjak néki, és az magok üdveségeknek adni. noha igen közönséges ez az mentség, de nem türhető, bé sem vérszi az Isten, szeretném meg kérdeni azoktól, kik ezel az mentségel élnek, hogy ha magokot fel akarjáké szabadítani az vasárnap szentelésítől, holot az Isten hat napot adot az embernek az munkára, az hetedikén azt akarja, hogy meg nyugodgyék. és az sz. dolgokban töltse. leg inkább három dologban. hogy ötet tisztelleye, az maga lelkit meg szentelleye. és az örökké valóságrol gondolkodgyék. az mellyet ebben az életben kel el nyerni, azt is kerdeném hogy mikor akarja magát ebben az három dologban foglalni, abban tarttyaé szentelésnek ezt az sz napot. hogy azt az maga dolgában tölti el ? kivévén azt az kevés időt, az melyben egy kis misét halgatot. azt is talám olyan foglalatos elmével, hogy az kis mise is hoszunak tetczet. kérlek hát fiam, ha ekképen élsz, hogy ezt jól meg vizsgállyad, és szent agostonnak ezt az intésit jól meg fontollyad. *az keresztényeknek az meg vagyon hagyva. hogy ne dolgozának innep napokon, fő képen vasárnapon. hogy az Istent jobban szolgálhassák, és az világi dolgokban ne foglallyák magokot, hogy magokot könnyebben adhassak az Isten tiszteletire. az mint maga is int arra az propheta által, szünnyetek meg az munkától, és tekincsétek meg, hogy én Isten vagyok; azok pediglen kik az munkában valo foglalatoságokért. meg vetik az Isten intésit, és az szent dolgokban nem akarják magokot foglalni, nagyon félhetnek. hogy az utolso napon. midön az kapun fognak zörgetni. azt ne felellyék nékik. nem üsmérlek beneteket.: mennyetek. el töllem, hamiságnak munkási, és ekképpen az Istentől meg vettessenek, mivel ök is nem keresték ötet, az alkalmaztos időben. az az, ez életben.*⁸⁰¹

Intelek hát arra fiam, hogy az parochiákban szorgalmatosan el meny. és az fellyeb meg mondot mentségek, el ne fordittsanak, ugy tekintsed valamint az anyádot, mely az keresztység által hozot ez világra az kristusnak, ö nevelt fel, az kereszténységben. reája vagyon bizva az te lelked, és számot kel néki adni éretted az Istennek, szeressed hát, valamint az gyermek szereti az annyát. légy hozzája engedelmes, tölle végyed az lelki eledelt. az tudománt, és az szenttségeket, járj szemei elöt, és az ö igazgatásában., és kövessed az apostolnak szép intésit, *engedelmesek legyetek az ti előttetek jaroknak. mert vigyáznak ök, az ti lelkeitekért. ugy mint szám adok. hogy örömmel mivellyék azt., és nem banattal, mert az tinéktek nem használ.*⁸⁰²

---

⁸⁰⁰ o libertas servitute servilior. que me pessime addicat superbiae servituti. plus timeo dentes lupi, quam virgam pastoris. advertens nimirum cruenta bestia. quae circuit quaerens quem devoret. elongatam custodiam, heu statim insilit in praesumptorem. s. bernard epist 42.

⁸⁰¹ ideo a sanctis patribus nostris constitutum est christianis. et mandatum. ut in solemnitatibus sanctorum. et maxime in dominicis diebus otium haberent, et a terreno negotio vacarent. ut paratiores et promptiores essent ad divinum cultum. cum non haberent quod eos inde retardaret incommodum, relinquerent que eo tempore terrenam sollicitudinem quo facilius possent dei intendere voluntatem. inde ipse dominus per prophetam dixit. vacate et videte quoniam ego sum deus. at hiqui diversis curis et negotiis implicati hanc sententiam dei spernunt. timeo quod in futuro iudicio illis januam domini pulsantibus dominus respondeat. amen dico vobis nescio vos.: discite a me omnes qui operamini iniquitatem. et qui modo deum quaerere negligunt. ab ipso tunc respuantur. s. augst serm. 251.

⁸⁰² hebr. 13.

HARMADIK SZAKASZ

Hogy micsoda akadályok fordították el az iffiakat
az jó erkölcsötől.

Nem elég annak, az ki valakit vezet valamely úton. hogy csak az utat mutassa meg, hanem azt is meg kell néki mondani, micsoda veszedelemben eshetik. és hogy mi akadályozhatta meg uttyában. valamint raphael angyal cselekedeték. az iffiu tobiásal. az többi között meg szabadítottá őket az nagy haltól. az tigris parttyán. nem csak meg szabadította attól. de még nagy hasznára is fordította.

Azért fiam minek utánna meg mutattam volna néked az üdvesség uttyát, és micsoda modal kell azon munkálodni, hogy szert tehess iffiukorodban az jó erkölcsre. szükséges azt is néked meg mutatni, micsoda akadályokra találsz azon az úton. előbben adom hát ebben, az harmadik szakaszban. micsoda akadályok szokták el veszteni az iffiakat. abban modot is adok mikeppen kerülhessed el azokat. és még abból nagy hasznot is vehetz. az jó erkölcsben való előmeneteledre

Első Rész

Első akadály az iffiúság üdvességének, az tudatlanság.

K. Micsoda akadályoztatta meg leg inkább az iffiakat az üdvesség uttyában ?

F. Fiam leg elsőben az tudatlanság. mert minek előtte lehessen szeretni az jót. elsőben azt meg kell üsmérni. hogy pediglen azt meg lehessen üsmérni, arra szükséges nekünk az oktatás, nem lehetvén meg üsmérni magunktól. mivel tudatlanságban. és vétékben jövünk ez világra, az Isten azt mondgya az próféta által. *hogy az ő népe azért vitetet fogságban. hogy nem volt tudománya.*⁸⁰³ az az. oktatása. és üsmeretség. az üdvességre. az bölcs meg azt mondgya. *hogy az hol tudomány nincsen, őt az léleknek nem jól vagydon dolga*⁸⁰⁴ azt érti az tudományon, hogy az ember meg tanulgya mit kellésék. cselekedni, hogy az örökké való boldogságot meg nyerhesse.

Ez az akadály igen nagy, és leg első kezdője az iffiúság meg romlásának. sőt még igen közönséges is, mert az bizonyos, hogy nagyobb része az iffiúságnak, az üdvességhez való igazságoknak, tudatlansága miatt vesz el, mivel az atyák el mulattgyák gyermekeket az Isteni félelemre tanyítani, csak az hejában valóságban nevelik. az mulattságban. az világi jóknak keresésiben, és az világi szokásokban. az mesterek pedig abban töltik az időt, hogy őket elő vihessék az tudományokban. keveset gondolván az lelki tudományal. az iffiakis nem üsmervén mi légyen nekik leg szükségeseb az tanulásra. nem csak nem gondolnak aval., de még futnak attól, mint valamely nehéz dologtól. az után az tudatlanságban. és a rossz szokásban maradnak. és magokot el veszítik.

Ennek bizonyosságára két példát hozok elő, szent agoston szánakodván az maga iffiúságának el vesztegetésin, az tudatlanságának. és az apja vakságának tulajdonitgya, az ki is csak azon igyekeztvén hogy őket tudósá, és ékesen szollová tehesse, el mulatta az leg szükségeseb. nem is vigyáztván az ő szokásira, nem tanyította az jó erkölcsre. az mely nélkül. minden tudomány haszontalan.

---

⁸⁰³ isaial .5.
⁸⁰⁴ prov 19.

Az második példa. susánnáról vagy. az kinek is az sz. irás előnkben adgya jeles cselekedetit, mivel jobban szerette hamisan be vádoltatni, és halálra ítéltetni, két Istentelen öreg embertől, mint sem vétkezni Isten előtt, és olly irtoztató vétket cselekedni, az melyre az az két látór akará ötet kénszeríteni, az sz. irás ezt az sz. cselekedetit, az ő Isten félőséginek tulajdonította, és az oktatásnak melyet iffiuságában vet vala szüléitől. az irás ezeket mondgya felölle. *hogy Isten félő volt. és az szüléi is Istenesek voltak. az kik is ötöt az moyses törvényiben nevelték volt fel.*⁸⁰⁵

kedves fiam vigyáz ugy erre az akadályra, mínt olyanra az kinél nagyob nemlehet., szeresed. és keresed az tanulást. bizonyos lévén abban. hogy semmitől ugy nem félhetz iffiuságodban. mint ha nem fogod tudni azokat az igazságokat mellyek az üdveségre valok. kerüld el minden tehetségedel ezt az szerentsétlenséget. mert más keppen az léssen minden bizonyal oka veszedelmednek, azt szeresed mikor jora intnek, ha az Isten olyan szüléket, vagy mestereket adot kiknek gondgyok vagy. tegedet az jó erkölcsnek uttyára tanyítani, köszönd meg nékik hozád valo meg becsülhetetlen jó voltokat., és ély hasznosan tanyításokal. ha pedig szüléidnek nagy gondgyok nincsen arra hogy tégedet oktassanak, keres abban más modot. és tarsd meg salamonnak ezt az szép mondását. *az eszesnek elméje. keresi az tudománt., az tudatlanoknak szájok pedig, legeltetik bolondságal.* prov. 15.

Második Rész

Az második akadály, az szüléknek, nagy kedvezésektől, rosz példa adásoktól., és az gyermekeknek rosz oktatás adásától vagy.

K. Igazé az, hogy az atyák kegyetlenek, midön kedvezésben nevelik az gyermekeket ?

F. Fiam az igen is igaz, mert leg gyakrabban az gyermekeknek veszedelmeket, az atyák okozák., nem tévén eleget annak az köteleségnek. melyre kötelezte az Isten őket., hogy az gyermekeket az ő félelmiben nevellyék. és az jó erkölcsre oktassák.

Négy féle képpen véthetnek az atyák. ez ellen az köteleség ellen.

1. Midön el mulattyák az gyermekeket az Isteni félelemre oktatni, és ha még idején, nem taníttják az jó erkölcsre.
2. Mikoron az gyermekekhez nagy kedvezéssel vannak, nékik nagy szabadságot adnak., és meg nem büntetik az mikor vétének.
3. Mikor rosz példát adnak nékik.
4. Midön olyan oktatást adnak nekik. mely az jó erkölccsel ellenkezik.

Az elsőröl már beszéllettünk, hanem az mi az másodikat illeti, azt láttyuk mely közönséges az atyák közöt., leg nagyob része az atyáknak. és az anyáknak, vak szeretettel szeretik az gyermekeket. csak az mostani jovokot tekintik, félnek attol hogy valamiben őket meg ne szomorítták. hogy ha az jó erkölcsnek határában kívánnák tartani, azért jobban szeretik őket rosz indulatyokban hadni, az mely idővel nevedekvén. őket holtig valo rosz erkölcsüeké tész. és örökké valo nyomorultaká.

Boldogtalanok az olyan atyák., kik illyen együgyü kedvezéssel az gyermekeket abban az rettentő nagy veszedelemben. vetik. hasonlok. azokhoz az ostoba állatokhoz, kik szeretekben ugy magokhoz szoríttják fiokot, hogy meg ölik. meg vakult atyák. ? nem láttyátoké, hogy nem

---

⁸⁰⁵ daniel 13.

lehetek nagyobb kegyetlenséggel gyermekekhez. annál az kedvezésnél az melyel vagytok hozzájuk, nem is volna olyan kegyetlenség ha halálokat okoznátok. mert avál az kegyetlenséggel csak az testeket vesztenétek el., de az kedvezéstekel. el veszítetek, lelkeket. és üdvösegeket. el jö még az idő, hogy azok az gyermekek, kiknek most úgy kedveztek. átkozni fognak benneteket, boszu állásra kérik az Istent., és ítélő széke előtt vádolnak, mint hogy ti voltatok okai nyomoruságoknak., mint az, olyan az kit halálra ítélték vala. azt kiáltotta, *nem az biro, hanem az anyám küldöt engem az halálra*. még magadra, és az gyermekidre várhatod az Isten átkát, az te vétkes kegyeségedért, magadra azért mert nem oktattad, se meg nem fenytetted, őket, midőn kívántatod, az te gyermekidre, mert az ő hozzájuk való kedvezésedért. az rossz erkölcsre, és minden rosszra adták magokat.

Visgáld meg az fő pap héli példáját. az melyről már beszéltem. tanuld meg abból micsoda rettentő büntetéssel vala az Isten hozzája. magad is mit várhatz hát magadra, mivel mind azok az büntetések, melyek ő reája, az ő gyermekeire, és házára szállottak vala., az ő nagy kedvezésért valának. mert meg nem fenytette fiait, halgassad az Isten mit mond ez iránt. meg ítélem az héli házát. az ő vétkeiért., mert tudván hamiságokat fiainak. még is meg nem fedette őket ⁸⁰⁶ .

fiam az atyáknak, erről való vétkekről eleget nem beszélhetnék néked. kívánnám is neked meg mutatni annak nagyságát. arra intelek, hogy ha az Isten olyan Isten féltő szüléket adot. kik az jó erkölcsre oktatnak. és kik meg feddenek vétkeidért. hogy meg üsmérjed magadban. micsoda nagy kötelességgel vagy azért az ő jóságához., tehát hozzád való kegyelmiért. igyekezzél jó neven venni feddéseket. és intéseket. és magadot jobbisd meg. de ellenben. hogy ha szüléid el felejtven kötelességeket. és üdvösegedet., az rossz cselekedetet néked meg engedik, és arról meg nem intenek, az ő kedvezéseket. ne jónak . . hanem leg ártalmasabbnak tartsad, az mely is minden bizonyal veszedelmedet fogja okozni. kérjed az Istent hogy változtassa meg elméjeket., es oly mestert adgyanak, az ki helyre hozza irántad való fogyatkozásokat. és az ki az te cselekedetedre vigyázzván. az jó erkölcsnek uttyában vezesen., midőn attól el távozol.

Arra is vigyázz, hogy ha szüléid, nem hogy meg feddenének, de az mi rosszab., még ha oly rossz példát adnak, az mint gyakran történik. ne hogy őket követven. szeresed az gyönyörködtetéseket. az gazdagságot kívánnád, az hejában valóságot szeresed, hogy kevély légy. nagyra vágyó, haragos, boszu álló. az beszédidben szemérmetlen. az mértékletlen életre, részegségre, tisztátalan életre. és más egyéb ilyenekre, de még töb. mert ha még olyan nyomorultak. hogy tégedet holmi rosszra tanyítanak, vagy beszédekel. vagy is jóvá hadgyák és dicsérik benned azt mikor valamelyikre ezek közül hajlando vagy, oh Istenem ! rettegj kedves fiam az ilyen állapotban való létedért. mert nagyobb veszedelemben nem lehetnél, az üdvöseged iránt. kérjed az Istent, hogy meg világosítván elmédet. tehess választást az jó, és az rossz között, és ne engedgye hogy el veszítsed magadot, azoknak gondviselések miatt, az kiknek kéne az te üdvösegedre vigyázzni

Mind ezekhez, azt is hozzá tészem. hogy nem csak az atyák, hanem még az gyontato papok is okai sok ifiak veszedelmének. mivel nem elég szorgalmatosággal vannak az gyermekekhez, azt gondollyák, hogy az ő gyonásokra, nem kel nagy figyelmeséggel lenni, arra való nézve, könnyjű kérdéseket tésznek nekik, az mit felelnek azon meg nyugosznak. és minek utanna holmi imádságot adnának nekik penitentiául., bűnökből fel oldozák. ugyan azért. az gyonás után, hasonló tudatlanok. és rossz erkölcsűek maradnak. valamint annak előtte. attól is vagyon., hogy az iffiak, kik leg gyakrabban inkább szokásból. mint sem üdvösegekre való nézve gyonnak meg. azok gyakorta rossz gyonásokat tesznek, az vétkeknek felit is el titkollyák. mert

---

⁸⁰⁶ 1 reg. 3.

nincsenek arra eléggé oktatta. vagy elegendő töredelmeségek. vagy is akarattok az magok meg jobbitására, némelykor esztendőig maradnak olyan vétkekben. az mellyeket szégyenből titkolnak el, mind addig, valamég oly jó gyontato papra nem akadnak az ki fel nyisa szemeket. és elejekben adgya nyomorult voltokot. ha az gyontato papok meg vizsgálják azt., micsoda nagy jót tehetnek az iffiakal. gyonásokban, és hogy micsoda rettentő számadásokban jár mikor őket könnyen hadgyák, meg látnák, hogy nincsen olyan gyonás, az kire nagyobb figyelmeteséggel kéne lenniük mint erre. és leg inkább, három nagy dologra vigyáznának. először meg vizsgálják az iffiakat. ha gyonásokban, nem titkoltaké el valamit. szégyenből vagy félelemből. ha el titkolták., meg kel vélek üsmértetni vétkeket, és mentől hamaréb generalis gyonást kel vélek tétetni. másodsor. az Isteni félelemre intenék. és az halálos vétkek meg utálására. fő képen az tisztatalan vétket. mert ez ellenkezik az Istenel. az iffiak közöt pedig ez leg közönségeseb. harmadszor, meg vizsgálják. hogy ha régen vannaké ebben az vétkekben. vagy más félében. ugy mint az engedetlenségben. tunyaságban. esküvésben. azon is kel igyekezniek, hogy ezeket el hagyasák vélek, jo tanácsokal. és az jó erkölcsre hozák. az tisztaságra. engedelmeségre. munkára. bekeséges türésre. felebaráti szeretetre. az Isteni szeretetre tanítsák mindenek felet. hogy az ő kegyelmit nagyobra becsüllyék az magok gyönyörűséginél. ihon ezeket cselekszik az jó gyontato attyák. nagy szorgalmatosággal. midön iffiakat gyontatnak. az bizonyos. hogy az Isten meg is áldgya munkájokot.

Tegedet pedig fiam arra intelek hogy vizsgálj meg magadban, ha nem estélé ilyen nyomorúságban az melyről most beszéltem, ha abban vagy, menekedgyél ki mentől hamaréb ebből az veszedelmes állapotodból. mert üdveségedben jár. keres olyan gyontato papot, az ki abból ki vezesen. az magad viselésire vigyázon, az jó erkölcsnek uttyában tégyen. és az ki kövesse az három fellyeb meg mondot dolgot.

Harmadik Rész

Az harmadik akadállya az iffiak üdveséginek. az
ő engedetlenségektől vagy. szó fogadatlanságoktól
vagyon.

K. Nagy akadályé az, az üdveségre, mikor az iffiu nem örömet akar tanulni másoktól. ?

F. fiam nem lehet ennél nagyobb, mert sz. hieronimus azt mondgya. hogy az gyermekek meg romlása gyakorta az attyaktól. és az mesterektől vagyon. de gyakrabban az gyermekektől vagyon. kik az oktatást bé nem akarják venni.⁸⁰⁷ ezt az vétket szó fogadatlanságnak hívják. indocilitás.

Ez pediglen attól vagyon. hogy az iffiak, nem örömet adgyák magokot. az mások gondviselések alá. az magok hittiségektől viseltetvén, nem örömet veszik fel midön valamely igazságra oktattatnak sem az tanácsot arra, az mit kéne cselekedniek, sem az feddést, mikor valamiben vétének, sem az jora valo intést, mikor attól el távoztanak.

Nem lehet ennél rosszab természet egy iffiuban, mert ha tekintyük micsoda okokból származnak. meg láttyuk hogy az kevélységtől. mert meg vetteti velünk az mi másoktól jó., némelykor az vakmerőségtől. mivel igen hisznek az magok elméjeknek. vagy pediglen az elmének nagy gyengéségitől, az mely nera tekintvén semmire, meg veti az hasznos dolgokot.

Ha meg gondollyuk mit okoz az engedetlenség, bizonyoson meg láttyuk. hogy ez viszi az iffiakat az rossz erkölcsre. mert el távoztattya töllök az magok meg jobbitásokra valo intéseket.

---

⁸⁰⁷ saepe magister peccat. saepe discipulus. et non nunquam patris vitium est, non nunquam filii, ut male erudiat. hiero. in Cap. 6 micheae.

hogy lehesen jót cselekedni, ha azt meg nem akarjuk üsmérni, ? hogy lehesen meg jobbitani magunkot, ha nem akarjuk. hogy meg intsenek bennünket ? az beteg ha nem akarja meg üsmérni betegségét, és az orvosagokot meg veti. nem igen várhattya meg gyógyulását.

Erről az sz.irás egy néhány helyt beszél. főképpen az példa beszédekben. az hol inti az iffiakot, hogy oktattatni szeresék. az tanácsot kövesék. és az jó intést fel vegyék.

Az oktatásról így beszél. *az ki semminek állittya az bölcseséget. és az fegyelmet. szegény az.*⁸⁰⁸ . meg másut. *az bölcs aszsziviben veszi az parancsolatot. az bolond pedig nem szereti hogy tanítsák*⁸⁰⁹ . *az gonosznak szive. az gonoszt keresi, az igaznak szive az tudományt.*⁸¹⁰ . *láttálé oly embert ki az ő szemei előtt, bölcs volt volna, az bolondról. job reménséged legyen, hogy nem mint arrol.*⁸¹¹

Az tanácsról így beszél. az bolondnak uta jonak láttatik néki lenni, az ő szeme előtt, de az ki tanáccsal él, bölcs az.⁸¹² . az ki bizik ő magában, bolond az, az ki pedig jár bölcsen, ez meg szabadittya ő magát.⁸¹³ . engedgy az tanácsnak. és ved jó neven az oktatást. hogy bölcselkedhesél végezetre⁸¹⁴ .

Az intésről pedig miket nem mond. *az ki szereti az fedzést, szereti az tudománt. az ki pedig nem szereti az feddést, az bolond*⁸¹⁵ . *az esztelen nem szereti azt. az ki ötet feddi, sem az bölcsenek valo társalkodást nem keresi,*⁸¹⁶ *hogy az. az ki el vonsza önne magát az tanitástol. meg utállya az ő lelkét.*⁸¹⁷ *az ki pedig halgattya az feddést. birja az ő lelkét*⁸¹⁸ . *az ki az feddést gyüölöli meg hal.*⁸¹⁹ . *de főképpen halgassad mit mond ide aláb., az mely. ember az gyakorta valo feddésre meg kemenyíti az ő nyakát, hirtelenségel meg töretik. ugy hogy meg nem gyógyulhat.*

1. Vigyáz hát erre fiam, mert ez, leg nagyobb akadállya az te üdveségednek. ha ilyen vagy, igyekezél azon, hogy azt el hagyhassad, légyen olyan elméd az ki szerese az oktatást, az tanácsot, és mikor jora intik, kövesed hát ezeket.

2 Mindenkor az elmédben legyen az bölcsnek ez az szep intése. *fiaim halgassatok engemet. és ne távozatok el az én számnak beszéditől. és végezetre ne nyögj, ezt mondván. miképpen gyüöltem az tudománt. és az fenyítéket. mert utálta az én lelkem. és nem halgattam az én tanitoimnak beszédit, és az én tanitóimhoz nem hajtottam az én fuleimet.*⁸²⁰ ha most pedig nem tanulsz. azután hejában suhajtod az el mult időt.

3 Azt magadal el hitessed. hogy az te időd, tudatlanságnak, ideje, sok fogyatkozás alat vagyon, magad pedig magadot nem tanyithatod. tellyeséggel szükséges hogy olyan tanítottson az ki jobban meg világositatot náladnál. az reád valo gondviselés három dologban áll, oktatásban, tanács adásban feddés, vagy intésben, abban pedig bizonyos légy, hogy az szó

---

⁸⁰⁸ sap. 3.

⁸⁰⁹ prov. 10

⁸¹⁰ prov. 27.

⁸¹¹ prov. 29.

⁸¹² prov. 12.

⁸¹³ prov. 28.

⁸¹⁴ prov. 19.

⁸¹⁵ prov. 12.

⁸¹⁶ prov. 13

⁸¹⁷ prov 21.

⁸¹⁸ prov 15

⁸¹⁹ prov. . 29.

⁸²⁰ prov. 5.

fogadás az mások gondviselése alatt néked olly szükséges, hogy azon áll jól neveltetésed, az jó erkölcsben való előmeneteled. mind ezen, mind az más világon való boldogságod.

4 Szeresed mikor az jó erkölcsre oktatnak. és az jót szeresed, akár kitől tanuljad azt. kérj örömet tanácsot, még olyan dologban is, az ki világosnak láttzik előtted, oh mely szép dolog mindent tanácsból cselekedni ? az bölcs azt jóvalya, tanács nélkül semmit ne cselekedgyél. hogy mikor meg cselekedted, meg ne bánnyad.⁸²¹

Meg ne haragudgyál, midőn meg feddenek vétkeidről. igen nagy vétkek mondgya sz. hieronimus. azt gyűlölni az ki téged meg fedd. főképpen hogy ha hozzád való szeretetiből cselekszi.⁸²² és ne menttsed magadot mint egy nehézséggel. mert ez jele az maga hittségnek. hanem alázatosan vegyed jóvadra valamit mondanak. üsmérd meg fogyatkozásidot, és igyekezzél magadot meg jobbitani.

5. Emlkezél meg arról, hogy az szófogadoság. nem csak abban áll hogy az oktatást tanácsot, feddést, és azintést örömet vegyed, hanem abban is hogy azokat kövessed, és az magad hasznára fordítsad.

15 Végezetre sz. hieronimusnak ezeket az szép szavait adom elődben. *hogy igen szép dolog az fellyeb valoknak engedelmeskedni. az ő oktatásokat követni, és az sz. irás után. másoktól meg tanulni az életnek ösvenyit*⁸²³

Negyedik Rész

Negyedik akadály. az álhatatlanságtól vagyon

K. Ártalmasé az iffiaknak, az jobban való álhatatlanság ?

F. fiam igen ártalmas, mert nagy akadály az üdveségre. ha az szofogadatatlanság közönséges az iffiaknál. az álhatatlanság még közönségeseb. mert noha sokan vannak ollyak engedelmes iffiu elmék. kik könnyen veszik az oktatást, tanácsot. és az intéseket. és az engedetlenebből, engedelmesek lesznek. gyakorta, midőn őket jó modal, kegyeséggel és némelykor keménységgel meg intik, de az is igaz, hogy az engedelmes iffiak nem mindenkor olyan álhatatosak. hogy meg maradgyanak végig az jóban. az melyre taníttják őket, mert változó elméjüket indulatoknak igazgatása alá adgyák. valamint hogy az tenger habja az széltől hánytatik, hasonló képpen az ő elméjük is fel háborodván, sokáig egy állapotban nem marad, alig tészik fel magokban hogy az jó erkölcsben meg kívánnak maradni, hogy azt leg első alkalmatossággal el felejtik. és füstben mégyen minden jó fel tett szándékok.

Hogy ha az álhatatlanságnak. idején eleit nem veszik., igen nagy akadályára lészen az iffiak üdveséginek, és alkalmatlanoká teszi őket, az jó erkölcsben való előmenetelre. az fa meg nem gyökerezhetik az ingadozó fövényben, sem az jó erkölcs az olyan elmében, az ki mindenkor változik.

Erre való nézve adgya néked az bölcs ezt az intést. *ne ingadoz minden szélre. és ne induly el minden uton. legy álhatos az urnak uttyában.*⁸²⁴

Az jobban való álhatatlanság. három nagy dologtól vagyon.

---

⁸²¹ Eccl. 32.

⁸²² grande peccatum est odisse corripientem maxime si te non odio, sed amore corripiat. s. hiero. in cap 5. amos.

⁸²³ bonum est obedire majoribus. parere praeceptis: et post regulas scripturarum vitae suae tramitem ab aliis discere.

epist ad demetriadem de virginitate servanda.

⁸²⁴ Eccl. 5

1. Mert az iffiak természet szerint gyengék lévén, az őket álhatatlanoká teszi minden cselekedetekben, változóka minden hajlandóságokban. gondolatokban. és minden fel tett szándékjokban., attól vagyon hogy az jó erkölcsnek követésiben álhatatlanok.

2. Attól is vagyon., hogy el nem hitték magokkal. úgy az mint kéne, üdvességeknek nagy voltát. és azt. is. hogy micsoda kötelességekben jár. iffiukorokban adni magokot az jó erkölcsre.

3 Az jól neveltetésnek fogyatkozásától is vagyon. mivel nem léven elégségesek arra hogy magokot igazgathassák. senkitől tanacsot nem kérnek. hogy ahoz szabnák az magok eleteket. vagy ha kérnekis. csak gyengén gondolkoznak az felől. és azt nem követvén, hamar el felejtik. és így csak gyakorolják az álhatatlan elméjeknek indulatit.

Ezt a három dolgot ekképpen kel meg orvoslani.

Először igyekezel fiam az mennyiben lehet meg jobbitani magadban ezt az természet szerint valo gyengeséget. mely változóva tézen téged cselekedetidben., legy álhatatos munkáidban. fel tett szandékidot meg ne változtasd könnyen, hanem okkal, és tanáccsal.

2 Igyekezel meg gyarapítani elmédet az jobban. az jó gondolatokal; az gyakorta valo elmelkedéssel az üdvességedről. és az jó erkölcsben valo életednek szükséges voltárol iffiuságodban. erre valo nezve olvasad ennek az könyvnek első szakaszát. figyelmeteséggel.

3. Adgyad magadot valamely értelmes gyontato papnak gondviselése alá. kövesed tanácsát, az mit fog jovallani életed felől, azt vigyed végben. semmi olyan nagy dolgot hire nélkül ne cselekedgyél. vagy is valamely más okos ember tanácsa nélkül.

De mind ezek felet kérjed az Istent hogy adgyon álhatatos elmét. az te jó fel tett szandékidban. gyarapítottson meg az jobban kegyelminek segítségével. óh Istenem igazgasad lépésimet ösvényidben, hogy kine hágjanak lábaim. . az bölcsnek tarsd meg ezeket az szép szavait. az Isten felő meg marad az bölcseségben. valamint az nap. az mely nem változik.az bolond pedig változik az holdnak természeti szerint. lássad fiam mellyikét választod, az világ elöt nem akarnád hogy esztelennek tartanának. holot az Isten elöt az vagy. ha szolgálattyában álhatatlan vagy.

Ötödik Rész

Az ötödik akadály, az jó cselekedetnek szégyenitől
vagyon.

K. Lehető az hogy valaki szegyenellye jó cselekedet cselekedni ?

F. fiam bár ne lehetne. de elegen vannak olyanok az kik szégyenlik. nincsen is az ördögnek nagyobb modgya az lelkek el vesztésire, mint az jó cselekedet szégyenlésinek fel találása, mert az gyenge elméket, mint az minémuek az iffiak, az szégyenel csak könnyen meg csallya.⁸²⁵ mivel az ő elméjek könnyen bé veszik az félelmet és az szégyent, arra valo nézve, az az csalárd lélek. az ő gyengeségekel. és természet szerint valo szemérmeségekel viszá élvén az jó cselekedetnek félelmire, és szégyenlésire veszi őket, holot csak az vétket kéne szégyenleniek.

Annak okaért. ezeket az hejában valo gondolatokat adgya elméjekben. hogy az jó erkölcs meg lévén vetve az emberek közöt, nem is becsüllik azokat kik azt követik. sőt még meg is csufolják. ekképpen vonzza el őket az jó uttrol. meg fojtván benne. az veszet szégyenel az

---

⁸²⁵ omne malum aut pudore, aut timore natura suffudit. tertull. in apologetico

jó gondolatokat., és jó szándékjokat. az üdvösségre, holot némelykor oly erőt veszzen rajtok azzségeyen. hogy nem csak az jó cselekedetet. és az jó erkölcsöt szégyenlik. de sőt még dicsekednek. feslet cselekedeteket. azt szégyenelvén. hogy nem olyan hamisak mint az kik az bűnben leg el merültebbek. sz. agoston gyonását olvasad ez iránt. lib. 2. Cap. 3.

fiam ha ezen veszedelmes szégyen erőt vett elméden, azt úgy tarttsad mint leg nagyobb akadályát üdvösségednek., és ha idején magadból ki üzni nem igyekezel, minden bizonyal el fog veszteni, hogy pediglen azt meg győzhessed, az következő dolgokra vigyáz

⁸²⁶ Először, fiam mit szégyenlesz. ? az jó erkölcsnek cselekedetet szégyenledé, ? úgy mint az Isten szolgálattáté, ? az melynél nincsen becsületeseb, ez világon, egy fejdelemnek szolgálattát dicséretesnek tartod., és az te örökös uradot, az menynek királyt szolgálni szégyenled., holot mindenel az mi vagy néki tartozol. oh' mely nagy vakság. ! csak azt kel szégyenleni az mi magában rosz. és illetlen.

2. ki előtt szégyenled ? azok előtt az hamisak előtté, az kiknek ítéletek nem igaz? kik az jót rosznak tarttyák, és az roszat jónak. nem külömben, hanem az ő rosz és helytelen indulatok szerint tésznek ítéletet, ha tégedet meg vetnek. attol vagyon. hogy utállják az jó erkölcsöt, és azokat is, az kik azt követik, ez iránt mondgya az bölcs. *hogy az Istentelen gyűlöli az Isten szolgálattát,* ⁸²⁷ *az bolondok gyűlölik azokat. az kik az rosztol szaladnak* ⁸²⁸ *az ki jár igazán, féli az urat. az ki pedig engedetlen az ő utában, meg utállja ötet.* ⁸²⁹ ha az emberek dicséreteket olyan igen szereted, miért nem keresed az értelmes jó erkölcsű emberek dicséretit, az kik tisztelnének. és becsülnének midőn jót cselekednél.

3. Emlékezel meg erről az rettentő fenyegetésiről az Isten fiának. *az ki engemet. és az én beszédimet szégyenli. azt, az embernek fiais szégyenli mikor el jövend az ő dicsőségével.* ⁸³⁰ . gondold el magadban, micsoda rettentő szégyen fogja el orczájokat, azon az irtoztato napon. az kik most szégyenlik az Isten szolgálattát. mikoron vétkek az egész világ eleiben tétetik, és mivel az jót szégyenlették, azért el is hagyatnak az örökké való csufságra, és szégyenre. az mely örökké fent marad. *örökké való szégyent és gyalázatot hozok ti reátok. mely el nem felejtetik.* ⁸³¹

Oh kedves gyermekem, kérjed gyakorta az Istent. hogy vegye el azt az nyomoru szégyent az elmédből, és erősítse meg azt. mivel az, az elmének gyengeségitől vagyon. szoktasad idején magadot arra. hogy az jót szabadon cselekedgyed. nem hajtván arra, mások mit mondanak az jóért ha meg vetnek. aval ne gondoly, csufollyad csufolásokat. meg emlékeztvén arrol. micsoda nagy bolondság inkább gondolni az emberek becsülésivel. mint sem az Istenel. és az üdvösségedel. tetczeni inkább kívánni egy néhány rosz elméjű embereknek. mint sem annyi sok értelmes embereknek. hogy sem az szenteknek, és még magának az Istennek. jól meg fontollyad mind ezeket.

---

⁸²⁶ Dilectio dei honorabilis sapientia Eccles. 1.

⁸²⁷ Eccles. 1. v. 32.

⁸²⁸ prov. 13. v. 18.

⁸²⁹ prov. 14. v. 2.

⁸³⁰ lucae. 9.

⁸³¹ jerem. 23. v. 40.

Hatodik Rész

Az hatodik akadály. az rosz társaságtól vagyon.

I Articulus.

Hogy micsoda ártalmas légyen az rosz társaság.

K. Az mindenekel valo társaság artalmasé. ?

F. oh kedves fiam ki adhatna nékem, oly hadhatos szokot., hogy meg értethetném, micsoda nagy akadállya ez, üdveségednek, és mennyi sok iffiu veszti el magát minden nap. az rosz társaság miat.

Ez. ez, az ördögnek egyik lesse. az melyre várja az ifiakot. és ha, az fellyeb meg mondot akadályok által el nem vesztheti őket, az gonoszok társaságában ejti, az kiknek beszédek és rosz példa adásokal meg ronttya az leg szentebet is közüllök, és fel haborittya lelki üsméreteknék állapottyát. és sokszor nagy fel háborodásban is veti az olyan lelkeket. az kik az elöt az roszat nem tudták, és az kik az kísértetekben meg tartották az jó erkölcsöt.

Oh Istenem leheté, hogy ez az veszet lélek, az emberek el vesztésire. magokot az embereket vegye eszközül, ? és az emberek legyenek néki szolgálai, hogy az magok atyafiai ellen az ő dühösségit végben vitetvén vélek, magával együt vigye őket az örökké valo kárhozatra. nem tudom mellyiket az kettő közül szánnyam inkább. azokoté, az kik olyan hamisak. hogy beszedekek és rosz példa adásokal okai atyafiók el vesztésinek, vagy is azokot. az kik magokot el hadgyák téríteni, nem kerülvén társaságokot, sokal, inkább mint sem az mirigyben lévő embereket.

Mivel az mi az elsőket illeti, nem nyomorultaké azért, hogy el vesztek társaságokal azokot, az kikért az kristus jesus meg holt ⁸³² és mint ha nem volna az elég hogy magokot el kárhoztattyák, hanem még okai léznek az magok atyafiók kárhoztattyának, ⁸³³ eszközei léznek az ördög hamiságának. és ők viszik végben annak az átkozotnak tiszttségit. hogy az embereket az bünre vegyék, és az pokolban vessék. nyomorult Cain, számot fogsz adni az te attyád fiának lelkiért., boszu állásra fogja az Istent kérni. ellened, az ki számot fog kérni tölled, az Isten fia azt mondgya. *jaj az embernek az ki által az botránkozás léssen,* ⁸³⁴

Az mi pedig azokot illeti, kik az feslet erkölcsre adgyák magokot. az rosz társaság miat, ezek annál is méltobak az szánásra, hogy ez, az magok fogyatkozásától vagyon. holot minek utánna sokszor intettek volna arra. hogy az iffiaknak semmi nem veszedelmeseb az rosz társaságnál. hogy az miat szokot az jó erkölcs hajo törést szenvedni, és hogy ezt sokszor magokon is tapasztalták üdveségeknek nagy kárával. de még is mind ezek az intések utánis, nem oltalmazák magokot attol az veszedelemtől. holot szabadoson, és félelem nélkül gyakorolnak olyan társaságokot. melyet inkább kéne kerülni mint az halált. oh Istenem micsoda vakság !

Az Isten neviért kérlek fiam, vigyáz erre az nagy akadállyára az te üdveségednek. és el ne veszeseb magadot olyan nyomorultul, nem én intelk erre hanem az sz. lélek. *mennyetek el,*

---

⁸³² noli cibo tuo illum perdere pro quo christus mortuus est. rom. 14.

⁸³³ errantes in errorem mittentes. 2 tim. 2.

⁸³⁴ Matth. 18.

*mennetek el, fussatok ki onnét. és semmi tisztátalant ne illesetek.*⁸³⁵ *fussatok ki babiloniából. és ki ki tarttsa meg az ő lelkét.*⁸³⁶

Halgassad az bölcsset, mely atyai módon int téged. *szerelmes fiam ha az bünösök el akarnak hitetni téged, ne fogadgyad beszédeket. ha azt mondgyák gyere mi velünk, szerelmes fiam ne járd egy uton ezeket. tartoztasd meg az te lábaidot ezeknek ösvényektől. mert az ő lábokkal az gonoszra futnak. és sietnek az vérnek ontására,*⁸³⁷ *az gonoszoknak utokon ne járd, se ne járd az gonoszoknak ösvényeken. vond el magadot attol, és által ne meny azon. térj el arrol, és meny el melölle.*⁸³⁸

II. Articulus

Hogy két dolog ártalmas. az gonoszok társaságában.
az beszéd, és az rosz példa adás.

Az szent lélek tégedet arra int, hogy az gonoszok társaságában két dologtól kel félni, az beszédektől, és rosz példa adásoktól.

Az mi az beszédet illeti, az iránt sz. pal azt mondgya, *ne tévelyegjetez, az jó erkölcsöt meg ferteztetik az gonosz társaságok*⁸³⁹ *meg másut, az haszontalan valo beszédeket meg tiltsad, mert nagyob illetlenségre nevednek.*⁸⁴⁰ sz. jakab azt mondgya. *hogy az nyelv olyan tűz, mely az veteknek tűzét gyujtya fel az lélekben. mely az gyehennának tűzétől van fel gerjesztetve.*⁸⁴¹ sz. david pediglen *hogy az gonoszok nyelve olyan mint az kigyóé, és az aspis kigyónak mérge van az ő ajakokon.*⁸⁴²

Az feslet erkölcsüek bár meg tartoztassák is magokot az beszédben, de az ő rosz példa adások csak ártalmasok. mert *az ki illeti az szurkot meg undokitatik attol. és az ki társalkodik az kevélyel: hasonlo lesz ahoz.*⁸⁴³ *ne tarcs barátcságodot az haragosal. és az dühösködövel. hogy ne tanulgyad az ő utait*⁸⁴⁴ *az ki jár az bölcssekel bölcs lészén, az ki pedig magát társul adgya az bolondokhoz. hasonlo lesz hozájok.*⁸⁴⁵ igen hathatos az iffiak elméjin az példa. az roszakal valo társalkodások, arra viszi őket, hogy barátságért kövessék is őket. óh barátság, mondgya sz ágoston. *mely ellensége vagy az lelkeknek oh elmének vaksága, mely sok rosznak vagy oka. hogy tessél másoknak mikor mondgyák, mennyünk, és cselekedgyük, és akor szegyenlik az szemérmeséget*⁸⁴⁶

hogy pediglen meg láthassad fiam világosan micsoda nyomorult állapotban veti az rosz társaság az iffiakot, halgassad mit mond ugyan ezen szent maga felöl.

Ollyan nagy vakságal vetettem magamot az rosz erkölcsben, hogy szegyenlettem azok elöt kik velem egy idösüek valának hogy ollyan gonosz nem volnék mint ökk, midön hallám tollök ki beszélni vétkeket, és még azokal dicsekedni, én is roszat cselekedém, de nem azért hogy az

---

⁸³⁵ isaiae 52.

⁸³⁶ jerem. 51

⁸³⁷ prov. 1.

⁸³⁸ prov. 4.

⁸³⁹ 1 cor. 15.v. 33

⁸⁴⁰ 2 tim 2.

⁸⁴¹ jacobi 3.

⁸⁴² psalm. 139

⁸⁴³ Eccles. 13

⁸⁴⁴ prov. 22.

⁸⁴⁵ prov. 13.

⁸⁴⁶ o nimis inimica amicitia. et seductio mentis. nulla lucri mei causa. ulciscendi libidine sed cum dicitur eamus. faciamus. et pudet non esse impudentem s. Aug. lib 2. conf 9.

*cselekedetet kedveltettem volna. hanem azért hogy cselekedetemért meg dicsérjenek. micsoda méltob az gyalázatra ez vilagon az rossz erkölcsnél, ? én pedig hogy meg ne gyaláztassam gonoszab akartam lenni, és mikor magamban nem találtam valami hamiságot. akkor ugy tétettem magamot, mint ha valamely vétket meg cselekedtem volna, azért. hogy ártatlanságomért aláb ne becsüüllyenek, és meg ne vessenek, annál is inkább hogy tisztáb életü valék másoknál. ihon minémü tarsakal járék babilonianak széllyes utzáin, heverkeztén az sárban, mint valami jó illatu kenetben.*⁸⁴⁷

Látodé fiam micsoda nyomorult állapotban vala sz ágoston iffiukorában az rossz társaság miat. mind ezekből rettentő nehezen térhete ki, az Istennek csudálatos képpen valo segittsége által. hasonló veszedelemben jaj ! vagy is az örök veszedelemben esel. hogy ha az rossz társaságot jó idején el nem kerülöd.

III Articulus

Hogy négy féle rossz társaságot kell el kerülni.

Először. Irtozál fiam azoknak társaságoktól. kik nyilván valo rossz erkölcsüek. szabad életuek. Istentelenek. és azoktól kik még az leg nagyobb vétket is el nem titkollyák. ugy mint az kik szemérmetlenek. esküvök, részegesek. kik még dicsekednek ezekben. valamint az bölcs mondgya. *kik örülnek rossz cselekedeteknek, és dicsekednek Istentelenségeken.*⁸⁴⁸

2 kerüllyed valamint az mérget. kik még csufságot üznek az jó erkölcsből, kik téged az bünre ösztönöznek, mind pedig azokat kik rossz beszédüek, ha szinte nem rossz erkölcsüek is, mert az rosszrol valo beszélgetés akár kitől légyen de ártalmas., és az ereje veszedelmes, mert vétket bocsát az sziviben annak, ki azt örömet halgattya.

3. kerüllyed azoknak társaságokat. kik magokot el titkollyák. és nyilván noha az vétekre nem sürgetnek is, de ugyan csak az Isteni szolgálattól el forditanak. ugy mint az imádságtól: az szentséghez valo járulástól. azt fogják mondani hogy néked ezek nem szükségesek., hozád nem illendök, most annak ideje nincsen, más dolgod is vagyon, és hogy jobban az elmédet arról el fordithassák, hejában valorol beszélnek, az mulattságokrol. el mult időkröl, az ilyen társaság fiam igen ártalmas noha nem tettzik.

4 Azoknak az iffiaknak is kerüllyed társaságokat. kik restek. henyelök, kiknek semmi hivatalyok nincsen, ha szinte vagyon is, de azt rosszul viszik végben, az illyek példáját ha követed henyélésben esel. beszédekkel el hitetnek. azt fogják jovallani hogy dolgodot, hivatalodot hadgyad félben, magadot mulasad, arra tanyitanak hogy az játékot szeresed, az vendégséget, musikát, tántzot. ezekből meg más állapotokban is vetnek tegedet. vigyáz hát ezekre, és abban bizonyos légy, hogy nem lehet veszedelmeseb társaságban az illyennél.

Végezetre fiam emlékezel reá arra. hogy vagy hamar, vagy késön, de az Isten haragja az gonoszra szál. láthato, vagy láthatatlan képen, azt mondgya az bölcs, *az Istenteleneknek gyülekezetekben tűz gyulad fel. és az versenyes nemzettségekre harag gerjed fel.*⁸⁴⁹ meg másut. *hogy az bünösöknek utok jóllehet kövel rakot meg, de annak vége az pokolnak melysége*⁸⁵⁰. nyomorult az az kit meg intenek, még is el nem kerüli az veszedelmet. *távozál el az hamistól.és az bün. el tér te tölled*⁸⁵¹

---

⁸⁴⁷ S Augst. lib. 2. Conf. Cap. 5.

⁸⁴⁸ prov. 2.

⁸⁴⁹ Eccles. 16. v. 7.

⁸⁵⁰ Eccles. 21 v. 11

⁸⁵¹ Eccles. 7. v. 2.

Hetedik Rész
Az hetedik akadályja az iffiak üdveségeknél.
az henyeléstől vagy

K. Az időnek hejában való elvesztése, ártalmas-e az iffiaknak ?

F. fiam ez az akadály legellenkezőbb az üdveségednél. mert ez neveli és táplálja az többit is, az henyelés oka az tudatlanságnak, ez okozza az engedetlenséget. mert az henyelő elme nem örömet tanul. az munkától még előre fél, el hitetvén magával hogy eleget tud. az oktatást, és az tanácsot bé nem veszi. azért hogy annak követését el kerülhesse. azt mondgya az írás, *hogy bölcsenek láttatik az rest az maga szeméi előtt, hogy nem mint hét bölcs, kik az okoságra intenék ötet.*⁸⁵² ez az annya az álhatatlanságnak is. *az rest akar is, nem is*⁸⁵³ ma egyet akar, holnap mást, ma jot akar, holnap azt meg változtattya, ez is az oka hogy szégyenlik az jót. mert lágyan kívánnják az jó erkölcsöt el érni, *az félelem lágyá teszi az restet*⁸⁵⁴ az rossz társaságnak, és az veszedelmes mulatásnak keresését, csak az resztség okozza, egy szóval ez okozza rend szerént az tisztátalan vétkeket is. mely anyi iffiakot vesz el. és nincsen olyan vétek. olyan bünre való alkalmatoság, az melynek az resztség nem volna oka ugyan azért is mondgya sz. bernárd. hogy az resztség *minden kísérteteknek és rossz gondolatoknak. tisztátalan helye, az rossz beszélgetésnek annya. az jó erkölcsnek mostoha annya. élő embernek koporsoja és minden rossznak moslékos helye.*⁸⁵⁵

oh kedves fiam nem méltó-e az, az szánásra. hogy ez az vétek. az mely kut feje anyi vétkeknél, oly közönséges-e az iffiak között, és mint egy természeté vált benne, mennyit nem látz olyat, ki csak henyelésben tölti az időt, és az dolgot, valamint az halált kerüli, semmi tisztességes állapotban magokat nem foglalják. ha valamihez kezdenek is abban hadgyák. vagy is azt rosszul viszik végben, csak az magok mulatását keresik, és szeretik, az játékot, sétálást, az jól lakást, ezek leg nagyobb foglalatoságok nékik.

Ettől vagy hogy olyan fel fordult életet élnek. ez is az oka hogy az jó erkölcsöt nem kedvelik. az leg szükségeseb igazságokban tudatlanok, az Istent el felejtik, és az üdveséget. ettől vagy az rossz társaság, ebből származnak minden rossz hajlandóságok. az mellyek erőseben nőnek az lélekben, mint valamely jó kövér földben az fü. attól is vagy hogy egész életekben haszontalanoká, és henyelőké maradnak. mivel iffiúságokban el mulatták valamely jó dolgokban foglalni magokat. nem is beszéllek azokról az vétkekről, az mellyekben az henyelés vetette őket. és az melyből ki sem térnek soha.

oh adná Isten, hogy olyan könnyű volna. ki irtani az iffiak elméjiből ezt az tunyaságot. az micsoda könnyű meg mutatni nékik ennek veszedelmes voltát. de ez az feslet erkölcs oly igen meg hatotta az ő sziveket, hogy még nem is akarják meg üsmérni micsoda rosszat okoz az nékik. azért, hogy ne kényszeríttessenek azt el hadni. az bölcs mondgya. *oh! te rest, meddiglen fekszel, mikor kelsz fel álmodból. miglen fekszel álmodozásokal, azon közben el jő, mint az gyors uton járo. az te szegénységed, és az te szűkölködésed. mint az fegyveres ferfiu*⁸⁵⁶

---

⁸⁵² prov 26. v. 16.

⁸⁵³ prov. 13 v. 4.

⁸⁵⁴ prov. 18 v. 8.

⁸⁵⁵ omnium tentationum et cogitationum malorum et inutilium sentina. mater nugarum noverca virtutum. mors animae. vivi hominis sepultura. sentina. omnium malorum s. bern serm. ad frat. de monte dei.

⁸⁵⁶ prov. 6.

kedves fiam nyisd fel szivedet erre az beszédire az sz. léleknek. és üzed el onnét az resztséget. erre valo nézve, ezeket az intéseket adom elődben. az mellyeket gyakorta figyelmeteséggel kel el olvasnod.

Először. tud meg azt, hogy minden emberek az munkára jöttek ez világra. az Isten arra rendelvén őket, még világ kezdetekor. *az te orczádnak veritékivel egyed az te kenyeredet. még nem földé léssesz, mert abbol vétettél*⁸⁵⁷ ha pedig ment akarsz attol lenni, kívánván könnyü életet élni. ugy az Isten akarattya ellen jársz, meg bontod az rendet mellyet szabot., micsoda okod vagyon. abbol az közönséges és igazságos rendből magadot ki venni, mivel ő móg abbol senkit ki nem vett. ha pediglen okod nincsen, micsoda bizodalomal maradhatz tunya életedben. ?

2. ha az emberek arra kötelesek hogy egész életekben dolgozanak. iffiukorokban arra még kötelesebek. mert az iffiu. ha nem foglalatoskodik iffiukorában valamely tisztéséges munkában. sok feslet erkölcsöt és ros szokásokat fog gyűjteni, mellyek holtig meg maradnak. azért. mert az iffiuság idejében, alkalmasab az elmét gyakorlani, és az joban formálni. ugy abban az időben is lehet valamely hivatalban lépni. mert ha egyszor az idő el vész, azt helyyre nem lehet hozni, az el mult idő, viszá nem jö.

3. Gondold meg azt, hogy az iffiuságodnak el vesztet drága idejét, keservesen meg fogod még bánni. midön észre veszed magadban. alkalmatlan voltodot az jó dolgokra. valamint illyeneket sokakat látz, ezt most nem hiszed, de még meg fogod azt érezni, akoron pedig késő. lesz.

4. Ha mostanában nem gondolsz is aval, hogy még azt meg fogod bánni, de nem irtozolé attol, micsoda számot fogsz adni az Istennek az te iffiuságodnak roszul el töltöt idejiért ? akor az rettentő itéletkor az egész életed elődben tétetik. mind részenként. az leg első kérdés az lészen, hogy mi képen töltötted az iffiusagodnak idejit. ? mit felelsz erre az kérdésre, őt elődben adgyák. hogy abból micsoda rendeletlenségek következtek, minemü tudatlanságokat okoztak néked, micsoda vétkeket cselekedtetet veled, micsoda feslet erkölcsökben ejtet, mit fogsz felelni midön ezeket fogják az szemedre hánni, és ha semmi mentséged nincsen, oh' micsoda itéletet nem várhatz magadra

5. Mennyi lélek vagyon pokolban. kik meg üsmérik, hogy kárhozattyoknak eredete, az iffiuságok idejének, roszul valo eltöltésitől vagyon, ha az te időből remelhetnének egy szem pillantásni időt, oh Istenem mit nem cselekednének annak meg nyeresiért. hogy azt hasznoson tölthetnék, leheté nyomoruságokkal nem gondolni, és károkön nem tanulni, és el nem kerülöd azt az nyomoruságot az melyben estek tunya életekért.

Oh edes gyermekem kénszeritlek azért az szeretért az mellyel tartozol lenni üdveségedhez, hogy el kerüllyed az resztséget, mert ez leg nagyob akadállya üdveségednek, hogy el kerülhessed két dologra vigyáz, először, végy magadnak olyan tisztéséges foglalatoságot. az melyben töltsed egész iffiuságodot. másodsor, arra vigyáz, hogy hejában ne heverj, mindenkor valamit munkálkodgyál, vagy az mi az hivatalodot illeti, vagy olvass. vagy ha magadot mulatod is, ugy légyen hogy mindenkor háláadás kövese, mert az ördög mindenkor azt az alkalmaságot keresi az kísértetre. hogy henyélve tallályon, azért kövesed sz. hieronimusnak ezt az szép tanácsát. *munkálkodgyál mindenkor valamit hogy az ördög mindenkor foglalatoságban talállyon.*⁸⁵⁸

---

⁸⁵⁷ Genes. 3.

⁸⁵⁸ facito aliquid operis ut te semper diabolus inveniat occupatum.
s. hiero epist ad rusticum.

Nyolczadik Rész
Az nyolczadik akadály, az szemérmertlenségétől
vagyon

K. leheté nagyob akadály, az tisztátalanságnál ?

F. fiam. nem lehet se nagyob, se veszedelmeseb, se közönségeseb akadály az tisztátalanságnál, azt jól meg gondolván, lehetetlen azt ne mondgyam az prophétával, *oh ha valaki az én fejemet vizeké változtathatná, és az én szemeimet köny hullatások kut fejévé, hogy éjel napal siratnám az én népem veszedelmit.*⁸⁵⁹ mivel kedves fiam kinek lehetne azt tekinteni mennyi sok számu iffiakot tart szolgálattyában ez az vétek. micsoda rablást cselekszik az lelkekben. mennyi szamtalan sok vétket cselekedtet vélek, minémü rendeletlenségben veti őket, üdveségeket micsoda veszedelemre veti. és az örök kárhozatra, mondom kicsoda tekinthetné ezt az sok veszedelmet. hogy az szive meg ne esnék mind ezeken, és szánakozás nélkül lehetné őket meg nem inteni az veszedelemtől, és nem segiteni hogy azt el kerüllyék, holot micsoda vakságal sietnek arra ? annak okáért kérlek fiam függeszed az elmédet ezekre az elmélkedésekre amelyeket elődben adok. hogy vegyed eszedben micsoda irtozásal kel lenned ehez az vetekhez. mint az te üdveségednek leg nagyob ellenségihez, es az mely ha nem vigyász. oka lesz minden bizonyal el veszésednek

I Articulus

Hogy az tisztátalan vétek, leg nagyob ellensége
az iffiuságnak. és hogy az egyedül, több iffiakot
kárhoztat el. mind sem minyáján az töb vétkekk.

Adná Isten hogy ezen mondásom inkább álom volna mint sem igazság. és ugy lehetne abban kételkedni, valamicsoda igaznak kel azt tartani, de az minden napi proba meg mutattya két dologban, hogy nem lehet abban kételkedni. 1 hogy nagyob része az iffiuságnak az alat az vétek alat vagyon. 2. hogy azok között kik erre az vétekre adgyak magokot. sokan vannak kik más féle vetekre nem hajlandok.

Először. nem méltó az, az szánakodásra. hogy az életnek, leg ártatlanab ideje ugy meg légyen rontva, és az anyaszent egyháznak leg diszeseb része gyaláztatva evel az fertelmes vétetek, elig kezdenek az iffiak eszesedni hogy ez az vétek kezdi őket ostromlani, elméjekben lopja magát, erőt veszen kívánságokon. el foglallya gondolatokot. azután szivekben fel gerjeszti az tisztátalan szeretetnek gyönyörüségit. az mely nevedkedvén az idővel. ugy anyira erőt vészen, hogy nehéz azt el oltani.

Ez egy részint az természet meg romlásatol vagyon; az mely hajlando az roszra. az mint az szent irás mondgya.⁸⁶⁰ más részint az iffiuságnak természetitől vagyon. holot az testnek gyengesége, és az vérnek melegsége, hajlandobbá, és érzékenebé téski őket arra az vétetekre, azért is mondotta egy pogány philosophus. hogy az mértékletlenség. az iffiak vétke, egy részint az ördög hamiságától is vagyon, ki az embert olyan felől ostromollya. az hol leg gyengéb. az testnek gyarloságát veszi elő hogy az elmét az maga birtoka alá vethesse. azért is mondgya sz. hieronimus, hogy az gonosz lélek tudvan az iffiuságnak fel buzdulását. mesterkedik azon hogy fel gerjesze szivekben az tisztátalan szeretetet. gerjesztvén fel benne sebeseb és kegyetleneb egő kementzét, mint sem az mellyet készitetet volt az babiloniai király

---

⁸⁵⁹ jerem. 9.

⁸⁶⁰ Genes. 8. v 21

az három ártatlan iffiunak, mivel az csak az testnek árthatot. de az másik oly tüzet készít az lélek számára mely soha el nem fog aluni ⁸⁶¹ .

Oh kedves gyermekem hajol meg tekintyük micsoda meg romlot szokások vannak az iffiak között, elége nem szánhattuk őket, de az mi leg nehezebb, az, hogy csak az tisztátalan vetek annak az oka. mivel az bizonyos hogy sokak vannak olyanok., kik nincsenek más vétkek alá vettelve, ha szinte vannak is benne más féle fogyatkozások., de mind attól az vétkektől származnak, az melyektől ha meg szabadulhatnának, tiszta és ártatlan életet élnének, ellenben pedig, azok, az kiket meg győzött ez az tisztátalan indulat, tele hamisággal való életet élnek. és minden nap új vétket, és rossz szokásokat szednek magokban, olyan nyomorult állapotban vetik magokat. hogy gyakorta az penitencia tartásra alkalmatlanok. nyomorult vetek mért vesztet így el az iffiuságot olyankor. az mikor az üdvességnek uttyában kezdenek lépni, leheté hogy el ragadgyad az Istentől annyi sok szép lelket, kik ártatlanságban élnének, és az azokat az rossz kívánságnak. az ördögnek, és az örökké való tüznek áldozad, oh' átkozot tisztátalan vetek, kicsoda az, az ki téged ugyan érdemed szerént meg utálljon ? fiam olvasd figyelmeteséggel az mi következik.

II Articulus

Hogy micsoda keserves dolgok követik az tisztátalan vétket.

Az auctor ki az *de bono pudicitiae* nevű könyvet írta, az kit is sz Cyprianusnak tulajdonitnak. keservesen írja le, micsoda szerencsétlenségek követik ezt az vétket, mondván. *az szemérmertlenség olyan utálatos indulat, mely nem kiméli se az testet. se az lelket. mely tellyeséggel az embert rabjává tészí az tisztátalan szeretetnek, mely eleinte kecsegteti ötöt, hogy az szívet meg nyervén, az után jobban el vesztessze. mely el fogyasztya az jóságot az szégyenel együtt, mely fel indittya az rossz indulatot mértékletlenül, mely semmivé teszi az jó lelki üsméretet. mely az penitencia nem tartásnak annya, veszedelme és romlása. az élet leg szob részinek.* ⁸⁶² . az az, az iffiuságnak

félre tészem azt micsoda kárt teszen ez az vétkek az testben, az becsületben, és az jóságban, hanem csak azt adom elődben, micsoda veszedelmet szerez az lélekben.

Először, az Isten félelmit, és az jó hajlandóságokat el törli az iffiakban, mivel sok jól neveltetett iffiakot látunk olyanokat kik eleinte az jó erkölcsre vonszanak. az vétket utállják, az jora hajlandók. és az Isteni félelem úgy tétzik mint ha vélek születet volna, azért ebben az állapotban meg is maradnak mind addig, valamég az tisztátalan vétkekben nem esnek. de mihent az meg győzi szíveket. azonnal ki üzi ezeket onnét, elsőben az gondolat megyen bé, az gondolat azután rut kívánságá válik. az kívánság az szemérmertlen cselekedetre viszi, ötöt, ezek az vétkek meg szaporodván, el rontják minden jó hajlandóságokat. mindenek más képen tétzenek nekik mint sem az előtt, az vétkek nem láttzik már nekik olyan nagyoknak. ahoz hozá is szoknak. és olyan az ki az előtt irtozot egy halálos vétket cselekedni, azután semminek tartya

---

⁸⁶¹ . adversum juvenes et puellas aetatis ardore nostis noster abutitur et inflainmat rotam nativitatis nostrae haec sunt ignita diaboli jacula quae simul et vulnerant et inflammant et a rege babilonio tribus pueris praeparatur. s hiero epist ad demetriadem

⁸⁶² impudicitia semper est detestanda obscoum ludibrium reddens ministris suis nec corporibus parcens. nec animis debellatis propriis moribus totum hominem. suum sub triumpho libidinis mittit blanda prius ut plus noceat dum placet. exhauriens rem cum pudore. cupiditatum infesta rabies. incendium conscientiae bonae. mater impenitentiae, ruina melioris aetatis. auctor libri de bono pudicitiae.

százat cselekedni, ha egyszer meg győzi ez az rut indulat. oh Istenem micsoda változás, és micsoda fel fordulása az lelki üsméretnek.

Az második ereje ennek az véteknek. az hogy. meg utálja az jó erkölcsöt, a szent és üdveséges dolgokat, azt ki nem lehet gondolni micsoda gyűlölséggel vannak azok, kik ez alatt az vétek alatt vannak, mindenhez. az mi az üdveséget illeti, az imádság unalmas, az szentségeket meg vetik, az Isten szava nekik nem használ, az Istenes könyveknek olvasását nem is szenvedhetik, az nem csuda fiam hogy az kin hideg lelés vagy. az ételt nem kívánja, sőt még minden keserűnek tetszik neki. hasonló képpen az ki egyszer az tisztátalanságnak forró hideg lelésiben esik, izetlennek találja az szent dolgokat. és az mi üdveségre vezetné. mert el hatván szívét az testi tisztátalan szeretet. nem engedi neki hogy meg izelítse az jó erkölcsnek édeségit. valamint szent pál mondja.

⁸⁶³ Harmadik ereje ennek az véteknek, az elmének meg vakulása, az melyet meg gátol ez az vétek, hogy meg különböztethesse az jót az rosztól, és igaz ítéletet tehesen. mert lehetetlen hogy meg ne légyen romolva az olyan elmének ítélete, ki ez alatt az rosz indulat alatt vagy. és hogy ne ítéljen igazságtalanul az szent dolgokról. ehez az vétekhez való ragaszkodás, azt hiteti el véle, hogy az nem igen nagy vétek, (mert rend szerint az hajlandóságunk szerint teszünk ítéletet:) el hitetvén azt is véle, hogy abból ki térhet mikor neki tetszik, meg homályosítja az elmét hogy által ne láthassa rosz végét, és az nyomoruságot mellyel jár ez az vétek, az Isten ítéletéről való emlékezetet az elméből el távoztattya. és azon is igyekezik hogy azt magából ki vethesse. szabadabban vétkezhessék azután. valamint az két undok öreg emberek felől mondja az írás, kik susánát akarák meg rontani, *el fordították szemeket. hogy ne látnák az eget. és hogy ne is emlékeznének meg az Isten ítéletéről.* ⁸⁶⁴ . látodé fiam. az szemérmertlenségnek. ez az szokása hogy meg vakította az elmét. és önnön magát is meg vakította. meg fojtván magában az jó gondolatokat. hogy bátrabban vétkezhessék.

4. Az elmének vakságából származik az kevélység. mely nem engedvén meg az elmének hogy az maga jóvát meg üsmérhesse az jó oktatásokat meg vetteti véle. az intéseket semminek hajtya. az leg üdveségeseb tanácsokat neveti. az mennyiben az iffiu elme lágy es hajlando erre az vétekre. annyiban kemény az jó intésnek bé vételire. az bölcs azt mondja. *az bölcs ember, az beszédet halgattya. dicséri azt, és magának meg tartya. ha pedig az bujálkodo hallotta azt. nem kedvelli. és még háta megí veti azt* ⁸⁶⁵

5. Az ötödik ereje ennek az véteknek, az akaratnak. az roszban való meg keményedése. mert valamint az vétek szaporodik, az lelek is ahoz képest szokik ahoz, és abban meg keményedik. annyira hogy semmi attól el nem vonhattya. az hihetetlen volna, hogy ha csak minden nap nem látnok. hogy azok kik ez alatt az vétek alatt vannak micsoda ostobáká, és meg általkodottoká lesznek, minden jora alkalmatlanok az Isten kegyelmének beszédére süketek, az Isten igazságának fenyegetésit. és ostorozását, csak álomnak tartják, bizonyosság az lőt két veje. kik semminek tartották midőn intené őket hogy mennének ki sodomából. ⁸⁶⁶ azoknak példájok, az kiket az Isten keményen meg büntetett ezért az vétekért. az rajtok nem fog, azok az szerencsétlenségek, mellyek történnek magokon hasonlokon. az elméjüket meg sem hattya, annyira meg is birta őket az az, irtoztato fajtalan indulat, hogy semminek ereje nincsen hogy őket attól el fordithassa, azért is mondja sz. agoston. *hogy az gyönyörüsége az tisztátalan indulatnak, olyan volt mint lántz, mely ötöt kötve tartotta. az melynek is zörgése ugy meg süketitette vala. hogy az Isten kegyelmit nem is halgathatta. azután azt mondja. hogy ez az*

⁸⁶³ animalis homo non percipit. ea quae dei sunt. 1 cor. 2.

⁸⁶⁴ . Daniel. 13.

⁸⁶⁵ Eccles. 21

⁸⁶⁶ Genes 19.

*sükettség kevélyiségiért való büntetés vala. mely ötet el távoztatta az Istentől.*⁸⁶⁷ *oh mely nyomorult állapotban jut az lélek, az szemérmertlenségért.*

6 Az tisztátalan véteknek, mind ezen az veszedelmes uttyain kívül is, még vagyon egy, az mely önnön maga az veszedelem. az többi is ebben szolgálnak., az pediglen, az halálos vétekben való halál, ez az, veszedelmeknek veszedelme. és minden nyomoruságoknak nyomorusága. sokszor okozta ezt az veszedelmet ez az utálatos vétek, szüntelen is tölti az poklot számtalan roszul való holtakal. az mellyet ő okozot azoknak kik ötet követték. némelleyek azok közül oly hirtelen való betegségben estenek. hogy se idejek, se modgyok nem volt az penitentzia tartásra. némelleyek olyan történetből holtak meg, hogy meg nem gondolták halálokot. mások pediglen. akaratal meg általkodnak. és meg keményednek az vétekben. az Isten el hagyván őket halálok oráján, mivel ők is el hadták vala ötet életekben. halgassad mit mond az irás. tarsd meg sz. péternek ezeket az szavait. *novit Deus pios de tentatione eripere, iniquos vero igni reservare cruciandos.*⁸⁶⁸ . *tudgya az ur mostan is az hiveket meg szabadítani, az kisertetből, az hamisakot pedig az ítélet napjára az büntetésre meg tartani.* de micsoda hamisakot büntet meg leg inkább. *mindenek felet pedig azokat, kik az testet követvén tisztátalan kivánságban járnak, de mi követi őket. de ezek mint az oktalan állatok. az ő magoktól talált romlásban. el vesznek. hogy el vegyék az hamiságnak jutalmát.* meg hálnak romlásokban, mint az oktalan állatok, el vesznek tisztátalanságokban. el vévén ekképpen az igazán való büntetések, mellyeket meg érdemlettek vétekekért, oh édes gyermekem. leheté hogy ezek az szavai az szent léleknek veled meg ne utáltassák, azt az utálatos vétket, kérlek hogy olvasad figyelmeteséggel, és tarsd meg elmédben, az következő példákra pedig jól reagálj.

III Articulus

példa Az szerencsétlenül való halálokról azoknak,
kik erre az tisztátalan vétekre adták volt
magokot.

Az szent irás erről elég példát ad előnkben. némelleyekről már beszéltünk, nézd meg az első szakaszban, az 6 részt,

Az fő pap héli ket fiának, szerencsétlenül való halálok. nem csak ő igazságtalanságokért történék, hanem az ő tisztátalanságokért is,⁸⁶⁹

Ammon, az Dávid fia, az ő tisztátalanságáért szerencsétlenül hálta meg, az ő battya absolon keze által,

Absolonon az Isten büntetése, nem csak az ő apja ellen való fel támadásáért vala hanem az ő utálatos és botránkoztató cselekedetiért is szálla reája⁸⁷⁰

Mit mondgyunk fiam salamonról. az ki mindenkéül bölcses vala, az Isten ötet szerette. és minden kivánsága szerént kedveze nekie, de az tisztátalan szeretetre adván magát, azért is az bálványozásban esék, az melyből nem tudgyák bizonyoson ki térésit, és az egész világot kételkedésben hagyá üdvesége felől, oh. mely rettentő példa.

---

⁸⁶⁷ *obsurdueram stridorae catenae mortalitatis meae. poena superbiae animae meae. et etiam longius à te.*

Conf. lib 2. C. 2.

⁸⁶⁸ 2 petr. 2.

⁸⁶⁹ 1 reg. 2. v. 22.

⁸⁷⁰ 1. reg. 16.

Az özön víz elborítván az egész földet. tizen hat száz esztendővel teremtése után, annak is az első oka az tisztátalanság vala. mert ez az vétek annyira meg rontotta vala az emberi természetet,⁸⁷¹ és az Isten haragját arra vivé hogy el veszteszené az özön vizek ugyan azon természetet. az ő kezeinek legszeb munkáját, hogy az vizekben el óltsa az tisztátalan szeretetnek lángját, az melyel valának közönségesen fel gyuladva⁸⁷²

Az özön víz elig mulék el, hogy ez az vétek ismét fel kezdé gyuladni, és az Isten igazságát arra vivé hogy más irtoztato büntetésit küldené sodomára, és gomorára, mivel az ő undogságok meg telvén boszu állást kérenek az égből⁸⁷³ az Isten látható képpen bocsáta tüzet reájok, mely porrá tévé nem csak az embereket, és az városokat, hanem még az környül lévő földet is.⁸⁷⁴ az mely ma is annyira füstöl, hogy feléje sem lehet menni,⁸⁷⁵ hogy például légyen az ezután valoknak, és az szemérmetlenek had tanulják meg, hogy az tisztátalan tűz, mellyel égetni hadgyák magokat. más tüzel büntetődik meg, az mely mindenkor égetni fogja őket, és soha el nem fogyaszttya.

Ezekhez az szent írásból való példákhoz, többet is adhatnék. más historiakból. de csak kettőt hozok elő.

Az első szent gergely adgya előnkben az ő beszélgetésiben, mondván, hogy az ő idejében vala egy chrysorius nevü elő kelő igen gazdag ember, az ki is szintég olyan tele vala rossz erkölcsel, valamely igen bővölködöt az gazdagságokban. de főképpen az tisztátalan életben éle, az Isten végít akarván szakasztani vétkeinek, mellyeket egy másra gyűjte minden nap. azért nagy betegséget bocsáta reája, az melyben is meg hala. de irtoztato halálal, mert midőn már az végén volna. igen sok rossz lelkeket látá körülötte, az kik mellette forgolottak, mint ha el akarnák pokolban vinni, ő azonnal reszketni kezdé. sárgulni, és szomorúan kiálta segítségét. minden felé forgolodot. hogy ne láthatná őket, de mindenkor az szemei előtt valának, sok küszködések után, érezvén hogy szorongatni kezdék azok az lelkek. irtoztato⁸⁷⁶ képen kezdé kiáltani, mondván, szünnyetek meg holnapig, szünnyetek meg holnapig, és ebben az kiáltásban. el ragadtaték lelke. oh ! irtoztató szemérmetlenség !

Ha ez rettentő példa, az másik még nagyobb. ezt gerson jános az párisi Cancellarius szedte ki az Cantipreus tamás püspök írásából. az ki is írja hogy szemeivel látta volna ezt az példát.

Azt mondgya hát az püspök, hogy midőn még iskolában járó gyermek volna. egy fő renden lévő iffiuval barátságot vete. az kiben minden féle jó erkölcsök fel találtattak. de szerencsétlenségire olyan gonosz elmének esék társaságában. az kinek beszédi fel gerjeszték benne az tisztátalan szeretetet. az mely egy kevés idő alatt minden jó hajlandóságát meg változtatá néki, és minden féle vétkekben veté. az ő jó akarói gyakran intették. az püspök magais sokszor intette hogy térne viszá az jó utra. de mind ezeket meg veté, az Isten például adá azoknak az iffiaknak. kik olyan vaksággal mennek erre az vétekre. mert az mint egy éztaka alut volna. egyszers mind nagy ijedtség fogá el. az melyben kiáltani kezdé. az egész háznál lévő emberek arra fel ébredenek. és hozzá futának, kérdvén hogy mi lelte. de egy szót sem szolhata. hanem csak kiáltozék. mindgyárt papot hívának. az ki arra inté hogy az Istenről gondolkodgyék, és kérje büneinek bocsánattyát. de csak hejában, midőn pedig az pap sokáig intené, az iffiu, hozzája fordula, reaja néze, és el fordult szemekel keserves szokál mondá az

---

⁸⁷¹ Genes. 7.

⁸⁷² Genes. 19.

⁸⁷³ Genes 18.

⁸⁷⁴ Genes. 19.

⁸⁷⁵ sap 10.

⁸⁷⁶ inducias vel usque mane, inducias vel usque mane

papnak. jaj annak aki engemet. az roszra vezetet. csak hejában hívom az Isten segittségit, és kegyelmét. látom az pokol meg nyilt hogy engem magában vegyen

Ezekre az szokra az kik mellette valának. kiálták néki, hogy magát ajánlya az Istennek. de ő más felé fordulván, és kiáltozván, kétsésgben valo esésben. nyomorultul meg hala.

fiam erre az példara ne rettegjeneké azok kik arra az vétekre adták magokot. fő képen az iffiak, az kiket tekint ez az példa, tanullyák meg, mint kel kerülniek ezt az veszedelmes vétket, és micsoda vigyázásal kel el kerülni az olyan rosz elméknek társaságát, kik meg rontanak másokot tisztaságokban

IV Articulus.

Hogy micsoda modal kel az tisztátalanságot
meg orvoslani, és hogy még eleinte kel
ennek ellene állani

Minek utánna elődben adtam volna az nyavalyát, orvoságot is kel adnom, és olyan modot. hogy meg oltalmazhassad magadot attol az vétektől.

Először, meg kel azt előznöd, és még eleinte kel ellene állani, minek előtte az szivedet meg gyözte volna.

Ez fiam igen nagy orvoság az vétek ellen, főképen az iffiuságban, mert mivel hogy ezt nem követik, nagyob része az iffiaknak annyira el is merülnek ebben az vétekbén. hogy hietetlen valo nagy munkával térnek ki abból. arra pedig igen vigyáznak. mind lelki. mind testi betegségekben. hogy az orvoságokot eleinte adgyák bé.

*Principis obsta. seró medicina paratur.
Cum mala per longas. invaluere moras.*

hogy ha ezt szükséges követni az testi. és az lelki betegségekben. még szukségeseb az tisztátalan vétekbén. mert könnyen nevededik és könnyen gyarapodik.

Az szent attyák ezt mindenek felet jóvallyák. halgassad mire tanyittanak.

Szent Cyprianus azt mondgya, hogy még eleinte kel az ördög kísértetinek ellene állani, mert más képen cselekedni, olyan mint ha kebelünkben egy kis kigyot nevelnénk, mely ha nagy lesz, árthatni fog annak ki azt nevelte.⁸⁷⁷

Szent hieronimus mondgya. hogy az ördög olyan mint az csuszo kigyó, mivel az ki azt akarja hogy az kigyó valamely hasadékban ne mennyen. azon igyekezék hogy az fejét bé tenni ne engedgye. mert azután az egész testit utánna vonnya. szintég ugy az ördögöt is meg kel gátolni még az első kísértetiben, hogy az lélekben ne mennyen az vétekel. mert ha ellene nem allasz. az szívedben lopja magát. és ha egyszer bent van, őt uralkodni is fog⁸⁷⁸.

---

⁸⁷⁷ diaboli primis titillationibus obviandum. nec foveri debet coluber. donec in draconem formetur, auctor lib de jejun apud cypri.

⁸⁷⁸ diabolus serpens est labricus cujus capiti hoc est primae. suggestioni si non resistitur. totus in interna Cordis. dum non sentitur. illabitur S. hier. in Capite 9. Ecclesiast.

Szent Gergely pedig azt mondgya. hogy az tisztátalanság, meg gyul az lélekben, valamint az szalma. az mellyet hamar ha el nem oltanak. mindent meg éget. az tisztátalanságnak is tüze hasonlo az lélekben, az mellyet sokszor meg sem lehet orvosolni ⁸⁷⁹ :

Halgassad fiam ezt az szép intésit szent bernárdnak, mondván, hogy vedd ki az rossz gondolatot még mikor kezdődik, és el fog hadni, az mely rossz gondolatot kinem vetnek, az, gyönyörködtetést okoz. az gyönyörködtetésből akarat leszen. az akaratot. az cselekedet követi, az cselekedet szokásá válik, az szokás szükségé, az szükségből halál leszen. és valamint az kis viperák meg ölik az annyokot midön még benne vannak. hasonlo képen az rossz gondolatokat is ha szivünkben hadgyuk. halált adnak nekünk ⁸⁸⁰ .

A szentek azért jóvallyák ezeket nekünk. mert könnyeb eleinte az tisztátalan vétkek ellen állani. és igen nehéz pedig meg győzni, midön egyszer meg rögzöttek, és sokáig tartó szokásból meg erősödtek

V Articulus

Hogy el kel kerülni, az tisztátalanságra való
vivő okokat.

Az második orvoság az tisztátalan vétkek ellen, az hogy szorgalmasan el kerülyed az arra vivő okokat. és alkalmatoságokat. mert az ki azt akarja hogy az tűz el alugyék. ne tegyen fát reája, az ki pedig az rosszra vivő alkalmatoságokat nem kerüli, lehetetlen hogy abban ne essék. valamint az sz. irás mondgya. az ki az veszedelmet szereti, el vész abban. ⁸⁸¹

Leg első ók az melyet el kel kerülni, az henyélést, ez annya minden rossznak, az mint már meg mondottuk. ez nyitgya meg az ajtot az rossz gondolatoknak. és az tisztátalan kivánságoknak, az mellyek is egyik az másikára szaporodnak az rest elmében, és az kik számtalan vétket követetnek véle, sz bernárd azt mondgya. hogy az tisztátalanságnak nincsen job ideje meg lopni az embereket mint az henyélésben. nagyobb sebeségel is égeti azokat. kik ebben az vétkekben alusznak ⁸⁸² . még az pogányok is azt tartották.

*Otia si tollas. periere Cupidinis arcus.
Contemptae que jacent. et sine luce faces,
quaeritur egistus. quare sit factus adulter. ?
in promptu Causa est. desidiosus erat.*

Vigyáz erre fiam, mert ez igen nagy oka az tisztátalanságnak. minden tehetségedel kerüld el azt. és ne légy soha valamely foglalatoság nélkül, főképen mikor egyedül vagy.

Az második oka az tisztátalanságnak. az mértékletlenség. az italban, és az ételben, az melyel lehetetlen az tisztaságot meg tartani akár micsoda korodban légy. de főképen iffiukorodban, mert ebben az korodban, azon kívül is az vér forván benned, fel gerjeszti annál inkább az tisztátalan kivánságokat. az külső okok még inkább segittik, halgassad mit mond sz

---

⁸⁷⁹ quid est libido nisi ignis, quid virtutes nisi flores. quid item turpes Cogitationes nisi paleae. quis autem nesciat quia si in paleis ignis negligenter extingvitur. ex parva scintilla omnes paleae accenduntur. S. Greg. expos. in C. 15. 1 reg. lib 6.

⁸⁸⁰ in initio cogitationis iniquae. repelle. et fugiet a te. cogitatio prava. delectationem parit. delectatio consensum. consensus actionem. actio consuetudinem. consuetudo necessitatem necessitas mortem. sicut vipera afiliis suis in utero positis lacera perimitur. ita nos cogitationes nostrae. intra nos nutritae occidunt. S. bern. lib de interiore domo.

⁸⁸¹ Eccl. 3.

⁸⁸² luxuria cito decepit homines otio deditos. gravius urit quae. otiosum invenit S. bern de modo bene vivendi C. 51.

hieronimus, hogy az *Aethna*, és az *olympus* hegye, az kik szüntelen tüzet bocsátnak. *nem égnék olyan sebeséggel, mint az iffiak veleje, midön az bór, és az étel fel gyulasztja őket,*⁸⁸³ és másut azt mondgya. hogy ha elégséges vagyok az tanács adásra., ha azt el hiszik hogy meg próbáltam én azt, intem mindenek felet., és kénszeritem. azt az lelket. ki az kristus jesus férje akar lenni, meg tartván az tisztaságot, hogy az bórt el kerüllye, valamint az mérget, mivel az ördögnek ez erős fegyvere az iffiak ellen. az bór, és az iffiuság, duplant gerjesztik fel az rosz kívánságot. mért töltünk olajat az tüzre, mért adunk az testnek. az ki azon kívül is tűz., olytat. az mi még jobban égesse. ?⁸⁸⁴ . fiam ez az nagy szent az ki oly bölcseséggel tudta vezérteni az lelkeket. micsoda tanácsot ád néked, minden erődből kövesed aztot. hogy ha az tisztaságot meg akarod tartani.

Az harmadik oka, az rosz társaság. az mellyet tellyeséggel el kel kerülni, és minden féle tisztátalan beszédeket. ki nem lehet gondolni ez az két dolog mint meg ronttya. az iffiak tisztaságát, mennyi van olyan az ki soha ebben az vétekben nem eset volna, ha mások rosz beszédeket nem halgatta volna, az rosz beszéd az iffiu elmében, szintég ugy fel gerjeszti az tisztátalan szeretetnek tüztét. valamint az szikra az szalmát. ez pedig olyan közönséges, és olyan veszedelmes az iffiaknak, hogy eleget nem lehet nekik mondani, kerüllyétek el az rosz társaságokat. oltalmazátok magatokat az rosz beszédnek hallásától, az mint az apostol mondgya *meg ne hadgyátok magatokat csinálni, az rosz beszédek meg rontyák az jó szokásokat.*

Az negyedik oka. az aszszonyokal szabadoson valo nyájaskodástól vagyon, az igen veszedelmes. és az iffiak tisztaságát el rontya, és el veszti, mert minek utánna más veszedelmekben meg tartatot volna, it hajo törésben esik, mint hogy az tisztátalan szeretet igen könnyen erőt vesz az iffiu elmén, az látás, annál is inkább fel gerjeszti azt. az bölcs azért is adgya ezt az tanácsot. *az aszszonyi állatok között ne üly. mert mint az ruhából jö ki az moly, ugy az asszonyi állatból az férfiunak hamisága.*⁸⁸⁵

Hogy ha az aszszonyokal valo társalkodás veszedelmes az iffiaknak, az vélek valo nagy batorságban valo esés még veszedelmeseb, ugy mint, mikor azt kívánnják hogy nekik tessenek. és ö töllök szeretessenek, az vélek valo szabados beszélgetés, ölelgetés, és más egyéb jelt adása hozzájuk valo szereteteknek. ezeket jól hja, szent hieronimus. principia morituae. virginitatis, kezdete az szüzeség meg romlásának.

Ezekhez hozzá kel adni, az vétkes tekintéseket is. az szeretet az szem által megyen bé, és sokszor egy tekintetet vétek követi, az szent lélek éz irant mire tanyit. *az szüznek üsméretire ne igyekezzél, hogy valami módon botránkozásban ne esél. az ő szépséginek miatta fordisd el szemedet az ékes aszszonyi állattól. és ne akarjad üsmérni az idegen szépséget. mert aszszonyi állatnak. szépségével,. sokan hitettetenek el. és attól mint az tüztől, az szerelem fel gerjed*⁸⁸⁶ . oh fiam mely nagy intés ez, és mely kevesen vigyáznak erre. ved jól elmédben. és vigyáz tekintésidre, ha valamely artalmas állapotot látz, ved el arrol mindgyárt szemeidet, hasonló képen cselekedgyél midön valamely olyan képet látz mely rosz gondolatokra indithatna. az csokolodásról is intelek, mert az igen veszedelmes mind az két részről, az iffiaknál az igen közönséges, és jele tisztátalan szereteteknek. ámbár az titkon légyen is. mivel ez sok

⁸⁸³ non aethnei ignis non vulcania tollus. non vesuvius, aut olympus. tantis ardoribus aestuant. ut juveniles. medullae. vino et dapibus inflammatae.

epistola ad furiam de virginitate servanda.

⁸⁸⁴ si quid in me potest esse Consilii, si experto creditur. hoc primum moneo, hoc obtestor. ut sponsa christi vinum fugeat pro veneno. haec adversus adolescentiam prima sunt daemonum. vinum et adolescentia duplex incendium voluptatis. quid oleum flammae adjicimus? quid ardentis corpusculo formenta ignium ministramus.

epistola ad eustochium de custodiae virginitatis.

⁸⁸⁵ Eccles. 42.

⁸⁸⁶ Eccles. 9.

tisztátalan vétkeknek kezdője, egy auctor azért is mondgya. hogy az, *az ördögnek. meg marása, és az vétkeknek záloga.*⁸⁸⁷ az tisztátalan dolgokról szóló könyveket is ne olvasad, mert azok mérget adnak az elmének.

Ihon mind ezek okozák az tisztátalanságot. azért kerüllyed el mind ezeket. és nézd meg fiam mellyik uralkodik ezek közül leg inkább te benned, és ha fel találod, kerüllyed el azt. példanak okáért ha az részegség, munkálkodgy mindenkor valamit, ha az mértékletlenség, legy mértékletes életü, hasonló képen igy az töbit is visgáld meg.

VI Articulus

Az tisztátalanság ellen valo hasznos orvoságok.

Az tisztátalanságra valo vivő okokat el kerülvén, szükséges hogy ahoz valo orvoságokkal is ély, és olyan fegyvert végy az kezedben. az mellyel ellene álhass, az többi között négy dologra tanyittalak. az mellyek igen szükségesek. és üdveségesek.

Az első az imádság, az Isten kut feje az tisztaságnak. tölle kel ezt az jó erkölcsöt kérni, és az kegyelmet mellyel ellene álhassanak az rosz indulatnak. az mely is szüntelen fel támad az elme ellen. kérjed hát azt fiam, és ugy ne tégy mint sz. agoston, az ki félt attol hogy meg nyerje, midön kérte.⁸⁸⁸ de aztot nagy kívánsággal kel kérni az Istentől, *Cor mundum Crea in me Deus:* Istenem adgy tiszta szivet belém. ha álhatatosan kéred, meg is nyered, el se felejtse az Boldogságos szüz gondviselése alá ajánlani magadot.

Az második orvoság az gyakorta valo gyonás, ez egyszers mind. igen szükséges. és igen hatalmas az tisztátalan vétkek ellen. azkik evel nem élnek, meg sem gyógyulnak az kik pedig véle élnek, igen hasznos modot találnak, az meg szabadulásban. ettől az vétektől,

Az harmadik az olvasás. és az szent dolgokról valo elmélkedés, hogy az elmédet meg töltsed jó gondolatokkal. és azt meg erősítsed az kísértetekben. ezekről kel pedig gondolkodni. az vétkeknek nagyságáról. az Istennek igazságáról, nagy voltáról, joságáról, és más egyéb hasonlokrol, az halálrol, az itéletről, és az örökké valo kinrol.

Az negyedik az dolog. ez igen hasznos, el távoztatására az elméből az rosz gondolatokat. és ne engedgye hogy az test meg gyöze az okoságot. meg fogod még ezt próbálni micsoda hasznos légyen az,. szent hieronimus ez iránt magáról szép példát ad. mondván, iffiu korában az pusztában mene hogy ót jobban foglalhasa magát az Isteni szolgálatban. de ót is nem szenvedheté az iffiuságnak sebes indulatját. az mely szüntelen valo kísérteteket okozó néki, és noha azt. az sok böjtöléssel kíváná meg oltani, de az tisztátalan gondolatok mindenkor ostromolák elméjít. azt pediglen tellyeséggel el akarván üzni magától, arra valo nézve, egy sido mesternek keze alá adá magát, hogy az sido nyelvet meg tanulná, akarván ezt az nehéz munkát. egyben foglalni az deák nyelvnek meg tanulásával. ez az munka néki olyan bajt és nehézségeket ada, hogy sokszor abban akará, hadni, kétségben esvén hogy annak végire nem mehetne. de mind azon által ismét hozá foga. kedve lévén az tanulásra. végtire nagy bajjal valo munkáját meg jutalmaztatá annak gyümölcse, meg is találá, az mit kerese, holot meg menekedék az kísértetektől, élvén azután nagy csendeségben. valamint maga mondgya.

---

⁸⁸⁷ impudici tactus osculi quid aliud est. quam morsus diaboli. et arrha peccati. Euseb.

⁸⁸⁸ at ergo adolescens miser valde, miser in exordio, ipsius adolescentiae etiam petieram ate castitatem et dixeram. da mihi castitatem et continentiam sed noli modo. timebam enim ne me cito exaudires. et cito sanares a morbo concupiscentiae quam malebam expleri. quam extingvi.
S. aug. Conf. lib

*hálákot adok néked Istenem. hogy keserves tanulásonnak most gyümölcsöt szedem*⁸⁸⁹ látodé
fiam micsoda hasznos orvoság az munka. az tisztátalan véték ellen.

kilentzedik Rész
Az kísértetekről.

Mar most az kísértetekről fogok szólni, mert noha mindenféle véték kísértettel járjon is, mind azon által, az tisztátalan vétékre való kísértetek közönségesebbek. főképen az iffiaknál. és nehezebb is az meg győzésre. az üdvességnek igen nagy akadály, azért igen szükséges hogy ezekre óktattassanak. had tanulják meg azok ellen állani, és azokat meg győzni.

I Articulus
Hogy mi legyen az kísértet, és hogy miképen
lehesen azt meg üsmérni, hogy ha az
kísértetben vétékben estél.

K. Micsoda az kísértet ?

F. Azt hívjuk kísértetnek., midőn valamely véték, az lelket az el követésre akarja vinni, vagy pediglen, az olyan gondolat mely az vétékre sürget.

Az lélek háromféle képen hajolhat az vétékre. 1. hogy ha az rossz el követi, 2. hogy ha meg nem cselekedte is, de ha kívánja azt meg cselekedni, 3. ha szinte meg nem cselekszi, és ha nem kívánja is, de ha gyönyörködésel gondolkodik az rossz cselekedetről, más képen is lehet azt mondani, az akarat reá állhat az vétékre, az cselekedet. az kívánság, vagy is az akaratlan. való gyönyörködtetés által. ebből két dolog következik.

1. Hogy csak az Consensus, az meg egyezés, vagy is az reá állás csinálja az vétet, és e képen az vétékes gondolat nem véték. hogy ha csak az akarat arra reá nem áll, ha szinte az gondolat sokáig tartana is, de ha annak helyt nem adunk. arra reá nem állunk, őt nincsen véték, sőt még érdemes dolog. azt ki vetni az elméből,

2. Hogy meg üsmérhesed ha az kísértetben nem vétkezé, haláloson. nem elég csak azt meg vizsgálni ha az vétet meg cselekedtedé. vagy hogy ha azt kívántadé, hanem azt is meg kell nézni, ha gyönyörködté akaratlan abban. az gondolatban. mert akaratlan gondolkodni valamely vétékről gyönyörködve, az halálos véték, ezt fel kell jédeni, mert sokan vannak kik ez iránt meg csallják magokat.

Mind azon által szükséges még egy dologra vigyázni, mivel kétféle gyönyörködtetés vagy az kísértetben. az egyike, az, a mely meg előzi a vétékre való hajlást, ez az, az melyet érzés az kísértetnek kezdetin, és a mely az akaratot, az reá állásra vészi, az második, az, a mely követi az meg egyezést. az ki is akaratlan gyönyörködik abban az dologban. azért véték ez az második gyönyörködtetés, akaratlan lévén, az elsővel pedig nem lévén az akarat. nem véték.

Ez így lévén, hogy meg lehesen üsmérni, ha vététté az gyönyörködtetésel az rossz gondolatban. azt vizsgáld meg, ha annak helyt adtálé, és mint hogy az Cselekedet nem lehet

---

⁸⁸⁹ dum essem juvenis et solitudinis me deserta vallarent. incentiva vitiorum.. ardorem quae naturae ferre non poteram quae cum crebris. jejuniis frangerem. mens tamen cogitationibus aestuabat, ad quem edomandam fratri qui ex hebraeis crediderat. me in disciplinam dedi ut post quintilianii acumina. ciceronis fluvios. gravitatem que frontonis, et lenitatem plenii alphabetum discerem. et stridentia anhelantiaque verba meditarer. quid ibi laboris insumpserim, quid sustinuerim difficultatis. quoties desperaverim. quoties que cessaverim. contentione discendi. rursus in coeperim testis est conscientia tam mea qui passus sum. quam eorum qui mecum vitam duxerunt. et gratias ago Domino quod de amaro semine litterarum dulces fructus capio s. hier epist ad rusti

szabad akarattal, hogy ha csak. az üsmérettség azt meg nem előzi, tehát hogy ítéletet lehesen tenni ha az gyönyörködtetésre reá állottalé. aztot kel meg visgálni hogy ha azt észre vetté magadban. és miképen viselted magadot azután hogy észre vetted, azt az elmédből kivettedé, vagy nem, mert ha nem, szabad akarattal volt az., és így vétkeztél, az a vétek pedig vagy halálos, vagy bocsánando volt: halálos volt, hogy ha fel tet akarattal az elmédben tartottad, bocsánandó, hogy ha észre nem vevésből eset, és annak helyt nem adtál.

II Articulus

Hogy azt el nem lehet kerülni hogy ne
kisértésél. azért idején kel készülni annak
ellene állására

*fiam az Isten szolgálattára adván magadot. ály az igasságban, és az félelemben. és készítsed az te lelked az kisértetre.*⁸⁹⁰ erre az bölcs int tegedet. az bizonyos hogy ez életben. nem lehet lenni kisértet nélkül. az mi életünk szüntelen valo hartzal jár.⁸⁹¹ olyan ellenségeink vannak. kik bennünk ostromlanak minden felől, mind kívül, mind belől, mind látható, és láthatatlan képen, az világ és az külső dolgok szüntelen okokat adnak az vétékre. az rosz indulatnak mértékletlensége, fel támaszt bennünket az elme ellen. az ördög, az ki mind napal mind ézaka az mi veszedelmünkön igyekezik, minden erejével azon vagyon hogy abban ejtcsen

Hogy ha ez az közönséges ellenség minden emberek ellen vagyon. az bizonyos hogy keményeb kisértettel vagyon azokhoz kik ötet el hadgyák, teremtőjöknek. szolgálattáért.⁸⁹² és azok közöt is erőseben vagyon az iffiak után, hogy el vonván őket az Isten szolgálattától, még jó idején bizonyos lehesen veszedelmekben.

Ez így lévén, azon fiam nem kel csudálkoznod, midön gyakorta valo kisérteteket éresz, sem azoknak szenvedésiben nem kel türehetetlennek lenni, mert az olyan dolog, az mellyet el nem kerülheted. az mely rosz szokásokat vet volt az ember magához az elöt, gyakorta ugyan azok okozák az kisérteteket. nemelykor pediglen az alkalmazóságoktól jönnek, az mellyekben szán szándékal veted magadot, néha pediglen az magad vigyázatatlanságától, ha ez így van, nem vethetz másra csak magadra. de ezeken kívül is, az te iffiuságod eleget szerezt neked, még az ellenség isnyugodalomban nem hágy, vagy ha hágy is. azért hágy, hogy könnyeben meg lophason. szánnyad az harczra magadot. légy bátor szível édes fiam. az Isten veled léssen, és győzedelmesé téssen tegedet.

Az kisértetek pedig tenéked használni fognak. 1. hogy légy alázatoságban, és félelemben. az vétékben esni. és hogy mindenkor magadra vigyáz, 2. hogy hová tovább jobban erősodgyél az jó erkölcsben. és abban nevedgyél. mert valahányszor az kisértetek ellen állasz. annyiszor meg bizonyítod aval hogy az Istent meg bántani nem akarod, az Isten is azért kegyelmit adgya. hogy azután ellenek álhass.

---

⁸⁹⁰ Eccles. 2.

⁸⁹¹ job. 7.

⁸⁹² per vigil ille tentator. eos acrioribus pulsat insidiis. quos maxime videat abstinere a peccatis. St leo

III Articulus

Az kísértetekben lévő, elmét meg erősítő gondolatok.

Mivel hogy olyan gondolat az kísértet., mely az vétekre viszen, az bizonyos hogy annak leg job orvosága az, hogy az elmében olyan gondolatot indítsunk, az mely el távoztassa attol az rosztol. az ki ötet arra ingerli, annak okáért ihon nemelleyek az kik elégségesek arra, hogy veled meg utáltassák az bünt, midön azért az kísértetek reád jönnek, ezek jussanak eszedben

1 Mit akarsz Cselekedni? egy cselekedetért el veszted egy szem pillantásban az Isten kegyelmét, ellenségivé tészed magadot. érdemetlenné minden kegyelmire, gyűlölségiben, és haragjában esel néki, ellene mondasz az égnek, ha valaha valami jót cselekedtél] azt mind el veszted, az ördögnek rabjává lésszesz, és az örök kárhozatot el nem kerülöd, oh Istenem micsoda kár vallás. fiam gondold meg jól ezeket.⁸⁹³

2. hogy mi okra valo nézve esel ebben az veszedelemben. egy gyönyörködtető rosz gondolatért. egy szemérmetlen kivánságért. egy tisztátalan cselekedetért. az mely gyönyörűség csak egy szem pillantásig tart, és az mely ha el mulik, szomorúságot hágy maga után. és az lelked üsméretiben, nyughatatlanságot.

3. Gondold meg azt, hogy kit akarsz meg bántani. holot. nem mást, hanem azt az veghetetlen nagyságu, hatalmaságu, méltoságu, és szentségu Istent. az kit minden teremtet állatok imádnak, az kinek jelen valo létiben rettegnek az angyalok, ő ellene akarszé hát támadni. és az néki valo engedelmeségnek jármát le akarodé tenni. és azt mondani, *non serviam. nem szolgálok.*⁸⁹⁴ te együgyü. ember. nyomoru teremtet állat, szemben állaszé az te teremtödel., ? oh Istenem micsoda méltatlanság ? fiam tudodé hogy az vétek ugy meg bántya az Istent, hogy job volna az egész világnak fel fordulni. mint sem egy vétket cselekedni.

4 Hogy ha el titkolhatnád vétkezedet. az Isten előtt, és nem az ő jelen valo létiben, hanem másut vétkeznél, talám nem volnál olyan vétkes, de az ő jelen valo létiben bántod meg ötet. azt tudván hogy ő lát, és vizsgál tégedet, hogy azt a vetket mint utállya, az mellyet akarsz cselekedni, leheté ennél jobban meg bántani ötet, ha gondolnád hogy valaki meg láttya cselekedetedet, azt szégyenlenéd, azt pedig nem szégyenled, hogy maga lát az Isten. és olyat cselekszel szentséges jelen létiben, az mellyet szégyenlenéd, leg aláb valo embertől, leheté hogy az Istent annyira meg vessed, vakságban járo. hogy ha az Istent meg akarod bántani, keress leg aláb olyan helyt az hol ne láthasson, ha pedig olyan helyt nem találsz, szégyenellyed hát az előtt az szent, és imáadásra méltó szem előtt vétkezni⁸⁹⁵. fély is olyan előtt bünt tenni. az ki egyszersmind, mind biró mind bizonság és az ki mihent vétkezel, el veszthet téged.

5. fordítsad szemeidet annak joságára, az kit meg akarsz bántani, ki ellen akarsz támadni, nem más hanem az te mennyei attyád ellen,⁸⁹⁶. ő tett tégedet azá az mi vagy, az mit birsz, tölle vetted, ő tart szüntelen tegedet. az ő segittsége nélkül, csak az karodot sem mozdithatnád. ő adgya az áert mellyet bé vész, és ha csak egy szem pillantásig el hadna. semmivé lennél,

---

⁸⁹³ jerem 18.

⁸⁹⁴ jeremiae. 2.

⁸⁹⁵ . quem times. major est omnibus. ipse timendus est in publico. ipse in secreto, precedis? videris, intras ? videris, lucerna ardet ? videt te lucerna extincta est, videt te. in cubiculo intras ? videt te. in corde versaris videt te. ipsum time cui cura est ut te videat. et vel timendo castus esto. aut si peccare vis quaere ubi te non videat, et fac.

S Augst serm. 46. de verbis domini.

⁸⁹⁶ Deut 31.

tekincsed meg magadot tetétől fogva talpig, nem találsz magadban semmit is, az mit tölle nem vettél volna, és még is, mind ezek az kegyelmek és jo tétemények között is, meg akarod ötet bántani, meg vetvén olly bőv. kezü Istennek jóságát, és olly jó attyának szeretit, és ő ellene fordított azokat az adományokat. mellyeket tölle vettél. hogy meg bántcsad ugyan azokal. ah ! menny el háláadatlan természetel el fajult fiu, kegyetleneb lévén az oktalán állatnál. mert az tigris is szereti azt. ki ötet táplállya. tepedig semminek tartod meg bántani azt. az kitől mindent vettél.

6. jövel fiam, és szálljunk le abban az meg foghatatlan az Isten joságának mélységiben. és lássuk meg az ő nagy szeretetit, az ő fianak az kristus jesusnak. szenvedésiben, ebben fiam, ebben találod fel, mivel meg gyözed az kísérteteket. mert másban soha sem.⁸⁹⁷ . vessed szemeidet az kereszt fán fel feszitetet üdvezitödre, az ki rakva lévén sebekel,. el meritve az kinban, és haldokol üdveségedért. függeszed erre szemeidet, és elmédet, elmélkedgyél arrol az mit szenved, gondold meg, hogy te éretted, és az te büneidért szenvedid azokat. visgáld meg, ha ugyan lehető olyan kemény és kegyetlen szived, hogy meg bántcsad azt az Istent. ki oly kegyetlen halálra adgya magát az te udveségedért, és ha fel akarodé ismét feszíteni az halálos vétkeiddel ?⁸⁹⁸ . hát kedves gyermekem. látván azt az fel feszitetet Istent, büneidért, még is az meg nem tartoztathat hogy meg ne bántsd, az az drágalátos vér mellyet lekedért ki öntöt, nem lágyitthyae meg szivedet, ? mind azok az fájdalma mellyeket szenvedet éretted, nem kötelezhetné szeretetire? az ő sebei szüntelen kiálttyák néked, *utáld meg az bünt, szeresed az jesusst*, halhatodé ezeket, hogy meg ne utálljad azt bünt, ki az kristust fel feszitette, és hogy ne szeresed azt az kristust, ki éretted fel feszitetet, oh jesusom ne engedgyed azt meg, hanem cselekedgyed véghetetlen joságodból, hogy az halálodrol valo gondolat meg szállya szivünket kísértetinkben, az bünt utáltassa meg velünk, és arra segittsen bennünket. hogy inkább válaszuk az halált. hogy sem meg bánttsuk ismét azt, az ki halált szenvedet hozánk valo szeretetiből.

IV Articulus

Hogy mit kellesék cselekedni az kísértetekben

Mihent észre veszed az kísértetet az elmédben,. azt ki vessed hamarságal. erre az sz. attyák tanyitnak főképpen szent hieronimus.⁸⁹⁹

Hogy az kísértetet el távoztathassad. két dologra vigyáz, 1 emellyed elmédet az Istenhez, fel fogodván neki, hogy ellene mondasz szivedhöl az kísérteteknek. és azoknak helyt nem fogsz adni, kérjed kegyelminek segittségit, hogy azok ellen állhass,⁹⁰⁰ . vess gyakorta keresztet szivedre, hogy onnét el üzed üdveségednek ellenségit. el nem hiheted fiam micsoda foganatos az imádság az kísértetben. főképen ha az üdvezitönk halálában valo bizodalomal vagyon. 2. foglallyad magadot az imádság után. valamely munkában., olvasásban, valakivel beszélges, vagy valamivel mulasad magadot, hogy az elméd más foglalatoságra adgya magát. meg próbáld hogy illyen formán az kísértet könnyen el távozik tölled.

Hogy ha pedig az kísértet ismét reád jöne, ezt az két dolgot cselekedgyed, imádkozál nagyob buzgoságal. fogadd fel hogy annak helyt nem adcz. és az elmédnek adgy valami más munkát.

⁸⁹⁷ Cum me pulsat aliqua turpis cogitatio recurro ad vulnera christi cum me promit caro mea. recordatione vulnerum Domini mei resurgo. in omnibus adversitatibus non inveni tam efficax remedium. quam vulnera christi S. Augst. manualis Cap. 22.

⁸⁹⁸ . nullum tam potest est, et tam efficax. contra ardorem libidinis medicamentum quam mors redemptoris mei. ibid 23.

⁸⁹⁹ s. hiero epist ad eustochium. 21.

⁹⁰⁰ statim ut libido titillaverit, sensum. ut blandum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit erumpamus in hanc vocem. Dominus auxiliator meus. non timebo quid faciat mihi caro. ibid.

ha egyedül vagy, jó külső képen való aitaságot is cselekedni, emeld fel szemeidet az égre, térdepely le, kérjed az Istennek segítségit. azután gondolkodgyál az halálról, az ítéletről. az örök kárhozatról, valamint az bölcs mondgya. *minden cselekedetidben emlekezél meg az utolso végedről, és nem vétkezel soha.*⁹⁰¹ .

Arra vigyáz, hogy ne azt nézed, micsoda kisértetekre való gondolatok vannak az elmédben. hanem micsoda módon fordíthatad azt el. arra való nézve jusanak eszedben. az fellyeb meg mondot elmélkedések, ez meg lévén, magadban ted fel. hogy annak helyt nem adcz. ha ezer kisértet jó is az elmédben.

Az kisértetben az is hasznos, hogy az kisértetet az jó cselekedetre fordítsad, mivel az mely nap, valamely kisértetet éresz, azon imádkozál többet mint sem rend szerént, olvass valami joról, adgy alamisnát az szegényeknek, és midön az kisértetben vagy, emeld fel az elmédet. utálljad az bünt. fogadgyad az Istennek hogy tellyes szivedből akarod szeretni, ötöt nem is akarod meg bántani, ilyen formán ellenségedet, az maga fegyverivel vered meg, és midön láttya hogy az kisértettel nem hogy vétekre vinne. de még alkalmaságot ád az jó cselekedetre, nyugodalomban hágy, félvén attól, hogy üdveségedre ne vallyék az, az mit el vesztésedre akart néked szerezni.

De fiam arra vigyáz hogy midön az kisértet ellen állasz, az magad erejiben ne bizál., hanem mindent várj az Isten kegyelmitől, leg job modgya az kisértet meg gyözésire, az, hogy meg üsmérjed alázatoságal magadban., hogy az Isten kegyelminek segítségé nélkül, semmit nem cselekedhetel. mentől inkább nem fogsz bizni az magad erejiben. csak az Istenben vetvén reménségedet, annál hamaréb gyözedelmet vészesz. szent ágoston mondgya hogy nézed az kis dávidot az oriás ellen harczolni, olyan gyermek az kinek se ereje, se fegyvere nincsen. még is olyan orias ellen mégyen az ki tetétől fogva talpig fegyverben vagyon. de mivel az Istenben veté reménségét, gyözedelmet is véve, *te én reám jösz paisal és láncsával. én pedig az minden ható Istennek neviben megyek reád.*⁹⁰² *ekképen kel meg verekedni az te üdveségednek ellenségivel. az ki az maga erejiben bizik mondgya sz. agoston meg gyözetet még az hartz elöt.*⁹⁰³

Leg job mondgya hogy az Istentől kegyelmet nyerhess. az kisértetekben. az hogy, azt gyakran kérjed, és az imádságal együt gyakorollyad az szentségeket. holot erősen meg oltalmaznak az kisértetekben. és azok nélkiil, lehetetlen sokáig ellenek állani.

V Articulus

Hogy micsoda mesterségekel csallya meg az ördög az embereket az kisértetekben. fő képen az iffiakot

Minden ereje az ördögnek, az kisértetben. az álnokságban. és az ravaszságban áll, hogy ellene lehesen állani, azért meg kel azt üsmérni, micsoda ravaszságal áll rend szerént, egy nehány féle vagyon. de csak hármát hozok elő, ezekel is csallya meg az embereket, fő képen az iffiakot

Az első az hogy, nem engedi nékik meg üsmémi az vétekbén való rosztat. az mellyet cselekesznek. söt még egy felöl elejekben adgya az vétekbén lévő gyönyörüségnek kedveségit,

---

⁹⁰¹ Eccl. 7. v. 40

⁹⁰² noli de viribus tuis praesumere. vide david contra goliath, vide parvum contra ingentem. sed in nomine domini praesumentem.

S. Augst. serm. 4. de verbis apostoli

⁹⁰³ qui praesumit de viribus suis. antequam pugnet ipse prosternitur. ibid.

azt pediglen sokal nagyobá csinállya elméjekben. mint sem az vagyon. más felől, hogy micsoda nehéz az ellen állani, és attol magát meg tartoztatni.

Azt könnyü által látni, micsoda nagy ravaszság ez, minden részeiben. holot az az rosz., mely az vétekbén vagyon. nagyob minden ki gondolható rosznál. az vétekbén lévő gyönyörűség pedig csak egy szem pillantásig tart. és azt azután az szomorúság követi, az mely bajjal pediglen az vétek ellen állunk, nem tart sokáig. és azt, az kedves vigasztalás követi. az eget is meg nyeri.

Oh kedves fiam ne hagyad magadot ilyen formán meg csalatni ellenségedtől. midön valamely kísértetben viszen, mindgyárt azt tekintsed micsoda rosz légyen az, mivel halálos vétket akarsz cselekedni, ne tekinttsed az gyönyörűséget. az ki hamar el mulik, hanem micsoda fájdalmat, és szomorúságot hágy maga után az vétek. ne nézed micsoda bajt, és nehéz dolgot szenvedcz midön az kísértet ellen állasz, hanem micsoda örömid és vigasztalásod léssen annak gyözedelmin, ha eképen cselekeszel. meg látod hamar el mulni az kísértetet, és az elmédnek szabadcságban. és csendeségben lenni

Az második álnoksága az ördögnek, az, hogy aval áltason el az kísértetben. hogy ha meg cselekszed is, azt néked könnyen meg bocsáttják. azt meg gyonod, és azért penitencziát tartasz, oh fiam mely gyakran törtenik az, hogy midön az lélek üsméret ellene akarna állani az kísértetnek, az Isten kegyelmivel. akor ez az rosz gondolat jó elmédben. *meg gyonom én azt. penitencziát fogok azért tartani* és evel az gondolatal nyomorultul az vétekre adod magadot, ha tudnád hogy vétkezésed után az Isten el süllyest, azt meg nem cselekednéd, és mivel reménled annak bocsánattyát, arra valo nézve félelem nélkül meg bántod. áh nyomorult ! azért akarsz gonosz lenni, mert az Isten jó. azért bántod meg ötet, hogy néked meg bocsáttya, oh fiam micsoda istentelenség ez ? ha valaha ilyen gondolatod léssen, vesd ki elmédből ezt az káromkodást. mint olyan ördögi gondolatot. az melyel az véteknék mélységiben akar vetni.

Ez harmadik álnoksága az iffiakhoz, hogy minek utánna kísértetiben ejtette volna őket, ezen hamis gondolatokat adgya. elméjekben. hogy nékik lehetetlen az kísértetek ellen állani, és magokot meg tartoztatni az vétektől, ugy hogy ezt el hitetven magokal, azután ne is állyanak az kísértetek ellen. és magokot minden tartozkodás nélkül, az roszra adgyák.

Az ilyen hitetés ördögi találmány, hamis és veszedelmes, de igen közönséges az iffiaknál, szegény esztelenek, mi homályosit meg benneteket, hogy az napnál világosab igazságot ne láthasátok, ? nem látodé mint meg bánttya az ilyen gondolat az üdvezitöd irgalmaságát, az ki is azért ontotta ki vérit, hogy kegyelmet nyerj az kísértetek ellen valo gyözedelemre. és ki nyujttya az karját néked. hogy meg segittsen, az ilyen gondolat nem attol jó az ki teged hi az üdveségre, hanem az ördögtől, ki veszedelmedet keresi.⁹⁰⁴

Ezekre valo nézve fiam ne engedgyed sohais hogy az ilyen gondolat meg csallya elmédet. hanem az leg nagyob kísértetben is emlékezél meg üdvezitöd irgalmaságáról, az ki is soha el nem hadgya azokat kik ő benne biznak. az bölcs mondgya. *környüül vettenek vala engemet. minden felől, és nem vala ki meg segitene, annak okáért meg emlékezém az te irgalmaságodrol uram. és eleitől fogva valo cselekedetedről, hogy te ki mented azokat az kik benned biznak, és meg tartod azokat. ellenségeknek kezéből.*⁹⁰⁵

fiam ezek az három féle mesterségei az ördögnek, az mellyekkel szokta leg inkább meg csalni az kísértetekben az iffiakot, mind az három egy más után mégyen. 1 el rejti előttök az roszat. és el hiteti azt vélek, hogy az nem olyan nagy, 2. aval áltattya el őket, hogy abbol könnyen ki

⁹⁰⁴ o insensati galatae. quis vos fascinavit non obedire veritati persuasio haec non est ex eo qui vocat vos. Galat 3.

⁹⁰⁵ Eccli 51.

térhetnek. 3. midőn már láttya hogy meg ejtette őket, azt hiteti el vélek. hogy abból már nehéz ki térni, azért hogy ne is igyekezzenek abból fel kelni. vigyáz fiam erre az három álnokságára. és ne hadgyad magadot meg csalni.

VI Articulus

Hogy micsoda vétkekben esnek az iffiak, az
kisértetekkor

Az iffiak, azon kívül hogy meg hadgyák magokat csalni az fellyeb meg mondot mesterségekel. még azon kívül, két veszedelmes vétkekben esnek.

Elsőben az hogy, midőn gyakorta való kisértetben vannak, azt békeséges türesem nem szenvedik, és minek utánna egy kevés ideig ellenek állottak volna. az szivek egyszers mind el esik, és nem bizván magokhoz, hogy sokáig hartzolhassanak. magokat meg adgyák ellenségeknek., ez az fogyatkozás közönséges az iffiakban, az ellenségnek nagy hatalmat is ad reájok.

Az ó testamentumban. midőn hollofernes meg szállá bethulia nevü varost judeában., az eleje az városnak, az egész népel imádkozék az Istennek hogy őket meg szabaditaná, de mint hogy az Isten nem olyan hamar halgatá meg őket, mint ők kívánák. az okáért azt végezék hogy fel adnák az városat ha öt nap mulva nem jöne segítségék. judith. azt. meg halván, rosznak találá végezéseket., meg is feddé őket mondván. *kik vagytok ti hogy így kisérttetek az urat, nem eképen kel magatokra várni az Isten irgalmaságát, hanem még fel gerjesztitek avál az ő haragját. és boszu állását. időt szabtoké az Isten joságának, és napot adtok néki hogy meg segítssen benniünk, nem eképen kel cselekedni, tarcsunk penitenciát, kérjük könyves szemel az ő irgalmaságát és várjuk az ő vigasztalását alázatoságal.*⁹⁰⁶

hasonlot mondok néked kedves fiam, midőn az kisértetekben türhetetlenkedel. és hogy ellenek állhass kétségsben esel. azért is fel adod magadot az ellenségnek. holot avál igen meg bántod az Istent: mert mint ha nem biznál kegyelmiben. nem hogy olyan formán nyernék azt meg, de söt még az kételkedésért érdemetlenebé tészed magadot az Isten irgalmaságára. magadtól el is távoztatod az kegyelmet; magadot nagyob kisértetre adod, és az vétkekben esel, nem így fiam, nem így kel cselekedni. az kisértetekben békeséges türesem kel lenni, és varni alázatoságal az Isten kegyelmit az ki soha el nem hágy, hogy ha te először el nem hagyod.⁹⁰⁷ meg is szabadit az kisértetektől, hogy ha álhatatosan állasz ellenek. vagy is kegyelmet ad azoknak meg győzésire. azt tud meg, hogy még az leg nagyob szentek is kisértetben voltak, és még nagyobban mint magad, szent pál kérvén az Istent hogy szabaditaná meg az kisértetektől, azt vevé válaszul. elég néked az én kegyelmem. mert az én erőm, erőtlenség által vegeztetik el⁹⁰⁸

Az második véték. az melyben is esnek az iffiak az kisértetekben. az, hogy, midőn egyszer történetből erőt veszen rajtok az ellenség, ők azonnal az bátorságot el veszitik, fegyvereket le vetik, és magokat nem oltalmazván, minden kisértetektől meg hadgyák magokat győzni, oh Istenem micsoda vakság ! azért hogy egyszer meg győzettek, tehát meg adgyák nyomorultul magokat az ellenségnek. minek utánna sebbe estek. ismét viszá térnek, és minek utánna el vesztették volna az Isten kegyelmit, ismét hovátováb jobban gerjesztik az ő haragját. nem hogy még csendesitenék az penitencia tartásal. nem ellenkeziké ez, az okoságal ?

---

⁹⁰⁶ judith. 8.

⁹⁰⁷ non deseria nisi prius deseratur. deus. enim (nisi ipsi illius gratiae defuerint.) sicut coepit opus bonum, ita perficiet. operans velle. et perficere

Conc. trid. ses, 6. C. 12.

⁹⁰⁸ sufficit tibi gratia mea. nam virtus in infirmitate perficitur. 2. Cor 12.

Az Izraéliták egyben gyűlvén, hogy az benjámen nemzettségén boszut állanának, az lévítán tet vétekért, de meg gyözetének, az első. és az második hartzon, noha sokal többen valának, mind azon által el nem veszték bátorságokat. hanem az Isten háza eleiben gyűlvén. őt ő előtte sirának. böjtölének, imádkozának. és áldozatokat tevének., hogy az ő haragját meg csendesíthetnék. ez meg lévén, ismét fegvert fogának, és az harcra menvén, egész győzedelmet vének az ellenségén.⁹⁰⁹

Ez az példa fiam meg tanyit, mit kellesék cselekedni az kísértetekben. mert hogy egyszer meg gyözetél, azért el ne esél. hanem kely fel mentől hamaréb. az Istenhez fordulván sirasad az magad nyomoruságát. kérj tölle bocsánatot. enyhítsed haragját kérjed kegyelminek segítségit. és minek utanna penitentiát tartottál volna. öltözél ismét fegyverben. az Isten neviben. és hartzoly sokal keményebben, mint sem az elöt. arra szolgállyon meg esésed, hogy mászor jobban magadra vigyáz. Cselekedgyél eképen édes gyermekem. és ha szerencsétlenségből, az vétekben találsz esni. kövesed hűségesen ezeket az intéseket.

VII Articulus

Hogy mit kellesék azután cselekedni. midön
az kísértetet meg gyözöd.

Rend szerént két vétekben szoktak esni azok az kísértet után kik azt meg gyözték. először mert arra nem vigyáznak hogy hálakot adnának az Istennek, azö segítségivel valo gyözedelemért. másodsor arra nem készülnek. hogy az következő kísérteteknek is ellene állyanak, ez az két fogyatkozás tehát az oka. hogy olyan könnyen esnek más kísértetekben is. és hogy ujontában meg gyözetnek. először azért. mert az Isten azt akarja. hogy hálakot adgyunk jó teteményiért. másodsor, mert az ki nem vigyáz magára, hamar meg gyözetik az ellenségtől.

tehát az igen szükséges fiam, hogy midön valamely kísértetet meg gyösz, leg elsőben is köszönd meg az Istennek. adván hálakot néki az gyözedelemért. meg is üsmérvén magadban hogy az, az ő munkája. és nem az tiéd, és hogy nála nélkül, ezerszer is meg gyözetél volna.

Az következő kísérteteknek is ellene állására készítsed magadot. 1 fogad fel az istennek. hogy ezután is ellenek fogsz állani. minden tehetségedel. 2. kerjed alázatosan. hogy meg ne vonnya tölled segítségit.

Ha pedig ugy történik, egy darab ideig nem lennél kísértetben. abban az csendeségben el ne bizad magadot. mert az mint sz. gergely mondgya. az ellenség csendeségben hadgya egy kevés ideig azokat. kiket sokat kísértet. azért hogy könnyebben meg lophasá őket. midön nem is tartanának tölle, és az vetekben ejtse hirtelen valo kísértettel.⁹¹⁰ . azért szüntelen vigyázz magadra, kérjed minden nap az isten kegyelmit, és minden rosz gondolatokat ki vess az elmédből.

---

⁹⁰⁹ jud. 20.

⁹¹⁰ saepe antiquus hostis postquam menti nostrae tentationis certamen inflixerit. ab ipso suo certamine ad tempus recedit non ut illatae malitiae finem praebeat. sed ut in corda quae per quietem securam reddiderit repente rediens facilius inopinatus irrumpat
S. Gregor. 52. moral. 16.

VIII Articulus

Példa, hogy mikeppen kellesék az kisértetek ellen állani

Egy régi auctor jól mondotta. hogy az példa leg rövideb, és hasznosab uttya az tanulásnak ⁹¹¹. azért igen szükséges hogy egy nehányat adgyak olyanokat elődben, kik nemesi modon hartzoltak az kisértetek ellen.

Az többi közöt szent hieronimust adom elődben például, holot kisértetinek idejekór. olyan iffiu vala, valamint magad, nem is lész soha annyi kisértetekben, mint ő volt. és talám ő az Isten szolgálattýára adá magát. tökéleteséggel valo meg téréssel munkálodvon üdveségire, az világot el hagyá. az pusztában mene hogy ót penitenciát tartana. és tellyeséggel az jó erkölcsre adná magát. arra valo nézve leg elsőben is jerusalemben mene. meg látni az szent helyeket. onnét pedíg az pusztában

Ez az szent, még iffiu korában, minek utánna az világi életben töltötte volna, egy darab ideit, az Isten szolgálattýára adá magát. tökéleteséggel valo meg téréssel munkálodvon üdveségire, az világot el hagyá. az pusztában mene hogy ót penitenciát tartana. és tellyeséggel az jó erkölcsre adná magát. arra valo nézve leg elsőben is jerusalemben mene. meg látni az szent helyeket. onnét pedíg az pusztában

Ót négy egész esztendeig lakván, nyomorult életet éle. de még is olyan nagy kisértetekben vala. hogy méltó szánakozásra.

Oh hányszor jöve az elmémben. abban az nagy pusztában, melynek lakását, az napnak szüntelen sütése irtoztatová tészí. az roma városában valo kies lakás., ót egyediül valék. mert az én lelkemnek keserüése. különos helyet kerestete velem. az én meg változot testem. irtozék az sákban valo létitől, minden nap kesergék. és sirék, az puszta földön fekiüvén. nyers füvet evém, és vizet ivám, ebben az rabságban lévén, melyre adtam vala magamot. hogy el kerülhetném az poklot. nem valának más társaim, hanem az scorpiok, és az vad állatok. még is gyakorta ugy tetczék, mint ha romában az aszszonyok közöt volnék. az sok böjt miat el haloványodot. és meg változot vala az ábrázatom. és még is, az elmémben ége az tisztátalan szeretet. az én testem erőtlen, és olyan állapotban, mint ha már is halva láttam volna előttem, de érzettem még élni. és égni benne az tisztátalan gyönyörüséggnek tüzét ⁹¹².

Látodé fiam micsoda kisértetekben vala ez az szent. de lásuk mint viselé magát.

Ebben az nyomorult állapotban. meg fosztatva lévén minden emberi segittségtől, az jesus lábaihoz borulék, azokat köny hullatásimal öntözém . . és az testnek engedetlenségít egy nehány héti böjtlésekel meg zabolázám, emlékezem arra hogy sokszor egész nap. és éttzaka kiáltoztam. ugy kérvén. az Istennek segittségít. és addig meg nem szünék az imádságtól.

---

⁹¹¹ longum iter per praecepta. breve et efficax, per exempla. seneca. epist 6.

⁹¹² . o quoties in eremo constitutus. in illa vasta solitudine quae exusta solis ardoribus horridum monachis praebebat habitaculum. putavi me romanis interesse deliciis. sedebam solus. quia amaritudine repletus. eram. horrebant sacco membra deformia. quotidie lacrymae. quotidie gemitus. et si quando repugnantem. carnem somnus imminens oppresisset. nuda humo vix ossa haerentia collidebam. de cibis vero et potu taceo cum etiam langventes monachi frigida aqua. utantur. et coctum aliquid accepisse luxuria sit, ille igitur ego qui ob metum gehennae tali me carcere damnaveram scorpionum tantum socius et ferarum saepe choris intereram puellarum. pellebant ora jejuniis et mens desideris aestuabat. in frigido corpore et ante hominem suum carne praemortua sola libidinum incendia bulliebant.
S. hiero. epist ad eustochium 22.

vervén az mellyemet. valamég az urtol csendeséget nem nyerék ⁹¹³. ebből az szép példából meg tanulhatod mint kel az kísértetek ellen hartzolni, de halgassad még mit mond.

Az Isten az én bizonyságom, hogy midön sok köny hullatásim után az szemeimet az égre fel emeltem volna. ugy tették mint ha az angyalokal lettem volna. és igen nagy örömel éneklék, te utánnad oh' én Istenem, az te jó illatod után futunk. ⁹¹⁴

oh fiam micsoda pelda ez ? nem csak csudálatos, de még oktatásodra is valo. ebből három dolgot tanulhatsz. 1. hogy azon nem kel csudálkozni ha az kísértet reád jö, mivel ez az szent. sok böjtölési közöt, és minden rosra vivö alkalmaságoktól távul valo létiben is, nagy kísértetekben vala sokáig. 2. meg tanyit mint kel ellene állani az kísérteteknek. példát ad az testnek sanyargatására. és imádkozni kel valamint ö, alázatoságal. buzgoságal. és álhatatoságal. 3. hogy meg tanullyad, micsoda öröm és vigaszág követi az kísérteten valo gyözedelmet.

oh édes gyermekem. ? legyen mindenkor az elmédben ez az példa. midön az kísértet reád jö, kövesed ezt az szentet. hullas köny hullatásokat. imádkozál. és le borulván az jesus lábaihoz, kerjed segítségit. és abban bizonyos légy, hogy csendeséget küld. örömet és vigasztalást ad. az mely arra indit tegedet, hogy ezután is állj az kísértetek ellen, és szolgállyad üdvezitödöt, minden tehetségédel valo hűségel.

Tizedik Rész

Azokról az akadályokrol. az kik fő képen az gazdag iffiakot illetik

K. Az gazdagság akadályé az iffiaknak üdveségekre ?

F. fiam az mely akadályokrol beszéltünk eddig, az közönséges minden renden lévő iffiaknak, de most azokrol szollok. kik kivált képen az gazdagságokat és az nemeséget illetik.

Az mi az gazdagságot illeti, abban kétség nincsen, hogy ne legyen akadály az üdveségre mivel az Isten fia maga mondgya. hogy az Isten szavának magvát, az meg fojtya az lélekben. nem engedvén hogy meg gyükerézék., és gyümölcsöt hozon ⁹¹⁵. ezek az szók, nem csak az idös emberekben tellyesednek bé. az kikben is az kivánság, és az gazdagságnak szeretete szoktak leg inkább uralkodni, hanem még az iffiakban is.

Nem szükség más bizonyságot keresni. hanem az mit minden nap látunk, holot rend szerént az gazdag iffiak, sokal rosab erkölcsüek, mint sem az más állapotban lévőek, azt láttyuk csak az mulattságnak adgyák magokat, restek. ellenségi az munkának, az elméjek mindenkor az hejában valóságban vagyon. az nagyság, szerencse, és az gazdagságok után sietnek, kevélyek, másokat meg vetnek, engedetlenek. akár mely szent intéseket is bé nem vesznek. sok féle ros erkölcsökre hajlandok. és az ros cselekedetekre alkalmasok: ellenben pediglen láttyuk az szegény iffiakot, (vagy az kik jobbacskán birják magokat.) hogy azok Isten félök, az üdveségért munkálodnak., az jó erkölcsben elő mennek, az resztséget kerülik, az dolgot szeretik. az oktatásokat keresik, azokat örömel bé veszik. hasznokra is fordittyák az vétéktől el távoznak, vagy is abbol ki térnek hogy ha abban estek. és ekképen magokra veszik az Isten

⁹¹³ . itaque omni auxilio destitutus. ad jesu jacebam pedes. rigabam lacrymis, crine tergebam. et repugnantem carnem hebdomadarum inedia subjugabam. meminere me clamantem diem crebro junxisse cum nocte, nec prius ac pectoris cessare verberibus quam rediret Domino imperante tranquillitas. ibid.

⁹¹⁴ et ut ipse mihi testis deus. post multas lacrymas post coelo inherentes oculos non nunquam videbar mihi agminibus interesse angelorum. et laetus gaudensque cantabam. post te in odorem unguentorum tuorum currimus ibid.

⁹¹⁵ lucae. 8.

áldását. az ki is örömet jól térszen az alazatosokkal. és azokkal kik ötöt félik ⁹¹⁶. ellenben pedig meg veti az kevélyeket ⁹¹⁷ és azokat az kik hatalmokban biznak, és az kik dicsekednek gazdagságokban ⁹¹⁸

fiam azért mondom ezeket néked, hogy ha az Isten gazdagságban hozott ez világra, vigyáz hogy az gazdagságod oka ne legyen kárhozható. mint sokaknak. mert az kristusnak ez az szava minden nap bé tellyesedik *hogy nehéz az gazdagoknak üdvözülni* ⁹¹⁹. azért három dologra vigyázz 1. Azt el kel hitetni magadal. az mint igaz is. hogy az gazdagságod nagyon árthat üdvéségednek. ha magadra nem vigyázz, és ha azt hasznos helyre nem költöd.

2. Meg kel üsmérned azokat az akadályokat. hogy meg őrizhesed magadot azoktól. ihon vannak némellyek, kik csak tégedet illetnek, az kevélység, engedetlenség, resztség, az gyönyörüségnek szeretete. az rossz társaság. az embereknek hízeltedése. mind ezektől őrized magadot.

Légy alázatos az gazdagságban. meg emlekezd sz. agoston mondásáról. hogy az, kevélységet szül. és mint hogy minden gyümölcsnek vagy magános férgé, az gazdagságnak is vagy, mely az fel fuvalkodcság, és az maga hittség ⁹²⁰. hogy meg alázhasd ezt az kevélységet. gondold meg egy felöl az veszedelmet az melyben vét ha az Istent meg bántod. és magadot el veszted. más felöl micsoda szemet kel azért adni. hogy ha a val jól élsz. de miben dicsekedel ? az gazdagságban, az mellyet az Isten egy szem pillantásban el vehet tölled, ? és az mellyel, az mint az bölcs mondgya. ⁹²¹ igazán való gazdagságot nem szerezhethz. mellyek ezek. az elme. az bölcsesség. és az jó erkölcs, hogy ha pedig ezek nélkül szükölködöl, olyan lész mint az gazdagon fel ékesitetet paripa, de az ki az héjával csak oktalán állat marad.

Légy engedelmes, és vegyed kedvesen. mikor oktatnak. és intenek. el hitetvén azt magaddal, hogy mentől nagyobb és gazdagab vagy, annál nagyobb szükséged vagy az oktattatásra, mert inkább meg csalatkozhatol. ⁹²² és abból nagyobb következik, mint mikor az szegény vét.

Őrized magadot. az gyönyörködtetéstől, mely az rossz kívánságtól származik. arra emlékezdél meg, hogy az tisztaság, mindenkor veszedelemben forog, az gazdag házánál. mert az gyenge eledel., az czifra köntös, az puha ágy, és más egyéb alkalmatoságok miat. nagy veszedelemben forog, ha magadra nem vigyázz, halgasd mit mond az prophéta. *jaj tinétek. gazdagok. kik elephánt tetemből csinált nyoszolyában alusztok. kik valogatot bárányokkal laktok, kik az bort nagy pohárból iszátok. és drága kenetel kenitek magatokat, és nem szánnyatok az szegényeket.* ⁹²³. az Isten fia azt mondgya. *jaj nétek gazdagoknak. mert el veszitek az ti vigasztalástokat.* ⁹²⁴

Ne hadgyad magadot meg csalatni, az hízeltedéssel. holot az gazdagsággal jár az hízeltedés, az meg is ronttya az elmét. fő képpen az iffiak elméjét. valamint egy nagy sz. mondgya. ⁹²⁵ valamit dicséretedre mondanak. annak hitelt ne adgy, mert vagy olyan állapotrol dicsérnek, az

---

⁹¹⁶ prov. 28.

⁹¹⁷ jacob. 4.

⁹¹⁸ psal. 48.

⁹¹⁹ lucae. 18.

⁹²⁰ nihil est quod si generent divitiae quomodo superbiam. omne pomum, omne lignum habet vermen suum. vermis divitiarum superbia est. S. augst serm. 5. de verbis domini.

⁹²¹ prov. 17.

⁹²² prov. 28.

⁹²³ Amos. 6.

⁹²⁴ lucae. 6.

⁹²⁵ adultorum quae assentationes, et noxia blandimenta fallaciae velut quaedam pestes animae fuge. nihil est quod tam facile corrumpat mentes hominum. S. hiero. epist. ad celantiam

mely nem érdemel dicséretet. úgy mint nemzetiségedről, gazdagságodról, szép magad viseléséről. vagy pediglen olyanról, az mely benned fel nem található, úgy mint tudományodról. okosságodról. és jó erkölcsödől, vagy ha benned vannak is, de nem tölled vannak., azért az elsőben dicsekedned hejában valóság. az másodikában bolondság.

Az harmadik akadályt is előben adom, hogy meg orizhessed magadot attól az veszedelemtől, melyben veti az gazdagság üdveségedet. az nem egyéb, hanem hogy tudgy jól élni gazdagságodal. aztot üdveségedre fordítván, ez irant neked más tanácsot nem adok. hanem az mit sz. páál áá thimotheus eleiben *azoknak az kik gazdagok ez világon, meg mondgyad hogy fel ne fuvalkodgyanak elméjekben. és reménségeket ne vessék bizonytalan gazdagságokban. hanem az élő Istenben ki bövségel meg ad nekünk mindeneket az mi táplálásunkra; hogy egyebekel jól tegyenek. hogy gazdagok legyenek jó cselekedetekben, hajlandok legyenek az adakozásra., hajlandok az egyebekel való nyájaskodásra. hogy mint egy kincset szerezzenek magoknak. jövődöre való jó fundamentomat. hogy el vegyék az örök életet*⁹²⁶ látod fiam micsoda rendet szab az szent lélek az gazdagnak. hogy mi képen élyen gazdagságával, ekképen is kel cselekedned, ha azt nem akarod hogy el veszessen. mind ezek után halgasad mit mond sz. Cypriánus *hogy az nagy jóság, nagy kísértet, ha az jövedelmet szentül nem költik, és hogy mentől gazdagab valaki az jóságban. annál inkább tartozik hogy azt büneinek meg váltására fordítsa, és nem az bűnöknek szaporítására.*⁹²⁷

Tizen egyedik Rész

Azokról az akadályokról mellyek az nemeseket illetik

K Leheté az, hogy az nemeség akadályára legyen az üdveségnek ?

F. fiam azt nem akarom ebből ki hozni, hogy az nemeség ellenkezék az jó erkölccsel, de avar meg nem bánom az igazságot ha azt mondom, hogy az micsoda roszul élnek sokan az nemeségel. hogy az nagy akadályára vagyon üdveségeknek. és gyakorta az okozó kárhozattyyokot.

Csak egy kevésé visgáld meg az nemesek életit. meg látod ezt az igazságot., és nyilvánóságosan meg üsmérheted. hogy nincsen olyan rend az ki úgy meg légyen romolva. se tellyeseb rosz erkölccsel, mint az nemesi rend.

Mert abban meg látod uralkodni azt az kevélységet. az ki mindeneket meg vét., és magoknál mindeneket aláá valonak tartanak⁹²⁸ minden elméjeket az nagyra vágyásban. az előmenetelben foglallyák. az magok gyönyörködtetésiben járnak, az mértékletlenségnek szeretői, bátran és szentelenül. dicsekednek rosz cselekedetekkel. irigyek, csak az magok hasznokot keresik, csak magokot szeretik, igazságtalanok, erőszakosok. kemények, és gyakorta kegyetlenek is másokhoz., és fő képpen az magok allattok valójokhoz. türhetetlenek, és haragosok. szitkozodok, káromlok. boszu állok mod nélkül, nem akarván el szenvedni leg kisebb meg bánást. sokszor még azt is csak magokban gondollyák hogy meg bánodtak oh Istenem micsoda élet ez ? olyan emberektől, az kik az keresztényi vallásban vannak.

És az mi ezt az rendet nyomorultabá tészí. az egy mást fegyverre való hívás. ez az rosz indulat oly igen uralkodik benne. hogy életekben nincsen olyan szem pillantás, az melyben készek

---

⁹²⁶ 1. tim. 6.

⁹²⁷ .tentatio est patrimonium grande., nisi ad usus bonos census operetur. ut patrimonio suo unus quisque locupletior magis redimere debeat. quam augere delicta.

S. Cypr. lib de habitu virginum.

⁹²⁸ job 11.

ne volnának meg verekedni leg első meg bántodásért. ez az indulat is tartya oket az halálos vétekbén. nem is beszéllek arról mely keveset gondolnak az valásal. micsoda szabad, és Istentelen életet élnek, és hogy mennyin vannak olyanok. kik az Istennek azt mondgyák, valamint az Istentelenek az sz. irásban. távozá el mi töllünk. mert az te utaidnak üsméretiben nem gyönyörködünk. vallyon micsoda az mindenható Isten. hogy tisztellyük ötet. avagy mit használunk véle. ha ő néki esedezünk.⁹²⁹

Nem méltó az szánásra, hogy az keresztényeknek leg szeb része, ugy meg vagyon romolva. és hogy az nemeség, mellyet az jó erkölcsnek meg jutalmaztatására adnak. az kut feje legyen az rosz erkölcsnek, leg nágyob részint valo nemeseknek. sokal job volna. ha aláb valo rendüek volnának. valamint is mondgya egy nagy auctor, hogy mit használ nagy lenni az emberek elöt, ha az Isten elöt nyomorult és meg vettetet vagy, hogy az emberektől becsületesél., és az Istentől meg vettesél. parancsolni az ártatlanoknak. és rabja lenni, az magad rosz indulatinak⁹³⁰ egy szoval boldog lenni ezen az világon, egy kevés ideig. az másikan pedig örökké valo nyomoruságban. és még azok között lenni. kik ezeket fogják örökké kiáltani, mit használt nekünk az kevélység. ? és az kérkettségel valo gazdagságok nekünk mit használtak. el multanak mind ezek. mint az árnyék, nyomorultak. miért tévelyedtünk volt el az igazságnak uttyárol⁹³¹.

Oh édes gyermekem. mint hogy nemesi rendből vagy, arra kénszeritlek. gondolkodgyál magadrol. és arról az veszedelemről, melyben veti nemeséged üdveségedet; az magad rendedben ne bizál, hanem még attól fély, hogy az veszedelmedre ne légyen, mert mentől nagyob renden valo vagy, annál nagyob köteleséggel tartozol jó erkölcsü lenni, azért hogy meg oltalmazhassad magadot., az rendedet követő veszedelemtől, munkálkodgyál az jó erkölcsben valo gyarapodáson, és minden tehetségedel azon légy, hogy nemeséged ne legyen oka kárhozotodnak. valamint hogy oka sokaknak, erre valo nézve kövessed ezeket az intésimet.

1 Jol meg kel azt tudnod milegyen az igaz nemeség, mert az. meg válhatatlan az jó erkölcstől, az jó erkölcs által is kel azt meg tartani, holot attól vette eredetit. attyáidnak., szép CSelekedetek meg jutalmaztatására adták, ha öket követed az jó erkölcsben. az nemes nevet meg érdemled, ha pedig öket nem követed, nemeséged nem igazán valo, és csak olyan mint álom.

2. Azt is tud meg, hogy az emberektől rendeltetet nemeségen kívül is, vagyon még egy mennyei nemeség, az ki sokal fellyeb valo az másikánál. az mellyet is kegyelem által kel meg nyerni. mivel ha azért vagy nemes, hogy szüléid azok voltanak. micsoda nagy nemeség az Isten fiává lenni, és az ő országát. az kristus jesusal birni, ez, fiam, ez, az igazán valo nemeség, ha erre igyekezel, igazán valo nemes vagy, de ha nem, akár micsoda nemes légy az emberek elöt, de az Isten elöt utálatos, és nyomorult lész.

3. fiam ez igy lévén, ne légy kevély, és kérkedékeny, nemeségedel. *rosz nemes az, az ki magát meg vetteti az Istentől, kevélységiért*⁹³². de söt még annál alázatosab légy, hogy nemes vagy. valamint az bölcs mondgya *hogy mentől nagyob vagy, annál inkább alázd meg magadot. és igy kedves lész az Isten elöt*⁹³³ halgassad micsoda szép intéseket ad sz. hieronimus az nemeseknek. *hogy magadot másoknál eléb valonak ne tarttsad, az te nemeségedért. és*

---

⁹²⁹ job. 21.

⁹³⁰ quid prodest quod liber est in natura qui servus est in conscientia. videmus extrin secus generis nobilita te sublimes. intrin secus mentis infirmitate de generes, innocentium dominos. et criminum servos.

Euseb.. emiss homi. 3. de paschate.

⁹³¹ sap. 5.

⁹³² mala nobilitas. quae semper superbiam apud deum reddidit ignobilem. S. Augst. serm. 127.

⁹³³ Eccl .3.

*másokat meg ne vess azért hogy nem nemesek. mert az mi vallásunkban. nincsen személy válogatás. sem az nagy renden lévőket nem tekinti, hanem az életet, az Isten előtt nincsen más nemeség, hanem hogy az vétkeknek ne szolgálj. ez az nagy nemeség az Isten előtt, hogy tellyes légy jó erkölcsökel.*⁹³⁴ . oh mely szép. és szükséges intés ez az nemeseknek.

4. vizsgálj meg micsoda rossz erkölcs közönségesebb az nemesek között, és oltalmazd magadot attól. némelyeket már meg mondtam. azért kérjed az Isten kegyelmit minden nap. meg emlekezven arról. hogy az Isten igazsága keményebb lesz az fő rendekhez. és az nemesekhez. és hogy az ő vétkek. keményebben büntetettnek meg, mint sem az másoké.

5. Cselekedjél úgy, hogy az te nemeséged az jó erkölcsre szolgállyon néked.

K. Miképpen lehessen az ?

F. fiam az meg lehet két féle képen, először, ha jó erkölcsű nemes vagy, az te jó erkölcsű mint egy kedvesebb lésszen az Isten előtt, valamint sz. bernárd mondgya. hogy noha Isten előtt személy válogatás ne légyen, de mind azon által az nemesben. az jó erkölcs ő előtte kedvesebb⁹³⁵ és így nemeségednek az jó erkölcsre kel fordítani tégedet. másodsor. az te példa adásod sokkal hasznosabb mások előtt. az te beszéid fogatosabbak lesznek. midőn valakit jora intesz. abban modod lésszen inkább hogy az nyomorultakat meg segittsed, az veszekedést meg csendesítheted. édes fiam ezeket követvén, az Isten meg áldgya nemeségedet. és mind ő előtte, mind az emberek előtt. igazán való nemes léssesz.

NEGYEDIK SZAKASZ

Azokról az jó erkölcsökről, mellyek szükségesek
az iffiuságban

fiam ez leg fővebb része az te oktatásodnak. ehez tartozik az fellyeb meg mondot három rész, mert minek utánna meg mondtam volna micsoda okból kel az jó erkölcsre adni magadot. micsoda moddal kel azt meg nyerni, és micsoda akadályok fordíthatnak el attól. mostanában azt adom elődben hogy mi képen kövesed az jó erkölcsöt, és mind meg mutatom különösön azokat az jó erkölcsöket, az mellyeket magadban kel venni leg inkább, hogy igazán való jó erkölcsű lehess, fundamentumi is lesznek ezek. az több jó erkölcsöknek, az mellyeket kel követned, életednek folyásában.

Első Rész

Hogy az iffiaknak. az kristus jesust kel
például venni

K. Leheté olyan példát adni előmben az mellyet bizodalomal követhessek. ?

F. fiam olyant adok elődben. az kit ha követed, minden bizonnal oda jutcz az hol ő vagyon mert az bizonyos, hogy az kereszteni jó erkölcs, mind nagyokban. mind kicsidekben, abban

---

⁹³⁴ nulli te unquam de generis nobilitate praeponas. nec miseriores quosque. aut humili loco natos te inferiores putes. nescit religio nostra personas accipere. nec conditiones hominum. sed animos inspicit singulorum. servum et nobilem de moribus pronunciat. sola apud Deum libertas est. non servire peccatis, summa apud Deum est nobilitas. clarum esse virtutibus.

S. hiero. epist ad celantiam.

⁹³⁵ minime quidem deus est acceptor personarum. nescio tamen quo pacto. virtus in nobili plus placet. S. bern. epist ad sophiam.

áll, hogy az kristus jesust kövessék, annak okáért, mindenek felet. azt az, Isteni példát adom elődben, azért hogy meg mutathassam néked azt az tökéleteséget való formáját az jó erkölcsnek. az melyhez kel szabni iffiuságodat.

Ez az Isteni mester azért jövé az világra hogy az embereket tanítsa, és őket meg váltsa, ugyan azért is kívána minden idő koron által menni ember koráig, hogy azokat meg szentelné, és magát hozzájuk hasonlová tenné, hogy könnyeben követhetnék őket.

Azért gyermeké löt az gyermekeknek. hogy meg szenteltye őket, kicsiny, az kisdedekért, iffiu az iffiakért, hogy nekik példát adgyon. és meg szenteltye őket, az Isten szolgálattára ⁹³⁶.

Az iffiuságnak ehez az szentcséges példájához kel hát szabni iffiuságodat. és az szerént rendelni minden cselekedetidet, abban is kel meg látnod azokat az jó erkölcsöket, az mellyeket követned kel.

Az evangéliumban négy féle példát látunk az Isten fiáról iffiuságában.

Az első az hogy, magános életet élt mind azon idő alatt. nem akarván magát meg üsmértetni az embereket. hanem csak az maga szentséges szent anyyával. és szent josephel. hogy ebből meg tanulják az iffiak, az nagyra vágyást el kerülni. és az világ becsületét nem keresni, hanem az Istennek kívánnyanak tenni.

Az második az hogy, például adgya nagy áitatoságát, el menvén az templomban innepeken az törvény parancsolattya szerént, noha arra köteles nem vala. őt az irás tudokot halgatá, és kérdéseket teve nekik, mint ha akart volna töllök tanulni, holot ő vala az irás tudoknak is mestere. ez szép példa, mert meg mutattya az iffiaknak mint kel szeretniek az áitatoságot. leg első dolgok az lévén hogy az Istent szolgálják, az üdveségekben munkálkodgyanak. adván magokat azokra, az mi az vallást illeti, úgy mint az imádság, az szent mise, az szentségek. az Isten beszédinek halgatása, és hogy keresék az oktatást azoknál az bölcs embereknél. az kiknek gondviselések alá adta az Isten

Az harmadik, az ő nagy engedelmesége, mellyel vala szüléihez, valamint az szent irás mondgya. *hogy viszá ment vélek názárethben. és nekik engedelmes volt.* ⁹³⁷. ez az példa szégyeniti meg az iffiakot, az kiknek rend szerént nehéz az engedelmeség. micsoda szégyen fiam az neked., midön elegendő tisztelettel nem vagy azokhoz, az kiktől vetted az életet, holot szemed előtt látod olly Istennek példáját, az ki engedelmeskedik teremtet állatnak, ? mit fogsz felelni az Isten fiának engedetlenségidért, midön szemedre hánya engedelmeségit, azért hogy példát végy rolla *piruly szégyenletedben. kevély ember*, mondgya szent bernárd, *hogy te fel emeled magadot. midön látod hogy az Isten magát meg aláza* ⁹³⁸.

Az negyedik példát láttyuk az kristus iffiuságában: *jesus pedig gyarapodik vala bölcseségben. testének állapottyában, és Isten előtt, s' emberek előtt való kedveségben.* ⁹³⁹. nem kel ezen érteni belső képpen való gyarapodását az Isten fiának, mivel még fogontatásakor tellyes vala bölcseséget. hanem hogy az, naponként. jobban ki tették. az ő Isteni cselekedeteiben, valamint hogy az nap, bár mindenkor egy eránsu világos légyen is, de midön fel kél, hová

---

⁹³⁶ ideo in omnem venit. aetatem et infantibus infans factus. sanctificans infantes, in parvulis parvulus sanctificans hanc ipsam habentes aetatem. et exemplum illis pietatis effectus justitiae et subjectionis. in juvenibus juvenis exemplum juvenibus factus et sanctificans domino.

S. irenaeus. lib 2. adversus haereses. C. 39.

⁹³⁷ luc. 2. v. 51

⁹³⁸ et erat subditus illis, quis. quibus. deus hominibus. disce terra subdi, disce pulvis ob temperare. erubescere superbe cinis. deus se humiliat. et tute exaltas.

S. bern. hom. 1. super missus.

⁹³⁹ et jesu proficiebat sapientia. et aetate. et gratia apud deum, et homines. ibid.

továb fellyeb megyen. ánnál inkább ki mutattya nekünk világosságát. az irás arra akarja evel tanyítani az iffiakot, hogy micsoda nagy gondgyoknak kel lenni az bölcseségben, és az jó erkölcsben való nevelkedésre. és hogy azt el kerülhesed, az mit sokakban látunk, hogy ugy tettik, mint ha csak. azért nőnének az esztendőben, hogy kissebedgyenek az ártatlanságban. méltó az szánásra azt látni, hogy az gyermekek valamint nőnek, ugy is romlanak meg, mint ha csak azért nőnének. hogy az rossz erkölcsöt, az hazugságot. tisztátalanságot., kevélységet, és az engedetlenséget meg tanullyák. valamint sz. agoston mondgya maga felöl ⁹⁴⁰. kristusnak gyermeke így követédé mesteredet, ? azért let gyermeké hogy könnyeben követhesed, és az jó erkölcsben foglallyad első esztendőidet, tepedig azokat el vesztegeted, és az rosztanulod meg, vessed szemeidet arra az szentséges példára, és tekintsed meg mely igen viszá élsz iffiuságodal. tanuly nevedekni az jó erkölcsökben, valamint illik az kristus tanyítványához. és fiához, és hogy azt meg tudgyad, elődben adom azokat az jóságos cselekedeteket.

Második Rész Az Isteni félelemről.

K. Az jó erkölcsök között, mellyik elsőben szükségesebb ?

F. Az Isteni félelem, ez az fundámentuma az töb jó erkölcsöknek, az hit után, ezt az sz. irás, az bölcsesség kezdetinek hija. ugyan ezt is kel elsőben az iffiakban oltani. az öreg tobiásról azt mondgya az irás, hogy egy fia lévén, az Isteni félelemre tanyitá még gyermekségiben, és hogy magát olya minden vétektől ⁹⁴¹

Ezen az félelmen. nem kel az szolgálához illendő félelmet érteni, az ki is az büntetéstől, fél. és nem az vétektől, hanem azt az tisztelettel való félelmet. az mellyel meg gondolván, az Istennek nagyságát, méltóságát, szentségét, hatalmát, és igazságát., mindenek felet attol kel félni, hogy haragjában ne essél annak az nagy, szent. hatalmas, és igaz Istennek.

Ez fiam, az az Isteni félelem, az mely az bölcsességnek kezdete, és az jó erkölcsnek fundámentuma. ugyan erre is intelek tegedet. ezt is kel leg először keresni, azért eképpen cselekedgyél.

Először. az Istentől kérjed azt minden nap, mondván néki gyakran tellyes szivedből. oh én Istenem, óltsad félelmedet az én szivemben. hogy az engemet, meg tartoztatván. tegedet soha meg ne bánttsalak.

Másodszor. az Isten nagyságához legy nagy tisztelettel mindenkor, ő örökös ura mindeneknek, meg foghatatlan az tökéleteségekben az méltóságban, bölcseségben. szentségben. jóságban. hatalomban. és igazságban, ötet minden teremtet állatok imádgják. ő előtte meg az angyalok is rettegnek. minden az mi ez világon nagynak láttzik, az ő előtte csak pór, és mint hogy mindeneket ő teremtet. mindeneket el is ronthat. egy szempillantásban. *nincsen hasonlatos te hozád uram senki, nagy vagy, és nagy az te neved, az te hatalmaságodért, ki nem féll tégedet. oh! nemzeteknek királlya* ⁹⁴²

Harmadszor, mindenek felet attol tarcs hogy az Istent meg ne bánttsad, ha valamit cselekszel. leg elsőben is azt nézed, ha az Istent aval meg nem bántotád,

Midön az Istenről beszélsz, nagy tisztelettel beszély. és azon igyekezél, hogy mások is hasonló képen beszélyenek előtted.

---

⁹⁴⁰ jam mortua erat adolescentia mea mala et nefanda et ibam in juventutem. quanto aetate major, tanto vanitate turpior. lib 7. conf. cap. 1.

⁹⁴¹ tob 1.

⁹⁴² jerem. 10.

Harmadik Rész
Az Isteni szeretetről.

K. Az Istent kel hát, egy szers mind félnem is, szeretnem is ?

F. Nincsen külömben. mert ha az ő nagysága bennünket arra kötelez, hogy ötet féllük, és hozzája nagy tisztelettel legyünk, az ő jósága is arra kötelez, hogy ötet szeresük, nem is kel ezt az két dolgot egy mástól el választani, az felelmet, és az szeretetet. valamint az irás mondgya hogy az urnak félelme. kezdeti az ő szeretetinek. ⁹⁴³ . az kiben félelem nincsen, az igaznak nem mondathatik, ⁹⁴⁴ és az ki nem szereti, az halálban marad ⁹⁴⁵ .

Szeretni kel hát az Istent edes fiam, hogy ne szeretnéd azt az jóságot, az ki előbször szeretet tégedet. de most eleinte szeresed ötet, most kel azt el kezdeni, az mit egész életedben. és az örökké valóságban kel követned, az Isten nem más vegre adot ez világra. hanem hogy szeresed, és hogy teremtődnek üsmervén ötet, ad meg azt ő néki, az mivel tartozik az munka. az munkásnak. az teremtet állat. az ő teremtőjének. egy gyermek az atyának, az az szeretettel. hogy pedig arra inkább kötelezen. azért bé töltöt minden ki gondolható jó téteményivel, rendelvén arra téged hogy birjad az ő országát, el vesztél volt, de ő meg váltot tégedet. és azt, az ő fiamak halálával. az kereszténységnek boldogságára hivut. meg világositot az hitnek világával, és meg szentelt kegyelmivel, sokszor minek utánna meg bántottad volna. ő még is kegyelmiben, és fiai közti vett téged, és számtalan sok jó téteményit mutatta hozád. oh édes gyermekem, lehető hogy ne szeresed azt az Istent. az ki tégedet olly igen szeret ?

két ókból kel az Istent szeretned, az egyik, azért az jóságáért mellyel van mi hozánk kegyelmeségivel, és jó téteményivel, az másik, azért az jóságért, az melyet bir magában. mert tegyünk fel egy lehetetlen dolgot, és mondgyuk. hogy ha az Isten mivelünk soha semmi jót nem tett volna is, de még is meg órdemlené hogy örökké valo szeretettel volnánk hozzája. azért az ő örökös jóságáért, és meg számlalhatatlan tökéleteségiért. mellyet bir magában. és az mellyért vehetetlen szeretettel tartozunk néki, mikoron pedig én azt mondom hogy az Istent kel szeretni, mindenik szeretetről beszéllek, és azt értem, hogy kel ötet szeretni, az ő jo téteményiért, mellyeket cselekedet velünk, de mind azon által, nem csak az jó téteményiért, hanem tisztán magáért, mivel ebben az tiszta szeretetben áll az embereknek. és az angyaloknak. az örökké valo boldogságok.

De arra vigyáz fiam, hogy az Isteni szeretet igazán valo légyen. annak más féle szeretetnek kel lenni, mivel nem elég az Istent ugy szeretni valamint az teremtet állatot, ötet mindenek felet kel szeretni, *szeresed az te uradot Istenedet. tellyes szivedből*, ugy hogy semmit ne szeres ő nála inkább valamint hogy nincsen is semmi ő nála nagyob, és szeretetre méltób.

Egy szoval az Isteni szeretet abban áll, hogy az Istent mindennél eléb valonak tartcsad, az vilagi jóságoknál, az gyönyörüségeknél, az becsületnél, barátidnál, és az életednél. ugy hogy soha ezeket ne szeresed annak az szeretetnek ártalmára, az mellyel tartozol az Istennek. és hogy készeb légy ezeket ezerszerte inkább el veszteni, hogy sem veteni az ellen az engedelmeség ellen, az mellyel tartozol néki. ebben áll tehát az Isteni szeretet, hogy ötet mindennél eléb valonak tarttsad.

Oh édes gyermekem, munkalkodni kel tehát hogy ezt az drága szeretetet el nyerhesed, és hogy magadot abban meg ne csallyad, mint azok, az kik, az szinel valo szeretetet. az igazán valo

---

⁹⁴³ Eccle. 25.

⁹⁴⁴ Eccle. 1.

⁹⁴⁵ 1 joan. 3.

helyet veszik. ihol az leg főveb cselekedetek. mellyek által meg üsmérheted. ha igazán szeretedé az Istent:

1. félyyed, es utálljad mindenek felet az vétket, azért, hogy az, az Istennek nem tettzik. és hogy ellenkezik az, az ő joságával, ted fel magadban gyakorta. hogy azt többbe nem cselekszed.

2. kerüllyed az mennyiben lehet az bocsánando vétket, peccatum veniale mivel ez sem tettzik az Istennek. és noha el nem ólttya is szeretit benned, de azt meg gyengitti, és idővel, az halálos vétekben ejthet.

3 Munkálkodgyál azon, hogy meg nyerhessed azokat az jó erkölcsököt, az mellyeket az Isten kíván te tölled, az szeretetnek pedíg az, az természete, hogy kíván annak tetczeni, az kit szeret. ha az Istent szereted édes gyermekem, nem csak azon igyekezel hogy az ő kegyelmiben maradj, az bűnnek el távoztatásával, hanem még azokat az jó erkölcsököt is követed, az mellyeket gondolod hogy ő néki leg inkább tettzenek.

4. Mindenek felet tégy gyakorta mind szájal, mind szivből, szereteteti cselekedeteket. és kívánnjad hogy az Istent érdeme szerént szeresék, és szolgállyák, szomorkodgyál azon midön látod hogy ötet meg bánttyák, azt pedig meg ne engedgyed, az mennyiben tölled lehet. az Isteni szeretetre vezess másokat. mind beszédedel. mind példa adásodal.

Mind ezeket most idején iffiukorodban cselekedgyed, kezdgyed szeretni azt, az kit örökké kel szeretned, kérjed gyakorta azt az kegyelmet, hogy ugy szeresed az mint kívántatik. és minden nap mond el szivedből ezeket az szép szavait dávidnak. *kicsoda volna nékem mennyekben te náladnál töb, és te náladnál egyébben nem gyönyörködöm ez földön, én örökségem te vagy Isten. mind örökké.*⁹⁴⁶

negyedik Rész

Az attyákhöz valo szeretetröll.

K. Az Isten elöt kedves dolgot cselekszünké, mikor az szüléinket szerettyük ?

F. fiam igen kedves dolgot. mert az bölcs azt mondgya. *hogy az ki féli az urat, tiszteli az attyát. és mint urainak szolgál azoknak. kik szülték ötet.*⁹⁴⁷ . ha szivedből féled az urat, attyáidot is becsülleni fogod, és azokat is, kiknek gondviselések alat vagy, mert ezt ő parancsollya, hogy tisztellyed, apádot, és anyádot. ha őket nem becsüllöd, jele hogy az Istent nem féled, és nem szereted.

Mivel nincsen ót Isteni félelem, az hol meg vetik az ilyen szent dolgot. az melyre az természet vonson. és az mellyet az Isten. nagy köteleség alat parancsol. nincsen is nagyob fenyegetés, mint az mellyel fenyegeti az gyermekeket. kik ez ellen vétének. *az ki meg szomorittya az attyát, és el idegeniti az annyát az gyalázatos*⁹⁴⁸ .

*az ki az ő attyát. vagy annyát meg átkoza, annak el oltatik szövétneke. az setétcségnek homályosságában,*⁹⁴⁹ *az ki meg csufollya attyát. avagy meg utállya annyának tanítását, szemét ki vályák az völgynek hóllói, avagy meg eszik ötet az kesellyü fiai.*⁹⁵⁰ *olyan mint az káromló.*

---

⁹⁴⁶ psal. 72.

⁹⁴⁷ Eccle. 3.

⁹⁴⁸ prov. 19.

⁹⁴⁹ prov. 20.

⁹⁵⁰ prov. 30.

valaki el hadgya az ő apját. és mint az urtól meg átkoztatot. az ki haragra ingerli az ő anyját.
⁹⁵¹ oh adná Isten ! hogy ezek az fenyegetések volnának bé oltva az gyermekeknek szivekben.

Az ő testamentumban micsoda kemény törvényt adot vala ki az Isten. az rosz fiak ellen. egészen elődben adom.

*Mikor valakinek gonosz erkölcsü és engedetlen fia vagyon. az ki az ő attya. és annya szovának nem enged, és meg dorgálván nem enged nékik. akor meg fogván azt az ő attya. és az ő annya, vigyék ötet az városnak véneihez, az ő lako helylinek kapujában, és annak az városnak véneinek ezt mondgyák. az mi fiunk gonosz erkölcsü, és ellenünk rugódozó, nem engedelmes az mi szonknak. tobzodo és részeges, akkor annak az városnak minden emberi. kövekkel meg kövezék azt. és meg hallyon, és ilyen modon ki tisztítsad az gonoszt te közülled, hogy egész izraelnek. népe. meg hallya. és meg rémüllyön*⁹⁵² .

Látod fiam micsoda kemény törvényt adot vala az Isten. az rosz fiak ellen. az új testamentumban is, nem kel aláb valo képpen félni az ő haragjától. és boszu állásától. holot minden nap láttyuk büntetésit láthato képen. az rosz iffiakon, rend szerént pedig ezen az világon szokta meg büntetni ezt az vétket, mivel nincsen olyan rosz fiu, az kire valamely büntetése az Istennek ne szállyon.

Hadgyuk ezt az félelmet. az olyan gonosz erkölcsü elméknek, az kiket nem lehet más képen helyre hozni az magok hivatalyokra. te pedig fiam, mint hogy tellyes szivedből az Istent akarod szolgálni, nem szükségesek néked, ezek az fenyegetések. de hogy magaddal jobban el hitetthessed mely nagy tiszteletel tartozol lenni szüléidhez. halgasad mit mond ez iránt az ⁹⁵³ apostol. ti magzatok. engedelmesek legyetek az urban. az ti szüléiteknek. mert ez az igaz ti magzatok engedelmesek legyetek. az ti szüléiteknek mindenekben. mert ez az urnak kedves.
⁹⁵⁴

tisztellyed tehát fiam szüléidet, meg gondolván. 1. hogy az igazságos, 2 hogy az Isten azt akarja. az ő akarattyához kel pedig szabnunk, minden cselekedetinket.

Az attyáidhoz valo becsület, négy dolgot foglal magában. tiszteletet,. szeretetet. engedelmeséget. és hozájok, segittségel valo lételt.

1. légy nagy tisztelettel hozájok. mivel töllök vetted az életet Isten után. őket meg ne vessed, akár mely okod légyen is arra. se belső valamely gondolattal. se külső képen, beszédeddel. vagy valami mas leg kisebb cselekedetedel. végyed tisztelettel töllök oktatásokat. intéseket. azt mondgya az bölcs. halgasad szerelmes fiam. az te attyádnak bölcseségit, és az te anyádnak. oktatását el ne hadgyad.⁹⁵⁵

2. Nagy szeretettel légy hozájok. valamint az bölcs mondgya. tisztellyed tellyes szivedből az te attyádot, és anyádnak fájdalmit. el ne felejttsed, meg emlékezel arrol. hogy te azoktól születettél.⁹⁵⁶ de arra vigyáz hogy ennek az szeretetnek. nem kel csak. természet szerént valo szeretetnek lenni, hanem Isten szerent legyen. hogy pedig aképpen legyen. szeresed őket azért. mert az Isten akarja azt. de főképpen az ő lelki jovokot szeresed, és azokban szolgálj nékik imádságidal, és más egyéb jó cselekedetidel.

---

⁹⁵¹ Eccle. 3.

⁹⁵² Deut. 21.

⁹⁵³ ephes. 6.

⁹⁵⁴ Coloss. 3.

⁹⁵⁵ prov. 1.

⁹⁵⁶ Eccle. 7.

3 Légy engedelmes az ő parancsolattoknak, és serénységgel kövesd akarattokat. de úgy engedelmeskedgyél. valamint szent pál mondgya. az az, az urban. in domino. mert az Isten azt akarja, ő is parancsol néked, ő általlok, mint hogy az Isten parancsolja neked, hogy nékik engedelmeskedgyél, ha azt végben viszed, az ő akarattját követed, ki veszem azt hogy ha neked olyat parancsolnának. az ki az Isten tisztelete ellen volna. vagy az magad jova ellen. ebben az két dologban. nem tartozol nékik engedelmeskedni. de mind azon által jól meg kel azt vizsgálni, és okos emberektől tanácsot kérni. hogy meg ne csallyad magadot. az magad ítéletiben, az mint az meg történhetik

4. Segítségel légy hozzájuk. szükségekben. betegségekben. szegénységekben. öregségekben. egy szóval minden testi és lelki szükségekben. olyan vétek el hadni őket. ezekben az állapotokban. az mely boszu állást kér az Istentől.

fiam hogy mindenkor az te hivatalodnak rendiben lehess. az te szülédhez. szemed előtt legyen mindenkor ez az két ellenkező példa. tekintsd abszolont. az ki is mindenben által hágván az atyához való hivatalját. az nyomorultul való halálban vevé el büntetésit. az másikában tekintsd, nem csak embernek, hanem az Isten fiának példáját, az ki is emberi testet vévén magára emberé lön válttságunkért, de még is engedelmes vala az ő szentséges anyához. és szent jösephhez, noha örökös ura ő mindeneknek, de példát akara adni az fiának., hogy micsoda tisztelettel lennének. szülejekhez. és hogy meg mutasa, micsoda vétkes, és méltatlan dolog legyen egy nyomorult embernek nem engedelmeskedni azoknak. az kiktől az életet vette. minek utánna az menynek földnek Istene, meg alázván magát, engedelmes vala ahoz, az kiktől akart születni.

ötödik Resz

Hogy még kiket kel, másokat is becsülni
az iffiaknak

K. kicsodák azok. az kikhez még tisztelettel kel lennem ?

F fiam az atyádon, és az anyádon. kívül, vannak még az kikhez kivált képen való tisztelettel kel lened.

1. tisztelned kel azokat. kik ő helyetek vannak úgy mint tutoridot. azokat az kikre vagy bizatva. az te bátyáidot.

2. Az te mestereidet, az kiknek gondgyok van. oktatásodra. annál is inkább kel becsülni ezeket hogy atyád helyet vannak. ezektől olyan jót vész. mely az világi jót meg haladgya. és az micsoda tisztelettel tartozol lenni szüleidhez. hasonloval tartozol mestereidnek.

3. tisztellyed lelki atyádot, mint pasztorodot. és mind azokat. kik az jó erkölcsnek uttyára tanyitanak. legyenek elmedben mindenkor szent pálnak ezek az szép szavai. *engedgyetek, az ti előttetek jároknak, mert vigyáznak ök az ti lelkeitekért., úgy mint szám adok.*⁹⁵⁷

⁹⁵⁸ 4. légy nagy tisztelettel. az papokhoz. valamint az sz. irás parancsolja. az öreg embereket. mivel ha az Istent tiszteled, azokat is tiszteled, kik ötet szolgállyák, és mind azokat kik nagy rendekben vannak, az fejedelmet, az törvény szolgáltatókat. mind ezeket szeretni is kel., hozzájuk lenni engedelmeséggel. és hűséggel. mert ezek az Isten hely tartói az földön. hogy igazgassák, és igazságot szolgáltassanak az ő népnek

---

⁹⁵⁷ hebr. 13.

⁹⁵⁸ Eccle. 7.

Hatodik Rész
Az oktattatásnak. szeretetiről

fiam ez az egyik első. és leg nagyobb jó erkölcs az iffiunak. hogy szerese midön oktattják, mivel nem lévén arra elégséges, hogy magát tanyithassa., szükséges hogy más értelmeseb vezese ötet,

K. Micsoda az tanulásnak szereteti ?

F. Az olyan jó erkölcs, az melly szereteti, keresteti, és cselekedteti veled az jó tanyításokat. intéseket. és tanácsokat. oh mely szép erkölcs ez fiam, ezt az iffiúság ékeséginek lehetne hini. mivel az mely elme az tanulást szereti, az minden jót bé veszen. midön az Isten meg engedte volna salamonnak. hogy kérne tölle mindent, és meg adná, ö azon kéré, hogy adgy uram szolgálának értelmes szivet. kövesed fiam hát ezt az fejdelmet. keresed az értelmes elmét. kérjed azt az Istentől, és magad is munkálkodgyál annak el érésin. erről többet nem mondok nézed mit mondotam erről az 3 szakasznak. 3 részében.

Hetedik Rész
Az engedelmességről

fiam ez az jó erkölcs, nem csak szükséges az iffiunak, de még mint egy ahoz az időhöz is tartozik. mert az engedetlen fiu; olyan mint valamely csuda állat.

szeresed hát fiam ezt az jó erkölcsöt, mert ez igen szükséges hogy jó erkölcsii lehes életednek minden napjaiban, engedelmeskedgyél alázatosan, és örömet szüléidnek. és mind azoknak kiknek alatta vagy.

Azt mondám hogy alázatoságal, és örömmel engedelmeskedgyél, mert nem elég csak engedelmeskedni, hanem jól is kel engedelmeskedni az kedvetlen. erővel, félelemel valo engedelmeség, szolgálát illet, az illyennek semmi érdeme nincsen,

Az igazán valo engedelmeség attól származik. hogy meg üsmérvén az magunk hivatallyát. kívánunk az Istennek tetczeni engedelmeségünkel,

Ekképpen kel hát engedelmesnek lenni, ha azt akarod, hogy engedelmeséged hasznos, és kedves légyen Istennél. így cselekedvén, el hagyod az magad akarattyát. az mely sokaknak veszedelmet okoz. édes fiam ha engedelmes léssesz, meg látod még micsoda gyözedelmet vész az te leg veszedelmeseb ellenségeden. az mely nem más. hanem az magad akarattya. még meg üsméred, micsoda nagy hasznos ez az erkölcs, és érette, dicsérni fogod egész életedben az Istent.

nyolczadik Rész
Az tisztaságról.

Ez olyan jó erkölcs, mely tellyeségel kerüli az testi gyönyörüségeket. az roszt gondolatokat, és az tisztátalan kívánságokat meg fojttya. mivel ezek nem tettzenek az Istennek.

Az tisztaság szükséges minden embereknek. de leg inkább az iffiaknak. mert ök hajlandobak lévén az testi gyönyörüségekre. azért nagyobb szükségek van erre az jó erkölcsre. oh adná Isten fiam hogy meg üsmérhetnéd szépségit ennek az jó erkölcsnek, micsoda ékeségedre, és hasznodra vagyon

Hogy ha az tisztaság hasonlová teszi az embereket az angyalokhoz. az mint az szent atyák mondgyák. követvén olly romlando testben az tisztaságban őket, ez leg inkább az iffiakban tettik meg, mert ökk még nem annyira lévén el merülve az bünben. az ő tisztaságok jobban hasonlít azoknak az mennyei lelkeknek tisztaságokhoz.

Hogy ha az tisztaságnak vagyon valamely része az martirumságnak dicsőségiben, valamint sz. hieronimus mondgya.⁹⁵⁹ . azért hogy ebben is kemény szenvedéseket kel szenvedni, ez az dicsőség leg inkább azokat az iffiakot illeti, kik meg tarttyák az tisztaságot. mert ez ellen az kísértet ellen való hartzolások, nagyobbak. és gyakorlatosabak, mint sem más féle ellen.⁹⁶⁰ erre való nézve mondgya sz bernárd, hogy az vér ontáson kívül, még három féle martirumság vagyon. az bőségben való mértékleteség, valamint dávid és job cselekedet. az szegénységben való adakozás, valamint tobiás, és az özvegy aszszony cselekedet. és az josephnek iffiuságában való tisztasága egyiptumban.⁹⁶¹

Egy szoval fiam az iffiakban találhatik ez az szép dicséret, mellyet adnak az szent atyák. az tisztaságnak, mondván. hogy az tisztaság virágja. az jó szokásnak. tisztelete az testnek. fundamentuma az szentségnek. és jele az töb mas jó erkölcsöknek;⁹⁶² mert az bizonyos hogy egy iffiuban az tisztaság igen nagy fundamentuma az jó erkölcsnek. minden jót is várhatni egy tiszta életü iffiutól, mivel az Istennek lelke nem lakhatik az tisztátalan szivben, hanem az tiszta lelkekben lakik azokat bé töltvén kegyelmivel.

Rufinus azt mondgya, náziánus sz. gergely felől, hogy iffiu korában egy látása vala, az melyben két igen szép leány jelene meg néki, és az mint el fordítaná rolok szeméit, az leányok mondák néki, iffiu te jól üsmérsz bennünket, az egyikét közüllünk bölcseségnek híják, az másikat, tisztaságnak. mi téged jöttünk látogatni, mert mi nekünk kedves lako helyet készítettél lelkedben

Látodé fiam, hogy az tisztaság meg válthatatlan. az bölcseségtől, kegyelmet is nyer az Istentől azokra . . kik néki adgyák magokat.

Munkalkodgyál hát azért az szép és jó erkölcsért, mivel ez ékesége és boldogsága. iffiuságodnak. ez ellen pedig véthet sok féle képen. gondolatodal. kívánságodal. beszédedel. és cselekedetedel. és ha tiszta akarsz lenni, ne csak cselekedetteddel légy, hanem még gondolatodal, beszédedel, és leg kisebbre is vigyáz hogy azt meg ne sértted.

kilentzedik Rész Az szemérmességéről

Valamint hogy az fák az gyümölcsel együtt levelet is hoznak azoknak meg oltalmazására az rut időkben, hasonló képen, az Isteni szeretet az lélekben tévén az tisztaságot. abban hoz szemérmességet. hogy meg oltalmazza azt mindentől, az mi annak árthatna, lehetetlen is az tisztaságnak. szemérmesség nélkül lenni.

Az tisztaság utállyá az tisztátalan gondolatokat. és kívánságokat. az szemérmesség pedig el távoztattya. mind azokat külső képpen, ugymint az tisztátalan beszédeket,. tekintéseket. csokokat, és mind azokat. az mi az tisztaságot meg bánthatnák. holot az szemérmesség olyan jó erkölcs hogy nem szenvedheti se magában, se másban, mind ezeket. szégyen nélkül

---

⁹⁵⁹ habet et pudicitia servata martyrium suum. s. hiero epist ad demetriadem

⁹⁶⁰ quem tormenta non vicerant, voluptas superabat. in vita B. hilarionis.

⁹⁶¹ . martyrium sine sanguine. triplex est. parcitas in ubertate. quam habuit david et job. largitas in paupertate quam exercuit tobias, et vidua. castitas in juventute. qua usus est joseph in egyipto. S. bern. in sententiis.

⁹⁶² pudicitia flos morum. honor corporum de cor sexuum, fundamentum sanctitatis praejudicium omnis bonae. mentis S. Cypr. lib. de bono pudicitiae.

Mert valamint sz. bernárd mondgya. hogy bár minden embernek szükséges légyen is ez az jó erkölcs, de mind azon által, ez nagyobb fényeséggel tettik meg az iffiakban *micsoda kedveseb az szemérmetes iffiunál. micsoda szép, és gazdag ékesége életében, az iffiunak, és az ortzáján, az szemérmeteség. micsoda bizonyos jele ez, az jó reménségnek az gyermekekben. és az jól neveltetet elmének, ez szövétneke az tisztaságnak, az mely világosit. hogy semmi tisztátalan bé ne mennyen az elmében, és el üzi az vétket az lelkekből, meg is tarttya az tisztaságot, az lelki üsméretnek ez az dicsősége, és az becsületnek meg őrizője.*⁹⁶³ .

Evel az jó erkölcsel ellenkeznek. az furcsaság, és az ortzátlanság. ez olyan utálatos az iffiu elmében, valamicsoda kedves abban az szemérmeteség. igyekezél hát fiam szert tenni erre az jó erkölcsre. csak aval meg ne elégedgyél hogy az tisztátalanságot el kerüllyed, hanem mind azokat is, az mik leg kissebben is meg sérthetnék az tisztaságot.

Tizedik Resz

Az beszédben valo szemérmeteségről.

Ez fiam igen szukséges főképpen az iffiunak, hogy okoson tudgyon beszélni. valamint az bölcs mondgya. hogy az bölcs embert. az beszédiből üsmerik meg, az bölcsen valo beszéd két dologban áll, 1. hogy ne mondgy soha semmi rosztat. vagy helytelenet. 2. hogy jót mondgy, és helyesen, az az. az mikor kívántatik, és az mint kívántatik

1. fiam ne mondgy soha semmi tisztátalant. vagy illetlen szót. szent pal tilttya az keresztényeknek az tisztátalan beszédet.⁹⁶⁴ annál is inkább nem kel beszélni gyönyörködtetéssel. vagy is botránkoztatására fele barátodnak., az bölcs azt mondgya. *hogy az ki szol hamiságot. el nem titkoltatik, és el nem távoztattya az ítéletet. melyben meg büntetessék.*⁹⁶⁵

Kerüllyed tehát mint az mirigyet. az tisztátalan beszélgetéseket. mert valójában meg ronttyák az tisztaságot. és az jó szokást, és sok véghetetlen vétket okoznak azokban az kik beszélnek. és az kik halgattyák, kerüllyed az két színü beszédek is, az kiknek két féle értelmek vagon. mert azok is roszt gondolatot adhatnak. egy szoval kerülly el az ocsmány szokot szitkokot. ha ez nem illik az leg nyomorultabhoz is, hát hozád hogy illenék.

2 Mikor másokkal beszélgecz, ne légy hirtelen az szollásban, hanem elsőben halgas másokat. minek előtte beszélly, mivel olyan elmék vannak az kik mindenkor leg első az beszédben. és utolsok az halgatásban. mindenben belé szolnak. másokkal az beszédet félben hagyattyák. olyan dolgokrol beszélnek, az kihez nem tudnak. ez, az roszt. maga meg gondolatlan, hebe hurgya elmenek az jele, és némelykor az kevélységtől is vagon. valamint az bölcs mondgya. *láttálé dolgaiban és beszédében hirtelenkedő embert ? az bolond felől töb reménség vagon. hogy nem mint az illyen felől*⁹⁶⁶ . hogy pedig jó rendel légyen beszéded, ezeket kövessed,

1. keveset beszély. és másokat igen halgass. az nagy jele az okos elmének mikor másokat halgat. és keveset beszél. az irás azt mondgya. *hogy az ki meg tartoztattya beszédét, az okos ember.* az halgatás pedig jele az bölcseségnek, *mert még az bolond is mikor halgat, bölcsnek*

⁹⁶³ quid amabilis verecundo adolescente.? quam pulchra haec, et quam splendida gemmamorum in vita et vultu adolescentis quam vera et minime dubia bonae nuntia spei bonae indolis index nullum aequae manifestum indicium columbine simplicitatis et ido etiam testis innocentiae. lampas est pudicae mentis jugiter lucens ut nihil in ea turpe vel indecorum residere attentet. quod illa non illico prodat. ita expunatrix malorum et propugnatrix puritatis intactae. specialis gloria conscientiae, et famae custos.

S. bern serm. ult. in Cant.

⁹⁶⁴ ephes. 5

⁹⁶⁵ sap. 1.

⁹⁶⁶ prov. 29.

*ítéltetik*⁹⁶⁷ nem azt az halgatást értem, az mely az gondolkozástól, az tompa elmétől, vagy az szomorúságtól vagyon. hanem az helyyesen valo halgatást: ugy hogy halgatván másokat. helyyesen felellyen.

2. Az beszélgetesben. midön valaki beszél. három dologra vigyáz

1 hogy addig ne szóly, az még meg nem halgattad mit mondanak. 2. hogy az beszédet félben ne hagyasad, 3. hogy olyan dologban ne szolly, az mellyet nem tudcz.

Ezt az három dolgot, az bölcs adgya elődben. *minek elötte meg nem halgatod, ne felelly, másnak beszéde köziben ne szolly. minek, elötte szolnál, tanuly.*⁹⁶⁸ . *az ki felel valamit mig meg nem hallya. az bolondság ö néki, és gyalázatos*⁹⁶⁹ .

3. Mikoron pedig magadnál eléb valokal vagy, ez iránt azt mondgya az bölcs. iffiu akor szoly, mikor szükség szolnod, summában foglallyad beszédedet. sok dolgokban ugy viseld magadot mint ha tudatlan volnál. mint az értelmes ember. az ki mind azon által halgat.⁹⁷⁰

Az te halgatásod ne kép mutatásbol légyen. hanem hogy halgathass másokat. és töllök tanulhass.

Tizen egyedik Rész

Az rosz nyelvről. és az esküvésről.

Az rosz beszéden kívül. vagyon még olyan rosz erkölcs. hogy illik az keresztényi szemérmeteséghez, azt tellyeségel el hadni.

Igen rut szokás, fő képpen egy iffiuban, ha esküvő. nem szolván az olyan esküvésről, mellynek. szükség képen meg kel lenni. hanem az olyanról, mely oly közönséges az keresztények közöt. és az melyben fel veszik az Istennek szent nevit hejában. leg kiseb haragban is, némellykor semmiért. azt pedig csak abbol az utálatos szokásbol, holot ennél az véteknél veszedelmeseb szokást nem lehet venni.

Elöször. Az Istent. meg vetik. oly kevésre becsülván az ö szent nevit. az kit minden teremtet állatok imádnak. és az kinek szenttsége elöt, az angyalok rettegnek. ezt pedig az parancsolat ellen cselekszik. *az te uradnak Istenednek nevit hejában fel ne vegyed.*

2. Nagyon meg bántod az kristus jesust. lévén oly illetlenül az ö szent halálához, és drága szent vérihez. mellyet érettünk ki ontot. ez az meg bántás, szintén olyan nagy. mint az mellyet vet azoktól, az kik ostorozták. sz. agoston mondgya. *hogy az sidok ostorával ostoroztatot meg, mostanában pediglen. az rosz keresztényeknek káromlásokal.*⁹⁷¹

Ez az rosz erkölcs igen sok vétekre vezet. mivel nincsen olyan vétek az ki ugy meg szaporodgyék mint az esküvés, ha azt szokásban veszik, az Istennek átka is az káromkodora szál. az bölcs is azt mondgya. hogy az ki sokat esküszik, meg töltetik hamiságal. és az Isten boszu állása attol el nem tavorzik⁹⁷²

4. Ezt az rosz erkölcsöt nehéz lesz el hadni. hogy ha csak egy kevesé meg gyükerezhetik, az után az jobban nevededik idővel. és végtire ki nem lehet irtani. az mint azt láttyuk sokakban.

---

⁹⁶⁷ prov. 17.

⁹⁶⁸ Eccle. 11.

⁹⁶⁹ prov. 18.

⁹⁷⁰ Eccle. 32.

⁹⁷¹ flagellatus est flagellis judaeorum. flagellatur blasphemiiis malorum christianorum

⁹⁷² Eccle. 23.

Egy szóval ez ördögi véték, az ki is csak azon igyekezik hogy meg bántssák az Istennek szent nevit. az pedig irtoztato dolog, hogy az keresztények. az kiknek ugy kel dicsérni az Istent ez földön, valamint ötet dicsérik az angyalok az égben. még is olyan káromlásokat szolnak. mint az mellyeket szolnak az ördögök ö ellene pokolban.

oh édes fiam kerüllyed ezt az utálatos vétket. az mely ocsmány mind az Isten. mind az emberek elöt. noha mindenekben gyűlölséges légyen is. de az iffiakban leg inkább. emlékezel meg arrol hogy az ó testamentumban meg kövezték az káromlokot.⁹⁷³ és szent pal. két keresztént az ördög hatalma alá adot. ezen vetekért. hogy meg tanullyák, hogy nem kel káromkodni.⁹⁷⁴ . szent gergely mondgya. hogy egy iffiu igen meg szokván káromlani az Isten nevit türhetetlenségeiben, ugy történek hogy halálos betegségben esék. az ördögök meg szállák, és az apja karján meg ölék. az ki is nagyon valo kedvezésiböl meg nem intette fiát⁹⁷⁵

leg job orvoság ez ellen az véték ellen. az hogy, el kel azt kerüllyni, az mi azt okozhatná. ugy mint az haragot. az játékot, az rosztársaságot. és mind azt. az mit magadban meg üsmérheted hogy esküvésre indithat. és mindenek felet. mihent ebben az vétékben esel. mindgyárt büntesd meg magadot azért, adgy alamisnát. mondgy el valamely soltárt, vagy valamely böjtöt tégy fel. kerülly el minden féle szitkot. és esküvést, mert ez az keresztényi nével ellenkezik. és halgasad mit mond üdvezitönk. én pediglen azt mondom néktek. hogy ne esküdgyetek semmi képpen. hanem az ti beszédetek légyen, ugy, ugy, nem, nem. ennek felette valami esik. az gonosztól vagyon.

Az Ember szollásról

Ez az nagy véték. az nyelvtől vagyon. ezt pedig kerüllyöd, de még utálnod is kel.

Az ember szollás az. mikor valakire olyan vétket fogunk. az mellyet nem cselekedet. vagy pediglen olyan vétkit nyilatkoztattyuk ki. az mely titokban vagyon. mivel felebarátunknak ha ki nyilatkoztattyuk valamely titokban valo vétkit, aval néki nagy kisebséget cselekszünk.

Az ember szollás némelykor az hamiságtól vagyon. az irigységtől, boszu állástól. gyűlölségtől, némelykor az elmének gyengességétől. az ki is könnyen ki mondgya másnak fogyatkozását. ez igen közönséges az iffiaknál.

Kerüllyed fiam ezt az vétket mert ez nem illik az nemes vérhez, se az kereszténységhez. és mind Isten elöt, s. mind emberek elöt utálatos.

Az mások fogyatkozásit könnyen ki ne beszéllyed. hanem tarsd meg azt szivedben. és kine mondgyad. mivel az bölcs azt mondgya. *hogy ha halottál valamit az te felebarátod ellen. fojdsd meg azt magadban.*⁹⁷⁶ azért hogy tovább ne mennyen. vigyáz tehát az más becsületire, mert tudod az néki drága. valamint kívánod hogy ö is vigyázon az tiédre.

De arra reá kel vigyázni, hogy az nem ember szollás, az más vétkit ki nyilatkoztatni, hogy az jóvára légyen, vagy hogy másnak ne arttson, csak az hogy olyan értelmes embernek kel meg mondani, az ki arrol tehesen. söt még az felebaráti szeretet viszen arra. és gyakorta lelki üsméret szerént is tartozunk aval, mivel azt el mulatni az ilyen állapotban, vétkesé tészük magunkot Isten elöt az masok vétkiért.

---

⁹⁷³ levit 24.

⁹⁷⁴ 1 tim 1.

⁹⁷⁵ dialogi Cap. 18.

⁹⁷⁶ Eccl. 19.

Az veszekedésről

fiam kerüllyed az veszekedést, mivel sok rosztat okoz. és ha valaki veszekedni akar veled. ne felely neki szitokal., se fenyegetésel. mert az nem illik az nemes vérhez. szemre valo hányást, szemre valo hányasért, szitkot, szitokért adni, olyan mint ha az ruhádon valo pecsétet, téntával akarnád ki mosni. az kereszténység, nem csak azt tilttya hogy valakit, meg szigy, hanem még azt. is. hogy viszá adgyad, mikor szidnak. ilyen formán tanyit sz. pál,⁹⁷⁷ . hogy áldgyad azokat. kik téged üldöznek, áld meg őket, és meg ne átkozad. senkinek. rosztért rosztal ne fizes, boszut ne állly. hanem hadgyad el mulni haragodat, ne had magadot meg gyözetni az rosztól. hanem gyözd meg az rosztat. az jó által.

Ez igen nehéz,. azt felelheted erre. az valo fiam, ugyan azért is kel ezt most idején követned. ezek az letzkék igen nehezek azoknak, kik még iffiuságokban nem oktattattak erre, es az kik csak az természet folyása szerint tanultak élni, de könnyü azoknak. kik idején akarják meg tanulni az Isten akarattyában járni, és az kik az kristus jesus szerént akarnak élni. követvén példáját, és cselekedvén parancsolattyát valamint egy kereszténynek illik, más képpen csak nével vagy keresztény. és nem igazságal.

Az szó hordásról

Vigyáz fiam még erre az vétekre. mert ez is nagy fogyatkozása az nyelvnek. az iffiaknál pedig közönséges, mivel az szó hordás sok izetlenséget, és veszekedést okoz., sokszor arra nem is vigyáznak hogy micsoda rosz következik abbol. gyakorta. azért is cselekszik, hogy abbol rosz származék.

Sokal nagyob ez az véték, mint sem gondollyák. mivel sok vétkeknek oka, és mind azoknak az rosztaknak mellyek. az veszekedést követik. az bölcst azt mondgya *hogy hat dolgot gyüöl az ur, az hetedik utálatos az ő lelkének. az ki haboruságot szerez az attyafiaik között.*⁹⁷⁸

És meg másut azt mondgya. *az fondorlot, és két nyelvüt gyüöllyétek. mert sok békeségben lévőket el vesztettednek. az büzös ember barátit meg háborittya, és az békeségesek közé, patvart bocsát*⁹⁷⁹

fiam valamint hogy az egyeség, és az békeség az Istentől jó, hasonló képen, az veszekedés, és az egyenetlenség, az ördögtől vagyton. *azért mondgya az Isten fia. hogy az békeségesek. az Isten fiait, azok pedig kik azt fel háborittyák,* mondgya szent gergely. *az sátáné.*⁹⁸⁰

kerüllyed hát fiam ezt az vétket,. mert igen nagy, az Istennél, és az embereknél utálatos, vigyáz beszédidre, és semmit olytat ne mondgy, mely veszekedést indithatna mások között.

fiam ez iránt egy szép példát olvastam egy püspökről, az kihez is egy hizelkedő szo hordo hogy mene, mondá néki. uram ilyen ember, ezeket az rosztakot beszélte felölled. az püspök azt végig halgatván, mondá az szó hordonak. hallodé, most látom én hogy az az ember az ki úgy beszélt felöllem. nékem jó barátom, mert az mi fogyatkozást lát bennem. meg mondgya. de ha még jobban üsmerne, töb fogyatkozást is tapasztalhatna bennem. az szó hordo halván ezt az váratlan feleletet. csak el pirula, és többé viszá nem tére. szó hordásal.

---

⁹⁷⁷ rom. 12.

⁹⁷⁸ prov 6.

⁹⁷⁹ Eccle. 28.

⁹⁸⁰ si filii dei qui pacem faciunt. procul dubio filii satanae. confundunt. s. Greg. 3. pars pastor.

Az hazugságról

fiam még erről is kel szolnom. mert az hazugság nem utolsó fogyatkozása az nyelvnek. igen közönséges is az iffiaknál. igen veszedelmes az ki azt meg szokja

Az hazugság mindenkor vétek, mert mindenkor az igazság ellen vagyon. és bár halalos vétek ne legyen is. mikor nem nagy dologért vagyon. mind azon által az kis hazugság is vétek, mert ajtot nyit sok féle vétkeknek.

Egy hazug elme, ravasz és csalárd maga viselésiben.

két színű beszédiben.

álhatatlan ígéretiben.

alattomban járo minden cselekedetiben

hizelkedő, és lágy mikor igazságot kel mondani.

bátor, és orozátlan. mikor hazugságot mond.

Esküvő, ember szólló, senkinek nem hiszen. mert hazug lévén.

azt gondollya hogy mások is mindenkor hazudnak.

Egy szóval fiam, nincsen utálatosab vétek, főképpen egy iffiuban. az hazugságnál. azért mondgya az bölcs, hogy *ne hazudgy semmi hazugságal. mert ennek szüntelen volta. nem léssen jodra*⁹⁸¹

Halgasad fiam mit mond az irás, az hazug elme felől. *hogy utálatosak az urnak az csalárd beszédek. az kik pedig cselekesznek hívségesen. kedvesek ő nála.*⁹⁸² . *el veszi azokat, kik hazugságokat szolnak.*⁹⁸³ . *gonosz undogság az emberben az hazugság, de az tudatlanoknak szájokban, gyakorta forog az. türethöz az lopo, az szüntelen hazugnál. mind az kettő pedig veszedelemnek. öregségit talállya*⁹⁸⁴

A hazug elme hasonlít az ördöghöz. az ki is szereti az hazugságot. mivel ő is vala annak az vétkek kezdője, azért apja is annak. sz. ambrus azt mondgya. hogy az kik az hazugságot szeretik, azok utálatos gyermekek. mivel az Isten fiai, az igazságot szeretik.⁹⁸⁵ .

kerüllyed fiam ezt az vétket mindenkor. fő képpen ebben az két dologban,

Először, midőn valamely nagy dologról beszélsz, ki az te fele barátodnak árthatna. vagy becsületiben, vagy üdvességiben

Másodszor, mikor ollyannak beszélsz, kinek hatalma alat vagy. holot akor az hazugság, még vétkeoseb, mert az hozzája valo tiszteletet meg sérted, mind pedig az magad jóvának ártasz véle.

Egy szóval. akár miként légyen, akár kivel beszély. de soha hazugságot ne mondgy. szeresed az igazságot minden beszédedben. oh ! mely szép állapot egy iffiuban, mikor hazugságot nem szolhat pirulás nélkül. kérjed az Istent hogy utáltasa meg veled ezt az vétket. és mond el néki az salamon imádságát. vanitatem. et verba mendacia longe fac á me. én Istenem távoztasd el töllem, az hejában valoságnak elméjít. és az hazug beszédeket.

---

⁹⁸¹ Eccle. 7.

⁹⁸² prov. 12.

⁹⁸³ psalm. 5

⁹⁸⁴ Eccle. 20

⁹⁸⁵ . s. ambr. in serm. de dominica passionis.

*Tizen kettődik Rész
Az Mértékletességről*

*Az iffiakot hasonlo képpen inttsed, hogy legyenek mértékletesek*⁹⁸⁶ az mértékleteség noha sok féle dolgot foglal magában, de it az ételben, és az italban valo mértékleteségről szól az apostol.

Az italban, és az ételben valo mértékleteséggel. két féle vétek ellenkezik, az részekség, és az telhetetlenség. ez mindenik ártalmas az iffiunak, és ez az két vétek. négy joval ellenkezik, az becsülettel. egésséggel. az elmével, és az üdveséggel.

Semmi nem illetleneb egy iffiuban, mint mikor részeges, és torkos. az becsülettes emberek. nem csak magokban. de még másokban is utállják ezt az vétet.

Azt probából tudhattyuk. hogy micsoda ártalmas az bór, és az hus az egésségnek. fő képpén az iffiakban, holot ezeknek mértékletlensége. micsoda betegségeket nem okoz. az mely sokszor holtig meg marad, és az koporsóban is teszi őket idő előtt. az mértékleteség pedig meg tarttya az egésséget. és az életet. az bölcs azt mondgya. *hogy az sok ételben valo tobzodásban, betegség vagyon, és az meg elégithetetlen faldoklás. közel jár az sárhoz. az mértékletlenség miat sokan holtak meg. de az mértékletes életet meg hozabittya*⁹⁸⁷

Az mi pedig az elmét. illeti, ki nem tudgya hogy micsoda ellenkező véte, ez az két vétek, azt minden nap láttyuk. hogy az tobzodok. ostobák, az elméjektompa, az részegesek dadogok., alkalmatlanok minden jora.

De az mi az üdveséget illeti, az fiam hihetetlen, micsoda ártalmas annak ez az két vétek. mert azon kívül hogy mennyi vétekbén esnek az mértékletlenségért, mellyek között sokszor halálos is vagyon. de ez az két rossz erkölcs, még más többeknek is okai. úgy mint az haragnak, veszekedésnek. ésküvésnek. káromkodásnak., az tisztátalan beszédnek. és mindenek felet az tisztátalan cselekedetnek. mind ezeket az mértékletlenség okozza sz hieronimus mondgya. *hogy nehéz az tobzodásban meg tartani az tisztaságot.*⁹⁸⁸ *az bór, és az iffiuság. dupla tüze az tisztátalanságnak.*⁹⁸⁹

Hogy pedig el kerülhessed ezt az két rossz erkölcsöt. és mértékletes lehess, három dologra kel vigyáznod az ételben, és az italban. az sokaságra, az minémüségre, és az szemérmeteségre,

Az sokaságra, azért hogy mértékletlen ne légy, se egyikében, se másikában. ki nem lépvén az elégnek. és az becsületnek határán, mivel az tobzodohoz illik az mértékletlen étel, és hogy magát meg töltse husal tartozkodás nélkül.

Az minémüséggben. három dolgot kerüly el, az eledelnek gyengeségit, az ollyat mely az egésségnek árthat, és az ollyan eledelt. mely az tisztátalanságra indithat.

Az mi pedig az szemérmeteséget illeti az étel közben. az hogy, mohon ne egyél, ollyan szemeket ne vess az ételre, mint ha az egész asztalt meg akarnád enni, az asztalnál csak az jó falatokrol ne beszélly, első ne légy az étel kezdésiben, se utolso annak el hagyásáhan. mert mind ezek ellenkeznek az szemérmeteséggel. és az mértékleteséggel. halgasad az bölcsnek szép oktatását. *mikor asztalnál ülsz, ne egyél annál mohon. ne nézed az ételnek sokaságát, másoknál eléb az tálban kezedet ne nyujtsad, másoknak bántására ne légy az ételért, egyél*

---

⁹⁸⁶ tit. 2.

⁹⁸⁷ Eccle. 37.

⁹⁸⁸ difficile inter epulas servatur pudicitia hieron lib 2 epist 9.

⁹⁸⁹ vinum et adolescentia duplex incendium voluptatis idem. ad eustochium

*ugy mint ember azokban. melyeket elődben adtak., leg elől te hadgyad el az ételt, mértékleteségnek okáért, és ne légy meg elégedhetetlen, hogy valakit meg ne bánts*⁹⁹⁰

Vigyáz fiam, hogy ne gyakorollyad azokat az kik tobzódok, és részegesek, ha veszed észre hogy ezekre hajlandóságod vagyon. tartoztasd meg magadot. emlékezől az bölcs mondására, *hogy szükölködő ember léssen, valaki szereti az gyakorta valo jól lakást., az ki szereti az bort. és az fris étkeket. nem léssen gazdag.*⁹⁹¹

Kérjed az Istent. hogy vegye el ezeket belölled, mert mind ezek. azt az testet hizlallyák, az mely egy nap semmivé léssen. az férgek eledele, ezek az elmét meg ronttyák, alkalmatlanná tévén, hogy az Istenes dolgokrol. és az üdveségiről gondolkodhasék

Tizen harmadik Rész *Az haragról*

Valamint az iffiak hogy mod nélkül szeretik az gyönyörüségeket. hasonló képen nehezen szenvedik, az mi nékik nem tettzik, ez az két rossz erkölcs, annyira is uralkodik benne. hogy csak nézd el minden rossz indulatit, és furcsaságit, vizsgál meg azután azokat az szerencsétlenségeket melyek rajtok történnek, meg látod hogy mind ettől az két dologtól jönnek, az gyönyörüségnek szeretetitol, és az haragtól. evel az két eszközel is veszt el az ördög az iffiakot.

Erre valo nézve, valamicsoda szükséges meg mérsékelni az gyönyörüségnek szeretit, olyan szükséges meg tartoztatni az haragnak indulatit. *az haragot ne gyakorollyad, fele barátodal.*⁹⁹² mondgya az irás

Annyi ók vagyon az harag el kerülésire, még is az csudálatos dolog. hogy olyan közönséges az emberek között, kérlek azért fiam vigyáz ezekre.

Eloszor az harag. olyan oktalan indulat. mely hasonlová teszi az embereket az oktalan állatokhoz. mert ugyan is micsoda hasonlob az oktalan állathoz. mint az olyan ember. ki leg kisebbet sem szenvedhet el. ? az oktalan állat meg haragszik arra ki ötet meg serti, mert nincsen okosága. ha te is meg haragszol az ellen az mi néked nem tettzik. miben különbözöl az oktalan állattól? és mit használ okoságod ?

2. Az harag rend szerént. az okoságnak fogyatkozásától vagyon. vagy az elmének gyengességitől, az ki semmit nem szenvedhet. se el nem titkolhat. az ki is meg nem választtya azt. hogy mi érdemel haragot. és mi nem érdemel.

3 Az harag fel háborította az ítéletet. és az okoságot. alkalmatlanná teszi az embert. az jót az rossztól. az igazat. az hamistól. az hasznost, az ártalmastól valo meg választásra., úgy annyira hogy az haragban lévő ember, csak külső képpen láttzik embernek lenni.

4. Még külső képpen is olyan. változás van rajta. hogy elig lehet meg üsmérni. az szemeit forgattya. az ábrázattya el haloványodik, az szót ki nem mondhattya. reszket az teste., kiáltoz. és más egyéb változásokat teszen benne az harag.

5 Ettől vagyon, hogy az haragos embert senki nem szereti, minden kerüli, el hadgyák, és még az barati is el távoznak tölle. az bölcs azt mondgya. *ki lehet az ollyannál az ki gyors az*

---

⁹⁹⁰ Eccles. 31

⁹⁹¹ prov. 21. v. 17.

⁹⁹² Eccle. 28.

haragra.⁹⁹³ *nehézség* vagyon közben., *et terch fövényben. de az bolondnak haragja nehezebb mind az kettőnél.*⁹⁹⁴

6 Micsoda rossz nem következik az haragból., az veszekedés. bestelenítés, ember szollás, gyűlölség, bosszu állás, szitkozódás, káromkodás, azért mondgya az irás. *az haragos háborgást szerez. és az dühösködőben, sok vétek esik*⁹⁹⁵ egy szóval az harag annyira ellenkezik az kereszténységel. hogy az kristus azt mondgya., *az ki meg haragszik felebaráttára. méltó lesz az ítéletre*⁹⁹⁶ *tanulmányok meg töllem, hogy én kegyes. és alázatos szívű vagyok.*⁹⁹⁷

Szent pál azt mondgya. *hogy az szeretet, tüdő, kegyes, nem gerjed haragra*⁹⁹⁸ . *minden merges beszéd, harag, és kiáltás, és káromlás, ti közületek ki vettessék*⁹⁹⁹

Az harag ellen való orvoság.

Edes fiam ha az természeted hajlando az haragra. légy azon hogy azt meg tartoztasad, és kövesed ezeket az intéseket

Először. soha meg ne haragudgyál kevés állapotért. példának okáért ha valamit találnak néked mondani, vagy olyat cselekedni, az mi néked nem tettik, vagy az szolgád talál valamiben véteni, valamit el törni. ezekért meg haragudni illetlen dolog, az jele is volna, az rendetlen elmének benned.

Másodszor. hogy ha nagyot vétettek ellened, minek előtte meg haragudgyál. nézd meg, hogy ha meg orvosolhatodé azt haragal, meg is látod, hogy sokszor az harag haszontalanul eset. ha az ugy vagyon. bolondság tölled meg haragudni. mikor pedig meg bántanak. vagy felölled rosszul szolnak. job azt meg vetni, mint sem azért meg haragudni.

Harmadszor. hogy ha ugy történik, hogy szükséges volna meg mutatni rövidségedet annak, az ki meg bántot. azért hogy mászor is meg ne bánttson, mind azon által szivedben, nem kel hozzája lenni haragal. se véle nem kel veszekedni. mivel az ártana az jó erkölcsnek, az ilyen cselekedet vétek nélkül sem lehetne

4. Vigyáz magadra. és előzd meg az haragot. mikor érzed jöni, hogy ha némelykor meg előz, igyekezel helyre hozni, és meg csillapítani magadot. mivel az jó elme, könnyen meg csendesedik¹⁰⁰⁰ . mert az mint mondgya sz. hieronimus, *hogy az harag. emberi gyarloság, de azt meg csendesíteni, keresztényi kötelesség.*¹⁰⁰¹ . szent ambrus, mondgya theodosius Császár felől, hogy olyan kegyes természetű vala. hogy kedvesen vevé midőn valaki bocsánatot kére tölle, és mentől nagyobb haragban vala, annál könnyebben meg engede. ugy annyira hogy kivánták azt ő benne, az mitől tartanak másban.¹⁰⁰² oh fiam mely szép példa ez.

5. Mikor meg haragszol. adgy valamely buntetést magadnak., imádságot. vagy alamisnát.

---

⁹⁹³ prov. 18.

⁹⁹⁴ prov. 27.

⁹⁹⁵ prov. 29.

⁹⁹⁶ matth. 5.

⁹⁹⁷ matth. 11.

⁹⁹⁸ I Cor. 13.

⁹⁹⁹ ephes. 4.

¹⁰⁰⁰ quo quisque est major. magis est placabilis irae. et faciles motus, mens generosa capit. ovid.

¹⁰⁰¹ irasci hominis est. finem imponere iracundiae, christiani. S. hiero epist ad demetriadem.

¹⁰⁰² beneficium se putabat accepisse. augustae memoriae. theodosius, cum rogaretur ignoscere. et tunc prior erat veniae. cum fuisset commotio major iracundiae. praerogativa ignoscendi erat. indignatum fuisse. et petebatur in eo quod in aliis timebatur, ut irasceret. S. ambr. concione de obitu theodo. imp.

6. Nincsen senki is. az ki haragjában. ne mondgyon. vagy ne cselekedgyék olyat, hogy azután meg ne bánnya, erre való nézve midőn haragszol. olly igen meg tartoztassad magadot, hogy se ne mondgyad, se ne cselekedgyed azt. az mit az harag sug néked, magadnak soha ne hidgy. mikor haragszol. várd meg annak el mulását. és azután visgáld meg. hogy mit kellesék cselekedni, vagy mondani,

7 Az elmédben. ne táplállyad. az haragra való okokat. ne hogy el hitessed magaddal. arra való igaz okodnak létit, mivel az ilyen állapot, csak az haragot neveli. az haragban, minden azt gondollya, hogy az haragra nagy oka vagyon. te pedig gondold meg azt magadban., hogy meg csalatkozhatol. arról fordisd el az elmédet . . és haragod el mulván, meg látod, hogy más képen fogsz. itélni az dolog felől.

8. Ha az haragot meg akarod gyűlölni. tekindsz meg mikor más haragszik. semmit olyat nem fogsz benne látni az mi néked tessék, szintég olyan vagy te is mikor haragszol. és ha akkor az tükörben néznél, el ijednél magadtól.

9. Kerüllyed az haragos ember társaságát. valamint az bölcs jóvalya, hogy ne társalkodgy az haragos emberel; szoktasd magadot az mindenekhez való kegyességhez. és szelidcséghez. felejsd el mikor meg bántanak, bocsás meg könnyen, mindennel csendesesen beszélly. és fiam mindenkor az elmédben légyen, meg váltonknak ezek az édes szavai, *tanullyatok én töllem, mert én kegyes, és alázatos szívű vagyok*¹⁰⁰³.

Tizen negyedik Rész

Az fele baráttal való békeségről, az veszekedésről,
és az gyűlölködésről,

Az haragtól származik az veszekedés, és az gyűlölködés, szükséges tehát meg tanulni, micsoda sok roszt okozon az, ez pedig igen közönséges az iffiakban, az melegségkis cselekszi. hogy csak. leg kiseb meg bántodást sem szenvedhetnek., attól is vagyon hogy magok meg gondolatlanok., könnyek az boszu állásra. az gyűlölségre, ebből sok roszt is következik. az töbi közöt. az jó erkölcsnek el vesztése. mert az hol bekeség nincsen, őt nincsen felebaráti szeretet. valamint sz. jakab apostol mondgya. *hogy az hol az irigycség vagyon. és az boszonkodás. őt háboruság és minden gonosz cselekedet vagyon*¹⁰⁰⁴

Ez olyan örvény az mellyet idején kel el kerülni. most idején kel utálni az veszekedést, és az izetlenkedést. szeresed pedig az egyeséget. és az békeséget. mert ha békeséges elméd nincsen, az békeségnek Istene nem léssen te veled¹⁰⁰⁵

Hogy pediglen békeséges elméd lehesen. három dologra vigyáz. 1. senkivel ne veszekedgyél. 2. senkinek arra okot ne adgy hogy beléd veszen. 3. hogy okosan visellyed magadot. mikor valaki beléd vész.

1. Ne veszekedgyél hát senkivel is soha. mert olyan elmék vannak. az kik természet szerént mindennel veszekedők., semmit el nem szenvedhetnek. semmit meg nem gondolnak. csak az magok elméjít követik, és nem az okoságot. az ilyen igen utálatos természet. valamint az irás mondgya. *hogy az bolondnak beszédi, szeresnek versengést. és az ő szája. haragra ingerel.*

---

¹⁰⁰³ Matth. 11.

¹⁰⁰⁴ jacobi 3.

¹⁰⁰⁵ 1 Cor. 13.

¹⁰⁰⁶ ne légy hát olyan fiam. *mert az embernek tisztéséges fel hadgyni az versengést. valaki pedig bolond, magát belé ilegyiti* ¹⁰⁰⁷

Még nem is beszéllek az olyan veszekedő elméről, ki hamiságból és utálatos bolondságból keresi az veszekedést, gyönyörködve mikor valakit magára haragíthat. mert az ilyenek az magok veszedelmeket keresik. meg is találják végtire

2. fiam az nem elég hogy másokat ne veszekedgyél. hanem arra is vigyáz, hogy másoknak okot ne adgy az veszekedésre. holot vannak olyanok. kik arra szánszándékal adnak okot. ez jele az veszekedő hamis elmének, hogy az izgágát szereti, és ellensége az békeségnek. némelykor pedig tudatlanságból is adnak arra okot. nem vigyázzván arra, az mi másokat haragra indíthat, igyekezzél hat el kerülni azt, az mi meg bánthatná felebarátodat. úgy mint az ellen mondo szót., ember szollást, szó hordást. csufolást, helytelen tréfát, és más egyebet. az kik szüntelen valo veszekedést, és gyűlölséget okoznak. az iffiak között.

3. Ha valaki beléd vész, bár óknélkül légyen is. de azon légy hogy magadot okosan viseljed. ne engedgyed magadot meg győzetni az haragtól., vagy is leg aláb térj mindgyárt magadban, igyekezzván szép beszédel meg csendesíteni felebarátodat. mert az irás mondgya. *hogy az engedelmes, felelet., el fordíttya az haragnak fel gerjedésit. az meg bántodot beszéd pedig. támaszt haragot.* ¹⁰⁰⁸ adgyad csendesesen eleiben ártatlanságodat, vagy is kövesd meg ha meg bántottad. hapedig nem látod haragját csendesedni, akor meny el elölle, még haragja el mulik

K. Ha ekképen cselekeszem, nem mondgyáké azt felöllem. hogy nincsen szivem. mindentől meg ijedek ?

F. Edes gyermekem. erre azt felelem. hogy csak az furcsa iffiak mondanák azt felölled. az okosak. pedig. dicsérnék, és becsülnék mértékleteségedet, mivel ha az bátorság az viszá valo felelésben, vagy az szoval valo veszekedésben állana, az kufárnék sokal bátrabbak volnának náladnál. az bátorság abban áll. hogy az ollyat meg vessed, csendeséget el halgasad, és ha lehet el fordítsad. hogy ha pedig nem lehet, békeséges keresztényi türesemel kel el szenvedni, valamint üdvezítőnkhez valo szeretethez illik. *az ki is mikor szídalmaztatnék, senkit nem szídalmaztat vala., és mikor szenvedne, senkit nem fenyeget vala.* ¹⁰⁰⁹ ez fiam ez, az igazán valo bátorság. ez illik egy igazán valo keresztényhez. és az Isten szolgájához.

Tizen ötödik Rész.

Az meg bántodásért valo bocsánatrol, és az boszu állásról.

fiam még egy szükséges dolog vagyon hátra, hogy meg tarthassad felebarátodal az békeséget. és az csendeséget. az mely is, az meg bántodásért valo bocsánat, ezt az jó erkölcsöt. idején kel meg tanulni. mert ez igen nehéz, és igen ritka az keresztények között. holot. tellyeséget szükséges az üdveségre.

Szükséges hát kedves fiam, hogy jó szivel meg bocsásad, midön valaki meg bánt. semmi gyűlölséget ne tarcs fele barátod ellen. se rajta boszut állani ne kívánnjad, nem hogy roszat, de söt még jót kívány néki.

K. Hogy lehesen olyan nehéz dolgot végben vinni ?

---

¹⁰⁰⁶ prov. 18.

¹⁰⁰⁷ prov. 20.

¹⁰⁰⁸ prov. 15.

¹⁰⁰⁹ 1 petr. 2.

F fiam való hogy nehéz. de csak azoknak. az kik még soha meg nem tekintették. hogy micsoda okok köteleztek arra, azok pedig olyan nagyok. hogy lehetetlen azokra reá nem térni. ezek azok

1. Az Isten azt akarja. és tellyeséggel azt parancsolja. *hogy boszu álló ne légy, és haragot ne tarcs az te néped ellen* ¹⁰¹⁰. az Isten fia mit mond. *én pedig azt mondom néktek. szeresétek ellenségtetek. jól tegyetek azokat kik titeket gyűlölnék.* ¹⁰¹¹ *senkinek gonosz helyében gonoszt ne fizestetek* ¹⁰¹². *és valaki gyűlöli az ő atyafiát, az gyilkos* ¹⁰¹³.

2. úgy annyira Isten akaratta ez, hogy meg nem bocsátta. büneidet. ha szivedből. meg nem bocsátod azoknak. kik meg bántottak. az Isten fia azt parancsolja, *meg bocsásatok, néktek is meg bocsátatik, azon mértékel mérik néktek, az mellyel ti méritek.* ¹⁰¹⁴. *ha meg bocsátjátok az embereknek bűnököt, meg bocsátja néktek is az ti mennyei atyátok* ¹⁰¹⁵. szent jakab azt mondgya hogy *az ítélet irgalmaság nélkül leszen annak. az ki nem cselekedet irgalmaságot.* ¹⁰¹⁶ fontold meg jól ezeket. az szokot. és lásd meg. ha akarodé. hogy az Isten meg irgalmazon néked.

3 Az Istennek ezen akaratta. igen igazságos. az nem igazságosé. hogy az Isten veled úgy bánnyék, valamint te bánol másokkal. hogy néked meg bocsáson., ha te is meg bocsásasz. rajtad boszut állyon., ha te is boszut állasz azon az ki meg bántot, ez hát nem igazságosé, ? vigyáz jól ezekre fiam. mivel azt akarod, hogy az az véghetetlen. nagyságu, nagy méltoságu. nagy hatalmu meg bántodot Isten., de kitől ? az maga teremtet állattyától. az kihez minden jóval vagyon még is meg bántotta, holot azért az meg bántásért., sem te, sem az egész teremtet állatok. ámbár örökké hullatnád is vélek köny hullatásidot. de még is azért eleget nem tehetnél; meg bántodot egy szóval olyan bántodásal. az mely örök kárhozatot érdemel, az kit is csak az ő ingyen való kegyelmiből kerülheted el. és az mely kegyelemel neked nem tartozik. még is te azt akarod az mint mondám. hogy az a nagy Isten az kit te olly igen meg bántottál, te néked meg bocsáson. és meg engedgyen., az midőn te nem akarsz egy kis bántodást meg bocsátani atyád fiának. és magadhoz hasonlonak ? te az ki hasonló bűnös vagy hozzája, és hasonló szükséged vagyon az bocsánatra. te az ki talám te bántottad meg először. vagy is leg aláb. soha semmi jót nem tettél véle, vagy ha tettél is. nem lehet azokhoz hasonlítani. az mellyeket vettél az Istentől. még is mind ezek után az boszu állást keresed, nem akarván az Istenre hadni hogy ő állyon boszut éretted ? nem vagyé hát igazságtalan. ? *illiké az hogy egyik ember az másik ellen tarttson haragot. és az urtól kérjen gyógyulást, hozzája hasonló emberel ne cselekedgyék irgalmaságot, és az ő büniért könyörög. ő test lévén haragot tart, vallyon kicsoda könyörög az ő büneiért* ¹⁰¹⁷

Mind ezekre fiam mit felelsz ? mondodé azt, hogy nehéz meg bocsátani, mondgyad hát azt is, hogy nehéz büneidért bocsánatot nyerni, az Istentől. mondodé azt, hogy nem akarsz meg bocsátani, mondgyad hát azt is, hogy nem akarod az Istennek bocsánattyát venni, vagy is ne mondgyad többé az miatyánkban. bocsásd meg az mi vétkeinket. miképpen mi is meg bocsáttunk azoknak., az kik mi ellenünk vétetnek. hanem ekképpen mondgyad. állj rajtam boszut. valamint én boszut akarok azon állani, az ki meg bántot. oh édes gyermekem. visgáld meg jól, mind ezeket. és lásd meg, mit kelletik mondanod; és mivelned mind ezekre.

---

¹⁰¹⁰ levit 19.

¹⁰¹¹ Matth. 5.

¹⁰¹² rom. 12.

¹⁰¹³ 1 joan. 3.

¹⁰¹⁴ luc. 6.

¹⁰¹⁵ Matth. 6

¹⁰¹⁶ jacobi 2.

¹⁰¹⁷ Eccles. 28.

K. Én meg bocsátok. boszt sem állok. de hogy szerethessem és hogy kívánhasak jót annak az ki meg bántot. és az ki még most is roszamot kívánnya. erre erőt nem vehetek magamon. ?

F. Mondgyad azt is fiam. nem akarod hogy az Isten szeresen. és jot tegyen veled, mivel veled is ugy bánnak. valamint te bánol másokkal. azt is mondgyad hogy nem akarod az magadhoz hasonlot szeretni az kristus jesusért. az ki is hozad valo szeretetiből életét le tette éretted, mondgyad azt is hogy nem akarod felebarátodot szeretni az Istenért, hanem magadért. noha az Isten azt parancsollya. és arra int hogy felebarátodot szeresed. de még is az el nem hagyathattya veled, az ő reája valo haragodot. egy szoval mondgyad azt. hogy nem kívánod se az Isten kegyelmit, se az örök életet. mivel azt mondgya az irás, *hogy mi tudgyuk. hogy az halálból által vitettünk az életre, mert szerettyük az mi atyánk fiát, az ki pedig nem szereti, az halálban marad*¹⁰¹⁸

Hozuk ki hát mind ezekből fiam, hogy vagy ellene kel mondani az kereszténységnek. az Isten kegyelminek, és az üdvességnek. vagy pedig meg kel bocsátani mikor meg bántanak, az ellenségedet szeretni, és roszért joval kel fizetni, de mint hogy ez nehéz az mostani meg romlot világban. azért gyakran kel kérni az Istentől, az csendes békeséges szivet. most iffiukorodban szoktasad magadot az keveset meg bocsátani. ugy hogy annak idejében az nagyot is meg bocsáthassad azért, az ki meg bocsáttya büneidet. és az ki meg tartot. eddig noha érdemed szerint már régen örökül el veszthetet volna.

Tizen hatodik Resz Az felebaráti szeretetről

Igen szükséges fiam ezt az jo erkölcsöt jól meg tanulni, mivel ez az egyik fundámentuma az kereszténységnek. *szeresed az Istent mindenek felet. és az te felebarátodot, mint önnön magadot.* ezt pedig igen roszul követik az keresztények

közönségesen azt tarttyák az keresztények, hogy abban áll az felebaráti szeretet, hogy az attyokfiokot, és az baráttyokot szeresek. és azokat az kiktől valamit várhatnak, az többiről nem is gondolkodnak. az gyermekeket ebben az gondolatban nevelik, oktattván arra. hogy csak azokat szeresék az kik hozájok joval vannak. ettől vagyon hogy olly kevés szeretettel és keménységgel vannak az emberek egy máshoz, szükséges hát erről egy kis világoságot adni az iffiaknak, és nékik meg mutatni micsoda szükséges légyen ez az jó erkölcs az üdvességre.

Ez az véték három dolognak tudatlanságától vagyon. 1. hogy kicsoda az felebarát az kit szeretni kel. 2. micsoda okért kel szeretni. 3. miben állyon az a szeretet.

1. Minden ember felebarátod. még az kiket nem üsmérsz is. nagy, kicsid, szegény, gazdag, jó, rosz. jó akarod, ellenséged.

2. Micsoda okért kel szeretni, azért hogy minnyájan az Istennek fiai, az ő képire teremtettek. az ő fianak vérin meg váltattak. mivel az Isten minnyájunknak attya lévén, azt akarja hogy mindeneket ugy szeresünk, mint atyánk fiait, az kristus jesus, az ki mindeneknek meg váltoja, parancsollya minden embereket szeretni.

3 Az a szeretet három dologban áll. mindennek jót kívánni, mindennel jot tenni, mikor lehet. menteni és szenvedni mások vétkit és fogyatkozásait.

Ez fiam az igaz felebaráti szeretet., ez az egyik fundámentuma az jó erkölcsnek., és igazán valo jele az kereszténységnek., ez nélkül nem lehet Istennek tettzeni, se igazán valo jó erkölcsü nem lehet lenni.

---

¹⁰¹⁸ 1 joan. 3.

Először fiam szoktasd magadot arra, hogy minden embert atyád fiának tarcs, annak okáért mindennek jót kívány, ted kedvesé mindennek elöt magadot. az szegényekhez. és az keseredetekhez légy szánakodásal. az gazdaghoz irigységel ne légy, se náladnál szerencsésebbhez. szeresed az jókót. jo erkölcsökért, az gonoszokat azért hogy jok legyenek. az elsőnek kíványad abban meg maradásokat. az utolsoknak. meg téréseket. az vétket gyűlölni kel., mert embernek munkája. de az embert szeretni kel. mert Isten munkája

2. Nem elég jot kíványi valakinek, ha véle jót nem tész mikor lehet. légy gyors az felebarátodal jól tenni, mikor lehet, három féle képen tehetz pedig jót véle, az mi az ő testit, becsületit, és lelkit illeti.

Az mi az elsőtekintit, segíts másokat szükségekben, tehetséged szerént, és az mint az alkalmatoság hozza, adgy örömet az szegényeknek, oh mely szép erkölcs egy iffiuban, az szegényeken való szánakodás, mely bóldog az, az ki maga felöl el mondhattya jóbal, *hogy gyermekségigtől fogva nőt véle az irgalmaság*¹⁰¹⁹ mivel egész bövségel várhattya magára az Isten áldását. és még halála oráján is hasznát érzi, valamint az írás mondgya.¹⁰²⁰

Az mi pedig becsületit illeti, arra vigyáznod kel. az mennyiben lehet. tölled. meg nem engedvén hogy ötet szollyák, valamely roszat kölcsenek felölle, hogy olyanal vádollyák az mely nem igaz. fogjad párttyát, ha valamely rosz cselekedete ki nyilatkoztatot, menttsed ötet, és légy azon hogy arrol ne beszéllyenek. az ki arrol beszél inttsed meg. hogy vigyázon felebaráttjának becsületire

Az mi az lelkét és az üdveségit illeti, mint hogy ennél nagyob jó nincsen, szükséges minden tehetségedel abban szolgálni néki. imádkozál érette, igyekezel ötet el vonni valamely rosz erkölcstől, vagy alkalmatoságtól. intvén ötet szépen, vagy magad, vagy mások által, az maga hivatallyára. mind ezeket leg inkább kövesed az magad jó akaróival. társaidal, cselédidel, és az kikel leg gyakran vagy, mert ez, az igazán való felebaráti szeretet. midön az üdveségit keresed néki.

Még egy harmadig dolog vagyon hátra, az ki az felebaráti szeretethez tartozik, az hogy csendesen szenvedgyed fogyatkozásit, és mentvén ötet vétkeiben, anyiban, az mennyiben az igazság engedi, minek elötte pedig végire nem mégy az dolognak. addig meg ne fedgyed se meg ne pirongassad haragal. vagy szükség nélkül.¹⁰²¹

Utollyára fiam, az felebaráti szeretet abban áll, hogy magadrol itélly mást. valamint az bölcs mondgya. *nézd meg az te felebaratodnak dolgát. te magadrol.*¹⁰²² és kövesed ezt az nagy letzkét mellyet mind az írás, mind az természet ad elődben: *az mit te nem szerez, senkinek másnak azt ne cselekedgyed*¹⁰²³. az mi meg váltonk is hasonlot parancsol. *valamit akartok azért hogy cselekedgyenek az emberek ti veletek. azont cselekedgyétek ti is azokkal.*¹⁰²⁴

---

¹⁰¹⁹ job 21

¹⁰²⁰ tob 4.

¹⁰²¹ Eccle. 11.

¹⁰²² Eccle 31

¹⁰²³ tob. 4.

¹⁰²⁴ Matth. 7.

Tizen hetedik Resz

Az felebaráti szeretettel való intésről,
és micsoda kötelesség mást meg gátolni
rosz cselekedetiben hogy ha lehet.

Hogy ez micsoda nagy kötelesség légyen, azt kevesen tudgyák. és sokan ezt új dolognak is tarttyák, mind azon által ez igen közönséges az sz. írásban, az mely is tanította, *hogy az Isten mindennek parancsolatot adot, az ő felebaráttoknak gondviseléséről*¹⁰²⁵. *annak okáért inttsétek egy mást, és epittsétek egyik az másikatokat.*¹⁰²⁶ *ne legyen közösségtek. az setéttségnek haszontalan cselekedetivel. hanem inkább meg fedgyétek azokat*¹⁰²⁷

Szeresed az Istent mindenek felet. és felebarátodot mint önnön magadot, hogy szerettyük felebarátunkot mint magunkot. ha üdveségivel olly keveset gondolunk. és hogy szerettyük az Istent mindenek felet, ha meg hadgyuk ötöt bántani, midön modunk vagyon aztot meg gátolni.

Ez ollyan nagy kötelesség. hogy szent chrisostomus azt mondgya. hogy az Isten hasonlo számot kér tollünk felebarátunk üdveségiről, valamint az magunkérol. és bár egész életünkben szentül éltünk volna is. de ha el mulattyuk az mások. üdveségét. (:az mennyiben rajtunk áll:: az jó élet nekünk haszontalan lészen. mert az az el mulatás olly vétkes, hogy az lehet még oka kárhozatunknak.¹⁰²⁸ . okát adgya, mert az ki el mulattya felebaráttját meg segiteni szükségiben. az Isten azt meg veti az ítéletkor, akár mely jót cselekedet is mást, annál inkább meg érdemel hát az minden féle büntetést. az ki el mulattya meg segiteni felebaráttját ollyan nagy dologban mint az üdveség.

Ennek az nagy kötelességnek végben vitele abban áll, hogy kövesed az kristus parancsolattját. mondván. *hogy ha pedig vétkezik te ellened felebarátod, dorgáld meg ötöt. csak te közötted, és ő közötte, hogy ha szodot fogadgya meg nyerted az te felebarátodot., ha pedig szodot nem fogadgya. végy melléd egy vagy két embert. hogy ha azoknak is szovokot nem fogadgya. mond meg az anyaszent egy háznak.*¹⁰²⁹

Hogy jobban meg értethesem veled ezt az parancsolatot. öt dolgot teszek fel.

Az első elődben adgya hogy mi végre adták ezt az parancsolatot. az mely is nem egyébrt. hanem hogy felebarátod vétekbén esvén, ne engedgyék ismét abban esni neki. vagy hogy mások ne vétkezenek ő reája valo nézve.

Az második az hogy, ez az parancsolat nem csak az hivatalban lévőket tekintí. hanem minden keresztényeket.

Az harmadik az hogy, ez az kötelesség hogy felebarátodot ne engedgyed vétkezni, akorá értetik. mikor ez az két dolog együt vagyon. 1. midön tudhatni hogy rosztat cselekedet. és ismét abban az veszedelemben eshetik. vagy másokot is abban ejthet. 2. mikor meg gátolhatod az más rossz cselekedetit, és az ellen tehetz., mert az miről nem tehetz. arra nem vagy köteles.

Az negyedik az hogy. az rosztat meg gátolo hatalom, nem értetődik csak arra. hogy az mit mi tehetünk magunk, hanem még mások által is mit vihetünk végben, mivel ezt adgya értésünkre az kristus, hogy ha téged nem halgat., végy másokot is melléd., és hogy ha az sem használ. mond meg az anyaszent egy háznak

---

¹⁰²⁵ Eccle. 17.

¹⁰²⁶ 1 thess. 5.

¹⁰²⁷ ephes. 5.

¹⁰²⁸ S. Chrisost. lib 3. adversus vituperatores vitae monosticae.

¹⁰²⁹ Matth.18.

Az ötödik az hogy. mikor azt parancsolja hogy mond meg az anyaszent egyháznak. úgy mint azoknak kik arra rendeltettek. de két képen mondhatod azt meg, vagy titkon, vagy nyilván. hogy ha látod hogy az első használ, nem szükséges hogy az másikat kövessed.

Ez így lévén, az felebaráti intésről való parancsolat, kötelez mindent, meg gátolni más vétkeiben, ha azt tudgyák. és hogy ha azt magadtól meg orvosolhatod., vagy mások által, tehát ebből következik. hogy tartozol az parancsolat szerint meg gátolni az vétket mások által. midőn magadtól nem lehet.

Mar arról beszélgettünk micsoda nagy kötelesség legyen ez, és mely nagy szám adásal kel lenni azért az ítéletkor, ugyan is fiam hogy ne volna vétkes dolog Isten előtt. mikor láttyák, vagy tudgyák valaki lelkinék veszedelemben való forgását. még is azt meg nem segíteni olyan állapotjában, csak olyan könnyen hadni ötöt az Istent halálos vétekel meg bántani, mint ha csak egy pohár vizet innék, *az kinek pedig vagyon ez világi gazdagsága. és láttandgya az ő atyafiát szükölködni, és bé zárandgya az ő szivét az előtt. midon marad meg az Istennek szerelme abban*¹⁰³⁰. it csak az testi szükségről szól. hát az lelkiről mi lesz ?

Szent chrysostomus azt mondgya.¹⁰³¹ hogy igen nagy kegyetlenség az felebarátal nem gondolni. és ha az nagy keménység volna álatnak nem segíteni midőn az terh alatt el esik. hát az hogy nem volna nagy kegyetlenség egy kereszténytől. ha annyit nem cselekednék az atyafia lelkiért. az mit cselekesznek egy oktalan állatért.¹⁰³² egy oktalan állat el esik, és vagyon ki fel emelje, egy lélek el vész, és senki nem gondol véle.¹⁰³³. mondgya sz. bernard.

Szent chrysostomus mondgya. hogy az ő törvény azt parancsolta. havalaki valamely el tévelyedet ököre talál, ha szinte ellenségié lesz is. de el ne hadgya. hanem az gazdájához vezesse. hát az ki el hadgya nem ellenséginek ökrit, hanem keresztény atyafiának lelkit. mely az vétek miatt tévelyedet el. micsoda bocsánatot várhat az olyan?

Hogy ha attyád fián halálos seb volna. mondgya sz. ágoston. és azt el akarná titkolni, félvén attól hogy valami metzést ne tegyenek rajta, nem volnaé kegyetlenség tölled, hogy ha te is el titkolnád. ha pedig tudtára adnád valamely doktornak. hogy meg gyógyítsa, nagy irgalmaságot cselekednél véle. annál inkább kel hát ekképen cselekedned az ő lelkin való sebiért. mivel azt meg hadni nőni sziviben, és azt el mulatni, sokal veszedelmeseb.

Ha valamely gyuladást látnál, az mellyet. el olthatnál, vagy magad, vagy ha másoknak meg mondanád, de ha azt el mulatnád. nem volnálé oka az égésnek. ? végy erről példát, micsoda vétkes volnál ha tudnád felebarátodnak. vétkit, még is azt meg nem mondanád annak. az ki azt meg orvosolhatná. az bizonyos hogy te adnál számot az Isten előtt. minden vétkeiért. mivel annak végít szakasztották volna hogy ha felebaráti szeretetből titkon másnak meg jelentetted volna.

Mit fogsz az Istennek felelni az ítéletkor, ha szerencsétlenségedből ebben az vétekben esel. azt el mulatván. vagy félelemből, vagy emberi tekintetből. micsoda menttséget adhatz. az mely olyan nagy legyen. valamicsoda nagy egy léleknek el vesztése, az kit is meg oltalmazhattál volna valamely halálos vétektől. mit fogsz felelni midőn azt mondgyák, hogy inkább féltél kedvetlenségiben esni felebarátodnak. mint sem az Istennek. ? sokszor azt ki is mondottad volna haragodban., de hozzája való szeretetből el titkoltad. ? mit fogsz felelni, hogy minden veszedelem nélkül meg gátolhattad volna az más vétkit. ha csak valamely haszontalan kedvezés nem vit volna arra. ? akkor fogsz vétkes lenni az más vétkiért, holot sok rosztat meg

¹⁰³⁰ 1 joan. 3.

¹⁰³¹ S. Chrysost. de ferendis reprehensionibus.

¹⁰³² jacobi 5.

¹⁰³³ Cedit asina. et est qui sublevet. perit anima. et non est qui reputet: hom. 4. in 1 ad. Cor. S. bernard.

gátolhattál volna., ha el nem halgattad volna., az kiért számot is kér az Isten tőled. el kel hát fiam kerülni ezt az szerencsétlenséget. és kövesed az mit az Isten fia ad elődben, midőn látod hogy valaki meg bánttya az Istent haláloson. szitokal. rut beszédel. vagy ha még valamely rosztal ingerelne téged. igyekezzél azon. hogy ezektől el fordítsad. eleiben adván szépen. hogy ha pedig az nem használ, cselekedgyél az kristus parancsolattya szerént. és mond meg ollyannak. az ki arrol tehet.

Szent ágoston hasonlo képen tanyit. *ne gondollyátok aval ártani mikor másnak az vétkit ki jelentitek. sőt még vétkesek lésttek el veszéséért. mivel meg tarthatnátok ötet, meg jelentvén nyavalyátyát az orvosnak. de el hadgyátok veszni halgatástokal*¹⁰³⁴.

Hogy ha ekképen kel cselekedni mikor az felebarátunknak vétke csak magának árt. anal inkább tartozol aval. mikor látod hogy másoknak is árt: akor egyenesen ahoz kel menni az ki arrol tehet. hogy meg gátolhasad, és meg előzhesed az mások veszedelmit. valamint mondgya. sz. thamas.¹⁰³⁵.

Végezetre ezeket az szép szavait adom elődben sz. jakab apostolnak *attyám fiai, ha valaki ti közülletek el tévelyedik az igazságtól, és meg tériti azt valaki, tudgya az. az ki meg téritette az bünös embert. az ő tévelygő utárol. hogy meg tarttya. annak lelkét az haláltól. és el fedezi annak büneinek sokaságát*

Tizen nyoltzadik Rész Az. barátságrol

Szükséges fiam hogy beszéllyek néked az barátságrol., mert ennek nagy ereje van. hogy az iffiat jora. vagy gonoszra vezese. az micsodás az barattság. vagy jó, vagy gonosz. és még azért. is, mivel az iffiak természet szerént hajlandok lévén az szeretetre. de nem lévén elegendő világóságok arra hogy meg tudgyák választani az jó barátságot, az rosztal. azért sokszor igen rosztal barátságban esnek., az mellyért veszedelemben forognak., sokszor el is veszti őket. szükséges hát ezért egy kis oktatást vened erről. hogy tudhasad el kerülni az rosztal barátságot, és az jót. hasznodra fordítani.

Külömbőség vagyon. az felebaráti, szeretet, és az barattság közöt. minden embert kel szeretni ollyan szeretettel az mint már meg mondottuk. de nem lehet minden emberel. barátságot vetni, mivel az barátság különös szeretet.

K. Miben áll az barátság ?

F. Az barátság fiam nem egyéb, hanem egymás közöt, szeretettel valo meg egyezés. az mellyel két ember szeretik egy mást. különös szeretettel.

Az barátság mindenkor arra az végre siet, az mely végre van építve. az barátodban ha valamely rosztal dolgot szeret az barattság is rosztal lesz. és vétkes, hogy ha pedig jot szeret, az barátság is jo lesz. és dicséretes. de szükséges, hogy az az jo, valóságos jó erkölcs legyen. vagy is ollyan. az mely arra vezesen. ugy mint, az tudomány, az jó természet, jo szokás, és más illyen efféle.

Hogy pediglen az barátság jó, és igazán valo legyen. három dolog kívántatik hozzája, hogy az jó erkölcsre legyen építve. az jó erkölcsre igyekezzék, és hogy az jó erkölcsstől vezetessék.

---

¹⁰³⁴ non vos judicetis esse malevolos. quando crimen. alterius indicatis magis quippe innocentes non estis si fratres vestros quos indicando corrigere potestis tacendo pertre permittis. S. Aug. 5 quaest. c. 1. epist 109.

¹⁰³⁵ . quaedam sunt peccata occulta. quae sunt in nocumentum proximorum vel corporale. vel. spirituale. et quia ille qui sic occulte peccat. non solum in te peccat. sed etiam in alios. oportet statim procedere ad denunciationem. ut hujus modi nocumentum impediatur. s. thom. 2. 2 quaest. 33. art. 7.

1. Az jó erkölcsre kel, hogy legyen építve az az, hogy azért kel szeretni barátodat. hogy jó és dicséretre méltó dolgot üsmérsz benne.

2. Az jó erkölcsre igyekezzék, mivel az barátságoknak. kel kívánni, és keresni jóvát az ő barátjának. az jó erkölcsnél pedig, se nagyobbat, se szükségesebet nem lehet kívánni. az mely barátság az más féle jónak keresésire viszi az barátokat. és az jó erkölcsöt el mulattattya vélek. az nem barátság, hanem nyilván való csalás.

3. Szükséges hogy az jó erkölcstől vezettessék. az az, hogy az jó erkölcsnek rendi szerént legyen. és hogy egyik jó akaro, az másikáért, semmit ne cselekedgyék olyat. mely az jó erkölcs ellen legyen. az mely barátság meg bántattya az Istent az ő jó akarojáért, az utálatos, és átkozot barátság. mivel jobban szereti az embert az Istennél.

Ebből az három dologból meg üsmerheted fiam az jó barátságot, az rosztol. mellyiket kel keresni, és mellyiket kel kerülni.

1. kerüllyed azoknak barátságokat. az kikben semmi jó erkölcsöt nem tapasztalsz., az kit szerethetnél, de leg inkább azoknak barátságoktól ojad magadot. az kikben rosz szokásokat látz, az kik tisztátalan életuek. részegesek. szitkozodok., haragosok, az ilyen veszedelmes barátság. mivel magad is olyan lehez. valamint az bölcs mondgya. *hogy az ki magát társul adgya az bolondhoz. az gonosz léssen* ¹⁰³⁶

2. kerüllyed az olyan barátságot, az mely téged jobbá nem téssen. ilyen az olyanoknak. barátságok. az kik barátságokban. csak az magok hasznokot keresik. azokét is kerüllyed. az kik az roszrol meg nem intenek. de főképpen utálljad azoknak barátságokat. kik az vétekre indittanak. az kik kevélyek, hizelkedők, az ilyenek barátságát, ugy kel kerülni valamint az ellenséget.

3. Kerüllyed azoknak is barátságokat. az kik semmínek tarttyák az Istent meg bántani éretted. csak hogy kedvedben lehessenek. mint az lopást, csalást veszekedést. szitkozodást. ember szollást, csufolást, szó hordást. vedd félre az ilyen barátságokat, és el ne felejtssd sz. ambrusnak. ezeket az szavait. *az ki az Istenhez nem igaz., az nem lehez embernek baráttya.* ¹⁰³⁷ bár barátod lehetne is. de nem kel szeretned az olyan barátságot. ha Isten ellensége nem akarsz lenni.

Ellenben pedig. keresed barátságokat azoknak. kik az jora hajlandok. és az kikben olyan jó szokásokat tapasztalsz. az mellyeket lehesen követned. azoknak, kik az jó erkölcsre vezetnek. jó példa adásokal, jó beszédekkel, jó tanács adásokal. kik rosz természetedet nem dicsérik, hanem arról meg intenek szabadoson. valamint az bölcs mondgya. *hogy job az nyilván való dorgálás, az titkos szeretetnél. türethők az barátságos embertől vet sebek. de az gyűlölőnek csokjai csalárdok.* ¹⁰³⁸ . legy olyanokkal barátságban az kik Isten félők, és az kik üdveséges jóvadot keresik. az ilyen fiam az jó és igazán való barátság, az illyet annál is inkább kel keresni, hogy ritka. és ha olyanra találsz meg kel tartani. az ilyen barátságról szol az bölcs. *hogy az embernek hív baráttya erős oltalom. mellyet valaki meg talál, kincset talált. az hív barátságosnak nincsen árra. becsebb az aranynál. és ezüstnél. és az, az életnek orvosága* ¹⁰³⁹ szeressed és keresed az ilyen barátságot. és ha illyenre találsz tarsd meg azt. és elne

---

¹⁰³⁶ prov. 13.

¹⁰³⁷ non potest homini esse amicus. qui deo fuerit infidus S. Ambr. 3 offic c. 16.

¹⁰³⁸ prov. 27.

¹⁰³⁹ Eccle. 6.

hadgyad, valamely álhatatlan és változó elmétől viseltetvén. valamint az iffiak cselekesznek. *el ne hadd régi barátodot. mondgya az bölcs, mert az új, nem leszen ahoz hasonlo.*¹⁰⁴⁰

Hogy pedig ilyen barátságra találhas. azt az Istentől kel kérni. mert azt ő adgya. *és az ki az Istent féli, azt meg is talállya.*¹⁰⁴¹ aztot pedig szeretned kel. becsülnöd. de az szeretet olyan formán légyen az mint már meg mondottam, hogy az jó erkölcsre legyen építve. az jó erkölcsre igyekezek, és hogy az jó erkölts igazgassa

Tizen kilentzedik Resz
Az játékról. és az mulattságokról

Az mulattság, szükséges az elme könnyebítésire, főképpen az iffiaknak. az játék pedig nékik illendőbb, az természetekhez. és elméjekhez.

Az játék és az mulattság nem ellenkezik az jó erkölcsel. sőt még azt jóvallyák. is. mivel ez, az jó erkölcshez való cselekedet. ha úgy megyen végben az mint kívántatik.

Hogy pedig olyan lehesen, szükséges elsöben jó lenni az igyekezetnek, az az. hogy csak az elmének mulattságára legyen. azután alkalmatosab lévén az munkára, az mely is nem gyözzhetné. ha mindenkor foglalatoságban volna. az mulattságod, az dolog kedviért légyen.

Hogy jó, és hasznos légyen az játék. három dologra kel vigyázni.

Elösör. hogy abban tisztéséges mértékleteséget kel tartani. mert ha abban el merülsz. már az nem játék. hanem foglalatoság. nem azért jádzol hogy alkalmatos lehes az munkára. holot azért kéne játszodni, hanem csak az magad gyönyörüségiért. holot ez vétkes. de alkalmatlanná is teszed magadot az munkára. mert az, az elmét el foglallya., az sok. az testet meg gyengitti, és még az egészségnek is árthat.

Másodszor rendeletlen kedved ne legyen az játékhöz. valamint szokások az iffiaknak. mert az sok időt vesztes el. arról gondolkodni szüntelen. hogy miképpen mulasad magadot,. az sem jó. mert úgy soha szorgalmatosággal nem foglalhatnád magadot az munkában. mivel az. tested az tanuláson. lenne ámbár, de az elméd az játékon.

Harmadszor. kerüllyed az koczka. és az sok pénzben való játékot. ez az elmének nem mulattságot. hanem szomorúságot és nyughatatlanságot okoz, igen nehéz mértékletesnek lenni, mert vagy az vesztés, vagy az nyereség. azt nem engedí. igen rossz indulat pedig csak az nyereségért jádzani. hát ha még vesztenek, micsoda szomorúság nem követi azt. tedd még ahoz az csalást. szitkozodást. esküvést, veszekedést. mellyek nélkül nem lehet az ilyen játék, sok időnek, elmédnek, pénznednek el vesztését, az türhetetlenség, hazugság, irigység, és más effélék. mellyek az játékal járnak. az Isteni szeretet benne meg hül, az mód nélkül való szeretet az játékhöz benne holtíg meg marad. mely végtire mind jóságoknak. becsületeknek. romlására leszen. és még nyomoruságra jutnak.

Kerüllyed hát fiam ezeket az játékokot. és csak az tisztéséges játékokra adgyad magadot. mely az elmének. és az testnek legyen hasznára. de abban is mértékletes légy. mert az iffiunak, romlására vagy az mód nélkül való, valamint sz. agoston mondgya¹⁰⁴² de ez az mód nélkül való, nem csak az időre értetik, az mellyet el vesztesz. hanem még az pénzre is, mellyet el

---

¹⁰⁴⁰ Eccle. 9.

¹⁰⁴¹ Eccle. 6.

¹⁰⁴² relaxabatur etiam mihi ad ludendum habenae ultra temperamentum severitatis in dissolutionem afflictionum variarum. lib 2. Conf.

jádtasz, holot az mely felettéb való pénzt el vesztesz. job volna azt, az szegenyeknek adni. mert az szegenyeknek szükségek. ellened fog még kiáltani az Isten előtt.

Huszdik Rész
Az fősvénységről

Az fősvénység noha nem rend szerént való vétek az iffiuságban., mind azon által szükséges elejekben adnom., hogy meg tudgyák magokat attol örizni.

Az fősvénység, az pénzhez, mod nélkül való szeretetből áll. ez két féle képen esik meg, némellyek azt csak meg gyűtteni szeretik, némellyek. pedig el költeni szeretik. és az magok gyönyörüségekre fordítani. az első az iffiakban ritkán talaltatik. de az másika igen közönséges, és artalmas.

Hogy nálok az közönséges légyen. azt minden nap láttyuk mert mivel az magok gyönyörüségeket igen szeretik. minden modot is keresnek. annak elég tételire. az pedig pénzel megyen végben, arra való nézve mindent cselekesznek. az attyok előtt minden féle csalást. hazugságot végben visznek, csak töllök nyerhessenek. ettől az rosz indulattól jö az szegényekhez való meg keményedések, az gazdagságnak. szeretete., az elömenetelre való nagy kívánság. Ez az rosz indulat meg fogonván az iffiuságban, könnyen nevedik, és idővel meg erősödvn, ugy meg gyűkeredzik., hogy holtig benne marad. az is okozta azt az zürzavart mellyet látunk az keresztények között., és az mellyért is suhajtoz az propheta. *hogy kicsidtól fogva nagyig, minnyájan az fősvénységnek adták magokat.*¹⁰⁴³ valamint sz. pál mondgya *hogy az, az gyűkere. minden féle rosznak.*¹⁰⁴⁴

Ez három dologtól veszi eredetit az iffiuságban. elsőben, az rendeletlen szeretettől, mellyel vagynak az magok gyönyörüségihez. másodsor., az világban közönségesen való példától. mivel láttyák hogy csak az ezüstöt. becsüllü. és szereti, és azután fut telhetetlenséggel.

Az harmadik az attyáktól vagyon. mivel ök nevelik az gyermekekben. ezt az szeretetet. mivel nem beszélnek egyébről nekik hanem miképpen nyerjék életüket., miképen mehessenek elé. valamint sz. Cyprianus mondgya. *arra tanittyák az gyermekeket. hogy jobban szeresék az világi jokat. mint sem az kristus jesust.*¹⁰⁴⁵

Edes fiam meg kel hát előzni ezt az roszat idején. ne hogy el foglallya lelkedet. mert minden bizonnal semmi vétek az idővel ugy nem nö mint ez. azért azt tanácsolom neked.

Először. az mint már meg mondtuk. hogy az gyönyörüségnek szeretete. leg nagyob oka az fősvénységnek. az iffuban, azért minden tehetségedel azon légy, hogy meg mértékellyed azt az rendeletlen szeretetet. az mely minden jót meg gátol, az Istenért tekinds meg, micsoda szükséges meg tartoztatni az gyönyörüségnek rendeletlen szeretetit.

Másodsor. hogy az szivedet meg ne birja az pénznek szereteti. emlékezél meg sz. pál mondásáról. hogy az. az gyűkere. minden féle rosznak.

Harmadszor. abban bizonyos légy, hogy az gazdagság. sok lelket kárhoztat el. valamint az apostol mondgya. *tudgyátok meg. hogy az fősvények nem birják, az Isten országát*¹⁰⁴⁶

4. szoktassad magadot arra. hogy csak szükségedre kívánnjad az pénzt, és midön nincsen, szenvedgyed azt békeséges türessel. meg gondolván azt hogy, mennyi szegény vagyon. az

---

¹⁰⁴³ jerem. 6.

¹⁰⁴⁴ 1 tim. 6.

¹⁰⁴⁵ filios quos doces patrimonium magis amare quam christum. S. Cypri. lib de opere. et eleemosyna.

¹⁰⁴⁶ ephes. 5.

kinek csak szükségire való sincsen. és az kinknél mivel vagy job ! főképpen ne ély semmi csalással. vagy valamely rossz modal. hogy pénzéd legyen.

5 Távoztassad el az fősvénységnek minden jelit. az másét magadnak meg ne tarttsad, másal izetlenkedni egy néhány pénzért az sem jó. bár igazságal legyen is. ha valaki hozzád folyamodván, vagy költsön, vagy más képen kér tölled. szomorúan el ne botsásad magadtol. az szegényeket szeresed. minek utánna az cseledidnek meg adtad volna az mivel tartozol. mivel leg elsöben azokról kel gondolkodni. az mit magadra akarnál költeni. vonny el abból is az szegények számára. mivel nem szégyené az ? hogy olyan bö kezü vagy az magad gyönyörködésiért. köntösidéért. kemény és fősvény az szegényekhez. az kik emberek valamint magad, és talám jobbak az Isten elöt.

Egy szóval. vagy szegény vagy, vagy közönséges állapotban, vagy gazdag vagy.

Ha szegény vagy, kerjed az Isten kegyelmit, hogy békeséges türéssel vegyed az szegénységet. az ő szeretetiért. az ő gondviselése alá adgyad magadot. mert el nem hadgya soha szolgait. *ha az Istennek gondgya vagyon leg kisebb teremtet allattyára, annál inkább hogy ne volna reátok gondgya. keresétek elsöben az Istennek országát. az többi meg adatik néktek.*¹⁰⁴⁷

Ha közönséges állapotban vagy, elégedgyél meg abban és ne nyughatatlankodgyál nagyob után. meg emlékezvén sz. pálnak szavairól: *hogy az kik meg akarnak gazdagulni, esnek kísértetben. és az ördög törében. és sok balgatag káros kívánságokban. mellyek bé merittik az embert veszedelemben. mert minden gonoszságnak. gyükere az pénznek szerelme*¹⁰⁴⁸ kövesed az apostolnak ezeket az szép szavait. *hogy az ti erkölcsötök idegen légyen az fősvénységtől, elégedgyetek meg az jelen valokal. mert az Isten mondotta. nem hagylak el tégedet*¹⁰⁴⁹ .

Ha pedig gazdag vagy, fély az veszedelemtől. a melyre teszi agazdagság üdveségedet. mivel az Istenfia. mondgya., *jaj néktek gazdagoknak. mert el veszitek it, az ti vigasztalástokot.*¹⁰⁵⁰ . és *hogy az gazdag nehezen menyen bé meny országban.*¹⁰⁵¹ kerüllyed hát fiam. kerüllyed, ezt az veszedelmet. és kerjed az Istent. hogy vegye el szivedből.

Huszon egyedik Rész

Az álamisnárol

Az álamisnárol az mit ide fellyeb mondtam., mint hogy igen rövidnek tettzet nékem. azért bővebben akarok erről szólni. had tanulhassad meg most idején kedves fiam szeretni, és követni ezt az Isten elöt való kedves cselekedetet. mely olly szükséges és hasznos üdveségedre.

Az szent írásban nincsen ollyan jó erkölcs, az mellyet inkább dicsérnének. és jovallanáknak., mint az szegényekhez való szeretetet. az Isten meg hadta vala az ő népének, hogy ne lenne¹⁰⁵² senki közöttök, az ki koldulásal enné kenyérit, tobiás azt hagyá fiának. hogy soha egy¹⁰⁵³ szegényről se vese el szemeit. az Isten is ugy nem veti el rola szemeit., meg segítvén ötet¹⁰⁵⁴ minden szükségiben. az bölcs pedig arra int hogy az szegénytől el ne vonnyad az álamisnát. és szemeidet rolla el ne vegyed; nem adván neki alkalmatoságot az nem adásal.

---

¹⁰⁴⁷ matth. 6.

¹⁰⁴⁸ 1 tím 6.

¹⁰⁴⁹ hebr. 13.

¹⁰⁵⁰ lucae. 6.

¹⁰⁵¹ matth. 19.

¹⁰⁵² deut. 15

¹⁰⁵³ tobie 4.

¹⁰⁵⁴ Eccli 4.

hogy néked roszt kívánnyon, mert az ő imádságát, meg halgattya az Isten. ha pedig az¹⁰⁵⁵ alamisnát az szegénynek kebeliben rejted. imádkozni fog éretted.

Az új testamentumban ez sok helyt van parancsolva. az kristus azt mondgya hogy az alamisna.¹⁰⁵⁶ az bűnnek bocsánattját meg nyeri. date eleemosinam, et ecce omnia munda sunt vobis, ezt igéri nekünk. hogy bővön ad nekünk, hogy ha mi is adunk az szegényeknek. és hasonló¹⁰⁵⁷ mértékel mérnek nekünk. mint az mellyel mérünk másoknak. sz. jános mondgya. hogy az ki meg nem szánnya szükségiben felebaráttját. az nem mondhattya. hogy Isteni szeretet van benne, mert ha az Istent szeretné meg szánná felebaráttját, holot az Isten azt parancsollya., hogy ugy szerese mint önnön magát.¹⁰⁵⁸

De nincsen semmi az sz. irásban, az mi ugy meg mutatná az alamisnálkodásnak nagy kötelesegit, mint ezek az szavai az üdvezitőknek. jertek el én atyámnak áldottai., birjátok az országot. mely néktek készitetet. mert éheztem. és ennem adtatok. szomjuhoztam., és innom adtatok. mezitelen voltam és meg ruháztatok., soha el ne feletted fiam ezeket az szokot. mert az kik ezeket nem cselekedték. el kárhoztak.

Az csudálatos dolog, hogy az igazaknak minden jó cselekedetek között, az Isten fia nem adgya más okát üdveségeknek., hanem hogy irgalmaságal voltak felebaráttjokhoz, és az hamisaknak mind annyi vétkekért is egyebet szemekre nem hány, hanem hogy kemények. és irgalmatlanok voltak másokhoz. és mint hogy az Istennek fia, az ki az atyának bölcsesége, nem mondot, se nem cselekedet semmit, az mi nem használna lelkünk üdveségire, ezeket az szavaival, mellyeket fog mondani az ítéletkor. ezt akarja velünk meg értetni, hogy micsoda kedves nála az másokal való jó tétel. és valamint hogy az Isten. az jó tételért kegyelmit adgya az igazakra, hogy jobban végig meg maradgyanak. ellenben az gonoszokon. keménységekért meg nem könyörül. nyomoruságokban. az melyben vetette őket az véték. és el hadgya, mivel ők is el hadták volt felebaráttjokot. azért is penitentzia tartatlan hálnak meg, és az kárhozatban esnek.

Adná Isten hogy jól meg gondolná minden keresztény ezeket az rettentő szavait meg váltonknak, és hogy mi következik reájok az ítéletkor. azért, hogy most el mulattyák jól tenni felebaráttjokal. meg fogják akkor üsmérni vétkeket. de akkor késő leszén.

Te pedig édes fiam, mint hogy most idején akarsz munkálkodni üdveségedért, arra intelek hogy most gondolkodgyál arról az jövőndő nyomoruságról. és kénszeritlek arra, hogy most iffiu korodban szoktassad magadot. az másokal való jó tételre, szánakodván az mások nyomoruságán. ha egy szegényt, vagy egy nyomorultat látz. gondold meg magadban hogy nem vagy job azoknál, és ha abban az szenvedésben nem vagy, az Isten ingyen való irgalmaságanak köszönnyed., de mint hogy ő jó volt hozzád, azt akarja hogy te is irgalmaságal légy másokhoz. és segittsed másokot abból. az mit néked adot. szükségekre költvén azt. az mit az magad gyönyörüségire akarnál fordítani. igyekezél azon, hogy el mondhasad jobbal, hogy¹⁰⁵⁹ az másokon való szánakodás, gyermekségedtől fogvást nevedet veled. hogy pedig azt követhessed. emlékezel meg ezekről az szép intésiről tobiásnak. *fiam, az te gazdagságodból adakozál. és az te ortzádot az szegénytől el ne fordittsad, az Isten sem fordittya el orczáját rollad, az te erőd és bőséged szerént tegy kegyeséget, hogy ha kevés van néked, az kevésből se szány keveset adni. mert drága el rejtet kintset gyűjtesz magadnak. szükségednek napjára, mert az jó tétémény meg szabadít az haláltól. és nem hágy az setéttségre jutnod. mert nagy*

---

¹⁰⁵⁵ Eccli 29.

¹⁰⁵⁶ lucae. 11.

¹⁰⁵⁷ lucae. 6.

¹⁰⁵⁸ 1 joan. 3.

¹⁰⁵⁹ job 31.

szép ajándék az felséges Isten előtt. az alamisnálkodás. mind azoknak, az kik azt gyakorolják.

¹⁰⁶⁰

Ezekből egy néhány dolgot tanulhatz. először hogy az magadébol adgy alamisnát. és nem az más jóságából. az mely lopot. vagy rosszul kereset légyen. hanem az magad saját jóságából.

Másodszor nem kel el idegeníteni az szegényt. valamint az iffiak cselekszik sokszor. az kik nem tudgyák mi légyen az máson valo könyörületeség. nem gondolvan egyébel csak az magok gyönyörűségivel. azt is meg tanulhatod ebből, hogy ámbár kevés jóságod legyen is. de alamisnát kel adnod. arra meg tanyit hogy bővön kel adni ha sokad vagyon. és keveset az kevésből, de jó szível mert az Isten nem csak azt nézi hogy mit adnak. hanem hogy mint adgyák. *non quantum. sed ex quanto* mivel egy gazdag az ki keveset ád, meg mutattya hogy az szegényeket nem szánnya.

fiam olvasad figyelmeteséggel ezeket. az intéseket. hogy meg tanullyad micsoda kötelességgel tartozol alamisnát adni. azt miképen kel adni. és azért micsoda jutalmat vész. semmi nem dicséreteseb egy iffiuban, mint mikor szánakodik az más nyomoruságán, az ilyenekért ezer áldásokat várhatz magadra . . ne mondgyad azt hogy néked más pénzed nincsen, hanem az kit az attyád, vagy az anyád ád mulattságodra. mert ugyan abbol kel adni az szegényeknek. annál is kedveseb lesz az Isten előtt. hogy magadot attol is meg fosztod ő érettek.

Huszon kettődik Rész Az alázatoságról

Ezt az jó erkölcsöt azért hadtam hátra. mert ez tészti tökéletesé az többit. is, meg tartván. és nevelvén az iffiakban,

Az kevélység mely az magához valo rendeletlen szeretettől vagyon. igen veszedelmes az embereknek. de leg inkább az iffiaknak. mert ajtot nyit, minden féle rossz erkölcsnek., fiam vigyáz arra. hogy semmi kevélység ne legyen gondolatodban, se az te beszédidben. mert attol vagyon minden veszedelem. ¹⁰⁶¹

fiam oltalmazad magadot az kevélységtől. meg ne engedgyed hogy az elmédben helyt verjen. szükséges azért ez ellen állani az alázatosággal. de nem külső, hanem belső igazán valo alázatosággal. az mely alázatoság, három féle képen tegyen alázatosá. magadban, az Istenhez, és az emberekhez

Először. légy alázatos magadban. nem becsülvén magadot nagyobra, mint sem kívántatik. valamint az bölcs mondgya. *hogy ne fuvalkodgyál fel. az te elmédben. mint az bika* ¹⁰⁶² semmiért magadot ne becsüllyed, se gazdagságodért, nemzetségedért., szépségedért, termetedért, az ilyen az hivalkodo elméhez illik, sem az eszedért, tudományodért, mert az, az Isten ajándéka, és nagyon meg bántod ha ezekkel dicsekednél. se az jo erkölcsödért, mert ez, annál is inkább nem tölled vagyon. és az ki aval dicsekedik, félljen hogy azt el ne veszesse. add hozzá azt is. hogy sokszor olyan tökéleteségeket gondolunk magunkban lenni, mellyek távul vannak tölünk. és akor ha magunkot becsüllyük, meg csallyuk magunkot. de ha szintén meg volnának is bennünk. azokért az Istent kel dicsérni. mert ő tölle vettük. és mondgyuk szívünköl. *non nobis Domine, non nobis. sed nomini tuo da gloriam*, nem nekünk uram nem nekünk, hanem az te nevednek adgyad az dicsőséget. ¹⁰⁶³

---

¹⁰⁶⁰ tob 4.

¹⁰⁶¹ tob 4.

¹⁰⁶² Eccle. 6.

¹⁰⁶³ psalm. 113.

Szép szavai ezek szent bernárdnak. az ki azt mondgya. hogy az Isten az mely kegyelmet cselekszik velünk, abból csak éppen azt az dicsőséget tartotta magának, hogy meg vallyuk annak tölle vételit. annak pedig hasznát nekünk engedte. tehát, mind igazságtalan., mind vétkes volna. ha magunknak akarnok venni, mind az hasznot. mind az dicsőséget. meg tartván mind az magunk részit. mind az Istenét., holot maga mondgya, hogy nem adgya másnak az maga dicsőségét. *mit adcz hát minékünk oh uram. ? fel kiált sz. bernárd, az én bekeségemet adom néktek; elég uram az, kedvesen veszem az mit nékem akarsz adni, és néked hagyom az mit magadnak meg tartasz, látom hogy így énnekem hasznos, ellene mondok az dicsőségnek. mert az tégedet illet. hogy el ne veszesem az békeséget mellyet nékem adcz, békeséget kívánok, és nem többet. az békeséget birván, tégedet birlak. mert te vagy az mi békeségünk. és te egyesítetted meg magadban. azokat. kik el távoztak volt.*¹⁰⁶⁴

Légy alázatos az Istenhez. meg gondolván az ő meg foghatatlan nagyságát. az kinek előtte semmi vagy, meg tekintvén az ő hatalmas örökös méltóságát. az ki elöt reszketnek. az angyalok. üsmérd meg tehát vétkeidet, mellyekel vétettél az ő véghetetlen nagysága ellen. mennyi száma nélkül való jó téteményeket vettél tölle. micsoda viszá éltél azokkal. micsoda számot kel azokért adnod az ítéletkor, holot micsoda szükséged vagyon. üdveségedre való kegyelmire. meg töb ezerni efféle. meg látod elég okod vagyon. az magadot meg alázásra, és Isten elöt, semminek tartására.

Légy alázatos az emberekhez., vannak olyanok kik meg alázák magokat. az Isten elöt. mert ugyan is hogy ne alázná meg magát egy nyomorult teremtett állat, az ő teremtője elöt., de kevélyek az emberekhez [emberek hez]. nem hajthatván meg elöttök magokat. midön arra kényszeritetnek, és így nincsen igazán való alázatoságok.

Hogy az emberekhez jól lehesen követni ezt az jó erkölcsöt. azt kel meg tudnod, hogy három féle rendűek vannak, némelylek az kik nálad elsöbek. nemelylek hozád hasonlok. és nemelylek aláb valok. de mindenikhez alázatoságal kel lenned, noha külömb külömb féle képpen.

Az mi az elsöbeket illeti, legy tisztelettel és engedelmeségel mindenikhez, az kiknek hatalmok van rajtad. szenvedgyed alázatosan midön intenek. ha más képen cselekeszel. kevély vagy. becsüllyed mind azokat is. kik téged fellyül haladnak. valamiben, az időben, az tudományban. vagy valamely másban.

Az mi az hozád hasonlokot illeti, legy mindenkor becsülettel azokhoz. és engedelmeségel., az elsöséget. becsületet. elöttök való járást rendeletlenül ne kívánnyad. ezeket az hejában valóságokot. azoknak kel hadni, az kik azokat szeretik. az jól neveltetet elme, nem kap az olyan árnyékhoz való becsületen. hanem csendeségel tarttya meg az maga rendit mikor kívántatik. de ez ritkán kívántatik mind addig. az még iffiu vagy.

Az mi pedig az aláb valokot illeti. legy kegyes, magad szerettető, azokhoz. kik tegedet szolgálnak. úgy tekintvén őket mint attyád fiait, emlékezél az sz. pal mondásáról. ti. is. urak. azonokot cselekedgyétek ő vélek, el hagyván az fenyegetéseket. tudván hogy az ti uratok is menyben lakik. és hogy nincsen annál személy válogatás¹⁰⁶⁵ legy alázatos és nyájás mind

---

¹⁰⁶⁴ Gloriam meam alteri non dabo. quid ergo dabis Domine. quid dabis nobis. pacem inquit do vobis. pacem relinquo vobis. sufficit mihi. gratanter suscipio quod relinquis, et relinquo quod tenes. sic placet. sic mea interesse. non dubito. abjuro gloriam prorsus. ne forte si usurpavero non Concessum, perdam merito. et oblatum pacem volo. pacem desidero. et nihil amplius. cui non sufficit pax. non sufficis tu. tu es enim pax nostra, qui fecisti utraque unum S. bern. serm 1. in Cant.

¹⁰⁶⁵ Ephes 6.

azokkal, kik aláb valo renden vannak nálad. gyorsaságal szolgálj nékik. és segittsed
szükségekben.

Egy szoval hogy az kevélységet meg utálljad, azt gondold meg. micsoda az ember. az ő
alávalóságát., nyomoruságát. rövid életét, halálát, és azután mire jut. *miért kevélykedik az föld,
és hamu.* mondgya az bölcs. *az leg hatalmasabnak is rövid az élete. ma király holnap meg
halhat. az ember meg halván kigyoknak, oktalan állatoknak, és férgeknek öröksége leszen.*

¹⁰⁶⁶

Ne tekintsed fiam az külső állapotokat mellyek kevélységre indíthatnak téged. hanem azt
gondold meg, hogy mi vagy magadban. és elég okot találsz az magad meg alázására. azért is
adgya sz. bernárd ezeket az szép verseket elődben. kérlek tanuld meg őket.¹⁰⁶⁷

forma, favor populi. fervor juvenilis, opusque,
subripuere tibi noscere quid sit homo.
Unde superbit homo, cujus Conceptio Culpa.
nasci poena., labor vitae., necesse mori.
Post hominem vermis, post vermem foetor et horor.
sic in non hominem, vertitur omnis homo.

Ez azt teszi, hogy ha az ember jól meg tekinti magát. elég okot talál, hogy meg utállja
kevélységét. meg látja hogy fogantatása az vétekben veti, születése az nyomoruságban., hogy
az ő élete szüntelen valo nyomoruságos munkából áll. az halált el nem kerülheti, holta után
meg rothad, és a férgek eledele leszen. ez pedig csak az testet illeti, mivel az léleknek az Isten
ítéletire kel menni, őt vagy az örökké valo boldogságra, vagy az örökévalo nyomoruságra
küldetik, ez az ítélet irtoztato még az szenteknek. is. ihon édes fiam lásd meg, havané az
embernek miben kevélykedni. és ha nem illiké inkább hozzája hogy magát meg alázza.
gondolkodgyál gyakran ezekről, és irtozál az kevélységtől., légy alázatos, csendes, kegyes és
szelid. minden gondolatidban. és cselekedetidben

Embernek hogy lehet mivel kevélykedni.
fogantatás kezdi az vetekben vetni,
születése után, sokat kel szenvedni
az sok munka után, még meg is kel halni.
Holta után pedig adatik férgeknek.
kik kegyetlenségel, ő rajta elődnek.
ő rothattságától, mindenek rettegnek.
és így nem emberré, kel lenni. embernek.

ÖTÖDIK SZAKASZ

Az élet rendinek választásáról

Az eddig valo oktatásom héjános volna. hogy ha minek utánna meg mutattam volna, hogy kel
élni az iffiuságban. azt meg nem üsmértetném veled, mi modon kel meg választani az életnek
rendit, az melyben kel életedet tölteni. ez az választás pedig olyan dolog, az melynek tudása
annál is inkább szükségeseb. az iffiaknak. hogy annak nagy voltát nem üsmérik. és az micsoda
vétekben esnek ez iránt, sokszor azt nem is lehet helyre hozni., ez az vétek pedig nem kicsid,

¹⁰⁶⁶ Eccles.10.

¹⁰⁶⁷ S. bern. medit 6. 3.

holot az embernek egész életit tekinti, és az örökké való üdveséget, az örökké való nyomoruságban is esel, ha erről nem gondolkodol, azért kedves fiam kérlek, hogy figyelmeteséggel olvassad ezt az utolsó szakaszt. mind annak előtte, mind akkor midőn arra az időre jut, hogy az élet rendinek választásáról kellek gondolkodnod. és azután is midőn már választottál, mert it meg találod miképen kellesék magadot alkalmaztatni.

Első Resz

Hogy micsoda szükséges légyen, az élet rendinek
jol meg választása.

K. Igen szükségesé az élet rendinek jol meg választása. holot közönségesen látom, hogy mindenik olyat választ magának, az mint tettik és mellyik hasznosab. ?

F. fiam sokkal szükségeseb, mint sem közönségesen gondolkodnak az felől. ennek az választásnak pedig nagysága, ket igaságra van építve.

Az első az. hogy bár minden féle rend jó legyen is, de mind azon által mindenik nem jó mindennek, és olyan rend hasznos egynek. az mely artalmas volna az másiknak, mivel minden emberben. nincsen egyenlő hajlandóság. se egyenlő természet, se egyenlő kegyelme az Istennek.

Az második az hogy, az Isten gondviselésiből rendelvén ezeket az külömb féle rendeket. és hivatallyait az embereknek. ő is osztogattya azokat bölcseséggel külömb külömb féle képen: rendelvén egyet egyre. mást másra. mint egy cselédes gazda ki el osztja cselédi közöt az házánál lévő hivatalokot. az mint ő azt itéli helyesnek lenni. ugyan arra való nézve is adot az emberekben külömb féle hajlandóságokot. és annyi féle elmét. és ahoz képest osztogattya nékik kegyelmit, az mint itéli szükségesnek. ahoz az rendhez. az melyre hja őket.

Ez az két igazság nyilván meg mutattya. micsoda nagy dolog jól meg választani az életnek rendit, és állapottyát. mert ha minden ember nem alkalmas mindenre, tehát nincsen senki is az kinek nem kel vigyázni hogy azt jol meg válasza, ne hogy olyan állapotban esék. az mely véle ellenkezék, hogy ha az Isten hja az embert egy hivatalra inkább mint sem másra, abbol következik. hogy olly nagy vigyázással kel lenni, hogy azt válaszd, az mellyik jobban meg egyezék az ő akarattyaival, és az mellyikre alkalmasabbá tett.

Ez az választás ollyan nagy dolog, hogy az embernek minden jova azon függ. mind ez élettre, mind az örök életre való nézve, azért fiam nézd meg micsoda nyomoruságra veti az embert, az élet rendinek roszul való választása, és az mellyet te sem kerülöd el., ha arra jol nem vigyász

Először. az mi ez életet nézi, micsoda nyugodalomban élhet., és hogy elégedhetik meg az ollyan, az ki valamely rendet roszul választot magának, az melyre nem alkalmas ? micsoda kedvetlenségel nincsen midőn ollyan hivatalban láttya magát mely hajlandóságával ellenkezik., és mint hogy nehezen kel hivatallyát végben vinni, az szüntelen. való gondolkodásban veti ötet, arra való nézve mind magának, mind másoknak izetlen, és állapottyában ugy van, valamint egy tömlötzen

Másodszor az mi az üdveséget illeti, hogy lehesen az illyen állapottyában arról gondolkodni, mert azon kívül hogy az szomorúság. az resztcséggben. veti, és az resttség az vétekbén., de micsoda bajjal és munkával kell néki az üdvesége után fáradozni ollyan hivatalban a melyre se hajlandósága, se az Istentől nem hivatot. ? erre való nézve annyi vétekbén esik. hogy más féle hivatalban annyiban nem eset volna. az ő elégtelensége, mindenkor nehézségeket talál az ő hivatallyá köteleséginek végben vitelében. és bizonyára ha keresnék az okát micsoda rendeletlenségeket látunk az papi, és az világi renden lévőkbén, az kik közül sokak roszul

viszik végben hivatalyokat. meg látnák, ezt az okát, hogy leg nagyobb része meg nem vizsgálja elsöben midön valamely hivatalban lépik. ha arra alkalmasosé, és ha az Istentöl hivatalosé arra.

Erre valo nézve intellek fiam, és mind azokat az kik valamely hivatalt akarnak választani, hogy három dologra vigyázanak

Elösör, hogy micsoda nyomoruságban. és szomoruságban. léznek egész eletekben. ha roszt választást találnak tenni

Masodszor, mennyi sok vétekekben esnek az könnyen valo választásert. az melyben nem esnének valamely más hivatalban

Harmadszor. micsoda veszedelemre teszik üdveségeket az roszt választásért.

Az kik ezt az három dolgot jól meg gondollyák. arra vigyázanak hogy valamiben nem véttsenek. ilyen nagy állapotban.

Második Rész

Hogy rend szerint micsoda vétekekben esnek az választásban.

fiam rend szerint négy féle vétekekben szoktak esni az iffiak az választásban.

Az első az hogy, nem végeznek jól az választásrol. nem hogy okoságal, és meg ért. elmével gondolkodnának arrol. hanem csak vaktában, az magok elméjeket követik. némelykor az alkalmasoságal akarván élni. és sokszor azért, hogy egy hivatalra inkább érzik hajlandóságokat mint másra. meg nem vizsgálván magokban. ha arra alkalmasosoké, jovokra leszé, és ha üdveségekre váliké.

Az. második az hogy, mikor arrol vegeznek is, rosszul végeznek. az az nem jó végre. nem arra az mellyet kéne magok eleiben venni. némelylek az mely rendet választanak. abban. csak az nyugodalmas életet tekintik, mások, az gazdagságot, az elővalo menetelt. mások az becsületet, hirt nevet. egy szóval minnyájan, csak az világi jót tekintik, és az mostani életet. de kevesen vannak az kik az jó erkölcsre. és az üdveségre vigyáznának. holot mindenek felet ezekre kéne vigyázni. azt tudgyák mondani: ez az hivatal énnem igen jó, mert abban elő mehetek. és szerencsémert kereshetem. de azt nem mondgyák. az nékem jó, mert abban elő mehetek az jó erkölcsben, és üdveségemet is keresem, vagy is, az nékem nem jó, mert előre látom hogy abban sokszor meg bántanám az Istent. olyan kötelességeket látok abban. az mellyekre elégtelen vagyok. sok alkalmasoságot és veszedelmet: az magamot el vesztésire

Ez az vétekek igen nagy, és az okoságal ellenkezik, de hogy bölcsen lehesen végezni arrol az hivatalrol. melyben életedet akarod tölteni, azt kel meg tekinteni micsoda végre vetted az életet., holot azt nem más végre, hanem az Isten szolgálattýára, és az üdveségre: erre kel hát tzelöznöd az választásban. mivel más képen, veszedelemre adod magadot.

Az harmadik. az hogy, midön valamely hivatalrol. végeznek, senkitöl tanácsot nem kérnek csak magoktól. ez pedig igen közönséges vétekek az iffiaknál, mert ugyan is, ha okos embertöl tanácsot nem kér, hogy lehesen ilyen nagy dologrol jól végezni olyan korban. az melyben még elegendő értelme ahoz nincsen, azt jóvalya az bölcs az iffiaknak, *hogy ne legyenek bölcsék. az magok ítéletek szerint,*¹⁰⁶⁸ *és hogy semmit ne cselekedgyenek, tanács nélkül*¹⁰⁶⁹. vigyáz hát erre fiam, mert az ördög meg szokta csalni az iffiakot az választásban.

---

¹⁰⁶⁸ prov. 3.

Az negyedik az hogy, az Istenhez nem folyamodnak, az választáskor nem kérik ötet, hogy meg mutassa. akarattját. nem gondolkodnak arról micsoda szükségek van segítségire. ebben az nagy dologban. holot ő az világoságnak atya. ő tőlle származik minden jó tanács., ő tőlle is kel várunk azt az hivatalt, az melyben akarja hogy szolgállyuk ez életben. és azt az ő szentséges kezeiből kel el venni, azt is akarja. az mint az sz. írásból láttzik, hogy hozá folyamodgyunk az nagy dolgokban., aval pedig igen bántodik, ha azt el mulattyák. mivel az ő nála nélkül elkezdhet dolgoknak. nem lehet jó vége. példát mutatok erről.

Az Izraéliták. el akarván szaladni az ellenség elöt fel tevék magokban. hogy viszá mennyenek egyiptumban. de az Istenhez nem folyamodának. hogy meg tudhasák ez iránt valo akarattját, azért is meg fenyegeté őket az propheta által. tudokra adván, hogy szándékok veszedelmekre fordul. az mint bé is tellyesedék. *jaj az engedetlen fiaknak, mongya az ur. kik tanácsot tartanak nálam nélkül, hogy az ő bünököt meg nevellyék. kik egyiptusban törekesznek menni, holot az én számtól tanácsot nem kértek. léssen néktek az pharao ereje szegyenetekre, és az egyiptus árnyékában valo reménségtek. gyalázattokra.*¹⁰⁷⁰ adná Isten hogy ez, az elméjekben volna azoknak kik valamely hivatalban akarnak menni, ebből az példából meg látod mi történik azoknak. kik az Istenhez nem folyamodnak.

Harmadik Rész

Hogy micsoda modal kel választani az életnek rendét,
és hogy az iffiuságban. valo jó élet,
ahoz igen szükséges

fiam, minek utánna meg mutattam volna néked, micsoda vétekben esnek az élet rendinek választásában, most azt adom elődben micsoda modal kel aval bánni, hogy jól véghez mennyen.

Az első, az iffiuságban valo jó élet. ezt azért adom elődben. mert az embereknek feleis nem tudgya ezt az igazságot, hogy semmi ugy meg nem akadályozza az élet rendinek jól meg valasztását mint az iffiuságban valo vétek. és ha sokan rosszul választanak., az oka az, hogy rendeletlen életet éltek iffiuságokban

Nem nehéz ezt meg mutatnom néked., mivel sokan próbállyák minden nap., hogy vétkekért valo büntetésből. az Isten nem adgya nekik kegyelmet hogy meg üsmérhesék mellyik hivatal légyen nekik valo, hanem el hadgya őket az választásban, valamint ök is el hadták szolgálattját, meg nem világosittya őket, mert ök is nem szerették, és nem engedelmeskedtek néki. az ördögnek adták iffiuságokban valo idejeket. az Isten is meg engedi hogy csallya őket., választtatván vélek olyat. mely jóvókal ellenkezék. mert mint hogy nem halgatták parancsolatit. és sugarlásit, ő sem halgattya meg. mikor segítségül hiják, *segítségül hinak engemet, de meg nem halgatom, reggel keresnek engemet. de meg nem találják. annak okáért hogy gyüölték az bölcseséget. és az urnak felelmit nem valasztották magoknak*¹⁰⁷¹

Az szent írásban elég helyt láttyuk, az Isten fenyegeti azokat hogy világoságát nem adgya azoknak kik arra érdemetlenné teszik magokat az vétkekkel., az mellyet ezekielnél olvasunk, az rettentő., az izrael népe közöt, az első közül, egy néhányan. ehez az prophétához menének. az Isten akarattját meg tudni tőlle, az Isten azt felelé nékik az prophéta által, *hogy meg nem felelne nékik, mert gonoszok. és hogy szivekben viselik gonoszságokat., és hogy az ki az prophétához megyen. hogy meg tudgya. ő általa az ő akarattját. és az ő sziviben viseli az ő*

---

¹⁰⁶⁹ Eccles. 32.

¹⁰⁷⁰ .

¹⁰⁷¹ prov 1.

álnokságát. annak álnoksága szerént fog felelni. ¹⁰⁷² az az. hogy nem felelne nekik. és meg vonván töllök világosságát. meg is csalodnak fel tet szándékokban.

Az királyok könyve erről nagy példát ad saulról. az izrael népnek első királyáról. az Istennek haragja erre az fejedelemre szállt vala. az ő sok engedetlen és háláadatatlanságáért. egyszer úgy történék, hogy az ellenség környül fogá. és nem tudá hogy ha meg hartzollyoné véle, vagy sem, látván minden képen az veszedelmet. nem is tudván abban az állapottyában mi tanácsot adni magának., az papokhoz. és az próphétákhoz küldé. hogy meg tudnák az Isten akarattyát. *de az Isten nem felelt néki. sem álom látásban. sem az papok. sem az próphéták által.* ¹⁰⁷³ ez az nyomorult fejedelem látván hogy az Isten el hadta volna, egy varáslo aszszonyt kerestete. ahoz menván, kéré hogy támasztaná fel samuelt. az ki ő hozá annyi joval volt. az Isten meg engedé hogy samuel meg jelennyék néki. es szerencsétlenségire meg tanítsa. mondván. *vallyon miért kérdesz engemet ha az ur el tavozot te tölled. az szerént cselekszik az ur te veled, valamint én általam meg mondotta vala. mert mivel hogy te nem engedté az ur szavának., azért CSelekszi az ur te veled ezeket ez mai napon. az izrael népit is az philistéusok keziben adgya. és te, és az te fiaid, holnap én velem lesztek. . az mely is meg történék.*

Oh ! mely rettentő példa ez, meg látod ebből az Isten mint hadgya el az embert. leg nagyobb szükségiben is. az ő büneiért. adna Isten hogy ez ne történék annyi iffiakkal az kiket az Isten el hágy az ő életek rendinek választásakor, iffiuságokban valo rossz életekért. mert ugyan is minek lehesen másnak tulajdonítani, midön annyi iffiakot látunk minden nap, kik némellyek azok közül olyan rendet választanak magoknak., mely se hasznokra, se üdveségekre nem válik, és az mely, vagy ez világi, vagy az örökké valo veszedelmekre leszen. némellyek pedig függöben tartják elméjüket, nem adhatván magokat semmi hivatalra, és így életeknek leg szeb részit az halogatásban henyélésben. és sokszor az vétkekben töltik el, mások pedig szüntelen valo álhatatlan, változó elmével vannak. az mellyért is hamar meg unnyák rendeket. elig választanak egyet. hogy már mást kívánnak és keresnek. azért is nem mennek egyikében is elő. mind ezek az mint mondám, nem büntetéseé az Istennek, az iffiuságban tet vétkekért ?

Végezetre azt az tanácsot adom néked. mivel hogy még nem vagy abban az időben hogy valamely rendet válasz magadnak. vigyáz úgy élni az Isten felelmiben, és az vétket el kerülni. hogy midön az választásnak idejét el éred, az Isten el ne vegye segítségit tölled. és úgy ély iffiuságodban, hogy áldását vehesed annak idejében.

Hogy ha pedig azt az időt el éred. visgáld meg mint éltél addig, ha vétkekben éltél, vigyáz hogy olyan rossz állapotodban ne tégy választást. hanem elsőben tarcs penitenciát, és térj meg az Istenhez hogy el ne hadgyon vétkeidért. mert fiam ha abban az vétkes állapotodban akarsz választást tenni. bizonyoson magadot meg csalod, és soha jodra nem válik az a hivatal, mellyet fogsz választani

negyedik Rész

Hogy jól lehesen meg választani pediglen
az életnek rendit, szükséges arról gondolkodni,
még az idő előtt

fiam mint hogy az élet rendinek választása egész életedet tekinti, nem csak egy, két nap. hanem még az előtt jó darab idővel kel erről gondolkodni, ahoz az nagy dologhoz még idején kel magadot készíteni úgy hogy meg érteb elmével tehess arról ítéletet akor, midön arra az időre jut. erre valo nézve három dologra vigyáz. ha még abban az időben nem vagy.

---

¹⁰⁷² Ezech. 14.

¹⁰⁷³ 1 reg. 28.

Először. az hogy, ély az jó erkölcsben, hogy mikor azt az időt el éred, az Isten kegyelmit adhassa.

Az második. hogy kérjed gyakorta az Isten malaszttyát. mely üsmértesse meg veled azt az rendet. az melyben akarja hogy szolgáljad, *oh Istenem üsmértesd meg velem azt az utat. az mellyen kel járnom, tanics meg engem az te akaratodnak végben vitelére*¹⁰⁷⁴

Az harmadik az hogy. gondolkodgyál némelykor az élet rendinek választásáról. nem azért. hogy azon meg állapodgyál. hanem hogy meg üsmérhesed hajlandóságodot. erre rea vigyázni hasznos. mert sokszor történik, hogy arra az hivatalra hi az Isten., az melyre hajlandóságot ad az iffiuságban

ötödik Resz

Hogy micsoda modal kel. az élet rendinek,
választásáról végezni.

fiam azt adtam eddig elődben. hogy mit kellesék cselekedni minek előtte még azt az időt el nem éred, hogy valamely rendet válasz magadnak. már mostanában arról szollok, hogy mint cselekedgyél mikor azt az időt el éred hogy választanod kel.

Az bölcs meg tanyit mit kel cselekedni mikor valamely dologról végeznek. azért három dologra vigyáz.

Először, hogy tanácsot kel kérni, de nem minden embertől, hanem okos és értelmes embertől. és minek utánna meg mondaná hogy kiktől nem kel tanácsot kérni, azt mondgya *ne halgasd ezeket semmi tanácskozásban. hanem az jambor emberel tanácskozá., az kit üsmerendesz hogy az urnak parancsolattyát meg tarttya.*¹⁰⁷⁵

Másodszor: hogy magadot is visgáld meg. *az te szivednek tanáttsával, tanácskodgyál azt akarja mondani, hogy magadban is kel végezni, meg ért elmével meg visgálván azt az dolgot. az mellyről végesz. minden részeiben. azt mi követheti, miben érzed, és miben nem érzed ahoz hajlandóságodot. mind ezeket jól meg fontolván. valamint sz. ambrus mondgya. hogy mindenik meg üsmérje az maga elméjit. és magát foglallya abban. hogy jól vigye végben azt az hivatalt, az mellyet az maga jóvára választot. meg néze elsőben az mit választ. meg üsmérje az maga, jó és rosz. erkölcséit. és magát igazán meg itéllye, hízelkedés nélkül.*¹⁰⁷⁶

Ezt az tanácsot még az pogányok is tudták. mivel egyik közüllök azt mondgya.

¹⁰⁷⁷ E caelo descendit nosce te ipsum
Figendum et memori tractandum pectore.: sive
Conjugium quaeras, vel sacri in parte senatus.
Esse velis . . . . . seu tu magno discrimine Causam
protegere affectas: te Consule, dic tibi quis sis.

Harmadszor. az bölcs arra int, hogy imádsággal forduly az Istenhez. kérvén segittségít végezésünkben. *és mindenben kérjed az Istent. hogy vezese utadot az igazságban. . vezérellyen olyan formán, hogy meg ne csallyad magadot az választásodban. az emberek meg*

¹⁰⁷⁴ notam fac mihi viam in qua ambulem. doce me facere voluntatem tuam. psal. 142.

¹⁰⁷⁵ Eccle 37.

¹⁰⁷⁶ unusquisque suum ingenium noverit. et ad se applicet. quod sibi aptum delegerit itaque quid sequatur prius, consideret. non solum noverit bona sua. sed etiam vitia cognoscat. aequalemque se iudicem sui praebeat. ut bonis intendat. vitia declinet.

S. Ambr. 1 offic 44.

¹⁰⁷⁷ juvenal. XI satyr

csalatközhatnak az tanács adásban. magad is meg csalhatod magadot. ha az Isten nem vezérel ebben az dologban.

Ezt az három dologot kel hát fiam követned. az élet rendinek választásakor., annál is inkább nagyobb tisztelettel követvén ezt, hogy az szent lélek maga tanyit erre. hogy pedig hasznodra fordithasad, rend szerént elődben adom hogy mit kellesék cselekedned, mikor azt időt el éred.

Hatodik Rész

Hogy mit kellesék cselekedni. mikor abban az időben lész,
hogy valamely rendet válasz.

fiam mikor már az élet rende választásának idejét el éred, (az melyről nem kel gondolkodni előb, ha lehet. hanem tizen nyolcz esztendő korodban. :) akor ezeket kövessed.

Minek utánna fel tetted volna magadban valamely értelmes embernek tanátsábol. az magad rendiről való választást. adgy valamely bizonyos időt ennek az nagy dolognak végezésire, ugy mint három holnapot. vagy is többet ha szükséges, azon idő alatt pedig ezeket kövessed.

Az egész idő alatt. ez az két dolog légyen előtted. hogy micsoda nagy dolog legyen az, és hogy micsoda végre kel azt cselekedni.

Az mi annak az dolognak nagyságát illeti, hitesd el magadal hogy soha nagyobrol. nem vegezhetz. mivel az, mind ez életben való boldogságodat mind pedig az máson való üdveségedet illeti.

Az mi az szándékat illeti, leg első szándékod az Isten szolgálattáról. és az üdveségedről legyen. főképpen erre az végre kel vigyáznod, és azt mondani. olyan rendet akarok magamnak választani, melyben az Istent szolgálhasam. és üdveségemet kereshesem.

Annak okáért hogy jól el kezdhesed dologodot. leg elsőben is az gyonáson kezd el. és azt tanácsolom hogy egész életedről való gyonást tégy. az mely is négy dologra fog használni.

Először. meg látod. hogy ha abban az állapotban vagyé., hogy végezhesz. erről az választásról., és ha vétkeid meg nem gátolnaké végezésedben. 2. az Isten kedviben vévén, mind segítségit, mind világosságát adgya néked. 3. meg látván el töltöt életedet; meg üsmérheted az benned való jó. vagy rossz hajlandóságokat. az alkalmatlan. vagy elégséges voltodot valamely hivatalra. 4. az gyontato attyád is könnyebben vezethet ebben az dologban.

Az gyonást és az communitot el végezvén. kérjed az Isten segítségit., ez még az kezdete. de még ezeket is kel cselekedni. az idő alatt az mellyet vettél magadnak.

1. Az jó életre vigyáz, az vétket kerüllyed. az jó erkolcsökben foglallyad magadot. hogy az Isten áldását vehessed.

2. kérjed minden nap az Istent. hogy mutassa néked az mely rendre hivut. notam fac mihi inqua ambulem. hijad segítségül az Boldogságos szüzet, az örző angyalodot.

3. Azon idő alatt. gyonnyál meg gyakorta, az szent misét soha el ne mulasad. az szegényeknek adgy, és ajánllyad azt az Istennek, az végre. hogy adgya segítségit.

4. Végy minden nap egy kevés időt, az melyben. valójában elmélkedgyél arról az hivatalról., az mellyet akarsz választani.

leg elsőben is ved elődben. ezt az két fő rendet. az egyházi, és az házáságnak rendit. az egyházi rend magaban foglallya. az szerzeteseknek rendit, az házásági rend, pedig. az világi külömb külömb féle rendeket.

Elsőben ezt az két rendet vizsgál meg, és vigyáz arra mellyikére van hajlandóságod.

Hogy ha mindenikehez egy aránsu kedved vagyon. végy időt magadnak. és vizsgál meg mindenikét az Isten előtt, avál az szándékal, hogy az kettő közül azt választod. az mellyikét jobbnak ítéled.

Ha az egyikehez inkább vonzol. mint az másikához, ne mindgyárt kövesed hajlandóságodot., hanem meg ért elmével gondolkodgyál arról. és sokáig.

Először. ha az világi rendhez van hajlandóságod. nézd meg ha régen vané az a hajlandóságod, ha jó indulat viszené arra. ha nem az világi joknak kivanságaé. vagy az gyönyörűségnek szeretetiért. vagy az nagyra vágyásért, vizsgál meg azután ennek az rendnek. nehézségeit. és köteleségeit., kérjed az Istent, mutassa meg ez iránt akarattyát. és ne engedgye néked, se ezt az rendet, se más félét venni, más képpen, hanem hogy ötet szolgálhasad, fogad fel néki, hogy ez az te szándékod, és akár mely hajlandóságod legyen is ahoz, de el hagyod, mihent meg látod akarattyával ellenkezni. vesd ki az elméből az rosz indulatokat, fösvényiséget. nagyra vágyást. és ne legyen más indulatod, hanem az Istent szolgálhasad, és az üdveségedet kereshesed; ha ezeket fogod követni egy jó darab ideig, meg maradván hajlandóságod benned., akor az Isten segítségével bizvást választhatod az világi rendet, fel tévén mindenek felet magadban.hogy annak köteleségeit jól végben viszed, magadot keresztényi modon viseled. és hogy egész életedben az Isteni felelmet előtted viseled minden cselekedetidben

Hogy ha pedig az egyházi, vagy szerzetes rendhez van hajlandóságod. erről ezután fogok beszélni.

fiam mind ezeket közöllyed az gyontato atyádal. és más értelmes embereknek is élly tanácsokal.

Hetedik Resz

Hogy micsodásoknak kel azoknak lenni.
az kiktől tanácsot kérdesz ebben az dologban

Az bizonyos hogy fő képpen az gyontato atyádal kel ezt az dolgot közölni, és tanácsot kérdeni. holot ő üsméri jobban lelked üsméretit. de szükséges hogy nagy jó erkölcsökel birjon, értelmes légyen, és az ki ezeket kövesse.

1. hogy másokat ne vezesen ebben az állapotban. ha arra nem alkalmas. ha elegendő tudománnya arra nincsen, hogy meg üsmérhesse: mások mire hivatattak.

2. hogy egyebet ne tekintcsen ebben az dologban., hanem az Istent. és az üdveségedet, nem lévén más szándéka, hanem az Isten akarattyának keresése

3 Meg ért elmével járjon ebben az dologban. az egyikét inkább ne jóvallya mint az másikát; az maga hajlandóságát le tegye, ne hogy az Isten akarattyát, az maga hajlandóságára fordítsa siettséggel tanácsot ne adgyon. hanem mindeneket vizsgállyon meg jól elsőben.

4. Az Istent kérje, üsmértesse meg véle., mit kellesek tanácsolni akarattya szerént. és az te jóvadra. és az ki inkább bizzék az imádságban, mint az maga értelmiben, valamint az bölcs mondgya *kicsoda tudhattya meg az emberek közül az Istennek tanátsát, vagy kicsoda gondolhattya meg, mit akar az Isten. ? az te tanácsodot pedig kicsoda tudgya. hanem ha te adandasz. bölcseséget. és az te szent lelkedet az magoságból el bocsatandod*¹⁰⁷⁸

---

¹⁰⁷⁸ Sap. 9.

Sokszor olly nehez dolog találkozik ebben az állapotban, hogy az ki tanácsot akarna adni, nem tudgya mihez tartani magát. akor időt kel venni. és az Istent kérni. hogy mutasa meg akarattyát.

Másoktól is lehet tanácsot kérni. csak okos, értelmes, és Isten félö legyen., az ki mindeneket jól meg tekinttsen. és mindenekben üdveségedre vigyázon.

nyoltzadik Resz

Hogy ha az atyáknak, és az atyafiaknak,
tanácsokat bé kellé venni ebben az dologban

Azért tészem ezt az kérdést. mert sokszor az attyak meg gátolják. és fel háborittyak az élet rendinek választását. nem adván szabadcságot gyermekeknek az választásra. hanem az magok akarattyok, és hasznok szerént valora kénszerittik. őket, az mellyért nagyon vétenek, és vétkeseké tészik magokat Isten elöt, azokért az nyomoruságokért, szerencsétlenségekért. mellyek történnek igazságtalan cselekedetekért.

Elöször ha szüléid szabadcságot adnak az választásra. azért hálakot adgy az Istennek., ha pedig nem adnak. eképen cselekedgyél. 1. az mi az egy házi, vagy szerzetes rendet illeti, 2. az mi az világi rendet illeti.

Az mi az egy házi, vagy az szerzetes rendet illeti. erröl az ö tanátsok, vagy akarattyok. nem lehet elegendö okod arra., hogy valamellyikét ez két rend közül válaszad. vagy ne válaszad. hanem azt visgáld meg, ha arra az Istentöl hivatalos vagyé, vagy nem. mint hogy ez az két rend leg tökéleteseb, kötelességei is ezeknek. nagyobak. és különös képen kel ezekre az Istentöl hivatatni, annak okáért ha szüléid az egyházi, vagy szerzetes rendben akarnak tenni, visgáld meg először. ha az Istentöl hivatalos vagyé valamelyikre. ha minek utánna jól meg visgaltad volna., azokhoz hajlandoságodot nem érzed, egyikben is ne meny, ámbár jóvallyák, parancsolják. vagy eröltetnénekis.

De arra vigyáz, hogy ha nem engedelmeskedhetel is nékik. mind azon által az tisztelettel légyen. elejekben adván csendeséged, hogy eleget nem tehetz kívánságoknak. mások által is adasad elejekben. és kérjed az Istent. hogy változtassa meg elméjeket.

Ellenben, ha az egyházi. vagy szerzetes rendtöl el akarnának vonni, magadnak pedig arra nagy kedved lévén, ekképen cselekedgyél. visgáld meg hajlandoságodot ha az Istentöl vagyoné., mert ha az Isten arra hivut, néki kel inkább engedelmeskedni mint sem az embereknek. meg üsmered abbol ha Istentöl vagyoné. ha az indulatod más végre nem tzeöz. hanem az Isten szolgálattára., és az üdveséged keresésire. ha az benned álhatatos. ámbár attol kívánnak is el fordítani. ez így lévén, jele hogy Istentöl vagyon. de mind azon által semmit ne cselekedgyél értelmes embereknek tanátsok nélkül. az kik arra meg tanyittanak, mikeppen lehesen követned az Isten akarattyát. szüléidhez valo tiszteleted meg sértése nélkül.

Az mi pedig az világi rendet illeti. ha arra vagyon hajlandoságod, ebben szükséges az szüléid akarattyokot követned. és az ö ítéletekre hadnod, ki vévén ha ollyan rendben akarnának tenni, az melyben az Istent meg bánthatnád, és az jóvadal ellenkeznék. vagy ha arra magadot tellyeséged alkmatlannak üsmernéd lenni, de mind azon által magad tanátsával ne ély, hanem más okos emberekével.

Hogy az atyák. mi képpen cselekedgyenek.
midön valamely hivatalra adgyák gyermekeket.

Noha ezt az munkámot, az iffiak oktatásokra szántam, mind azon által gondolom hogy az atyák rossz neven nem vészik, ha valamely tanacsot adok nékik. hogy mi képen bánnyanak gyermekekel midön valamely hivatalra adgyák. az melyben holtig kel maradniok. reménlem hogy kedvesen is veszik töllem, hogy ha azt magokkal el hitetik, hogy az mely szeretettel viseltetem az iffiak jóvát keresnem, ugyan az is kötelez, hogy az atyákét el ne mulassam

Csak egy kevés üsmerettsége légyen is valakinek. hogy az világban. mi történik. könnyen által láthattya. az atyáknak rossz magok viselésetek. ebben az nagy dologban, mert noha azokról ne szollyak is. kik ezt az dolgot el mulattyák. és az gyermekeket akarattyokra hadgyák, azt cselekedni az mi nekik tettzik. de elegen vannak olyanok, kik ezt nem tarttyák kevés dolognak., az mint hogy jól cselekszik de mind más képen bánnak az dologal, nem ugy az mint kéne. mivel közönségesen azt tarttyák, hogy az atyáknak kel az fioknak hivatalt választani, aztot az atyai jus is hozza magával, és ök azt jól tudgyák mi jó gyermekeknek, noha sokszor meg csallyák magokot.

Erre valo nézve, még azt az időt nem várják hogy az gyermekek magok választhasanak. hanem olyan hivatalra szánnyák. őket, az mint nekik tettzik, és mikor az idő el közelget, akkor elejekben adgyák nékik szándékjokot, igyekezvén azon. hogy arra hajthassák elméjeket.

Ez még is szenvedhető volna ha tovább nem mennének, az mint nem kellene . . és hogy ha az atyák végben nem akarnák vinni szándékjokot, midön láttyák hogy az gyermekek, se nem alkalmasok. se kedvek nincsen arra az hivatalra melyben akarják őket tenni. noha a jó atyák az kik igazán szeretik gyermekeket ekképpen cselekesznek, nem vigyáztván másra, hanem jóvokra. és üdveségekre.

De sokan vannak olyanok, kik ezekre az akadályokra nem hajtanak. csak végben vihesék akarattyokot., ámbár lássák is gyermekeknek arra valo nagy kedvetlenségeket, de minden modal azon vannak hogy végben vigyék fel tet szándékjokot, először csendesen bánnak, elejekben adván szépen, hogy az, az ő jóvokra léssen, ha abban az hivatalban mennek, mellyet nékik szántak. ha láttyák az szép szonak kevés hasznát. az fenyegetésre fokadnak. még rosszul is bánnak vélek. akarván erőszakal végben vitetni vélek, az mit szép szóval végben nem vitethettek.

Az ilyen, az okoságal, és az valásal ellenkező cselekedet. attol vagyon, hogy az atyák másra tzeloznak. és nem az gyermekek jóvára, sokszor csak az familia hasznát nézik. némelykor., mert egyik gyermekeket inkább szeretik mint az másikat. vagy is azt el lehet mondani. hogy magokot inkább szeretik, mint sem az gyermekeket

Azt mondám hogy az ilyen cselekedet ellenkezik az okoságal. és az vallásal. ezt könnyen által láthatnák az atyák. hamagokban akarnának szállani

Az okoság meg tanyittaná őket, hogy az ember természet szerént szabad lévén cselekedetiben. nincsen olyan hatalom az mely ötet erőltethese olyan dologra. mely az ő jóvával ellenkezik. annál is inkább olyan állapotra, mely egész életit tekintti.

Ugyan azon okoság meg tanyittaná őket, hogy atyák lévén, természet szerént tartoznak jóvokot keresni gyermekeknek. az mennyiben töllök lehet, evel az jóval pedig semmi ugy nem ellenkezik. mint őket olyan hivatalban tenni. az mely nem nékik valo. meg valhatnák azt az atyák, hogy nem akarták volna, ha az atyok ugy bánt volna vélek, valamint ök bannak gyermekekel. nagy igazságtalanság hát ugy bánni másokal. hogy ha velünk ugy bánnának

igazságtalanságnak tartanak. arra is meg tanyittaná őket. hogy úgy bánnak gyermekekkel. az mint úgy nem cselekednének szolgáljokkal. mivel nem kívánnának olyan szolgát. tartani, az ki őket, képtelen, és kedvetlen szolgálná. azt pedig észre nem veszik micsoda igazságtalanul bánnak gyermekekkel. mivel olyan hivatalra erőltetik őket, az melyre hajlandóságok nincsen.

Az vallás pedig meg tanyittaná az atyákat arra. hogy nemcsak az világi jóvokra tartoznak gondot viselni az gyermekeknek., hanem inkább az üdvösegekre, ez mindenik ahoz az élet rendihez lévén kötve az melyben akarják tenni gyermekeket. számot is adnak az atyák, az gyermekek üdvösegekért. ha olyan hivatalban teszik őket, az melyben üdvösegeket nem kereshetik

Arra is meg tanyittaná őket, hogy az Istennek számot adnak mind azokéért az vétkekéért melyekben esnek gyermekek, olyan hivatalban, az melyben akarattok ellen tétetnek, nem léven elégségesek annak végben vitelére, és hogy ha az Isten olyan keményen meg bünteti az atyákat, midőn el mulattyák vétkekről meg inteni gyermekeket. (példa az fő pap. héli:) micsoda büntetést nem várhatnak hát magokra. ha olyan hivatalban teszik gyermekeket. melyben az bünt el nem kerülhetik.

Arra is még meg tanyittaná őket, hogy tiltta az apostol az atyáknak, keményen bánni gyermekekkel. hogy el ne kedvetlenedgyenek az jótól. még szorosoban tiltta nékik olyan hivatalban tenni őket az mely miat vétkekben eshetnének., világtalan atyák. kik olly világosan láttyátok az világi dolgokat, és olly igen meg csallyátok magatokat abban az mi az üdvösegeteket illeti. leheté hogy mind ezekre fel ne nyisátok szemeteket, és hogy az nagyra vágyás, az haszonnak keresése. kedviért ollyan rosszul bánnatok azokkal., az kiket az Isten. és az természet parancsolja szeretni, és azért hogy valamelyiket az gyermekeitek közül az világban elő vihesétek, az hol talám el fogja magát veszteni, az többinek veszedelemre teszitek üdvösegeket. az melyeket minden bizonytal az magatokét is el veszítetek

Ugyan. az a vallás, ha jól meg akarják vizsgálni, meg tanyittaná őket, hogy erre az három fő rendre., az papságra, szerzeteségre, és az házaságra, soha ne kénszerítsék gyermekeket., semmi féle, uton módon.

Az mi az egy házi rendet illeti, azt meg tudhattyák. hogy senkinek abban nem kel lépni, ha az Istentől arra nem hivatalos. az mint azt meg mondgyuk ide aláb, és hogy az atyák kik ebben az rendben teszik gyermekeket. hivatal nélkül. ellene állanak az Isten rendelésinek. és veszedelemre téstik, gyermekeknek üdvösegeket. azok kik ebben az rendben mennek, arra köteleztek magokat. hogy holtig az tisztaságot meg tarttyák. az egy házi imádságokat minden nap el mondgyák. és szenteb életet élnek, mint sem az világban éltek. ezekre pedig az magok és nem az mások akarattokból, kel kötelezni magokat. mivel az atyáknak nincsen hatalmokban arra kötelezni gyermekeket. és ha azt el követik, számot adnak Isten előtt mind azokéért az vétkekéért az melyeket követnek az ő gyermekek. ez ellen az hivatal ellen

Hasonlot mondok az szerzeteségről, vagy még többet is. mert ebben három féle fogadást tesznek. az tisztaságnak holtig valo meg tartását, szegénységet. és engedelmeséget., csak akkor is kéne rettegni az atyáknak. és az anyáknak, midőn láttyák gyermekeket ezekre adni magokat szabad akarattokból, hát még annál is inkább mikor öök kénszerítettik erre az rendre, azt pedig még vagy fenyegetéssel. ígérettel, vagy más egyéb modal. leheté kegyetlenebül banni az gyermekekkel., mint illyen kemény, és nehéz dologra kötelezni holtig. és az kárhoznak csak nem bizonyos veszedelmiben tenni őket.

Az mi az házaságot illeti. az atyáknak nincsen arra hatalmok. hogy arra kötelezék gyermekeket. arra még keveseb vagyon. hogy valakit akarattok ellen vétessenek el vélek. mert ez ollyan szövetség az két rész között. az melyhez. tellyeséggel szükséges az szabadcság,

és az szeretet. és mivel hogy annak holtig kel tartani, hogy ha az szeretet helyet. gyűlölség vagy ellenkező természet vagy, az ilyen nyomoruságos szövetség lenne, sok szomorúság is járna, az mellyet csak azok üsmernék, az kik azt próbálnák . . az Istennek átka is szállana az olyan atyákra, és anyákra, kik okai az ilyen rossz házáságnak.

Nem végezném el beszédemet. ha erről bővebben akarnék szólni., az mit már mondtam, elegendő azoknak. kik figyelmeteséggel akarják olvasni. kérem azért az atyákat. hogy arról meg emlékezzenek., hogy keresztények. és azt kel követniük. az mit az vallás ad elejekben. ezekre vigyázanak

Először hogy az atyák nem tellyeséggel való urok az gyermekeknek. hogy azt cselekedhesék vélek az mit akarnak, és hogy az mely hatalmok van rajtok aláb való az Istenénél. az ki is teremtőjök és első atyok nékik.

Másodszor: hogy az atyák midön valamely hivatalra szánnyák, az gyermekeket. vagy is szabadcságot adnak nékik az választásra, mindenek felet az lelki jóvokra vigyázanak. és az ő üdvösegeket tekinttsék

Harmadszor. arra vigyázanak hogy ebben az választásban az Isten akarattját tekinttsék, mert sokszor ha az gyermekeknek. valamely hivatalhoz kedvek nincsen. jele az, hogy az Isten arra nem hitta őket.

Negyedszer hogy ne kényszerítsék gyermekeket. se egy képen. se más képpen. akarattjok ellen. azt hívom egy képpen való kényszerítésnek, midön az atya kérelemel. és ígérettel teszi valamely hivatalban gyermeket. az ki nem néki való., vagy is mikor azt mondgya néki, hogy nem erőlteti., válaszon magának, de azután semmit nem cselekedhetik ő érette. az ilyen nem tellyeséggel való kényszerítésé?

Ötödször hogy meg tarttsák az gyermekekhez való szeretetekben. mind az nekik való adományban, az egyenlőséget. és azt azért. mert az különböztetés az Istennek nem tettik, es aval irigségeket is okoznak az gyermekek közöt. hogy ha pedig valamely jó ók viszi őket arra, hogy az egyikével töb jót tegyenek, mint sem az többivel, nagy mértékleteséggel kel azt cselekedniük, és olyan formán hogy az többinek károkra ne legyen. mert az ilyenekért, sok izetlenségeket. veszedelmeket látunk az familiában, az melyből ki tettik. hogy az Isten nem hadgya jóvá, hogy az atyák egynek inkább kedveznek. mint az többinek

Kérem azért az atyákat, és az anyákat, kik ezt fogják olvasni, hogy ezt az nagy dolgot jól meg vizsgállyák, mert ez, mind magoknak. mind pedig gyermekeknek. üdvösegekben jár

kilentzedik Resz

Az életnek. kiülömb kiülömb féle rendeiről,
és először az egyházi rendről.

Hogy jobban lehesen végezni arról az rendről, mellyet választanod kel. szükséges hogy őket elődben tegyem. és meg mondgyam mire kel vigyáznod

Az egy házi renden kezdem el. azért ha az van az elmédben. három dologra kel vigyázni

1. Hogy micsoda nagy rend legyen az. micsoda köteleségei vannak annak. és micsoda veszedelemel jár.
2. Szükséges hogy erre hivatassál
3. hogy micsoda keszülettel kel ahoz lenni

I Articulus

Az egy házi rend kötelességinek. és veszedelmes
voltának nagyságáról.

Először. meg kel azt gondolnod, hogy olyan rendet akarsz magadnak választani, az mely nagyobb és előbb való az világi rendek között. ez az rend leg inkább is közelit az Istenhez., rendeltetvén azért az Istentől. hogy közben. járó legyen ő közötté, és az emberek között, az által is közli magát nékik. az kristus jesus. arra bizta az mi leg drágáb, úgy mint, az ő beszédinek prédikálását, az szentségeknek szolgáltatását, az ő anyaszent egyházának. igazgatását. és az lelkeknek üdvességit. mellyeket szent vérivel váltotta meg. ennek az rendnek hivatallyai. sokal fellyeb haladgyák az angyalokét, az kik is ahoz. nagy tisztelettel vannak. óh Istenem. ! fiam micsoda meltoság ez !

De ámbár ez az rend olyan nagy légyen is. mind azon által nem kel az egyházi embereknek valamely dicsőséget tulajdonítani magoknak., sőt még inkább féllyenek, és rettegjenek. mert mennél nagyobb, annál nagyobb dologra is kötelez.

1. Igen nagy szentséget kíván töllök, szenteknek is kel lenniük. mert az Isten mondgya. *hogy az kik én hozám közel vadnak. azokban meg szenteltetem.*¹⁰⁷⁹ . *legyetek. szentek. mert én szent vagyok . .*

Es nem csak olyan különös, és titkoson való szentséggel kel lenniük, mint az több keresztényeknek. hanem olyan szentséggel. hogy például, legyenek, és vilagosítsanak másoknak, rendeltetvén arra, hogy mind cselekedeteket. mind beszédekkel vilagosítsanak. ugyan azért is mondotta nékik az kristus. *ti vattok ez világnak világozati. úgy fénylök az ti*¹⁰⁸⁰ *világozátok az emberek előtt, hogy lássák, az ti cselekedeteket., és dicsőítsék, az ti mennyei atyátokat* Az tridentinumi concilium., igen szépen mondgya erről. *hogy semmi másokat úgy nem oktató az buzgóságra. és az Isteni szolgálatra. mint azoknak élettyek, és példájok, kik az Isten szolgálattjára szentelték magokat. szükséges azért. hogy azok az egy házi emberek az kiket az ur arra hívut, élettyekben, és szokásokban úgy viseltyék magokat., hogy köntösökben, járásokban. beszédekben, és mindenben meg lássék. hogy magok rea tartok. csendesek. és hogy az vallásnak dolgaival tele vannak, és hogy kerülytyék azokat az fogatkozásokat, kik noha kevesek másokban. de ő benne nagyok volnának., úgy hogy magok viselésekért. az egész világ tisztelettel, és becsülettel legyen hozzájuk*¹⁰⁸¹

Az második kötelessége az egyháziaknak. az hogy, munkálkodgyanak az lelkeknek üdvességiben. mivel erre az végre rendeltettek, micsoda csufos dolog azt gondolni. hogy erre csak az plebanus tartozik holot avall minden egyházi ember tartozik. szent gergely mondgya. *hogy jól meg kel azt fontolnitiok. micsoda vétkes dolog légyen, az munkáért való jutalmat el venni munka nélkül*¹⁰⁸²

Szent bernárd erről rettentő dolgot mond. hogy az ítéletkor meg halltyák olyan népnek panaszt, és siránkozást. kik vádolni fogják az egyházi embereket az Isten széke előtt. azért hogy meg csalták őket. jóvokból éltek, nem munkálkodván lelkek üdvességiben. vakságban vezették őket, nem hogy az örök életre vezették volna, hanem az örökké való veszedelemben

---

¹⁰⁷⁹ levit 10.

¹⁰⁸⁰ Matth. 5.

¹⁰⁸¹ Concil. trid. sess. 22. Cap. 1.

¹⁰⁸² S. Greg. hom. 1. in evang.

vetették őket ¹⁰⁸³ oh édes fiam olvasad figyelmeséggel ennek az szentnek mondasit az egyháziaknak kötelesegeiről

Ezen két nagy kötelesegekből. két nagy veszedelem származik az egyik az. midőn el távoznak attól az szenttségtől. mellyet kíván ez az rend. és világi szokásokat vesznek magokban. de még inkább, mikor az olyan egyházi embereket követik. kik ehez az renchez nem illendő életet élnek. az második az hogy, abban az közönségesen való resttségben esnek, mellyel mulattattya vélek azt az munkát. az mellyre rendek kötelezi őket, és vétkeseké teszi őket az Isten előtt.

Mind ezekhez azt is hozzá kel adni, hogy az egyházi emberek az jövedelmeket nem csak rossz helyre. demég szükségeken fellyül valora is nem költhetik halálos vétek nélkül. annál is inkább az magok gyönyörködtetésekre. vendégségre. köntösökre, házi ékeségekre, meg pedig arra sem hogy az atyafiait meg gazdagítsa., vagy hogy kinttset gyűjtsenek, mert azért az Isten átka szállana az olyanokra mind ezek meg vannak tiltva azoknak. kik egyházi jóságokat bírnak. ha nem az mi meg marad az magok szükségétől, az szegényekre költtsék. és más egyéb Isten dicséretire való dolgokra

II Articulus

Az egyházi rendre való hivatásról

Mivel hát az egyházi rend olyan nagy és szent., szükséges arra az Istentől hivatni, valamint az apostol mondgya. *hogy senki nem veszi ő magának az tisztseget, hanem az ki hivatatik az Istentől miképpen az ááron.* ¹⁰⁸⁴ valamint hogy az kristus is. nem maga magát tette pappá. hanem az atyától hivatottat arra.

Szükséges hát hogy az Istentől hivatással az papi rendben. az kristus példájára való nézve, szégyenelni kéne azoknak. kik vakmerő képen mennek ebben az rendben

kedves fiam meg láthatod ebből micsoda figyelmeséggel kel azt meg vizgálni, hogy ha hivatattál arra. ha az egyházi rend van az elmédben, ezekre vigyáz. meg kel üsmerni ha az egyházi renchez való indulatod és hajlandóságod, az Istentől vané. ha ő tölle vagyon. arra hivatottal, de ha nem tölle vagyon. az ördög mestersege. az ki is az egyházi rendre vonson. hogy abban el veszítsen

Hogy pedig meg üsmérhesed ha indulatod az Istentől vané, két dolgot kel meg vizgálni. először. hogy micsoda szándék viszen arra az rendre. másodsor ha alkalmas vagyé arra

Az mi az szándékot illeti, ha az rossz, az bizonyos hogy akaratom nem az Istentől vagyon. mivel tölle rossz nem jöhet akaratom pedig rossz, ha ez végre kívánod. hogy abban könnyebben élhess. csendességben, heverésben. kedveségben, hogy pénzt gyűjthes. hogy az emberektől tiszteltesél, és becsültesél. mind ezek az indulatok rosszak lévén, ha valamellyike ezek közül benned meg van., nem Istentől van szándékom, hanem az ördögtől. szent bernárdnak ezekből az szép szavaiból meg tanulhatod ezt az igazságot. *az bizonyos. és kétség nélkül való dolog, hogy mind azok, kik a egyházi rendben az becsületet, gazdagságot, vagy az élet gyönyörüségit keresik. egy szóval vagy az kik az magok hasznokot keresik. és nem az kristus jesusét. nem az*

---

¹⁰⁸³ venient venient ante tribunal christi. audietur populorum querela gravis accusatio dura quorum vixere stipendiis, nec diluere peccata quibus facti sunt duces caeci. fraudulentii mediatores.

S. bern. in declamatio.

¹⁰⁸⁴ hebr. 5.

*Isteni szeretettől vezettetnek erre az rendre. hanem az rossz kívánságtól, mely az Isten ellen vagyon. és az mely gyükere minden rossznak.*¹⁰⁸⁵

Szükséges hát hogy jó legyen szándékod. és hogy jó lehesen erre az két végre vigyáz. az lelked meg szentelésire, és az felebaratod üdvességire legyen. szükséges hát fel tenni magadban., hogy ebben az rendben, szent és jó életet fogsz élni, és hogy munkálkodol mások üdvességin, minden tehetségedel. valamint sz. bernárd mondgya. hogy az, a ki az egyházi rendben szándékozik. annak el kel magát vonni az világtól és úgy közelíteni magát az Istenhez. tökéletes tiszta elmével, és testel, hogy meg vilagosittasék tölle. és munkálkodhasek az maga, és az felebarátya üdvességiért. az imádságra, és az oktatásra adván magát¹⁰⁸⁶

De még nem elég az jó szándék, az egyházi rendhez, meg kel azt is visgálni, ha arra alkalmas vagyé., három féle fogyatkozás tészí pedig az embert arra alkalmatlanná, az mely az elmében, az akaratban. vagy az szokásban találhatik. az testi fogyatkozásokról nem is szollok. noha vannak. olyanok. az mellyekért egyházi nem lehet lenni., az elmenek fogyatkozása, mikor tompa. ostoba. kemény, tudatlan, az ilyen elmejú ember, lehetetlen hogy vegben vigye az egyházi hivatalokat.

Az mi az szokásban való fogyatkozásokat illeti, az mely ember az rossz erköltsben élt. vagy az kiben még valamely meg rögzöt szokások vannak. mint az tisztátalanság. részegség. esküvés, boszu állás. fösvenység. az ilyen el ne hitese magával hogy alkalmas legyen. se hogy az Isten hitta volna az egyházi rendben. hogy ha csak meg nem jobbitotta életét. és el nem hadta rossz szokásit

III Articulus

Hogy micsoda készülettel kel lenni az egyházi rendhez

fiam ez az harmadik dolog, az mellyet jól meg kel visgálni. ha ehez az rendhez van kedved, mert sokszor történik, hogy azok. kik erre az rendre szándékoznak., nem hitetik el magokal, hogy erre tiszta és szent étellel kel készülniek még joval az előtt. hogy abban mennyenek. mivel az készületlenségtől vagyon. hogy meg gyalázak az egyházi rendet. élvén abban hasonló életet, mint az előtt.

fiam hogy jól meg értethesem veled, csak azt kel elődben tennem. hogy micsoda szent rend legyen ez. hogy ha pedig olyan nagy és szent., abból következik hogy szent étellel is kel ahoz készülni, és azok meg vetik, és meg gyalázák ezt az rendet. ha rossz szokásban lévén, még is ebben az rendben mennek. és magokat is az örök veszedelemre vetik.

De hogy el hitethesem veled. micsoda szükséges ehez jól készülni, elődben adom az sz. atyáknak ez iránt való tanításit.

Az nagy szent gergely azt mondgya. *hogy az rendben, rendel kel fel menni, és hogy az. veszedelmit keresi, az ki valamely magas helyre akarván mászni. el hadgya az arra vivő garádicsokat. és az leg meredekebb helyt akar fel menni.*¹⁰⁸⁷ azután hozzája adgya., valamint hogy nem jó az nyers fa az épületre, mivel ha nyersen tészik arra. nem hogy azt meg tartaná, de még le ronttya. hasonló képen nem kel bé venni ebben az rendben azokat, kik csak

¹⁰⁸⁵ universos in ordinibus. ecclesiasticis honorem. quaerentes proprium. aut divitias. aut saeculi voluptates. postremo quae sua sunt non quae jesu christi. manifeste prorsus et indubitanter non ea quae ex deo est charitas. sed aliena a deo. et omnium radix malorum cupiditas introducit. S. bern in declamat.

¹⁰⁸⁶ ibid.

¹⁰⁸⁷ ordinato ordines ascendendum est. nam casum appetit qui ad summa loci fastigia post positis gradibus. per abrupta quaerit ascensum. S. greg. lib 7. epist 18. 21.

ujontában tettek ki az vétkekből, hogy ha csak meg nem jobbittyák magokat sok ideig való penitencia tartással.

Szent hieronimus azt mondja az egyházi rendről. hogy jaj annak, ki abban menyegzői ruha nélkül megyen. azért minek előtte abban mennyen., próbálja meg ki ki magát. *mert az egyházi méltóság nem teszi az embert keresztényé, se jó erkölcsüvé.*¹⁰⁸⁸

Szent tamás azt az különbséget teszi. az egy házi rendek. és az szerzetes rend között, hogy az szerzetes renchez. nem olyan szükséges még az előre jó erkölcsben való élet., az mint szükséges az egy házi renchez. *mert az egyházi rend, még előre való szentcséget kíván. mely nem szükséges az szerzetes renchez. mivel azért. rendeltetett, hogy abban lehesen meg nyerni az szenttséget*¹⁰⁸⁹.

Mind ezek világosok. de halgasd mit mond az tridentinumi Concilium. ez az szent Concilium minek utána el végezte volna hány esztendő korbán kel az egyházi rendben menni, azt mondja. *hogy ámbár ez az idő szükséges legyen is, de abból nem következik hogy bé vegyék azokat kik azt az időt el érték, hanem csak azokat, kik arra méltok. és az kiknek jól meg próbált élettük öregség helyet vagyon.*¹⁰⁹⁰

Mind ezek után nem lehet abban kételkedni. hogy micsoda szükséges legyen az egyházi renchez való készület. de inkább azon kel szánakodni hogy micsoda rosszul vigyáznak erre. ne esél fiam ebben az vétkekben. hanem ahoz jól készüly. és ezeket kövesed.

IV Articulus.

Ennek az résznek. be fejezése.

Ezekre az fő dolgokra kel hát vigyázni annak. ki az egyházi rendben igyekezik. azért ha arra van szándékos. végy magadnak bizonyos időt, és azon idő alatt. 1. sokat imádkozál. és gyakorta gyonyyál. és kommunikál. 2. olvasad. és elmélkedgyél azokról figyelmeséggel. az mellyeket mondtam az egyházi rendről. fontold meg jól annak nagyságát, és szenttséges voltát, kötelességeit. hogy meg láthassad. ha azokat végben vihetedé, és veszedelmit. hogy azt el kerülhesed. vizsgál meg, minden hízelkedés nélkül, micsoda indulat vezet arra ha valami olyan benned nincsené, az mi avel ellenkeznek. 3. tarcs tanacsot valamely okos szent életű egyházi emberel. az ki néked meg mondhasa mire kelesék vigyázni. meg is üsmértetvén veled, ha arra alkalmas vagyé.

Hogy ha sok végezésed után. ugyan csak abban az rendben akarsz menni. készüly ahoz ugy az mint kívántatik. tiszta és szent étellel. és minek utána már magadban el végezted volna. két dologra vigyáz.

1. Adgyad magadot tellyeséggel az áitatoságra, az vétket kerüllyed., rossz indulatidot meg zabolázad., rendetlen hajlandóságidot. meg jobbittsad, az keresztényi jó erkölcsökben foglallyad magadot. az tisztaságban. alázatoságban. szemérmetségben., kerüllyed az világi rossz szokásokat. és társaságokat, gyakorollyad az szenttségeket. jó könyveket olvass. mindenek felet az új testamentumot. és olyanokat, kik az egyházi rendnek kötelességire tanyitanak.

---

¹⁰⁸⁸ vae homini illi qui non habens vestem nuptialem ingreditur ad coenam. nihil super est, nisi ut audiat, amice quomodo hue intrasti. probet se unusquisque. et sic accedat. non facit ecclesiastica dignitas christianum. S. hier. epist 1.

¹⁰⁸⁹ s. thom. 2. 2 quaest. 89. art 1. utrum qui non sunt exercitati in praeceptis. debeant ingredi religionem.

¹⁰⁹⁰ Sess. 25. Cap. 12.

légyen mindenkor az szemed előtt sz. hieronimusnak ez az szép mondása. *élly olly szentül az klastromban. hogy meg érdemellyed az clericuságot. és hogy az vétkeket meg nem mocskositván iffiuságot. az kristus jesusnak oltárához járulhas tökéletes tisztaságban.*¹⁰⁹¹ ezeket fiam jól meg gondold. mert ez neked szól.

2. készüly ehez az rendhez. jó erkölcsü étellel. de szükséges hogy az szorgalmatos tanulásra adgyad magadot, hogy alkalmas lehess az Isten szolgálattárára. ebben az rendben. erre lelek szerént tartozol. mert azt el mulatván. érdemetlené tennéd magadot. az magad hivatallárára. *mert az Isten. ki veti azt az papságból. az ki meg veti az tanulást*¹⁰⁹² de még több, mert számot adcz az Istennek mind azokért az vétkekkért. mellyek az te tudatlanságottól jönnek.

Az anyaszent egyházban semmi nem okoz nagyobb rosszat. mint az papoknak., tudatlanságok. az, az oka az nép meg romlásának. az lelkek veszedelmének, lehetetlen hogy az mely egyházi ember tudatlan. hogy az rest, és henyélő is ne legyen., mert mivel tudatlan, az tanulást is nem kedvelheti. az henyélés pedig, az vétkekben veti. ezt minden nap láttyuk. de ámbár rossz erkölcsü ne lenne is. de az henyéllés vétkek az papban.

Hát még az nép iránt micsoda sok rossz. következik. az egy házi embernek tudatlanságáért. mivel alkalmatlanok hogy munkálkodhasanak az lelkek üdvességiben. az népnek tölle nem is lehet semmi segítséget venni az lelki dolgokban. nem is lehet azt meg fogni, mennyi lélek vész el az papok tudatlanságok miatt. szent bernárd mondgya. hogy az anyaszent egyház nagy szomorúsággal szánnya: micsoda veszedelemben vannak az olyan lelkek. mikor az pasztor nem talál legeltető helyt juhainak., mikor az vezető. nem üsméri az üdvességnek uttyát. sem az szolgálta. az ő urának akarattját.¹⁰⁹³

Oh édes gyermekem vizsgál meg jól ezeket. és rettegj. attól hogy tudatlanságod oka ne legyen az lelkek veszedelmének. az kik az kristus jesus drága szent vérin váltattak meg. hanem adgyad magadot tellyeséggel az egyházi rendhez. való tanulásra. és arra czélozz, hogy magadot alkalmasá tehesed az Isten szolgálattárára abban az rendben. az melyben hívut téged.

Egy szóval midőn ehez az rendhez készülsz., az szemeid előtt legyenek. szent ágostonnak ezek az szép szavai. az ki tanácsot adván egy jó akarójának. azt mondgya., *mindennek előtte arra kérlek, hogy az te jó erkölcsü okoságot. gondold meg jól. hogy nincsen semmi ez életben. és fő képen az mostani időben. könnyeb, és kedveseb az emberek előtt mint egy püspöknek, egy papnak. vagy egy diaconusnak hivatallárára. hogy ha abban csak kedvek szerént akarnak járni. de Isten előtt annál nincsen nyomorultab. keserveseb. és kárhozatosab., ismét nincsen semmi ez életben. és főképen az mostani időben nehezeb, sullyosab. és veszedelmeseb. mint egy püspöknek, egy papnak. egy diaconusnak hivatallárára. hogy ha azt úgy viszik végben az mint kívántatik. de meg annál nincsen boldogab Isten előtt.*¹⁰⁹⁴

---

¹⁰⁹¹ ita age, et vive in monasterio, ut clericus esse merearis. ut adolescentiam tuam. nulla sorde commacules, ut ad altare christi quasi de thalamo virgo procedas.

S. hier epist ad rusticum.

¹⁰⁹² osiae 4.

¹⁰⁹³ quid enim periculi sit ubi non invenit pastor. pasqua. dux ignorat. itineris viam. servus nescit domini voluntatem. ecclesia quotidie multipliciter. et miserabiliter experitur. s. bern. in declamationibus.

¹⁰⁹⁴ ante omnia peto ut cogitet religiosa prudentia tua. nihil esse in hac vita et maxime hoc tempore facilius et levius et hominibus acceptabilius episcopi. presbyteri diaconi officio. si perfunctorie at adulatorie res agatur. sed nihil apud deum miserabilius et tristius et damnabilius item nihil esse in hac et maxime hoc tempore difficilium, laboriosius et periculosius episcopi aut presbyteri aut diaconi officio, sed apud deum nihil beatius si eo modo militetur quo noster imperator jubet. S. Augst epist 184.

Tizedik Resz
Az szerzetességnek rendiről

Az. egyházi rend után. már az szerzetességnek rendire jövök az melynek is választása. nem aláb valo keppen jár. az elsönél.

Igen dicséretes az jó szerzetes. az ki is mindent el hagyván. egyébre gondgya nincsen, hanem hogy az Istennek tessék, az békeséges türésnek. és az alázatoságnak végben vitelével, élvén az ő eleiben adatot rendnek meg tartásában. és távul az világi gondoktól. hogy magát tellyeséggel az igazán valo tökéleteségnek tanulására adhassa.

De meg ellenben. igen szomorú. állapot, és szánakodásra méltó az olyan szerzetes., az kinek csak az ruhája szerzetes. és az ki távulab vagyon az tökéleteségtől. akár mely rossz életü világi embernél. az ki még az világot. és az világi dolgokat szereti. az kiben uralkodik az kevélység. irigység. nem is beszéllek azokról. kik csak könnyen menvén az szerzetben. és az Isten akarattya nélkül, azután holtig valo nyomoruságban, és szomorúságban estek.

Hogy jól lehesen ezt az rendet választani, ahoz két dolog kívántatik. elsőben azt jól meg kell üsmérni, az az. hogy mi légyen az, annak micsoda kötelességei és veszedelmei vannak. másodsor. azt jól meg kell tudni micsoda modal kell arról végezni, és azt meg üsmérni. hogy ha arra hivatalos vagyé.

I Articulus

Hogy mi légyen az szerzetes rend. annak micsoda kötelességei
hasznai, és veszedelmi vannak.

¹⁰⁹⁵ Az szerzetes rend. sz. thamas szerént, az szenttségre valo menetelért rendeltet. de nem az külső keppen valo szenttséget kell érteni, mely csak az köntösben, és az külső cselekedetekben állyon. hanem az belső keppen valo szenttséget. az mely az lélek meg szentelésiben állyon. az pedig úgy leszen meg, hogy ha minden rossz kívánságát meg zaboláza. az rendetlen szeretetet el hadgya. magát meg foszttya az teremtet állatokhoz., és az magához valo szeretettől. az Istenhez kapcsoltya magát szeretettel. ugyan azért is hadgyák el az világot. hogy kevesebb akadállyal, és egész szabadcsággal foglalhasák magokat az Isten szolgálattyaiban. ugyan azért is mondanak ellene az világi jóknak. és gyönyörüségeknek. nem csak belső keppen, valamint minden keresztények tartoznak a val. hanem külső keppen is. hogy az Istennek adhasák tellyeséggel magokat.

2. Ennek az rendnek kötelességei igen nagyok. mert az tökéletes tisztaságnak, és szegénységnek meg tartására kötelez, nem csak hogy ez földön ne bírjon semmi jóságot, hanem még az maga akarattyaól is meg fosztya magát. csak az előtte valójának követvén akarattyaól. meg tarttya az szabot rendet. és belső keppen legyen szenté. követvén az keresztényi jó erkölcsöket.

3 Mint hogy ennek az rendnek kötelességei nagyok. azért is vannak nagy hasznai. valamint sz. bernard mondgya. *hogy az szerzetben az ember tisztábban áll. nagyobb vigyázással jár. az mennyei kegyelemnek harmattya reája gyakrabban száll. bátrabban nyugszik kevesebb félelemmel hal meg, hamarébb tisztittatik meg az más életben. és bővebb jutalmat is veszen az*

---

¹⁰⁹⁵ status religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem assequendam 2. 2. quaest 169 art 1

égben¹⁰⁹⁶. de ez olyan szerzetről értetik, az mint maga mondgya. az mely szent. tiszta, és szeplötelen, az mellyet szentül visznek végben. és az melyben. az belső képpen való szenttségért munkálkodnak.

Hogy ha ennek az rendnek az hasznai ilyen nagyok, veszedelmi annak nem aláb valok. sz. bernárd hármat hoz elő.

Az első az kevélység. és az maga hittség. ez olyan könnyen szijja magát akár mely jó cselekedetekben is, hogy nehéz észre venni.¹⁰⁹⁷

Az második veszedelem midön hátra néznek, hogy viszá mennyenek az világban.

Az harmadik veszedelem., midön szorgalmatlanul viszik végben ennek az rendnek hivatallait. mert ez olyan ut, mondgya ezaz szent az melyben vagy előre. vagy hátra kel menni, mert az ki abban meg áll., sok rendeletlenségben esik. és az szerzetes köntösben. világi életet fog élni.

Az első veszedelem attol vagyon. hogy az szenttséget külső képpen intézik., ugy itélnek magok felől valamint külső képpen vannak, nem vigyáztván arra, hogy az szenttség, az léleknek. jó erkölcsiben, és az tökéletes alázatoságban áll. az második, és az harmadik veszedelem gyakrabban attol vagyon. hogy gyakorta társalkodnak az világiakkal. holot az szerzeteseknek az igen ártalmas. valamint sz. bernárd mondgya.¹⁰⁹⁸ és sokszor attol vagyon hogy nem hivattattak erre az rendre.

fiam ezeket kel hát meg gondolni ha szerzetes akarsz lenni. meg mondom hát néked micsoda rendet kel tartani és miképpen lehesen meg üsmérni. ha arra hivatalos vagyé.

II Articulus

Hogy miképpen lehesen meg üsmérni az szerzeteségre való hivatalt.

Először, hogy ha éresz valamely indulatot ehez az renchez, azt kine vessed az elmédből. mert ugy lehet hogy az Istentől vagyon. se mindgyárt arra ne állj. mert emberi indulatból is lehet. hanem belső képpen kel meg vizgálni ha Istentől vagyoné. mert ha ő tölle vagyon engedelmeskedni kel. de ha nem tölle vagyon. semmit nem kel cselekedni.

K. Hogy lehesen hát azt meg üsmérni ?

F. fiam végy magadnak egy darab időt. az melyben ebben az nagy dologban foglalatoskodgyál . . és négy dologra vigyáz

1. vond el magadot azoknak társaságotól. kik az szerzeteséget jovallyák. az oka ennek világos. mert valamég arra ingerelnek. addig meg nem üsmérheted ha az Istentől vagyoné arra hajlandóságod. vagy az emberek jovallásából.

És noha az Isten az emberek eszköze által ad némelykor jó szándékot mi belénk. de mint hogy az ritkán vagyon, hogy azt meg tudhasad ha az emberek jovallása az Istentől vagyoné. abban nincsen bizonyosab mod., mint hogy távozá el egy ideig másoktól. és csak az Istent halgasad.

---

¹⁰⁹⁶ nonne haec religio, sancta, pura. et immaculata. et homo vivit purius cadit rarius surgit velocius incedit cauti. irroratur frequentius, quiescit securius. moritur fiducius. purgatur licitus. praemiatur Copiosius S. bern. homil. de verbis Domini.

¹⁰⁹⁷ timendum enim periculum triplex id est ne forte aut aequare se alteri aut respicere retro. aut certe in medio ponte stare seu residere quis velit. s. bern. serm. de tribus ordinibus.

¹⁰⁹⁸ necesse est ut quisque religiosus si salvari desiderat saeculum contemnat et sese intra monasterii Claustra concludat. S. bern. lib de modo bene vivendi serm. 66.

figyelmeztvén arra, hogy belső képpen mit fog néked mondani, valamint az propheta mondgya. *audiam quid loquetur in me dominus. meg halgatom mit fog az ur én bennem mondani* ¹⁰⁹⁹

2. kérjed szorgalmatosággal meg mutatni néked akarattyát. tarttsa meg indulatodot ha ő tölle vagyon. és vegye el ha nem tölle jö,. mondgyad néki mint sz. péter *uram ha te vagy, parancsollyad had mennyek hozád.* ¹¹⁰⁰ mutast meg néki hogy kész vagy az halgatásra az iffiu samuella *beszély uram mert halgat téged, az te szolgád* ¹¹⁰¹ és sz. pállal. uram mit akarsz. hogy cselekedgyem ? ¹¹⁰² .

3. visgáld meg jól az következendő dolgokat. 1. az kötelességeket. hasznait, és veszedelmit az szerzetes rendnek. az mellyekről már beszélttem.

Micsoda szándék vezet erre az rendre. mivel annak nem másnak kel lenni, hanem hogy az világot el hadgyad. és penitencziát tarcs. magadot belső képpen meg szentellyed, kövesed az keresztényi jó erkölcsöket. nézd meg ha ezé indulatod, magadnak nem hizelkedvén. mivel ha más indulat vezet erre az rendre., szándékod nem az Istentől vagyon. visgáld meg ha arra alkalmas vagyé. nincsené valami olyan benned mely ez rendel ellenkeznék. nyavalyás nem vagyé. álhatatos elméd vané. mert az változo és álhatatlan elme alkalmatlan az szerzetes életre.

4. Mindenek felet magadtol ne végez semmit. és tanács nélkül. mert ez igen közönséges az iffiaknál. az kik nem mástol. hanem csak az magok elméjéktől kérvén tanácsot. gondolatlanul az szerzetben ugranak., attol vagyon hogy sokszor ketelenek el hadni. vagy ha el nem hadgyák is. szégyenből, azután nyomoru életet élnek., ekképpen ne cselekedgyél. hanem közöllyed szándékodot valamely okos emberel. fő képen az gyontato atyádal.

Midön már ekképpen cselekedtél volna egy darab ideig. ugy mint hat holnapig vagy tovább is, és ha az szerzeteségre valo akarad benned meg marad. szándékod is olyan az micsodásnak kel lenni, az az, tiszta, és szent. és se testedben, se elmédben valamely ellenkezőt nem találsz evel az rendel. akoron el hiheted hogy szándékod az Istentől vagyon. és az szerzetre hivatatol. tölle., ha pedig meg gyengül indulatod, és el fogy, az jele hogy csak emberi indulat volt.

Azt mondhatnák néked erre. hogy az Isten sugarlását hamarjában kel vegben vinni, mert az sokára valo halasztásért. azt el lehet veszteni. valamint sz. ambrus mondgya. hogy az szent léleknek kegyelmit nem kel lassan követni.

Azt felelem erre. hogy igen is ugy van. midön azt meg üsmérhetni hogy tellyeséggel az Istentől vagyon. de minek előtte azt meg lehesen üsmérni. nem csak jo el halasztani de kivantatik is. fő képen az nagy dolgokban., mert ekképpen cselekedni, nem hogy az Isten kegyelme ellen vétenénk. de azt követtyük az mit az szent lélek parancsol. *nehidgyetek minden léleknek. hanem próbállyátok meg a lelket hogy ha Istentől vané.*

III Articulus

Arra időt kel venni. hogy meg lehesen üsmérni ha az szerzeteségre vagyé hivatalos.

Ha az Isten bizonyos jelit adná mindenkor akarattyának. az nagy dolgokban. az bizonyos hogy nem kéne időt venni se az végezésre, se az végben vitelre. de mint hogy rend szerént néki nem

---

¹⁰⁹⁹ psalm. 48.

¹¹⁰⁰ matth. 14

¹¹⁰¹ 1 reg. 15

¹¹⁰² act. 9.

tettzik ekképpen cselekedni. valamint az apostol mondgya.¹¹⁰³ *hogy ne hidgyetek minden lelkeknek hanem próbállyátok meg az lelkeket ha Istentől vannaké. meg másut. hogy az sátán is el változik világoságnak angyalává*¹¹⁰⁴ ez így lévén nem csak jó el halasztani, hanem még szükséges. és meg egyezik az Isten rendelésivel. az ki is azt akarja. hogy illendő modal üsmérjük meg akarattyát,

Már meg mondtam micsoda három mód legyen. az. az jó élet, az imádság, és az tanács kérés. az jó élet el törli az mi leg inkább meg akadállyozná az Isten kegyelmit. az az akadály, az vétek, az imádságal meg nyerjük. de az buzgo, alázatos, és végig tartó legyen. és az jó tanáccsal magunkot vezethetjük az Isten akarattyának meg üsmérésire. midön az Isten sz. pált meg téríté. azt kérdé tőlle, uram mit akarsz hogy cselekedgyem. az ur ananiashoz küldé. hogy tőlle meg tudná akarattyát. és midön ananiás pálhoz mene. imádkozva találá. és meg mondá néki az Isten akarattyát. ekképpen kel hát cselekedned.

Az hivataloságodnak pedig jelei három. az alázatoság, az elmének csendesége, és az álhatatoság. az alázatoságon azt értem, midön az magunk ítéletihez nem bizunk, hanem az másokét követjük. ilyen nagy dologban. az csendes elmén pedig, mikor készek vagyunk az Isten akarattyát követni. akár mely felé fordítsa azt. midön elegendő képpen. meg üsmérjük aztot., az álhatatoságon azt értem, mikor végig meg marad az elmében az indulat.

Ezek az három jelek. az mellyek által rend szerent szokta az Isten ki nyilatkoztatni akarattyát, és ha valamelyikben fogyatkozást látz, kételkedhetel. hivatattásodban. ha pedig mind az három fel találtatik benned. magadal el hitetheted hogy az Isten hi téged.

K. Mi szükség ennyi sok féle dologra vigyázni. az ki szerzetes akar lenni, annak esztendöt adnak az próbára. az alat meg vizsgálhattya mind ezeket?

F. fiam valo hogy az ugy van., hogy ha olyan könnyü volna az szerzetből ki menni. mint abban menni. de mint hogy sokszor történik hogy az ki az szerzetben ment. ót is maradot. félvén attol hogy változó elmének ne tarttsák., vagy valamely más emberi tekintetért, vagy pediglen az világban álhatatlannak fogják tartani, mint olyat az ki semmire valo, azért, mind ezekre valo nézve., csak azt jóvalom hogy jól meg vizsgállya az ki az szerzetben akar menni ha arra hivatalosé, még annak előtte.

Cselekedgyél hát ekképpen fiam. ha szerzeteségre van kedved, mert, ha aval az tiszta szándékal fogod követni az mit mondtam. hogy az Isten akarattyát meg üsmérhessed, az Isten is arra az rendre fog vezetni, az mellyet készítet néked. álhatatos elmét ad. el is végzi benned azt az jó munkát az mellyet el kezdet. valamint sz. pál mondgya. qui coepit invobis opus bonum. perficiet. Confirmabit. solidabitque

Tizen egyedik Resz

Az külömb külömb féle világi életnek rendeiről.

Valamint hogy az egy házi és szerzetes élet veszelemel jár. az világi élet is hasonloban forog, azért arra még előre kel vigyázni. és mint hogy az rendek külömb félék, az veszedelmek is külömbek annak okáért az világi főveb rendekről fogok szolni azért. hogy mindenik meg vizsgálhassa. azt. az mellyiket magának akarja venni. és meg üsmérhesse annak köteleségeit.

---

¹¹⁰³ 1 joan. 4.

¹¹⁰⁴ 2. Cor. 11.

I Articulus.

Az nagy renden valokról. és azokról kiknek
másokat kel igazgatni

Ha ez világon valamely nehéz rend vagon, ez az rend az akinek másokat kel igazgatni. ugy mint az királyok. és az fejdelmek, az kiknek nágy hatalmok vagon. az urak akiknek valamely helyt kel igazgatni. az birák és más tisztek. kiknek hatalmok mások alá van vettetve. hogy ha olyan rendben születél, vagy arra hivatál hogy másokat igazgas. vigyáz annak az rendnek nehézségire [nehézségi. re], és meg számlálhatatlan veszedelmire. annak okáért olvasad ezt figyelmeteséggel:

1 vigyáz arra hogy kevély. és maga hit ne légy. azért hogy fellyeb valo vagy másoknál., emlékezel meg arról, hogy mentől fellyeb vagy emeltetve. annál inkább félhetz. valamint az irás mondgya. *hogy mentől nagyob vagy, annál inkább meg alázad magadot.*¹¹⁰⁵ . *hogy ha fellyeb valonak tetted téged. azért fel ne emellyed magadot*¹¹⁰⁶

2. Ne tekintsed az magad rendit ugy, mint valamely boldogságot. hanem mint egy nehéz terhet, ne ugy mint olyan dolgot. mellyet jovodra adtak volna neked, hanem az mások jóvára. tud meg azt is, hogy azok, az kiknek parancsolsz. nem te eretted vannak. hanem te vagy ő érettek. te néked ők tartoznak tisztelettel. engedelmeséggel, és hűséggel. de te nehezebel. tartozol nékik. ugy mint. gond viselésel. segittséggel. vigyázással, és igazsággal.

3 Hitesd el azt magadal. hogy akár mely nagy hatalmod legyen is. de azt az Istentől vetted. ő vévén tégedet szolgáljának hogy az embereket igazgasad. ebből következik hát, hogy az ő akarattya szerént is kel őket igazgatni. és hogy kemény számadással tartozol néki. igazgatásodért.

4. legyenek gyakorta szemeid elöt ezek az rettentő szavai az szent irásnak. *kemény ítélet szál az fejdelmekre. az hatalmasoknak kemény büntetések leszen.*¹¹⁰⁷

két dologra kel gondodnak lenni, az magad rendiben, először. az jó élet. és az jól igazgatás.

Az mi az elsöt illeti. ugy kel élned. valamint Isten félo emberhez illik., parancsolván az magad indulatinak, az Isten törvényihez szabván magadot minden cselekedetidben. meg gondolván. hogy gyalázatos. másokat igazgatni. és nem tudni magát igazgatni az embereknek parancsolni., az rossz indulatoknak. és az ördögnek szolgálni.

A jó életel tartozol az rendért az melyben vagy, mivel az Isten helyit tartod. tartozol hát ötet követni szenttségiben

Aval tartozol az alattad valoknak jóvokra, az kik nyomorultak lesznek. ha gonosz ember igazgattya őket. valamint az bölcs mondgya. *hogy mikoron uralkodnak az igazak, örül az nép, mikoron pedig uralkodik az gonosz. ohajt az nép*¹¹⁰⁸ .

Ugyan azért parancsolta az Isten az ó törvényben az királynak. hogy mindenkor magánál hordoza. az törvénynek könyvét. minden nap olvasván azt, *hogy meg tanullya az urat félni. és hogy meg tarttsa az ő beszédit és ceremoniaiit. mellyek meg vannak hagyva az törvényben*¹¹⁰⁹

---

¹¹⁰⁵ Eccle. 3.

¹¹⁰⁶ Eccle. 30.

¹¹⁰⁷ sap. 6.

¹¹⁰⁸ prov. 29.

¹¹⁰⁹ Deut. 17.

Az te példád sokat téssen az te alattad valoidon. ha jó vagy követni fognak az joban ha rossz erkölcsű vagy, abban is követni fognak. valamint az bölcs mondgya, *hogy valaminemü, az kössegek birája. az ő szolgálai is olyanok., és valaminemü az városnak hadnadgya. olyan annak minden lakosi is.*¹¹¹⁰ csak egyedül példa adásodal, sok jót. vagy rosszat okozhat. azokért az vétkekért pedig Isten előtt vétkes lész. az mellyeket cselekesznek mások te reád való nézve

Emlékezel meg az jeroboam király példájáról, ez az fejdelem az királyságra fel emeltetvén, alig vévé kezihez az birodalmat. hogy el hagyá az Istennek szolgálattját. és az bálványoknak szolgálta, az ő példájára. az egész nép bálványozó lön, sőt még az maradékok is két száz esztendeig azok valának., és az irás mindenkor irtozásal beszél ezen király felől. mondván. *hogy vétkezet. és vétkeztette az izrael népit.*¹¹¹¹ és még midőn az töb királyokrol beszél is. azt mondgya *hogy az jéroboam uttyát követték. az ki az izrael népit vétekben hozta.*

Az második gondod az legyen, hogy jól igazgas, meg emlékeztvén arról, hogy azok kik másokat igazgatnak. az Isten képit viselik igazgatván alattok valojokot látható képen. valamint ő igazgat mindeneket láthatatlan képen gondviselésivel, annak okáért, ha az ő képe vagy. igyekezel hozzája hasonlítani, és mint hogy ő, nem csak hatalommal igazgat. hanem bölcseséggel, kegyeséggel, és igazsággal., ekképpen kel neked is cselekedned. rendedben, cselekedvén mindent okosággal . . az alattad valokhoz kegyeséggel lenni. mindeniknek igazságot tenni mivel az hatalom, bölcsesség nélkül. fene vadhoz hasonló. az jóság nélkül, kegyetlenség, az igazság nélkül pedig tolvajság.¹¹¹²

Mindenek felet hatalmadot és erődöt, az vallás meg tartására kel fordítanod, az Isten tisztességét keresed, az vétkeket el töröllyed, az gonoszokat ki irttsad, meg tartani és nevelned kell. az Isteni szolgálatot azok között kik alattad vannak, mivel az Isten ez végre rendelte az világi hatalmot. és ha ezt végben neni viszed. számat fog kérni az ítéletkor

Az vallás után, az testi jóvokra is gondodnak kel lenni az alattad valoidnak, hogy ők nyugodalomban legyenek. meg oltalmazván őket az gonoszoktól. holot az Isten erre rendelt tégedet. halgasd meg örömet panaszokat: had járulhason könnyen minden te hozzád. mivel az igen nagy vétkek az nagy uraktól. hogy az alá valok. nem mehetnek hozzájuk. hogy igazságokat kereshesék. valamint az irás mondgya. *hogy az árvának igazságot nem tesznek. és az özvegynek dolga. bé sem megy hozzájuk.*¹¹¹³ . ne várjad azt hogy panaszolkodgyanak. hanem előzd meg azokat az kiknek valami fogyatkozások vagyon. meny végire micsoda rendeletlenség lehet az tiéid között. hogy azt meg orvosolhasad.

Ne hadgyad magadot meg győzetni az hizelkedéstől. mert az ronttya az nagy urak elméjét. az kik is nyomorultak az iránt, soha nékik meg nem mondgyák az igazságot abban az dologban. az mellyet kéne tudniok. távoztasd el magadtól az hizelkedőket. és tarttsad őket, úgy, mint leg nagyobb ellenségidet, ellenben pedig szeresed azokat kik néked meg mondgyák az igazságot, kedvellyed azokat kik meg intenek. és arra adgy alkalmaságot nékik. jaj mely ritka az a nagy ur, az ki ezt kövesse

Oltalmazad magadot az fősvenységtől, és az telhetetlen pénz gyűjtésitől, mert ez olyan mint az méreg az nagy urak között, rettentő sok vétkekben is esnek ez iránt. mivel ettől származik az igazságtalanság. az erőszakoskodás. az ártatlanok el nyomtatások. és töb efféle

---

¹¹¹⁰ Eccles 10.

¹¹¹¹ 3 reg. 14.

¹¹¹² prov. 28.

¹¹¹³ Isaia. 1.

rendetlenségek. az mellyekért sohajt az szegény nép. az nagy urak igazságtalan, és kegyetlenségek alat.

Az boszu állás olyan vétek. az mellyet el kel kerülni, ez annál is közönségeseb az nagy urak közöt, hogy az hatalom az kezekben vagyon. és sokszor az igazságnak szine alat. boszut állanak. noha az magok rosz indulattyokat követik. az melyben igen meg csallyák magokat., mivel az igazság az közönséges jót tekinti. az boszu állásban pedig az magoknak valo elég tételt keresik.

De az boszu állást kerülvén. vigyáz hogy más vétekben ne esél. mely az felettéb valo szelidcség, és lágycság az büntetésben, holot tartozol hogy abban szorgalmatos légy. fő képpen midön az vétek az közönséges jo ellen vagyon. még inkább ha az vallásal ellenkezik. az el mulatásért számot adcz az Istennek., ákáb. az izraelnek királlya meg kegyelmezvén valamely embernek. az prophéta meg feddé rolla, mondván. *mint hogy te meg nem feddetted azt az embert. az ki az halált meg érdemlette, azért az te életed vész el helyette.*¹¹¹⁴ három esztendő mulva béis tellyesedék mert ugyan az ölé meg. az kit ő meg nem ölete.

Hogy meg mutassam néked mit tégyen jól igazgatni másokat. két bizonytságot hozok elő. az nagy urak oktatásokra. kérlek olvasad figyelmeteséggel.

Az első az sz. írásból valo. meg látod micsoda keményen inti az szent lélek az nagy urakat. és az ítélő bírakit.

Hallyátok meg azért királyok, vegyétek eszetekben., és tanullyatok föld határinak birái. füleitekben vegyétek sokaságon uralkodok, és kik dicsekedtek nemzettségeknél sokaságával. mert az urtól adatot ti néktek az hatalom., és az birodalom az felséges Istentől. ki az ti cselekedtetek meg vizsgállya. és tanácstoknak vegire megyen. mert az ő országának szolgálai lévén, nem íteltetek igazán. meg sem tartottátok az törvényt, sem az Istennek tanácsát nem követtétek. rettenetesen és hamarsággal. rajtatok lészen, mert kemény ítélet szál az fejedelmekre. mert az szegény méltó könyörületeségre, de az hatalmasoknak kemény büntetések lészen. mert az ur senkinek személlénynek nem kedvez. és nem fél az nagyságtól, holot mind nagyot. mind kicsint ő teremtet. és egyenlő képpen mindenikre gondot visel . . az hatalmasokra pedig kemény büntetés következik¹¹¹⁵ . adná Isten hogy mind azok. kiknek valamely hatalmok van ez világon. hogy gyakran olvasnák ezt az intést.

Az másokra szent agoston tanyit, ekképpen is írja le az fő rendeknek köteleségeit.

*Mink nem tarttyuk az keresztény császárokat boldogoknak, (ez az fő rendeknek is szol.). azért hogy sokáig uralkodtak. gyermekeket holtok után magok helyekben hadták. vagy hogy mind külső, mind belső ellenségeket meg győzték, mert mind ezek meg adattak volt. az pogányoknakis. az kiknek nincsen semmi részek az Isten országában. és az Isten ezt irgalmaságából cselekedte. azért hogy keresztények azokat az jokit. ne tarttsák, leg nagyob joknak.*¹¹¹⁶

Ha nem azért tarttyuk boldogoknak őket. hogy ha igazsággal uralkodnak.

---

¹¹¹⁴ 3 reg. 20.

¹¹¹⁵ sap. 6.

¹¹¹⁶ neque enim nos christianos quosdam imperatores ideo felices dicimus. quia vel diutius imperarunt. vel imperantes filios morte placida reliquerunt. vei hostes rei publicae domuerunt vel inimicos cives adversus se insurgentes et cavere, et opprimere potuerunt. hoc enim et alia vitae hujus aerumnosae. vel munera vel solatia quidam etiam cultores daemonum accipere meruerunt, qui non pertinent ad regnum dei. quò pertinent isti, et hoc ipsius misericordia factum est, ne ab illo ista qui in eum crederent velut summa bona desiderarent. S. Aug. lib 5. de civitate Dei. Cap. 14.

Hogy ha az nagy dicséretetek. és tiszteletek között, mellyekkel vannak mások ö hozájok. fel nem fuvalkodnak kevélységgel. de sőt még meg emlékeznek arról hogy halando emberek.

Hogy ha hatalmokat az Isten méltóságának. szolgálattyanak, és az vallásnak, nagyobulására és ki terjedésire fordítták

Hogy ha az Istent szeretik, félik és tisztelik,

Hogy ha inkább szeretik azt az örökké valo országot az melyben nem kel felniek az társaságtól.

Hogy ha késedelmesek az büntetésben. és könnyek az meg engedésben.

Hogy ha az büntetést az közönséges nyugodalomért, és nem az magokért valo boszu állásért cselekszik, és ha azért engednek meg az bünösnek hogy reménlik meg térésit. és nem azért hogy meg nem akarnák büntetni az vétket.

Hogy ha irgalmasággal, jó tétellel meg enyhittik azt az keménységet. mellyel kel lenniek sokszor.

Hogy ha magokat annál is inkább meg tartoztatták az rossz kivánságoktól., hogy hatalmok vagy on annak vegben vitelére

Hogy ha nagyobnak tarttyák az magok rossz kivánságoknak parancsolni. mint sem az egész földön lévő népeknek.

Hogy ha mind ezeket nem az hejában valo dicsőségért cselekszik. hanem az örökké valo életnek szeretetiért

Hogy ha el nem mulatták bünöknek bocsánattyáért, alázatoságokat. irgalmaságokat. és ímádságokat az Istennek áldozni

*Azt mondgyuk hogy azok az nagy renden valok. az kik ekképpen élnek, azok boldogok ez életben az reménség által. az másokban pedig valójával.*¹¹¹⁷

II Articulus

Az ítélő bírának, és azoknak kik törvényes dolgokban forognak. hivatallyokról

Mind azok az miket ide fellyeb mondottam. az ítélő bírátot is illeti. de vannak még más bizonyos kötelességek az mellyekhez kel készülni azoknak kik ez tiszttségekben akarnak menni.

fiam ha erre van szándékod, mindenek felet eszedben legyen hogy mire inté az sz. király josaphát az bírátot, *jol meg lássátok mit cselekesztek. mert nem ember képiben ítéltek hanem az urnak képében. ki az ítéletben jelen vagy on. azért az urnak félelme legyen rajtatok. okkal*

---

¹¹¹⁷ sed eos felices dicimus si juste imperant. si inter lingvas sublimer honorantium et obsequia nimis humiliter salutantium non se extollunt. sed se homines esse meminerint. si suam potestatem ad dei cultum maxime dilatandum majestati ejus famulum faciunt. si deum timent. diligunt colunt. si plus amant illud regnum ubi non timent habere consortes. si tardius vindicant facile ignoscunt, si eandem vindictam pro utilitate regendae tuendeque rei publicae. non prosaturandis inimicitiarum odiis exerunt. si eandem veniam non ad impunitatem iniquitatis, sed ad spem correctionis indulgent. si quod aspere. coguntur plerumque decernere, misericordiae lenitate. et beneficiorum largitate compensant. si luxuria tanto eis est Castigatio, quanto posset esse liberior. si malunt. cupiditatibus pravis quam quibuslibet imperare, et si haec omnia faciunt non propter ardorem. inanis gloriae, sed propter charitatem felicitatis aeternae. si prosuis peccatis humilitatis, miserationis et orationis sacrificium deo suo vero immolare non negligunt. tales christianos imperatores dicimus esse felices. interim spe. postea reipsa futuros, cum id quod expectamus evenerit. S. Aug. lib 5. de civitate Dei. cap. 14.

cselekedgyetek. és szorgalmatoságal legyetek. ¹¹¹⁸ erre inté fiam az bírákot az szent lélek. az sz. király szája által

2. Hogy jól lehesen követni ezeket az intéseket., igyekezzél tudos lenni az magad hivatalyában. és alkalmatos az magad tiszttségének végben vitelében. hogy vétkekben ne esél. arról emlékezzél meg hogy az embereknek jóságok, becsületek. és élettyek, az te iteletedtől füg. hogy ha tudatlanságod miatt meg csalód magadot az ítéletben, mind azokért az károkért mellyeket fog szenvedni fele barátod. te fogsz számot adni.

3 Ha szinte alkalmatos vagy is tiszttségedben. de az magad eszihez ne bizál. soha semmit ne cselekedgyel hirtelenséggel, és minek előtte jól meg nem vizsgálád az dolgot mellyről ítélisz. valamint job mondgya. *hogy igen szorgalmatosan meg vizsgáltam azt az dolgot az mellyet nem üsmértem.* az társaid ítéletekre se bizzad magadot. annál is inkább az vicéidre, mert ha rossz ítéletet tész tudatlanságból, hirtelenségből. vagy az mások ítéletek szerént. tartozol viszá adni az kárt mellyet ítéletedért okoztál, erre jól rea vigyáz. mert kevés bírák gondollyák ezt meg.

4. Soha magadot meg ne hadgyad rontani az ajándékal. mivel egy jó biro azt úgy kerüli mint az halált, valamint az irás mondgya. *ajándékot ne végy. mert az ajándék az bölcséket meg vakittyta. és el fordittyta az igazaknak szavokat.* ¹¹¹⁹ . *jaj azoknak kik az latrot meg jámborittyák az ajandékért. és az igazaknak igazságokat el fordittyák ö töllök* ¹¹²⁰ se fenyegetésből valamit ne cselekedgyél. se ígérteért, se hízelkedésből. mert egy jó biro mind az ilyenekre nem hajt. hanem ted fel magadban hogy soha semiért igazságtalanságot nem cselekszel. valamint az bölcs mondgya. mind holtig viaskodgyál az igazságért, és az ur Isten hartzol te éretted. ¹¹²¹

5. Vigyáz hogy személy válogato ne légy. ez az vétek könnyen bé lopja magát az bírák elméjekben. és sok vétket is cselekedtet vélek. mert az gazdagokat könnyen magokhoz bocsáttyák. meg halgatván dolgokat hamar el is végzik. és mindenben kedveznek nékik. de az közönséges renden lévök. és az szegények, feléjek sem mehetnek, jó szot sem adnak nékik. dolgokat el mulattyák. és annyira el halaszttyák. hogy utolso szegénységre kel jutniok, mind ezek az igazságtalanságok az személy válogatástól jönnek. az mellyet igen tilt az Isten az bíráknak. *halgassátok meg azokat kiket ítéltek, és az igazság szerént ítéllyetek. akárt ti félétek, akár idegen légyen az, semmi különbözést ne tegyetek halgassátok meg az kicsint valamint az nagyot., és semmi személy válogatást ne tegyetek. mert az, az Isten ítélete.* ¹¹²² .

6. Állj ellene keményen az rosznak., az igazságtalanságoknak., erőszakoskodásoknak., midön látod hogy ezeket követik az gonoszok., mert aval tartozol. mivel az bölcs mondgya. *hogy ne igyekezzél biro lenni. hogy ha boszuságot nem szenvedhetz. hogy valami képpen ne fély az hatalmasnak orczájától., és az te igaz utadnak botránkozást szerezz.* ¹¹²³ az Isten igen tilttya ezt az bíráknak hogy az hatalmasoknak inkább ne kedvezenek mint másoknak. *az fejdelem kíván, és az biro könnyen enged.* ¹¹²⁴ vigyáz hát erre, mert ez igen vétkesé tész az bírákot. az Isten előtt. fel tévén magadban, hogy inkább készeb lész minden jóságodot, és még életedet is el veszteni, mint sem igazságtalanságban kedvezni valamely hatalmas embernek.

Meg ne engedgyed azt is. az mennyiben töled lehet., hogy az törvénykezésben. huzás, csalás, álnokság esék. az prokátoroktól.

---

¹¹¹⁸ 2 paral. 19.

¹¹¹⁹ Deut 16.

¹¹²⁰ isaiaie 5.

¹¹²¹ Eccles. 4.

¹¹²² Deut 1.

¹¹²³ Eccles 7.

¹¹²⁴ princeps postulat. et iudex in rejudex in reddendo est . . Michae. 7

7. légy szorgalmatos az gonoszok meg büntetésiben. töröld el az roszul cselekedőket. és mind azokat, az kik az közönséges nyugodalomnak. háborgatoi.

8. legy gyámola az szegényeknek. özvegyeknek, árváknak. és mind azoknak. kik igazságtalanságokat szenvednek. erre kötelez hivatalod. és így cselekedvén. az Isten áldását veszed magadra. tanuld meg ezt az szép intésit az bölcsnek. szabadisd meg azt, az ki boszuságot szenved, az boszu tévőnek kezéből. és ne légy félelmes elmével. mikoron itélsz. legy az árváknak attyok gyanánt. és férje gyanánt az árváknak anyyának. ekkepen léssesz ugy mint fia az magosságos Istennek. és szeret tégedet inkább az anyádnál. ¹¹²⁵ oh mely szép vigasztalás midön egy biró ezt mondhattya jobbal. *mert én az nyomoruság miat kiálto szegént meg szabadítottam vala. az arvat is. és azt is az kinek segítője nem vala. az özvegyeknek szívét meg vigasztalom vala. és az szükölködőknek attyok valék* ¹¹²⁶

9. Arra vigyáz. hogy soha abban az vétekben ne esél, az mellyeket másban meg büntecz. mert micsoda orczával büntethetz meg másokat. holot magad is azon vétkekben vagy. valamennyi ítéletet tész. annyi sentenciát mondasz magadra az pedig ítéletedre leszen az ítéletkor. akoron azt fogják az szemedre hánni, hogy meg büntetted az tolvayokat. lopokot. de magad is huztad, loptad. az mások jóságát. többet kívánván mint sem kellett volna. azt az jóságot az mellyet az tolvajnál meg tanáltak. magadnak meg tartottad, holot viszá kellett volna adni. annak az kié volt. ennek okáért nagyob tolvaj vagy az tolvajnál. holot arra rendeltettél hogy meg adgyad kinek kinek az magáét. te pedig magadnak meg tartod.

Végezetre fiam. ne kívány ítélni, se igazgatni másokat. ha ez az négy dolog fel nem találtatik benned. az mellyek szükségesek az bírának. valamint az irás mondgya. *az bölcsesség, az Isteni félelem. az igazságnak szerelete. és az fösvényiséget gyulöllyed* . ilyeneket jovalla jethro mojsesnek. valasztani. kik igazgasák az Isten népit. *ollyan bölcs embereket az kik az Istent félik. az igazságot szeretik. és az kik gyulölik az fösvényiséget.* ¹¹²⁷ .

Ez az négy dolog szükséges hogy fel találtasék. nem csak az bírákban. hanem az prokátorokban. és mind azokban kik az igazság szolgáltatására vannak rendeltetve.

III Articulus

Az udvari életről

K. Az udvari élet nékem igen tettzenék. mert ót cziffrán járnak. az szép nyájaság, egy más szeretet meg vagyon. az üdveség uttyát is ót lehet követni.

F. Oh édes gyermekem, mely igen meg csal tegedet az szemed, az a külső fényesség, belső setettség, az külső vigaság, belső szomoruság. nincsen is veszedelmeseb élet az udvari életnél. nehezen is kerülük azt el azok. kik erre az életre adgyák magokot holot ót az jó erkölcs ót csak hamar hajo törést szenved. és csak nem lehetetlen ót el nem veszni. mivel ez ollyan élet. az melyben uralkodik az kevélység. nagyra vágyás, maga hittség, mértékletlenség. minden féle gyönyörüségnek szeretete. és az világi joknak. telhetetlenségel valo kívánsága, az mi az vallást illeti, aval jár, az micsodás az fejdelem. ha az fejdelem Isten félő, az udvariak is azok, leg aláb kép mutatásal. ha az fejdelem nem áitatos, az udvariak is hasonlok . . egy szoval ugy fordittya mindenik az áitatoságot. az mint láttya hogy előmenetelire szolgálhat, az jó erkölcsöt ót meg vetik, nevetik. csufollyák. ót az előmenetelnek telhetetlen kívánsága uralkodik az elmékben, mindenik az maga hasznát keresi, attol is származik, az sok hizelkedés. kívánván

¹¹²⁵ Eccles. 4.

¹¹²⁶ job 29.

¹¹²⁷ Exod 18.

mindennek tétteni. az illetlen maga meg alázás, hamis barátság, két színűség, az ki mindenhez jó kedvet mutat. noha halalos képpen gyűlölye sziviben. attol az irigység, csalás. rossz ítélet, szó hordás. egymás ellen való vádoskodás. hazudozás, arulkodás. attol az meg békélhetetlen harag tartások. boszu állások. és más veszedelmes dolgok.

K. Ez így lévén nem lehet hát üdvözülni az udvarban. ? mit kéne hát cselekedni azoknak kik oda mennek ?

F. fiam noha tellyeséggel nem lehetetlen. de mind azon által igen nehéz. és azok kik magokat erre az életre adgyák, féllenek, és magokra vigyáznak. annak okáért ha valamely szükségből, és valamely jó indulatból. erre az rendre akarod adni magadot. evel az készüllet légy.

Először olyan elmével kel oda menni, el hitetvén magaddal. hogy az tiszttség. becsület, gazdagság. gyönyörűség el mulik. magad is el mulsz azokkal. de az örökké valóság soha el nem mulik.

2. Mértékletes elmével kel lenni az előmenetelnek kívánságában. másoknak kárával előmeneteledet soha ne kívánnyad, meg emlékeztvén arról, hogy ha szinte leg első lennél is, (azon kívül hogy sok irigyid lennének.) de egy botlás, egy dolognak nem jól való végben vitele miatt, arról le eshetel. akkor mikor meg sem gondolnád, akkor ha valakivel jót tettél az szánni fóg. de meg tiz annyi fog örülni. az jó barátid is szánnának. de jaj adatiké inkább igaz barátság az udvarnál ? határozd meg hát elmédet, és tud meg hogy nincsen nagyobb szerentse, mint az üdvesség uttyán járni. valamint az Isten fia mondgya *mit használ az embernek. ha az egész világot bírja is. ha az lelkit el veszti.* egy kevés ideig boldog lenni. és örökké nyomorult. oh édes fiam

3. Azt fel ted magadban. hogy keresztényi életet fogsz élni. és hogy az Istent soha semmiért meg nem kívánod bántani, se az becsületért, előmenetelért. mások barátságokért. kerjed az Istent hogy tartssa meg benned ezt az szándékot.

K. Az ki keresztényi életet akar élni, annak alázatosnak kel lenni, leheté udvarnál alázatosnak. lenni, holot őt. az alázatoság, CSufság ?

F. fiam lehet az Isten kegyelmivel. való hogy őt az alázatoság csufság. de ki előtt ? az rossz és furcsa elmék előtt. az kevélyek előtt. az kik az Istent nem félik. visellyed tehát alázatosággal és okosággal magadot minden cselekedetidben. mert az alázatosat az Isten szereti, másik az hogy annak az világban is több akarója vagyon. vigyáz arra hogy mindeneket meg becsüly. mindennel jól légy. kívány mindennel jót tenni. mindennek szolgálni, magadot szeretetni. azt pedig nem azért hogy mások becsülyenek, vagy hozzád tarttsanak. hanem hogy az Isten kedviben lehess. azért. mert az fele barati szeretet kötelez arra. sok dolgot hallatlanná, és látatlanná kel tenni. midőn valamit mondanak. vagy cselekesznek ellened. azon hirtelen meg ne induly., tünni és szenvedni kel sok dolgot. mert ha leg kiseben is meg indulsz, senki nem fog szeretni, és hasonló lész az lántzon lévő vad állathoz, az kihez senki nem mér menni.

Meg tudni hogy mit mondanak felölled. abban ne légy szorgalmatos. oh mely nagy nyughatatlanság ez sokakban. ne hajcs arra akár mit mondgyanak felölled. csak arra vigyáz hogy arra okot ne adgy, és hogy az rosszat igazán felölled ne mondhasák. de megint soha senki felöl rosszat ne mondgy, ha másokat hallasz is rosszul beszélni, vagy fordisd másra. vagy menny el onnét. vagy halgas. kérvén az Istent felebarátodért. és hogy vegye el tölled az olyan elmét.

Szó hordó pedig ne légy. ez fiam ez. az udvarban leg nagyobb mirigy. kerüld el hát azt. akár mit hallasz is az tovább ne mennyen. mert azon kívül hogy abból sok veszedelem következik. az nem is illik az okos elméhez. az szó hordot úgy kerülyed valamint az halált.

Az mindennel való barátságot kerüljed. úgy mint az kik részegesek. tisztátalanok. szitkozodok, embert itélők, sok beszédek. ezeket felebaráti szeretettel szeresed. de társaságban, annál is inkább barátságban. az ilyenekkel ne légy. hanem olyanal az ki Isten felő, értelmes, az kitől mind lelki, mind magad jó viselésire való dolgokat tanulhas. az ki nem az maga hasznáért szeresen., az ki csendes és álhatatos meg ért elméjü legyen, azt felelhetnéd erre hogy az ilyen ritka udvarnál., való hogy ritka. de az Isten meg adhattya azt néked. csak ne hirtelenkedgyél az barátságban való eséssel. azért két dolgot jóvallok; vagy soha senkivel köteles barátságban ne légy. vagy ha lész, olyanal légy az mint már meg mondtam.

Soha senkit ne itélly. akár mint visellyék mások magokat arra ne vigyáz, ha jól viselik magokat kövesed azt, ha rosszul. magadot visgáld meg ha nem vagyé meg másoknál aláb való, senkivel ne veszekedgyél, ha veszekedést látz. meny el onnét. hogy ha csak hivatalod nem hozza magával hogy azt meg csendesítsed.

Végezetre azt jóvallok, hogy úgy visellyed magadot udvarnál, mint ha udvarnál nem volnál. hogy lehet az ? mondhattya valaki, való hogy nehéz, de az Isten kegyelmivel meg lehet. csak az Isten parancsolattyában járj, jó erkölcsü légy. az szenttségekhez gyakran járuly, mindent szeres. és becsüly, mindennel jól légy, és tégy., szelid, csendes, és emberséges légy. senki dolgában nem ártván magadot, hogy ha csak az keresztényi. vagy az udvarnál lévő hivatalod nem hozza magával., mindennel szeretessed magadot., és minden cselekedetidben az Istent tekintsed., és így. se ő ellene, se az emberek ellen nem vétesz, mind keresztényi, mind világi hivatalodban jól el járván. és magadot ekképpen viselvén. édes fiam, az Isten áldását adgya reád. az udvarban lévő veszedelmet veled el kerülteni. és az üdvéséget el nyereti.

IV Articulus.

Az hadi rendről

Ez az rend nem aláb való veszedelemel jár az fellyeb valonál. magában noha jó, és szükséges. az ország meg tartására, és az religio oltalmazására, de annyira meg romlot már. hogy csak nem lehetetlenségel jár abban az üdvesség.

Ebben az rendben öt irtoztato vétek leg közönségeseb., az első az. hogy, az hadi emberek az vallással nem gondolk. az Isten szolgálattyát., és az üdvéségeket meg vetik, és ami rettentőb, athéusoka lesznek. az második. az rettentő szabadcságal való esküvés, az Isten nevének káromlása. az. harmadik az tisztátalan élet. az negyedik. az fegyverre való hívás, a ötödik, az lopás. pusztítás. és erőszakoskodás.

Igen nehéz egy hadi embernek ezeket az vétkeket el kerülni, holot még az leg job erkölcsü is meg tanullya ezeket, azért fiam. hogy ha valamely el kerülhetetlen szükség viszen erre az rendre, tud meg, hogy eleget nem félhetz az veszedelmektől. és szükséges még eleinte készülni azokhoz.

1. Ha ezt az rendet választod magadnak., jó okból válaszad; vagy azért hogy arra születettél. vagy az közönséges jóért, de soha ne valamely boszuságból., az szabad és tunya életért, se ne az huzásból. prédából való gazdagulásért. rend szerént ezen indulatok visznek sokakat erre az rendre.¹¹²⁸

2. Magadban fel kel tenned hogy úgy fogsz élni mint jó, és Isten felő emberhez illik. nem hajtván arra, akarmit mondgyanak mások felölled.¹¹²⁹

¹¹²⁸ non enim militare delictum est. sed propter praedam militare peccatum est.

S. Aug. serm. 19. de verbis Domini.

¹¹²⁹ apud omnem christianum prima honestatis debet esse militia. idem. ibid.

3. Ne tarttsad abban vitézségedet; hogy senkitől semmit ne szenvedgy. és hogy azért mindgyárt meg verekedgyél. hanem abban; hogy mikor az alkalmatoság hozza magával. hűségesen szolgáljad az fejedelmet. és az hazát.¹¹³⁰

4. kerülj el. és ted fel magadban. hogy soha senkivel meg nem verekedel. és senkit ki nem hisz fegyvere. mivel ez nélkül nem lehet az kegyelemben., hanem szüntelen való halálos vétekben lész. ámbár minden ki gondolható jot cselekednél is. olyan életet élnél is mint az leg nagyobb szentek. de ha azt fel nem teszed magadban. nem üdvezülhetz. minden gyonásod szenttség törés, és utálatos lesz Isten előtt: mivel mindenkor abban az akaratban maradtz. hogy meg bánttsad. meg az utolsó órán való gyonásod is haszontalan leszen. mert mivel hogy életedben azt fel nem tetted volt., halálodkor az késő lesz, mivel mit használ akkor fel tenni hogy senkit meg nem ölsz, midőn látod hogy az halál el akarja életedet venni

Elég nagy okokat hozhatnék elő, és meg mutathatnám, hogy nem bátorság valakit ki hini fegyvere. holot az bátorság abban áll, midőn az hazáért teszed veszedelemre életedet, de it szűkség nélkül teszed veszedelemre életedet, egy szóért. egy boszu állásért. mivel az nem szabad senkinek. gyakrabban egy semmiért, bolondságért, oly életet tész veszedelemre az mely nem tiéd. hanem az Istené, és az hazáé, becsületedben jár mondod, el nem kerülni ha ki hinak, ezt csak az világiak tarttyák. az anyaszent egyház pedig tilttya az verekedést. sőt még el sem temetteti azokat szokás szerént, az kik úgy halnak meg.

kérlek hát azért két dologra vigyáz. 1. hogy az verekedés nagy vétek Isten előtt. 2. hogy az üdvességel ellenkezik, ez szintég olyan nagy vétek mint az gyilkosság. emlékezel meg arról mint utállya az Isten az gyilkoságot., az ő képinek, és munkájának el rontása. olyan nagy vétek. hogy tilttya az bocsánatot az illyennek. *az ki az embernek. verit ki onttya. annak az vére ki ontasék, mert az ember az Isten kegyeleme teremtetet.* sőt még az oktalan állatokat is fenyegeti boszu állással. kik ember vért ontanak, itéld el ebből mi nagy vétek légyen az verekedés. az mely által ki ontod az atyád fia vérit. el rontván az Isten képit, és az mi irtoztatob, örökül el veszted lelkit. és az magadét, az mellyekért meg holt az kristus jesus. gondold meg, hogy az a vér mellyet ki akarsz ontani, boszu állást kér az Istentől. valamint az abel vére.¹¹³¹ és az a lélek mellyet el fogsz veszteni örökke átkozni fog, és az te lelked üsméreti is szüntelen való nyughatatlanságban leszen. rettegven attól. az boszu állástól az mellyet rajtad fog állani az Isten, vagy ezen, vagy az más világon.¹¹³²

2. Hogy az fegyverrel való verekedés ellenkezik az üdvességel. az verekedésen nem csak az valójában való verekedést értem, hanem még az akaratot is, mert az vétekre vivő akarat ellenkezik az üdvességel, annak okáért, vagy az verekedésnek mondgy ellene, vagy az üdvességnek. nézd meg mellyiknek mondasz inkább ellene. azt mondhatnád erre hogy igen nehéz dolog ez, ? az való, de szükséges, az való hogy ez az ellene való mondás igen nehéz, főképpen az micsoda meg romlot időben vagyunk. de mint hogy üdvességben jár. eleinte ha nehéz is, de könnyeb lesz az Isten kegyelmivel. egy szóval mind ezeket az nehézségeket meg győzöd, ha ezeket fogod követni.

1. Kérjed az Isten kegyelmit, hogy mondhas ellene ennek. az kegyetlenségnek, és hogy abban ne esél.

2. Hitesd el magadal, hogy az verekedés, gonosz és nem nemesi cselekedet., az Isten tilttya azt. az anyaszent egyház utállya; az közönséges jóval ellenkezik. üdvességnek ellensége

---

¹¹³⁰ hoc primum cogita quando armaris ad pugnam, quia virtus tua etiam ipsa corporalis donum Dei est. sic enim cogitabis de dono Dei non facere contra Deum.. S. aug. epist 205 ad bonifacium

¹¹³¹ Genes 4.

¹¹³² anima vulneratorum clamavit et Deus in ultum abire patitur job. 24.

kegyetlen utálatos szokás. ördög találmánya, hogy el veszese az lelkeket. valamint az concilium mondgya¹¹³³ .

3. Gondolkodgyál azokról kik ekképpen ölettek meg. és az kiket üsmértél. hogy mit gondolnak mostanában az verekedésről. és hogy miképpen mondanának ellene annak., ha az világra jöhetnének. de már késő, de hát ha még helyettek őt volnál.

4. Ha fegyverre hinak felellyed azt. hogy az verekedés meg van tiltva. mind az Isteni, mind az emberi törvénytől. ha azt mondgyák hogy bátorságod nincsen. felellyed azt. hogy te meg mutatod azt, mikor az fejedelmednek., és az hazádnak. szolgálattya hozza magával. ha fenyegetnek, mondgyad hogy oltalmazni fogod magadot. ha ugyan csak arra kénszeritnek akoron te is oltalmazad magadot.

5. kerülj el az verekedésre való okot, az veszekedést. az gyűlölséget. senkit meg ne bántsz, vagy ha valamiképpen meg. bántasz valakit, kövesd meg mindgyárt. és mutasd meg néki, hogy nem szán szándékal bántottad meg.

Az mi pedig életednek rendit illeti, karomkodo ne légy. se esküvő. kerüllyed az tisztátalanságot. mert ez az oka, sok. számtalan szerencsétlenségeknek.¹¹³⁴ .

Meg ne engedgyed az káromkodást. igazságtalanságot, fosztást, huzást, vonást. szenttség törést. és más egyéb ilyeneket, ezekre köteles vagy. főképpen ha az had tölled füg. számot adcz az Istennek azokért az rendetlenségekért mellyeket alataid valoid cselekesznek. ha azokat meg engeded. viszá is kel adnod azokat az károkat. mellyek vigyázatlanságodert esnek, örömet segittsed az nyomorultakat,. szegényeket:

Ne légy kevély az győzedelemben. se kegyetlen. hanem kegyelmes. az mennyiben az okosság meg engedi. valamint szent agoston mondgya. hogy valamely ellenség szemben áll, arra erővel mennek, irgalmassággal kel lenni ahoz az ki meg győzetet.¹¹³⁵

Visgáld meg gyakorta az lelked üsmeretit. gyonnyál meg, kérvén az Istennek kegyelmit hogy keresztényi modon élhes:

Tizen kettődik Rész
Az házáságnak rendiről.

fiam midőn már az fellyeb emlitet rendekközül valamellyikben mentél volna. és az idő el jó hogy az házáságról gondolkodgyál. kívánván az világban meg telepedni, szükséges azért hogy holmi oktatásokat adgyak. hogy el kerülhesed azokat az vétkeket, mellyekben esnek azok kik ezt az rendet választtyák. és sokszor örökké való kárhozatot okoznak, vigyáz tehát az aláb meg mondott dolgokra

---

¹¹³³ detestabilis duellorum usus fabricante diabolo introductus. ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur. ex orbe penitus exterminetur.
Concil. trid. sess. 25. Cap. 19.

¹¹³⁴ ornet mores tuos pudicia conjugalis. ornet sobrietas. et frugalitas. valde enim turpe est ut quem non vincit homo. vincat libido. et obruatur vino qui non vincitur ferro. S. Aug. epist 205 ad bonifacium.

¹¹³⁵ hostem pugnatem necitas perimat, non voluntas. sicut enim rebellanti et resistent violentia redditur, ita victo vel capto misericordia jam debetur. maxime in quo pacis perturbatio non timetur. S. aug. supr.

I Articulus

Hogy mit kel meg üsmérni az házasság rendiben

Négy dolgot kel meg üsmérni ebben az rendben., annak szenttségit. kötelességit. hasznát, és veszedelmit.

Azt mondom elsőben hogy ez az rend szent., rendeltetvén, és meg szenteltetvén az Istentől meg világ kezdetekor., és azután az szenttségek közti számláltatván az kristus jesustol, hogy meg szenteltesenek. azok kik ebben az rendben mennek. és kegyelmet vegyenek. kötelességinek végben vitelére, ez így lévén ez az rend szent minden kepen. mind azért hogy az Isten volt kezdője, mind pedig az szenttségek között való voltáért. és mind azért hogy az kristus és az anyaszent egy ház között való egyeséget jelenti. az mellyért is szent pál nagy szenttségnek hija ¹¹³⁶.

2 Ennek az rendnek szenttsége nagy kötelességekel jár. mellyek között az első az hogy, szentül kel ebben menni, az második. az hogy, szent. és igazán való keresztényi életet kel abban élni., az Isteni félelemben. és parancsolatinak végben vitelésben, valamint az sz. jános apjáról, és anyjáról mondgya az sz. irás ¹¹³⁷. az egy máshoz való hűséget meg tartani., az házasságban való szabadsággal, mértékletesen élni., az gyermekeket Istenesen nevelni, szükségéről tenni, életekre gondgyoknak lenni, de még inkább üdveségekre.

3. Ennek az rendnek mint hogy hasznai nem olyan nagyok, mint az egy házi rendnek., azért kötelességei sem olyan nagyok. nem is szollok az világi hasznokról., mivel az üdveséget kel csak tekinteni ebben az rendben. nem is számlálom azt az kevés gyönyörüséget mely abban található, mivel igen elegendes az szomorúsággal, valamint sz. pál mondgya, hogy az házasság el nem kerülnek az nyomorúságot ¹¹³⁸

4. Ennek az rendnek veszedelmi nem kevesek., sőt annál is nagyobbak. hogy arra nem vigyáznak.

Az első veszedelem. attól az rendetlen és mód nélkül való szeretettől jö, az mellyel az házasságok vannak egy máshoz, az is az oka hogy sok vétkekben esnek. félvén inkább egy mást meg szomorítani. mint sem az Istent meg bántani.

Az 2. veszedelem éppen ellenkező okból jö. midőn egy máshoz gyűlölséggel vannak., az természetek ellenkezik, vagy egy másra gyanakodnak.

Az 3. az gyermekekhez való rendetlen szeretettől vagyon., ezért sok vétkekben esnek az szülők, mivel csak az világi jóvokra van gondgyok. az egészségekre, szépségekre, magok szépen való viselésekre, az világban elő való menetelekre., hogy nekik jóságot gyűtthesenek. és azonban el mulattyák őket jól nevelni, és oktatni.

Az 4 veszedelem., midőn az világot mód nélkül szeretik, annak jóvai, és gyönyörüségei után futnak., üdveségeket keveset gondolván. azért is mondgya sz. pál. hogy az ki házasság, az világi dolgokra van gondgya. és az ő elméje két felé van osztva, az Isten és az világ között ¹¹³⁹. mind ezek az veszedelmek sokkal nagyobbak, mint sem azt sokan gondollyák. az házasság el sem kerülhetik azt kegyelem nélkül.

---

¹¹³⁶ sacramentum hoc magnum est. ego autem dico in christo et in ecclesia. ephes.

¹¹³⁷ lucae. 10.

¹¹³⁸ 1 Cor. 7.

¹¹³⁹ 1 Cor 7.

II Articulus

Hogy micsoda készüllettel kel lenni az házasagnak rendihez

Igazságal el lehet mondani, hogy minden nyomoruság az házaságban. az roszt készüllettől vagyon

Először az iffiaknak roszt élettjeektől vagyon. főképpen attól fogvást hogy az iskolát el hadgyák. mind addig valamég meg házasodnak., mert mivel hogy az bölcs azt mondgya, hogy az Isten jó házaságot ád azoknak kik iffiúságokban jól éltek, abból következik hogy meg bünteti szerentsétlen házaságal vétkeket, az mint láttyuk minden nap.

Az második véték attól vagyon, hogy roszt indulattal házasodnak meg, mivel nem más végre teszik ezt az rendet, hanem az roszt kívánságért. az testi gyönyörőségért. noha mind más képen talállják azt azután. mint sem magokban gondolták.

Az 3. az személynek választásától vagyon, az mely választás sokszor az Isten akarattya nélkül vagyon. nem hogy az elméjít, szokását, természetit meg vizsgálják annak az személynek az melyhez. holtig kel kötelezni magokat., hanem sokszor csak az magok hasznokot tekintik. vagy is gyakorta valamely vak szeretetnek tanacsát követik, azért is mondgya sz. hieronimus, hogy sokszor roszt választást tévén az házaságban, és csak akkor üsmérik meg az személyben lévő fogyatkozásokat. minek utánna el veszik¹¹⁴⁰.

Az 4. attól vagyon. hogy roszt készüllettel járulnak az házaságnak szenttségihez. és hogy az lakadalomkor nagy rendeletlenségek ésnak. mind az házasoktól. mind az hivatalosoktól. mert ugyan is hogy adná az Isten áldását az új házasokra, az midőn csak az sok tisztátalan gondolatokat. és kívánságokat forrallyák az szivekben. ót az sok költtség. az köntösre. az vendégségre, holot az, az keresztényi szokás ellen vagyon, sokszor fellyül is haladgya. az költtség. az tehetséget, az lakadalomban pedig az nagy szabadcság mindent mondani, és cselekedni, az sok részekség, ugy annyira hogy az ilyen lakadalmat inkább el mondhatni az ördög öröme napjanak. mint sem olyan keresztényi lakadalomnak., az melynek kel lenni tisztességel. és meg szenteltetve az kristus jesus jelen létivel.

Ezek hát az okai az roszt házaságnak. és mind azoknak az nyomoruságoknak, mellyek azt követik. ezeket el kel hát kerülni. és három dolgot kel jól meg vizsgálni.

Az első az hogy. nagyob boldogságot nem várhat magára ez életben az olyan, az ki az házaságnak rendit veszi magának, mint ha jó társat talál választani. ellenben meg, nincsen nagyob nyomoruság, mint ha szerentsétlen lesz az választásban. az második az hogy, az jó választás az Istentől vagyon. az harmadik az hogy, az Isten, annak adgya segítségit rend szerént. az kik jól éltenek. vagy kik penitenciát tartottak. és az kik az fellyeb meg mondot vétkekben nem estenek.

¹¹⁴¹ Erre az három igazságra az szent lélek tanyit az bölcs által. *hogy az, aki jó feleségre tálált, jó akaratot vett az urtól., az jó aszszonyi allatnak, boldog az férje. és hogy semmi gazdagság nem ér az jó aszszonyi állattal. de ellenben. az ki roszt aszszonyra talált. olyan mint ha scorpiot fogot volna.*¹¹⁴² *és hogy könnyeb az oroslánnyal lakni, mint az gonosz aszszonyal.,*

---

¹¹⁴⁰ plerisque nulla est uxoris electio sed qualis obvenirit habenda, si iracunda. ambitiosa quod cumque vitii est. post nuptias discimus. S. hier.

¹¹⁴¹ prov. 18.

¹¹⁴² Eccle 26

¹¹⁴³ az másik igazságra azt mondgya *hogy az Istennek ajándékja. az jó és értelmes aszszonyi állat.* ¹¹⁴⁴ *és hogy az attyák adhatnak gazdagságot az gyermekeknek, de az jó feleséget az Isten adgya.* ¹¹⁴⁵ *az harmadikra azt mondgya hogy az jó aszszonyi állat. jó rész. az Isten félőnek adatik részül ez* ¹¹⁴⁶ .

Raphael angyal azt mondá az sára apjának, hogy az iffiu tobiásnak tartatot az ö leánya, mert ö Isten félő volna. az többi pediglen. az ö gonoszságokért nem lakhatának véle. *huic timentí Deum debetur conjux filia tua. propterea alius non potuit habere eam*

Kerüld el hát mind ezeket az vétkeket. és kövesed azokat. mellyek az hazaságnak jó készületire, vezethetnek., vigyáz hát ezekre.

Először igyekezel jól élni iffiuságodban. légy tiszta életü. és az szivedet meg ne gyöze az tisztátalan szeretet., és a kivánság, ne kövesed más iffiaknak példájokat. kik csak az magok gyönyörüségeket keresik. fély attol hogy az Isten meg ne büntesen az által. az mellyel vétkezel., és hogy az iffiuságban vet gyönyörüségekért. mellyek hamar el mulnak, szerencsétlen házaságnak keserüségeit ne küldgye reád. az mellyek holtig tartanak.

Másodszor. midön abban az időben lész. hogy az házaságról kel. gondolkodni. azon igyekezel, hogy azt tiszta szemel tekintsed, és szentül való szándékal légy ahoz, nem az testi gyönyörüségeket tekintvén ilyen szent dologban. mivel egy kereszténynek., jó és tisztéséges végre való indulattyának kel ahoz lenni. valamint az angyal mondotta az iffiu tobiasnak., *vedd el azért feleségül magadnak az Isten félelmében. azért hogy gyermekid legyenek. és nem az testi gyönyörüségért. meg mondom azért néked, hogy kiken van hatalma az ördögnek. az kik az Isten nélkül házasodnak meg. az kik csak az testi gyönyörüségre vigyáznak. mint az oktalan állatok, az illyeneken van hatalma az ördögnek.* ¹¹⁴⁷

fiam ved az szivedben ezeket az szokot. és tud meg, hogy ha mostanában olyan szem látomást, nem öli is meg az ördög azokat kik viszá élnek, az házaságnak szenttségivel. de talál ö abban modot, hogy meg mutassa rajtok hatalmát. mellyet az Isten ad néki. ezt minden nap is láttyuk, az nyomorultul való házaságokban. azért ha ezekben nem akarsz esni, kerüld el az rosz készületet, és légy tiszta szivel. hogy tobiással el mondhasad ezeket az szép szokot. *te tudod én Istenem. hogy nem az bujaságból veszem magamnak feleségül. hanem hogy maradékom legyen. mely örökké dicsérje szent nevedet* ¹¹⁴⁸

Harmadszor. jó szándékban lévén. illendő modal kel végezni ilyen nagy dologról. az első, és az leg szükségeseb, az hogy, az Istent kel kérni buzgo imádságal, mivel az jó házaság, az ö ajándékja. és egyik leg nagyob kegyelme azokhoz kik ezt az rendet választtyák. hozá adván azt. hogy nincsen semmi nehezeb, mint jól meg üsmérni az személynek elméjít., és természetit. arra való nézve szükséges az Istennek különös segittsége, hogy abban meg ne lehesen csalodni. ezt az segittséget pedig kérni kel.

Negyedszer. midön már az házaságnak napját el éred., vigyáz hogy az fellyeb meg mondot vétkekben ne esél. az lakadalmad alkalmatoságával. de mint hogy ez szenttség. ahoz kegyelemben is kel járulni és ahoz kel készülni gyonással, és Communioval, az való hogy ezt rend szerént vegben viszik. de az is való, hogy leg gyakrabban olyan roszul viszik végben. hogy egész életekben sem tettek roszab gyonást, mint azon az napon. mert sokszor.

---

¹¹⁴³ Eccle 25

¹¹⁴⁴ Eccle. 26

¹¹⁴⁵ prov 19.

¹¹⁴⁶ Eccle. 26.

¹¹⁴⁷ tobiae 6.

¹¹⁴⁸ tobiae 8.

keszületlenül, nem gondolkodván semmiről kevesebet. mint az Istenről. és az üdvösegekről. hanem csak az hejában valóságrol. az pompárol gondolkodnak. nem is szollok az olyanokrol, kik csak sietve gyonnak meg, töredelmeség nélkül. eszekben sem lévén az magok meg jobbitások., ugyan azért is szenttség törésben esnek. az olyanokat elő sem hozom, az ki bár jo gyonást tettek is. de az kik egy kevés idő mulva véteben esnek még meg esküvések előtt, az tisztátalan kívánságokért. nem szükséges meg mondani. micsoda nyomoruságok ésnek az házasságokra az ilyen gyonásokért., még más sok nyomoruságokon kívül, az Isten átka szál reájok. mivel meg bántották ötöt szenttség törésekel., olyan időben az melyben leg töb szükségek volna az ő kegyelmire. távoztasd el hát ezt az vétet. és meg ne elégedgyél valamely könnyen tet gyonással. hanem végy magadnak három vagy négy napot lakadalmod előtt. az mellyekben gondolkodgyál valójában üdvöseged felől. kérjed az Istennek kegyelmit. irgalmaságát. visgáld meg jól az lelked üsméretit. és ted fel magadban hogy keresztényi képen akarsz ezután élni. és végben vinni házasságodnak kötelesegeit, jovallom hogy olvasad az iffiu tobiásnak historiáját. őt meg is látod az szentül valo házasságnak példáját.

Az lakadalmadkor, kerüld el az cziffraságot. az ételben valo tékozlást. és más egyéb hejában valo költségeket, ezek helyet adgy tehettséged szerént valo alamisnát. az szegényeknek. azért az Isten áldása fog szálni házasságodra. valamint tobias felől mondgya az irás. hogy vigan voltak. de az Isteni félelemben ment végben az lakadalom.¹¹⁴⁹

Vigyáz hát arra, hogy lakadalmod. tisztesegeesen., és keresztényi modon mennyen végben az Isten semmiben meg ne bántodgyék, minek előtte el hinád atyád fiait, és jó akaroidot. hid el leg elsőben is az kristus jesust., kérjed hogy legyen jelen. szent kegyelmivel. és áldgya meg lakadalmadot. el ne felejttsed hini az ő szent annyát is. mert az kána béli lakadalomkor is. gondgya vala arra., hogy valami fogyatkozás ne lenne, azért kéré az ő fiát hogy szánná meg őket, és kérésével meg nyeré az viznek., borá valo változását. hasonló képpen fog éretted cselekedni. valamint sz. bernard mondgya. hogy ha gondgya vala az testi szükségekre azoknak, kik el hitták vala. annal nagyob gondgya leszen lelki szükségidre. meg fogja neked nyerni azt., az mi rend szerént ritka az lakadalomban nem az testnek valo bort., hanem az léleknek. az Isteni szeretetet., szent indulatot., az házasságban valo tisztaságot., az jó erkölcsben végig valo meg maradást., és az Isten kegyelmit. hogy végben vihesed rendednek kötelesegeit.

III Articulus

Ennek az résznek. bé fejezése

Kedves fiam. midőn már az világban meg telepedtél, és meg házassodtál volna. ted fel magadban. ugy élni. hogy rended ne kárhizatodra. hanem üdvösegedre legyen. holot azért választottad magadnak., az Isten is ez végre tett abban; kövesed hát az Isten akarattyát, és vid végben fel tett szándékokot., azért is adtam rendednek kötelesegeit elődben. és veszedelmit, hogy az egyikét végben vivén, az másikat el kerülhesed.

Ezeket az kötelesegeket négy részre oszthatni., az mellyekel tartoznak az házassok negy féle személyekhez lenni., az Istenhez. feleségekhez. gyermekekhez. és magokhoz, az Istenhez tartoznak. az ő parancsalattyában valo szent étellel., feleségekhez. tökelleteséggel valo hüséggel. gyermekekhez. hogy azokat az Isteni félelemben nevellyék. és magokhoz., hogy mindenek felet gondgyok legyen üdvösegekre. ved elődben ezt az négy féle köteleseget. és szemeid előtt legyenek életednek minden napjaiban. hogy hüségesen vihesed végben.

---

¹¹⁴⁹ tobiae 8.

Az mi az veszedelmeket illeti. négy részre osztottuk volt ide fellyeb. mivel rend szerént ebből az négyből származnak. az lelki, és testi nyomoruságok. az házásokra. mind ezeket el kerüllyed.

El kerülheted az első, és az harmadik veszedelmet. ha szemed elöt lesznek. mindenkor az kristusnak ezek az szavai. *hogy az, az ki jobban szereti nálamnál szüleit, fiait. nem méltó én hozám*¹¹⁵⁰ ha az Istent mindenek felet szereted. mindennél inkább, az mi leg drágáb elötted ez világon. az ki pedig ekképpen nem szereti, nem méltó ötet birni az örökké valo boldogságban. tehát az feleségedet, gyermekidet., az Isten után. az Isten szerént. és az Istenért szeresed.

Az második veszedelem, mely az házaságban. az egy máshoz valo gyűlölségtől jö, ezt jobban meg nem lehet előzni. mint ha sz. pálnak ezt az mondását az elméjekben meg tarttyák az házások. *férfiak. szeresétek az ti feleségeket. miképpen christus is szerette az anyaszent egy házat., és ő magát adta azért, hogy azt meg szentelné.*¹¹⁵¹ ha ezt jól meg gondolod., meg látod micsoda igaz szeretettel tartozol hűtös társadnak., az mely nemes szeretet légyen, hogy el szenvedgye békeséges türesem gyengeségit, és fogyatkozásit. és az Isteni szeretet modot ad abban. hogy el kerülhesék az gyűlölséget, ha igazán valo szándékok vagyon. az együt valo üdvösségre.

El kerülheted az negyedik veszedelmet is. mely az világhoz valo szeretettől jö. ha azt követed. az mire sz. pál inti az házásokat. *ezt pedig azért mondom atyám fiaim. mert az mi idő még vagyon. igen rövid. annyira, hogy az kiknek feleségek vagyon. úgy tarttsák mint ha nem volna. és az kik sírnak., mint ha nem sírnának., az kik vigadnak. mint hanem vigadnának. és az kik vésznek valamit, mint ha nem bírnák azt. és az kik ez világal élnek. mint ha nem élnének. mert el mulik ez világnak ábrázattya*¹¹⁵². azért nem kel ez világhoz. ragaszkodni. el hagyó félben kel ez világi jokal. élni. igen nagy bolondság is az más világon valo joknak el vesztésivel szeretni, és az veszendő jokért, az örökké valo jokat el hadni, és az örökké valo nyomoruságban esni

Tizen harmadik Resz

Igen szükséges oktatások. melyek az olyan iffiaknak valok. az kik már az világban kezdenek bé lépni.

Az Machabeusok 2. könyvinek, 2 részében olvasuk. hogy midön nabuchodonozor meg véné jerusalemet. és az sidokot rabságban akará vinni, jeremias prophétának nagy gondgya vala arra, hogy nekik oktatásokat adna., félvén attól hogy el ne hadgyák abban az idegen országban. az Isten szolgálattját. *azért meg parancsolta, az törvényt nekik adván, hogy el ne feletkeznének, az urnak parancsolatirol, és meg ne csalatatnának. elméjekben., mikor az arany és ezüst bálványokat és azoknak ékeségeket látnák. és egyebeket efféléket meg parancsolván. inti vala, hogy ez törvény az ő szivekből kine esnék*

Valamint ez az szent propheta cselekedék az sidok iránt, hasonló képen kel veled kedves fiam cselekednem. mert minek utánna már első iffiuságodnak végire vezettelek volna, az mely rend szerént az iskolában mulik el. már most azt az időd el érvén hogy az életnek valamely rendit válaszd, tartozom olyan jó oktatásokat adni néked, az mellyeket el kerülhesed azokat az veszedelmeket. mellyeket fogsz találni az világban. az olyan hely, az hol elég alkalmaságot találsz az Istent el felejteni, és magadot el veszeszteni. azért intelek az prophetával, hogy

---

¹¹⁵⁰ Matth. 10.

¹¹⁵¹ ephes 5.

¹¹⁵² 1 Cor 7.

vígyáz magadra. és soha ki ne vesed az Isten törvényit az szivedből. azért is adom ezeket az oktatásokat elődben, kérlek olvasad figyelmeséggel.

I Oktatás.

Hogy az iffiuságból való ki kelesnek ideje. és az világban
való menetel. leg veszedelmeseb. és sokan is
vesznek el.

Erre intelk hát fiam leg először is, kívánván ezt az iffiak elméjiben óltani, hogy vigyázanak
eleteknek erre az leg veszedelmeseb idejére.

Mivel erre az időre várja az ördög őket. remélvén, incselkedése nem leszen hejában. minden
ki gondolhatatlan alkalmatoságot is keres őket el vonni az jó erkölcsötől, vagy még jobban az
véteken ejteni, mert az szabadcság, az melyben már kezdenek élni: az henyéllés, az melyben
könnyen esnek abban az időben: alkalmatoságok is nagyob lévén az rosz cselekedetre.
modgyok is töb az magok mulatására, sok féle társaságokat is gyakorolván. csak hamar az
világi szokásokat is bé veszik. az kevélységet, az gyönyörüségeknek szeretetét, mind ezek
közöt az veszedelmek közöt, csak hamar el veszti az jó erkölcsöz való indulatokat,. az
mellyel valának iffiuságokban. azt ugy tekintik, mint ha csak az gyermekeket illetnék. aztot
meg vetik. az mit az elöt becsültek. az előbbeni jó élettyek. nekik már együgyüséggnek tettzik.
ettől jó azután, az jó erkölcsnek, jó szokásnak., tellyeséggel való meg romlása.

Mind ezek nyilvánóságosok. és ezeket minden nap. láttyuk. sz. agoston meg próbálta vala ezt.
az mint maga is sirattya gyonásiban. az hol azt mondgya. hogy az házánál lévő dolgok miat el
hagyván az iskolát. és az apja házához vissza menvén tizen hat esztendő korában, az rosz
erkölcsök csak hamar kezdének nőni benne. valamint az tövis az el hagyot földben, és annál
könnyebben is szaporodának benne, hogy senki nem vala, az ki azokat ki irtaná ¹¹⁵³ .

kevesen is vannak az kik tobiást követnék. holot például kéne venni az iffiaknak. az irás azt
mondgya felölle, hogy iffiu korában nem gyermeki módon viselte magát. és midön mások az
bálvánt mentenek imádni, ő jerusalemben ment az igaz Isten imáadására ¹¹⁵⁴

Oh mely szép példa ez, azoknak az iffiaknak, kik az világban kezdenek meni. de bár
minnyájan nem követik is ezt az példát. sokan találkoznak, az kik követik. tart az Isten
magának szolgálót. az kiket meg őriz. az báálnak való térd hajtástól. és az kik nem hadgyák
magokat meg csalatni az világtól. ugyan azért is adom fiam ezeket az oktatásokat. hogy ezek
közi számláltathasál.

II Oktatás.

Hogy egy iffiu embernek. a ki az világban megyen. leg
első gondgyának annak kel lenni. hogy meg tarttsa és
kövesse. az jó erkölcsöket. melyeket iffiuságában vet
magához.

Leg első oka. ennek az oktatásnak az hogy, ebben az időben az ifiak meg változtatták
szándékokot., és el hadgyák követésit. az jó erkölcsnek, el hadgyák az jó könyvek olvasását.
az szenttségeknek gyakorlását. és az jó erkölcsüekkel való társalkodást. azért fiam. leg első
gondod is az légyen. abban az időben hogy meg tarttsad azokat az jó erkölcsöket melyeket
már vettél. és kövesed azokat, az mint már meg mondották néked.

---

¹¹⁵³ S. Aug. lib 2. Conf. Cap. 3.

¹¹⁵⁴ tobiae 1.

Az mi az jó szándékot illeti, azt tud meg, hogy az jó erkölcs mindenkor egy. és nem változik, és hogy nincsen olyan idő, se alkalmatlóság, az melyben nem volnál az Istené, és az melyben nem kellenék ötet szolgálni. hűségesen.

Az mi az jó erkölcsnek követését illeti, azt tud meg, hogy köteles vagy. aztot követni, üdvességben jár, hogy azt el ne hadgyad, ha azt el hagyod az vétekben esel. hanem az imádságot. az jó könyvek olvasását. és az szentségeket gyakorollyad, az jó erkölcsűekkel társalkodgyál, és mindenek felet az gyontato atyádnak ad eleiben lelked üsméretit, mert ebben sokat vétenek az iffiak, az kik is midön magokat kezdik üsmérni, nem akarják senkivel magokat meg üsméretetni, az kik őket az jó utban meg tarthatnák. azokat kerülük. attol is vagyon hogy tellyeséggel el távoznak attol. és sokszor viszá sem mennek arra. vagy pedig igen későn. és nagy nehezen.

fiam ne cselekedgyél hát eképpen, emlékezel meg arról. hogy szent ágoston. az mely rendeletlenségekben eset. annak tulajdonittya hogy nem volt senki is, ki arol meg intette volna., emlékezel meg joás királyrol. az ki is mind addig jó erkölcsű vala. valamég az fő pap josada oktató ötet, de mihent az meg hola. az gonoszságra adá magát. és el veszté nyomorultul.

3. oktatás

Hogy igyekezzék az rossz társaságot el kerülni. fő képen az rossz erkölcsű iffiakat.

fiam leg első lesse az ördögnek, midön az iffiak ki kelnek az iskolákból. az hogy, az rossz társaságban vesse őket. meg mondtuk már, micsoda veszedelmes legyen az. mivel az világ tele rossz erkölcsű iffiakkal, igen nehéz hát őket el kerülni, még az gonoszok is, környül vévén tégedet. azt fogják mondani. hogy úgy kel viselni magadot valamint mások., holot még az barátság is arra viszen. és ilyen formán, egy kevés idő alatt könnyen el fajulnak. oh ! Istenem. ! fiam ki szabadít meg téged ebből az nagy veszedelemből. ?

Rettegj hát ettől az veszedelemtől. ha üdvessedet kívánod. kérjed az Istent. hogy menttsen meg az rossz társaságtól.

De mindenek felet. az rossz erkölcsű iffiaknak kerüllyed társaságokat; az kik veled egy rendben vannak. mert az ilyenek könnyen meg bírják az elmédet. joás király, az ki oly szentül éle iffiúságában, az még az fő pap élt, azután bálványozásban ejték ötet szolgálai. vigyáz hát magadra. ha szinte el nem kerülheted is az ilyen rossz társaságot. leg aláb meg ne ronttsanak. oh ! fiam mely boldog volnál, ha el mondhatnád, az mint david *protexisti me, a conventu*¹¹⁵⁵ *maglignantium. a multitudine operantium iniquitatem.*

4. Oktatás

Hogy még idején kel valamely munkára adni magát mivel az henyéllés igen veszedelmes abban az időben

fiam az henyéllés leg nagyobb oka az iffiak rendeletlen életeknek midön az iskolát el hadgyák. ezt igen nehezen is kerülük el, mivel az természet arra maga is hajlando, főképpen olyan nehezen tet munka után, valamint az tanulás, annak okáért midön már szabadságban kezdenek lenni, és magokra kelni, tellyeséggel az reszttségre adgyák magokat annál is inkább hogy azt régen sohajtották. és nem üsmérik, hogy micsoda szükséges munkálkodni abban az időben. és

---

¹¹⁵⁵ psalm. 63.

mely károkra fordul még az. holot az henyélésben. az rossz szokások kevés idő alatt meg nőnek. főképpen, ha csak az játékról, mulatságról, és az magok gyönyörüségekről gondolkodnak.

Hogy el kerülhessz abban az időben az henyélést, intellektus hát azért fiam, hogy foglalj magadot valamely munkában. és leg inkább olyanban. hogy alkalmas lehessz abban az rendben mellyet választasz magadnak. evel tartozol az Isten előtt, azért valamely tanulást végy magadnak. mely az elmédet meg világosítsa. úgy mint az szent írást, hadi, vagy törvényes dolgokat., valami hasznos historiákat. vagy nyelvet tanolj, csak akarjad, találhatz abban modot, hogy hasznoson töltsd az időt.

5. oktatás

Vigyázzon arra., hogy ezt az három dolgot el kerüljék.
mert ezek vesznek el az iffiakat
Az. játék. az bór. az tisztátalan élet.

fiam. ez az három féle dolog leg veszedelmesebb az iffiaknak., midőn már az iskolát el hagyják. ezekre pedig az henyélés és az rossz társaság vezeti őket. némelyek az játéknak, rendetlen szeretete miatt vesznek el. el vesztetvén véle sok időt. jóságokat el tékozolják. és nyomorúságban esnek. némelyek pedig az részegség és az sok étel miatt. mert azon kívül hogy el rontják egészséget., meg eszik és iszák minden jóságokat. még sok nyomorúságokban is esnek. mások pediglen. az miá utálatos vétel miatt. mely oly igen nyomorgattya, és fogságban tartja az iffiakat. sokakban pedig, mind ez az három fel találhatik.

Kérlek hát az Isten nevéért. vigyázz erre az három féle veszedelemre. és kerülj el minden tehetségedel, azt meg tudván, hogy az el kerülésen áll üdvösséged.

6. oktatás.

Hogy mikor valamely rendet választasz magadnak., nem kel az iránt sokáig kételkedésben lenni. és az választás után,
azt meg nem kel változtatni.

fiam ez igen szükséges oktatás az iffiaknak, midőn valamely rendet választanak, ne legyenek sokáig abban az kételkedésben, hogy micsoda rendet válaszanak, hogy egyet le tegyenek. meg mást akarjanak., némelykor meg, egyikét sem. nem tudván mire adni magokat. az ilyen tétovázás azért nem jó. mert semmi állandó dologra nem adgyák magokat., és sok idejüket vesznek el, magokat meg unnyák, mindenhez kedvetleneké lesznek. és ha sokáig úgy maradnak. végtire egész életüket is haszontalanul úgy töltik el. ezt minden nap látjuk.

Azért az mely rendben akarsz menni, azt idején el kel magadban végezni, de mind azon által olyan formán kel cselekedni az mint már meg mondtam

Midőn már magadban el végeztél volna. az álhatatlanságot el kerüljed. mert ez igen veszedelmes. nem is lehet ki mondani micsoda rosszat okoz egy iffi emberben. az ördög azon igyekeztvén hogy az gondolkozásban, nyughatatlanságban vessen. és az után az henyélésben. azért hogy el vesztesse véle haszontalanul, az életnek leg szebb idejét. és alkalmatlan legyen, valamely hivatalra.

Azért mondgya az bölcs. hogy az ki változtattya szándékát. olyan mint az madár. az ki el hagyván fészkit. és nem találván maradando helylet. ide s. tová repül. az életit is sok veszedelemre adgya ¹¹⁵⁶ hasonló képen. az álhatatlan ember, az lelkit sok veszedelemre teszi.

kerüld el hát ezt az változtatást az szándékosban., és ha ilyen vagy, vesd ki az elmédből. mert gyakorta ez, az vétek büntetésiért vagyon. azért alázaod meg magadot az Isten előtt. és kérjed hogy attól meg menttsen. adgyon néked álhatatos elmét. hogy az ő akarattjában maradván. azt követhesed hűségesen.

Hanem valamely jó szándékot vévén, az mint már meg mondtuk. azt meg ne változtasod. hanem ha valamely nagy okra kéne azt meg változtatni. de semmit ne cselekedgyél magadtól. hanem okos emberektől kérj tanácsot. és visgáld meg, ha változásod, nem leszé lelkednek kárára.

7 oktatás

Hogy még előre meg lása rendinek köteleségeit. és veszedelmit.
és azokat végben vivén. és el kerülvén. Istenesen élylen

fiam mikor én azt mondom hogy még előre kel által látni rendednek. köteleségit és veszedelmit, azt értem rajta. hogy nem csak egy napot kel venni annak meg vizsgálására. hanem egy néhány napokat.

Hogy pedig jól mehesen végben. két dolgot jóvallok. az első, hogy minden nap kérjed az Istennek segítségit, hogy el kerülhesed azokat az veszedelmeket. mellyeket fogsz az világban találni. és hogy keresztényi modon vihesed végben, rendednek köteleségeit. az. második, hogy olvasad gyakorta azt az részt. az melyben elődben adtam. az veszedelmit, és köteleségit annak az rendnek mellyet választottál,

8 oktatás

Hogy még idején szoktasa ahoz magát. hogy ne szégyenellye.
az jó erkölcsnek cselekedetit.

fiam, ha az fellyeb meg mondot dolgokat végben vitted is. vagyon még egy hátra, az melyre kel vigyázni, nem más, hanem az a nyomoruságos szégyen, az mellyel vannak az jó erkölcsöz. holot már az világ annyira meg romlot, hogy az jó erkölcsöt, szégyennek. és csufságoknak tarttyák,. fő képen az iffiak. intelek azért arra. hogy tapodgyad lábad ala ezt a szégyent, mert ez egyik akadállya üdveségednek. nagy vétkes dolog Isten előtt, meg pirulni az ő szolgálattjáiért. nem is fogja szolgálainak tartani azokat, kik szégyenlik parancsolatit végben vinni

kedves fiam, ellene kel hát állani. ennek az szégyennek. az kezdete nehéz. de idején kel arra szoktatni magadot, hogy az jót dicsérjed, és az roszt gyalázaod., és szabadosan cselekedgyed mind azokat. mellyek egy keresztényhez illenek. de két féle dolgot kel el kerülni. az egyike az, hogy. ne az emberektől való dicséretért cselekedgyed. az másik., hogy el nem kel azért hadni, hogy ő töllök meg ne gyaláztasál . . hanem jót kel cselekedni, arra nem hajtván akár mit mondgyon az világ. csak egyedül az Istent kel tekinteni, az ki azt parancsoltya. és az keresztényi köteleséget, az mely engedelmeséggel tartozik néki.

---

¹¹⁵⁶ prov. 27.

9 oktatás

Hogy arra vigyázon, hogy ne külső, hanem igazán való
joerkölcsü legyen.

fiam ezt az veszedelmet is fel találod az világban. az melyben ha fel tetted is magadban hogy az jó erkölcsben élsz, de még is meg csalhatod magadot. hogy ha el hagyván az igazán való belső jó erkölcsöt., az hamis és külsőt veszed magadnak., ez sokal veszedelmeseb az nyilván való vétkes életnél. holot ez igen közönséges, minden renden lévőknél. sőt még az egyházi emberek között is. vagyon pedig egy néhány féle két színű áitatoság. de az többi között, ezek leg közönségesebek.

Először. azok, kik csak külső képen tártyák az áitatoságot. szorgalmatoságal is visznek végben. holmi külső áitatos dolgokat, ugymint. az imádságot. az parancsolaton kívül való böjtöt. vagy valami más effélet. és azonban el mulattyák az belső képen valokot. mint, az vétekeknek el kerülésit. rossz szokásoknak meg jobbitását. rossz kivánságoknak, meg zabolázását. és mindenkor meg maradnak az vétekekben. azért is kevélyek. haragosok. szenvedhetlenek, boszu állók. az földi jóvokot keresik. és az élet gyönyörüségit.

Másodszor. azok. kik szorgalmatosan vizsik, az mit nékik jóvalnak vagy tanácsolnak. és el hadgyák azt. az mire kötelesek. az olyan gazda embernek ilyen az áitatosága, az ki gyakorta járul az szenttségekhez. az templomot gyakorollya. templom béli öltözetet csináltatván. arra sokat költ. azonban pedig az háza népére gondgya nincsen., el mulattya az gyermeket tanyitatni, az jó erkölcsben nevelni. az cseledinek mind lelki. mind testi szükségekre vigyázni. hogy az házánál való rendeletlenségeket meg orvoslaná. adoságit meg fizetné. és az rosszul kereset jóságot viszá adná.

Harmadszor. azok. kik az parancsolatban. egyikét végben vizsik, az másikat el hadgyák. követvén azt. az mellyik könnyebnek tettzik nékik., és el hadgyák az mi nehéznek láttzik. olyanok vannak. az kik leg kiseb kárt nem tennének felebaráttynoknak, de becsületiben meg károsítani, semminek tarttyák. mások az részegséget gyűlölik, de az tisztátalan életet nem kerülük, mások egy tisztátalan cselekedetet nem cselekednének. de az tisztátalan kivánságtol. és beszédétől. nem őrzik magokot. némelleyek szeretik jól tenni másokal. de nem meg engedni másoknak. azért mind ezek az áitatoságok. nem igazán valok. mert az ki egyet el hágy az parancsolatban. abban nincsen az Isteni szeretet.

Negyedszer. azok. ki követik az olyan koteleségeket. mellyek közönségesek minden keresztényekel., de azt el mulattyák melly rendekhez való, mivel az nem igazán való jó erkölcs egy lelki pásztorban, egy ítélő bíróban, hogy jó életet élyen, ha el mulattya hivatallyának kötelesegeit.

Sok volna mind ezeket elő számlálnom. mennyi két színű áitatoságok vannak. hanem csak rövideden azt mondom. hogy jó erkölcsnek ne tarttsad az mely kevély. és magahit. az ki másokot meg vet. semmit nem szenvedhet. az ki másokban az vétket meg láttya. de az magáét meg sem tekinti.

Sem az ollyat. az ki mord, szomorú. gondolkozo. az ki másoknak is terhére vagyon. az ki másokhoz kemény. magához engedelmes.

Se az ollyat, az ki különös. az ki másokal nem jár egy uton. az ki minden áitatoságiban meg akarja magát különböztetni. másoktól.

Se az ollyat az mely alá való. és gyermeki, az ki fél ót az hol nem kéne félni. és ót nem fél. az hol kéne rettegni. az ki igen vigyázo ollyanban az mi nem vétek. és abban nem az mi vétek.

Se az ollyat. az mely szabados. az ki az alat az szin alat hogy nagy vétket nem cselekszik. magának szabadságot ad az töb vétkekre. ez nagy bün. mert az ki meg veti az kis vétkeket. nagyokban esik.

Se az ollyat. az ki emberi tekintetből, szin mutatásbol. vagyon. hogy valakinek tessék. azért hogy becsüllyék, hogy valamire mennyen. egy szoval az ki csak magát tekinti mindenben az mit cselekszik.

Se az ollyat. az ki csak az hasznot keresi. az ki azért adgya az jora magát. hogy hasznát, elő menetelit láttya abban.

Se az ollyat az ki csak kevés ideig tarto. az ki mindgyárt meg csökenik, mihent valamely akadályt lát. és az jót mindgyárt el hadgya.

Azért fiam örized magadot az ilyen szines áitatoságoktol. mert ezek ronttyák el az igazán valo jó erkölcsöt.

Azon igyekezél hat hogy jó erkölcsöd igazán valo legyen, magában alázatos, csendes, másokat szerető. ne legyen különözö. az anyaszent egyháznak rendit szerese, okos. az az. se igen félékeny, se igen szabados. ne az világi hasznodot. tekinttsed, hanem hogy mindenben az Istennek tessél.

10. oktatas

Hogy magát meg gyarapítsa hová tovább jobban. az hitben, és az vallásban.

fiam ez igen szukséges oktatás. mert az hit fundamentuma az jó erkölcsnek. és az nélkül nem lehet üdvezülni ¹¹⁵⁷

Az világban pedig elég ellenkezöt találsz evel az fundamentumal. ugy mint az hitetlenséget. eretnekséget. és az szabad életet.

Az hitetlenség, olyan mint egy fene állat. az ki az Isten ellen támad. fel tátya száját az égg ellen. és az ő kezit az minden hato ellen emeli. teremtöit el hadgya. az teremtet allat szolgálattyáért, igyekeztvén el törölni, az hit által sziviben oltatot szent gondolatokat. hogy azután szabadcságal adhasa magát az rut kívánságoknak.

Az eretnekség pedig. hogy könnyebben követhese az maga itéletit az hit dolgában. az anyaszent egyháztol. el szakad, *az mely is oszlopa az igazságnak.* az kristus azt parancsollya, hogy halgasuk, ha pogányoknak nem akarunk tartatni ¹¹⁵⁸ az ki pedig azt annyának nem tarttya, az. Isten nem leszen annak attya. valamint az sz. attyák mondgyák ¹¹⁵⁹

Az szabad élettyek az rosz catholicusoknak, abban modot keresnek hogy meg maradgyanak. az vétékben,. magoknak szabadságot adnak, hogy az szent dolgokrol valo igazságokat. visgállyák, és azokrol emberi okoságal itéletet tegyenek. ugyan azért is kételkedésben esnek. az kételkedésből. az rosz hiszemben. és az vakságban. az mellyek is veszedelemben vetik.

Ez fiam, az az nagy három véték. ezeket az világban fel találod. de kerüld el őket. és mind azokat az kikben ezeket tapasztalod. mert azt mondgya az apostol. *hogy lesznek az emberek*

---

¹¹⁵⁷ hebr. 11.

¹¹⁵⁸ Matth. 18.

¹¹⁵⁹ habere non potest deum patrem. qui ecclesiam noluerit habere matrem. S. Cypr. libr. de unitate ecclesiae.

*magoknak szeretői, kevélyek, szidalmazók, árulók, gyönyörűségnek szeretői. inkább mint Isten szeretői. ezeket távoztasad.*¹¹⁶⁰

Azt bizonyosnak tarttsad, hogy nincsen semmi félelmeseb. és meg változhatatlanab mint az keresztényi közonséges hit. és az hit nagy az ő titkaiban. tiszta. és szent minden tanításiban. ezt az prophéták előre meg mondták. az sok csudák meg bizonyosították. az martirumok vérekel meg pecsételték. annyi sok szent doktorok. életek el vesztésivel is oltalmazták. anyi sok száz esztendőktől fogvást mindenkor meg maradot. és soha meg nem változhatot,. sem az pogányok üldözésekkor, sem az eretnekektől. sem az rosz életü catholicusoktól.

*Mind ezek után. mondgya sz. agoston. kételkedünké még is az anyaszent egyháznak kebeliben keményen meg maradni. az ki is az egész világnak vallása szerént. az apostoloktól fogvást mind eddig mindenkor fent maradot. anyi sok eretnekek között is. kik ellene hejában fel támadtak. és az kik mindenkor meg itéltettek. vagy az néptől, vagy az conciliumoktól, vagy az csudák által: azért még is nem üsmérni azt az anyaszent egy házat elsőnek, jele, vagy az nagy hitetlenségnek. vagy az vakmerőségnek*¹¹⁶¹.

Adgy hálágot az Istennek hogy az anyaszent egyháznak kebeliben tet tégedet. maradgy meg hát abban keményen és hiven. kapcsollyad magadot az ő szent, és igazságos tanyításához. legy engedelmeségel pásztorihoz, és az ő látható fejihez. az pápához. az hitet tarsd meg, az jó életre vigyáz. mert az hitnek meg romlása, az vétektől vagyon. *intelek hát arra tégedet. hogy vitézkedgyél meg tartván az hitet. és az jó lelki üsméretet. mellyet némellyek meg vetvén. az hitet el vesztették.*¹¹⁶²

11. oktatás.

Hogy meg erősítse magát, az keresztényi rend tartásokban

fiam, nem elég az hitben valo meg gyarapodás. hanem még az keresztényi életben. és rend tartásokban is szükséges meg erősíteni magadot. mert az világban nem fogsz veszedelmeseb dolgot látni, mint az elmének, az világi rosz szokásoktól valo meg romlását. az mellyek tellyeségel ellenkeznek az üdveségel. azért is inti jeremias propheta az sidokot. hogy babiloniában. aranyal, ezüstel fel ékesitetet bálványokot fognak látni, de vigyázatok, hogy azokat ne imádgjátok. hanem mondgyátok szivetekben. oh uram csak egyedül tegedet kel imádni. hasonlot mondok fiam néked. mert az világban, látz olyanokot kik az bálványokot imádgják, az az, kik csak az magok gyönyörűségeket keresik. az gazdagságokot. hejában valóságokot. az kik csak az test kívánságit követik. az rosz erkölcsöt, becsületben fogod látni, és az jót meg vetésben. vigyáz hát hogy az sokaság példája meg ne ronttson. annak okáért. mindenkor az szemed előtt legyenek ezek az keresztényi intések. meg nem üsmérhette az világ ezeket az igazságokot. ezek pedig soha meg nem változnak. vegyed jól elmédben őket. hogy meg üsmérhesed ezekből az világi rosz szokásokot. és hogy ezek szerént rendelhesed életedet.

---

¹¹⁶⁰ 2 tim 3.

¹¹⁶¹ . cum igitur tantum auxilium dei. tantum profectum videamus dubitabimus nos ejus ecclesiae condere gremio. quae usque ad confesionem generis humani ab apostolica sede per successionem episcoporum, frustra haereticis circum latrantibus et partim plebis ipsius iudicio. partim conciliorum. gravitate. partim etiam miraculorum majestate damnatis culmen auctoritatis obtinuit, cui nolle primas dare vel summae profecto impietatis est. vel praecipitis arrogantiae. S. Aug. de utilitate credenda circa finem

¹¹⁶² 1 tim 2.

Tizen negyedik Rész
Az keresztényi tartásokról való intések

Első intés

Hogy mi nem az mostani életért, hanem az más életben
való boldogságot teremtettünk.

Ez az igazság az fundamentuma, az kereszténységnek, tudnillik, hogy egy Isten legyen. és az jutalmat készítet azoknak. az kik ötet szolgálják ¹¹⁶³ hogy ez az élet nem egyéb hanem olyan ut mely az örök életre vezet. *nincsen it meg maradando helyünk.* mondgya az apostol. *hanem mást keresünk.*

kedves fiam visgáld meg jól ezt az igazságot, és légyen mindenkor az elmédben. mert ez, az első kezdete az keresztényi életnek. és ehez kel szabni életedet.

2 intes

Hogy ez életben nincsen nagyobb dolog az üdvösegnél.

Ez az igazság, az elsőből következik. mert ha ez az élet nem egyéb, hanem hogy által mennyünk más jóbra., ebből következik, hogy az mi leg nagyobb dolgunk. ebben az halando életben az, hogy azt keresük az mely örökös. leszen, egy dolog szükséges, mondgya az kristus. mert mit használ az embernek, ha mind ez világot meg nyeri is. ha az lelkit el veszti. ¹¹⁶⁴ . fiam fontold meg jól ezeket az szokot. és el ne feleltted.

3 intés

Hogy az üdvöseghöz. munka és fáradtság kívántatik

Ezt nem lehet el hitetni az emberekkel holot ez igen bizonyos. mivel az Isten fia azt mondgya. *az ki akar én utánnam jöni, tagadgya meg magát. és vegye fel az ő keresztit* ¹¹⁶⁵ *hogy az kapu szoros. és az ut keskeny, mely az üdvösegre vezet. és kevesen vadnak azok, az kik azt meg talállyák.* ¹¹⁶⁶ és masut. *igyekezetek bé menni az szoros kapun. mert sokan. mondom néktek. igyekeznek bé menni, és nem mehetnek.* ¹¹⁶⁷ . visgáld meg jól ezeket fiam, és gyözd meg azokat az akadályokat mellyeket találysz az jó erkölcsnek uttyán.

4 intes

Hogy ebben az életben. leg nagyobb gondunknak arra
kel lenni. hogy az Istennek tessünk. és azö
kegyelmiben éllyünk.

Ez az leg nagyobb. és leg igazab boldogsága az embernek. ez életben. hogy kedviben legyen az ő teremtő Isteninek. urának, és örökös jóvának. ez nélkül az egész világ jóvais nyomoruság. ezt is kívánta az apostol az ő tanítványinak. *nem szününk meg ti érettetek imádkozni, és kérti, hogy bé töltessetek az Isten akarattyának minden értelmével. minden bölcseséggel és értelemel, hogy járjatok az mint az urhoz méltó. minden engedelemre, minden jó cselekedetekel.*

---

¹¹⁶³ credere enim oportet accedentem ad deum quia est. et inquirentibus se remunerator fit

¹¹⁶⁴ Matth. 16.

¹¹⁶⁵ matth 16.

¹¹⁶⁶ matth. 7.

¹¹⁶⁷ luc. 13.

*gyümölcsöt teremtven és nevedvén az Isteni üsméretre.*¹¹⁶⁸ . hogy ha az keresztények el hitetnék magokal ezt az igazságot. az vétet inkább el kerülnék, mint sem az halált. minden modon azon igyekeznének. hogy az Isten kedviben lehetnének. és az ő kegyelmiben élhetnének.

5 intés

Hogy az Isten kegyelmiben nem lehet. ha tellyeséget fel.
nem teszed magadban. hogy soha halálos vétet meg nem
bántod.

Ebben áll annak az nagy parancsolatnak végben vitele. hogy szeresed az te Istenedet mindenek felet. ez nélkül nem lehet Istennek tettzeni. és kegyelmiben lenni. mivel az, aki nem szereti. az halálban marad. az Istent pedig nem szereted, ha csak fel. nem teszed magadban. hogy soha nem akarod ötet meg bántani. az Isten fia azt mondgya. *hogy az ki ötet szereti, az meg tarttya az ő parancsolatit. az ki pedig ötet nem szereti, az meg nem tarttya az ő beszédit.*

6 intés.

Hogy az ember nagyob roszban nem eshetik az vétetnél

Az Istent meg bánttya aval. ugy, hogy azt soha se az emberek., se az angyalok helyre nem hozhattya. el is veszteti az. az emberel az Isten kegyelmit. és az meny országot. az örök kárhozatnak veszedelmiben tész. és méltatlanná azokhoz az kegyelmekhez, az mellyek nélkül. fel nem kelhet nyomoru állapottyából. az melyben is. az Isten igazságal el hadgya ötet. valamint el hagyot sokakat. oh Istenem leheté ez világon nyomorultab állapot ennél ? leheté hogy az emberek olly keveset gondolkodgyanak erről, és ne félyenek ettől az irtoztato rosztol. hát te kedves fiam gondolkodólé erről, és el kerülödé azt, minden cselekedetidben ?

7 intés.

Hogy az leg nagyob. veszedelem., az halálos vetekben
meg halni.

Ez fiam az nyomoruságnak nyomorusága. mert ez, az kezdete, az örökké valo nyomoruságnak. minden joknak el vesztése. minden rosznak eredete. és azt mind segítség, mind reménség nélkül, hogy meg foghasad ezt az nyomoruságot. fontold meg azt, ha lehet. hogy mit tégyen az Istentől örökösön meg valni. örökül az égből ki rekesztetni, örök kárhozatra. az ördögel vettetni, ót vég nélkül, szüntelen, könnyebség nélkül, reménség nélkül. égni, mindenkor dühoségben. és kéttésgben lenni. abban az irtoztato nyomoruságban valo esésért. noha azt el kerülhette volna: ha annyi kegyelemel viszá nem élt volna. ha az üdveségnek annyi modgyát el nem vesztette volna. oh fiam leheté erről gondolkodni rettegés nélkül ?

8 intes

Hogy ebben az nyomoruságban sokan esnek. fő képen azok,
kik erről leg kevesebet gondolkodnak.

Minnyáján abban esnek azok. az kiknek idejek nem volt az penitentzia tartásra halalok elöt, vagy az kiknek idejek lévén, nem tartanak., vagy ugy nem tartanak az mint kéne. meg halván az üdveséghez valo készületek nélkül. ugyan azért is int bennünk gyakran az kristus. *hogy*

---

¹¹⁶⁸ Coloss. 1.

vigyázunk, és imádkozunk., mert nem tudjuk mikor jó el az idő. nem tudjuk se az napját, se az oráját. legyünk készen. mert olyankor jö el. mikor meg sem gondolnok, ezt pedig minnyájatoknak mondom hogy vigyázatok. fiam vigyáz hát. had talállyon készen az édes meg váltod.

9 intes

Hogy gyakran kel gondolkodni az halálrol. az ítéletről, és az örökké valo boldogságról.

Ez leg job módgya el kerülni azt az nyomoruságot. mert az ki az Isten ítéletiről jól gondolkodik. félni fog az vétekből valo eséstől. vagy abban maradni csak kevés idejig is. azért is adgya az bölcs ezt az nagy intést, *hogy minden cselekedetidben meg emlékezel az te utolso végedről. és nem vétkezel soha*¹¹⁶⁹. erről keveset gondolkodnak az iffiak, gondolkodgyál hát erről fiam. és az Isten ítéletiről. valo gondolat fordittson el az vétekről

10. intés.

Hogy az Istent magáért kel szolgálni. és szeretetből.

Noha az halálrol. az ítéletről, és az örökké valóságrol valo gondolatok szükségesek. mert azok az jó erkölcsre vezetnek, mind azon által nem kel csak abban meg maradni. mivel szolgálhoz illik az félelemből valo szolgálát, de az nemes lelkek az Istent szeretetből szolgállyák, azt azért. mert ő meg érdemli az szeretetet. tiszteletet, és az szolgálatot az félelem is jó, de ne legyen egyedül. mert az szeretetnek kel azt véghez vinni, az mit az félelem el kezdet. fiam hogy lehet egy nemes léleknek más kép szolgálni. hanem szeretetből. azt az Istent az ki oly méltó magában az szeretetre. az kitől is vette azokat az jokat az mellyekben vagyon. és az kitől is várja mind azt. az mit csak valaha remélhet. ?

11 intés

Hogy az mi cselekedetinket az Isten törvényihez, az kristus példájához, és tanításához kel szabnunk. és nem az világhoz, se mások példájokhoz. se ne az szokáshoz.

Ez igen közönséges szokás az emberek között, hogy úgy cselekedgyenek valamint mások., azt az okát adgyák. mert az világ is úgy cselekszik. ez az szokás, azért így kel cselekedni. ez igen rossz és veszedelmes dolog. mert nem az embereket kel példánknak venni, hanem az Istent, az világ tele lévén vétekel., az emberek akár kicsodások legyenek. de meg csalatkozhatnak, az Isten maga az igazság, azért adta törvényit, hogy az szerént járjunk. azért küldötte fiát. hogy minket tanittson., azt is parancsolta, hogy ötet halgasuk. *ipsum audite. sz. hieronimus is azt mondgya. hogy azok ne kövesék az tévelygő sokaságot. az kik tanitványinak tarttyák magokat az igazságnak. mert azt bizodalmason lehet követni, az ki azt mondotta, hogy ő az ut. az igazság, és az élet. az ki az igazságot követi. meg nem csalatkozik*¹¹⁷⁰ ne szabd hát soha is magadot az világhoz, másokhoz. vagy az szokáshoz. cselekedetidben, ne az emberek ítéletit tekincsed, hanem az Isten törvényit, az kristus jesus, és az anyaszent egy haz tanítását. ne cselekedgyél hát soha semmit is. az mi evel meg nem egyezik.

¹¹⁶⁹ in omnibus operibus tuis. memorare novissima tua. et in aeternum non peccabis Eccl. 7.

¹¹⁷⁰ nec turbam sequantur errantem qui se veritatis discipulos Confitentur hunc certe imitari tutissimum est. atque ejus vestigia sequi, qui dixit. ego sum via veritas, et vita. nunquam errat qui sequitur veritatem. s hier epist ad Celantium.

12 intés.

Hogy az világ minden itéletiben. és szokásiban, meg csallya magát.

Ezt az igazságot könnyü meg mutatni.

Az világ, az gazdagságokban tarttya az boldogságot. azokat kívánnyá. és keresi mindenek felet.¹¹⁷¹

Az pediglen igaz, hogy az gazdagságok nem teszik az embert boldogá. söt még akadályára vannak sokszor az üdveségnek. és hogy az igazán valo gazdagság az. hogy, az Istent lehesen birni.

Az világ azt tarttya, hogy nincsen nagyob kedveség. mint az érzékenségeknek eleget tenni.

Az pedig igaz, hogy nincsen állandob gyönyörüség. mint az jó erkölcsben.

Az világ sok olyan dolgokban tarttya az becsületet, mellyek nem méltok az becsületre. mint az hirt nevet. méltóságokat. nagy tiszttségeket. az emberek tiszteletit.

Az pedig igaz. hogy az igazán valo becsület. az jo erkölcsben áll. és attol. meg válhatatlan.

Az világ abban tarttya az bátorságot. és az vitézséget., hogy az meg bántást, meg ne bocsása, hanem boszut állyon

Az pedig igaz. hogy az bátorság, az bocsátásban áll. vagy az Isten fiának nem vala bátorsága. mikor üldözőiért könyörgöt az kereszt fán. és mint ha magát meg csalta volna, mikor azt parancsolta, hogy szeresed ellenségedet. egyik az kettő közül meg csallya magát, mondgya sz. bernárd. vagy az Isten fia. vagy az világ.¹¹⁷² . az Isten fia pedig meg nem csalhattya magát mert ő igazság. az világ csallya meg hát magát minden tartásiban. azért nem ötet kel követni, hanem az kristus jésust.

13. intés

Hogy az földi dolgokat meg kel vetni. és csak az Istenhez kapcsolni kel magadot.

Igy kel édes fiam így. mert minden az mi az világban vagyon. csak hejában valóság. és nincsen semmi állandó csak az Isten. és az Istenben. azért mondgya az bölcs, *hogy hejában valóságnak, hejában valósága, és minden hejában valóság*¹¹⁷³ az mit it látunk . . csak semmi, és ugy el mulik, mint az árnyék. és az füst. azért is mondotta az apostol., hogy mindent meg vetet. hogy meg nyerhesse az kristus jésust.¹¹⁷⁴ és az kedves tanyitván azt mondgya. *hogy ne szeresétek az világot. se azokat mellyek az világban vannak. ha valaki szereti az világot. nincsen, abban. az atyának szerelme. mert valami ez világban vagyon., mind testnek kívánsága. szemeknek bujálkodása. életnek kevésége. ez világ el mulik. és az ő kívánsága is.*¹¹⁷⁵ *erre mondgya sz. agoston. válasz mellyikét akarod. vagy az világi dolgokat, szeretni, és azokkal. el mulni. vagy az örökké valo jokat, és örökké élni az Istenel.*¹¹⁷⁶ .

¹¹⁷¹ beatum dixerunt populum cui haec sunt. beatus populus cujus Dominus deus ejus. psalm 143.

¹¹⁷² S. bern: Sermo 3. de nativ.

¹¹⁷³ Eccl. 1.

¹¹⁷⁴ philipp 3

¹¹⁷⁵ I joan. 2.

¹¹⁷⁶ S. Augs. tract. 1. in epist. s. joan.

Utolsó Rész

Az álhatatosan., végig valo meg maradásról. az jóban.

Kedves fiam, ez az utolsó intésem maradt még hátra. azt kívánom hogy ez az rész tegye az eddig valo oktatásimot tökéletesé. mivel ez mindeniknél szükségeseb. mert az jó erkölcs uttyában lépni. és abban csak egy kevés ideig maradni. semmit nem használ. ha abban álhatatosan végig meg nem maradtz. mert az jó életet, az végig valo meg maradás koronáza, és jutalmaztattya meg. és is fejezi bé. az üdvességnek nagy munkáját, vezetvén tégedet az örökké valo boldogságnak. kezdetire.

fiam igen nagy boldogság az ki iffiuságában hiv volt az Isten kegyelmihez. és meg tartotta az jó erkölcsököt midön az életnek valamelyik rendiben ment., de meg ellenben nagy nyomoruság. ha azt az kötelességedet el felejtet, hogy az Istent kel szolgálni. és ha viszá élvén azokkal az kegyelmeségekel. mellyeket irgalmaságától vettél, azokat nyomorultul el hagyod. hogy az roszat kövesed. oh édes fiam. nézd meg micsoda nyomoruság ez. azt mondgya az bölcs. *jaj tinéktek kik el vesztettétek az békeséges türest. el hadtátok az jó utat. és az roszat vettétek elötökben. vallyon s. mit cselekesztek. mikor meg látogat az úr*¹¹⁷⁷

fiam mit fognak az illyenek felelni azon az rettentő napján az Isten itéletinek. midön elejekben adgya kegyelminek sokaságát. midön szemekre hányta háláadatlanóságokat, hüségtelenségeket. és álhatatlanóságokat szolgálattyában. az ő vakságokat, az mellyel el hadták ötet. holot minden jonak ő az kut feje. és az üdvességnek adoja. *nem let volnaé job azoknak, mondgya sz. péter. hogy meg ne üsmérték volna az igazság uttyát. hogy nem mint annak üsméreti után az nékik adatot tudománybol hátra állani*¹¹⁷⁸.

Az bizonyos hogy az iffiuságban valo jó élet. szükséges. az jó végnek el érésére, de az is bizonyos hogy abban nem mindenkor maradnak meg, hasonlot látunk az emberekbén, valamit az fákbán, az kik tavaszal szép virágokat hoznak. de öszel gyümölcstelenek. az szent irás egy néhány példát ád elönkben. olyanokrol, kik iffiukoroktol fogvást végig az jó erkölcsökben meg maradtak. de olyanokot is ád elönkben. kik álhatatlanok voltak, hogy meg mutasa evel az embereknek. hogy álhatatosak legyenek az jó utban.

Ezt az igazságot láttyuk az joas király példájában. az kit is már egy néhányszor hoztam elő. ki iffiuságától fogva negyven esztendeig az jó erkölcsben éle. de azután az bálványozásban esék.

Ez iránt az salamon példája még rettentőb, mert az Isten ennek az fejdelemnek mindenekben nagyon kedveze.¹¹⁷⁹ nagy gond viselésel is nevelteté . . az mint maga mondgya.¹¹⁸⁰ szentül és tökéletesen éle iffiuságában¹¹⁸¹ olyan boldog is vala. hogy az Isten maga beszelle véle. és szabadcságot ada néki. hogy kérhetne tölle. mindent az mit akarna¹¹⁸².

Ö pediglen olyan. bölcsen viselé magát. hogy nem kére, se gazdagságot. se dicsőséget. se semmit olyant. az mi után az iffiu elme olly igen sohajt. hanem csak jó erkölcsöt, és bölcseséget kére. .

Ez az Istennek olyan igen tették. és olyan bölcseséget ada néki. hogy se ő elötte, se utánna, soha embernek nagyob bölcsesége nem vala.¹¹⁸³ evel az bölcseséget tölte el életinek nagyob

---

¹¹⁷⁷ Eccle. 2.

¹¹⁷⁸ 2 petr. 2.

¹¹⁷⁹ 2 reg. 12.

¹¹⁸⁰ prov. 4. 3.

¹¹⁸¹ sap. 5. v. 7. 8. et. 9.

¹¹⁸² 3 reg.

¹¹⁸³ 3 reg. 4.

részit. az Istennek kedviben lévén. és az emberek nagyon tisztelék, mindenünnen, hozzája mennek vala. halgatni bölcseségit. az ő népit nagy bölcseséggel igazgatá, és oktató az Isten szolgálattárára. azokkal az oktatásokal. mellyeket ira az szent lélek által,¹¹⁸⁴ fiam mind ezek után ki hihetné el. ha az szent irás nem mondaná. hogy ez az példa nélkül való, nagy bölcseségü ember. olly nyomorultul meg essék. az ő nagy elméje meg homályosodék, és az aszonyokhoz való szeretettől meg hagyá magát gyözetetni, és így egy kevés idő alatt el veszte minden bölcseségit, és ő aszszonyival. bálványozó lön.¹¹⁸⁵

Óh emberi nyomoruság, mely nagy vagy. ! óh embereknek gyengesége, és álhatatlansága, ki nem rettegne, ezután az rettentő példa után. ha az illyen nagy bölcseségü meg esik, hogy ne félne az aláb való., jaj hát, jaj azoknak, az kik meg nem maradnak végig az joban. és az kik az jó erkölcsnek uttyát el hadgyák. és az véteknek uttyát követik . .

oh édes fiam, tanuld meg ebből, hogy rettegéssel, és félelemmel munkálkodgyad üdveségedet¹¹⁸⁶ mindenkor magadra vigyáz. és magadnak ne hidgy. és az, az ki gondollya hogy áll. vigyázon hogy el ne esék.¹¹⁸⁷ és az ki végiglen meg marad, az üdvezül.¹¹⁸⁸ kérlek hát hogy ezekre vigyáz

Először. légy hü az Isten kegyelmihez. mert valamint az concilium mondgya. *hogy ha mi el nem hadgyuk az Isten kegyelmit. el is végzi mi bennünk. az jó cselekedetet melyet el kezdet. adván arra akaratot, és tehetséget.*¹¹⁸⁹

2. hogy mindenkor az alázatoságban élly. az félelemben, és az magadnak való nem hitelben. az jonak cselekedetiben. valamint az sz. Concilium taníttya. *hogy mindennek az Isten segítségiben kel erős bizodalmit vetni, de mind azon által azok kik azt gondollyák hogy állanak. tarttsanak az eséstől, félelemmel, és rettegéssel munkálkodgyák üdveségeket. az vigyázásokal, álamisnálkodásal. imádságokal. böjtölésekel. es az. tiszta étellel, félniek kel. mert még nem az dicsőségben. hanem az reménségben születettek ujonnan, és még az test ellen kel hartzolniok. az ördög és az világ ellen. és gyözedelmet nem vehetnek. ha csak Isten kegyelmivel az apostol szavát nem követik, az ki arra int, hogy nem kel az test szerént élni. mert ha az szerént élünk, meg halunk, hogy ha pedig az testi cselekedetet magunkból ki töröllyük. élni fogunk.*¹¹⁹⁰

3. hogy erre az ött dologra igen vigyázz, 1. hogy el kerüllyed az Isten meg bántására vivő alkalmatoságokat, mert az ki az veszedelmet nem kerülly, abban esik. 2. az reszttségben. és az meg hidegülésben ne esél. mert az vétekre viszen, 3. tavoztasd el az fogyatkozásnak vétkit, és azok között kik az te rended köteleségivel ellenkeznek. mert ez, az leg jobb erkölcsüeknek is meg történik. nem vigyázzván némely köteleségekre. 4. oltalmazad magadot. az magad el hittségtől. mert ez. az áitatoság közü is bé lopja magát. 5. kerülly el az bocsánando vétket. mert

---

¹¹⁸⁴ Eccle. 12.

¹¹⁸⁵ 3 reg 11.

¹¹⁸⁶ philip 2.

¹¹⁸⁷ 1 cor. 10.

¹¹⁸⁸ matth. 24

¹¹⁸⁹ deus enim nisi ipsi illius gratiae defuerint sicut coepit opus bonum ita perficiet operans velle. et perficere. Concil. trid. sess. 6. C. 32.

¹¹⁹⁰ verum tamen qui se existimant stare. videant ne cadant. et cum timore et tremore salutem suam operentur in laboribus. in vigiliis, in elemosinis, in orationibus, et in oblationibus, in jejuniis. et castitate. formidare enim debent. scientes quod in spem gloriae et non dum in gloriam renati sunt., de pugna quae super est cum carne. cum mundo, cum diabolo. in qua victores esse non possunt. nisi cum dei gratia apostolo obtemperent. dicenti. debitores. facti sumus non carni ut secundum carnem vivamus. si autem spiritu facta carnis mortificaveritis. vivetis Sup..

ha azt el mulatod., halálusra vezet. valamint az bölcs mondgya. *hogy az ki az keveset meg veti, lassanként el esik* ¹¹⁹¹

4 Visgáld meg gyakorta az lelked állapotját. az magad szokásit. hajlandóságidot, azokat meg üsmérvén, meg is jobbithassad. annak okáért jól meg vizsgálván természetedet. kívánnyad magadot hová tovább alkalmasabá tenni az Isten szolgálattá. hogy pedig abban álhatatos lehes. kérjed azt minden nap az Istentől. az kristus azt mondgya hogy vigyázni, és imádkozni kel. az concilium azt tanította. hogy az hiveknek, és még az szenteknek is kel az Isten segítségit kérni. hogy az jó véget el érhesék. vagy az jó cselekedetekben meg maradgyanak. ¹¹⁹²

Oh. édes fiam. micsoda boldog volnál. ha még gyermekségedben el kezdvén az Istennek szolgálni. és azután is egész életedben el mondhatnád Davidal. *Isten. tanítottál engemet az én gyermekségemtől fogvást. és mind ez máig hirdetem az te csudálatos dolgaidot. vénségemig, és az én meg öszülésemig, Istenem ne hadgy el engemet. miglen hirdessem az te hatalmasságodot.* ¹¹⁹³

Mind ezek után kedves fiam, emlékezel meg arról., hogy az élet csak el mulik, az halál siet, és az örökké valóság közelget. az élet olyan mint egy szem pillantás. és ezen az szem pillantáson füg az örökké valóság. oh szem pillantás, óh örökké valóság ! töltcsük leg aláb ezt az szem pillantást az mi teremtők szolgálattában. mert ő. örökké valo szolgálatot érdemel mi töllünk. adgyuk magunkot egészen ebben az halando életben. annak az joságnak. az ki magát adgya nekünk egészen az örök életben. ne légyen soha semmi is. az mi bennunket el választhason szolgálattától. kicsoda szakaszthat el minket az kristusnak szerelmetől ¹¹⁹⁴ oh kedves fiam kérjük az Istent, mondván. oh Istenem ne engedgyed azt hogy el vallyunk, de sőt még cselekedgyed irgalmaságodbol. hogy az mi szívünk; hozzád légyen kapcsolva. és szent akaratodot követvén mindenekben; álhatatoságal szeresünk ez életben, és hogy örökké szeresünk. imádggyunk, és dicsérjünk az az égben. az hol élsz, és uralkodol., tied az dicséret. az dicsőség az tisztesség. az erő. és az hatalom, most és, mind öröké Amen.

V E G E

Légyen édes jesusom szent nevednek. dicséretire ez az munkám. légyen lelkennek hasznára. gyermekemnek. és mind azoknak kik olvasák, lelkeknek üdveségekre. hálákot adok uram hogy el kezdted. hálákot adok hogy el végeztetted velem tiéd légyen. mindenkor. mindenben, és mindenért az dicsőség.

Constanczinapoli Pérában.

1744 . .

---

¹¹⁹¹ Eccl. 19.

¹¹⁹² Concil arausic 2. Cap. 10

¹¹⁹³ psal. 70.

¹¹⁹⁴ rom. 8.

ENNEK AZ KÖNYVNEK TÁBLÁJA

Első szakasz.

- Első Rész* Mi végre teremtett az ember. pag. 1.
- 2 Rész* az kereszttség kegyelmére valo hivatalrol. pag. 6.
- Első articulus.* az keresztényi hivatalnak mi voltárol. pag 6.
- 2 articulus.* az keresztényi hivatalnak nagy voltárol pag. 8.
- 3 Rész.* hogy az Isten kívánnya. es kedvelli az iffiak szolgálattját. pag 11.
- 4 Rész* hogy az Isten kívált képpen szereti az iffiuságot pag. 14.
- 5. Rész* hogy azok kik iffiuságokban nem adgyák magokat az Isten szolgálattjára. nagyon meg banttyák ötet. pag. 23.
- 6 Rész* hogy az Isten utállya az rosz erkölcsü iffiakot. pag. 27.
- 7 Rész.* hogy rend szerént, az iffiuságban valo idötöl füg az üdveség pag. 29.
- 8. Rész* hogy azok az kik az jó erkölesben foglalták magokat iffiukorokban rend szerént meg is tarttyák azt végig pag. 32.
- 9 Rész* az sz irásbol valo példák azokrol kik jo erkölcsüek lévén iffiuságokban abban meg is maradtanak. pag. 34.
- 10 Rész* hogy azok. kik iffiukorokban az rosz erkölcsre adgyák magokat. nehezen térnek ki abbol. vagy talám soha sem. pag. 40.
- 11. Rész.* példák azokrol az kik meg tértenek iffiuságoknak rosz erkölcséből pag. 44.
- 12 Rész.* pelda azokrol kik soha meg nem tértenek. iffiuságoknak rosz erkölcséből. pag. 48.
- 13. Rész.* hogy micsoda rosz származik az iffiuságnak rosz élettjiből pag. 52.
- Első articulus* az iffiuságokban valo vétkek. sokaknak rövid életet okoznak. pag. 52.
- 2 articulus.* az iffiuságnak vétkes élettjétől származik az elmenek meg homályodása. és az rosz erkölcsben valo meg keményedés. pag. 54.
- 3 articulus* hogy mennyi sok szép reménségeknak veszedelmit ozoza. pag. 55.
- 4 articulus* hogy az vétkeknek el áradása az emberek közöt, az vétkes iffiuságtól származik pag. 58.
- 14 Rész.* hogy az ördög minden erejével azon vagyon. hogy az iffiakot az rosz erkölcsre fordittsa pag. 60.
- 15 Rész* mind azoknak bé fejezése. valamellyeket mondottam az első szakaszban. pag. 62

Második szakasz

- Az iffiuságban, az jó erkölcsre valo szer tevének modgyárol. 66.
- Első Rész* hogy miben áll. az jó erkölcs. pag. 67.
- 2 Rész* ha jó erkölcsü akarsz lenni azt kívánod kel. pag. 69.
- 3 Rész* hogy az imádság harmadik modgya az jó erkölcs el nyerésinek. pag. 70.

4. *Rész* hogy az oktatást. szeretni és keresni kell. pag. 72
- 5 *Rész* hogy micsoda szükségünk van olyanra. az ki az jó erkölcsriek uttyán vezesen bennünket. pag 73
- 6 *Rész* az gyonásrol az generalis Confessorol. pag 76.
- 7 *Rész* az rend szerént valo gyonásról. pag. 79.
- 8 *Rész* az gyonásrol valo hasznos intések. pag. 81.
- 9 *Rész* az ur vacsorájáról. pag. 84.
10. *Rész* az Communionol. pag. 85.
- 11 *Rész* az reggeli imádságról. pag. 87.
12. *Rész* az estvéli imádságról. pag. 89.
- 13 *Rész* az szent miséről. pag 92.
- 14 *Rész* az munkárol. és az időnek töltésiről. pag 93.
- 15 *Rész* az magok meg üsmerése szükséges az iffiaknak. pag. 94.
- 16 *Rész* hogy az jó könyveket kel olvasni pag. 97.
- 17 *Rész* az jó társaságról. pag. 100.
- 18 *Rész* az Boldogsagos szüz. és az sz.josephez valo áitatoságról pag. 101.
- 19 *Rész* az örző angyalhoz valo áitatoságról. az sz. patronusodhoz. pag. 105.
- 20 *Rész* az innepeknek. de főképen az vasárnapoknak üllesekről pag. 107.
- 21 *Rész* hogy az Isteni szolgálatra. az parochialis templomban kel menni pag. 111.

Harmadik szakasz

- hogy micsoda akadallyok fordittyák el az iffiakot az jó erkölcstől pag. 117
- Első Rész* első akadallya az iffiak üdveséginek az tudatlanság pag. 117.
- 2 *Rész* az második, akadály. az szüléknek nagy kedvezésektől. rosz példa adásoktól. és az gyermekeknek rosz oktatás adástól vagyon pag. 119.
- 3 *Rész* az harmadik akadallya az iffiak üdveséginek az ő engedetlenségektől, vagy szo fogadatlanságoktól vagyon. pag 123.
- 4 *Rész* negyedik akadály. az alhatatlanságtól vagyon. pag. 126.
- 5 *Rész* az ötödik akadály. az jó cselekedetnek szégyenitől vagyon pag 129.
- 6 *Rész* az hatodik akadály az rosz társaságtól vagyon. pag. 131.
- 1 *articulus* hogy micsoda artalmas az rosz társaság. pag. 131
- 2 *articulus.* hogy ket dolog ártalmas. az gonoszok társaságában. pag 133.
- 3 *articulus* hogy négy féle rosz társaságot kel el kerulni pag. 125..
- 7 *Rész* az hetedik akadallya az iffiak üdveségeknél az henyeléstől vagyon pag. 126.
- 8 *Rész* az nyolczadik akadály az szemérmetlenségtől vagyon. pag. 129.

- 1 articulus* hogy az tisztátalan véték: leg nagyob ellensége az iffiuságnak. es hogy az egyedül töb iffiakot kárhoztat el. mind sem minnyájan az töb vétkek pag. 130.
- 2. articulus* hogy micsoda keserves dolgok követik az tisztátalan vétket. pag. 132.
- 3 articulus* pelda az szerencsétlenül valo halálokról azoknak, kik erre az tisztátalan vetekre adtak magokat pag. 136.
- 4 articulus* hogy micsoda modal kel az tisztátalanságot meg orvoslani és hogy még eleinte kel ellene állani. pag. 139.
- 5 articulus* hogy el kel kerülni az tisztátalansagra vivő okokat pag 140
- 6. articulus* az tisztátalanság ellen valo hasznos orvoságok pag. 143
- 9 Rész* az kísértetekről. pag 145.
- 1 articulus* hogy mi légyen az kísértet. es hogy lehesen azt meg üsmérni. hogy ha az kísértetben vetekben estél. pag. 145.
- 2. articulus* hogy el nem lehet kerülni hogy ne kísértésél. azért idején kel készülni annak ellene állására. pag. 146.
- 3 articulus* az kísértetben levő elmét meg erősítő gondolatok. pag 148.
- 4 articulus* hogy mit kellesék cselekedni az kísértetekben. pag 150
- 5. articulus* hogy micsoda mesterségekel csallya meg az ördög az embereket. az kísértetben. fő kép az iffiakot pag. 152
- 6 articulus* hogy micsoda vétkekben esnek az iffiak az kísértetekkora. pag. 154
- 7. articulus* hogy mit kellesék azutan cselekedni. midön az kísértetet meg gyözöd pag. 156.
- 8 articulus* pelda hogy mi képpen kellesék az kísértetek ellen állani pag. 157
- 10 Rész* azokról az akadallyokról az kik főképen az gazdag iffiakot illetik pag. 159.
- 11 Rész* azokról az akadallyokról mellyek az nemeseket illetik pag. 162.

Negyedik szakasz

- Azokról az jó erkölcsökről mellyek szukségesek az iffiusagban. pag. 165.
- Első Rész* hogy az iffiaknak az kristus jesust kel például vennie. pag. 165.
- 2 Rész* az Isteni félelemről pag. 167.
- 3 Rész.* az Isteni szeretetről pag. 168.
- 4 Rész* az atyákhoz valo szeretetről pag. 171
- 5 Rész* hogy meg kiket kel masokat is becsülni az iffiaknak. pag. 174.
- 6 Rész* az oktatásnak szeretetiről pag. 175
- 7 Rész* az engedelmeségről. pag. 175.
- 8 Rész* az tisztaságról. pag 176.
- 9 Rész* az szemérmességéről. pag. 177.
- 10 Rész* az beszédben valo szemérmetességről pag 178.
- 11 Rész* az rosz nyelvről, és az eskuvésről. pag. 180

- Az ember szollásról. pag. 182
- Az veszekedésről. pag 183
- Az szó hordásról. pag 183
- Az hazugságról. pag 184
- 12 rész az mértékleteségről. pag 186.
- 13 Rész az haragrol pag 188.
- 14 Rész. az felebaráttal valo békeségről, az veszekedésről, és az gyűlölködésről pag. 191
- 15 Rész az meg bántodásért valo bocsánatrol. és az boszu állásrol pag. 193.
- 16 Rész az felebaráti szeretetről. pag 196.
- 17 Rész az felebaráti szeretettel valo intésről es micsoda kötelesség mast meg gátolni rosz cselekedetiben. ha lehet. pag 199.
- 18 Rész az barátságrol pag. 203.
- 19 Rész. az játékról, és az mulattsagokrol. pag 206.
- 20 Rész az fösvényiségről. pag. 207
- 21 Rész az alamisnárol. pag. 210.
- 22 Rész az alázatoságról. pag. 213.

ötödik szakasz.

- Az elet rendinek választásáról. pag. 217.
- Első Rész* micsoda szükséges legyen az elet rendinek jól meg választása pag. 217.
- 2 Rész hogy rend szerént micsoda vetekben esnek az választásban pag. 219.
- 3 Rész hogy micsoda modal kel választani az életnek rendét. és hogy az iffiuságban valo jó élet ahoz igen szükséges. pag. 221
- 4 Rész hogy jól meg választani lehesen pedig az életnek rendit szükséges arról gondolkodni még az idő előtt pag. 223.
- 5 Rész hogy micsoda modal kel az élet rendinek választásáról végezni pag 224.
- 6 Rész hogy mit kellesék Cselekedni mikor abban az időben lesz. hogy valamely rendet válasz. pag 225.
- 7 Rész hogy micsodásnak kel azoknak lenni, az kiktől tanácsot kérdesz ebben az dologban. pag. 228.
- 8 Rész hogy az atyáknak, es az atyafiaknak tanacsokat bé kellé venni ebben az dologban pag 228.
- Hogy az attyák miképpen cselekedgyenek. midön valamely hivatalra adgyak gyermekeket. pag 230.
- 9 Rész az életnek külömb külömb féle rendeiről először az egyházi rendről pag. 234.
1. *articulus* az egy házi rend kötelességinek. és veszedelmes voltának nagyságáról pag. 235
2. *articulus* az egy házi rendre valo hivatatasrol: pag. 237.

3 *articulus* hogy micsoda készüllettel kel lenni az egy házi rendhez. pag 238.

4 *articulus* ennek az résznek bé fejezése. pag. 240

10 *Rész az szerzeteségnek rendiről. 242*

1. *articulus* hogy mi legyen az szerzetes rend. annak micsoda kötelességei. hasznai, és veszedelmi vannak. pag. 243.

2. *articulus* hogy mi képpen lehesen meg üsmérni. az szerzeteségre valo hivatalt. pag. 244

3 *articulus* arra időt kel venni. hogy meg lehesen üsmérni ha az szerzeteségre vagyé hivatalos pag 246

11 *Rész az külömb külömb féle világi életnek rendiről pag 248*

1. *articulus* az nagy renden valokrol. és azokrol. kiknek másokat kel igazgatni pag. 248

2. *articulus* az ítélő bírának es azoknak kik törvényes dolgokban forognak.hivatallyokrol. pag. 254

3. *articulus* az udvari életről pag 257.

4 *articulus* az hadi rendről. pag. 260

12 *Rész az házaságnak rendiről pag 264*

1. *articulus* hogy mit kel meg üsmérni az házaság rendiben pag. 264

2. *articulus* hogy micsoda készüllettel kel lenni az házaságnak rendihez. pag 266

3 *articulus* ennek az résznek bé fejezése. pag. 270

13 *Rész igen szükséges oktatások kik az olyan iffiaknak valok. az kik már az világban kezdenek lépni pag. 272.*

1. *oktatás.* hogy az iffiuságból valo ki kelésnek ideje. és az világban valo menetel. leg veszedelmeseb. és sokan is vesznek el. pag. 273.

2. *oktatás* hogy egy íffiú embernek az ki az világban megyen. leg első gondgyának annak kel lenni, hogy meg tarttsa, és kövesse az jó erkölcsset. mellyeket iffiuságában vet magához pag. 274

3 *oktatás* hogy igyekezek az rossz társaságot el kerülni. pag. 275.

4. *oktatás* hogy még idején kel valamely munkára adni magát mivel az henyéllés igen veszedelmes abban az időben. pag. 276.

5 *oktatás* vigyázon arra hogy ezt az három dolgot el kerüllye. az játék az bór, az tisztátalan élet pag. 277.

6 *oktatás* hogy mikor valamely rendet választanak nem kel az iránt kételkedésben lenni. pag. 277.

7 *oktatás* hogy még előre meg lássa az ő rendinek kötelességeit és veszedelmit pag. 278

8 *oktatás* hogy még idején ahoz szoktassa magát hogy az jó erkölcsnek cselekedetit ne szegyenellye pag. 279

9 *oktatás* arra vigyázon. hogy igazán valo és nem külső képpen valo jó erkölcsü legyen pag. 280

10 oktatás hogy magát meg gyarapítsa hová tovább jobban az hitben. és az vallásban pag. 282

11 oktatás hogy erősítse magát az keresztényi rend tartásokban. az mellyek ellenkeznek az világal pag 284.

14 Rész az keresztényi tartásokrol valo intések. pag. 284.

1 intés hogy mi nem az mostani, hanem az más életben valo boldogságért teremttünk. pag. 284.

2 intés hogy ez életben nincsen nagyobb dolog az üdvességnél. pag. 285.

3 intés hogy az üdvességhez. munka. és fáradtság kívántatik pag. 285

4 intés. Hogy ebben az életben leg nagyobb gondunknak arra kell lenni hogy az Istennek tessünk, és az ő kegyelmében élünk. pag. 285.

5 intés hogy az Isten kegyelmében nem lehet, ha tellyeséggel fel nem teszed magadban hogy soha halálos vételked meg nem bántod. 286.

6 intés hogy az ember nagyobb rosszban nem eshetik avéteknél. pag. 286.

7 intés hogy a leg nagyobb veszedelem a halálos vételkedben meg halni. pag. 287.

8 intés hogy ebben a nyomorúságban sokan esnek. főképpen azok, kik erről, leg kevesebet gondolkodnak pag. 287.

9 intes hogy gyakran kell gondolkodni a halálrol, az ítéletről, és az örökkévalo boldogságról pag 288

10 intés. hogy az Istent. magáért kell szolgálni, és szeretetből. pag. 288

11 intés hogy a mi tselekedetinket. az Isten törvényihez, a kristus példájához, és tanításához kell szabnunk.és nem avilághoz. se mások példájokhoz, se ne aszokáshoz. pag. 289.

12 intés hogy a világ minden ítéletiben, és szokásiban meg tsallya magát. pag. 289.

13 intés hogy a földi dolgokat meg kell vetni. és tsak az Istenhez kel kaptsolni magadot 290.

Utolsó Rész Az alhatatosan végig valo meg maradásrol a jobban. 291.